

మొదటి కథ - వాణిజ్య కథ

శ్రీ గురు దత్త

స ర స్వ తీ య ము.

నాగార్జున మహర్షి వాణిజ్య కథ

ప్రచురించు.

శ్రీ శ్రీ

జయపుర సంస్థానాధీశ్వరులును

సంస్కృతాంధ్రోత్కల భాషా కవిశ్వరులును

శ్రీనివాసకల్యాణ మానసా చరిత్రాద్యతేక ద్విశ్వవ్రబంధ

—/ నిర్మాణ ధుర్యులునా /—

శ్రీ శ్రీ విజయనగరరాజులు మహారాజులు

అంగీకృతి.

సండితకవులగు శ్రీయుత నాదెళ్ల మేధావక్త్రా
మూర్తి శాస్త్రి గారావరముతో నామంబంధించిన న్యవిగ
చిత 'గురుదత్త పదనృతీయము' యొక్క కొన్ని పాట
లను మాత్రమే చదివినది. ఉపాదేయముగు నప్పారావు
నట్లు చదువుటకుఁగల కారణము తీతక నమియె.

అది ముక్తిమూర్త ప్రత్యేక బోధకమగు జ్ఞాన కర్మ
భక్తి కాండార్మకము; గానిబాన సలక్షణమును సుబోధ
మును. తదీయ జ్ఞానకాండము పట్టము నొందఁగోరు
చాతురకుఁ బరసీయముగా నేర్పదుటయె తత్త్వాశస్త్ర
మును సువ్యక్తముగావించెడిది.

పహిక జ్ఞానమునందె ముంపలబడెనున్న విద్యార్థు
లకు నాముద్దుక జ్ఞానోపదేశము కర్తవ్యమని యొకరి
యా పాత్రమును బాత్యపుస్తకముగా నిర్ణయించిన
విశ్వ విద్యాలయము సూర్యస్థి
పాత్రము.

శ్రీ మదా దక్షిణామూర్తి గయేనమః.

ఉ పో డ్దా త ము .

 UNIVERSITY OF MICHIGAN PRESS

ధౌ॥ బ్రహ్మసంపదం పరమసుఖదం కేవలం జ్ఞానమూర్తిం ।
 ద్వంద్వాతీతం గగనసప్తశం తత్త్వమన్యథా లక్ష్మ్యం ।
 ఏకంబిత్వం వినులమనలం సర్వభీనాక్షిణ్యం ।
 భావాతీతం త్రిగుణగహితం సన్మయం తం నమామి ॥

ప్రపంచ మనిష్యామాయము. ఇందు జ్ఞానోదయమునకు
బ్రహ్మ మూలకము. బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు. బ్రహ్మమునకు
పరిపూర్ణమైన వేదము ముద్రాపితము. బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు
లను ప్రపంచమును. బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు. బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు
రాయములో యవతరించినిగాని వేదమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు
మొదలైనది. తస్మాత్ బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు
హం బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు
భక్తియు జ్ఞానమునకు మూలమునకు మూలమునకు మూలమునకు మూలమునకు
ముద్రాపితము బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు
గతము కాకయున్నది. బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు
కర్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు
అన్నంతనే యుగమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు
కర్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు
నగునోపాస్తే భక్తియు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు
వివేకం బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు
ధర్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు
సామధానికమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు
మునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మమునకు

సచ్చిదానందమయ పరబ్రహ్మ సాక్షాత్కారముఁగలిగింపఁ జాలుదురు. కావుననే “ శ్లో. ఆరాధితందైవతమిష్టమర్థం | దదాతి తస్యాఘగమోగురోస్సృత్ | నోచేత్కథంవేదితుమిశ్వరోయం | అతీంద్రియందైవతమిష్టదంనః || ” అని శ్రీ జగద్గురువులు వలెకీయున్నాఁగు.

ఈ ‘గురు’ శబ్దము శ్రీదత్తమూర్తులయం దస్వర్థము. ఆత్రిమూర్తి స్వరూపు లత్రిపుత్తులై ధాత్రి నవతరించి యలర్కాదులకు యోగమార్గోపదేశం బొనరించి లోకోద్ధరణముఁ గావించినట్లు శ్రీ స్కాందబ్రహ్మాండ భవిష్యన్నారదీయ మార్కండేయాది పురాణంబులనల్లను శ్రీమద్భాగతాదులనల్లను బ్రభులంబయ్యెను. ఈ కలియుగమున నల దత్తాత్రేయు లిప్పటికి రమారమి 500 సంవత్సరములకుఁ బూర్వ మాంధ్రదేశమునందలి గోదావరీ మండలాంతర్గతమగు పీఠికాపురమున శ్రీపాద శ్రీవల్లభనామమున నవతరించి కొంతకాలము కర్ణాటదేశమందలి రాయచూరునకు సమీపమునఁ గృష్ణానదీస్థితంబగు ‘కురుగడ్డ’యను దీవియందొప్పి భక్తులఁదరింపఁజేసిరి. వారియనంతరావతారమే ‘శ్రీగురు’ ప్రభుత్వమ్యయు లే కృష్ణానామధితా నరసింహ సరస్వతులని. కురు పరపరాష్ట్రదేశమునఁ గుంజనగిరియను జన్మించి యేడవయేటనే వేదవేదాంగ పారంగత్యమునంది శంకరసాంప్రదాయంబునఁ దురీయ గ్రహణం బొనరించి నర్సోబావాడి, యాదుంబరము, గాణగాపురము మున్నగు తీర్థస్థలందు వసించి యందందత్యద్భుతలీలలఁ బ్రదర్శించి భక్తసేకంబుల నుద్ధరించిన మహానుభావులు. ‘శ్లో. అజోపిసన్నస్యయాత్మా భూతానామిశ్వరోపిసన్ | ప్రకృతింస్వామిధిష్ఠాయ | సమ్భవాన్యాయాత్మవగాయయా||’యను గీతోక్తికి లక్ష్యభూతులు.

అట్టి శ్రీగురుమూర్తుల సరిత్రము సుమారు 400 సంవత్సరముల క్రిందట గంగాధరపుత్తు లభినవసరస్వతు లొకసరస్వతులు మహారాష్ట్రభాషయందు ‘శ్రీ నరసింహ సరస్వత్యపాఖ్యాన’ మనుపేరఁ దొలుత రచించిరి. అందు మనోహరముల పెక్కులుపురాణ

గాధలు సంక్రథితములై 'శ్రీ' లనబడు సరళములయిన పద్యము లతో సదిరమణీయముగాఁ గూర్చబడినది. ఆమహాకవి 'ప్ర'దేశముభి న్నిది దావలమూటను గథయచోర్చిగాఁ గను నద్దురుదాపాత్మ్యము త్ర త్యులం బెక్కు గతు విశదమై యుండును సరస్వతీల వన మింద్ర గోలు పుటను దమపాఖ్యాన మిపుడట మాదుగా నోరుగా మిశ్రమారా యణ మొనర్చబడఁదగినంత యనల్పవాక్య ప్రసంగులది గుప్పడి.

అఖిలాంశ ప్రసంగకంఠ నానుభవ మహారాష్ట్రభాషా నభిజ్ఞులకు దురవగాహంబయి యనన్యదేశంబులకుఁ బ్రాము పోరక కుండెను. మణియు నిట్టి పురరాణసారమునఁ దగిన గురుగీతరీతి బూర్ణ గౌరవము గలుగవలెనన్న నద్దాని నమరభిషేకానిది బరిపక్వము దింపవలసి. అట్టి సంకల్ప మొనరితినో కలిగియుండవచ్చును. కాని యట్లొనరింపఁ బండఁపరాత్ములకు నుపాధ్యక్షముగాఁ బుట్టినా. అందుల కయ్యై విశుద్ధహానసంబుల నమదమ్మరింపజేసె యిట్టి శ్రీహరివాక్య మున 'నావ్యాసదేవుఁడే' జగంబున కీకొలంఁది కీర్తి నవలగింపజేసె యనఁదగిన యొక 'వాసుదేవు' లందులకుఁ బరానియిచ్చితిగి నమహాగు ముప్పది సంవత్సరములక్రంతరం నద్దానిని 'గురుమహారాజ' యను పేర 7000 శ్లోకాలతో గీర్వాణీకరించి భావనార్థోపదేశం జాగ్రత్తొనరింపఁ గొక కల్పవృక్షముగా నుద్వీరింపఁజేయించె.

ఈ సంహిత రచయితలును భాషాస్థాన వల్లభులగుటచే దుల్యప్రభావులు.

శ్లో. నచప్రజ్ఞాన రాజ్యం నచవిబుధప్రజ్ఞా సుసంపదం ।
పదంభ్రాంతోఽన్యో రసిమమ సవిత్ రభిమతం ।
మతందల్భోత్తమప్రేమ పదభ్రాంతం సవతీకం ।
నమశ్శ్రీకృష్ణే తే జయశేషుశ్శ్రీ గురుమహే ।

యని పలికిన శ్రీగురుదత్తోపాసనలు. అహంకార మనుకార ములును బలధర్మములును రాగద్వేషములునుగిగి మిది న్ననవి లభ్యుతి యతవాక్యాయ మానసుఁడూ నై నవిరాగిని భావనమాగిని గుర్తించ

వలెనన్న నీసంయమిందుల సచ్చరిత్రంబే శరణ్యంబనందగినది. అట్లగుట నది సంగ్రహించి యిందు 'శ్రీవాసుదేవానంద సరస్వతీయ' మనుపేరఁ బ్రత్యేకముగాఁ జేర్పఁబడినది. ఈయోగి జటిలుని కవిత యొక్కెడ 'శ్లో. విష్ణామయే వపుషికుష్మాదిరోగచయ కోష్ఠాయితే భిర మసే | నిష్ఠాయుతేపికిము నిష్ఠాతిలాలన వసిష్ఠాదియోగివినుతం | ప్రేష్ఠా యితోధనిధి తిష్ఠాసమేహించ వరిష్ఠాదికూర్మమధునా | సృష్టాధిరోపిత గరిష్ఠాదిరాజ మృభుగోష్ఠీనుతం హృదయభో ||' యనునట్లు పద జాటిల్య విశిష్టంబైనను నీ 'గురుసంహిత' యందట్టిపదక లాస్పక యియ్యది రసోద్దీపక మృదుమధుర పదసంవిధానంబుగల నమశ్లోకిగా విరాజిల్లుచున్నది. కావున నిది యుత్తరదేశంబున బహుళవ్యాప్తినందఁ గలిగినది. ఇక నాంధ్రదేశమునమాత్ర మీద త్తమాహాత్మ్యము వెల్లడికాకయున్నది.

అందులకయి ప్రస్తుతము శ్రీకాశీవాసులయియున్న శ్రీ శ్రీ బ్రహ్మానంద సరస్వతీ స్వాములవా రద్వానినాంధ్రీకరింపఁ జేయ సంకల్పించియుండిరి. వీరాసేతు హిమాచలము పెక్కుతావుల శ్రీశంకర మఠముల స్థాపించి యయ్యెప్రదేశములందెల్ల శ్రీదత్తాత్రేయ విగ్రహ ప్రతిష్ఠలఁగావింపఁజేసిన లోకతారక మార్గదర్శకులు. వీరిపూనికవలన నిర్వహింపఁబడు సత్కార్యములకు లెక్కలేదు. అందులకుఁ గొలఁది దినాలక్రిందటనే యల వారణాసిలోనే నెఱవఁబడిన శ్రీయాజ్ఞావల్క్య మూర్తి ప్రతిష్ఠయు నిపుడచ్చోఁగావింపఁ బడుచున్న శ్రీగాయత్రీ కోటి కుంకుమార్చనంబుం దార్కాణములు. వీగొక్కెడ శ్రీమజ్జగ ద్గురు శంకరాచార్య చరిత్రమును 'శంకరవిజయధ్వజ' మనుపేర రచింపఁజేసి యందాదిశంకరులకోటియని యొక్కటి చేర్చించియుండిరి.

ఇట్లుండ నాకనుజన్మఁడనందగిన చిరంజీవి భమిడిపాటి వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశర్మ మాధవీయమా 'శంకరవిజయము' నాంధ్రీకరింపఁగా నేనయ్యది మూలముకంటె భిన్నముకాకుండునట్లు యథా మతిఁ బరిష్కరించి యాతనికోర్కిననుసరించి యద్దాని. కుపోద్ఘాత

మును జేర్చియుంటిని. అండాచార్యజనన ప్రస్తావమునఁ బూర్వోక్త
'విజయధ్వజము' తుదినిగల జాతకచక్రముంగూర్చి చర్చించి యది
కానేరదని నిరూపించి యన్యముదాహరించి యుంటిని. ఒరులు ప్రక
టించినది ఖండించుతఱి నదివారి కేఱఁగించుట ధర్మముగానఁబూర్వోక్త
చక్ర ప్రకటనకర్తల కోరిక కరసితి. అట్లరయుటలో సీబ్రహ్మనంద
సరస్వతులనుగూర్చి తెలిసికొనఁగలిగితి. అప్పటికి నేను వారి కవరి
చితుఁడనై నను నాపీఠికలోఁ బరికింపఁదగునడ గుర్తుపెట్టి గ్రంథము
వారి కందఁజేసితిని. వారది చిత్తగించి యొసంగిన సదభిప్రాయము
తద్ద్రంథాదిని ముద్రితమునది.

ఇట్లేర్పడిన పరిచయమున వారు తమకుఁగల సంకల్పము
నాకెఱింగించి 'గురుసంహిత'ను నాకడకుఁబంపి సకలజనోపయోగ
కరమగునట్లు సులభశైలిని గద్యరూపమున నన్ని నాంధ్రీకరింపుమని
యాజ్ఞాపించిరి. విశ్రుత మహామాధ్యుతా సంహితారచయితల
ధాయాపటమందుపైఁ జూచినవారితనే మనమున భక్తిబీజంబు
వడియె. మఱి యిగురువిషయకమగు రచనమునకుఁ గాఁదగిన
'నాండ' శ్రీశంకరవిజయ పరిష్కరణకాలముననే యేయుండెను.
ఎట్లనిన, 'శ్లో గురూపటస్త్వ నిజదేవతా డేవే | గుర్వేత్తదా పాలయితా
గురుస్సౌత్ | రుష్టేగురే పాలయితానకర్షితే | గురౌనతస్త్వజ్ఞాన
యేతకోపయే ||' అనుపట్టున

'తే. గురుపు సర్వసంపన్నునఁ గలుచుతఱిని |

దేవతాకృప కల్గియి పుట్టినారెడ |

గురుసేవ మోసపు పద్ధతా వరునబడి |

కాన నతని నలిగింపఁగ నవలయు ||'

అను మొదలగు పద్యములు ద్రవీణముగా మల్కృతము
లయి యందుఁజేర్పఁబడి యుండెను. ఇప్పుడి 'గురుసంహిత' నందు
కొని చూడమొదలిడినంత నేఘోర్వోక్త భావోద్బోధకమై 'గురుపితా
గురుర్మాతా | గురురేవపరశ్చివః | గురేరుష్టే గురుస్సౌత్ | గురౌరుష్టే
నకశ్చన ||' అనునది కన్పట్టినంతనే మస్మనంబున కయ్యది యాకర్షక

మయ్యెను. మఱియునేతద్గ్రంథ సారరూపమైన మత్పితృకర్తృక
'గురుభక్తిప్రభావ' కథయే యందుఁ. చొలుచొల్లఁ గానవచ్చెను.
ఇంకఁ బరికించినకొలఁది హిందీభాషను మధ్యరూప్రోక్తములయిన
మిత్రసహోపాఖ్యానమునీమంతి నీచరిత్రము భద్రాయుషోపాఖ్యానము
మున్నగున వందందుఁగానవచ్చినకొలఁది నది యత్యంతప్రీతిద
మయ్యెను. తుదకుఁ బౌరంపర్యముగా నేమర్చించు ననంతానికథయుం
గలదౌట యతివరుల యాన శిరమునవహించితి. కాని,

'శా. ఆబాల్యమ్ముఁ గవిత్వమల్లఁగలనేర్పా కల్గియుండిర్పు వి!
ద్యాబుద్ధు ల్గురుబోధితమ్ములయిప్పొస్తంబున్న యంతబ్బియున్ |
డాబుంగోరమి బద్ధకమ్మదియుఁ దోడంబుట్టి వర్ధిల్లుట |
నేబాసంచనవ్రాయనై తిఁగదయిస్సీ! యొక్కయుద్గ్రంథమున్॥'

అనియొక్కడఁబల్కియున్న నేనిది నిర్వహింపఁ గలుగుదునా
యను శంకవోడమె. ఏమైన నోఁగాతమని గురువులకు సమస్కరించి
గురుదత్తమైనసరస్వతితోడుగాఁ బరివర్తనమునకుం గడంగితిని.

కథ శ్రీగురుదత్తావతారమూర్తులదయ్యె. వారు సరస్వతీకు
లయిరి. తద్గురువులో వృద్ధకృష్ణసరస్వతులు. శిష్యుం డిక్కఁగకుండో
సిద్ధుం డొకసరస్వతి. మహారాష్ట్ర గ్రంథరచయితలూ సరస్వతులు.
సంస్కృత సంహితా నిర్వాహకులన్ననో వాసుదేవానంద సరస్వతులే
కదా. తుదకు నన్నిట్టిది యాంధ్రీకరింపఁ బ్రేరేపించినవారును సర
స్వతీ సాంప్రదాయముననే చేరినవారయిరి. తత్తత్సూచకముగ నా
యీ కృతిని 'శ్రీగురుదత్త సరస్వతీయ' మంటిని.

ఇంక రచనమునఁ బ్రేరకాభిప్రాయానుసారముగా గద్యరూప
ముననే ప్రారంభించినను బాఠకులకు విసువ్రతోఁపకుండుట కై మనో
హరభావములును నీతులును వర్ణనాంశములుం బ్రార్థనాదికములును
బద్యరూపమున నుండఁదగుననియెంచి యటనటఁ జేర్చుచువచ్చితిని.
గ్రంథసారాత్మకమా దీపకోపాఖ్యానమున మాత్రమువిలక్షణత్వము
పాటించు నిచ్చతోఁ బ్రశ్నోత్తరపు మరియాధననుసరించితి. ప్రారంభ
మున భాషలో దేశ్యతద్భవములఁ దఱచుగా వాడినందునఁ గాతన్య

మొంచెదరోయని పడవదత్తమపడబాహుళ్యమే యొప్పించి మొత్తాన
 నులభశైలినే నడవగల్గితి ననుకొనుచున్నాను. మఱియు, 'లుల
 నలుపరంజానెడనుగాగమలోపంబుం దత్సూర్యవ్యర్థవర్ణ్యంబు'న
 కార్యంబున లాక్షిణికులు ప్రయోగపై రథ్యంబును సూదించినను
 సారథ్యంబుకొఱకు నేనిందద్దానికి బాహుళ్యం బొదవించితిని. గ్రామ్య
 భాషా గ్రథితములం జదువ నలవడిన రసనలకు వెగటుతోరియయిన
 దొలగింపఁదగునేమోయని వ్యాకరణమునకు దూరము గావించు
 వఱకు ధారాళగమనికను బొటింపనే 'పద్మానుల సవర్ణకంబున
 కత్వంబుం గడహల్లునను ద్వత్వంబున'నను మున్నగు సూత్రంబులు
 ననుసరించి యుదవినయాపములు ప్రయుక్తములయ్యెను. ఇంత
 "గూఁతు" శబ్దముప్రథమైతవచనమునకు రువర్ణంబు"నని సూత్రంపఁ
 బడినను బ్రయోగసామర్థ్యమునన న స్వరంబుకాధారమున నద్దానికి
 నిత్యత్వం బిందుఁ బొటింపఁబడదయ్యెను. ఇంత ఇంద్రవిషయమున
 'రఱ' మైత్రియు సఖండయాతియు నింగగీశరంపఁబడినవి. ఇందుం
 గూర్చి 'విష్వక్సవనము' గావింపఁగ్ గ్రంథిస్తానములంగూర్చి మున్న
 ట్టిందుకొందుము.

ఇది కాండత్రయముల్మకంబు యున్నది. ముందరాష్ట్రగ్రంథముం
 దీ విభాగ మగపడదు. గీతాసారవేత్తత్రా సంహితాకృతిక ర లిదా
 నిని జ్ఞానకర్మ భక్తికాండములుగా విభజించిరి. ఇట్లనుటనే జ్ఞానకాండ
 మెల్ల నాధ్యాత్మికమనియుఁ గర్మకాండము యుగాద్యక్రమవిషయక
 మనియు భక్తికాండ ముపాసనామాత్రద్యోతకమనియు నెవవలదు.
 మఱియు నిందేకాండమున నదియే ప్రత్యేకముగా బోధింపఁబడిన
 దనియు ననవీలులేదు. పోనిండు. ఏమైనను జ్ఞానముతోడనే ప్రారం
 భమా యందురేమో ! అవును. గురువేదరకివ దొరగనిదేద ? కాని
 ముందుజ్ఞానుడై నఁగాని గురుప్రబోధమువలన ఫలముగలుగదు.
 అట్టి నామధారకుఁ డొకఁడు వెడలఁగా వెంటనే జ్ఞానసిద్ధికి మార్గ
 దర్శకత యుదవెడినిగదా.

ఇందలి జ్ఞానకాండమున 2 వ దశమందు 'గురుభక్తి'యే సర్వ సిద్ధిదమనుటకు వేదధర్ములను దీసకుఁ జేదినవిధమును 16 ట గురు ద్రోహమువలని నష్టములఁ దెలుపుటకు ధామ్యులకడ నుపమన్యుని శుశ్రూషయు వివరింపఁబడియెను. 3, 4 లందు శ్రీదత్తాత్రేయతార సందర్భ మభివర్ణింపఁబడియెను. అంత 5—10 ఆంధ్రదేశమున గోదా వరీ మండలాంతర్గతమా పిఠాపురమున నాదత్తాత్రేయులే శ్రీపాద శ్రీవల్లభులన నేర్పడినవిధమును దన్మమహిమంబుం దెలుపఁబడియెను. ఇంక 11 దశమునఁ బ్రధాన కథానాయకులౌ నభినవదత్తమూర్తులు నరసింహసరస్వతులు మహారాష్ట్రదేశమందలికరంజనగరంబున జన్మించిన ప్రకరణంబు నంతగ్రంథాంతమువఱకును దత్తత్రేయలావివరణంబు నొప్పెడిని. చూచినదెల్ల బంగారమాటతోను వాచించినదెల్ల వేద మాటతోను బ్రారంభము. బహురూపధారులై యేకకాలమునఁ బలుపురయిండ్లకుభిక్ష కేగుట యొకప్రసాదలీల. ఇందొక శూలరోగిగి రుజ్జుకేశంబు నొకదరిదుని దారిద్ర్యంబు నొకధీమండుని బుద్ధిమాం ద్యంబు నుడిపిన విధములు ముదమొదవించెడిని. వంధ్యామహిమని సదుగ్ధనుజేసిన దాశ్చర్యప్రదము. ఇంక ముహూర్తమాత్రంబునన గంగానుజునిఁ దీర్థాటనముఁ గావింపఁజేయుటయు గతప్రాణుండైన గంగాధరాత్మజుని బ్రతికించుటయు బ్రహ్మరాక్షసునికిఁ బిశాచత్వ విముక్తియుం ద్రివిక్రమభారతికి విశ్వరూపసందర్శనము నమానుష చర్య లనకతీఱనివి. వెండియు నిందు 6 దశమందలి గోకర్ణశత్రు మాహాత్యోద్బోధకమాగాధయు, 7న మిత్రసహోపాఖ్యానంబును మనోహరములు. 8 ట యశోదకు శ్రీకృష్ణుఁడు బిడ్డఁడయినది ప్రదోషపూజవల్లనని తేలిన దొకవిశేషము. 19 లో నాదుంబర మాహాత్యము సద్భక్తజేయము. ఇంక 12, 21 దశములందుఁ జేట మాటలతో నొప్పెడి జ్ఞానవైరాగ్య ప్రబోధంబువల్లనే 'జ్ఞానకాండ' మన్నందులకు సార్థక్యము.

పైనఁ గర్మకాండము విజ్ఞానామృతభాండము. ఏలన 'గర్గాది భోయి' అనుపాణినీయ సూత్రసందర్భమందుఁ బఠంజలి మహా

భాష్యమునందలి పన్నశాధ్యాయమున, 'ఏకశతమధ్వర్యుశాఖాః
స్సహస్రవర్మా సామవేదః। ఏకవింశతిథా బాహ్వచ్చ్యం। నవధాతాః
ర్వణోవేదః॥ ఏతావాః శబ్దస్యవిషయః,' అనియున్నది శబ్దవికాశ
ద్యము. అందు సూచింపఁబడియున్న తత్త్వద్వేదవిభాగ వివరణ
మాగ్నేయ పురాణాదులయందు లఘుమాత్రముగాఁ గానుపించు
డిని. ముందిందలి యెంతటివారికిని ఏద్యాగర్వము రాగదని తలుపు
టలో విపులతరముగా నుదాహరింపఁ బడినవి. ఇంకఁ గర్మనిషాద
మును బ్రాయశ్చిత్త ప్రక్రియయుం దీర్ఘములు) ప్రాయశ్చిత్తమును
గలదు. స్కాందాదులం దొప్పడి భిన్నరుద్రాక్ష మహిమంబులును
గుప్తమాహాత్మ్యంబునిందుఁ గానుపించును. ఇంక 7, 8 లలో 'సప్తధర్మ
ములందును 12, 18 లలోని బ్రాహ్మణధర్మములందును వేదాధ్యక్ష
లాఘులు మది కక్కులచుకొనఁ దగినచుండునులు 'మన్వీ యిగలవు.
శుక్ర విశ్వమిత్ర పరాభవంబులు ఏరాశిశములు. 9 లోని వేదస్వ
పాతివ్రత్య నిర్వహణ మద్భుతమహిమ. 11 నందలి సమంతసముద్ర
మానంద సంధాయకము. అంత్యజానినోట నాగమంబులు పరిపూ
చిన దత్యద్భుతము. సానిత్రీ భర్తప్రదానము పరాత్పరత్వోద్యోగ
కము. 6వ దశమునందలి సైరాగ్యబోధ పరిమాణస్మరణము. 'నా
తత్త్వం గురోపగ'మ్మనునది యింకొప్పసారము.

ఇట్లు కర్మము భక్తికీఁ ద్రోవఁజూపినది. ఇందు 3 వ దశమున
బోయని లింగార్చనమందలి గుర్వాజ్ఞాను సంగంబును 4 లోని శిష్ట
గురుభక్తి సాఫల్యంబును గ్రంథసాగోద్యోగములయినవి. 5 లోని
యశ్వత్థమహిమంబును 12 నందలి యష్టశీగమాదకర్మ్యంబును 13
తారక సత్పథావబోధకములు. 7 వ విమర్శణాధ్యాయందలి చిన్ని
పారంపర్యమును 8 లోఁ గుప్తనివారణ మొందిన సంబంధముల
మాతృగర్భస్థ పిండాభివృద్ధి వివరణమును విజ్ఞానప్రదములు. 6 వ
దలి యనంతవ్రతకథయును 13 లోని భద్రాయుశ్చరిత్రమును 14
లోచితముగా 'భక్తిరానాయకల్పతే' యనునట్లందలవ"నవిసర్జన
బోధయు నాముష్మికఫల సంధాయకములు. మఱియు సందాహని

సోలెడుబియ్యముతోడి భూరిసమారాధన మొక యద్భుతలీల.
 2 న ముట్లుడిగిన ముదుసలికి సంతానప్రాప్తి యొదవించుటయు కి స
 మోడుఁ జిగిరింపించుటయుఁ దొలుతటి గొడ్డుగేదెసాడి కెనయైనవి.
 7 నందలి తంతుకుని శైలయాత్ర గంగానుజ తీర్థాటన సదృశము.
 10 లోని బహురూప ధారిత్యము తొలుతనే కరంజనగరమున నగ
 పటపఁ బడిన సిద్ధపద్ధతి.

ఇవిధంబున సజ్జనంబుల హృదయంబులందు భక్తిబీజంబులు
 నాటఁ బొనఁ పున్యంబుగాఁ దత్తల్లీలాప్రదర్శనంబుఁ గావించిన దత్త
 మూర్తుల సర్వసమత్వంబు జ్ఞాతవ్యంబు. “శ్లో. భాతియస్యతు జగ
 ద్దృఢబుద్ధే! స్సర్వమప్యనిశమాత్మతయైవ! నద్విజ్ఞస్తు భవతు శ్వేత
 చోవా! వందనీయ ఇతిమే దృఢనిష్ఠా॥” యనిపల్కిన శ్రీమజ్జగద్గురు
 వుల యట్లీ శ్రీగురుమూర్తులును దమ్మాశ్రయించిన పెక్కురు చతు
 ర్థుల సంత్యజుల నుద్ధరించిరని యిందుఁ దెలియఁగలము. మఱియు
 పిమతస్థులొ మ్లేచ్చుల నాలంకారికులు “ఏకత్రైవానురాగశ్చే!
 త్తిర్యక్ష్ణేచ్ఛగతోపివా” యని తిర్యగంత సాహచర్యం బొదవించు
 చుండ వ్యాకరణాచార్యులు ‘మేచ్ఛోహవా ఏషయదవశబ్దః’ అని
 నిరసించుచుండ నీవేదాంతవేద్యులు లోకోక్తులఁ బాటింపక తమ
 భక్తులె నయెడ వారికిని చేడుగడ యైరనుట కొక్కనిదర్శనము
 చాలదా? శ్రీపాదావతారమున నిజభిక్తుఁడై వరంబుఁబడసిన రజ
 కుఁడు తద్వరప్రభావమున మ్లేచ్ఛసరపతికాఁగా నీనరహరి యాతని
 కపుడేర్పడిన స్ఫోటార్తిబాపి యిష్టపూర్తిగావించెఁగాదే. భేదభావ
 ములు నరమాత్రులకుఁగాని ‘బింబతేఽం బరమణోనురనద్యా! మంత
 రం కిమపిసాస్తిసురాయా’ మనుట్లనవద్యము నద్యయము నసం
 గము నఖండమునొ సచ్చిదానందమయ స్వరూపమే తానయై యిట్లు
 వతరించిన గురుమూర్తికి సమతగాక మఱేమి?

ఇట్టి మహోత్తమ గురుచరిత్రంబు కంటె నిహవర తారకంబు
 వేఱొండు గానరాదు. ఇందు విశ్వాసముతోఁ బఠించువారి కిందలి
 ఫలశ్రుతి యనుభవమునకు రానొను. లేదేని ‘లోచనాభ్యాం విహీ

నన్య దర్పణః కింకరిష్యతి? యన్నత్యైను. ఇందలి గురులీల తైంద్ర
 జాలికములనియుం గట్టుకథలనియుం దోసిపుచ్చు మోక్షనిరహితుల
 కేమిచెప్పి మెప్పింపఁగలము? 'అంగానః శతాన్ శతేన మునిసత్త్వంనముం
 చతి' యన వినమే? అగుఁగాక. బుద్ధిమంతు లీమాత్రము మూలం
 పకపోరు. ఏమన 'నాగురుమూర్తియం నేమానన సామాన్య
 దుస్సాధ్య చర్యలో యప్పటివారికి గోచరించిన యుండవలెఁగా నీ
 యొక్కరికి నిట్టి పాలిని లేక యుండునా?' యనునది. తేజీమి?
 మృతులు బ్రతుకు వలెకు నావితమున నానని యేర్ప న మతి నూహిం
 చిరే? శ్రీగిరికేగినవారు మఱి రూఢిపఱచునలకుం దంతుడు శ్రీ ల
 యాత్రంగూర్చి విశ్వసించిరే? మోడు చిగిరింపఁ జూచువఱ కిందఁగా
 బాఁవనిఁ బరిహసింపలేదు? శుదకు మృష్టాన్నమును నామాభ్యుదయ
 దనుక నొక్క భాస్కరయ్య తెచ్చిన నోతడు చిక్కుమునో భూరి
 సమారాధనముగాఁగల దనుకొన్న వారెవరు? ఏ క్కెల? ఏమహాన్నును
 లేకున్న నే యనతి కాలంబుననే యాసరస్వతూల్యుల వ్రాసెయుండురా?
 ఆతఁడు కవియాటఁ దనయిచ్చవచ్చినట్లు నల్పించి 'పంచన' యన
 నచ్చోటివారి కట్టి ప్రత్యక్ష నిదర్శనములు లేకున్న నే గామకృష్ణ
 దుల నామములట్ల 'గురుభట్టు' 'గురురావు' మున్నగునామములు విడి
 కొనుచుండియుండురు? ఏమన నిందుఁగొన్ని భాషా భాషాగ్రామి
 ధములుగా నగపడుచున్న నందులేమో! అట్లయిన నది నిమిదం.
 తత్తత్తాత్ర వర్జితము దిన దినాభివృద్ధి నందినది లాది మున్ననా
 గ్యములుగా నెంచఁబడిన విభుడెన్ని సంస్కారములకుఁ జేసె? గాఁబట్టి
 యల్పబుద్ధులమగు మానవేంద్ర? అట్టి మహావిదవలంబుల దర్శనం బది
 కింపఁబూను లేడ? ఈ 'శృంగ'ను 'శృంగ'ని వారింబుద్ధింపఁబూనుకొల్ల
 బివీలికలు బ్రహ్మాండం రిమితి నరయనూచిన యట్లుకాదే? గురుల
 కింక వివరింపఁ బనిలేదు. 'సమంతా భవన్ శృంగ' సమంతి గుణిత
 జనాః! శుష్కకాష్టంద మూర్ఖశ్చ! భిద్యంతే నచ నమ్యంతే' యని
 యింతతో విడిచి యిందుఁ గనవలె పొగాకిక సందర్భములందలి నంది
 యములనుగూర్చి దిక్ష్మిత్రముగాఁ బల్కవలసియున్నది.

మొదటిదనసూయాపరీక్ష. ఇందాత్రిమూర్తులుకామాదిదూషితులౌ మానవమాత్రులయట్ల ప్రవర్తించిరనుకో నొనాయని తోచవచ్చును. కాని వారట్టి క్లిష్టపరీక్షకే కడంగి యుండనియెడల మన యీ దత్తాత్రేయుడే యవతరించి యుండఁడు. అట్టియెడ నీ యీ గ్రంథాలెల్ల నేర్పడఁదగిన యవకాశమే లేకపోయెడిది. కావున స్త్రీలోకమునకుఁ బాతివ్రత్యమాహాత్మ్యం బుద్ధాటింపను దామిట్టుల నవతరించి యోగమార్గ ప్రతిష్ఠాపనముఁ గావింపను నందులకుఁ దలపడిరే కాని వేఱుకాదనుకొనఁ దగినది. ఇంక రానఁబడు శివుని మెప్పించి ప్రాణలింగంబుం గొనిపోవుతఱి వెన్నుండాతని వంచింపఁ బన్నిన పన్నుగడయు నక్కరణి నొక్కకొమ్మువేల్పు గావించిన టక్కరి తనము నధునాతన విమర్శనార్హములు గావచ్చును. కాని యట్లభివర్ణించుట యందలి రుచి పురాతన కథాశ్రోతల కెఱుక. మఱియు వింధ్యాద్రి యగస్త్యులకు సాష్టాంగ ప్రణామంబుఁజేసి యుండెనా యని శంకించుకంటె నదియు 'గురుభక్తి' ప్రబోధకముగానే గ్రహించుటమేలు.

ఇట్లు పాఠకులిందలి ధర్మమర్మములను దెలిసికొని యథానుకూలముగాఁ బ్రవర్తించఁదగుదురు. ఏది యెట్లున్నను గ్రంథసారరూపమా 'గురుభక్తి' మాత్రము సర్వమత సమ్మతమాట నఖిల ప్రజానుష్ఠేయంబయి యిహపర సాధకంబయ్యెడు. ఇంక, గుణాలంకార శ్రీకృత పరికరంబగు భావవిభవంబిందులేకున్నను 'తంసంత శ్రోతుమర్హంతి నదసదవ్యక్తి హేతవః॥' అను శ్రీకాళిదాసోక్త్యనుసారముగా సహృదయు లిద్దానిం బరామర్శించి యిందలి గుణలేశంబుం బరిగ్రహించెదగుగాత.

శా. ఈనావందన మందు నేతఁ డిదివా॥ ♦ యింపం దరింపించుచుం ।

దానే శిష్యుల శ్రీనివాసులనొ ప్రో ♦ త్సహంబుఁగావించుచు ।

న్నే నేనాఁడుఁదలంపకున్నఁ బాసఁగిం ♦ చె న్ముద్రణంబట్టి బ్ర ।

హ్మనందాఖ్యునకు న్యతీంద్రున కన ♦ న్యప్రాప్త సత్కీర్తికి॥

నాదెళ్ల మేధాదక్షిణామూర్తిశాస్త్రి.

శ్రీ గు గ వే న మః.

శ్రీ వాసుదేవానంద సరస్వతీయము.

శ్లో. సర్వభూతస్థమాత్మానం సర్వభూతానిచాత్మని
ఈక్షతేయోగయంతాత్మా సర్వత్రసమదర్శనః॥

దక్షిణ హిందూస్థానమందలి బొంబయిరాజధానిలో జీరిన మహారాష్ట్రదేశములోని కొంకణప్రాంతమున సావంతవాడి సంస్థానమున కనతిదూరంబునందు 'మాణగాం' గ్రామమునఁగల కరాడి బ్రాహ్మణులలో ఋశ్మభీయు లాత్రేయనగోత్రికులు 'టెంబే' ఊప నామకులు హరిభట్టపూర్వాయులు విద్యస్థులుగొప్పిరి. తత్తనూ భవుఁడు గణేశభట్టు. కోడలు రమాబాయి. "శాశ్వతాయశేఖరః॥ సహస్రేషుచపండితః॥" అనఁదగిన తద్దర్శకుక్తి ముర్తిధారయమాను లీ 'వాసుదేవులు.' జననము మృత్యుకాలము 1854 నది. నర్మయన యానందవత్సర శ్రావణ బి. ౧. 'పువ్వుపుట్టఁగనే పరిమళించు' నన్న చందమున నీతఁడు మాత్రపితలమొడ బట్టి "మెలఁగుమఁ దాతఁడఁ జేతఃప్రీతిదమాభాతిఁ బ్రాథమికవిద్యఁగల్గె. అంత గర్భవ్యమముగ నుపనీతుఁడై తదాదిగ సకాలసంధ్యాగ్ని తార్క్యములు నిర్వర్తించు కొనుచు 'విష్ణుభట్టు ఉకడిపే' యను గురునరుని "డి స్యాన్యాయం బునకుంగడంగి మధుకరముగఁపించి యాచార్యుని నామ ద్వారా వర్ష పోయింప సప్తదశ ఋగ్వేదమునపాఠతయు బోధనకర్తాధికారి తయు నందఁగలిగెను. విద్యాభ్యాసంబులతోని ముగించి విద్యార్థిఁ దత్తత్కర్మ ప్రయోగవిధానంబుల బోధింపఁగలుగుట గురువుల నుద్బుఁ బడయుచుండెడినాఁడు. అంతఁ జననములలో హిందూస్థానమునను బలవం దించుకొని శాస్త్రపరిచయమును గలిగించుకొనియె. విదేశవిద్యోగి నుండియె యధ్యాపకతయుల బుర్రాణకాల శ్రమమును బ్రారంభము.

అట్టియెడ నీతఁడేకాదశ్యుజ ప్రాంతములు నెఱుఁపుచు దమ యింటంబూజింపఁ బడుచున్న గురుచరిత్రను నియమముతో నిర్ణయ పారాయణ మొనర్చుచు ప్రేమిల్లిప్రేమలయెడ స్పృహ క్తితో మెలఁగఁ జొచ్చెను. ఒకసంవత్సర మట్లు సర్వ క్షేద తిమూర్తి స్వప్నం

బున సాక్షాత్కరించి కొల్లాపురీప్రాంతమందలి నరసోబావాడిలోనున్న శ్రీగోవిందస్వాములవారి ద్వారమున నిజమంత్రోపదేశంబుఁ బడయ నాజ్ఞయిడినట్లు తన్మనంబునకుఁ బొడకట్టెను. వెనువెంటనే వాను దేవధీమణి యట్లొనరించి దీక్షనూని పురశ్చరణంబును గావించి మంత్రసిద్ధి నొందఁగలిగెను.

ఈవాసుదేవశాస్త్రి బాల్యవివాహంబొల్లక వింశతివర్షపూర్తి యైనవెనుక గార్హస్థ్యంబునం జొచ్చెను. తత్సతియైన యన్నపూర్ణా బాయి 'పతిరేకోగురు స్త్రిణా' మను నార్యోక్తి ననుసరించి శుద్ధాంతఃకరణంబుగలిగి మెలంగిన మహాపతివ్రత. తద్భర్త తాఁబారా యణమొనర్చు గురుచరిత్రంబునందలి కర్మకాండము తుది నుడాహ రింపఁబడిన బ్రాహ్మణధర్మములనెల్ల సక్రమముగా ననుష్ఠించుచు శాంతముగాఁ గాలముఁ బుచ్చుచుండిన నైష్ఠికుఁడు.

ఒక్కెడ నాతండు నరసోబావాడినుండి స్వగ్రామమునకు మర లుచు శ్రీదత్తప్రతిష్ఠఁ గావింప సంకల్పించినంతనె 'కాగలుగాం' అను నూర నొకశిల్పి తారచించిన దత్తవిగ్రహమును దెచ్చి సమర్పించెను. అంత నయాచితముగాఁ జేకుటిన ద్రవ్యము నాతనికి సమ్మానరూప మున నొసంగి యద్దానిని 'మాణగాం'కుఁ గొనివచ్చి యచ్చో స్వభానువత్సర వైశాఖ బ ౫ నాఁడు భక్తిశ్రద్ధలతోఁ బ్రతిష్ఠించిరి. నాటినుండి నేటివఱకు నట నిత్యధూపదీపనైవేద్యములు సక్రమ ముగా జరుపఁబడుచున్నవి.

ఇట్లు శ్రీ దత్తానుగ్రహ పాత్రుఁడైన వాసుదేవ సుధీమణికి "యాలోకద్వయసాధనీ తనుభృతాం సాచాతురీచాతురీ" యనఁదగిన బుద్ధివికాసమేర్పడియుండెను. అయినను 'హీనసేవానకర్తవ్యా, కర్తవ్యో మహదాశ్రయః' అని యాతఁడు తారణ ప్రభృతిగా నరసోబా వాడిలో శ్రీగుర్వారాధనంబుఁ గావించువాఁడై 'పరోపకారార్థ మిదం శరీర'మ్మను నది సార్థక పఱచుచు నేనేండ్లు కడపెను. ఆర్తులయి తనను జేరినవారికి భవితవ్యం బెఱింగించి వీడా నివారణోపాయంబులం దెల్పుచుండెను. ఆధిబాధితులను మంత్ర యంత్ర సాధనంబుల నెల్లఁ

గడతేర్చుచుండెను. న్యాయధీపీఠీశులను సుకర్ణభవజ్య సభంబులం ద్రొక్కించి గట్టెక్కించుచుండెను. కర్మాసక్తులచే నైశ్వదేవాది కర్మంబు లనుష్ఠింపఁ జేయుచుండెను. ఉపాసనాభిలాషులగు సుసిద్ధ మంత్రరాజంబుల నుపదేశించి పుగళ్ళగణం బొనర్పించు చుండెను. యోగ మార్గాపేక్షకులకు సమాధినిష్ఠగలుగ పుష్కరియా సహిత ప్రాణాయామ పురస్కర భేదనీ లంబికాది సాధనంబులం గణపు చుండెను. ముముక్షువులకుఁ బ్రహ్మసత్రయము భామతీ గొడ బ్రహ్మ నందీయము మున్నగు సుద్ధ్రంధములందలి సూక్ష్మార్థంబుల గిరణిల మలకంబుఁ గావించుచుండెను.

శ్లో॥ తస్మాదనక్త స్మతతం । కార్యంకర్మ సమాచర । అనన్త హ్యచరన్కర్మ । పరమాప్నోతి పూరుషః॥ అనుసర్లుప్రవర్తనంబునగర్మ యోగికి హృదిని నైరాగ్యబీజాపం బొనర్చినయన నయ్యెడ నొక శిశు వుదయించి కొలఁదిదినాలు పరఁగి మరణమునొంగెను. శిశు శుభ పరిత్యాగియా నాకర్మయోగి కేమి హృది కదురుకుమి ? కాని పాపమాతని సహిమణి పుత్త్రోక్తాగ్నినొండఁ బుచ్చెను. నిర్ణయా యమకు హింసంబు నల్కుచుమతిమలలింపఁ దీర్చునుత్రలకుంగొంపో యెను. వారు పండగీపురమార్గంబున గోదావరీతీరస్థితంబగు గంగా భేడునఁ జేరిరి. అచ్చొనుండఁ విస్ఫులి నన్న పూర్ణంబు గంగితోకగామిని యయ్యెను. అందులకు నాసుదేవపండితు లింతయుఁ జింతింపలేదు. తదార్థవై హికవిధులు సక్రమముగా నెఱవినంతనే, సాధనపశుష్ట యసంపత్తియమరి 'అథా? తోబ్రహ్మజ్ఞానా' యనఁదగిన యథి కారుతాటఁ దురీయగ్రహణంబుఁగావించ నంకల్పించిరి.

అందులకై యుజయినికేజోయి యట నారాయణానంద సరస్వతీస్వామిలవారినద్దఁ గ్రమసన్న్యాసము గ్రహించి దండకమండల ములను బ్రణవ మహాసాక్షోపదేశంబునంది, 'శ్రీనానుదేవానంద సరస్వతీస్వామి' యని యోగపట్టము నందఁగలిగిరి. బ్రహ్మచర్య గార్హస్థ్యంబులందలి వీరియాచరణము లోకమున నెట్లాదర్శప్రాయ మయ్యెనో యట్ల తద్యతిత్వము నొరులకు మార్గదర్శక మనఁదగ్గది.

పెక్కెల? తురీయాశ్రమధర్మ నిర్వహణంబు సక్రమంబుగాఁ బఠ
రించిన సుచరిత్రుల పరిగణనమున నీపరివ్రాజకోత్తములు 'కనిష్ఠికా
భిషితులు' కాఁగా, 'ననామికాసార్థవతీ బభూవ' యనవలసినదే. ఎట్లనఁ
దురీయంబునఁ దాముమెట్టినది మొదలుగా దేహత్యాగం బొనరించు
దనుక శిష్టాచార సంపన్నులౌ మువ్వురు బ్రాహ్మణోత్తముల యిండ్ల
భృంగన్యాయమున మాధుకరంబు నేకరించు చుండిరేకాని యేనాఁడు
నేకాన్నభిక్షుఁ గావించి యెఱుఁగరు. సర్వదా సదీతీరస్థితములౌ
పల్లెలయందుఁ బర్యటనం బొనరించుచు దురాచార దూషితము
లయిన పట్టణాల నడుగిడనొల్లకుండిరి. మఱియు గురుదత్తములయిన
దండకమండలముల నేనాఁడును విసర్జింపకుండిరి. బహువిధసౌక
ర్యము లేర్పడియున్న యీ 20 వ శతాబ్దమున నెందఱోభిక్షులు
పూవులలోనుంచి యూరేగింప సంసిద్ధులయియున్నను దానేవాహ
నము నొల్లక తుదకొక్క శకటమునఁగాని ధూమశకటమునఁగాని
యధిష్ఠింపకయ పాదచారియై యాసేతుబ్రహ్మవర్తము నఖిలతీర్థ
క్షేత్రంబులనెట్టిన సత్సన్యాసిని వేఱొక్కనిం బేర్కొనఁ జాలుదుమే?
ఇంక నీసంయమిద్రుని నియతప్రణవానుష్ఠానంబును నిత్యగీతాపా
రాయణంబును నిరంతరశ్రవణంబును బ్రశంసార్హములు.

వీరగపటచిన యద్భుత మహిమంబులు నెన్నోకలవందురు.
అయ్యైమహత్త్వంబులం దెలిసిన పెక్కురార్తులును జిజ్ఞాసువులును
వీరినాశ్రయించు చుండెడివారు. తమయనుష్ఠానమునకు భంగకరముగా
నీజనసంఘము నొల్లకయు శ్రీదత్తాజ్ఞానుసారము సహసభావంబునఁ
గాదనక లోకోపకారముఁ గావించి యుద్ధరించు చుండెడివారు. వీరు
చాతుర్మాస్యలఁ గడపిన యాయాప్రదేశంబులం దెన్నిన్నియో
యుద్గ్రంథముల నిర్వహింపఁజాలిరి. ఏవి గచించిన, శ్లో. కృష్ణే. కృష్ణ
తనో మనోహరకణే నాథేశ్వరి ప్రార్థయే! దత్తం దత్తవరం ప్రదర్శయ
సరం నాతోవరం త్వర్థయే! అన్యం యోటతి తేతతేనట ఇవానేకాంగ
నారీహరి! స్సంసారారి గరిందమశ్శమ పరస్సాక్షాద్య ఆత్మావరః॥''
అన్నట్లు శ్రీదత్తభక్తి ప్రతిపాదకములే పెక్కులనుటకిట దిజ్ఞాత్రం

బుగఁ దెలుపఁదగినది. ద్వారకలో ద్విసహస్రి గురువశ్రావ్యాభ్యా
నమును, ఉజ్జయినిలో మహారాష్ట్రభాషా దత్త మాహాత్మ్యమును
సంస్కృత దత్త పురాణమును, బ్రహ్మవర్తమున పాదాంశము
1905 లో మన యిమ్మాలగ్రంథము గురుసంహితను, వివరగానే
తీరస్థిత సంధ్యా మంటపమునఁ దచుచ్చగ్గికయు నివరించిరి. తత్కృ
తములింకఁ గుమారీశితౌ కృష్ణాలహర్యాదుల" వానోపనిషత్ శ్లోక
ఘటితములును బ్రహ్మసూత్ర వృత్తాంతి ప్రధానాభ్యాసములు
నుంగలవు. పెక్కేల? తత్కృతంత్రసంహితావేదము ముద్రాగర్భిత
దత్తాత్రేయాష్టోత్తర శతనామస్తోత్రంబొక్కటియే తత్ప్రసిద్ధాదిశేషం
బును సహస్రముఖంబులఁ దెల్పుఁ జాలెడిని.

ఈ కవితంతరములు శ్రీకృష్ణాలహరి నమోదించి "శ్లో" పరి
క్రాంతాదేశా భగవతి చతస్రోఽపిపదేశా సహస్రంబుద్యుతాభావ్యుదయి
వపుషోమేఽన్తిమదమశా"యనుచు 1908లో హంసస్వరంబుచర్చించి
మా మధిలీబందరు మార్గమున ముద్ద్రులవేఁజేరి యుచ్చోగిలక
చాతుర్మాస్యఁగడసి, శ్రీకృష్ణాలహరి' నటంబు ముద్ద్రులవచ్చిరి.

ఈ మహానీయులు పిదప గోదానగరంబునఁ బర్యటనంబుఁ
గావించి శ్రీపాద శ్రీవల్లభ బ్రహ్మసంహిత" వీరశాపురంబును పంపి
ర్చించి మఱలునెడ నాంధ్రదేశమున నల్లూరు మున్నగు ప్రదేశము
లందు దత్తాత్రేయ ప్రతిష్ఠలఁగావించఁజేసి తదనంతర వ్యాసలంఁ
జేయుచున్న శ్రీగురుసంహితాంధ్రీకరణమునందు "శ్రీ శ్రీ బ్రహ్మ
నంద సరస్వతీసాస్వములవాది ప్రార్థనమున దామృతేంద్రపురమందలి
శంకరమఠంబున శ్రీమత్ప్రసాదాశయన నమ్మార్చిని బ్రతిష్ఠించిరి. తద
నంతరంబున శ్రీ శృంగగిరిలో శ్రీబగద్గురు వీరాధిపతియొక్క శ్రీవచ్చి
దానంద శిష్యాభిషేక సృసింహాభారతీసాస్వములవాటి మాతములను
గోకర్ణాది షేత్రంబులను సందర్శించుచుఁ గాలముఁబుచ్చిరి. 1913
సం॥ లో నర్మదాశీర స్థితంబు గరుడేశ్వరక్షేత్రమున వారుడఁగా
శృంగగిరినుండి శ్రీ బ్రహ్మనంద ప్రార్థనాస్వములును వారణాసినుండి

పూర్వోక్త బ్రహ్మనంద సరస్వతీ స్వాములు నటజేరి తత్సన్నిధిని సత్కాలక్షేపములతోఁ జూతుర్మాస్యనుగడపిరి.

ఆనందవత్సరమున జన్మించిన యీ యానందనిలయులు తుద కానందాబ్దంబుననే దేహత్యాగంబుఁ గావింపనెంచుతటి హరిద్వా రంబునుండి శ్రీ బ్రహ్మనందస్వాముల రావించిగరుడేశ్వరమున నెల్లూరి మఠమునందట్ల శారదా శంకర దత్తాత్రేయ విగ్రహప్రతిష్ఠలఁగావింప నాజయిడి సంపూర్ణప్రాజ్ఞతతో ది 8-7-1914 ఆషాఢబహుళ ప్రతి పత్తున సౌమ్యవాసరమున బ్రహ్మీభూతులయిరి. శ్రీ శ్రీ బ్రహ్మ నంద సరస్వతులును దదాజ్ఞానుసారముగా 1916 లో నటఁ దత్ప్రతి స్థలఁ గావింపఁజేసి యచ్చో నిత్యపూజలు నెఱపుచు నిరతాన్న ప్రదాన మొనరించుచుండునట్లేర్పాటుచేసి కృతకృత్యులైరి. బ్రహ్మీ భూతస్వాముల శిష్యవరేణ్యులు తచ్చరిత్రంబుఁ బ్రచురించి లోకోప కారముఁగావించిరి. అందీ వాసుదేవయోగీంద్రుల యత్యద్భుతలీలా విశేషాదికము లనేకములు గాననయ్యెడు.

ఉ. ఏతఁడు బ్రహ్మచర్యమునఁ నే నిగమాగమవేత్త యాచు గే ।

సై తనరం దితియు వనఁ ద్యక్తఫలాప్తి గుహా క్తకర్మియై ।

పూతచరిత్రము న్యతితఁ బొందెనొ యాకవి 'వాసుదేవ' వి ।

ఖ్యాతుని యోగమార్గము జగమున దీనఁ దిరమ్ము గావుత ॥

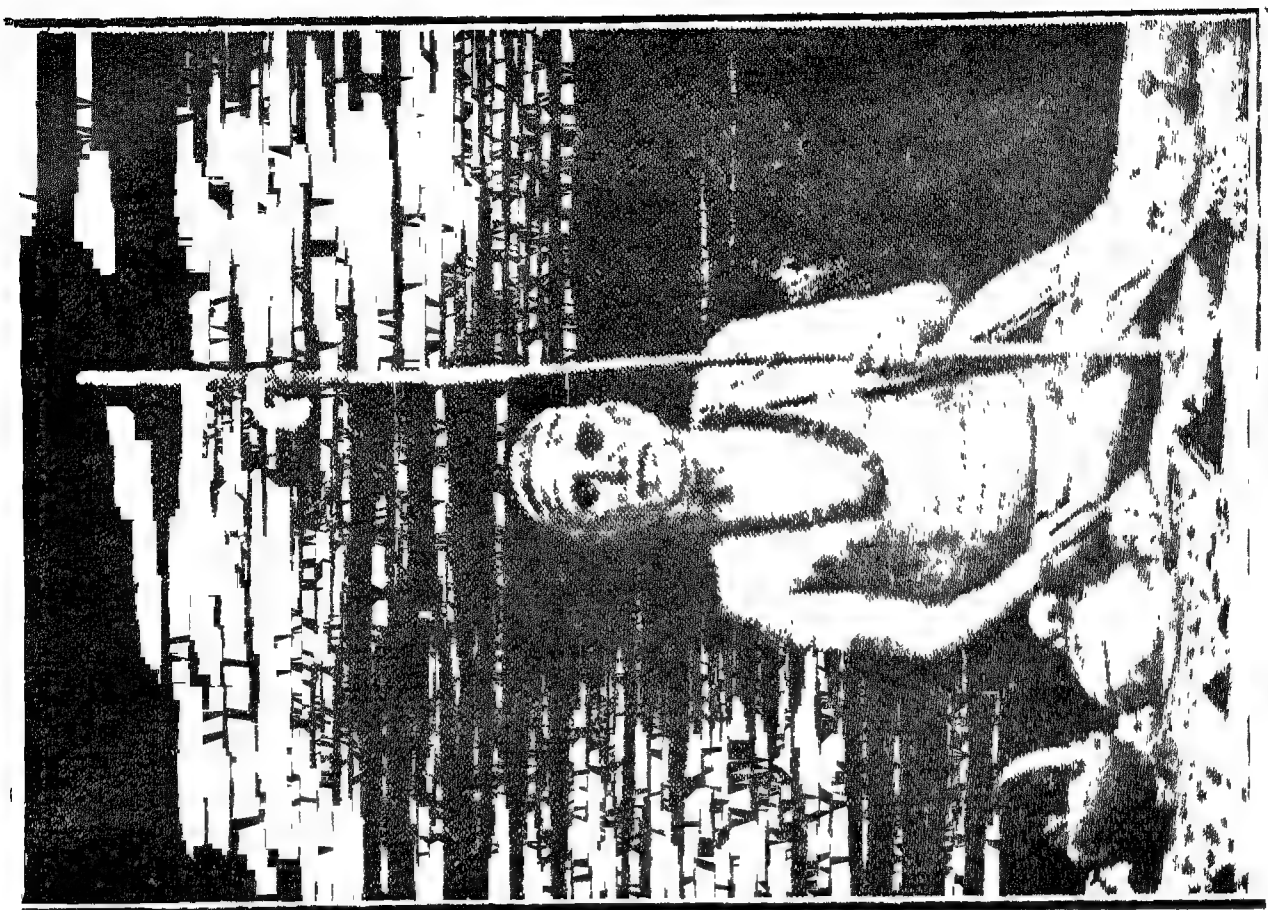
బంధరు

శ్రీ ముఖైకాఖిలగ
భావవాసరము.

మధీవిధేయఁడు,

నాదెళ్ల మేధాదక్షిణామూర్తిశాస్త్రి.

అంబేద్కర్‌ను బంధించుటకు
అడ్డునడిచి ఆనగిచ్చించుటకు

అంబేద్కర్‌ను బంధించుటకు
అడ్డునడిచి ఆనగిచ్చించుటకు

శ్రీ మదా దక్షిణామూర్త్యునమః.

శ్రీ గురుదత్త సరస్వతీయమః.

— 45 —

మధాన్య తక్షణాన్య పద రా
 జీవితభృంగంబులు
 నూనిన నను వ్యక్తి నేర్పబడును
 పుతాత్ములమ్ము నీరంగ
 తామాత న్మునుషో న్మున్మితను సంగ
 ధానితు వాగధిము
 ల్మనుషోమగమద్భద్రమున ని
 త్యంబు నివసంబుగాన్.

మ. పరిపూర్ణబుద్ధులయందు ప్రకాశమనృజంహం జగద్రేకంబునా
 ధారమల్లిన తమ ప్రదీపమయి బు + ధూర్జావిప్రేక్షయ నీ
 పరమోత్కృష్టముబ్రహ్మజేజనుది సరి + భావింతు నల్లపు ము
 త్తరహస్యబీదిగా నుదిన్నిలిపి సరి + ధ్యావందన ప్రక్రియ.

శా. ధ్యానింతుం దోగలందిగు ఋగములం • దాన ఋషిని స
సేని న్రాగభయక్రుధారహితుని • నృవృక్ష స్థితిక్రుధా
త్మానందు న్దురు సరిహితాశృతిని నీ • తాపాగగు న్వాసుని
వాసనదామ్యు సరస్వతి క్షుధిస • త్వాకాగుహిహుని .

నే. గురుచరిత్రమూ దేనినిగింపూ • నోర్చి...గర్భి ।

ಮಹಿವಿಗೋವು ತ್ಯಕ್ತದ • ಸಹಿಮಾಣಿತಿ !

சுருதுலதேகரி ! ஸுக்திவி • ஸாதுவித்யு ।

శ్రుతులచే గాలిను విప్పు • శత్రులదేవును.

క. శ్రుతిరూపిణి కృతి ధారిణి నుతిస్తీ-నుండ సేనుబామ్మ; నూదిగి నుమమ్మ;
చతురానననతియిమ్మా! నతిసీపదమాననిమ్మ; నడవఁగదమ్మా.

క. ములదెన్నఁ జెలుఁగకున్నను ।

గ్రంథంబిది తెలుఁగుసేయఁ ॥ గడఁగిండుటవా ।

మందతయుడిపిన బ్రహ్మ ।

నంద సరస్వతులకివ్వె ॥ నతులర్పింతుఁ ॥

జే. గురులకెఱఁగి పాక్కివులవా ॥ గురులందలఁచి ।

సుకవివర యశస్సాధమూ ॥ సికములైన ।

గ్రామ్యకువిమర్శకాళిని ॥ గననకీర్తి ।

కృష్ణమాజ్ఞాల కబళన ॥ క్రియకువిడుతు.

శా. చిత్రజంబు క్రియాన్వితంబవతరిం ॥ చెన్న్దిపమూ న్యంగము

ల్పతాత్రేయగురూత్తమాఖ్యఁగొని త ॥ త్సంబంధచారిత్రము

నృత్తిస్త్రీనిఁ బఠించినన్వినిన ల ॥ భ్యంబు ననాయాస్థుని

చిత్తంబందెదికోర నద్ది ఫలసం ॥ సిద్ధింబ్రసిద్ధంబువాన్.

ఉ॥ సాధకమాన్మసింహుకథ ॥ జ్ఞానముఁ గర్మము భక్తిసేర్ప గ

గాధర పుత్రకర్తృకము ॥ న న్మరవాగ్దురుసంహిత న్యక

శ్రీదము వాసుదేవకృతి ॥ శ్రీగురుదత్త సరస్వతియను

చీధరఁ బూరుషోత్తమ క ॥ చీట్టనయో క్షమింక సరస్వతి ।

ఆ ఈఁగవల్లదేనె ॥ హేయగుక్తిని ముత్త ।

మనఁటిఁగప్పురంబు ॥ నంటరాని ।

కాకవిష్ణునుండి ॥ కలుగు పూజ్యాభ్యుదయ ।

గరిమసరసకావ్య ॥ వరమిదగున.

జే. వక్రికృష్ణేతువునఁగొను ॥ పగిదిసాదు ।

పలుకు లెలులున్న నిందలి ॥ బ్రహ్మరుసులు ।

వానుఁడి పూరుషోత్తముల్ ॥ జ్ఞానదంబుఁ ।

గామదంబైనధేనువు ॥ గదకధయిదె.

క. నైదిక హరితసగోత్రుఁ ।

వాదెల్లకులీన దక్షి ॥ సామూత్తమది ।

న్బాదంబులు గురులందఁ ।

స్థోదంబౌ శ్రేష్ఠుఁగదియ ॥ మొదవొదవుగింప.

శ్రీ గురు దత్త సరస్వతీ యము.

కథాపారంభము.

గానకాండము — ౧ దశమము.

గంధర్వనగరమున శ్రీ శృంగింహ సరస్వతు లనుమహాత్ములు
గలరు. తన్మహిమము లోకప్రసిద్ధము. వారెందు శ్రీదత్తమాహా
త్మ్యము కలదని విని ప్రజలు దూరదేశములనుండి వచ్చి సేవించు
చుందురు. అందువలనఁ దద్భక్తులకు పెనువెంటనే పుత్రికకర్త
లాభమును ధనధాన్యాది సమృద్ధియుం గలుగుచుండును. తత్పా
దుకా దర్శనమునను సంకల్పమాత్రమునను బురుషార్థసిద్ధి యగుట
యుం గలదు.

నామథారకుఁ డనునొకవిప్రుఁడు తత్పాదాబ్జ సందర్శనో
త్సాహియై యిలువెడలెను. అతఁడు చింతాకులిత మానసుఁడై
“యెట్లయినఁ బూనినకార్యము నిర్వహింపవలెను. లేదా తనువు
విడువవలెను. శ్రీగురుప్రసాదము నొందనిది జడమగు నీదేహము
వలనఁ బ్రయోజనము లే”దనికొని నిర్వేదముతో నాశనిడప్పులు
మఱచి గురుచరణ వనస్పత్ర స్మరణంబొనరించుచు నిట్లుని విరర్కించె.
“దేనివలన దైన్యమడంగునో యట్టి నీనామదింపనమున నామంత
నమునఁ గలదింత యే యుడుగదా? నాయెడ ప్రేమయు ప్రతిఘోల
మనిన నీవదభక్తింగలలాభమేమి? నేను హీనఁడనన్న ననుము
కనకము కాఁగలదని వినమా? అట్లు పరుసమంటిన పరుసునఁ గావ
లదా? పాపాత్ముఁడనన్న నీనామమే పాపతాపాపనోదకముగదా.
ఇట్లుని నమ్మిభజించు నాకింక భయమేల? ఓగురుమూర్తి! సర్వభూత
దయామయా! నామొఱింది పాపాత్కరింపవే” యని దగ్గుర్తి

కతో శ్రీగురు స్తవమొనరింపఁ గడంగి తత్కృపాప్తికై పాండురంగ
 గణనాథులకును శ్రీశారదాదేవికిని మ్రొక్కులిడెను. వెండియుఁ
 గలఁగిన తలఁపున నిట్లు స్తుతికావింపఁ దొడఁగె; “శ్రుతిస్మృతులు
 కలియుగమున శ్రీగురుమూర్తిని నిన్నే త్రిమూర్తినిగాను సద్యఃఫల
 దాయకునిగాను జెప్పుచున్నవి. ఓకృపానిధీ! శ్రీ నృసింహసర
 స్వతీ ప్రథితాహ్వాయా! భక్తులకుఁ ద్రోవఁజూపెద వనికదా నిన్ను
 భ్యర్థించుట? దీనబాంధవా! త్రిగుణాత్మకుఁడ వగునీవొక్కఁడవే
 నాశములేని మూలకారణమవు. కాన సంకటమువాపి భక్తులఁ
 బాలించెదవు. ఓయి దయాసాగరా! యతిశేఖరా! చంచలమగు
 నామనము సాత్త్వికమగు భక్తియందు నిలుకడఁగనుటలేదు. సత్వ
 రముగవచ్చి నాయందు శాంతిఁగొలుప వలయు. రోదనమొనర్చు
 పసికూనను దరిఁజేర్చి బుజ్జగించు జనయిత్రీమాదిరి నాదరింపవే.
 తల్లివైనను దండ్రివైనను నేస్తమవైనను నీవేకదా. ఓయి సంయా
 మీందా! నీవేమాకులదైవతమ వనునిరూఢితో నిన్నే దిక్కుగా
 నమ్మి కొలుచువాడను. సరస్వతియను నీనామముచే నీకథినుఁడ
 నైతిని. నీయాశ్రితునికింక దైన్యమేడ? హైన్యమేడ? దయానీ!
 భక్తవత్సలుఁడ వని పేర్కొగన్న నీవుదయదప్పకుము. త్రిమూర్తీ!
 విశ్వపాలకుఁడవు నీవే సురలకును దాతవుగదా. గురూత్తమా!
 నినువీడి నేనింకెవ్వరివేడుదు? నాకుఁబరదైవతమవగు నీవుగాకదాత
 వేటొకఁడగునా? ఆహ్వాయములు నిన్నేరక్షకునిగాను సర్వజ్ఞునిగా
 ను జెప్పుచున్నవికదా. సర్వసాక్షిత్వ లక్షణుఁడవగునీవు నన్ను
 పేక్షింపఁదగదు. కాకున్న నాలోచన మేమిటికి? యుధితుఁడనని
 యెఱుఁగవా? నాయనా! నాస్థితి యెఱిఁగియు నెట్లోపమి? ఆకొని
 రోదనముసేయుచున్న తనబిడ్డను దల్లిచూచి యూరకుండఁగలదా?
 నేనేమియు నీకీయనైతి ననియా?

తే. బలికి స్వారాజ్యమొసఁగితి ♦ పడసిపుడమి ।

ననిన లంక విభీషణు ♦ నడిగియిడితె ?

యల్లెఘ్రివపద మందింప + నందినేమి ?
 థాత్రి నిఁడు శ్రీయము విహరి + తిరిగి బ్రాహ్మ?

ఇతనన్ననుగ నేల? పోనిమ్ము. ఇతనున్నను సర్వభూత పోష
 కుండవగు సాక్షాత్తుండ వగునీతేద? ముగ్ధులకుండవగు
 దోమవంటి దర్శితుండను బరాధీనుండను నేనీద? ఇచ్చుకొద? అంత
 బిడ్డడు తనతల్లి నొడమిందఁ గూర్చుండి పాల్గొని మోముచాచ
 చిననాజననితననినుఁగను లంచమనునా? అటులే నీవును. అటు
 యటుండఁ బ్రతిఫలము కోరితాని పోచనట్ల నందినా? యిచ్చుదాన
 దాతయా? ఇతనున్న సత్తువలేదగునని చింతింప నివసించు
 నట్లు పాలించు చున్నాడవోయి? నీవుకోరినదే నేనే నువ్వని
 నాకోరినది తీర్చననననా? కొలువునందఁ గోరువలెను నదానన్య
 గ్రణి కానేర్చునే?

తే. జలదములు కూపములసింఘుఁ + జలమునుండి ।
 ఘనులు దానను సేవను + గొనఁదలఁతుర ?
 యెదియొకొని చేయునది దాన + ముట్టులగును ?
 సేవ్యసేవకులు దీరి + జెప్పుదనిదు.

అదియటుండ నాపూర్వము నీభక్తులది. నేనో ముందుండను
 బాటుండనుగదా. అదేమి నిజసేవ? న నాకు దనబోలునది నాకు
 చుంట నుపసద్ధమే యాయె. అట్టి భక్తుల నేనెవ్వఁ జూచియు
 వలదే ? కాదంటేని మూలముల నుండి నన్ను పోషించు ను. అది
 ఋణమైన నాద్వారమునఁ దీర్చికోవలయు. అందులను సచ్చరించు
 వేని సత్పురుషులతో మనవి చేసి న నుమాననో భయముననో
 రాబట్టుకొనకయుఁ జూను. కాని సర్వస్వము వ్రేలించి నీకులలో
 నీసనాతనసేవకునెడ నింత గౌరవ ముట్టించియ్యా? సమావేశించి
 పత్తి గలవారి యందుండిన నుండఁదగున్నద దానునియుడ యత
 మానుని కుండుననికోఁ దగునా? భక్తులతో! మాన్యుదైత్యుల
 వలని బాధలొందిన నీభక్తుండగు పక్షిదానివలయుమాన నీయది

మొత్తందనము వ్యక్తమయ్యెనాయె. నీవాఁ డొక వేళఁ దప్పుచేసి నను సైరింపవలసి యుండఁగాఁ గఠినతవహింప నెట్లులుండెడిని? అపరాధి ననికొని మనమునఁ గినిసితివో యనికొనిన బాలుఁడను. పొల్లులాడినను బాటింపరాదు. బిడ్డ తొడపైఁగూర్చుండి దుర్భాష లాడినను దెబ్బవేసినను గూడ సాధారణముగాఁ దల్లి లాలించునే కాని కోపించునా? పరమాత్మవు నీమాట యింకఁ జెప్పనేల? అయిన నేనేమితప్పు చేసితినని పలుకవో చెప్పవైతివే! కానిమ్ము నేనో బిడ్డఁడను. నీవో నాజనకుఁడవు. ఎపుడైన బిడ్డనిపైఁ దండ్రి కోపించినఁ దల్లి గారవించును. తల్లి కోపించెనని వెతనొందఁ దండ్రి యాదరించును. తల్లియుం దండ్రియు నీవయైతివి. ఇప్పుడు నీవే యలుకఁజెందిన నేనవ్వరితోఁ జెప్పికొందును? దీనవత్సలుఁడ వగు నీవే నన్ను దయఁజూడవలయు. ఓయనాథనాథా! నీపాదముల పయింబడిన విక్కులేని యీదీనబాలకుని రక్షించితిమివలెను. కృపాభూ! దీనులఁ గాచెదవని శ్రుతులందు విశ్రుతమగుఁగదా. అట్టిసీవు నేనెంత విలపించినను జెవినిడవేమి? నాయీదీనాలాప ములు తాలనుగూడఁగరిఁగింపఁజాలునే! నీకారుణ్యమెల్ల మాయమై యింతవిమనసత్వ మేర్పడనేలకో! నిన్నుఁ గరుణాకరునిఁగా లోకు లెంచునది నిజమే నిప్పట్టికైనను నాయెడ దయఁజూడవే!” యని యాతెనుపరి ధ్యానించుచు నొకతరువుదరిం బడిమూర్ఛిలైనను.

అంత వెనువెంటనే కృపాంభోధియగు నగ్గురునాథుండు గోవు నిజవత్సముం బ్రేమమీఱఁ జేరుపగిది నాతనికి స్వప్నమున సాక్షాత్కరించెను. నామధారకుండును వచ్చినగురువరుం జూచి చెచ్చెర సాష్టాంగదండప్రణామం బాచరించి యాతని కాలు దోయికి మొక్కి తత్పదరజము నిజశిరంబునఁ దాల్చి యానంద బాష్పములొలుక గంధపుష్పాక్షతాదులతోఁ బూజించి నిజహృద యాబ్జపీఠమున నయ్యాశాను నుపవిష్టుం గావించికొని పరమా మోద భరితుండయ్యెను.

జ్ఞానశాంతము — అదశము .

నామధారకుండు మెలకువగని దిక్కులు పరిగించి విస్మితాంతరంగుడై తననొనట భస్మమలది శాంతిగొలుప మాన్మ మస్తకసంయోగము కావించినట్లు తాగలగనినరూపు మదికిం దెచ్చుకొని యాపులితోలుగప్పి బూదిఃబూసికొన్న జడదారినే మఱిమఱి ధ్యానించుచుం బోయిపోయి యట్లగుపమే తాల్చి యున్న యొకయోగిన త్తముం బొడగ నెను. అతనికి బ్రాహ్మిని 'ఓయి కృపాంభోధీ! నాకుఁ దల్లివియుందండ్రవి నీవనుమ్ము. అష్టానాంధకా రాజ్జబాంధవుడవు నాత్మజ్యోతి ప్రకాశరూపుడవు సిద్ధయోగివి నిన్ను దర్శించినమాత్రముననే విగతపాపుండనైతి. నేదన నొంది యున్ననాకు నీవే దరిఁజేర్చనాదరువు. స్వామీ! మీరెటనుండి రాక? తమనామమెయ్యది? నెలవేయెడ? నెలవీయనేజడన నెను. అందులకాతండిట్లు బదులువలికె. 'నేను సిగ్గుడను. యోగిని. భూమిపై నయ్యయి తీర్థముల సేవింప నిచ్చగలవాడను. పేర్కొ గన్న శ్రీనృసింహసరస్వతులు మాకు గురువులు. వారుండునది భీమామరజాసంగమ ప్రాంతమందలి గంధర్వనగరము. వారు జగ మునఁగల నిజభక్తుల నుద్ధరింపనవలెరించిన శ్రీమూర్తివతారపుగు షులు. యోగులు సంసారార్థవనోశయని యాశని నెలకొడ ధ్యానించు చుందురు. అగ్గురుండును గృహసింధువును భగ్గబంధువునయి నిజాశ్రవులకు సకలాభీష్టములొసఁగి ముదమెసఁగఁజేయును. తద్భ క్తులు దైన్యమెఱుఁగరు. వారి యిండులు మిగులుగ గోధనధాన్యాది సంపదలతో నిండియుండెడి' నని వగ్గాఁజెప్పెను.

నామధారకుం డాతనిపలుకులు విని యిట్లునియె. "అయ్యా! నేనును శ్రీగురుధ్యాస్తోత్రపఠుడనే. వారి బిరుదమాలును యశస్సు నిట్లు వినియుంటిని. కాని వంశపరంపరాగణమగు బల్లిజాతిల్ల మొత్తుకొన్నను గన్నెత్తి కానఁడయ్యెనే. పోనిందు. మీతోడి సాంగత్యము నన్నుఁ గడతేర్చనేర్పెదను. గురుప్రసాద ముదవ మికిం గతంబేమొకో నాసందియమువాయ నెలవీయఁగోరెద; నన

వుడు సిద్ధుండిట్లు బదులువలికె. “బాపడా! సావధానమనస్కుడవయి యాలకింపుము. భక్తవత్సలుండగు నద్గురుండెల్లెడ దయను గురిపించుచుండెడు. తత్కృపాప్తిని దైన్యమొదవదు. దాన దేవతలె వశపడుదురు. అది కలికలుసాపహమునాయె. అట్టి గురు భజనమున నింక దైన్యమందువేమిటికి? నీచేతంబు సంశయాన్వితంబు గావలయు. కావుననే సంకటోపేతంబగుచున్నది. శ్రీగురు మూర్తినే త్రిమూర్తి స్వరూపునిగా దృఢమతి నెంచి తదేకభావమున భజించిన నఖిలేష్టము లొడఁగూడెడిని. హరిహరులలిగినను గురునియండను వెఱపుండదు. కాని యెటనే నద్గురుండే కనలెనేని మాధవుడు కా దుమాధవుడు నుద్ధరించుటబద్ధము సుమ్మి”యను సిద్ధపల్కు లాలించి యతని యడుగులంబడి యడఁకువతో నిట్లు విన్నవింపఁదొడఁగె. “అయ్యా! యీమీమాటలు వినఁగా నాకు సందియము పొడముచున్నది. గురుండెట్లు విధిహరిహరరూపుండయ్యెడు? దేవతల యాగ్రహము నాతండెట్లు నిగ్రహింపఁగలఁడు? ఆతని దట్టారులకుం గాదందురేల? భేదం బొదవించు నాయాదం గల భేదం బాదటంబాపి నిలుకడఁ గలిగింపవే” యనినంత, నయ్యోగిపుంగవుం డందులకు మెచ్చి బదులిడఁజొచ్చె. “నామధారకా! నీవడిగినది మేలైనది. నీకు మొదటినుండి చెప్పెదనువినుము.

శ్రీమన్మహావిష్ణువువల్ల నబ్జసూతివొడమె. ఆతని నలుముగముల వేదములుప్పతిల్లె. అంతఁ బదునెనిమిది పురాణము లేర్పడెను. వానిలో బ్రహ్మవైవర్తము సుప్రసిద్ధము. తన్నారాయణుండే ద్వాపారాంతమునఁ దానిలలో వ్యాసరూపముం దాల్చి నిజాశ్రయ ద్వారమున నట్లుగ్గడించెను. అందొక కథ వింటిని. నీ కది నానేర్చిన తెఱంగున నెఱింగించెద. అది గురుమహిమముం దెల్పునది. కలి తొలువేలుపు నడుగ నాతఁడద్దాని నుద్బోధించె” ననవుడు నబ్బాపండు ప్రింజలియై యట్లది సంఘటిల్ల నేమిటి కనిన నక్కఱకుండు వలికె. “అనల్పకల్పుండగు భుజగతల్పుండు కల్పసాగరమున వటపత్త్రశాయి యయ్యె. ఆయవ్యక్తమూర్తి

వరాహకల్పమునఁ దనయందిమిడి యుండిన జీవకోట్లను దత్కర్మ విమోచనముకై మరల సృజింపఁగోరి ప్రపంచ సృష్టి కావింపఁ దొడఁగెను. అందుల కయ్యాదిపూరుషుండు యోగనిద్ర యుడిగి యుల్లంబును దొల్లింటి సేతదెస మల్లించి నాభిపద్మంబు వికసింపఁ జేసినంతనే,

క. మూలకెత్తుచు దేసలం బొ ।

క్కిలిపాపఁడు పాటఁజూడ † గబ్బుబ్బ న్నె ।

వలరింతగ నీయబ్బను ।

వలమురితాలుప నన నెదవడి కేల్పుడించెన ।

(అన్యతాదు)

ఆజన్మిగట్లు కొంతవడి సుతిసేయ నలరిన వెన్నుండబ్బయో నింగని తన యాన శిరమానఁచాల్చి సృష్టి కావింపుమనియె. బమ్మ యెమ్మొయిననియడిగిన నాతమ్మిగంటి యసాదియగు వేదమ్మన దర్పణ దృష్టమ్మగుభాతిగ గనఁదగు పృష్ఠరచనా విధానమ్మింగి యథాపూర్వమ్ముగా ననుసరింపుమనియె. అంత నట్లాల నాతమ్మి పుట్టు చెట్టులం గట్టుల నండజ స్వేదజ జరాయుజంబులఁ జరాచగా త్మక ప్రజాలోకంబెల్ల సృజించె. వేదవ్యాసుం డష్టాదశ పురాణంబు లందది స్పష్టముకావించె. అందీ బ్రహ్మజైవ ర్తమున రామ హర్షణి శౌనకాది మహర్షుల కెఱుకపఱచిన గురుకథాశ్రమంగలిది వినుము: పరమేష్ఠి సృష్టివర్గకులగు బ్రహ్మవిష్ణులను మరలవ్యాదులను దేవపూర్వదేవులను నిల్పి వర్ణాశ్రమధర్మసహితులగు బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్య శూద్రులం గల్పించె. అంతఁ గృతత్రేతాద్వాపారకలిసంజ్ఞక యుగచతుష్కమేర్పఱచి మొక దానిదెనుక నొక్కటిగాఁబుడమికిన్నడపె.

పితామహుని యాన ముతేతరంబెఱుంగని కృతాఖ్యంబు వైరాగ్యజ్ఞాన సంయుతంబై యశ్శపథితాక్షమా లాలంకృతంబై యిలలో వెలయ వెడలుచు నలువకు ముక్కి “ధరలో నరులు తఱచుగాఁ గాఱులాడువారును మాఱువల్కువారునైయుండు శక్తి

కుత్సితులకు వెలుతు" ననియె. విధి యది విని కృతమునుద్దేశించి
 "నీవవని 1728000 వత్సరములే యుండుము. నిన్ను సంకట మొం
 దింపను. అంత వేదోక్తయుగము నంపుదులెమ్ము. సావధానతఁ
 గను" మనెను. కృతము కడచిన వెనుక ధాత యనుమతి స్థిత
 తనువగు త్రేత యాజ్ఞికోపకరణ సముపేతయై యేతెంచి 1298000
 వండ్లు ధర్మకర్మ ప్రవర్తకఁబయ్యె. పిదప ద్వాపారంబు సాయుధ
 పాణియై డిగ్గి పుణ్యపాప మిశ్ర వ్యాపారంబుల 864000 వర్షం
 బులు కడపె.

క. కలివచ్చెం గాలియమైఁ ।

దలక్రిందై నడ తడఁబడఁ దన దాకేల్పి ।

ల్లలఁ గలిగించెడి వేరును ।

వలపలకయి నాలుపుఁగొని ♦ వగ నగవుఁదగన్.(అ.తె)

ఆకలహ ద్వేష సంయుతుండగు కలుషాత్మునిఁ గోఁతీరీతింగని
 యడిగిన ధాతకతండ్రిట్లనియె; "స్వామీ నా యీ యంగంబులతో
 నేను లోకంబెల్ల జయింపఁగలను. ఇక నాగొనములఁజెప్పెద.
 వినుము. నేను సిగ్గెగ్గులెఱుఁగఁ లగ్గులు నుగ్గుసేయుటయై నాపగ్గె.
 నిద్రాకలుష శోకాదులే నా యంకుశములు. జారచోర వారంబు
 నాకుఁదోడు. ఒక జపమొనర్చు కైతవ యతులు నాయండ.
 ఇంతకన్న నాకుఁ బ్రాణ మిత్రులు లేరు. పుణ్య కర్మాచరణైక
 పరులెల్లరు నాశత్రువులే" యనెను. అది విని వేల్పుఁబెద్ద
 యాతనికనియె: "ఏమయినను యుగాంతరములందట్లు ముందు
 నరులు దీర్ఘాయువులు కానేరరు. వారికిఁక నూతేండ్లే పరమాయు
 ర్దాయము. అట్టియొడఁ గష్టసాధ్యంబగు తపోనుష్ఠానాదికంబునం
 గాక యీశ్వర భజన మాత్రమునఁ గైవల్యం బచిరల
 భ్యంబు గావలయు. కాన బ్రహ్మజ్ఞానులకును భక్త్యధీనులకును
 బన్నముఁ గలిగింపకు" మనియె.

అందులకు వగచి కలి యిట్లను: "వారెల్లరు నాకు వైరు
 లేరి. వారిం బేర్కొన్న మాత్రనే నాకు దడ పొడము చున్నది.

భూమండలమ్మున నందును భరతఖండంబునఁగల సుకృతులు నన్ను వికృతినొందింతురు. అచ్చటికిఁ బోవుటేట్లని కొంచుచున్న కలి కంభోజాసనుండు వల్కినదేమన, “ఓయీ! నీవు కాలాత్మానుసారి వైన ధాత్రీజనంబులెల్ల స్వభావసిద్ధముగా ధర్మదూరగు లగుదురు. పుణ్యాత్ములకును బాపచింత కలుగుచుండునులే” మృనశ్రుమ నాతనికిట్లు యుగరూపుండు వలిక: “హిరణ్యగర్భా! యేమైనను నాకయ్యెడ శత్రుబహుళంబ కాఁగలదు. ఏలనఁ బవిత్రులగు తీర్థవాసులును శైవాగ్రణులును వైష్ణవోత్తములును ధార్మికాగ్రీనరులును నాకుపద్రవముఁ గల్గింపక మానరు. మఱియు గంగా తీరస్థులును దత్తతీర్థసేవా పరాయణులును బుర్రాణ శ్రవణ ప్రపణులును ధ్యాన నిష్ఠాగరిష్ఠులును నాకు వెరులు. శాంతులను నిష్కపటులను గనిన నే వణఁకుదును. నాసాగ్రదృష్టి నొత్ప తపస్వలం గాంచిన నా ప్రాణములే పోవును. ఇంక మాయా వరణంబునం జిక్కి యీషణత్రయంబునకు లోని యుండువారును నిగమాగమ నిందాపతులై భేదదృష్టిని హరి హర దూషణముఁ గావించువారలును నాకుఁ జరమావులు. కావున కాగర్వేష పర హీతులై యింద్రియాతీతులై హరిహర భక్తులగువారిపేరై నీనన్నుఁ దత్తపెట్టకు’ మనెను.

అందులకుఁ జతుర్ముఖుం డిట్లను: “ఓయీ! యిహలోకమున నీవు చొరఁగానే నరులు పెక్కురు నిన్నె యనుసరింతురు. అందు నూటికిం గోటి కేయిక్కురుండో పుణ్యపురుషుం డుండెడి నేమో. అట్టివారికి మాత్రము విఘ్నకారివి గాకుండ సంచరింపు’మన, సంచరపుతుంగని కేల్లోడించి వినయావనత పదనుండైన చతుర్ముఖుగరూపుం డిట్లు బదులిడెను: “తాతా! యధగమే నేనుగా మూర్తిభవింసఁ జేసి ధర్మముతో నన్నానుకూల్యముఁ గనుమందు ‘పెట్లు పొనంగుననికొందు వయ్యా? ’ యన్నంతనే యాజగములఁ బుట్టించువాఁడు పక్కున నవ్వి యక్కాలముతాత్మకుం బాది, నీకట పసింపనేగ నుపాయముం తెప్పెడ వినుము. నీవు జంకక

యధర్మమే యూత గాఁ జనుము. విమలులొటచే నీకు రిప్పులైన
 వారిలో నూటికి దొంబది తొమ్మిందు మలదూషితులయి
 తమయంత నీతోడి ద్వేషముఁ బాపికొండ్రులెమ్ము. తుదకే
 యొక్కఁడో సుకృతియై నీకు లొంగకపోయినఁ బోవుఁగాక. అంత
 మాత్రమున భయములే దన్నను గొంకు వీడని నిశ్చంకము
 గావించు బితామహుండేనుచున్నాఁడో, నామధారకా! సావ
 ధాన మనస్కుండవై యాకర్ణింపుమోయీ! అత్యాశ లేనిధీరులగు
 శుద్ధ బుద్ధులును హరిహరగురువరులం దభేదదృష్టి నారాధించు
 వారును గాశీవాసులును దలిదందుల సేవవీడని బ్రాహ్మణభక్తు
 లును ధేనువు లన్వరిష్ట యగు కపిల నర్పించువారును శైవ వైష్ణవ
 తులసీపూజకులును గలుషితులుకానేరరు. గురుభక్తి యుక్తులగు
 పురాణ శ్రవణాదరులను స్వధర్మనిరతులను నీ వెప్పుడు బీడింప
 కుము. శ్రుతి స్మృతిపురాణ ధర్మజ్ఞులగు విశేషులతోలికి వందును
 గురుసేవా ధురంధరుల తెరువునకుఁబోఁగూడదు."

ఇట్లు గురుభక్తి ప్రభావముం బోర్కొన్న వాక్పతి గలి
 యివ్వధంబునఁ బ్రచ్ఛసేసె: 'గురుఁడు గురుఁడందు రాతం
 డెవ్వఁడు? తత్స్వరూపం బెఱింగింపవే' యనవుడు దుగినుఁ డను
 గ్రహించిన తెఱంగెఱుంగుము: ' 'గ'కారము సిద్ధిదము. 'రేఫము'
 కలువ దాహకము, 'ఉ'కారము విష్ణుత్వ బోధకము. కాన, 'గురు'
 చనఁ ద్రిమూర్త్యాత్మక స్వరూపము. ఇట్టి ద్విపర్ణాత్మక మంత్రము
 గణేశాగ్నివిష్ణుప్రయుక్తమై చతుర్వర్ణ ప్రదాయక మగుచున్నది.
 ఎట్లనిన 'గ'కారము వలన గణేశుని 'ర'వర్ణమున నగ్గని 'ఉ' కార
 మున వెన్నుని గ్రహింపవలెను. అట్టి గురుఁడే తండ్రియుం దల్లియు
 సాక్షాత్పరశివుండుఁజువ్వె.

అ. జీవభావ ముడిపి ♦ చెప్పబ్రహ్మము బ్రహ్మ
 మాయఁగామ్య తతిని ♦ మాపి హరియు ।
 భవమువాపి శివుఁడు ♦ బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ।
 పరమమూర్తియైన ♦ గురు నెఱుంగుము.

అ. హరిప్రసన్నుడైన ధగుభక్తినింతుఁ |
గురుకృపనగుఁగాడె ధహరిఁబ్రియము |
హరునకృతఁగాదు ధగునకు సంతస్తి |
గురునిదయనుబొంద ధహరునదందు.

క. హరుఁడలిగిన గురువతుఁడే |
పరిరక్షణసేయు, పతఁడె ధపదరిన నెపుడే |
నొరులాగ నేరితరమగుఁ? |
బురహుఁడును నడ్డువోవఁ ధహలివోవునుమీ.

కావుననే శాస్త్రోక్తిని గురుభజనము కావించువాఁడు దాననేతీర్థాటన ఫలంబును వ్రతాచరణ గరిమంబును యోగా భ్యాస మహిమంబును దశశ్రురణస్థియుం బడసి శ్యాతిస్సర్వ రూపముంగ నెడిని. గురునివలన వర్ణశ్రమ ధర్మాచార క్రియావిధి కంబును భక్తిప్రకారగ్య ముత్తమదోష్టోధనంబును గలుగుననను.

అంతనింతటి సర్వదేవనమానుం డటవేర్పడ ననువృత్తి వివరము నజాఁడు దెలుపఁదొడఁగె. గురునియాదగుప్రకృతివడిన నెరి దొతకదు. గురుఁడుండమి సచ్చాత్మ శ్రీవణంబు గలుగదు. కాన భయముడుగదు. గురుని యండ లేకుండనే శాస్త్రము శాశ్వత సులభసాధ్యములు శాస్త్ర యందలి తత్త్వ మవగత మయ్యెను నన్నను సంసారమునుండి తనయంత విడుట మాగ్రిము దుర్గభము. కావున నుపదేశ మొకఁడుండినఁ గాని బ్రహ్మ సాక్షాత్కార మట్టి నేరదని తెలిసికొనుము. శ్రీగురు సంసేవనమునఁ గానిదేదియును లేదు. ఇందులకు “గురుశిష్యకథ” యొండునుడిపెద నాలింపుము.

మున్ను గోదావరీ తీరస్థమగు నంగిరసాశ్రమం బొకఁడుండె. అది నానా తరులతాకిర్ణంతి పుణ్యరణ్య మృగ విహార భూమియై విరాజిల్లుచుండె. అచ్చట బ్రహ్మర్షి ప్రవరులు తపోనిష్ఠాగరిష్ఠులై యెప్పారుచుండిరి. అందుఁ బ్రలపుత్రిండు వేదధర్మాభ్యాసండు విప్రోత్తముం బొకఁడుండె. ఆతనితోడ వేదశాస్త్ర సారంబుఁ

గావించు శిష్యులు కొందఱుండిరి. వారిలో దీపకాభిధానుఁ డొకఁ ఛాత్రవక్తుఁ డొప్పె. ఒకనాఁ డగ్గురుండు నిజాశ్రమ లందఱఁ జేరఁ బిలిచి తత్తచ్చిత స్థైర్యంబు పరికింప, “నాయనలారా !

నాయందు మీకందఱ కాదరము కలదేని నాపలుకు లాలింపుఁ’ డనియె. అందులకు వారతెల్లరుఁగేల్జోడించి అయ్యా ! మమ్ము దరిఁజేర్చ మీరేకదాదిక్కు? మీయాన శిరములఁ దాల్చి సంసిద్ధు లము. గురువుల యాజ్ఞకడుగు దాఁటువానికి నరకప్రాప్తి యగును. వారి పనువుల నెఱపమి మాయాసముద్రమున మునిఁగి పోవును. దాన నభోగతి యగు. కావుననే కదా ప్రాణదువుల గురువులే తారకులని కల’ డనిరి.

జేదధర్మవారి పలుకుల కలరి దీపకప్రముఖుల కిట్లనియె: బిడ్డలారా! వేలకొలఁది తొంటిపుట్టువుల నేఁజేసిన మహాఘంటెల్లఁ దవస్సుచే నెంతతొలఁగించి కొంద మన్నను బ్రారబ్ధశేషము వెంట నంటియే యున్నది. తత్ఫల మనుభవించినఁగాని తీఱునదికాదు. అదిగాక ఫలాపేక్షతో నొనర్చుజపము మోక్షప్రాప్తి కంతరాయ మొదవించున దగును. కావున ఘోరపాపము నుపేక్షింపఁదగదు. తన తనువుననే యనుభూతము కానిది దానికి నాశము గలుగదు. కావునఁ బాప నివారణము కొఱకు వారాణసికిం బోయి తత్ఫల మనుభూతిం గందును. అచ్చోటఁ బాటువడి నన్నేదవలయు. పురాణంబుల వరాణసీపురం బఖిలాఘ విధ్వంసకం బని చెప్పఁబడి యున్నది. వైశంబ నన్నటకుఁ గొనిపోవలయు. మీలోనను సాఁకఁజేకొను వారెవరో వాకొనుఁ’ డని సంతనే పావనగురు సంసే వన ప్రాపకుండగు దీపకుండనువాఁడు దేశికుల కంజలి ఘటించి యిట్లు వల్కె.

దీప:- స్వామీ! పాప మొక్కింతయేని శేషింపనీయరాదు. ఒడలికి బెడఁదఁ గతిగించు నద్దానికి వెంటనే ప్రతీకారంబుఁ గావించఁదగినది.

వేద:- ఖాను. కల్పిషము విషతుల్యము. దేహదార్ఢ్యమున్నప్పుడే నరుడు పాపక్షయము కావించికోవలయును. అది తీర్థసేవనమునను బ్రాయశ్చిత్తమునను వ్యాధిరూప బాధానుభవమునను నశింపఁ జేసికోవలయునే కాని వేలు కాదు. దేవరులకును జ్ఞానులకుంగూడ దుష్కృత నిష్కృతి కావించికొనక తీరుదు నుమీ.

దీ:- అయ్యా! మీరన్నది యథార్థమే. ముదల యిడినఁ బదిలముగా సేవింప సంసిద్ధుడను.

వే:- నాయనా! నేనిక నిరుపదియొక్కేండ్లు కుష్ఠవ్యాధి బాధితుడనై కన్నుఁ గాలుఁ బోయియుందు. ఇట్టి నన్నేక నీకలవియైననే తలపడుమా.

దీ:- బాబూ! మీరంతకాలము దుర్భరవేదన మొందుచుండ నేనెట్లు చూచి సహించు చుండఁగలను? దయచేసి నామనవి వినుండు. వలినవారి పాపముఁబాప మీకొకకేసోపి తద్బాధ నొంద సంసిద్ధుడను. మీరందుల కనుగ్రహించినంగాని యీమీ పాదముల వీడను.

వే:- బిడ్డా! దొడ్డదగు నీయెడ్డమి నీకడ్డ వలనుపడదోయీ. ఎవ్వరి పాపఫలము వారే యనుభవించి తీలవలయుం గాని నిజా శ్రీవ త్రభృతుల నందులకు నియోగింపఁగాదు. కాన నేనేపొందుదును. నీవు ప్రేమమై నింతకాలము నాకుపచరింప నిచ్చగింతువే నదియే కాదగ్గమేలు. ఏలన, గోగికంఠుఁ డత్యేవకుఁ డొందు నిడుమపాటు కడుశధికమాయె. దీవశా! నీవందుల కోపిక ప్రాపింపఁ గందేని ముందు ననుఁ గాళికిం గొనిపోయి నాకటనూడిగముఁ గావింపుము. నీయండనుండి నేను దొనఁగు వాపికొని ముక్తిఁ గందును.

దీ:- చిత్తము. నేనట్ల కొంపోయి మిమ్ము పాతాళాకీ విశ్వనాథునిమై సేవించువాఁడ.

అని స్థిరచిత్తుండగు నాచార్య వర్యుండు నిజగురువర సేవైక పరుండగుచుఁ గతిపయ ప్రయాణంబుల వేదధర్మను వారణాసికిం జేర్చి యందు మణికర్ణికాఖ్య ఘట్టమునఁ గంబళాశ్వతర పరిసరోప విష్ణుం గావించె. ఆతండు నట గంగాస్నాన పరిపూతుండయి విశ్వ నాథార్చన మొనరించి ప్రార్థనానుభవమునకుఁ గడంగె.

కుష్ఠ రోగమాతని నావహించె. కనులువోయె. పురువులు వడి యొడలెల్లఁ జీమును ర క్షమును స్రవింపఁజొచ్చె. మతివోయి యతఁడెడలేక యడలుచుండె. దీపకుండు నాతనినే విశ్వనాథునిఁగా భావించి యేహ్యములేక సకలోపచారంబుల నొనరించుచు భిక్షాన్నముం గొనితెచ్చి మెసవించుచుండెడివాఁడు. కాని నాథువు లయ్య వ్యాధి బాధితులైనంత నె వీడ వీడి యొరులఁ బీడించు చుంటకలదుగదా. అటులనే యీరోగియుఁ బాప మా పాపని వేఁపఁ దొడఁగె. ఆదీపకార్భకుండతి శ్రద్ధాభక్తులతో నిజగురుండు నోవకుండఁ గావవలయు నని శక్తి వంచనలేకుండఁ బాటు వడు చున్నను మాట దక్కనీడు. ఒకనాఁడు తెచ్చిన యన్నము చాలదని కినిసి తినక పాటవైచును. మఱుదిన మాతఁ డెటనేఁ దిరిగెమెత్తి యెచ్చుగాఁ దెచ్చి ముందట నిడిన సైఁపదని విడు చును. వేఱొకనాఁడు రుచ్యచిత్రాన్నములఁ దెమ్మనును. ఇంకొక నాఁ డీకూర లాకూర లేవనును. తుదకా శిష్యుం డేపాటులో పడి యా కోరిన వెల్ల నమర్ప నాతనిఁ బడఁ దిట్టి కొట్టుచుండును. ఒకవేళ మెచ్చుకొన్న సంతలోనే పంతమూని విడువక తన గబ్బు నీరు కడుగవేమిరా యనుచు నడుమనును. ఈగఁ దోలు మని యట్లొనర్చుచుండమాధుకరమున కేగ వేమని హుదలించును. ఇట్లు పాపిష్ఠకుష్ఠవ్యాధి పీడితుఁడాడు పరస్పర విరుద్ధ భాషణముల గంతు లేకయుండె. పాతకము మెండైనకొలఁది దీనత్వము సీచత్వము మచ్చ రము నెచ్చయి మంచిచెడుగుల విచారింప నీయవయ్యె.

ఇదెల్లఁ బాపస్వరూపముగా నెఱింగియాతనిఁ బిచ్చివానిమాది రిగా నెంచవలెను. అందీవేదధర్మ నిపుడావహించిన దష్టాదశకుష్మం

బుల మహాకష్టంబగుగళత్కుష్టంబు. అట్లయ్యు నిష్కరంబెల్లనహించి
యదరించినను బెదరించినను జెదరని సదమల మౌదయంబున
నాకుదిరికఁ గన్న పృథుకుండాతని మధుసూదనుండఁ యని భావించి
సేవించుచుండెను. గురుం డాపన్నుం డయ్యెనను విన్నందనమ్మున
నున్న యా చిన్నవాఁడాతని మన్నించుటకన్న నెన్నండుఁ గన్న త్తి
యన్యంబుఁ గానఁడయ్యె. తుద కామహాక్షేత్రంబున నేర్పల్ల తర
బడిగ నుండియుఁ దీర్థసంసేవనంబునఁ గాని దేవదర్శనంబునఁ గాని
బుద్ధి పోనీయఁడు. శ్రీగురునందే మూర్తి గ్రుక్కమొంది తదా
రాధనైక నిమగ్న మానసుఁడై నిజదేహ సంరక్షణార్థమఁ బాటించి
పఁడు. తెక్కయార్చికొన దిక్కులేదు. ఇటివార్యంబు కాఁగల
దని ధైర్యంబు చెప్పవెల్లలేడు. వీనుల విందుగాఁ బల్కి కొంద
లము డిందుపలుప బందుగులులేరు. తుదకు సిద్ధిలేదు. ఆహారమూ
లేదు. ఇట్లుతండు కడపిన దొకపవలు గాదు. బుగ నేయకాదు.
ఏంట్లు కడచెను. రోగిమన ముప్పటికెల్లున్న నందుల కనుగుణముగా
సంచరించుచుండనే కాని కనుఁగందయ్యు వినుఁగొందఁ డయ్యెనే!
ఆహా! వ్యాధిగ్రస్తులఁ బోదినీసినవారికిఁగాని యాతని చెల్లుమూ
లుఁహింపఁగాదు.

ఇట్టి యాతని యనన్యసామాన్య గురుసేవా నిష్ఠాగరిష్ఠత
కబ్బుర మందిన గిబ్బరా లొకనాఁ డబ్బామన నేతెంచి, అబ్బీ!
నీనిబ్బరంబునకుబ్బితి. నీరయభీష్పితంబు నెఱవేర్చనట్టితి. వరమమగు
మనియె. అందుల కబ్బాలకుండు మృత్యుంజయహా! గురునిసేవ
వందక వరము నేన యెట్లునుగఁగలసెనని, గురువిదగి కరిగి పోసలి
యొగ్గి యిట్లు మనవి యొనర్చె: అయ్యగామా! శ్రీకాళీవశ్యనాథులు
నాకు వర మొనఁగఁ బ్రసన్నులైరి. నెలనైనఁ దమ కాగో
గ్యము గలుగు నట్లు వర మం దు దు ను. దావరోగ
కొంతి యగు' ననుశిష్యు పలుకుల కలుగఁ జెందిన యాదేశ
కుం డిట్లను:—'ఏమిరా! చేయలేక గురుసితినా? కాకున్న నామక్కి
వాయ నీమ్రముక్కులేల? చాలుఁబాలు. పాపఫలమిప్పుడు పూర్తిగా

ననుభవించక తప్పించుకోఁ జూచిన జన్మాంతర మందైన నెంట
 నంటక మానువా? కలకర్మశేష మీయెడనే తీర్చికొనకున్న నది
 మోక్షప్రాప్తి కాటంకముకాదా? 'యను వేదధర్మప్రబోధిత ధర్మ
 మ్మును వేదధర్మమ్ముగా నమ్మిన గురుభక్తి దీపకుండగు దీపకుండు
 విశ్వేశ్వరుడెసకుఁ దిరిగి జింకతాలుపా! నీవింకఁజాలుపో. అయ
 గారి మయికోలు లేదయ్యె. మీతో మాకిప్పుడు పనిలే' దనుడు
 నీశానుఁ డచ్చరుపడి మరలి, హరిముఖానేక సురమండల మండి
 తంబగు నిర్వాణ మండపంబున నిండు పేరోలగం బుండి యాడండి
 శుశ్రూషంగూర్చి మెండుగాఁ గొనియాడె. అది విని మాధవుం
 ఁజాశిష్యుండెవ్వండు? తద్గురుఁడెవ్వఁడు? వారుండునదేద?' ననెను.
 అందుల కీశ్వరుం డిట్లను: 'ఎక్కడనోకాదు. ఇక్కడనే. గురుండు
 గౌతమీ తీరవాసి, వేదధర్మాఖ్యతాపసుండు తద్గోపకుండో గురు
 భక్తిదీపకుం డొకదీపకుండు. తాదృశ గురుసేవాపరాయణుం
 డీధాత్రి నింకొక్కండు గానరాదు. ఆబాలకుం జూచినంతనే
 నాకమిత ప్రీతికలిగి నే వరమిత్తునంటి. గోవిందా! యేమందు?
 'నీ వరము గిరముతోఁ బనిలేదు నడుపు'మనెను. అయ్యో! చిర
 కాల మహోరాత్రములు నాకొఱకుఁ దపస్సుఁ గావించినను రాని
 వాడనురా. నాయంత నీపూర్వపుణ్యమునఁ బ్రసన్నుడనైన
 వరముఁ గొనవేమిరా? 'యని బలాత్కరించినను దుదకు నన్నుఁ
 బరాభవించి యంపివైచెను. ఆహా! ఆతని గురుభక్తి యేమని
 చెప్పుదు! ఆవేదధర్మనే త్రిమూర్త్యాత్మక స్వరూపునిఁగా భావించి
 మనోవాక్కాయ కర్మంబుల శర్మంబున నాతం డసవరతము తదేక
 దీక్షతో సేవించుచున్నాఁడునుమీ. తనకింకఁ దల్లియైనను దండ్ర
 యైనను దైవతమైన నాతండే యని నమ్మియున్నాఁడు. ఆతని గుణ
 గణంబు లెంతని వర్ణింతు? ధర్మము జ్ఞానము యశము సర్వము
 గురువే యను దృఢమతి ప్రాపించిన యాదీపకుండే కులదీపకుండు
 నవిఘ్నాభ్యాంత దీపకుండు నాఁగాక.' యని తీర్కలమై నొక్కు

మ్మడి నగ్గికంటి యగ్గింప నగ్గురు శిష్యుల డగ్గటి చూడఁ గాతూహలి
యైన గరుడగమనుండు వెనువెంటనె మణికర్ణికకు వచ్చివ్రాలె.

అట్లు వచ్చిన లచ్చిమగఁడు చిచ్చటకంటి మెచ్చినదానికంటె
నెచ్చగు లచ్చనములు గల యాబుచ్చిగానింగని యచ్చరువొంది
యాతని మచ్చికం జేరఁబిల్చి పిన్నవాఁడా! వెన్నుండఁ బ్రసన్నుండ
నైతి. వరమిత్తు. కొను' మనుడు దీపకుం డిట్లు బదులువల్కుఁ
నారాయణా! నీవు రానేమిటికో నాకు వరమియ నేమిటికో నాకు
బోధ పడకున్నది. ఘోరారణ్యంబుల బహుకాలము నీకొల్పి
మహాతపంబొనర్చు మానిశేఖరుల నుపేక్షించి తపమే యెలుంగని
నా తెరువునకు రానేటికయ్యా? నిన్నేను దలఁప లేదయ్యెఁ బిలువ
లేదాయె. నాయోగ్యత యేమి విచారించి వరమియ వచ్చితి
రయ్యా. ' యనుడుఁ దద్భక్తి సమ్మోహన మోహితాంతరంగుం
డైన భక్తవత్సలుం డిట్లనుఁ నానా! ఏతపము తెందులకోయీ.
నీవు గురునెడ నెఱపునదెల్ల నాకేజేరుటలేదా? గురుభక్తుండన
మద్భక్తుండే సుమ్ము. నేనో భక్తపరాధీనుండనైతి. తత్తదభీష్టము
లం తీర్ప కుండఁ గలనా?

తే. తల్లిదండ్రులఁ బూజించు + తనయు లనినఁ
బతికి సహధర్మచారిణు + లృడఁతు లనిన
విబుధ తాపస యోగీశ + విహితు లనిన
హరిమహాపులు గురుభక్తి + పరులు నల్ల

యను పురుషోత్తమోక్తులు విన్నంతనే యాసచ్చాతుఁడొ జాతనికే
బ్రాహ్మిల్లి మెల్లగ నిట్లు విన్నవించె; స్వామీ! నావిశ్వయమేమన,
సకల నిగమాగమార్థంబులం గఱపి జ్ఞాననేత్రంబుఁ దెలపించినది
గురుంజీ కదా. దాననేకదా మూర్తిత్రయంబు లోఁగుట. అట్టి
విజ్ఞానదాత యగు మద్గురుండే నాకు జేవుండు. ఇతరజ్ఞప్రతిము
లతోనాకింకఁ బనియేమి? నాకండలు దేవతలు నన్నితీర్థములు
నాతండ. అంతకన్నఁ బరమార్థము వేటొందు మూరాన నారయ

వలయునా? మాగురువులకంటె సిద్ధులు యోగులు జ్ఞానులు నింకెవ్వరు లేరు. గురుకృప యబ్బినవెనుక నీశ్వరుఁ డింకెక్కడనో కలఁడనికోనానా? దామోదరా! నీవిచ్చుమాత్రపు వరము మాగురువు లీయలేకపోరు. కొండ తలక్రిందఁ బెట్టుకొని గులక తాలకై వెదకనేల? 'యను నాతని మనోనిరూఢిందెలిసి యమం దానంద కందళిత హృదయారవిందుండగునరవిందాత్ముం డిట్లను గ్రహించె: తండ్రి! ధన్యుండవోయీ! నీకంటె నాకింకఁ బ్రాణ మిత్తుండు లేఁడురా, నాయనా! నీభక్తిచే బద్ధులమైతిమి. ముందు విశ్వేశ్వరుఁడనుగను బిదవనేనయ్యు వరమియ వచ్చితిమి. పేరులు పేటైననేమి? మేమొక్కరూప. నీకధీనులమైతిమి. తుదకు మానం తుష్టి కొఱకైన నీకుఁ దోచినదేదే నడుగరాదా' యను సాదర వాక్యములకు మోమోడిన యాశిష్యశిఖామణి నవినయంబుగా నిట్లర్థించె; భక్తకల్పద్రుమా! మీరంత యవ్యాజానురాగమున నాయెడ ననుగ్రహింప నున్నారగుట నాకోర్కీయిట్లు మనవి చేసికొనుచున్నాను: మా గురువులయెడ నాభక్తి దినదిన ప్రవర్ధ మాన మానట్లాశీస్సు లొసంగుఁడు. గురుస్వరూప విజ్ఞానమును బ్రేమలక్షణముం గటాక్షింపుఁడు. ఇంతకంటె నితరము నేను గోరను. మీరీయ నక్కటలే'దని సాష్టాంగ దండప్రణామంబు లాచరించెను.

అంత నాశ్చర్యానందంబులు పెనంగొన గోవిందుండిట్లను: దీపకా! కులదీపకుండ వన్న నీవేకదా. ఏ గురుభక్తి పచరించి తివో దాననే తరించితివి. ఇందే బ్రహ్మానందము నందఁగలవు. ధర్మము ననుసరించియు తాకికబుద్ధిని బరదృష్టిని గూడ సర్వదా మనమున నాగురువునే నిల్పి కొల్చుచుండుము. దాన గురునికి సంతృప్తి యొదవెనేని నాకు నయ్యెడిని. ఏవేద పేదాంగపారంగ తులైనను 'దుదకుపనిషత్సారవేత్తలును సద్గురుమహత్త్వమే యెంచునది. గురులే సాక్షాత్పరబ్రహ్మ స్వరూపమను సిద్ధాంతము గలవారే నాకత్యంతాపులు. కాన, గురునే భజింపుము. దేవత

లును నీకు సేవకులయ్యెదరు. 'గురు' పదాక్షర ద్వంద్వ సుధా సాగర వీచికావగాహం బొనరించిన దేహంబున కింకదా పత్రయా భీల దావానల జ్వాలాదాహ భయంబులేదు. తద్వర్ణద్వయా మృత పానంబున నమరత్వస్థితియు నిష్ఠంబుగానొను. ఇంతకు దైవానుగ్రహము లేకున్న సద్గురులభం బొదవదు. మఱియు మామూర్తి త్రితయమున నెవరిచ్చువరముగాని యాతఁడెంతటిక పోడు. కావుననే గురువన్నఁ ద్రిమూర్త్యాత్మక స్వరూపముగా నెఱుంగునది. నీవింక యథానిరూఢిని బుధారాధ్యపదం బందెదు గావుత' మని యెచ్చరించుచు నాపచ్చనలువదారి వియచ్చరా రూఢుం డయి వచ్చినత్రోవఁ బట్టె.

ఇట్లాత్తహరివరుండగు దీ పగురుమహిముందు పొత్తుగురు చరణుండై నంత నాతందు 'హరినేమడిగితి? ఆతఁడు నీ కేమియిచ్చె?' నని పృచ్ఛచేసె. అందులకు శిష్యుండు తన కయాచితముగానైన లచ్చిమగఁ డిచ్చినది మఱేమి లేదనియు గురుపాదభక్తియే నిశ్చల మగునట్లులఁ బ్రసాదించె ననియు మనవిచేసె. అదివిని ప్రసన్నుండై యాతఁడెట్లు దీవించె; 'దృఢభక్తిభావా! చిరంజీవ! నీవింక నీకాశీ పురంబున సుఖంబుండుము. సిద్ధులెల్లరు నీయాజ్ఞా బద్ధులయ్యెదరు గావుత. నిధులెల్ల నీకొంగుబంగార మాఁగాత. నాకు నీవింతసం తుష్టిఁ గొల్పితివి గాన విశ్వనాథుండు నీకరిగాఁపు గానయ్యెను. నీనామస్మరణ మాత్రమునఁ గష్టములెల్ల నడఁగి కుష్టము లుడిగి పుత్రికశత్రాది సంపదలెల్ల సంఘటిల్లుదు. '

ఇట్లాశీస్సు లిడుచు నవ్వేదధర్మ మునిశేఖరుండు యుగమాత్ర మ్మున దివ్యదేహమ్ము ధరించెనుమ్ము. కలీ! తెలిసికొంటివా? మాని నిజశిష్య భావపరీక్షార్థంబ కుష్టవ్యాధి బాధితునట్ల నటించెనేకాని యంతటి మహాజ్ఞానికీ బాపశంకకూడనా? ఇంకఁ గాశీ యాత్ర యన్ననో లోకసంగ్రహార్థంబ. దీన ననేకజన్మానుభవ కంబగు కాశికా మహిమంబును దెల్లం బయినదికదా.

ఇట్టి హరిహర గురువశాదార్య యుక్తంబగు కథను గలిగి
జదువుల ముదుకండెఱింగించిన తెఱంగెల్ల నూతుండు శౌనకాది
మహర్షులకుం జెప్పె. కలియు నిదివిని వనజాసనున కెఱిగి తదా
జ్ఞానుసారియై పుడమింజొచ్చి యాతఁడన్నమై నడపఁదొడఁగె.

ఓయీ నామధారకా ! గురుభక్త్యనుభవుండు తరితవ్యభ
వార్జ్యపుండ్రుట కింక నబ్బురమా ? ఎక్కడెక్కడ మిక్కిలిబత్తి
జొత్తిల్లు నక్కడక్కడ మిక్కిలికంటివేలుపు తక్కక దిక్కుకాఁ
గలఁడు. ఎవఁడెవ్వండు నిజగురునందే మూర్తిత్రయంబు నాగో
పించికొని త్రికతణశుద్ధిగా సంసేవన మొనర్చునో వాని కచిరంబ
దీపకునట్ల తత్తన్నూర్తు లధీను లయ్యెదరనుట నిస్సంశయము.

జ్ఞానకాండము — 3 వ శ్లోకము.

సిద్ధుండుద్బోధించిన దెల్ల శ్రద్ధాభక్తులతో మనమున
నాటించికొని బద్ధాంజలియగు నామధారకుండాతని కిట్టులనియె;
'మహానుభావా ! పుట్టువులు మాపి గట్టెక్కింపఁ జాలిన దిట్టలు
మీరు నాపూర్వపుణ్యమునఁ దారసిల్లితిరి. మీవల్ల నాకొందల
మును సందియములు డిందువడియె. భవదీయ వాగ్ధారామృతంబుం
గోలుట నాకిదియది లభించినదని యేమి ? మహానందాంభోనిధి
నోలలాడుచున్నాఁడ. పరతత్త్వ మిపు డద్దమునందట్టు చూడఁ
గలుగు చున్నాఁడ. ఇంకేమి కావలయు ? మీస్థానముం బోన
ముం దెల్పిన బానసీకుండ నయ్యెద.' నని తచ్చరణంబులపై
వ్రాలినంత సంతుష్టిమై నాసిద్ధపూరుషుం డాతని సాశీర్వాదంబుగా
దరింజేర్చి తననుగూర్చి యిట్లుతెల్పె: 'భూసురా! నామనికివినుము.
గురుఁడెట నెట నుండునో నేనటనట నుండు. తన్నామస్మరణం
బును దస్మహిమామృత పానంబును నాకువిందు. ఎందైన నీగ్రం
థంబు నేముందుంచుకొని భక్తితోఁ గనుచుందు. ఏలన నీగురు
చరిత్ర పఠనశ్రవణాదుల వలననే భుక్తియు ముక్తియు నఖలాభీష్ట
ములు వెనువెంట నొనగూడెడివి. ఇది సప్తాహదీక్షతో నభక్తి

కంబుగా నెఱపిన గోధనధాన్యాది సంపదలును ఫల్సంతానముం జేకూరు. త్రచ్చోతలకు బ్రహ్మహత్యాది మహాపాతకములును గ్రహరోగాదిపీడలు నుడిగి సంపూర్ణాయుర్దాయమును జ్ఞానసంపదయు నొడవి తుడకు బంధమోక్షంబగును.

ఇవిధంబున గురుచరిత్ర మహామహిమాభి వర్ణనంబుఁ గావించ వినిన నామధారకుం డమ్మహితుని కిట్లనియె; 'దయా సాగరా! జ్యోతిర్మయస్వరూపులరు నాకు సాక్షాద్గురుమూర్తులరు లభించితిరని యెంచి భజించుచున్నాను. తగ్గురు కథాశ్రవణైక పరుండనై యున్నాను. దప్పిగొని యున్న పాంథుని కమృతంబు త్రావనిచ్చినట్లది యనుగ్రహింపుము. భానూదయంబైనంతనే యంధకార మంతర్ధాన మొందుపగిది గురుచరిత్ర శ్రవణంబున నాయజ్ఞానంబు బాపు' మనియె. అంత నాదుఃఖహారకుండు నామధారకు సమాశ్వాసించి యట్ల కావించునని యభయదానంబా సంగి యాతని సద్గురు మూర్తి సేవితంబగు నశ్వత్థనామక జ్ఞానప్రద కల్పవృక్షంబు దరించేర్చి కూర్చుండఁ జేసి యిట్లు పదేశింపఁదొడఁగె; "ఓయీ శిష్యా! గురునందు నీకు దృఢభక్తిలేదు. సంశయావిప్లవేతసుండ నొటనే నీకు మనఃకేశంబు గలుగుచున్నది. ఎవ్వఁడు సదాచారుఁడై గురు నందు నిశ్చలభక్తి గలిగి మెలఁగునో వాఁడు గురుస్వరూపమెఱిఁగి యిష్టార్థములఁ బడయు' ననవుడు శిష్యుఁడు గురునకు వివతుం డయి కేనొగ్గి యిట్లువల్కు; "స్వామీ! యీదీనుఁ డజ్ఞాన ప్రవాహంబునం బడి సంసారాంభోనిధిం జేరియున్నవాఁడు. కామాదిగ్రహ పీడితుఁడై తాపత్రయ బడబాసల జ్వాలలచే నొడ లెల్లఁగఁగియున్నవాఁడు. వీని నెట్లయినను జ్ఞాననాకపై కుద్ధరించి మీరు నావితులరై భవదీ యావిచ్చిన్నానుకూల దయావాయు ప్రసారంబున నవ్వలిగట్టున మెట్టింపవలయు' నని విన్నవించెను.

అంత నాసంయమిప్రవరుండు నిజకరం బాతనిశిరంబున నిడి యిట్లు పదేశించెను. శిష్యాగ్రీవ! యీక భయకేశంబుల వీడుము.

నీకు భద్రంబయ్యెడు మెలకువగనుము. నీకిదే సందియములెల్లఁ బాపుదు. ఎవనికి నిశ్చలమగు లక్ష్యము కుదురదో వానికిఁ జింతలుడుగవు. అట్టియెడ గురునివలని ప్రయోజన మందలేదు. నీవు సంశయిత వౌటనే దుఃఖభాగివైతివి. అందుచే నింకనైన సందియము నాపికొని నిలుకడగలిగి జ్ఞానివగుము. సంశయలేశమైనను లేక గురునిభజించిననే యిష్టార్థసిద్ధి యయ్యెడిని. గురుండనఁ గృపాసాగరుం డనునది నిగమాగమ విశ్రుతము. భూమిపై నాతని చరణంబులే శరణంబుగా నమ్మి భజించువానికి దుర్లభ మొక్కఁ దుందునా ? ఆతండఖలాభీష్ట ప్రదాత.

తే॥ గురుఁడు చట్టుల సమదృష్టి ♦ నరయుఁగాక
తత్కృపాసార మబ్బుటం ♦ దఱకుఁగాదు
గుఱికలిమిఁగల్గుఁ గలుగదు ♦ కొఱవడనది
వరఁతమెరకలఁ గురిసిన ♦ వానపగిది ।

కావున మనోవాక్కాయ ధర్మంబుల నిర్మలభక్తి ననుసంధించి భజించెదవుగాక. ఏగురునికరము శిష్యశిరమునఁ జేరిన మాత్రనే యాతనికి మాయామయ ప్రపంచమెల్లఁ బరబ్రహ్మ స్వరూపముగా నగపడునో యట్టియాతఁడు నిరుపముఁడు. అట్టి గురునిఁ గల్పవృక్షమన్నను జాలదు. ఏలన నయ్యది కోరిన వానినే యిచ్చును. గురుండో తాన యెఱింగి కోరనిదానిని గూడ సంఘటించును. కాఁబట్టి నీవు సంకోచములేక కామధేను శ్రీయుండగు జగద్గురుండే శరణ్యుండుగా భజింపు ” మను తపసి బోధయెల్ల నాయురుఁబుట్టువు గురుప్రసాదితముగా నిజమనంబున నిరవార నించుక ధ్యానించి నమఃపూర్వకంబుగాఁ దనవిజ్ఞప్తిం దెలిపె: “యోగీశ్వరా ! నాకగు వేల్పుగిడ్డివిసీవే. నేనో, నీపాద సేవకుండ. బాము లుడిపి సేమమారయ మిమ్మే నమ్మియున్నాఁడ. మక్కువకొలఁదిఁ జక్కని మీవాక్కులెల్ల విన్నంత నామనంబు త్వత్ప్రదాంబుజంబులందే న కొని యున్నది.

మఱియు గురుచరితమువినఁ గుతూహలము మండగు చున్నది. ఏలన శ్రీగురువరుండే త్రిమూర్తి స్వరూపుండైన నరుండై ధరలో జన్మింప నేమిటికో తెలియఁగోరెద " ననిన సిద్ధుండు మెచ్చి యాతని కిట్లులనియె: ' ఛాత్రీచూడామణీ ! నీవ్రశ్మము మేల్తనది. దీన నన్నదీయ బోధాద్ధి నీచికాపరంపరల కవకాశముదవె. గురుసేవారంభమున నందఁదగిన మహానందనమయ మేర్పడినది. వెంటనే బ్రహ్మనుభవము సంప్రాప్తము కానున్నది. ఏలన దేశదేశంబులం దిరిగివచ్చితి. కాని నన్నిట్టిపృచ్ఛ చేసినవాని వేటొక్కనిఁ జూడనైతిని. గురులీలామృతపానైకరతుండ వగు నీ వద్వితీయుండవు. ఐహికాముష్మికాపేక్ష కలవారికి యీకథ విన నింపాను. యదరనిమిత్తతో వినెదవుగాక. గురునందు నీకు గుఱి కలిమి నట్లయగును. ధర్మార్థ కామమోక్షంబులం బడయుదు. గురుఁడు నిర్గుణుండైయు లీలావిహారార్థము సగుణ సరరూపముం దాల్పును. తచ్ఛరితము వేల్పుటావనుట వేదశాస్త్రవిహితము. దేవర్షులు నద్దాని నాదరింతురు. అతఁడు భూభారము తొలఁగించి భక్తుల నుద్ధరింప ధాత్రీనవతరించి ధర్మసంస్థాపనము గావించెడి " నన్నంత నయ్యనంతామరుం " డవతారంబులకగు నాదికారణంబు సవిస్తరంబుగా ననుగ్రహింపఁ గోరెద " ననెను. అంత నా బోధకుం డిట్లు సాదరంబుగా వివరింపఁ దొడఁగె.

“అనాదియు నద్యయమునగు నిర్గుణబ్రహ్మ మేదికలదో యదియే తాను గారణరహితమయ్యు బహుత్వావస్థ నందుదును గావుత మనికొని యాక్షింపనెన మాయతోడి కూడికయే జగ త్కారణమయ్యె. ఈ 'శబలంబు' న సత్త్వరజస్తమో గుణా త్మకంబులై యుత్పత్తిస్థితిలయంబు లొందింప బ్రహ్మవిష్ణు రుద్రా కృతు లేర్పడెను. ఇట్లు రజోగుణోద్రేకమున సృష్టికర్తయగు విధాతయనియు, సత్త్వోద్రేకమునఁ బోషకుండగు జనార్దనుండ నియుఁ దమఃప్రాబల్యమున సంహారకుండగు హరుండనియుఁ దత్తత్కార్యానుసార నామధారణ మునర్చినట్లు వ్యవహారము

కలదు. ఇవెల్ల స్వతంత్రమును మూలకారణమునగు నాబ్రిహ్మ వస్తువువల్లనైన తత్తల్లీలలేకాని వేటుకాదు. మున్నొకప్పుడు సూర్యవంశమున నంబరీషుండను నొకరాజు జేజరిల్లె. అతండు నారాయణైక సేవాపరాయణుండై సంతతైకాదశీవ్రతంబు నెఱపుచుండె. అతేడీరేడు జగంబు లేలువాని నిలలో నయ్యె యవతారములెత్త నిమిత్తము కానయ్యె. అది యెట్లనిన నానరవరుండు దీక్షగొని యేకాదశినాఁడెల్ల నిరశనుండై యనవరత హరిభజనంబొనరించుచుండె. ఇట్లుండ నొకనాఁడాతనికి వ్రతభంగము గలిగింప నేర్పడిన దుర్దైవతమాయనఁ దన్నివాసమునకు దుర్వాసా ఖ్యాత తాపసలోక భీకరుం డొకరుం డేగుదెంచెను. అలనాఁడు ద్వాదశి యొకగడియలోఁ బొడమనైయుండె. అతిథి వ్రవేశ సమయమునకు నిజాతిథియై యేతెంచు నాతిగ్మర్షింగన భూతలేశునకుఁ జేతంబున భీతిపొడమె. తానెదురేగి స్వాగతంబిడి యర్ఘ్య సాద్యాది విధులునడపి కేల్పుడిచి కుశలంబడిగె. అంత ననుష్ఠితిం దడయక దయసేయవలయు ననియు నెడవక తాఁజేయు సారణంబెడవక నడవవలెననియు నిటలతట ఘటితాంజలిపుటియై విన్నవించె. ఆజటివల్లభుండును వల్లెయని పరిసరతటినీ తటంబునకుం జనియె. అటనాతండు కృతస్నానుండై జపాద్యనుష్ఠా నాచరణంబున కుపక్రిమించె. ఘటికాతీతంబయ్యె. వ్రతీయగు క్షితిపతి మతి కలఁతనొందె. అతిథినివిడిచి కుడువఁజెల్లకయు వ్రత ముడుగ నెడఁద నొల్లకయుఁ గొంతవడి చింతించి తుద కుదకపానంబుఁ గావించు నుభయ భంగములు వాయఁగలవని యొంచి యట్లకావించుచుండె.

అక్షణంబున మరలిన యాభిక్షు వతితిక్షువై యాతని నందుల కాక్షేపించి శిక్షించెదనని తీక్షణంబుగా వీక్షించె. విన్నవోయిన యన్నరేందుగ్రిందు తెన్నుఁగానక వెన్నుని నిజమనంబున నెన్న నాపన్నుండగు నామన్నీని విన్నపంబును విన్నంత నాపన్నగ

శాయి బన్నమువాయఁ దిన్నగడాయనయ్యె. అయ్యెడ నయ్యది
చయ్యనఁ బలుబాములు పోసిచుత నునుచుండె. మునిపతి
వాక్యం బమోఘంబని జనపతివగచి యాజగన్నాఘ పాదంబులు
బడనయ్యె. అంత నిజవత్సంబు గావవచ్చిన గోవును నాభి
వత్సలుం డిట్లనియె: “తాపశీంద్రా! నాభిస్తున కిద
యభయం బీయవచ్చితిని. నీశాపము నన్నందనిమ్ము. పాప
మీ తేఁడది నైవలేఁడు. శరణాగత రక్ష
ణార్థంబే నదిభరింతు” నవపుడు దుర్వాసుండు తానయ్యఁగ
సంభవుండయ్య నిట్లు వితర్కించె: “హరియైన శాపవశమున
భువి నవతరించి భూభారంబు వారించును. పోనిమ్ము. చిరతప
శ్చరణంబునంగాని దిపుడిట్లు వీలైనదాను. శ్రీసతీయతుండగు
శ్రీపతి భూపతితుండై నిజభక్తులఁ దరింపఁజేయఁగల్గెను. ఇట్టి
శాపము పరోపకారపర్యవసాయి కాఁగల్గునాయె. ఇట్ల నిజ
యేలికజోలి కేలపోవలయులె” మృనికొని తన శాపము హరిగగుత
మని స్థూలసూక్ష్మములందెల్లెడ నిండియున్న విశ్వయొగిడియు
నియ్యల మత్స్యాదిరూపముల దశావతారంబులఁ గాంచెడినని వివ
రించె. ఇట్లు తాపన శాపంబు తానొంది భూపునిఁగాపాడిన యా
దయామయుని శివరక్షత్రుక దీక్ష కిది దృష్టాంతమ్ము నుద్ఘాతము.

అట్టి శ్రీ విష్ణువతార విశేషంబుల్ల శ్రీమద్భాగవతాది
గ్రంథంబులఁ బొందుపఱపఁ బడియున్నవి. అందొకకొన్ని బాధం
బులయ్య మఱికొన్ని గూఢంబులయ్యునున్నవి. వేదాధికము
లగునప్పి బ్రహ్మవాదులకు వేద్యములుగాని మూఘలకేయి తెలి
యును? ఒక చమత్కార విషయము చెప్పెద వినుము: అట్టి
మహర్షి సతి యననూయయనఁ జేర్చిఁగన్న యొక నతివ్రతాశిరో
మణి కలదు. ఒక్కడ నామెపాలికిఁ ద్రిమూర్తు లతిఘటెవచ్చి
యాపెకుఁ దనయులైరి. ఇట్లు చెప్పఁదొడఁగిన సిద్ధుని నుడువుల కృ
తువుఁగొలుప నామధారకుండయ్యననూయాత్మల కథయుమూర్తి
లయము హరిక పర్యము లైనవిధమునుపవి స్తరంబుగఁ జెల్పుమనియె.

జ్ఞాన కాండము — ౪ దశమ.

ఇహపరసాధనంబును సకలాఘవిచ్ఛేదనంబును మోక్ష
మార్గోద్బోధనంబునగు శిష్యసంప్రశ్నంబు గురులీలా ప్రారంభ
స్మారణంబగుట నెంతయు సమీచీనంబయని సృష్ట్యారంభ కథ
నంబుగా నత్రిజననంబుంగూర్చి యిట్లు వినిపించె: మున్నుకల్పాబ్ధి
యందు సృష్టిలీనంబైయుండ నాది నారాయణుండు వారిశయానుం
డయ్యెనని శ్రుతికలదు. ఆతండిచ్చామాత్రంబునఁ బూర్వ
కల్పమునందలి యయ్యె జీవవాసనాతేశంబులు లీనంబైనవాని
నవ్యక్తంబుగ నండరూపంబునొందించె. అట్టి బ్రహ్మాండంబు
హిరణ్యగర్భాఖ్యంబై దేవవత్సర పరిమితకాలంబట్లుండి తనయంత
భేదిల్లె. దాన నీ జగంబుద్భవితలెనని తెలియనైనది. అదియె స్వర్గ
మర్త్య పాతాళములైనది. అందు భూమికడుగున నేడు లోకాలును
బైననేడునైనవి. శ్రీమన్మహావిష్ణు నాభికమల సంజాతుండౌ ప్రజా
పతి చతుర్దశ భువనంబుల నష్టదిక్కులఁ గాలత్రయాదులఁబ్రాదు
రూఢితంబులఁ గావించె. భూతాత్ముఁడు భూజానియానఁగొని
సృష్టి పెంపొందింప మున్నుండుగఁ దపఃపూతుండై సనకాది
బ్రహ్మనిష్ఠులను మరీచ్యాదుల మానసోద్భవులం గల్పించె. అందీ
మహర్షులు సప్తసంఖ్యాకులు. వారిని మరీచియు నత్రియు నంగిర
సుండును బులస్త్యుండుఁ బులహుండుఁ గృతువు వసిష్ఠుండునని
లోకంబున వాకొందురు. మఱియు వనజోద్భవునివల్ల శతరూపం
బుల మనువులన నేర్పడిరి. అందు స్వాయంభువ మనువుకూఁతు
దేవహూతి యన నేర్పడె. ఆపె బ్రహ్మచ్చా యోత్పన్నుండగు
కర్దమప్రజాపతికిఁ బరిణీతయయ్యె. వారు మరీచ్యాదుల క త
మామలైరి. అందు ధాతృనేత్రోద్భవుండగు నత్రివరించిన పుత్రి
యనసూయాభిధాన. నిజభర్తృపదాబ్జ రోలంబమగు నాయమ
సాక్షాజ్జగదంబయని నిగదింపఁ బడియున్నది. అక్షీణ సౌందర్య
రాశియగు నక్షత్రేశునిఁ గన్న తల్లి నల్లక్షణ లక్ష్మీతాంగియని వేఱ
చెప్పవలయునా? ఇంద్రుడు లాచంద్రాంబ సౌంద్ర పతిభక్తి

కడలి మూర్తిత్రయంబు కడకరిగి తన్నహిమాశితయంబున నిగ్గఁ
దమకు స్వారాజ్యంబు దక్కదోయని మిక్కిలి వెక్కసపడి యిక్క-
రణిఁ బల్కిరి. ఓజగదీశులారా!

సీ. అతిథిపూజనపర + సతివవేద సహస్ర

శరుడోపకరణంబు + శరములార్పు

హవనీయముల్భర్త + కమరించు యుగ్మలి

శక్తి బెగ్గలినిగ్గు + తగ్గియుండు

దేవభావమెలర్ప + దీపంబులిడునిగి

వాయువాయువుదక్క దాయఁదాయఁ

బతిసేవఁ దగసతి క్షితియు తలంబుగది

యెత్తులొ గొల్లునోయి + మెత్తనాను.

వారు వీరేల నిర్జర + వారమలుగ!

ధరఁ బతివ్రతశివదైవఁ + దలఁగ కుంద్రే?

యాపె కోపించి యిడుశాస + మేపుమాపు!

బీద ధనిజేయుఁ దాదయుఁ + బోదిగొన్న॥

అట్టి యననూయా ప్రభావంబున మాకిగ్గఁ బదమృతి కా-
నున్నదని వెఱచుచున్నాము. ఆయపాయము పోగొట్టింపకుండది
యపాయంబేదైన యోజించి యనుగ్రహింపవలయు. లేదని
మేమాకెవాకిట బంటులమై పడియుండవలసిన గణపన్నున్నది
నుండి" యని గొల్లున మోలుమొట్టకొని. బ్రహ్మ బిడ్డ మహా-
శ్వరు లది విని యచ్చయివడి యట్లయినఁ దద్రద్యతిథింగిమఁ గొనించి
యమలోక మాగ్గంబుఁ బట్టించి తీరావలెనని మువ్వయిం బ్రతివ
యొనరించికొని చివ్వునలేచి దప్పునెడున్న యవ్వనతామగి యొగ
ణంబున సతిధిరూపంబులడిగిరి. అత్రి తపోనుష్ఠానంబున శివపం-
బునకుంజని యుండె. అయ్యెడ సాతని యిల్లాలితో నిట్లనిరి:
“అమ్మా! మేమాఁగొని యున్నాము. పెంటనే మాకుఁ దలకొక
పిడిచెడన్నముఁ బెట్టింపవలయు. లేదన్న మతిక్కడికైనఁ బోవు

దుము. మీయింటికన్నా తరులై వచ్చినవారికి మీరు “నాస్తి” శబ్దము చెప్పరని విని వచ్చినారము. తరువాత మీ యిష్టము మీరు యథేచ్ఛముగా భోజనము పెట్టువారని మీకీర్తి దశదిశల వ్యాపించినది. అది విని మృష్టాన్నమునకాసింది కాళులీడ్చుకొనుచు వచ్చి యిటఁ జేరితి”మనిరి. ఆ సాధ్వీమణియు సాభివందనముగా వారికిఁ జాద్యంబులొనఁగి యచితాసనా సీనులంగావించి యర్హ్యాదికంబిడి గంధపుష్పాక్షతాదులతోఁ జూజించి చేతులు జోడించి యిట్లు విన్నవించె: “అయ్యలారా! మీ యాహ్నిక కృత్యంబులం దీర్చికొంటిరేని వంటయైనది కాన వడ్డించెదను. కాని మాయింటివా రనుష్ఠానమయి యింటికింక రార్తారే”యనెను.

అది విని మువ్వరైక కంఠ్యముగా నాతండెప్పటికిరాఁగలఁ డోయని తమకు ముందిడుమనిరి. ఆపె “సరే” యని లోనికిఁ గొంపోయి పీటలువేపి దయసేయుండని వియ్యపు బంతికివలె ముందు ముగ్గులుదిద్ది విస్తృతమున పాత్రాభిఘారమునర్చి వడ్డన ప్రారంభించెను. అపుడు వారాపెను సంబోధించి “నీవు వివశ్రు వై వడ్డింపఁగోరెదము. మాకోర్కీ తీర్పుము. లేదేని మేములేచి పోవుదు”మనిరి. అది శ్రుతంబైనంతనే వితాకుపడిన యాపతి వ్రతామణి కొంతవడికిఁ దెప్పిటి యిట్లు యోజించె: “ఏమోకాని వీరింబరికింపఁగా మహాపురుష లక్షణము లగవడుచున్నవి. వీరి యందోకారుణికత్వము పొడకట్టుచున్నది. ఇట్టి వీరలిగి యరిగిన నీభవనము నిర్జన వనమై తీటునాయె. నామనమో నిష్కళంకము గదా కాముఁడుకాదు వాని యబ్బమాత్రము నన్నేమిసేయఁ గలఁడు? ఇంతకు నాపతి తపోబలములేదా? ఇంక వెఱపేల? ఇది కృతనిశ్చయమై ‘యిదిగో యటులనే వడ్డింపఁబోవుచున్నాను. యథేచ్ఛంబుగా భుజించెదరుగావుత’ మని మహానసంబుంజొచ్చి యచ్చొనిట్లు భ్యాసించె:

‘తే. పతియొద్దెవమటను పతి † వ్రతనయేని

మదికిఁ గుదిరికయొదవఁద † తృదములాశ!

నీయతిథులందు శిశుభావ + మే యెసఁగుతఁ
నత్రిమునిసతి కగుత గాఁయత్రిసాక్షి !'

యని భర్తృపదాంభోజంబుల నిజహృన్ని రేజంబునననుసం
ధించుకొనుచుఁ దాగట్టుకొన్న పుట్టంబటఁబెట్టి తదేకధ్యానంబుతో
నాసతీతిలకంబువడ్డింపరాఁగా నేమిచెప్పుదు? ఆహా! యాజగదంబ
యెట్లంచె నట్లయ్యె. ఆచివ్వకేతంచిన మువ్వరును బువ్వమొసవని
మవ్వంపు నవ్వలై యుండిరి. ఆయవ్వయు వారింగని నంత నివ్వె
పడి చేతనున్న పాత్ర జారవిడిచెను. కొంతవడికిఁ దెలివిఁగని పారాడి
కనికరముగల్గఁ గనికరించు నాకనుఁగందులఁ బ్రసవట్టుల దరించేర్చి
మురిపెంబుచూప మఱిమఱి ముద్దులాడెను. ఆకొమ్మచేకొని వారాఁ
కొనిరనికొనునంతలో నాయమ కదురుగదురస్తన్య స్రావముదవె.
అపుడాకూనల నొకనివెనుక నొక్కనిఁగాఁగొని చనుగుడిపె.

తే. బమ్మకనయము నృజయించు + బడలి కడఁగి
భువనము లుక్కిఁ గలహారి + పొందఁ దృప్తి !
నగ్గికెన పంచముఖరుద్రుఁ + డందఁకాంతి !
పాలుత్రావించెనాసాధ్వ + భాగ్యమేము !

తే. ఏముగురుమూర్తులందన్న + నే మఖములొ !
యామువరె యత్రిసతిదుగ్ధ + మానితనియఁ !
దెలువలకుఁ జోవ నననూయ + తెలుచెఁదోవ !
వతిన కొలిచెడి సతికి నే + వ్రతములేల ?

అనఁగా ! యిట్టి మూర్తిత్రయ మాతృతాగరిమంబు నందిన
గరిత మతోక్కరిత నీభువనత్రయంబునఁ గాలత్రయంబునం గాన
ముగదా. ఇదెల్లనయ్యనఘులగు నననూయాత్మలమహాతపఃప్రభా
వంబయ్యె. అంతనాచింబాధరయయ్యంభోజసంభవాదులగు శేషలీల
లారఁగ జోలవాడుచు సప్తస్వరంబుల మేళవించుచు గానలోలుర
బాలుర దోలలూచుచుండె. ఇట్లుండఁ గృతాహ్నికులగు నత్రి
మహర్షులు పొలమునుండి మెలమెల్లఁగ నిలుసేరిరి.

తే. శ్రుతిహితంబయ్యె గాన సం ♦ గతుల గతుల ।
 శ్రుతిహితంబయ్యెఁగాన సం ♦ గతుల గతుల ।
 నతుల కుతుకముగాఁగందు ♦ రతివముందు ।
 నతులిఁ కధికముగాఁగందు ♦ లతిధు లందు ॥

ఈయపూర్వప్రజంగని యక్కజపడి సాదరమతినడిగి నిజ
 దారనివేదితార్థంబు లెఱింగిన యాద్విజోత్తముండు వారజాలని
 తెలిసి భజింపఁదొడఁగె.

ఆదంపతుల భక్తిభావంబులకలరిన యానుహానుభావులు
 శిశుభావంబువీడి యథాహుపప్రాదుర్భావం బొదవించుకొని నిమి
 లితాక్షులగు నవ్వారిని సంభావించి దీవించెదమేమికావలెననిరి.
 అంతసఠీప్రేరితుఁడగునత్రి యాత్రితయంబ నిజపుత్తులయి ప్రాప్తి
 పనర్థించె. వారుమువ్వురు నొక్కమాటుగా నట్లయ్యాఁగావుతమని
 పురోహితంబువల్కి తిరోహితులైరి. కాలక్రమంబున ననసూయా
 గర్భంబునఁ దత్తదంశములొందిన మూగురుదయించిరి. వారికిఁ
 జంద్రశ్రీదత్తదుర్వాసాంశములిడి పాంశముగా నయ్యెన్నలమిన్న
 పెనుచుచుండె. వారుపనీతులై విద్యాబుద్ధులంగఱచి పెద్దలైన
 వెనుక నందాచంద్ర దుర్వాసుతెటకేనేగ నిజమాత్రనుజ్ఞ వడయఁ
 బోయిరి. దుర్వాసుండు తన పర్యటనాభిలాషం దెలిపినంత సుధా
 కరుండిట్లను: “అమ్మా! నేనిక నిజమండలంబుం జేరఁగోరుదు.
 అనుదినము భవత్పాద సందర్శనంబుంగూర్చి మోదంబుఁగలిగింప
 వలయు. త్రిమూర్తి స్వరూపుండగు మన శ్రీదత్తుండు తప్పక
 నీవద్దనుండఁగలఁడు. ఆతఁడే సర్వవ్యాపి. నీయిచ్చవచ్చినయట్లు
 మెలఁగువాఁడు. ఆతఁడు నీవద్దనుండ నీకిక మాయెడబాపువలని
 కేళమక్కఱలే” దనవుడు నాజనయిత్రీ యనుమతింప వారిర్వురు
 పనివినిరి. త్రిగుణాత్మకుండగు దత్తుండొక్కండ గృహము వీడక
 యుండెను. పరమమగు గురుపరంపరామూలం బీతనిఁగా నెఱుం
 గుమని సిద్ధుండు సాధకునకు బోధింప నాతండిట్లడిగె: “యోగి

రాజా! దత్తాత్రేయావతార వివరము సెలవిచ్చితిరి. మఱి యీత
నికి వేషాక జని యెట్లు కలిగినో నాయెడఁ గృపతోడ వినిపించి
త్రిమూర్త్యవతార లీలావిశేషములం దెఱుపవలయు" ననియె.
ఇట్లర్థింప నట్లకావించునని యాశుద్ధబుద్ధ శిష్యోద్ధరణోద్దేశంబున
సావధానుండవగుమని యక్కఱావిధానంబు బోధింపనయ్యె.

జ్ఞానకాండము — గద శ ము.

సిద్ధుం డిట్లుపక్రమించె: నామధారకా! చెప్పెదవినము.
శ్రీమన్నారాయణుండు భక్తవత్సలుండౌట సంబరీష సంరక్షణాగ
మయి నానావేషధరుండు కావలసెనని మున్ను చెప్పియుంటిని
గదా. అవియె మత్స్యాది దశావతారములు. అందందయ్యధోక్ష
జుండు సాధుసంరక్షణమును దుష్టశిక్షణమునొనర్చి ధర్మసంస్థాపన
మొనర్చియుండె. ద్వాపరాంతమునఁ గలిగొవ నమా
కాంతులగు బ్రాహ్మణులు జ్ఞానసంపదతోఁబడి సురాచారాదుల
మెలఁగుచుందురని యెంచి ధర్మసంరక్షణోద్యోగులైన యమృత
భాగులు శ్రీగురునాథులు మున్నుభగీరథ ప్రేరణమున బాహ్మవి
యట్ల భూమిపైనవతరించిరి. అల దత్తాత్రేయుండు భక్తియోగా
న్విత యగు నొక బ్రాహ్మణికి న్ననపాయయయ్యె. అదెట్లనిన
మున్నొకప్పుడు మూర్ఘదేశమునఁగల పీఠకాపురాఖ్యవగరమున
సద్వంశసంజాతుఁడొక విప్రుఁడుండె. అతని దాప సంబసూత్రము.
పేరు రాజశర్మ. అతఁడు విద్యుత్త కర్మాచర్యులక తర్పయఁడు.
సుమతియను తద్దార సదాచారయు నిజభర్తృపాదసేవక విచార
యు గణసీయగుణగణప్రచారయుఁ బరోపకారాగ్రసంచారయునయి
భక్తిమై నతిథి సత్కారాదులు నెఱపుచుండె.

ఒకనాఁడు వారియింటఁ బ్రత్యేకము జరుగవలసి యుండె.
అట్టియెడనచ్చొటికిఁ దానతిథియై దత్తాత్రేయుండటగుదెంచె. అ
యిల్లాలు శ్రాద్ధనిర్వహణముకంటె ముందుగానే యాతనికి భిక్ష
మిడెను. దాన న త్తలిరుఁజోడిబ త్తినిగు ర్తించినదత్తుండుమూ రిశ్రీ
యాత్మక నిజస్వయాపంబు నాతమ్మి కింటికి దర్శన మొసఁగెను.

అభాగ్యశాలినియు వారిపాదంబుల కెఱుగెను. అమ్మహీతుఁ
డిమ్మహీశామణి నభీష్టమేమని యడిగెను. ఆయమ విసయావనత
వదనయయి యిట్లువిన్నవించె: జగన్నాయకా! విశ్వకారకుండవు
సర్వకారకుండవు నీవకాదే? ఓహో పురాణపురుషా! భక్తవత్సలా!

ఆ. మునువిభీషణుండు ♦ నినుఁజేరరాజ్యంబు ।

నట్లధ్రువునకిడితి ♦ వచలపదము ।

భువనవిదితకీర్తి ♦ వవనిభక్తులఁజూపఁ ।

గాదె యవతరింతు ♦ నోదయాభి ॥

ఈదీనురాలియెడ మీకుఁ గృపకలదేని మన్ననంబువంగల
యడియాస లుడిగింపుమయ్యా, ఓయనాథనాథా! జగజ్జీవనా!
మీరట్లనుగ్రహించినంగాని యీమీపాద జీవనజంబులవీడ' నని
సాష్టాంగప్రణామంబుఁగావించెను. అంతనయ్యత్రిపుత్తుఁగ డామెను
బ్రేమమైనుద్ధరించి, తల్లీ! నీవేదికోరిన నది తీరుపసంసిద్ధుఁడనై
యింక నడియాసలనికోనేమిటికి? సందేహింపక నీమనోవాంఛిత
మేమియోచెప్పుము. తప్పక సమకూర్తు' ననియె. అందులకానువ్రత
యిట్లను: బాబూ! తల్లీ' యనుమీసంబోధనము నాయెడ
సార్థకము కావింపవలయునని నాకోర్కి. నాకెందఱో పుట్టిగిట్టిరి.
కనులుఁ గాళులు లేనివారై యేయిద్దఱోదక్కిరి. యోగ్యుఁడగు
సుతుం డొక్కఁడైనతేడయ్యె. దురపిల్లఁజేయు మొలకుపిల్ల లుండి
యేమి? లేకేమి? సత్సానుండు లేనిమనుగడవ్యర్థము. దీర్ఘా
యుపు శ్రీమంతుఁడు జ్ఞానవంతుఁడు జగద్వంశస్థుండునగు భవా
దృశ పుత్త్రరత్న మొక్కఁడు కలిగినఁగదా జన్మము సఫలముగాఁ
గల్గును. అట్టిభాగ్యమునకై యపేక్షించుదాన' ననెను. శ్రీదత్తుండు
నాపైదలికిఁ దాదృశుండగు గాదిలిసుతునిచ్చి మోదంబుఁగూర్చిన
దాన సజ్జనానేక భేదావనోదంబు గాఁదగ్గదేశదాయని నిజాను
మోదంబుఁదెలుప నిట్లనియె: పాటుతా! నీకోరినట్లొప్పారుత.
నీకీఁకఁ గల్గుకుమారకుండు కులోద్భావకుండును ధైర్యపాపతాపాప

హాళకుండును భవాంభోది నిసారకుండునై కీరితిఁగాంచెడిని. కాని
తద్వాక్యపరిపాలన మొనసే నిలిచెడిని. లేదా నిలువఁ దనుచు
నంతర్ధాన మొందెను. ఆజోటికయు మాటిమాటి నీమాటలు న
స్మృతికిందెచ్చికొని విస్మృతినంచుచుఁ గొంత సేపటికి లోనికింబోయి
జరిగినదెల్ల నిజవల్లభునకు నివేదించెను. అందుల కారాజశర్మ
హృష్టాంతరంగుడై నిజాంగనంగని యిట్లనియె: ప్రేయసి! ఆరిం
డెవ్వండో కాదు. దత్తాత్రేయుండునుమ్ము. మధ్యాహ్న వేళల
నాతండు ద్విజగృహంబుల కేగుచుండును. అతండు పెక్కు
రూపులం బాల్చుచుండును. అట్టి యతికి శిష్యుని కన్నఁడు విమా
ఖులము కారాదు. మాహురముఁ గిరవీరముఁ బొంచా లేత్వరము
నాతని నెలవ్రలు. అయ్యెయెడల నాతండు భిన్నరూపంబుల
భిక్షువుగా నంచరించుచుండును. కావున ఏచారింపగ యాతనినిఁ
బ్రతిదినము లెస్సగా భిక్షుయింపచుండవలయు' ననిపల్కె. దాని
దెప్పితి యప్పడఁది సరిగాని శ్రద్ధామూలగుగళముందే యావంతుగ
ములోనుండి భిక్షుయిడిన యపరాధమానకుమాత్రము మన్నింప
వలయు' నన్న నవ్వి యారాజశర్మయిట్లనినఁ: పిచ్చిదానా! యంత
కంటేఁ గావలసినదేమే? దేనివల్ల చితమలకు సంతృప్తికల్గుచుం
డునో యెవనికి దద్వారమానఁ గర్మఫలమెల్లఁ జేరుచున్నదో
యట్టిసాక్షాద్విష్ణువే తా నెవచ్చి భిక్షాన్నముం గొనిపోయెఁగాదే ?
దానఁ చితగులుం గృతార్థతఁగని పరలోకమానఁ దిరముగా నుండఁ
గలరు నుమ్మి. నాచొత్తీమూర్ఖాత్మకుండేయగు నాదత్త
త్రేయుని నీవర్పించిన ధవ్యతం గన్న దానవగుట నట్టి నిన్నుంగన్న
యాపెయు మాన్యతనంవఁగలదు. తద్వరప్రసాదమున నీకు నిన్నం
శయముగా నట్టి తనయిండు నుడయించు' ననియె. ఆదంపతు
లిట్టి మనోరూఢితోఁ గాలముఁ గడపుచుండ నుమతివేరటయయ్యె.
మాసపూ రియైన పనున నొకబాబు ప్రకృతి. జాతకర్మంబు జరిగి.
జ్యోతిషికులు జాతకముంబులందెలిసి యావసిపాప ముందొక
తపసి కానోపుననియు దాన దీక్షదాతయై జగద్గురుపద ముద

విచిత్రోః గల్గుననియు భావిఫలంబులందెలిపిరి. అదివిని తలిదండ్రులలరి యానినుఁగు శ్రీగురుప్రసాద జనితుండయని నిశ్చయించుకొనిరి. ఆబురుకనిఁబాదంబులంగల గుఱుతులంబట్టి శ్రీపాదుండనిరి. ఆపట్టియు గుణశాలియు బుద్ధిమంతుండుననఁ జెంపొందుచుండె. ఎనిమిదవయేట నుపనయనముజరిగె. అంతనావటువు బ్రహ్మచర్యము యథావిధిగా నడపుచు స్వాధ్యాయాధ్యయనంబును శాస్త్రాభ్యసనంబును గావించుచుండెను. ఆతనిపాఠశక్తియు ధారణాపటిమంబును దెలిసినవారబృరపడి యాతని నవతారపురుషునిఁగా నెంచుచుండిరి.

ఆతండు పిన్నటనే ధర్మశాస్త్రవేత్తతయందును వేదాంతభాష్య పరిచయంబునను దుదకఖిలాగమార్థజ్ఞానంబునను నద్వితీయుండని ప్రఖ్యాతివడసె అట్లు సర్వకలాపరిపూర్ణుండౌతత్త నయ్యవకుని నాతని తలిదండ్రులు పరిణీతుంగావింపఁ జూచుచుండ నాతండు వారిని వారింప నిట్లనియె: జననీ జనకులారా! సాధివందనముగా నేనొనరించు మనవి వినుండు. నాకొకప్రాయాలిం గట్ట నాలోచించి నన్నుఁదంటాలఁ బెట్టకుఁడు. విరతివనితాసంగ ముదితుండనేకాని యొకమానిసిన్లోలువాఁడంగాను. ఎల్లనారుల నాతలితీరుగ భావించు. ప్రవృత్తి పరాజ్ఞులుండనై బ్రహ్మచర్యనిష్ఠతోఁ దపంబొనరించి యోగిని గావలయునని తక్క వేరొక్కఁడేదియుం గోరనివాఁడను. ఈమీశ్రీపాదునిఁ గృతార్థతఁ గనియు తరమార్గానుయాయ కాఁజెల్లు శ్రీవల్లభునిఁగా నెఱుంగున'దనెను. అదివిన్నంతనే యందామెలనాఁగ కలనాఁటి దత్తునినుడులు జ్ఞప్తికిరాఁగా నిజపుత్తుఁడదత్తుండయనియు నాతండన్నదానికి భిన్నంబుగాఁ బల్కిన బన్నంబుగాఁ గలదనియు నెంచి మెల్లఁగ ననుసరించి తనయార్తిందెలిపి చూచి యాప్తినాని యభీష్టమెల్లాయట పోనీయవలెనని నిశ్చయించుకొనియె. అందులకయియచ్చెలువయు మచ్చికమయి నిజసుతుదగ్గఱకువచ్చినదయి జాలిగొలుపఁదొండ్రీ ! నీవేకదా మాకుసంరక్షకుఁడవని నమ్మియున్న మాకు

నాశాభంగము కలిగింపకుమోయీ' యని కన్నీటినిగార్చుచు గాలి
తాఁకున కొరిగిన యరఃటికరణి ధరణిపవ్రాతెను. అట్లు పడి
యున్న తల్లిని మెల్లఁగ లేవనెత్తి బాష్పంబులందుడిచి కాఁగిలించి
యిట్లను: అమ్మా! దూఱింపకుము. ఏమికోరిన నదిసమకూర్తును.
మదికి నెమ్మది చిక్కించుకొని చక్కఁగాఁ గూర్చుండు' నునివేడెను.
సుమతియుఁ దనతనయు ననునయవాక్యంబులచే మదికుదిరిగి
గదుర మృదువుగానిట్లు బనులిడెను: నాయనా! నిన్నుఁ గన్నా
రఁగఁ గన్నంత నాకుముందున్న తుందుడుకెల్ల నడఁగెనోయీ,
కన్నతండ్రి! నీవు మా జేదతికముడిపి పెద్దతనమున మమ్మాదు
కొందువని కదామాయాస? కాటికిఁగాస్లిపాఁచుకొని యున్న
ముదుసల్లమగు మాకిఁకనున్న పిన్నవాండ్రలో నొకఁడు కుంటు
వేఱొకఁడు గ్రుడ్డియునాయె. తిన్నఁగనున్న కన్నాకవగు పిన్నా
తఁడ వీనొక్కండవకదా. ఇట్టి నీవు నన్నాసులలోఁజేరిన మాకిఁక
దిక్కెవ్వ'రని యడిగెను. ఆమాటలు మనమున నాటుకొన్నంతనే
యాలీలాపూరుషుండు దయార్ద్రహృదయుండ నిజాగ్రతన్ముదెస
సాధు దృష్టిని గృహవృష్టింగుఱిపించెను.

తే. క్షణములోనఁ బంగ్వంధు లీ • క్షణమువలన ।

సుపద సేత్రిత విజ్ఞత • శుద్ధతఁగని ।

రినుముసొన్నగఁ బరుసమం • టిన పరుసునఁ ।

గృహతయిఁకున్న శ్రీదత్త • కృపనుగన్న .

అట్లఖలార్థ సంపన్నతంగన్న యాచిన్నవాండు వరుసునఁ
బిన్నయయ్య గొనంబుల మిన్నయైన కవిత్వాని యొగనిష్ఠాగర్హిణుని
సంఘటితాగ్రజాపూర్వశ్యకృత సహజుని నాశాద్విష్టునిఁగాఁ
దెలిసి వినతులైరి. శ్రీపాదుండు నయ్యన్నలయెడఁ బ్రసన్నుండయి
వారలఁ గవుఁగలించుకొని సంతత జననీజనసాసందదాయకులుగా
నైహికాముష్మిక సుఖంబులెల్ల ననుభవించి తుదకుఁ గైవల్యం
బందునట్లనుగ్రహించె. అంత నాతండు తనతల్లిదెసకుఁ దిరిగి

అట్లును: అమ్మా! యాయుర్వరు కొనుదులవల్ల నిశానానందంబు గనుము. వీరు వేదోక్తపరిపూర్ణాయుస్సంపదతోఁ బెంపొందురు. మీరో పెక్కండుమనుమలఁ గందురు. ఇంకనీవంగడము ధనధాన్యసంపదలు కొఱవడవు. యశస్సంపదయుఁ దిరమైయుండెడిని. ఏతద్వంశజులెల్లరు వేదశాస్త్రసారగులయ్యెదరు. కావునీవిశ వేతనంద నక్కఱలేదుగదా. ఇశానాకు సెలవీయవలయు కాదనవలదు. సాధువులకు దీక్షప్రసాదంబు ను తరమార్గంబున బోవుదు' నని యాయమకు సాష్టాంగదండప్రణామం బాచరిం భక్తిభావనుండై తదనుజ్ఞవడసి తత్తణంబు వెడలి లీలావివరణ బుగా ముందల్ల యోగినద్దంబగు జగత్పద్మంబుందొట్టి బద కాదులనెట్టి సరనారాయణ ప్రముఖుల సందర్శించి యయ్యెయ్యె లంగల యాత్మీయభక్తులఁ బరామర్శించి దీక్షాదానంబొనర మనోగమనంబునంజనుచుఁ దుదకు గోకర్ణంబునన్నిలిచె' నని సిద్ధవచస్సుధారసం బల్లనామధారకున కెంతయుఁ గర్ణపేయ బగుచుండె.

జ్ఞాన కాండము — ౬ దశమ.

అప్పుడు నామధారకుండు శ్రీసాద శ్రీవల్లభులు భూమండలం బెల్లఁ దిరుగనేలయనియుఁ బెక్కుమహాక్షేత్రంబులుండ నవెల్ల వీడి గోకర్ణంబుననే వసింపనేమిటికనియుఁ బ్రశ్నించె. అందులకు సిద్ధుండు సహార్షంబుగా రమ్యగురు లీలావివరణం బగునట్లుబోధిం పుండొడంగః దత్తాత్రేయుండు తాను ద్రిమూర్త్యాత్మకుండగు తీర్థస్వరూపుండయయ్యుఁ దీర్థాటన మిషంబున భక్తుల దరిఁజేర్చు దిరుగుచుండును. శంకరరూపుండగు తననెలపు గోకర్ణంబయని ప్రథితంబుగావింప నటనిలిచెనుమ్ము. నిరుపమమగు తత్క్షేత్రమహా త్వంబు నీకుఁజెప్పెదనాకర్ణింపుము. అచ్చోటఁ బెక్కు రిష్టార్థము లంబడసిరి. అచ్చోట శ్రీవిష్ణునాజ్ఞనుగొని గణేశుండు మహాబలేశ్వ రాఖ్య శివలింగప్రతిష్ఠ కావించియుండె' ననవిని శిష్యుం డట్లు

కామింపఁబడియెనో నుడువుం' డన గురుండునకలాభీష్ట ప్రదాయకం
బగు శ్రీమహాబలేశ్వరగాథ నివ్వధంబునఁజెప్పె:—

మున్ను పుల స్త్య బ్రహ్మకుఁ గైకసియను ప్రేయసియుండె.
అమె నిరంతర శివారాధనైక తత్పరయై తదర్చన మొనర్చినఁగాని
భుజింపనిదైయుండె. ఇట్లుండ నొకనాఁడామిపూజింప శివలిం
గము లభింపదయ్యె. అపుడామె వ్రతభంగముగాకుండ మృగ్ధాయ
లింగం బొక్కటినిర్మించి బద్ధిమీఁట నడ్లని నారాధించుచుండె.
అపుడామె తనయుఁడును స్మారాత్ముండునగు రావణుండదికాంచి
తల్లినిట్లడిగె: అమ్మా! నీవీచేయునదేమి? నాకుఁ జెప్పితఱ
వలెను. సిద్ధుల నెల్లరఁ గాలిబంకులఁ జేసికొఁబూనిన యీనాకు
నీవు తల్లివనిపించుకొనుచు నీవీవంటియుండెలకు దండప్రణామంబు
లిడుచుండు దార్భాగ్యంబునకుఁ బొల్పుడఁజూచి సహంపఁజాల
కున్నాను. ఇంతకును దీనివల్లనగు లాభమేమో చెప్పవైతివే'
యనవుడు నామె కైలాసప్రాప్తియై యిట్లునన్నుదానన నెను. అది
విని యాదశకంధరుండిట్లను: ఏమో యనికొంటివే! ఆభాగ్యము
నకా? ఎంతవృథాయాన ముందుచున్నదానవమ్మా! నాతోఁ
జెప్పిన నిప్పుడ యొకతెప్పపాటగునంతలోఁ జప్పున న పృథుపతి
నిలయంబ తెచ్చి యిచ్చోట నుంచుడువే!

కం. మృషకాదునాదునుడి యిది ।

వృషపర్వునిపర్వతంబు † వినుమిదెయాశీ ।

విషహయతోడఁ దెత్తు ని ।

మిషమున సిగి మృత్యువిడుము † మృదుఁడెర్పడదిగ్.

అని మనోవేగంబునఁ గైలాసంబునన్త లంఘించిన
యాలోక రావణుండు భీకరాకారుండై

మ. తన కేలిర్వదిసాఁచి రావ్యనగము † నట్లుండు తాఁజట్టి వ ।

ట్టినపట్టు నివ్విడకుండ నత్తులుపదిం † టిం గొండకానించి మా ।

త్రి నిజోరు ద్వయినూఁది పండ్లుబిగియఁజ్జీంద్రంబుగానూఁపివూఁ
మ్మసి కుప్పించుచులేవనెత్తె దిశల ♦ స్వాహారవం భారఁగన్ .
మ. ప్రళయంబోయనఁ దల్లడిల్లె నిఖిల ♦ స్వర్లోక పాతాళము ।
ల్పలనంబందె సశైలకాననముగా ♦ సర్వంసహఁచక్ర మ ।
ల్లలనాడె న్గనకాచలం బమరు తె ♦ ల్ల న్నూర్మభోగీశ్వరు ।
ల్లలఁకుండెందగణంబులుల్క- నుమ భీతంజేసె దైత్యోద్ధృతిగా.

అట్టియెడ నాసర్వమంగళ నిజేశునీశు నుద్దేశించి, యీయ
మంగళంజేమి? కైలాసము కూలనున్నదా? సభాగారములూఁగు
లాడు చున్నవే అఖిలద్రష్టలరగు మీకీనిబ్బరమెట్లు? అయ్యో !
యింకఁ జూచెదరేమి? ప్రతిక్రియకై యోజింపరే! దయఁ
జూడరే! కృపాభావా! మహాదేవా! 'యని మొఱవెట్టుకొన్న
నయ్యాశానుండదరక ముదితకు బదులిడెను: హైమవతి! యింత
భృతివీడుదేమే? మనభక్తుఁడు పాలస్త్యుఁ డాడుకొనుచున్నాఁడు.
అంతకంటె మతేమి యుపద్రవములేదులే. భయపడకు' మనను.
అందులకాశర్వాణి యిట్లనె: 'పాపమాగీర్వాణుల దెసఁజూచుండి.
వాని చెల్లాట మాడుటలో నెంతకీడు మూడనున్నదో! వెక్కన
పాటున దిక్కుకాన కొక్కుమ్మడిం గ్రక్కతిల్లుచున్నారే! ' యని
ప్రక్కనున్న యింతి యాచక్కటింజూప నక్కఱకంటుండు వక్కున
సవ్వచు నొక్కక్షణంబునఁ దనడాకేల నొక వ్రేలిని కైలాసంబు
నం గీలించినంత.

కం. డొంకిన గిరికింద ననురుఁ!

డంకిలిఁగొని జంకుచు శర ♦ కాగతరక్షా!

కంకునకుం గంకుఁడవగు!

శంకర! కింకరుఁడఁబోవు ♦ చచ్చితి ననుదుగా.

మున్ను మిన్ను మన్నుఁ గనకున్నను దానాపన్నుఁడై
ప్రపన్నుండైన తన్నుక్తంచరాధీశునడఁ గిన్నరేశాపుండు దయఁ
గొన్నవాఁడై కన్నతక వానిందిన్నఁగఁ బోనిచ్చును. అట్లుగుపతి

శేఖరుచే విడువంబడినయాజుడు గయ్యెడ నడతడఁబడ నీవలికివచ్చి
 తలలు తడవికొనియె. అంతఁ దన మనుగడ కేడుగడమైన మృదు
 నెడఁ గృతజ్ఞుడయి ముఖరనిజముఖ దశకంబు నీదానుగంబుగా
 స్వరస పుక మిళితంబుగ వట్టింశద్రాగిణి రాగవట్టు సహితం
 బగు హృదయంగమ గానాలాపంబులతో నన్నటరాజశేఖరుం
 దనిపె. గి తత తడితేఁ దాదైత్యేశ్వరు బత్రికిం జిత్తంబలరఁ
 గృపాయత్తుండై సాక్షాత్కరించి వరమడుగు మనుటయు నవుడా
 పూర్వదేవుం డిట్లుపలికెడిః శర్వా! కలుములబోటి నాకు బోస
 కత్తె. నవనిధులు నాయాజ్ఞ కడుగుదాఁటకయుండు. చతుర్ము
 ఖుండు నావద్దఁ బంచాంగము చేదువు బావనయ్య. ముప్పది
 మూడుకోట్ల దేవతలును నాయానతికి బద్ధులునుమ్మి. శుచియే
 మాకగు చాఁకలి. జముఁడైనను నాసెలవందకుండ నేరిని మ్రం
 దింపఁడు. నాయనుంగు సోదరుఁడు కుంభకర్ణుఁడు. కొమరుఁ
 డింద్రజిత్తు. దివౌకసులకు రాకాసులకు మెట్టరాని వారాళి
 మధ్యస్థిత మొకదీవిమూతావు. వేలు పు గి డ్డి నే మా
 దొడ్డిలోఁ గట్టించి యుంచినాఁడ. నాకాయుఁపరిమితి వేయికోట్ల
 యేండ్లవఱకున్నది. కంచుకాగదాలుపెట్టి వెదకినను నాకింక దీటు
 వ్వరుం గానరాదు. నాయోగ్యతలు నీపెటుంగనివికావు. ఇంక
 నాయారాకడయన్న నో మాతల్లిగారికొఱ కీ కైలాసముం గొంపో
 వుదమనియే కాని మఱమిలేదు. నేనట్లు తీసికొనివెళ్లిన నాపె
 మిమ్ముఁ బూజించునాయె. మీరిప్పటికైనఁ గృపాలోకంబున
 నాయూకోర్క తీర్పుఁ' డని హస్తవింశతికంబున నమోవాకంబు
 గాఁబల్కె. ఆ లంకాధిపు శంకరుండెట్లు సంతృప్తిపఱచుః "మం
 చిది. నీగానంబున కానందించితి. కాన నెవ్వరికినందరాని యాత్మ
 లింగంబే నీకుఁ బ్రసాదించువాఁడను. నీకింకఁగైలాసంబుతోఁ బని
 యేమి? అస్మత్ప్రీతి లింగార్చనంబుననే యఖిలార్థంబులుం
 జేకూరు. త్రిసంధ్యమునను దద్రాభిషేక పూర్వకముగాఁ బూజిం
 చుచు వట్టతరశత పడమర మహామంత్ర జపంబుఁ గావించు

చుండును. మూడేండ్లు విడువక యీదీక్ష నడపినయెడ నెఱవే
ఱని శోక్మయ్యుండదు. ఇది యది యని యేమి? తుదకునీవే నా
రూపముందెదవు. ఈ యాత్మలింగమున్నెడఁ గాలుండు గీలుండు
మూలకుంబొలు. తత్సందర్శన మాత్రమునఁ బాపంబులెల్లరూపు
మాయు. నీవుగమనింపవలసినదొక్కటి. ఇదికాత్రము నీవులంక
కుంజేరుదనుకఁ ద్రోవలో నెక్కడను గ్రొంద నుంపఁ గూడదు.
వర్షత్రయ సంపూజనమున నీవే మహేశ్వరుండ నొటటుండ నీలం
కయే కైలాసంబు కాఁగల్గునని యది ప్రసాదించినంత నయ్యిం
ద్రాగి వీరుండు సాంద్రభక్తి యుక్తుండయి చంద్రశేఖరు చరణ
యుగళంబునకు సాష్టాంగ దండ ప్రణామంబునల్పి తిరిగి లంక
త్రోవఁబట్టె.

రావణుండు మల్లినంత మనముల్లయతి యదివిని యిందు
సాలికిం బరుగునంబోయి యిట్లు మందలించెఁ , ఏమోయీ !
నీకొంపవోవుచుండఁ గాలిమీఁదఁ గాలూని కూరుచుందువే. ఇంక
నీయైశ్వర్యమెల్ల రావణాధీనమాచున్నదిలెమ్ము. నాఁడు శివునివల్లఁ
బ్రాణలింగముంగొని చిరాయువగుచున్నాఁడు. మూడేండ్లది
పూజించినఁ దనరూపే కలగుననియు వానికింకఁ జావుండదనియు
లంకయే కైలాసమగుననియు వానికి శంభుండు చెప్పినాఁడు. ఇట్టి
వరంబులొందిన యాదివిషద్ధి వ్యూహుడు పట్లఁ బగ్గాలుజేతుండ నెగురు
చుఁ బోవుచున్నాఁడు. వాఁడు బంధింపిన త్రిపరుల కింక మోక్ష
మెక్కడిది? ఇంక మూరందఱు తత్కృపంగన రంభోర్వశ్యాదులం
గాన్కలుగాఁ గొనిపోయి లంకలో నాతనికరిగాఁపుతె వడియుండ
వలసినచేసు'మ్మను నారవోక్తుల కడరిన పురుషూతుం డమరసహి
తుండై యమ్మునివర చరణంబులకెఱుగి తపగతి యింక నేమని
యడిగె. అందుల కా విడదారి తప్పరగాఁబోయి యాసురశ్యేష్ఠుని
పాదయులమీఁదఁ బడిననేమైనఁ దెగువున్న వలఁడ నరూపవలయు'
ననియెను. అంతటఁ దన్నానిపురస్సురుండై పురంవరుండు సత్య
లోకంబునకరిగి జరిగినదెల్ల నయ్యరకందోదయన తెలింగింతి కర్త

వ్యంబుఁ దెల్పుమనియె. అదివిని యాపెదవేలు పసురాంతకు
దెసకుంబోయి వెరవ్రాహితమ నెను. అంతవాగు ముప్పుగు
వైకుంఠంబున కేగి యాకంబాసిన కీకరణిందెల్పిరి: శౌరీ! శివ
ప్రాణలింగంబుగొని పొంగారులంకాధపు భంగంబొందించినం
గాని మనంగలవారముకాము. ముందింక వాడే లింగండు కాను
న్నాడు. అపుడు వానినడంగంచీయ నవ్వరికింగాకుండు. ఇప్పు
టికే వానిచెఱసాలలెల్ల సురవారములతో నిండియున్నవి. ముప్పు
ముందింకేమి వాటిల్లనున్నదో! హరీ! యాయదిం బారిఁగొనఁ
ద్వరపడవలయును. నీవు ధరణి నవతరించినంగాని వీలులే దన
పుడు నీయనర్థంబు సంఘటిల్ల నేమిటికని కనిసిన వనమాలి దిగ్గన
లేచి రజతాద్రిని డిగ్గి యయ్యగ్గి కంటికిట్లను: శృంగనాసా! మత్తా
సుర మత్తభుండు బత్తిసేసిన మాత్రన ప్రాణలింగం బిత్తువే?
కూరరాక్షసుండయ్యె. వాడొగడంబునఁ దాగడించిన బాస
వాలులు గాసివోండు బులుంగివా? దుష్టుల కిష్టంబులంగూర్చు
టెల్ల గాలిమేళకిం బాలువోసిన లీలనొగదా. చూడు. వాని
కిపు డమరత్వంబు ప్రాప్తమనున్నదాదు. స్వర్ణకము వానికధి
నము కానాసే' యని వగచుచున్న వైకుంఠంబకు శ్రీకంఠుడిట్లను
'అరవిందల'చనా! పొరపొందినమాట నిజమే. వాడు నిజ
శిరంబుల వీల్చి యందు వీణియగా నమర్చి స్వరయుక్తంబుగా
సామగా నంబొనర్చె. తద్భక్తిచే బరవశుండనైతి. నేనేయేమి?
మాగోరియు నారీతిని సమ్మోహితాంతరంగ్తు లింగంబొనంగ
నంగీకరించె. అపుడాతనిచేతఁ బెట్టితి' ననెను. శ్రీధనుం
డందులకు: "భూధరీశ! యేదైనను నీవు బాధగింబులగు వరము
లిచ్చి నన్ను వేధింపక మానవుగదా. దుష్టులు మదోన్మత్తులు
నయి దేవబ్రాహ్మణ పీడాకరులైన భయంకరాసుర నీరులు ప్రబలి
నంతనే వారి బరిమార్చ నేనేదో రూపున నాపుడమిపైఁ బుట్టి
వలసి వచ్చుచుండును. అయినదయినది. ఇంతవఱకు నీవా
లింగమిచ్చి యెంతసేపై యుండును? వాడిప్పుటికింక లంకకుఁ జేరి

యుండఁడుగదా. ” యని యడిగెను. సాంబుఁడైదు గడియల కంటె మించలేదనెను.

వెంటనే వెన్నుండు ప్రొద్దుఁజూడవచ్చి నట్టివలికి వచ్చి కను నైగసేసి నారదుంబిల్చి చెవిలో నిట్లుఁదెను: “చూచితివా? వాఁడది కొంపోవుచున్నాఁడు. నీవిప్పుడ చప్పున వానిని ద్రోవ లోనే కలిసికొని యేవో మాటలతోఁ గొంత కాలయాపనము సేయవలయు. వాఁడిప్పుటికింక నింటికిఁజేరి యుండఁడులే. ఎట్లయిన సూర్యాస్తమయ మగునంతవఱకుఁ గడపఁగలుగుదువేని వాఁడయ్యెడ సంధ్యావందనమునకయి కూరుచుండక మానఁడు. అపుడైన నేదో భంగపాటు సంభవింపకపోదు. చూతము. త్వరగాఁబో ” మ్మనెను. అది విన్నంత నె యామునియు గృహభిముఖుండై నడచుచున్న యారాక్షసేశ్వరుని మార్గమధ్యంబునం గలియ మనోవేగంబునం బోయెను. అంత నామాయలమఁరి కౌరి విఘ్నకారియగు హేరంబునిఁ బురికొల్ప నెంచి యాతనిం జేరఁబిలిచి యిట్లను: “ఓయీ! రావణుఁడు నిన్ను లెక్కసేయ కున్నాఁడు. ఇప్పుడే మీనాయనను మోసపుచ్చి ప్రాణలింగ మపహరించికొని పోవుచున్నాఁడు. కాఁబట్టి నీవిప్పుడే విప్రార్థకరూపమున వానింగలిసికొని యేదేనొక విధముగా వానిని వంచింపవలెను. సాయంసంధ్యాకాలమున వాఁడర్ఘ్య ప్రదాన మొనర్చును. అది మార్గమధ్యమునఁ గావింపఁజేయ వలయుమన నారదుండు నడచినాఁడు. ఎట్లయినను వాఁడు శివాజ్ఞ మీఁటి యాలింగము క్రిందను బెట్టఁడు. మూలోత్సర్గాది కాలములందు దానిని దనచేతను ధరింపఁడు. అట్టియెడ సిన్ధు వానికి ముందు నమ్మకము గలుగఁజేసి వాని చేతిలోనుండి యెట్లయిన నద్దానిని సేకరించి పరాకునఁబెట్టి నట్లాలింగమును భూమిపై నిడుము. ఇత నది కదలదు. ఈపని నీవల్లఁగావలె ” నన్నంతనే “సరే” యని యాబ్రాజ్జవేలుపు తనకు “దారిబ తె మేమిత్తు” వని యడిగెను. మాధవుండు నాతఁడు కోరినమైఁ బంచభాద్య

మోదక లడ్డుకాదిక భక్ష్యావేశకంబులను నారికేళేక్షు నాడిమూడి
 వుత్తవారంబులంగట్టి యిచ్చె నంత వటువేషధారిణు నెనగజ్యో
 వెడలె. ముందరిగిన దేవర్షి రావణునిఁ ద్రోవనోనే నలసికొని
 'యొక్క డినుండి రాక' యనవుడు నాదానవుండు నడచినదెల్ల వాత
 నికి నివేదించెను. నారదుండది విని వానితో నిట్లనియె: "అహ!!
 యిప్పుడు గదా నీయాదృష్టము పండినది. ఏది? కొంచెము
 కూర్చుండి నాకాలింగ మొక్కమాటు చూపవా ? " యని యడి
 గెను. అనిశాచరుఁడెల్లయిన సందేహముతోనే కొంతయెడల
 నుత్తరీయము క్రిందనుండి యద్దానినగపఱచె. అదిచూచి దైత్య
 శుం గూర్చుండఁజేసి యామానియు నిట్లభివర్ణింపఁ దొడఁగె:
 " దీని పూర్వోత్తర వివరము నేనెఱుఁగుదులే. ఇదియెట్టిదో నీకుఁ
 జెప్పెద సావధానండ్వైవినుము. మున్నొకప్పుడొక మూడు
 కొమ్ముల మొకము కాలాగ్ని నదృశాకారముతో నడవియందు
 సంచరించుచునుండె. దానికి మహిషాది వన్యమృగములెల్ల
 నాకారములగుచుండె. ఒకనాఁడు బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు
 వేటకయ్యటవికెగిరి. వారద్దానిం బరిమార్చి దానిమొదడు చీల్చి
 కొనితినిరి. పిదప దాని కొమ్ములక్రిందనున్న మూడులింగాలు
 లలకొక్కటిగాఁ దీసికొనిరి. వానిని వారు ప్రాణతుల్యముగా
 సంరక్షించుకొను చుందురు. అందు శివుఁడందిన దిది. దీని
 మహత్తుచెప్పెద. శ్రద్ధగావినుము. మూడేండ్లకొకక యిట్లు
 నెవ్వఁడు పూజించినను దదృష్టుండ యాశానుండగు. ఇది
 యెచ్చోటనున్న నచ్చోట కైలాసంబయ్యెడిని. లింగధారణము
 ననే మూర్తిత్రయ మాహాత్మ్య మొదవెడిని. అదిదికొక్క-
 మహత్తుకూడఁ గలదు. చెప్పెద విను " మనుచు నింకేమీమో
 ప్రసంగింపఁబోవ దశకంధరుం " డిఁకవిన నవకాశములేదు. నేను
 ద్వారగా లంకకుఁబోవలయు. పోని " మ్మనియెను. అపుడాతపసి
 " వీఁడాగునట్లులే " దనికొని "యైనను సంధ్యాకాలమైనదాయె.
 నీవో బహుశ వేదాధ్యయన పరుడవయితిని. విధివిహిత నకాల

సంధ్యావందన ముడిగి యెట్లు నడతువయ్యా! ఏమో నాకెండు
లకు? నా సంధ్యాకృత్యములను నేను నిర్వర్తించుకొనదగిత
మని కూర్చుండెను.

ఇంతలో వర్ణి వేషధరుం డపర్ణాత్మజుండు వానిదృష్టివధంబున
సమిత్తులం ద్రుంచుకొను చున్నట్లుగఁగడెను. ఆతనిని జూచినంత
రావణుండు తనలో నిట్లునుకొనును: సంధ్యావందనము మానిన
వ్రతభంగమగునాయె. తత్త్రియాకాలంబున నీలింగంబు నేను
బట్టుకొని యుండనుగూడదు. క్రిందను బెట్టునుగూడదాయె.
ఈసింధుతీరంబునం దిరుగాడుచున్న వటువుచేతనిది యొక్కంత
సేపుంచి నిత్యకర్మంబు నెఱవేర్చికొనదగిత. ఈబ్రహ్మచారి
విశ్వాసఘాతుకుఁడు కాఁగూడదని నిశ్చయించుకొని వానినిసమీ
పించెను. వాఁడిపదితలల వానినిజూచి బెడరెనోయనునట్లు పాటఁ
దొడఁగె. రావణుఁడు వానికభయ దానమునఁగి మృదువుగా
'నాయనా! నీవెవ్వఁడవో సీతలిదండ్రులెవరో చెప్పుమా' యని
యడిగె. అందుల కాగోచిభావం డిట్లను: ఏమయ్యా! మాతలి
దండ్రులెవరని యడుగుదురే. వారెవరైన మీకేమి? మీవద్ద
నేనేమైన నప్పుఁగొన వచ్చితినా?' యనుడు రావణుఁడు వాని
చేతులు పట్టుకొని 'కాదోయీ' మిత్రభావమానం బృచ్ఛసేసితి
ననియె. అపుడావడుగఁ డిట్లుచెప్పె: మానాన్న పేరు శింకరయ్య
ఆయన తలవెండ్రుకలు జడలుకట్టి యుండును. ఇంతబూడిద పూసి
కొని రుద్రదాక్షమాలికలు వేసికొని యింటింటి కుపాదానమునకుఁ
బోవుచుండును. మాయమ్మగారిపేరో 'ఉమ'. సరిగాని యెండు
లకో యీపుట్టు పూర్వోత్తరములెల్ల నడుగుచున్నారు. నేనో
చిన్నవాఁడను. మిమ్ముఁజూడ నాకు భయమగుచున్నది. వద
లుఁడు. నాచేయి వదలుఁడు. నేనింటికీ బోవలెననెను. పాప
మారావణుఁడదివిని వీఁడెవఁడో బీదభావని కొడుకనికొని వాని
కిట్లాసఁగొలిపె: 'అబ్బయీ! మీనాయన యడిగినాని తినువా
డాయె. పాపము. నీకుఁ గడుపునిండ నన్నమైన నుండదుగాఁబోలు.

దనచేతఁ గలలింగమును నేలమీఁదనుంచెను. పుష్పవృద్ధికురిసె. రావణుండు స్వర్ణప్రదానానంతరమున వెనుకకుఁ దిరిగివచ్చి లింగము క్రింద నుండుటఁజూచి యాకొంటపిల్లగాఁడు బుద్ధిపూర్వకముగ నట్లానర్చెనని వానితుంటరితనమునకు వగచి పదినోళ్లతోఁ బడదిట్టుచువానిఁగొట్టఁబోఁగా వాఁడేడ్చుచు నిరకరాధిని నన్నుఁ బట్టుకొని కొట్టవచ్చుచున్నావా? మానాన్నతోఁ జెప్పుదునుండు' మని పాటిపోయెను. అంత రావణుండు వంగి లింగముంగైకొనఁ బోయెను. ముందొకచేతఁ బిదపరెండుచేతుల నిట్లు తుదకాదోర్చులుండు తనయురువది కరములతో నూఁపి పెకలింతమన్న నాతని తరము కాదయ్యె.

విసిగి యసురుండు వసుంధర కంపింపఁ దనశిరస్సులఁ బడ బాదికొనియె. అలనాటినుండి యాలింగమును మహాబలేశ్వర మనియఁ దన్నిపీడనంబున గోకర్ణాకృతి నొందిన యాత్రదేశమును గోకర్ణమనియు ననఁజొచ్చిరి. రావణుండటఁ దపంబాచరించి వరములందెను. అప్పటినుండి దేవతలు కూడ నటవసించుచుండిరి. ఇట్లాక్షేత్ర మాహాత్మ్యము స్కాందంబునఁ జెప్పబడి యున్న దని సిద్ధుండు వివరించె.

జ్ఞానకాండము — 2 దశమము.

నామధారకుండు గోకర్ణంబున నెవరెవరు వరములఁ బడ సిరో యార్యావర్తమునఁగల యితరతీర్థములెల్ల విడిచి శ్రీపాదులు గోకర్ణంబుననే నిలువనేమిటికో సాకల్యంబుగనాకర్ణింపఁ జేయుండు. సద్గురు భక్తులకెల్లఁ దత్తీర్థమాహాత్మ్యంబు శ్రోతవ్యంబుకాదే. యనవుడు సిద్ధుండిట్లు చెప్పందొడంగె: “మున్నిత్యాకువంశమునఁ బరాక్రమసంపన్నుఁడును ధార్మికాగ్రేసరుండును దయాశాలియు నగు మిత్రసహృదను భూజాని తేజరిల్లె. ఆతండొకనాఁడు కూరమృగానేక శరణ్యంబగు నరణ్యంబున వేఁటాడఁబోయి పెక్కులు వ్యాఘ్రాదికంబుల నుక్కడంచె. అయ్యెడ భీకరా కారు నొక్కరక్కసుం బొడగని యాగ్రహమ్మునఁ బెక్కుమ్ముల

నొక్కుమొండి గురిపించి చక్కాడ. వాడనువుల వీడుచు
 దన గతికి వగచు నిజానుజాన తెలుగెత్తి తనను బాలియించిన
 వాని నెట్లని మడియింపఁ గోరెద' ననుచు మృతినొందెను.
 పిదపఁ దదనుజన్ముండగు మాయావి సరసాపము ధరించి భూపుని
 ననుసరించి యాతని కొలువునఁజేరి యానుకూల్యముఁబడయనడఁగి
 మడఁగి చరింపఁజొచ్చెను. నాటి మృగయాచిహారంబు ముగిసిన
 వెనుక సపరివారుండయి రాజేంద్రుండు తిరిగినిజపురంబునంజేరెను.
 అతైతవ వేషధారియుం జేరి యూడిగంబులు సలుపుచుండ.
 ఇట్లుండ నొకట మిత్రసహుండు స్త్రీతృకంబు నిర్వర్తింప వలసి.
 అందులకై వసిష్ఠాదులు నిమంత్రితులైరి. అట్టియెడ నాతఁడు
 పాచకుపనుపుల నెఱప నీకపటసేవకు నియోగించెను. వాడును
 వల్లెయని యేరెఱుంగకుండ మోసపుచ్చి సరిమాంసము వండిం
 చెను. వడ్డింపఁబోగా శిష్టుండగు వసిష్ఠుండది సరమాంసంబని
 తెలిసికొని కోపించి నృపతింగని యట్టి యస్పృశ్యపదార్థ మిది
 నందున బ్రహ్మరాక్షసుండ వయ్యెదవుగావుత మని శపించెను.
 ఏపాపమెఱుంగండగుట నరేంద్రుండు నందులకలిగి యకారణ
 ముగాఁ దనను శపించినందునఁ దాను బ్రతిజాపించెదనని జలాం
 జలి వట్టెను. అసమయమున దమయంతి యను తన రాక్షసుణి
 వారింప నూటడిల్లి పుడిసిటఁగల నీరము జారవిడిచెను. అట్టి కలు
 పితజలము చింది నిజపాదంబులం బడియె. దాన నాతండు
 కల్పావపాదాభిధానుండగు బమ్మరక్కనుండు కానయ్యె. అంత
 వాదమయంతిమతల్లి యామానితెల్లజ పాదంబులంబడి "స్వామీ !
 మీబిడ్డనుగదా. కరుణించి నన్నుద్ధరింపఁ బరిభిక్ష పెట్టగ" యని
 దీనంబుగా నడుగ నూనివరుండు శాంతుండై దివ్యదృష్టివల్ల
 యథార్థంబెఱింగి తానన్న దమోఘంబుగానఁ బంజ్రించెండ్లు
 మాత్ర మెట్లుండి పిదప యథాస్థితిం గనుఁగావుతమని యనుగ్ర
 హించి నిజాశ్రమంబునకుం బోయెను. అట్ల రాజును రాజానియై
 కర్మవశమున మహాటమింజేరి పసుల మానిసుల మిక్కఁదొడఁగెను.

ఇట్లుండ నొకనాడవ్వన మార్గంబునఁ బోవుచున్న విప్ర
దంపతులం గని క్షిప్రంబుగాఁ దాఁబోయి వ్యాఘ్రంబు వృషం
బునట్లందా మగవాని బిగియఁగొనియె. అపుడు విభీతచేతనయగు
నాపుణ్యాంగన యశుల రాల్చుచు నిట్లు మొల్లువెట్టి. “బాబూ!
నాకుంకుము నిల్పుము. నా పెనిమిటిని విడుము. నా ప్రాణశ్వసు
నందుకంటె నా ప్రాణమునందు నా కెక్కుడు తీపితేదు. వారిని
దక్కించి నాదుఃఖంబు వారింపుము. లేదా ముందు నన్నుఁ గల
ళింపుము. సతులకుఁ బతిలేని బ్రతుకు వితకాదే! కటాక్షించి
పతిభిక్ష వెట్టుమా. అయ్యో! నన్నుఁ దిక్కుమాలినదానిం
జేయకుమా. ఇక్కొమరుఁ బాయంపునానిఁ జక్కనినాయెకిమీని
మిక్కిలిగాఁ జదివినవాని నీయొక్కని భక్షింపక నాకు దక్కించి
తేని జగమెల్ల రక్షించినంత పున్నంబు నీకు దక్కెడిని. ఓం
జెట్టి! నన్ను నీపట్టినిగా భావించి దీవింపుమా. మాకడుపునఁ
బుట్టినవారికి నీనామంబుఁ బెట్టికొందుము, తండ్రీ! ” యని పరి
పరి విధములఁ బరివేదనంబొనర్చినను బాపమాతరుణిమణి మొత్త
లం జెవులం జొరనీయ కామె యేలికం జీలిచి నాలికసాచి
వత్తుంబు వీలిచివైచె. తన కట్టదుట నాచెట్ట తనపెన్నిటిని మట్లు
పెట్టుటంగనిన యాజోటిక బిట్టేడ్చుచు నావాంతకు శాపాప
హతుం గావించునదయి ముందొట్టలనియె: “ఓయీ! అర్కవంశ
జాడవైన యవనీపతివైయు శాపవశంబున దిక్కు మాలిన గక్కసి
వైతివి. వండ్రేండొడ్డిట్లు పడియుండిన పీదపఁ బునన్సంప్రాప్త
రాజ్యాండపు కానేర్పడియుండె. ఇఁక నట్టియెడ నాకుందు నీవంద
నీనుందరిపొందుఁ గోరెదేని నీవప్పుడ మ్రిందెదు గావుత. అట్టి
బ్రహ్మహత్యాపాతకఫలం బనుభవించి తీతెద’ వని యాపతివ్రతా
మణి శపించుచుఁ గ్రిందఁ జిందటవందటగాఁ బడియున్న యయ్య
స్థులఁ బ్రాప్తసేసి చితిఁబేర్చి యందవిచేర్చి కేల్కొడ్చి యుమ్మలిక
న్దుమ్మాలు చుట్టుఁదిరిగి యందుఁజీరెను.

మూరునకు నీకిట్టి వనవాసశ్రమంబేల? ఇంత చింతాకులిత వేత
 నుండవు కానేమిటికో తెల్పు'మనియె. క్షితిపతి యతిపతికిట్లనియె:
 విధివశంబున ముందు విప్రశాపంబు వంత బ్రహ్మహత్యా మహా
 పాపంబును నాకు దావరించె. అందులకంతయుఁ జిత్తంబునం
 గుండి ప్రియశ్చిత్తంబునొంది యందందు ముక్కులిడి సంతత మహా
 దానాచరణంబునం దవిలినను గ్రొందుకొనియున్న దురితంబింకని
 వార్యంబుగా ననుసరించుచున్నది. కాని నేటికి నాజన్మంబు
 సఫలతనంద నైనదని యెంచుచున్నాను. మహానుభావులరగు
 దేవరవారి పాదాంభోజ ద్వితయంబు దృష్టంబుకానా సదృష్టంబు
 కల్పినింకఁ గష్టంబులెల్లఁ బాయుట స్పష్టంబుకాదే? యని సాష్టాంగ
 దండప్రణామంబొనర్చె. కృపాసేంధువగు ఋషిసేంధునందునై
 నిట్లనియె: ఓయీ! నీకింక జంతువాయుఁగాత. శంకరుండ నిశ్శం
 కంబుగా నీయంకిలిఁ బాపుతాత. బ్రహ్మహత్యాఘ వివాశకం
 బగు నొక తీర్థరాజంబుఁ దాస్యజించుట మృత్యుంజయుండు
 సుత్యుండుకానయ్యె. అది పావనగోకర్ణాఖ్యంబు. స్థరణమాత్రం
 బున నిట్టి మహాఘంబులెల్ల దగ్ధంబులు కానయ్యెడి. సదాశివుం
 డటనుంట ముదావహంబు. ఆపట్టున న్నెట్టినఁ గ్రలాననాసంబు
 నను మందర కందరంబునం గందుమే ఫలం బదిపొందనాను. అది
 కర్పూర గౌరేశవసతి స్థలంబు. తత్తీర్థంబు తేజంబునఁ దృణీకృత
 ఘనశ్రీకరసహస్రకంబు. నిశీధినులం దగ్గిరేవెల్లు లంఘకారబంధురతి
 డిండఁజేయ నరవిందబంధుని కిరణసందోహంబునందలి యోజనై
 బీజంబగునోజ నయ్యెతీర్థంబులు పాపలేశాపనోదన క్షమంబుగా
 లెల్ల సోత్రపాత్రంబగు క్షేత్రోత్తమంబుగోకర్ణంబొక్కటి యీధా
 త్రీస్థలంబున వెలయుటననుమ్ము. తత్స్థరణమాత్రం బఖిలాఘ
 విసంసకంబన నిఁకఁ దద్దర్శనంబు బ్రహ్మహత్యాసహస్ర ధ్వంస
 కంబాట కబ్బురంబె? ఇంద్రోపేంద్ర విరించ్యాదులటఁ దపం
 బొనరించి యిష్టార్థంబులందిరి. నీలనఁ దత్రుదేశ ప్రభావంబున
 నచ్చోటఁ గావించిన జపదానాదులవలని ఫలంబు లక్షగుణంబై

యేర్పడుచుండు. బ్రహ్మవిష్ణు పురందరాదులే యటవసించి సిద్ధిఁ గనిరన నింకనచ్చోటి మహత్త్వంబెచ్చని పిచ్చలింపఁ బెచ్చుగ నుచ్చరింపవలయువా? అది హరియానతిఁ గరివడనునిచే నిరవారం జేయనైన సాక్షాత్కేలాసంబనుమ్ము. మహాబలేశుండన సాక్షాత్ స్మహేశుండుగా నెఱుంగుము. ఆపవిత్రక్షేత్రంబు విధిమధుసూద నాద్యఖిల బుధానీకావసధంబు. సూర్యచంద్ర పసుకృత్యతులఁ బూర్వద్వారంబు నివాసంబుగా నమ్మహాబలేశు నుపాసించుచుం దురు. యమాగ్ని చిత్రగుప్తులును దుద్రపితృగణంబులును దక్షిణ ద్వారంబునను సురలున్వరుణముఖ్యులుం బశ్చిమద్వారంబునను గుభేరుండును భద్రకాలియు నుత్తరద్వారంబునను వసించి భసి తాంగ నిషేవణంబుఁగావించు చుండ్రు. అట్లే పైన నంతటఁ దిరు గుచు విశ్వానసు చిత్రసేనాది గంధర్వవారంబు మనోహరగీతాది గంబులతోడను గళ్యపాతి పసిష్ఠాది మునిప్రవరాసీకంబు తపో నుష్ఠానంబునను నూర్వశీమేనకాఘృతాచీతిలోత్త మాద్యవృరస్సు మూహంబు చిత్రవిచిత్ర నర్తనంబులతోడను జండ్రకళాధరుఁ దన్పుచుండు. జాబాలిజైమిని విశ్వామిత్రాదులు సిద్ధినందిన తావదియని నుపసిద్ధము. సనకాదులు నారదాదులు మరీచ్యా దులు సిద్ధులు సాధ్యులు మానులు యతులు బ్రహ్మచారులు వీరు వారననేల యెల్లరు నటఁగొలుచుచుండ్రు. అస్థిచర్మావశిష్టలుం దాపనులై యా జగదాధారు నర్చింపకమానరు. గంధర్వులుం బితరులు వసువులు విద్యాధరులును గిన్నరులు మున్నగువారెల్లరు మహాబలేశ్వర సందర్శనార్థులయి కలుమఱుటఁ జేరుదురు. గుహ్యగ క్తిపురుషులు శేషనాగాదులును భూతపిశాచ భతాలాదులుఁ గూడ నట్లేమాడవచ్చుచుండు. దివ్యభూషణ భూషితాంగులై దేవీదేవతావితానంబులుసూర్యసంకాశ విమానారూఢులై చేరు చుండ్రు. అందుఁ గొందఱు బత్తిప్తిస్తోత్రంబు లొవర్చుచుండురు. మఱిగొందఱు పాడుచుండురు. ఇంకఁగొందఱు నృత్యములు నల్పుచుండురు. ఇతరులీశానుఁ బూజించుచుండురు. ఎవ్వరెవ్వరి

డెండంబులందేయే వాంఛలున్న నవ్వెల్లఁ దత్సందర్శన మాత్రం
 బున సిద్ధించుచుండెడి. అగస్త్యాదులగు మహర్షులును గామాదు
 లగు దేవతలును బ్రీయవ్రతాదులు రాశేంద్రులు నట నభీష్ట వర
 ప్రదానంబులం బడసిరి. శిశుమారుండును భద్రకాళియుఁ ద్రిసంధ్య
 మట నీశానుఁ బూజించుచుందురు. నైసర్గిక పగస్పగ విదుద్భావం
 బుల నొప్పు గరుడపన్నగాదు లచ్చోట నొండొంటి హింసింపఁ
 బోవు. ఇంతయేకాదు. ఆహ్లాదేశమున లక్ష్మీభీష్మతౌట రావణాది
 కూరరాక్షసులును విభీషణుండును ననవరత శివార్చనంబులందగిలి
 యొరులకు సేగిదలఁపరు. ఇవిధంబున వీరునారన కెల్లరు దేవ
 దానవాసీకంబు లయ్యాశానారాధనంబున నిష్కాంగంబు లందు
 చున్నారు. అంతయు నట వారివారి పేరులతో లింగంబులను బ్రతి
 ప్తీంతు. పెక్కురు పురుషార్థంబులందిరి. గణేశకారిశేయాదులు
 నజాండు నట నట్లు నూతనవ్రతీష్ఠులఁ గావించిరి. ధర్మక్షేత్రపాలురు
 దుర్గాశక్త్యాదులు వారివారి ననుసరించిరి. అందుచే నట నడుగడు
 గున నొకలింగంబుం గనుచుందుము పెక్కులేల? అచ్చోటి
 పామాణంబులెల్ల నీశానులును నీటిపట్టులెల్లఁ దీర్థంబులుంగా నెలుం
 గునది. శ్రీమహాబలేశలింగంబు కృతంబున సితంబును దేవీనను
 రక్తంబును ద్వాపరంబునఁ బీతంబును గలింగృష్ట వర్ణాత్మకంబు
 నయ్యెడిని. సప్తపాతాళవ్యాప్త మహాన్నత స్థాణుస్వరూపం
 బెల్లఁ గలికాలంబున మృదు సూక్ష్మాకారంబునఁ గానుపించు.
 ఇట్టి మహాత్తరక్షేత్రం బీభరతఖండమునఁ బశ్చిమాంబుభి తీరం
 బున విలసిల్లుచున్నది. నరున కట దురాచార భవంబులును బగ
 దార గనునాత్తంబులు బ్రహ్మహత్యోద్దితంబులునగు శిల్పిశంబు
 లెల్ల డిల్లపోవ మోక్షంబునపేక్షితంబుగాఁ జేకూరు. ఎవ్వరైన
 నేపుణ్య దివసంబుననైన నటనుండి భక్తితో నీశ్వరాభ్యర్చనం
 బొనర్చినఁ దప్పక రుద్రలోకంబు నందుదురు. ఎపుడైన నెవఁడైన
 గోకర్ణక్షేత్రంబునఁ దల్లింగంబున భక్తితో నొక బిల్వదళంబుం
 చిన మాత్రిన బ్రహ్మలోకావాప్తిగనును. ఇక నేపుణ్యపురు

మండైన రవీందు సౌమ్యవాసరంబులఁ బూర్ణిమాది పర్వదివంబు
లం దట సింధుస్నానంబుఁగావించి యీశునారాధించి వ్రతహోమ
జపదాన బ్రాహ్మణభోజనాదులు సలుపునేని వానికగుఫలంబింత
యని నుడువుపడువుఁగ నను. ప్రిదోష సౌక్రాంతివ్యతీపాతంబుల
నెడలను శివరాత్రిలందును దదీశ్వర సంపూజనంబున ననంత
పుణ్యంబు చేకూడెడి. మహాశివరాత్రినాఁ డచ్చోట బిల్వపత్రి
పూజ నల్పిన ననల్పంబును దైలోక్య దుర్లభంబునగు మహా
ఫలంబబ్బు. ఇట్టి మహాస్థలంబున మెట్లనివాడు కట్టిడియనఁజెల్లు.
తస్మాహత్కృత్యంబుఁ జెవినిడనివాఁడు కడుబధిరుండనుమ్మా. తత్స
న్నిధి నుపవసించి జాగరంబొనర్చినవారి కపవర్తంబునకు మెట్లులు
కన్నులఁగట్టియిండు. అట్టి గోకర్ణంబునకుం దూర్గంబుగాఁబోయి
యటఁగల తీర్థవాఙ్మయంబులఁ గృతావగామాత శుచితఁబడసి మహా
బలేశు నుపాసితేన నీవుచతుర్విధపురుషార్థంబు లచిరంబ పడయు
దువు ను' మ్మని గౌతమర్షి ప్రవరుం డుద్బోధించె.

అంత మిత్రసహుండిట్లడిగె: స్వామీ! నాయెడఁ దమ
కొడవిన ప్రేమకొలఁదిగోకర్ణమాహాత్కృత్యంబుని స్థరించిపదించితిరి.
సరికాని యెంచరానంతటి మింగినపాపంబు నాయట్లు కావించిన
పారెవరైన మున్నుండి గోకర్ణశ్శ్రుతి నేవించి తరించిరే నది యిం
చుకతెల్పి నన్నుద్ధరించెదను గావుతమని విన్నవించు వాడ'నన
జేనికీ మానియనియె: అట్లయినఁ దస్మాహత్కృత్యంబింకఁ జెప్పెద
వినుమా. అక్కడ మహాపాపంబులు యాపుమాంబు ననుటకు
నేనసాక్షిని. ఒకఁగూఁతుంబున మహాశివరాత్రినాఁడు ననాక్షత్రం
బునకుం బోయితి. పెక్కండు) యాత్రికు లక్కడికివచ్చిరి మఱు
నటి మధ్యాహ్నమం దేనొక చెట్టునీడను గూర్చుండియుంటి.
అయ్యెడఁ గడుపుమాడి మోమువాడి వ్రాపిడితయగు నొకబడుగు
దొక్కుకనుగానక తడవికొనుచు నడవలేక పడుచులేచుచుఁ గాఱు
లీడుచుకొని యెట్లులో న్బొకొని వచ్చియాచెట్టునీడం బడిపోయె.
అచందాలి గండమాలోదర రోగవ్యధితయాట నండకోర్వక

యెడలెల్ల జీముగాఁ బాడుకంపు కొట్టునదెయుండ. కథము
కుత్తుకకడ్డుపడి నోటమాటరాక యటఁబడియుండి కొంతవడికి
బ్రాణమువిడిచి. అప్పుడ యొకవిభావను ప్రభాకరంబగు విమా
నం బచ్చొట నాకస్మికంబుగ డిగ్గె. అందు శూలఖటాస్త్రంగభా
లుం గిరీట కుండలాలంకారులునయి చందగుంబునుడించు
నందంబు పొందువడు నిందు శేఖరదూతలందలి నల్కులు వైచిత్ర
నికులు కాననైరి. అది కాంచినంత విస్మితాంతరంగుండ నై
వారటు రానేమిటికని యడుగఁ దానూశవముం గైలాసమొనకుఁ
గొంపోవ నేగుదెంచితిమనిరి. అది వినినంత నాకు మంత్రత
విస్మితివొడమె. అంత వారి కేనిట్లంటి: “శివదూతలారా !
యేమిది ? యీగవులు గొట్టుచున్న దిక్కుమాలిన మూడిగియుండ
చచ్చుపీనుంగేడ? విచిత్రంబునువిరాజితంబు వనివ్యతేజోమయంబు
నగు నాదివ్యవిమానంబేడ ? పవిత్రులరగు మూరిది స్పృశించి
యందుంచుటేడ ? ఎవఁడేని శునకము నందలమందెక్కించునా ?
ఇది సాపంపుఁ బుట్టువాయె. పశుమాంసాహారంబునుక్కి పెరింగ
నాయె. దయాసత్యశౌచంబులు నల్లనివో తెల్లనివో యెఱుంగ
దయ్యె. సంతత జీవహింసాపరత్వమునఁ దపస్సాధనంబులకెల్ల
దూరగురాలయ్యె. పంచాక్షరియా వినియెఱుంగదు. శివరీ
గమా కనియెఱుంగదు. తుదకుఁ దన్నామమున స్పృశించినది
కాదయ్యె. శివరాత్ర్యపోషణాదికము విషయామిఁగఁ జప్పునేల?
ఒకరికి దానమా తనజీమున్నదనిచేయును ? పర్వంబులఁ దిగ్గ
స్నానంబులు వ్రతాచరణంబు లేనాఁడైన నెఱిపియిండునా యను
నది కలలోనివార్త. ఎన్నిజన్మముల మహాపాతకమో యిపుడిట్లయి
మూర్తీభవించెననఁ బూయూర్ధత దుర్గంధ దూషితాంగి యయి
నోటఁ బురువులు వడియున్న యీపాపిష్ఠకుష్ఠిని గొనిపోయి
కైలాసశైలంబు నెక్కించుటయా ? ” యని నేనడుగ వారు నవ్వి
యిట్లు తత్పూర్వ చరిత్రంబెల్ల వివరించిరి: తొంటిపుట్టువున నీమ
సామినీనామక విక్రకుమారియైయుండ. తజ్జనకుఁడు చక్కనిదా

నక్కన్నియ కనురూపుండగు వరుడొక్కండు నేదిక్కునఁ గాన రామిఁ గడువెక్కనపడెను. తుదకతఁడు వేసారి వివాహయోగ్య వయస్సు మీఱునోయను వెఱుపున నవఁడోయొక సాధారణ విద్య కుమారునికిం దత్తుతనిచ్చి గృహశాస్త్ర శిష్యుని బాణగ్రహణంబు ప్రివ ర్తిల్లఁజేసె. ఆ నవోధ తనభర్తతోడఁ గాఁపురముసేయనేగి. దైవయోగంబున నాచిన్నదాని పెనిమిటి కొలఁది దినాలలో నె స్వర్గతినందె. అట్టి జొర్భాగ్యంబు పొందిన తమగారాపుఁ బట్టిని బితరులు దుర్భర వేదనంబుతో నిజాగారంబునకుం గొంపో యిరి. యావనంబున నేమైన నాకామిని కామంబడందితోలేని దయ్యె. చాటునన్నాటున జారత్వంబుఁ బొరంభించె. పాపంబు గోపనీయంబుకామి నాస్వేరిణి దుశ్చాగ్రతం బూర్ణెల్లవ్యాపించె. విషయాసక్తయుం జలచి త్తయనగు తత్తగుణి నింటనుంచి నహించు తస్మాత్రపితల సబంధు మిత్రంబుగఁ గారులు వినిపెట్టిరి. అంత దుశ్చింతాకాంత నాకాంతం దలదండులు బలవంతముగా వెడ లించి తాము విభవిహిత ప్రాయశ్చిత్తానంతరమున నాత్మ లోలఁ గించికొఁగలిగిరి. ఇంక జంకువాసిన అంకుటా లాపురంబుననే యొక చక్కని వైశ్య యువకునిఁ గని మోహించి వానితోఁ గాఁపురంబుసేయఁజొచ్చె.

తే॥ నారులాతెదరారయ ♦ జారిణులయి ।

బ్రాహ్మణులు హీనసేవను ♦ బాడగుదురు ।

సరపులునశింతుబ్రహ్మద ♦ భావమువలన ।

యతులు పతితులుగార భో ♦ గతితెదగిలి ?

ఏమి చెప్పుదు నా కోమలికి మున్న నంశానంబుంగలిగె. క్రమముగా మధుమాంస సిషేవణంబున మరగి మగ్నయన యాతొత్తు చి త్తంబున కగునట్లు పంచగించుచుండె. అది యొక నాఁడు మైమఱచినదై యాపుదూడంగని మేకయని భ్రాంతిఁ గొని దానిని భుంజించె. అంత దానిశరము నొకయుట్టిపై నుంచి తస్మాంసమును వండికొనితినెను. మధుపానమర్త యగు

నమ్మత్తకాశిని యారేయిని గాఢనిద్రఁజెంది మఱుసట వఱువార
 లేచి దూడను విడువఁబోయి చూడ నాపుదూడ యుండుతావునఁ
 దెల్లమేక యుండుటయు వ్రేలాడునుట్టిపె నాదూడతల గానుమిం
 చుటయు నైనంత లో నూహించి తానొడఁబెఱుంగక కావించిన
 మహాపాపకార్యంబున కెంతయుఁ జింతాగ్రాంతిస్థాంతయై శివ
 శివ, పాపాత్మురాల నెంతటి పాతకంబున కొడిగట్టిన దాననైతి.
 ఆహా ! యజమానుఁడు కోపించునే! యేమిచేయుదు'నని ససంభ
 మంబుగా నాధేనువత్సపు శిరంబును దచ్చర్మాదికంబుం బూడిచి
 పెట్టి తాఁబారుగింటికరిగి మఱునంతలోఁ బులిదానిని మ్రింగి
 వైచెనని యెఱుఁగె త్తి విటునెదుట నేడ్వఁబొడఁగె. ఇట్లా దురా
 త్మురా లొనర్చిన పాతకంబులకు మితలేదయ్యె. కొంతకాలమున
 కాదుశ్చరితయుం దత్పితరులు గతించిరి. యనుదూత లవ్వారిని
 రారవాది నారకంబులకుం దారిచిరి' చిగంబట్టి దుష్టర యాత
 నానుభవంబు లైనవెనుక నావనిత గోవధమున కగుఫలముగా
 మాదిగదై యీధరిత్రిప్రై దాజనించె. అన్యతంబులాదుట నంధు
 రాలయ్యె. జారకర్మంబునంజేసి గళత్కుష్ణకానయ్యె. వసితన
 మునఁ గన్నవారు వీధులలోని యెంగిలియాకులందలి మెదుకుల
 నేరి మెసవించిరి. ఇదియెదిగిన కొలఁది దీనియొడఁబెల్లఁబుండ్లతో
 నిండియుండె. బాల్యముననే తలిదండ్రులుతీటిరి. అన్న లేవగించి
 పాఱఁదోలుట దిక్కుకానకల్లాడుచు మెల్లఁగఁ బురవీధులఁ దిరిగి
 మెత్తి యెటులెట్టులో దినములు కడపుచుండెనేగాని కడుపునిండ
 కుండె. ఆకొని పూర్వకర్మవశమునఁ గుష్ణవ్యాకులితయై యిట్లు
 బీదఱికము వ్యాధిభరము నొందొంటి నతిక్రమింప గర్హాకృతి
 నేండ్లతరబడిగ నురువేదన మొంది తుదకే ముదుగు కానయ్యె.
 ఊరూర బాటప్రక్కఁ బడియుండి తోవంబోవువారి నెల్ల నొక
 ముద్దయిదుండని కడుంగడు నడిగికొనుచుఁ బురాకృతాఘవిశేషం
 బునఁ బడిచెడైన దొరకమి బెడిదంపు బెడఁద యుదుగకుండె.
 ఈశివరాత్రి కన్నిదెసలనుండి యాత్రికులీ గోకర్ణక్షేత్రంబుండెరి

నేత్రోత్సవంబుఁ గలిగించికో నాత్రోకడుచుండిరి. నానావాహనా
 రూఢులై పాలకులుం బాలితులందలి చాతుర్వర్ణ్యములవారును
 స్త్రీలుంబురుషులు నానాగోపాలముగాఁ గిలకిల నన్వయఁ బిల
 పిల లాడుచు నాడుచుం బాడుచు నలబలనాథుం జూడ జయజయ
 ధ్వజంబులతోడఁ బోసఁగిరి. అందు లక్షోధికారులును భిక్షును
 సారులుంగలరు. అందీ నందలియొక శి. పూర్వజన్మమున శివ
 యని యొకమాలుచ్చరించిన మాత్రమున నిపుడు గోకర్ణంబున
 మెట్టఁగలిగె. అఁకొని యేడ్పుచుఁ జేతులుసాచి తోవంబోపు
 వారి నెల్ల బూవకావలెనని యిట్లుదేవురించెః అయ్యలారా! యీపా
 పాత్ముగాలి యాఁకలి తీర్పుడు. అమ్మలారా! కట్టుకుడ్డలేనిదాని
 కొక బట్టపడ వేయుడు. బాబులారా! కడుపు గొలుచున్నది.
 తల్లులారా! వణకఁగోపుచున్నాను. తండ్రిలారా! పుణ్యమె
 యుఁగ? నని కుంచలంబుడి యొకగోలపట్టిన నాలగించినవాడు
 లేరైరి. నిన్న నన్నము దొరకమి శివరాత్ర్యుపవాస ఫలంబు
 దక్కె. తుదకు గాత్రోపేళ నొకపుణ్యాత్ముడు దయంబూచి
 “అమ్మా! నేడు శివరాత్రి నీకన్న మెట్లునొరకునే? అమ్మా!
 పాప” మని తనచేతంకల యొక బిల్వదళము నీబిచ్చపుటాలి
 చేత రాలిచేను. ఇది యామాదేకు పత్రిని జాననఁజూచి తనఁ
 దగ్గదికాడి. కడుపునుంటకొలది నిసర్జిత్తచేను. ఆలింగోద్భవ
 కాలమున నది యాత్రోక్త-నున్న యొకలింగంబునంబడిను. జాన
 శివపూజాఫలంబును దక్కె. ఇంక నేమిగావలయు? అయత్న
 ముగా నింతటి పుణ్యము చేసూరఁ గాన భవతారకుండభవుం
 డింతటికే సంతోషింకొనియు. ఇట్టి చందాల్పపుట్టిన నట్టి
 వ్రతఫలం బుట్టివడెనో చూచితిరా? ఈదినమునను దాఁదిరి
 పెంబునకే వెడలె. కాని రోగభరంబున నుపవాసశ్రమంబున
 నత్యంతము బడలి యుడుగుసాఁగక తేన్నుగాసర వేడివేలుపుదాడి
 కోర్వక యీచ్చొసిడ శబ్దశ్రీంకు రానై యీడఁదుదిముట్ట.
 ఎట్టులయిన శివరాత్ర్యుపవాసంబువను శివునకు బిల్వార్పణంబు

నను జాగరణంబునను నుపాత్తంబగు పున్నంటే శతజన్మార్జిత పాప
ఫలంబుకన్న మిన్నయై శివానుగ్రహపాత్రంబు కానయ్యె. కాన
నాతండ దీనింగొని తేనానతిచ్చె ' నని వారు నాకుం జెప్పి యా
శవంబు నమృతసేకంబున దివ్యాకృతి నందించి నాకంటెయెదుట
మింటికిం గొంపోయిరి. గోకర్ణ మాహాత్మ్యంబిట్టిది. రాజా !
నామాటవినుము. నీవట కేగిన మాత్రనే పూతుండవయి
మోక్షంబుఁగందు' వని గౌతమ బోధితుండయిన మిత్రనహుండా
క్షేత్రంబున కేగి వీతపాపుండు కానయ్యె. అంతటి పవిత్ర మహా
స్థలంబగుట శ్రీపాదుండట సుస్థిరుండయ్యె సుమ్ము.

జ్ఞానకాండము — ౧౫వ శ్లోము.

నామధారకుండు సిద్ధున కిట్లను: " స్వామీ! గోకర్ణ మహి
మంబుఁ గర్ణ పేయంబు గావించితిరి. సరియే. ఇత శ్రీపాదు
లచ్చోట నెంతకాలంబుండిరో యంతట నేమేమి కావించిరో వారి
చారిత్రంబు సాకల్యంబుగా నూఁకొనఁ జేయుదురు గావుత మని
మీకిదె మనవి " యనవుడు, సిద్ధుండును " జెప్పెద సావధాను
డవై కూరుచుండు " మని యిట్లు ప్రారంభించె: శ్రీపాద శ్రీవల్లభు
లచ్చోట మూడేండ్లుండి యంత లోకానుగ్రహదృష్టితో శ్రీపద్మ
తంబునకుం జనిరి. " చరణం పవిత్రం వితత " మ్మని శ్రుతి
వల్కునట్లులే పాదంబులం జూచినమాత్రిన జనులకు సర్వతీర్థ
దర్శనోదిత మహాఫలం బబ్బునట్టి శ్రీపాదుల దేశాటనంబున వారు
జంగమతీర్థ సదృశులైరనుట కబ్బురమా ? వారాకొండపై నాల్గు
నెలలుండి నివృత్తి సంగమంబునఁ గృతస్నానులై యంత నాకురు
పురంబుం జేరిరి. అటఁగల శ్రీకృష్ణవేణి తటినీవతంస మహి
మంబు నెన్న ముల్లోకంబుల నెనలేనిది. అది యిందిప్పుడు
పొందుపఱపఁ బూనిన గ్రంథవిస్తరంబు కానానని చించిన్మాత్ర
మిట నూచించివిడుతు. శ్రీపాదులట మెట్టిననాటినుండి తత్ఫల
మహాత్మ్యంబు రెట్టెంపై యిపుడది ' కురుగండి ' యను విఖ్యాత
నామంబు వడసి యున్నది. అచ్చట భక్తితో నేవించువారిఁ

బుత్త్రీ పుత్త్రీ సంపదయు ధనధాన్యాది సమృద్ధియుం గలుగుట నిస్సంశయంబనుటకంటె నిటవివరింపను. ముందించుక శ్రీపాద చారిత్రంబువల్కెద. వేళొక్కరూపుఁ దాల్చియు వారక్కడనే నెక్కొన మక్కువఁగనిరి. అవతారాంతరగ్రహణ క్రియోజనంబుం గూర్చి వివరించెద నిదివినుము: ఆయూర వేదశాస్త్ర పారగుండగు పాటుంజొక్కరుండుండె. ఆతని సతి పతిసేవానిరత. గుశీల. ఆమె నంబిక యని పిలుతురు. ప్రారబ్ధవశమున నా దంపతుల కెందఱో పుట్టిచచ్చిరి. అంతఁ బెక్కుతీర్థంబుల సేవించి మొక్కఁగా మొక్కఁగాఁ దుదకొక్కందు దక్క. వాఁడు మందమతియయ్యె. అపైదికుఁ డిందఱు దైవతములకు ప్రమొక్కినందుల కీమందుండా నాకుందనయుండొటని తనమంద భాగ్యతకుం గుందుచు నన్నోరీతుల శిక్షింపఁజూచి దానఁబ్రయోజనముఁగనక వేసరి నిజకులగౌరవం బడుగంటనున్నదే యని తన నత్తిని బాదుకొని కొడుకని న్మోదఁదొడఁగె. అపుడాయిల్లాలు తనపిల్లవాని కడ్డుపోయి కనులనీరుపెట్టుకొని పెనిమిటితో నిట్లులనుచుండె: ఎందఱో నష్టముకాఁగాఁగన్పూసనీయొక్కఁడే దక్కనాయె. వీనినైన నాలుగు కాలాలపాటు బ్రదుకనిండు. నాఁపనింటఁ బుట్టియు మనపాపంబున నీపాపం డిట్లయ్యెననికోవలెనేకాని కొట్టి వందువల్ల లాభ మేమి? అసలర్భకుండామె. అట్లకొట్టినఁ బ్రాణాలు కడవట్టునేమో' యనుచు నిజాంగన తనచేతులు పట్టుకొఁగా నది తమ ప్రారబ్ధ ఫలంబయని యంత నూరకుండెడివాఁడు. కొంత కాలమున కావిభ్రాండును న్యాధిగ్రస్తుండై తుదక స్తమించెను. పాపమా బ్రాహ్మణి పతి గతప్రాణుండైనందుల కొందువెనకంటె దారిద్ర్యదోషంబును మతిహీన సుతత్రాణంబును జరపడినందునఁ బట్టనైనగతి దుర్భరంబుకానయ్యె. తలచెడి యొకమూలఁబడి యుండనైన వీలుపడదయ్యె. వీరిని వారిని బిచ్చముడిగి జీవించ వలసె. నిరుపాధికుఁడగు నామొలకునికిఁ బిల్లనిచ్చినవారులేరైరి. లోకులు వానింగని యిట్లనుచువచ్చిరి: ఓయీ! మొద్దబ్బాయీ!

పోమరివై కూర్చుండక యింటింట నీళ్లయినఁబోసి బ్రదుకనేర్చి
రాదటరా? ఇంకెన్నాళ్లు మీయమ్మ తెచ్చిపెట్టునురా! మీయమ్మ
చచ్చినవెనుక నీకు బిచ్చమెవ్వరు పెట్టుదురురా? నీమొగమెవ్వరు
చూతురురా? ఓరీ! వట్టి కులపాంసనుఁడనై పోయితివిగదరా!
కాకున్న నంతటి సదాచారసంపన్నుండగు వేదవేదాంగ పారంగతు
నికి నుతుండవైయు నింత బండవైపోయితివే. తండ్రిగడుపు చెడఁ
బుట్టిన దౌర్భాగ్యుండవై పితరుల నెల్ల నధోగతిపాలుసేయ నీనీవ్యర్థ
జన్మమెత్తి భూమికి భారమాటకంటఁ బోయి యేగంగలోనైన
మునుంగరాదటరా' యని జనులనంగా ననంగా విని దుఃఖతుఁడైన
యామూఢుఁడు తల్లితో నొకనాఁడిట్లనియె: అమ్మా! అందఱు
నన్నుఁ దిట్టుచున్నారు. నీవో నన్నుఁబోషింపలేక బాధనొందు
చున్నావు. నేనిక బ్రదుకుటకంటఁ జచ్చిన మేలనికొనుచున్నాను.
నేనడవికిఁ బోవుదు'నని కొడుకన్నంతనే యాతల్లి కడుపుపగుల
గొల్లుననేడ్చెను. అంత వంతతో ముందుకొడుగు వెనుకఁ దల్లియు
నడచినడచి కృష్ణాతటినీ తటంబుంజేరిరి అచ్చోట మనశ్రీపాదులఁ
గని వారిర్వురుం దత్పాదద్వయంబునంబడి విలపించి తుదకిట్లనిరి:
'స్వామీ! ప్రాణములు తీసికోఁగూడని దైనను లోకులకు భార
మగు మనుగడకన్న నిన్నదీమధ్యంబునం బడిపోవుట మేలని
యిటకువచ్చితిమి. మాకు సద్గతిగలుగునట్లు మీరనుగ్రహించి
యాజ్ఞయిచ్చినఁ గృతార్థతఁ గందుమని విని మిమ్మందులకై కోరు
చున్నార'మనిరి. దయామయుండగు నామహామహిమందు వారికపు
డాత్మహత్య కావించుకోవలసినంతటి సంకట మేమికలిగినో తెలుపు
మనియె. ఆబ్రాహ్మణి యిట్లు బదులువలికె: ఓభక్తవత్సలా!
నావిన్నపమాలించి మమ్ముఁ బాలింపుఁడు. ఎన్నోష్టిలసేవించి
యెన్నో వ్రతాలాచరించి యెందలో దేవతలంగొలిచిన మీఁదట
నాకు నిలిచినవాఁడీబిడ్డఁడు. ఈయొక్కఁడు దుర్మతియై లోకనింద
పాలయినాఁడు. మహానుభావా! మావారో వేదశాస్త్రములందుఁ
బేరొందినవారు సుండి. అట్టి ప్రాజ్ఞువరుని కడుపునఁబుట్టియు

వీడిట్లయినాడు. మహాత్మా! భవదీయ దయాప్రభావంబున ముందు భవంబుననైన సత్సంతానంబు గల్గెనోరెద. ఎన్ని జన్మా లకైన నిట్టి మొద్దుమాత్రము నాకిశవద్దు. బాబూ! ఏనుకృత లేశముననో దైన్యహర్తలరగు మీచరణంబులు మాకిప్పుడుదొరక. ఇందనుకఁ గల నాయనుభవమున సంసారమెల్లఁ గష్టభూయిష్టమ యని స్పష్టమయ్యె. సుఖమన్నదే యదృష్టమయ్యె. సత్సంతతి యెల్ల నష్టమయ్యె. నా సాభాగ్యంబుకూడ భగ్నిష్టమయ్యె. అజాగళస్తన కల్పందైనకష్టదుం డీనికృష్టమందు శేషించె. ఇంక నాయభీష్టార్థ ప్రదులరగు మీశ్రీస్తాంఘ్రిగంజ ద్వితయము నా యదృష్టలేశంబున నేటికి దృష్టంబు కానైనందులకు భావిజన్మం బుననేని సత్పుత్రోదయం బొదవుంగావుత. మహాప్రభూ! అందఱి వందనముల నందికోరగినవానిం దనయునొందు నుపాయం బీవందారు భక్తురాలికిం దెలుపందగు. నాకుంగల వాసనా శేషం బియ్యదియ.

తే॥ కులముచెడఁబుట్టు దుర్గతు + లొడుకులేల?
భవ్యచరితుండు మహితభ + వాదృశుండు
చాలునొక్కండ యిహపరి + సాధకుండు
ముందుముందట్టి కందునేఁ + గందుననుడి.

యనుచు శ్రీపాద పాదంబులం బడినత మేనురంబగు నాదరంబున నాదయామయుం డిట్లునుగ్రహించె: “తల్లీ! గోప్యం బగు నొక వ్రతంబుగలదు. తదాచరణంబున నీశ్వగారాధ నంబుఁ గావించువేని మాన్ము నందునియింట నరవిరాటమందు నందనుండై యానంద సంధాయకుడైనట్లే భావిభవంబున భవ ప్రసాదంబున నీకు సత్పత్తుగిండు ప్రభవించెడి” ననియె. అది విని యావిప్రచాంగన యామహితు నిట్లు పృచ్ఛసేసె. “ఆర్యా! గోప్యంబని తాము నెలవిచ్చిన యాశివపూజావిధానం బెట్లు తెలి యునయ్యె? ఎవరెందెట్లెప్పు డావ్రతము నలిపిరి? సదయింపరై

విదితంబుఁ గావించిన నేను నయ్యది విధివిహితంబుగా ముదము తోడఁ జేయుదు ” ననుచుఁ దర్పావలంబులంబడి వీడకుండె.

అప్పుడు శ్రీనాథులు, “ అమ్మా! ఆగోపాంగన శనిప్రదోషంబున శివారాధన విధానంబుఁ దెలిసి సలిపెనని స్కాందమునఁ గలదనిరి. అంబికయు “ నిదేదో విచిత్రంబు నశ్రుతంబుననికొని ప్రదోషేశ్వర్యనంబుననా శృష్టజనము? అట్లయిన నేను నది యనుసరించిన మాత్ర నంతటి భాగ్యంబు గల్గునా? ఇంతకుఁ దదర్పావిధానం జెయ్యది? ” యని తిరిగి ప్రశ్నింపఁ దత్పురాణోక్తగాథ యిట్లుదోషితుంబు కానయ్యె: “ ఒకానొకప్పుడు పవిత్రంబగు నుజ్జయనీ నగరంబున నొక విచిత్రకథ జరిగె. అదే డన నటఁజంద్రసేనాభిధానుండగు ధార్మికోత్తముండు రాజైయుండె. ఆతనికి మణిభద్రాఖ్యుం డొకమిత్రుఁడుండె. ఆతండు శివభక్తుండయి నంతత మహలింగార్చనైక దీక్షంబరఁగి కరమేశ్వరుఁ బ్రసన్నుం గావించుకొని కోటిసూర్య ప్రకాశంబున న్మీలుచింతామణిం బడసె. ఆమణి నాతండు నిజకంఠాభరణంబుగా ధరించుచుండె. తన్నుని ప్రభావంబు వాచాతీతంబుగా నొప్పె. తత్రేజః ప్రసారమాత్రంబుననే తోహంబు సువర్ణంబుగాఁజొచ్చె. దానిని ధరించినవారు నిజమనంబుల నెఱ్ఱానిందలంచిన వద్దియౌచుండె. తన్నహిమంబుంగూర్చి విశఁగత్తిన పెక్కురు భూపాలురు కొందఱు స్నేహమిషంబునను మఱికొందఱు కౌతుకంబునను నింకఁగొందఱు బలాత్కారంబునను నితరులు మూల్యంబునకుం గైకొనఁ జూచిరి. కాని యెవ్వధంబున నాతండది వీడమిని వారు పోరియైనఁ జూటకొందుమని బెడరువెట్టిరి. ఆతండేదియు సరకుసేయమిఁ గొందఱా రాజ్యమును ముట్టడింప నసైన్యముగా వెడలుచుండిరి.

అట్టియెడ నొకనాఁడు శనిత్రయోదశి కానయ్యె. నాఁటి ప్రదోషకాలమునఁ జంద్రసేనుండు మణిభద్ర సహితుండై విధి విహితముగా మహాకారేణ తింగారాధనముఁ గావించె. అపు

డచ్చోటి గోపాలబాలకు లాపూజావిధానముం గనిరి. అది చూడఁ దామునట్లు పూజసలుత మననైనందునఁ బరుగిడి వారి యిండ్లముంగిట తాలతో నొక జొమ్మదేవళము నప్పుడ యమర్చి కొనిరి. అందు నడుమ నొక పొత్తరముల బాతిరి. అంతఁ బత్తిం బూవులం గొనితెచ్చి దానినెత్తినిబెట్టి యిన్నినీళ్లు నైవేద్యము పెట్టుచుండిరి. కాతుకంబున వారుండఁ దన్నాతలా వ్రేత లాతఱింతేరి వారి వారి బిడ్డలఁ నిండ్లకై యిండ్లకుం గొంపోయిరి. అందొక్క గోపబాలకుండు మాత్రము బత్తిం దదే కాయత్ర చిత్తుండై యచ్చోటఁ బాయకుండె. వానిం బిలువ మరలవచ్చిన యాపిల్లవాని తల్లియో గొల్లత చెల్లన వాని నీవువై బాది, “యేమిరా తిండివేళ మించఁగా నీయవరరాత్రి యిందీ చీకటిలోఁబడి యేమిచేయుచున్నావురా? ఇంకనైన తేత” మ్మన్నను వాఁడు లేవకున్నందున మిక్కిలి కోపించినదయి వాఁడు ముందుంచుకొని పూజించు నాతాతిని శేతంగొని గిరగిరఁదిప్పి యావలఁ బాటవైచి వెడలిపోయెను. పాప మాపిన్నవాఁడు తన పూజయెల్ల బుగ్గియయ్యెనే యని బిగ్గరగా నేడ్చి శివలింగ స్వరూపంబునే ధ్యానించుచు నటమూర్ఖునొందె. అట్లు తనకై ప్రాణంబులు వీడనున్న వాని నాగొల్లపిల్లవానిం దెలిసి యల్లవియా పాక్షుండు సాక్షాత్కరించెను. మనమాత్రంబున సయ్యంగణంబున నింగినంటెడి గోపురంబుం గల్గు నాలయంబు నందుఁ గోటి సూర్య ప్రభంగ్రాలు శివలింగంబునేర్పడె. మూర్ఖుడేరిన బాలుండది కని నివ్వెఱవడె. అంత నితాంతసంతోషాకాంత స్వాంతుండౌ నుమాకాంతుండు తనమేనితో సటఁబ్రాదుర్భవించి యాబుదుతనిఁ దనతోడపై నిడికొని బుగ్గలుపుడుకుచుఁ బుడుకుఁ దొడుకుమై నెడఁదం గలకోర్కె లడుగు విత్తుననియె. అది విని యావృథుకం దంజలి ఘటించి తానిటు వదించె: “స్వామీ! ముందు మాయమ్మ మీరొండఁ జేసిన యతచారమునకుఁ గోపింపక కృపఁబూడుం దనప్రభు దయాంబుధియగు సాంబుండు వీరి

మీఱ నిట్లను: “ బిడ్డా! నీతల్లి చెడ్డదైనను దొడ్డదగు బ్రదోష పూజం జూచెఁగాన నాపె ముందు జన్మమందు వెన్నునికిం గన్న తల్లి కానై యున్నది సుమ్ము. ఇంక నీవో తత్పూజ నల్పినవాఁడ నౌట నీమనంబున నేదెప్పుడు తలంచిన నది యప్పుడై తీఱెడిని. నీవీక సుఖంబుండుము. నీవల్ల నీకులమెల్లఁ బవిత్రంబయ్యె ” ననుచు సదాశివుండు ముదాకరుండుగ వరప్రదానంబు గావించి నిజ పదారవిందంబుల కాసుదారకుండు మ్రొక్కుచుండఁ దిరో హేతుండు కానయ్యె.

లోకులెల్ల రాకాంతి తిరస్కృతార్కబింబంబగు శంభులింగంబుయొక్క దీప్తి కచ్చెరునడిరి. పెక్కేల? ఆరతనంబుకై పోరవచ్చిన భూరమణులు జంకువొడమ నాపావన పురవరంబున మిత్తుండు రాత్రులందుంగాచుచుండుం గావలయుననికొని దోషంబులేనిచోట ద్వేషంబు వాసిమెలఁగుటయ ప్రశేయంబుగా నెంచి యింద్రసేను నొందానురాగంబున సందర్శించి పోవుదు మని దౌత్యంబు నడపిరి. ఆరాజేంద్రుండు నందుల కియ్యకొని నెయ్యంబుమీఱ వారిం గొనిపోయి గౌరవించె. అట్టియెడ జరిగిన సుహృత్సల్లాపంబులలో వారాతని “ రాత్రివేళ భాస్కరుం డిటుఁ బ్రకాశింప నెట్టునంఘటిల్లె? ” నని ప్రశ్నించిరి. అపుడా కౌతుకాన్వితులగు భూతలేశులంగొని చంద్రసేనుఁ డభినవ నవ రత్న ఖచితాలయంబు సందర్శింపఁబోయి యుండలి శవలింగంబుం గనఁగలిగె. వారాగోపాలబాలువలనఁ గలవృత్తంబెల్ల నెఱింగి హర్ష పూరితులయి వానిని బహుశరించి యెవరితోవను వారే గిరి. అంతఁ జంద్రసేనునకును శాత్రువులవలని భయంబుడిగె. ఇదెల్లఁ బ్రదోషపూజాఫలంబ సుమ్ము.

ఇంక శైవాగ్రసరుండై యవాప్తవరుండైన యాగోపా ర్భకుం డవుడింటికిఁబోయి తనతల్లి కిట్లను: “ అమ్మా! ముందు జన్మమున నీకడుపున విష్ణుమూర్తిని గందువమ్మా. ఈశ్వరుండు ప్రసన్నుండయి యట్లు వరంబిచ్చెనుమ్ము. నీవొనర్చిన యప :

రాధము క్షమింపఁగోరితిని. ఆతఁడట్లయుని నాకింక వరంబులిచ్చె నని యాపె యచ్చెరువడఁ జెచ్చర నివేదించెనుమ్ము. పరమేశ్వరుండ సాక్షాత్కరింప నింకఁగోఁతయేమి? పాఠుత! ప్రదోషపూజాదర్శన మాత్రంబుననే యెంతటి ఫలదయంబునో మాచితే! ఇంకనైన సత్సంతానంబు నపేక్షింతుని శివుం బ్రదోషకాలమునఁ బూజింపుము. తప్పక మాదృశుండగు సూనుండు నీకు దయించు” నని యాగురూత్తముఁడు బోధించి భావి శుభోదయంబు సూచించినను సంప్రాప్తదుఃఖంబువారించుకోఁ బాలకున్న యాయన్నమిన్నయెడఁ బ్రసన్నుండై తత్సానుం జేరివీలించి నిజహస్తం బాతని మస్తకంబున న్నిలిపె. ఆహా! మహామహులకృపగల్గినఁగానిదేమి? ఇందనుక మొత్తకైయుండిన పాండవుడ బెరుకువాసి యఖిల నిగమాగమవేదియు మహాజ్ఞానియునై ప్రపంచంబు లంతలోఁ గల్గిన యావంతమార్పున శంతయు సంతోషాశ్చర్యంబులు పెనఁగొన నాయుంతి విభ్రాంతిఁగొని కొంత సపటికిఁ దెప్పిటి యానందోహృద్య విద్యాప్రదాత చిద్రోగాంచితుండగు నవిద్యాతీతుండయని వేద్యంబుజ్ఞానసంతనత్యంతభక్తి బ్రహ్మయ్యిట్లువల్కు: ‘దేవా! దేవదవారీభూవలయంబునఁ గేవల భక్తి నీకంబునకుం దావలంబుగా నవతరించితి రేకాని వేటుగాదు. మీ కంఠ సీశ్వరుం డౌరుఁడుకానరాదు. మీవాక్యంబు లమోఘంబు లని నెఁదలసికొంటి. ప్రదోషకాలంబున నభీష్టప్రదాతల మిమ్ము సేవింతుదాన. మీవంటి పుత్త్రరత్నంబు నాకుదయింపకుండది నేక’ యని మరల సాష్టాంగ దండప్రణామం బాచరించి తత్పద జలజంబుల నిజహృన్నీరేణుంబున న్నిల్పికొని న్వగ్రామంబునకు న్నగరలితదేశ దీక్షతోఁ బ్రదోషకాలంబున శివారాధనంబుఁ గావించుచుండె. ఆయూరిహారెల్లగు మున్ను తా మెఱింగిన మొద్దబృహదయేడ నింతలో నింతటి దబ్బుటకాని పాండితి నార్జింపఁగల్గుటేడ నని యెంతయు నబ్బురమందిరి. అదుపిల్లలఁ గన్నవారెల్లరు మేము మేమని తమ తమ దుహితలం గొనివచ్చి పరిగ్రహింపుమనియాయని

కాళ్లపైఁ బడవైచిరి. అందాతం దొక నుండరాంగిఁ బాణిగ్రహణంబు కావించికొనియె. వారు క్రమంబుగాఁ బుత్ర పౌత్రాది సంపదలతోఁ బెంపొందనైరి. నామధారకా ! గురుకృపయన్న నెట్టిదో యిప్పుడైనఁ దెలిసెనా ? ఆతండు కృపాసింధుండు భక్త జంధుండునై తనను నమ్మినవారియెడ సానందంబుగా నన్నిసంపదలు పెంపుసేయు'నని సిద్ధుండిద్ధంబుగాఁబల్కె.

జ్ఞానకాండము — ౯ దశశ్లు.

శ్రీపాదులంగూర్చిన ప్రేగాధ తెలియ నాభక్తుండడుగఁగృపాయత్తుండగు సిద్ధుండువల్కుః. ఆకురుపురవగంబున నొక చాఁకలి తత్సేవకుండయ్యె. అదెట్లనిన, గురుండు తాన జంగమతీర్థ నదృశుండకానయ్యు లోక సంగ్రహార్థంబుగా ననుదినంబుం దానువఁకాలంబునఁ గృష్ణాతటంబునకుంబోయి యథావిధిగా స్నానజపాది కంబు నలుపుచుండె. అట్టియెడ వస్త్రుతౌళనంబుకై యచ్చోటఁ జేరుచుండిన యా రజకునకు నెమ్మది న్మన యీ గురునెడ భక్తి లతాంకురంబు లొదవ నొకనాఁ డీతని దాయవచ్చి దండప్రణామంబొనర్చె. అంత నిశ్చలభక్తితోఁ బ్రత్యహము నట్లకావింపఁజొచ్చె. ఇట్లు కొంతకాలంబు గడవ నొకప్పటికి శ్రీవల్లభుండు వానియెడఁ బ్రసన్నుండై వాఁడు బట్ట లారవేసికొనుచుండ వానిని సంబోధించి యిట్లువల్కెః 'ఓరీ ! నీకీకష్టమేల ? నేను నీభక్తిచేత సంతృప్తుండనైతి. నీకు రాజ్యంబుఁగూర్తు. నీయిష్టము. నీకగునట్లేలికొను' మనియె. వాఁడును జేతనున్నగుడ్డ ముడివేసి శీతోడించి యిట్లు పలికె. 'బాబూ ! ఏలినవారేదనుకొన్నఁగాదు ? మీరీసరులు నేనో మీదానుడ' ననుచు నంతటినుండి సంసారచింతమాని శ్రీ పాదసేవకుండై త్రోవంబోవుతటింగూడ దూరాననుండియే బత్తితో నిత్యంబు దండప్రణామంబు లిడుచుండె. ఇంకఁ బ్రతిదినమును గురుమఠాంగణంబుననూడ్చి కలాపిఁగొట్టుచుండె.

ఇట్లు చాలకాలము కడచె. అంత నొక వసంతర్తువునఁ గృష్ణాస్రవంతి నొకమేచ్ఛభూజాని వినోదార్థము బహుభూషణ

భూషితాంగుల నిజాంగనాత్రితయంబుంగొని నాకారాధుండై
బోవుచుండె. వారిపదవ యేటినడుమ సాగుచుండ నిరుఁగెలం
కుల ద్విపఘోటకాది జంతుపటలంబును భక్తామృదంగ పట
హంబులతోఁ బటు నిసదంబులతోడి పదాతి భటనివహంబులుం
బోవుచుండె. భూమ్యంతరిక్షంబుల నిండి నిబిడికృతంబగునానమ్య
కోలాహలంబు గ్రామ్యజనానీకంబుల నాకర్షింప రమ్యావనీక
వైభవ దిదృక్షువులగు ప్రేక్షకులతోడ నాక్షణంబున మనరజకుం
డుం దాఁజేయు గురుసేవాకృత్యంబుడిగివెడలనయ్యె. వాఁడటకేగి
యయ్యవనావనీనాథ విభవంబున కద్భుతపడి భువిపై భవముంగని
నందుల కిట్టి యనుభవము కలుగవలెఁగాని లేదేని మానుషత్వం
బునం గలవిశేషంబేమి ?

కం॥ తోషాకరయోషాన్విత ।

భూషామయవేష నవ్య + పూషుఁడశేష ।

ప్రైషణికర్ణాభ్యంతర ।

దోషాకరుఁడీనరేశు + తులఁగనమహాహ ॥

జన్మంబన్న నీతనిదేజన్మంబకాదే ? ఈతం దీక్షరాను
గ్రహంబుఁ బడసియుండు. లేదా యింతటి పున్నంబెట్లుబ్బు ?
కాదా, యే గురూత్తము పదంబులైన నొత్తియుండు. కాకున్న
నింతటిమహాఁయోగం బొదవెడినే ? ' యని తనలో ననుకొనుచు
మఠంబునకు మరలి గురులపాదంబులకు మ్రొక్కె. శ్రీపాదులు
భక్తవత్సలులౌట నిజసేవక చిత్తవృత్తిం దెలిసి తన్నునోగతంబడిగిరి.
అందుల కాచాఁకి కేల్మోడిచి యిట్లు బదులువలికె: , కృపాసారా!
దానశూరా! నేనిపుడొక తేనివైభవంబుఁ గన్నులారఁ జూచి
వచ్చితి. ఆతండు శ్రీ గురుదాసుండై యుండునేమోయని యెంచు
చున్నాను. పూర్వజన్మమం దొనర్చిన దైవారాధన మింతటి
మహాదశకు మూలకందంబు గావలయుననుకొంటి. దీనికేమి ?
అవిద్యాప్రాబల్యంబున నపుడప్పు డిట్టివాసనారేకమ్ము లేవేమద

యించుఁగాక. ఈవిషయంబు లెట్లయినతుద్రంబులు. వీనితోఁ బనియేమి ? నాకింక భవచ్ఛరణ సేవాచరణంబే సుఖదంబకాదే? యని విన్నవించెను.

అది విని ముదితాంతరంగుండగు నావల్లభుండు నల్లలితంబుగ నిట్లనియె: 'పాపము! పుట్టినది మొదలు కష్టభాగివౌట నెట్లు లైన రాజ్యభోగేచ్ఛ యొక్కింతనీకున్నదన్నఁ దప్పలేదు. ఇంద్రియములఁ దృప్తినందింప కుందుమేని మనస్సు నిర్మలముకానేరదు. వాసనల శేషింపనిచ్చిన మరలమరల ధరపై జన్మింప వలసినకష్టంబు తప్పకుండును. కావున రాజ్యసుఖంబులు ముందనుభవించెదవు గాత' మని యా మహానుభావుండు దీవించె. అదివిని యా సేవకుండు కేలొగ్గి 'దయాసాగరా ! యేమైన మీదానుని మీరుపేక్షింపవల'దని మనవియొనర్చె. గురుఁడపుడు 'నీకు రాచరికపు మనసుతీరి ఘేచ్ఛకులంబునం బుట్టుదు' వన్నంతనే రజకుండు 'ముందు మీ చరణ వియోగంబుఁ గందునేయని నామనంబు దిందుచున్నది. పునర్దర్శనం బెట్లనుగ్రహింతురోకదా !' యని చింతింప శ్రీగురుండిట్లు నెలవిచ్చె: 'ఓయీ నీవింక వైడూర్య పురంబున నుదయించి యయ్యైరాజ్యసుఖంబులెల్ల ననుభవించిన వెనుక సంతకాలమున నానందర్చనము నీకయ్యేడిని. నన్నుఁజూచిన మాత్రన పూర్వజ్ఞానంబునీకుఁ గలుగును. కావునఁ జింతవాయుము. కార్యవశమున నాకపు డేర్పడు నవతారము 'నరసింహనరస్వతి' యను సంజ్ఞ కలదగు' నని చెప్పి దిగులుడిపి వానిని దగ్గఱకుఁబిల్చి 'యింతకు నీవావైభవ మిప్పుడ పొందఁ గుతూహలం బందుదేమో చెప్పవైతివో' యనెను. అందుల కానిర్ణయింపకుండిట్లను: 'అయ్య గారూ ! పెద్దవాఁడనైపోయితిని. దేహపాటవంబుతప్ప. ఇప్పుడు యోగించిన నేను భోగించునదేమియుండు ? జన్మాంతరంబుననై ననేమేలు. జన్మనంబున ననుభూతంబొనదే ప్రీతిదంబకాదే ?' యన్నంతనేగురుచాదులు 'జన్మాంతరంబుననేరాజ్యభోగంబునందె దవుగాత' మనిపనిపించె.

అంత ననతికాలంబున కావ్యద్ధరణకుం డంతరించి తృణజ
లూకశ్యామంబున వైడూర్యనగరంబున నొక స్త్రీచ్ఛాంగనా
గర్భంబునంజొచ్చె. విచిత్రంబగు తత్కథాదికంబుప్రాస్తావికంబుగా
ముందురాగలదు. ఇక శ్రీపాదులఁగూర్చిన తదనంతరవృత్తాంతం
బొక్కింతవినుము. వా రేతాదృశమహత్వ ప్రతిపాదక వత్ప్రదా
నంబులతో మఱికొంతకాలం బటఁగడపి విఖ్యాతినడసిరి. అవెల్ల
వివరింప మొదలిడిన గ్రంథవిస్తరంబానుగాన సంతేపంబుగాఁ
బల్కుదు. తన్మహిమమంతయుంజెప్ప నేనంతటివాఁడను? తుదకు
వారుమెట్టిన తావున కబ్బినప్రభావంబైన నే వాకొననానే? వారటఁ
గొంతకాలంబున్నమాత్రినే యాభూమి సర్వాభీష్టదంబుకానయ్యె.
అట్లు భగవాను లిచ్చవచ్చిన ట్లచ్చటఁ గొన్నియేండ్లుకడపి తుద
కొక మాస్తాప్రయుక్తశ్వయుజ కృష్ణద్వాదశినాఁడు తత్ప్రాంత
కృష్ణాతరంగిణిం గాయంబువీడిరి. సాధారణ దృష్టి గోచరింప
కున్నను భక్తుల కిప్పటికి వరదులుగ నటనుండ్రు. జ్ఞానుల దృష్టి
పథంబునం గానవత్తురు. వారటఁ దిరమైయుంటకుం చార్కాణ
కలదదితెలుపుదు. ఆక్షేత్రం బిపుడు కురుపురంబని ప్రఖ్యాతంబై
విలసిల్లు.

జ్ఞానకాండము — ౧౦ దశము.

నామధారకుండు శ్రీపాదుల యక్కడి వసనంబుం దదవతా
రాంతర గ్రహణంబు నెట్లుపొసంగనో వివరముగాఁ బల్కు మన
వుడు సిద్ధుండవ్యలికభజెప్పెడి. శ్రీపాదుల మాహాత్మ్యం బేమని
చెప్పుదు? ఆతఁడు విశ్వవ్యాపియై పెక్కు రూపుల దీపించు నా
పరాత్పరుండనుము. భక్తవరదుం డాతండు కార్యార్థ మవతరిం
చినేకాని గుప్తరూపంబున నెప్పుడూ కురుక్షేత్రంబున నుండువాఁడె
చూపె. పరశురాముండు చిరజీవియై యిపుడున్నవాఁడేకదా. ఆతని
పెనుక వైష్ణవావతారము లెన్ని యేర్పడనయ్యెనో చూచితివా?
సృష్టి స్థితిలయంబులకై మూర్తిత్రయంబైన హృషీకేశుండ నిజ
భక్త రక్షణకవరుండై దుర్వాసులకాపం బంగీకరించి పలుపాద

లిలలో నవతరించి దేవభూదేవతాదుల సాధులంబోది సేయు టెఱుంగమా ? ఇందుల కంతుకలదా ? అట్టి త్రిమూర్తి వసతి స్థలంబగు కురుపురంబ నిధానంబకాదే ? ఎవరెవ్వరికేయే కోర్కులున్న నవెల్ల నచ్చోట మెట్టినమాత్రిన నెట్టనఁగల్గుచుండు. పెక్కేల ? ఆతావు వేల్పుటావు. ధరణిని దానిగరిమనెన్న నాతరముకాదు. సరికద. మతెవ్వరికాను ? నీకు గురుభక్తి మెండుకాన భక్తమార్గప్రతిష్ఠ కుండా నాతండునిజభక్తుల నుపేక్షింపఁడనుటకుమాత్రమొకనిదర్శనము చూపఁగలను. ఆతనియెడ బత్తి యతిశయించినకొలఁది నిహపరనుఖంబులు కలిగి మోక్షంబు చేకూరు. ఎట్లన్న నిందుల కొక పూర్వవృత్తాంతం బొక్కింత వక్కాణింతు. వినుము.

మున్ను కాశ్యపగోత్రజుఁడు వల్లభేశుండనువాఁడు శీలాచార సంపన్నుండు విప్రుండుండె. ఆతండు కుటుంబ భరణంబుఁ గావించుకొనఁ గ్రయవిక్రయ వ్యాపృతిస్మెలంగె. ఆపాటుండు వ్యాపారమివంబునం దిరుగుచు నేఁట శ్రీపాద దర్శనార్థ మేగుచుండె. ఒకానొకప్పు డాతఁడు తనకిష్టార్థంబు చేకూరిననాల్గువేలు భూనుదులకు భూరి సమారాధనముఁ గావించునని నిజమనంబున గురుపాదుల ధ్యానించుచుననుకొనియె. అంత నాతనికిఁ బోయిన చోటనెల్ల నినుమిక్కిలిగాఁ గలిసిరాఁగాఁ దనిసి యింటికింజేరె. వెండియు నురుభక్తిం గురుపురంబున గురుసన్నిధి భూనుదుల కన్న దానంబుఁ గావింపధనముం జేకొనివెడలె. అది తెలిసిన కొందఱు చోరులు క్రతవ స్నేహంబగవలచుచుఁ దామును గురుపాద దర్శనార్థంబ వెడలితిమనుచునాతని ననుగమించిరి. పాపమా యమాయ కుండు నిజమేయనినమ్మి మంచి సావాసము దొరకఁగదాయని యుబ్బి డబ్బున్నదనుటెఱపులేక నిబ్బరంబునఁ బోవుచుండె. మార్గమధ్యమున నొక నిర్జనారణ్యంబుదాటవలసె. తన్మధ్యమున నొక యద్దమరేయి నాపద్మలాడిన బుద్ధిమాలిన దొడ్డకాండ్రాతనిం దద్దయుం దలబ్రద్దలుసేసి యాతనివద్దనున్న ధనమెల్లం గొల్లవెట్టిరి. అపన్నుండగు నా బాపనుండు శ్రీపాదుండలపోసినంతనే యా

భక్తవత్సలుండగు భస్మలిప్తజటివేషధరుం జాశూలపాణి యట
 వ్రాలి చోరాళి దద్దరిల్లంగ గద్దించుచు నద్దిరపాటున వ్రేటు వేటున
 గీటడంచె. ఆతస్కరులంజేరిన యొక్కరుండుమాత్ర మాతని
 జగన్నాథునిఁగా నెఱింగి తనయెడఁ గరుణింపుండని తరగాగతుండై
 యిట్లనియె: స్వామీ! నేనూరక వీరలంజేరియున్నవాఁడనే కాని
 యింజీయపరాధంబెఱుంగ. వీరు దొంగలేయని మున్నెఱింగిన వీరి
 సంగతిం గోరకుండు. విశ్వాత్మపు. సర్వసాక్షివి. నీపెఱుంగనిదేమి?
 నన్ను రక్షింపవలయు'నని శ్రీపాదులపాదంబులంబడినంతనా మొఱ
 విని దయఁగని వాని కభయంబిడి యిట్లాజ్ఞాపించె: ఈభస్మము
 నావిస్మృత విప్రుశిరంబున రక్తస్రావంబగు తావున న్నెత్తి తత్తను
 వ్రనంగూడ నొత్తుగాఁ బూయుమని వాఁడెట్లు కావించుచుండ నిజా
 మృతదృష్టి ప్రసారంబునఁ బ్రాణప్రతిష్ఠఁగావించె. సూర్యోదయం
 బవుడుకానుండ నయ్యార్యోత్తముం దంతర్హితుండయ్యె. అంతఁ
 బునరుజ్జీవిత ద్విజాండు నిదురనుండి మేల్కొంచినట్ల లేచి తన
 కుపచరించుచున్న యాసహచరుంగని యిదేమి? అయ్యో! నీ
 రెల్లరు హతులైరే. ఇదెట్లు పాపఁగి' ననియడుగ వాఁడెట్లు తర
 మిచ్చె: 'బ్రాహ్మణోత్తమా! యీరాత్రి యిటజరిగిన విచిత్రం
 జేమనిచెప్పుదు? ఎవరో మహామహులగు మస్కరు లీమహ్మర
 తస్కరమ స్తిష్కములం జీర్చిపెచిరి. విభిన్నశిరస్కుల మిమ్ము
 భస్మమాత్రలేపనంబులం బునరుపా త్రశేవనులగావించి యుప
 చారార్థము నన్ను స్నియోగించి యిటనున్నట్లయిండి యిప్పుడ
 యదృశ్యులైరి. వారెవరో యే నెఱుంగను గాని వారే మీకుఁ
 బ్రాణహతలైరి. బూదిఁబూసికొని జడలు ధరించియుంట వా
 మృత్యుంజయుండ కాఁబోలు ననుకొందు. మీరపారి భక్తులరని
 యెఱుఁచుచున్నాను. కావుననే మీరావధనుడఁ గాపాడ మీ
 పాలికాశూలిరానోపు' ననియె. అది విన్నంతనే సుజ రక్షకులు
 శ్రీపాదులేయని యెఱింగి వారాసన్నుతనందాఁ గాననైతిసే
 యని ఖిన్నుండై తన్నేదినవానిం దాఁడెచ్చివదానింగొని తుర

పురంబుంజేరి గురుపాదుకారాధనంబుం జతుస్సహస్రసావనీసుర
సమారాధనంబుం గావింపఁగలిగె. ఇట్లు తత్కృపాసార ప్రసారం
బునఁ గృతార్థులైన వారెందఱోకలరు. వారాయూరనుండుట నది
పేరుగాంచె. సర్వవ్యాపకులగు శ్రీమన్నారాయణులే యట్లవత
రించినవారై యట నదృశ్యరూపంబున సదావసింతురై. వారే
సుమీ పిదప సరసింహ సరస్వతులై యవతరించినది.

జ్ఞానకాండము — ౧౧ దశమ.

నామధారకుండు శ్రీపాదుల తదనంతరావతారమొటనయ్యె
నాతంజేమిచేసి నది సెలవిండన సిద్ధుండది ప్రారంభించె: అట్ల
యినవినుము. మున్ను విప్రస్త్రికై వారు కావించిన యొక వర
ప్రదాన విషయముఁగూర్చి చెప్పియుండలేదా? అల్లయంబిక
గురూప దేశానుసారముగా సర్వేశ్వరు శని ప్రదోషవేళం బూజించి
కడతేతె. మఱుజన్మమున నాయమ యుత్తరదేశమునఁగల కరంజ
పురంబున వాజసనేయ శాఖలోని యొక బ్రాహ్మణునికిం గుమార్త
యయ్యె. ఆముద్దురు బిడ్డం బెద్దఁజేసి యీడు రాఁగనే కన్నారఁ
జూచుకొనుచుండ నాయూరనే మాధవాభిధుండగు నొక యను
రూపవరుంజూచి మహావిభవంబుతోఁ బరిణయముఁ గావించిరి.
మాధవదార పురాకృత సంస్కారగాఁగిన శుభాకారము నయో
దారయననంగాఁ జూడహించె. ఆ నూతన సంపతులీశానుఁ
బ్రదోషంబునం దనుదినంబును శ్రద్ధాభక్తులతోఁ బూజింపఁ
దొడఁగిరి. శనిప్రదోషంబున నింకవిశేషమొచ్చి కావించుచుం
డిరి. పదియాటవయేట నంబ గర్భము ధరించె. మూడవ నెల గోఁ
బుంసవనము జరిపిరి. లోని పిండమునకు జ్ఞానోదయంబైసంత
గర్భిణికిం దత్వజ్ఞానం బలవడెను. మాసపూర్తియయ్యె. అప్పుడు
సేమంతము యథావిధిగా నెఱపిరి. పిదప నొక శుభముహూర్త
మున నాబింబాధర చంద్రబింబంబుం బోనివానిఁ బుత్తురై బ్రస
వించె. తండ్రి సంబరపడె.

కం. ఓంకార నాద మొద నెను!

శంకరులిల జననమందు • సమయమనాటం!

సింకరులుంకంగ నంకము!

శంకారంకముల సం • కసాధుల కింకన॥

పిత సుతుఁగాంచి స్నాతుండై జాతకర్మంబు నెఱపి వేద విపులకు భూరిదక్షిణానొసఁగె. అంత జ్యోతిషికుల రావించ వారు జాతకంబు గుఱించి ప్రీతిమైనిట్లునిరి: ఈజాతకుఁడు కారుణికుండై పరమ గురుండు కానోపు. ఈతని యనుగ్రహంబుఁ బడసినవారు లోకవంద్యులు కానాదురు. పలికినదెల్ల వేదవాక్యగును. పాద మంటినఁ జింతామణిగా ఫలించు. ఈతండున్నతావున సిద్ధులరి గావు అపుదురు. నిధులకది కాఁపురంబొను. ఈజాతకమున వివాహ సంతానయోగములు కానరావు. జాతకుఁడు మూత్రము లోక త్రయపూజ్య పవిత్ర చరితుండౌట నిస్సంశయంబు. తాఁగను వారినెల్లఁ బావనులం జేయఁజాలెడిని. పెళ్ళిలకి పరమేశ్వయండ యిట్లవతరించి యుండనోపు. ఈ మహాత్ముండు కలికల్మషహరి. మీరుదైన్యహర్త. మీలోరికలేవేని వానియింత నవితరు. ఈ సుధి మీయింట నుదయించిన బుధగణ్యంబగు పెన్నిధియని తోఁచుచున్నది. జాగరూకతతోఁ జెంచి పెద్దసేయుండని వారు మంగళాశీస్సులొసంగి వననభూషణాది సత్కారంబులంది నెలవం దిరి. చిడ్డగు దృష్టితోమంబువాయ రక్షాబంధంబుఁగట్టిరి. పుట్టు కతో నోంకార వాదంబు నేసెనని విన్న యరుగు పొరుగువారు నృంధుమిత్రాదులు నాశిశువుంజూడరాఁగా వానింజూపనొల్లరయ్యె. తలిదండ్రుల మోహపిశేషంబకాని పరాత్పరునికా దృష్టోషము? అయినను బూదిఁబూసి జడత్రాడు ముడివేయనే వేసిరాఁయె. పం డ్రొండవనాఁడు బారసాల జరిగినది. నరహరియని పేరుపెట్టిరి. తల్లి పిల్లనిఁ దనపాలుచాలుటలేదనికొని పెనిమిటితో వాదినో యొకమేఁకనో వెదకి తెండనియె. తల్లిమాట లాలించిన యా యడ్డపాప తన చిట్టిచేతితో మాతృప్రసంబు స్పృశింతు. అంతలో

వింతదోషం బొంగారి యమృతోపమ దుగ్ధంబు ముప్పుదిరెండు
 రెట్లధికమై అవిక తడిసి స్రవించజొచ్చెను. మొదట విస్మితయై
 యుఁ బదప సస్మితగాఁ దన ముద్దుబిడ్డని నాడించుచుఁగొనిపోయి
 మంచముపైఁ బరుండఁబెట్టిన నందు నిలువక నేలకుం బ్రాకులాడి
 యటఁ గ్రీడించుచుండె. నెలలుకడచి పలుకఁదొడఁగినఁ బ్రణ
 వంబుఁదక్క నన్యంబువలుకఁబోఁడు. కొడుకు నూఁగవాఁడౌనో
 యని పితరులు ఖిన్నులైరి. దైవజ్ఞులరాబించి యందులకుం గారణం
 బారసి తత్పరిహార మార్గంబుం దెలియఁగోరిరి. వారు కులదేవతా
 రాధనంబుఁ గావించుకొన్నునియు నాదిత్యవారంబులందు రావి
 యాకుల విస్తరణలో బూదమనవింపునునియుం జెప్పిపోయిరి. ఇం
 టికి వచ్చినవారెల్ల నెవరిఁదోఁచినట్లు వారనఁజొచ్చిరి. ఎవరే
 మన్న నాబిడ్డఁ డోంకారము విడువఁడయ్యె. ఇట్లేండ్లుకడచె. తుద
 కేడేండ్లునిండె. తండ్రి పురోహితునితో యాజంపఁ బిలిపించి
 కొడుకనిం జూపెను. భార్యభర్తలూతనితో నిట్లు వాపోవఁజొచ్చిరిః
 'మావానికింతవఱకు మాటలే రానాయె. ఇప్పుడప్పుడు వగము
 ప్రవేశించె. ఉపనయనము జరుగవలెగదా. మంత్రోపదేశ
 మొనర్చి వీనిచేనుచ్చరింపఁజేయుటెట్లు? అయ్యో! యేమి యీ
 దుర్యోగము! సోమేశ్వర వరప్రసాదమున నల్లక్షణ లక్షితాంగుం
 డుదయించెం గదాయనికొన్న మాటలు రావయ్యెనే! ఏమి చేయు
 దుము? మాకుఁగల్గినవాఁడా వీఁడొక్కఁడేయాయె. చూడఁగా
 వీఁడిట్టివాఁడాయె. ముందువీఁడు మాకాదరువెట్లును? ఈచింత
 వెంటనంటుట మాకోరిక తీరనిదయ్యెనే. శనిప్రదోషకాల సం
 పుటి ఫలంబిదియా?' యని కన్నీరుగాడ్చు నిజమాతను దరినున్న
 బాలకుఁడు చేనైగనూరార్చి లొనికింబోయి యొక యినుప తును
 కను నిజకర స్పర్శమాత్రమున స్వర్ణమయం బొనరించితెచ్చి యా
 యమకు సమర్పించె. అంబ యదికని విస్మయంబంది నిజపతికిం
 బ్రదర్శించె. వారది యొరులకు మలుఁగువఱచి యాబుడుతని
 గృహభ్యంతరంబునకుం గొంపోయి వేఱొక లోహపు ముక్కను

వానిచేత నిడినంత నదియు నప్పుడ సువర్ణంబుగానూతె. ఇంతలో నాతండు నలుదెసలం దేటిచూచినంత నాయుగటంగల లోహమయ సామగ్రియెల్ల రంగారు బంగారముంగానొనర్చె. వారెదం బొంగి నిజాంగజ నాలింగనంబుం గావించుకొని యిట్లనిరి: 'నాయనా! నీమహాత్ములెలియక యేమోయనుకొంటిమి. తగ్గడి! మూక నీవే తారకుడవు. కులదీపకుడవు. నీవల్లనే మాయాల్లునిండి మా కెల్ల సౌఖ్యములు మెండుకానున్నవి. నీవెల్లు మానముందాల్ప నేమిటికో మాయలోఁజిక్కియున్నమా కెటుకరామి నేమేమో యంటిమి. బిడ్డా! నీవవిపాటింపక నీవచస్సుధాబిందువుల స్వాకుఁగల్గ పేయంబు గావించి మాకామితంబుం దీర్చుమి' యని బలిమాలిన లేనవ్వుతో నానరవారి చేనైగిసేసి మూంజీబంధన యల్ల పవీతధారణంబులై నంతం బల్కుచునని సూచించె.

అంత సంతోషముతో నుపసయినమహారా ర్థ నిశ్చయంబు నేయించిరి. వేగవేగంబుగా సోత్సాహంబుగాఁ దస్కరణోత్స వమ్మునకుఁ గావలసిన సంభారమ్ములెల్ల సమకూర్చుకొనిరి. జ్ఞాతి బంధు మిత్రతాదుల నెల్లరఁ బిలువనంపిరి. కనకమయంబు గావింపఁ బడిన తమయింటఁ గుడ్యమాల సుధామయంబుఁ గావించుకొని ముందు పగడ్చిల్లవేసి యంగణంబున రంగవల్లుల శృంగారించి మంట పంబు నమర్చిరి. ఆమండలంబునంగల తండితమిండనులఁ జతు ర్వేద పారగుల రావించిరి. గ్రామాంతరాగత బంధుసమూహ ములు వారియభినవ విభవమున కిచ్చెగువడి మెచ్చుచుండిరి. ఎచ్చుగా ధనము వెచ్చింపఁబడుచుండఁ నుంగళిశూర్యాది పరిధవంబులు సెలఁగె. ఊరివారెవరికిఁ దోచినట్లు వారనికొనిరి. 'ఈభోగమెల్ల నామూఁగవాని వడుగునకా?' యని యడుగువాడొకఁడును, 'బాప మీకొకపనికిఁ బిచ్చి యెత్తనాయేమి? తాఁగూడఁబెట్టుకొన్న నాలుగుడబ్బులును బాడుచేసికొను చున్నాఁడే' యన్నవాఁడు మఱొక్కఁడును, 'బోనిండు. మాటలెన్నివదలిన మాటమెదలలేని వానిచే మంత్రమెల్లు పలికించునయ్యా' యనువాఁడు వేఱొక్కఁడు.

నేరి. ఇతరులు గొందఁజెప్పరి సొమ్మెట్లుపోయినఁ దమ శ్రేయసుకొని
వాల్కుదిసములు మృష్టాన్నము దొరకునుగదా యనిసంతసించిరి.
ఎవరేమనికొన్నను చితరులుమాత్రము తమనుతుఁ డీశ్వరాంశసంభ
వుండఁయని గుర్రెఱిగినవారాట దృఢభక్తివిశ్వాసములతోఁ బనులు
నడపుచుండిరి. దైవజ్ఞనిర్ణీత ముహూర్తమునకుం బూర్వదివముననే
బాలకు నభ్యంగనస్నానము సేయించి పెండ్లికొడుకునుజేసి యథా
విధిగాఁ జౌలకర్మము నెఱపిరి. మఱుసట గృహశాస్త్రవిధ్యనుసార
పూర్వాంగ శృత్యంబును నిర్వర్తించిరి. వటువును నిజమాతతోడ
భుజింపనంపిరి. సుముహూర్తముననాతఁడు మాంజేబంధనయజ్ఞోపవీత
ధారణములకై మాత్రనుజ్ఞవడసి పితృసన్నిధింజేరె. ఆగురుండు
నాతని యజ్ఞానముడిపి ప్రజ్ఞానిధింజేయు యజ్ఞోపవీతంబు
ధరింపఁజేసె.

కం॥ ఏయది పరమ పవిత్రమౌ!

పాయక జపియింప సర్వ ధ పాప లవిత్రం॥

బాయది జ్ఞానపునేత్రము॥

గాయత్రీని బోధసేసెఁ గా ధ త్రియ మొగగా॥

వటువు లోలోన జపించె. కటిస్థలంబున మాంజేబంధనం
బుం గావింపఁబడియె. అపుడా బ్రహ్మచారి మాతృభిక్షుకై జాయ
రాఁగాఁ బృథుకుని సుధామృదూక్తుల విని బధిరంబువాపికో నంబ
సంబరంబుననెద న్భావించి దీవించి ముమ్మాఱు వెట్టుచుండె.

తే॥ చదివె 'నగ్నిమీఠే' యని ధ పృథమమునను॥

బలికెను ద్వితీయమున 'నిషే' ధ త్వా' యటంచు॥

నంతమున 'నగ్నఆయాహి' ధ యనియె వటువు॥

జనులు వెఱఁగొంద బుగ్యజా ధ స్సామములను॥

ఆఁ! ఆఁ! ఏమిది?' యని సదన్యులెల్లరు ముక్కులపై వేసి
కొన్న ప్రేమృతీయక నిశ్చేష్టులై చూచుచుండిరి. 'పూర్వక్షణము

వలకు మూఁగమై యింతలో నింత వేగవేగముగా నాగమంబుల
నెల్ల నుదాత్తానుదాత్త స్వరితములతో నెల్లుత్తురింపఁగలిగె?
అహ! ఈతందు సరమాత్మిండు గాఁడెవ్వఁడో దేవాంశ సంభ
వుండగు పరమపురుషుండు జగద్గురుండు కావలయునని సభాసదు
లెల్ల రావేదపాఠియా వటువుదేసఁ గేల్పొచ్చి చూచుచుండఁగా
నాతలిదండ్రులకుఁ గలిగిన సంతోషమునకు మేరయేలేదయ్యెను.
అంత ద్విగుణీకృతోత్సాహముతో సమాగతు లందఱకు బహు
విధ భక్ష్యచిత్రాన్నాదులతో భూరిసమారాధనంబుఁగావించి యం
దలి వేదవిపులకు సువర్ణ దానంబులును బంధుమిత్రాదులకు వత్తు
సత్కారాదులుం గావించి సబహుమానంబుగా నీడ్కొల్పిరి.

అట్లుపనితుండైనంత నాబమ్మాసారి యొక్కసారి మాత్రంతి
కంబునంజేరి హస్తద్వయంబుంగూరిచి యిట్లుకోరి: , అమ్మా!
భిక్షార్థము సెలవిచ్చితివిగదా. నీనోటిమాట వ్యర్థముకాదు. తీర్థ
యాత్రల సేవింప ననుజ్ఞ యొసంగుదే నిప్పుడ వెడలువాఁడ. బ్రహ్మ
చర్యదీక్షతో వేదాంతనిరతినైలఁగి యింటింట భిక్షాన్నగ్రహణము
కావించుచు లోకానుగ్రహకారిం గావలయునని నాకోర్కి' యను
సుతుని పల్కులు ముల్కులై యుంబచెవులం బడినంత నాయన
కన్నుల నీరుగాఱ సద్యఃపాతిత పాదపంబుభాతి భూతలంబునవ్రాల
బాలుండు మెల్లఁగలేవఁదీసి. అప్పుడామె నిజార్భకుంజాచి డగ్గుత్తి
కతోనిట్లుపలికె: , నాయనా! నీప్రతిమ్ములముందుద్ధరింతువని గంపె
దాస పెట్టుకొని యుంటిమే. అదెల్ల నడుగంటి పోవలయునా?
నీవు పుట్టినదాదిగా నీముద్దుముచ్చట లాలకింప నోచుమైతిమాయె.
నేటికిఁగదా నీనోట సూక్తు లాసక్తులఘ్న వివఁగల్గినది? చేసివ
య్యాశ్వరారాధన మీనాటికి ఫలించె నికనీవల్ల సుఖంబందుదు
మనుకొనుచుంటిమే. కన్నతండ్రీ! మాగతి నుంత యోజంపక
యింతలో నీమంతనంబున నిట్లుంతువే నిలమాచింత కింకరతుం
దునా?' యని యాపురుషునె. అపుడతఁడామెను గాఁగిలింతుకొని

యారార్చి మరలనిటుల నుడువఁదొడఁగః అమ్మా! నామాట
 వినుము. బ్రహ్మజ్ఞాన మలవడిన దుఃఖంపఁదగినదికాదు. నేనో
 కేవల ధర్మసంరక్షణక దృష్టితో నీధారుణీస్థలి నవతరించినవాఁడ
 నుమ్ము. నీకో ముండిక నలుగురు తనయులు కలుగనున్నారు.
 వారు మీకుపచరింపఁగలరు. ఇది నిస్సంశయముగా నమ్ముము.
 పూర్వజన్మమందు నీవు భక్తితో శివారాధన ముసర్పితివి చూడు
 మనుచు నాతఁడాపెక్కు బూర్వస్మృతి యబ్బునట్లు దేశించియంబా
 శిరంబందుం గరంబుంచె. అంతనాదినుండి యంతయుం దెలిసి
 తన తనయుండు శ్రీపాదుండయని ప్రబోధితమై యానందబాష్పం
 బులతో నాబుడుతని యడుగులందడిపె. సరవారి తల్లిసల్లంతలేవ
 నెత్తి తనకుహత్తికొని యిట్లని చెవిలోఁజెప్పె: అమ్మా! యిది
 రహస్యమెవ్వరికిం దెలుపకుమీ. సరికాని నాకనుజ్ఞ యిమ్ము.
 సంసారంబునంజొరక సన్యాసము నాశ్రయింతు. అయ్యయి తీర్థం
 బుల సేవింతు'నన్నంత నాపిన్నవాని కాయన్నమిన్న వాకొన్న
 దేమన్న: బిడ్డా! నీవు నన్నిట్లు విడిచిపోయిన నాబ్రతుకీక నబ
 ధము. నన్నిట్లు దిక్కులేకుండఁ జేసిపోవుట యిదెక్కడిధర్మము?
 చిన్నప్పుడే సన్యసింపవలెనని యెక్కడనున్నది? ముందు పండ్లం
 డేండ్లవఱకు గురుకులవాసముసేసి స్వాధ్యాయాధ్యయ నాదికము
 పూర్తిచేసికోవలెను. అంతఁ బుణ్యోపార్జనమునకు ముఖ్యసాధ
 నముగార్హస్థ్యము. శాంతియు దాంతియు నలవడిన 'వేనుక' సన్యా
 సము గ్రాహ్యము. బ్రహ్మచర్యమున వేదాధ్యయనమువల్ల
 ఋషులఋణముఁ దీర్చికోవలయు. గేస్తయి కర్మాచరణంబున
 దేవఋణంబును సత్సంతానంబుంగనుటఁ బితౄణముం బాపికో
 వలెను. అపుడైన సన్యాసమువల్ల మోక్షమబ్బునుగాని ముందు
 కనుగందవు. నీవు తొందరపడఁగూడదు. తపశ్చరణాది ద్వారం
 బున నీవిందియములను గ్రహింపముగా లోబఱచుకొని కోరిక
 లెల్ల నడంచికొని యథావిధిగా నపుడు యతిత్వంబునంద నొనులె
 న్మున బుడుతందు నవ్వచు నాయ్మమ్ముకుఁ దత్త్వంబునెప్పఁబూనె.

జానకాండము — ౧౨ దశము.

శ్రీ గురుండు జనయితికిట్లనియె: అమ్మా నీవట్లనవలదు. క్షణభంగురమగు నీభౌతికదేహమునడ నింతప్రేమమేమిటి? మన యీశరీరములెల్ల ననిత్యములేకదా. ఈవిభవములూ, శాశ్వతములు కావాయె. ఎప్పటికప్పుడు మిల్లినెల్లినొత్తనున్నదని ధర్మాచరణంబునకుం గడంగవలయు. నీవనునదా, యెవడైనను జరజీవి యగువానియెడం జెల్లినఁజెల్లుఁగాక. ఈతనువును ధనము ననిత్యములని తెలిసినప్పుడు నుడికి నిబ్బరమెట్లబ్బునమ్మా? పుట్టిన వారిలో గిట్లనివారులేరు. చావులేనివాఁడి భూవలయంబునంగాన రాఁడు. దేహపాటవంబున్నప్పుడే పుణ్యంబు సమకూర్చికో వలయును. మృత్యువును జయింపఁగలవాఁడు నీబోధ ననుసరించి క్రమముగా ధర్మంబు నెఱవఁగలుగును. కాని యనుక్షణంబున నాయువు స్థిరమయింపఁడఁ జిన్నతనముననే వేవేగ ధర్మసంగ్రహంబుఁ గావింపవలదా?

అ. కొలఁదిసీటఁజేప + వలె నరుఁడల్పాయుఁ!

పొనొనర్ప ధర్మ + మలవెడలని
నినునితేరు నినున + మిర్వదిరెండువే!
ల్లామిములెటులాయు + వామెయిఁజను.

అ. వినఁమా వాన నీరు + పిప్పలకత్తాగ్ర!

పతితమైన నపుడ + పడకె పుడలు ?
నటులె యిటు దేహ + మసితంబొరయఁ
బుట్టినారలేరు + గిట్లకుండ్రు?

ఈయెడలు నుతికొన్నిదినాలు పెరిగియేమి? పరుఁగ శేమి?
కొంఁదెము ముందో వెనుకనో మ్రందనుగ్గు దాని నింక సమ్మం
దగునా?

అ. పండుటాకుమాదిరి + బడునిష్ఠయని యెప్పు
ధర్మమాచరింపఁ + దగునరుండు

వృద్ధికొఱకు నెట్టు ♦ ఋణదాతలెక్కించు!
నటులె దినములెంచు ♦ యముడడంప.

ఆ. జలముఁగొంచునదులు ♦ సాగరంబునఁజేరి!
మరలనెట్టులవిన్వి ♦ మఱలఁగనవొ
యటులె కడచిపోవు ♦ నాయువురాదింకఁ!
బవలురేయుఁగొంచుఁ ♦ బరువులిడెడి.

ఇట్టిదని యెఱింగియుఁ బున్నెంబొర్జించుకొననివాఁడు పశు ప్రాయుండకాఁడే? నరుఁడేనాఁడు పుణ్యకార్యంబేయొక్కటియుం బొనర్పండానాఁడు వ్యర్థముగాఁ గడపిన ట్లెంచవలయు. యముఁడు మనయెడల దయఁదలఁపఁడు. కాన నున్నంతలోఁ బున్నెంబు పొర్జించుకొన్న మేలుగదవే. గృహధన దారపుత్తాది సంపద లును రక్తమాంసాస్థి చర్మమయంబగు నీబొందియు సుస్థిరంబు లనుకొఁగూడదు. దుస్తరసంసారాంబుధిలోని మొసలివలె ముదు సలితనము మనుజునిఁ గబళింపఁ గనిపెట్టుకొని యుండునాయె. కానఁ బూర్వవయస్సుననే పుణ్యసమార్జనంబు కర్తవ్యంబుగాఁ దలంచు నన్నిట్లు వారితెదల ?

తే. సారరహితంబుగాదె సం ♦ సారమరయ ।
మాలతియుఁబోయె నగుక్షణ ♦ భంగురంబు ।
దేహమొనశించునదెకాని ♦ తిరముకాదు ।
మెఱపుఁ దీనియ వలెనెంత్రు ♦ మేదిని నిది ।

యని నిర్భయంబుగాఁ దనతనూభవుం దుపస్యసించుటం గల యష్టాశ్వానుభవంబునకు విస్మృతినందినదై నందనుఁడుగాఁడని పం దనములర్పించి యిట్లువచించె: (అండీ) ! జ్ఞానామృతంబు వర్షించి యభినవాంకురోదయం బొదవించి నచ్చుడ్పరించి ప మాకులదైవ తమవోయీ. నాయనా! నాకింకఁ దనయులుదయింతు రంటి వందు నాకింతయు విశ్వాసంబు గొలుపకున్నది. కావున మహాక్కవిడ్డఁ

దేనఁ బ్రభువిండుదనుక నిటనుండుము. పిదప నీవు యథేచ్ఛం జరింప సమ్మతించు. ఇతనాయనుమతి వడయకయ చనదేని నేను బ్రాణత్యాగం బొనర్చుకొందునుమ్ము. నీవు నాపుత్రకుండవు సంరక్షకుండవుం గులదీపకుండవు నాదేని నీవన్నమాట నెగ్గించుకోవలయు' నను జననీవాక్కులు శ్రీగురుం జాలించి నవ్వుచు నిట్లు బదులువలికె: 'అమ్మా! నాయది సత్యవాక్కు. ఇది సుస్థిరము. కాని నీవన్నది ముందునిల్చుకోఁజూడుము. ఒకఁడుకా దిర్వ్యును పుట్టినవెనుకనైన నెట్టన నాకాజ్ఞయిడదుగావుత. పిదప నేమైన నేనాగనుసుమీ. నీమాటమాత్రము దబ్బరకాసీకుము. ఇంకొక్క సంవత్సరకాల మీయింటనుండు. నీకోర్కీ తీరిన వెంటనే నాకు సెలవొసంగు' మని యాతండట నిలిచె.

అయ్యెడ నాతండు సచ్చాత్మలతోడ సాంగవేదాధ్యక్ష సంఘః ప్రారంభించెను. ఈతండు చతుర్వేదములును షడంగములును బోధసేయఁగలఁడని విని కాతుకమున వేదవిదులుం దత్త చ్చాత్రజ్ఞులుం జేరి తచ్చిష్యులైరి. ఇట్లఖిలార్థనిధియై యుడయించిన యాబుధలోక గణ్యుండగు బాలగురుండు శుద్ధాంతఃకరణుండన గుణవృద్ధుండై శ్రద్ధాభక్తులతో బద్ధాంజలులైన వృద్ధాంతర్వాణు లంతేవాసులుగా నిద్ధంబగు బోధసల్పుచుఁ దత్తద్ధర్మ సిద్ధాంతంబులం దెల్పుచుం దాఁబ్రసిద్ధిఁబడసె. తన్మాతయు నాతని దేవభావంబునం జూచుచుండె. అంతనాయమ గర్భముధరించి పదియవ నెలలో సుతులనిర్వరఁగనియె. తలిదండ్రుల కమితానంద మొదపె.

తే. ఉత్తమగురూక్తులెన్నఁడు † రిత్తవోపు ।

కాన నందెప్పు విశ్వాస † మూనవలయు ।

మదిని జెదరమిఁగుదిరెడిఁ † జెదరఁగుదుర ।

దెవఁడు భావించునెట్లు † లించునట్ల ॥

శ్రీగురుండును నిజానుజన్మయుగ్మంబునకు మూడవ నెలలోఁ దా నేర్పటచికొన్న పరిమితకాలం బగుహయనంబు పూర్తియగుదు

నొకనాడు తనజనయిత్రీని దాయవచ్చె. ఆయమ పెనిమిటిసూచు
 చుండ నాకవలవారిని ముద్దాడుచుండె. అట్టియెడ శ్వేష్టసుతుండు
 మాతక్కిట్లను: అమ్మా! నీమనోభీష్టము నెఱవేటినదిగదా. ఇక
 సుఖంబుండుము. మున్ను నీవన్నదిపుడైనఁ జెల్లించెదవుగాక.
 సంతోషముతో నాకింతట నెలవీయవేడెద. మీరా మఱి
 యిర్వురు పుత్తులు పుట్టిరాయె. ఇంకనిర్వురు కొమరులుం గొమి
 రెలుం గలిగెదరులెం' డనవుడు దత్తితరులు సంతసించి యాతనితో
 సవినయముగా నిట్లువల్కిరి: బాబూ! నీవే మాకులదైవతమ
 వనుటకంటె మేమింకేమనఁ జాలము. మాయామోహితుల మగు
 మాకు నీనిజస్వరూపం బెఱుంగుటకుఁగాని నీమహత్త్వంబుగూర్చి
 చుటకుఁగాని వలనుగాక యున్నదనిరి. అంతనాయంబ దోసిలి
 యొగ్గి మఱిమఱి వాపోవఁజొచ్చె: స్వామీ! నీవు నాకదుపునఁ
 బుట్టుటచే బిడ్డఁడవనుకొని నిష్కరంబులఁబల్కియు నిలువెడలకుండ
 నిల్పియు నిద్రాహారాదులకై బాధించియు వేధించితిని. తుదకు
 సరిగా నిన్నెత్తికొననైన లేజేమో! నావల్లఁగలిగిన యెల్లలోప
 ములు సైరింపఁగోరెద. నాయనా! మావంశతారకుడవై యిట్ల
 వతరించిన మహానుభావుండవుకాని వేఱుకాదు. నాప్రదోష
 పూజాఫలంబు నీజననంబనుట నిస్సంశయంబ. ఆహా! దయా
 సాగరా! ఇకముందు మాగతియేమి? దయచేసి భవరాహిత్యం
 బగునట్లనుగ్రహింపుము. సగరులు గంగాంబుస్పర్శ పరిపూతులై
 నట్లు నాగర్భంబున నీవావిర్భవించుట నాయొడలు మావంగడముం
 గూడఁ బావనంబులయ్యె. తండ్రీ! యీదుస్తర సంసారార్థవం
 బున నింకెంతకాలము మునింగియుండుమందువు? నిన్నుఁగన్నారఁ
 జూడకుండు జీవితంబింకేల? 'యను జననీవాక్కు లాలించినంత
 శ్రీగురుండు కృపారసంబాలుక నిట్లువలికె: అమ్మా! నీమనమున
 నన్ను దర్శింప నిచ్చుపొడమినంత స్మరణమాత్రంబున నీయెదుట
 నిల్చుచుండులెమ్ము. ఇకఁ జింతనీడుము. ఇదిగో చేతఁజేయివైచు
 చున్నాను. మీకింకఁ బుత్రీపుత్రీకు లుదయింతురు. ఈయింట

దైన్యంబు శూన్యంబగు. ఈనంశం చింత సిరులతోఁ దులఁదూఁగు
చుండును. ఇదెల్లఁ బురాకృతశివారాధన ఫలంబనుమ్ము. దాన
నైహిక సౌఖ్యంబును బారత్రిక మోక్షవాప్తియుం జేకూరు.
కాన మీకింక జన్మంబు గలుగఁబోదు. భక్తిమీఱ శంకరశైం
కర్యంబు నెఱపుటన నాజనవంబున నింపారి మీకోర్కులు నెఱ
వేఱె. అజ్ఞయిదుము. ఇదె బదరికకేగువాఁడను ? అనిసాధివంద
నముగా వీడ్కోలుకైకొని ఛాత్రసహితుండై బయలుపెడలెను.
ఎదురాడనోడిన తత్పితరులుం దోడఁ గొంతదవ్వేగ వచ్చిరి. ఊరి
వారెల్ల రాజాడతెలిసి సాగనంపవచ్చిరి.

సీ. ఏడేండ్లునిండని ♦ వాఁడిల్లువీడఁగాఁ
దలిదండ్రు లొప్పిరె ♦ ట్టులనటండ్రు
పసిమానయేమి త ♦ పసి కాఁజనుటిదేమి
వీడ్కోల్పవచ్చిరే ♦ పితరులండ్రు
కసుగందునోయేమొ ♦ కసుఁగందునడపింప
నిబ్బరంబెట్లబ్బె ♦ నబ్బయండ్రు
కన్నచిడ్డండేగఁ ♦ గన్నరుపెట్టరే
గుండలాయవి? కావు ♦ బండలండ్రు ।

తే. కొండఱది కాదహోబుధ ♦ బృందములకు ।
నిఖిల నిగమాగమంబుల ♦ నేర్పునతఁడు ।
బ్రహ్మనిష్ఠుండుకానేగు ♦ బ్రహ్మచారి ।
మునివినుతకీర్తి దక్షిణా ♦ మూర్తియండ్రు ।

ఇట్లు పరిపరివిధముల భాషించునాగరులనెల్ల సాదరవాక్కు
లతో మఱలించియుఁ బ్రణతచ్ఛాత్ర పటలంబును సాశీర్వాదం
బుగా వీడ్కోల్పియు మఱికొంతదవ్వు తన్ననుసరించిన జననీజనకు
లకు శ్రీసాదస్వయాప సందర్శనంబనుగ్రహించె. వారలు నారి
మూర్త్యుత్మక కర్పూరగౌరాకృతిం దాల్చిన నృపారికి జోహారు
లర్పించి యిట్లువిన్నవించిరి: ఓయీత్రిమూర్తీ! జగద్గురుమూర్తీ!

శ్రీపాదపాదదర్శనంబున మాకగణ్యపుణ్యంబుచేకుట. విశ్వతార
కుండవీవిట్లు మమ్ముద్ధరించుట నెంతయు ధన్యులమైతిమి. మఱల
మఱల దర్శనమనుగ్రహించు చుండఁగోరువార' మనవుడు నాతం
డట్లయని యింకనిలువుండన వారుభయులు తచ్చరణారవిందంబు
లం దమశిరంబులుంచి కన్నీటఁ బాద్యంబిడినంత శ్రీగురుండవా
రిం బ్రేమమీఱ తేవఁదీసి కొఁగిలించుకొని సాదరవచనములతో
నూఱడించి యెంతోబలవంతాన నాతలిదండ్రులఁ బనివినిచె.
వారలుం దామిఁక నిలిచెదమని యింటితోవఁబట్టి యడుగడుగు
నం దిరిగి చూచుచుం బోయిరి.

నరహరియుం బదరీవనమార్గంబున నానందవనంబునంగల
వారాణసీక్షేత్రంబున కపుడిచ్చామాత్రంబునంబోయె. ఆతండు
లోకత్రయంబున నిరుపమంబగు నాయవిముక్తపురంబున విశ్వే
శుండతానయైయుం ద్రికాల గంగాంబున్నాన పరిపూతుండయి
యాత్మారామ సందర్శనానుష్ఠానంబున నష్టాంగయోగ నిష్ఠాగరి
ష్ఠుండుకానయ్యె. అచ్చటి తాపసులును యతులు నవధూతలుంగని
ఓహో! యీతండెవ్వఁడో యోగాభ్యాస పారీణుండు. బ్రహ్మ
చారియై దుశ్చర తపంబాచరించుచున్నాఁడు. విషయాసక్తియున్న
మత్వంబును బాసినవిరాగి యీతం' దనుకొనుచుండిరి. అందొక
బ్రహ్మజ్ఞుండు కృష్ణ సరస్వతి యను యతికుల వృద్ధుండు గురుం
డెలిసి యాతని భక్త్యను రాగంబులతోఁ జూచుచు దోడియతు
లతో నొకనాఁడిట్లనియె: ఈమహామహునిం జూచుచున్నార
గదా. వయసునఁ బన్నయయ్య మహిమంబున మిన్నయోట
నెంతయు వంద్యుండు. ఈతండు భువనత్రయ మాన్యుండు.
త్రిమూర్త్యవతార పూరుషుండు. తురీయంబునఁ జాతుర్జ్ఞాన్య
లెచ్చయిన వారికంటె నితరులులొచ్చని కోలీతనియెడఁగాదు.
లోకానుగ్రహ సమర్థుండగుట సన్యాస మార్గసంస్థాపనముకావించి
పరోపకారం బొనరింప మనమందఱము సాధివందనముగా నర్థింప
వలయు. దేహధారులకెల్లఁ దానుగురుండై పతితులను నిజదర్శన

మాత్రంబునం బవిత్రిలఁగావింపఁజాలు. ఇట్టి యీతని నాశ్ర
మింజేసి కృతార్థతఁ గందమనియె. అంత నటఁగల మునివరులెల్లరు
నాబాలతపస్వింజేరి మైకకంఠ్యంబుగానమోవాకంబుతోఁబల్కిరి:

ఓయీ తాకున శ్రేష్ఠా! మాప్రార్థనం బంగీకరింపుఁడు.
లోకానుగ్రహార్థము సన్యాసముఁగొనుఁడు. మమ్ముద్ధరింపుఁడు.
కలిలో సన్యాసము నింద్యమనుచున్నారు. తన్మార్గ సంస్థాపనం
బొనర్ప దక్షుండు వేటొండు కానరాఁడు. అగ్నిహోత్రము గవా
లంబము సన్యాసము పలపైతృకము దేవరకృతసుతోత్పత్తియు
ననునైదును గలివర్జ్యములుగా నొక్కడఁ జెప్పంబడియుంటఁ గొం
దటిపుడు సన్యాసము నిషిద్ధముగా నెంచుచున్నారు. కాని యది
వేదసమ్మతమని విశ్రుతమౌటను వర్ణవ్యవస్థ పాటించునంతకాలము
వేదము ప్రవర్తకమగువఱకు నగ్నిహోత్రము సన్యాసమును
గలిలోఁగూడ సంగీకార్యములే యని శ్రీమచ్ఛంకర భగవత్పాదుల
వారు సిద్ధాంతీకరించుట నిట్లనుష్ఠింపఁ బడుచున్నది. ఏమైనం
బామరులు గొందఱింక నద్దాని నిందింపమానకున్నారు. కృపా
సాగరా! మానిశేఖరా! సంసారతారకుండవై తురీయాశ్రమార్థా
రంబున లోకోపకారంబుఁగావించి సైరింపవే'యని యొక్కపెట్టున
మొక్కినంత ననుమోదంబుఁదెల్పి గురుండవృద్ధ వృద్ధకృష్ణ
సరస్వతులు గురువులుగా విధివిహిత విధానంబునఁ గ్రీమ సన్యాస
గ్రహణంబుఁ గావించె'నని సిద్ధులన్నంతనే విన్నయన్నామధార
కుండు జగద్గురుండగు త్రిమూర్త్యవతారమూర్తికి నొక గురుండు
కావలసెనే' యని ప్రశ్నించె. సిద్ధుండాతనికిట్లుత్తరంబిడె: 'నామ
ధారకా! యిందాశ్చర్యమేమున్నది? మున్ను శ్రీరామచంద్రులకు
గురువులు వసిష్ఠమహర్షులు కాలేదా? అందఱితోఁబాటుగా శ్రీ
కృష్ణభగవానులు సాందీపునితోడం జదివెనని యెఱుంగవా? అట్లే
మన యీ శ్రీగురుండును విజ్ఞాన వయోవృద్ధుండగు శ్రీకృష్ణ సర
స్వతీ ప్రవరుల గురులంటేసికొనెనని యెఱుంగున' దని బోధిం
చెను. శిష్యుండపుడిట్లు మరలఁబృచ్ఛసేసె: 'స్వామీ! సరిగాని

యిందలు యతులుండఁగా నాకృష్ణ సరస్వతులే వరమగురువులు కానేల? వారల మూలపీఠంబెయ్యది? యన సిద్ధులిట్లుదోషి ధించిరి:

సాక్షాచ్ఛంకరులే గురుపారం వర్యంబునకు మూలకారకులు. పిమ్మటఁ గ్రమముగా విష్ణువు బ్రహ్మ వసిష్ఠుఁడు శక్తి పరాశరుండు నారాయణుఁడే తానా వ్యాసుండు శుకుండు గౌడ పాదుండు గోవిందాచార్యులు సవరశివు లాదిశంకరులు విశ్వరూపులు బోధజ్ఞానగిరులు సింహగిరులు నీశ్వరతీర్థులు నృసింహతీర్థులు విద్యారణ్యఖ్యాతిఁగాంచిన విద్యాతీర్థులు మలయానందులు దేవతీర్థులు యాడవేంద్రసరస్వతులు తుదకీ వృద్ధకృష్ణసరస్వతులుం గురువులుకానైరి. భగవాను లిప్పుడు సన్యాసమార్గ సంస్థాపనార్థమై వారికి శిష్యులైరి. వీరే తుర్యాశ్రమసంగతులు మన నృసింహసరస్వతులు. వీరలు వారణాసియం దుపాగతులకు వేదార్థబోధఁ గావించి యందఱి మన్ననలంగొనిరి. అచ్చటియతు లందఱిలో నగ్రగణ్యులని విఖ్యాతిఁగన్న శ్రీగురుప్రవరు లఖిలయతి విబుధ సేవితులు కానైరి. అంతట వారు లోకోపకారార్థము బహుశిష్య సహితులయి తత్తత్తీర్థంబుల దర్శించుచుఁ దుదకు బదరికాశ్రమముంజేరిరి. అట మేరువునకు సవ్యముగాఁదిరిగి యంత నవఖండావసీతల తీర్థంబులం జూచుచు భూత్రదక్షిణమొనరించి త్రివేణి సంగమంబునకుం బ్రయాగకేగిరి. వారటనటఁగావించిన లోకోద్ధారక మహాకాశ్యంబు లన్నియు నభివర్ణింప నేరితరము? అతేష లీలావివరణంబున గ్రంథవిస్తరమాను గాన శక్తికొలఁది నొక్కింత వక్కాణింతు.

శ్రీగురులు ప్రయాగం జేరినట్లువిని తద్దర్శనలాలస మాన సుండగు మాధవాఖ్యుండొక ద్విజశ్రేష్ఠుండు సమాగతుండయ్యె. ఆతండర్థింప గురుండు కృపతోడఁ దుర్యాశ్రమంబొసంగి తత్త్వ బోధఁగావించె. గురుపాదుల కాశ్రవులైన వారనేకులు కలరు.

కాని యీమాధవ సరస్వతియెడ వారి కత్యధికప్రీతి యేర్పడ నయ్యె. అంత నిజాశ్రవులనుసరింప వారస్యతీర్థంబులకుం బోయిరి.

జ్ఞానకాండము — ౧౩ పదము .

నామధారకుండు కేల్జోడించి సిద్ధున కిట్లను: “భవతారకా! చెవులారఁగా నిది విన్నకొలఁదిఁ దనివితీఱకున్నది. అఁకొన్న గిడ్డికిఁ గావలసినంతగడ్డివామి యగపడిన నెట్లది వీడిపోనొల్లదో నామదికిపు డట్లున్నది. ఏనాఁడునిన్ని మజ్జిగనీళ్లయిన నెఱుంగనివానిం బాలకడలివద్దఁ జేర్చిన వాఁడదివిడుచునా? అట్లే యల్ప జ్ఞుఁడను నవిద్యావేష్టితుఁడనై కష్టస్థితి నున్ననాకుఁ దమంబుఁ బాప జ్యోతిస్స్వరూపులరై గురుసందర్శనం బొదవించువారైతిరి. ఇంతటిమేలు నాకొడఁగూర్చిన మీ శేనమి ప్రత్యుపకృతి కావింపఁగల్గుదునో బోధపడకున్నది. దేనికేని ప్రతి సేయవచ్చుఁగాని కల్పవృక్షమును జింతామణిని బ్రసాదించువారి ఋణము తీర్చుకో నలవియానా? నేనొక్కండనుగాను మావంశపారంపర్య ముగాఁ దరతరంబులుగఁ దీర్చినం దీఱునదా?భవార్తిహారా! మీ బోధవల్ల నిరంతర సంతోషంబును వరగురుభక్తియుం జేకుట. ఇఁక శ్రీగురుసాదులు మాధవసరస్వతులకు దీక్షాదానం బొసంగిన వెనుకఁ బ్రయాగవీడి యెటకేగిరో సెలవీయరైతిరే’ యను శిష్యుని వచోరచన కలరి ప్రసాదదృష్టిని దన్నస్తకంబున నిజ హస్త కమలంబుంచి ముదముతోఁ బ్రకథవిసిపింప నిట్లు మొదలిడెను.

“ఓయి గుణమణి! శిష్యాగ్రణి! గురుసాదంబులు నీకిఁక దొరకినవి. భన్యుఁడవోయీ! సంసారపంకంబు నీకింకనంటదు. గురుభక్తి కుదిరెఁగావుననే యిట్లడుగుచున్నాఁడవు. నీసం ప్రశ్నంబు నాకత్యంతావంద జనకంబుసుమ్ము. చెప్పెద నీక వినుము: శ్రీగురుస్వాములు కొంత కాలము ప్రయాగలోనుండి మాధవసరస్వతులకు దీక్షాదానంబుఁ జేసిరి. పిదప సందయో

వారి శిష్యులైరి. అందు ముఖ్యుల నేద్యురఁ బేర్కొందు. వారెవ్వరనిన బాలసరస్వతి కృష్ణసరస్వతి ఉపేంద్ర సరస్వతి మాధవసరస్వతి సదానందసరస్వతి జ్ఞానజ్యోతి సురస్వతియుం గడపటివాఁడనేన. ఇందు త్తరోత్త రాధిక్యముం దెలియఁ దగినది. శ్రీగురుప్రసాదులు తత్తచ్చిష్యానీక సహితంబుగాఁ బెక్కుక్షేత్రంబు లన్నిటి తుదకు మాతృవందన మొనర్చి నిజజన్మ పురంబగు కరంజనగరమ్మునఁజేగిరి. అచ్చోటఁ గన్నవారిం దోడి వారి నూరివారిం బ్రేమమీఱ గారవించి వారివారి సవర్యలందు చుండె. ఏకకాలంబుననే పెక్కుటచే నిమంత్రితులయ్యుం గాదనక బహురూపధారులై యింటింట భిక్షొన్నగ్రహణంబు కావించు చుండిరి. లోకులదికని విస్మితులై యీతందు యతివేషంబున భూమికిం దిగ్గినవెన్నుండ. ఈతందు నరమాతృం డనుకొన్న నార కంబు ప్రాప్తించు'ననికొనిరి. ఆతందు కార్యార్థ మవతరించిన త్రిమూర్త్యవతార పూరుషుండని యెఱింగిన తలిదండ్రులుం బూజలసల్పిరి. అయ్యెడ స్వాములు ప్రసూపూర్వస్మృతి ప్రసా దార్థము శ్రీప్రసాదాకృతి నగపడిరి. అపుడాయమ తత్త్వాదంబుల తెఱఁగితత్సత్యసంకల్పంబును బ్రదోష పూజాఫలంబును గుర్తించి భర్తతోఁ దాను బ్రాగ్జన్మంబున విశ్వవంద్య పుత్రాప్తింగోరింపం దుల కిట్లనుగ్రహించి శ్రీప్రసాదులు ప్రసన్నులై తన్ను ధన్యం చేసి రని తెల్పుచు భవార్ణవంబునుండి తరింపఁజేయుమని గురుస్వాము లకు శరణుఁజొచ్చె.

స్వాములంబ కిట్లు తెల్పిరి: 'కులమున నొక్కండు తుర్యం బున మెట్టఁగలిగిన నాతనికి ముందిరువది యొక్కటియు నెనుక నిరువదియొక్కటియుం దరముల వారందఱ నుద్ధరింపఁ జాలెడిని. మఱియుం దత్కులసంజాతుల కిహమున భయదుఃఖాదులు లేటి కాశ్వతప్రహ్లాదంబు ప్రాప్తించెడిని. మున్ను నారకం బనుభ వించువారు మార్ధ్వగతికి మఱలుదురు. ఇంకేమిచెప్పుదు ? ఇంక నేను మీకడుపునఁబుట్టి యిట్లాశ్రమినాట మీకు యమునివల్ల

భయమేలేదు. బ్రహ్మపదంబు మీకబ్బుట నిస్సంశయంబు. తక్కిన
మీసంతతి యష్టైశ్వర్యములతో వేదోక్త పరిపూర్ణాయు స్సంపద
నందఁగలిగెడి. మీరు తత్పత్రపాత్ర సుఖానుభూతింగని చరమ
మునఁ గాశికఁ జేరఁగలరు. అయ్యదె మోక్షస్థానంబకాదే ! ఇంకఁ
జంతయేమిటి'కని యిట్లుపన్యసించుచుండ పంబాగర్భ ముక్తాఫలంబ
యగు రత్నాంబ నివాగ్రజస్వాముల పదాబ్జములంటి సవినయం
బుగా నిట్లనె:

భక్తకల్పద్రుమా ! భవాంబుధిన్మునింగి మోహంపువలను
జిక్కియున్నయబలను. తాపత్రయ బడబాసలంబున వగచుచున్న
దాసను. నాయెడ ననుగ్రహించి నిర్లిప్తతఃప్రసాదింతురే నటకే
నేగి తపమాచరింపఁ గోరుదాన'ననినంత స్వాములు చిఱునవ్వుతో
నిట్లు బదులువల్కిరి: 'సౌభాగ్యవతి ! సతులకుఁ బతిసేవకంటె గతి
వేఱుండెడినే? నీకేమి? తపస్సేమి ? తగదు. తగదు. పాతివ్రత్యం
బున కలరి పశుపతి సద్గతిఁగూర్చు. దాన నిస్సంశయముగా నిష్టాప్తి
యగు. కావునఁ బతిసేవయే భవతారకమను మనోనిశ్చయంబున
నిజపతియే పశుపతియని కొలిచి శ్రుతివిహిత సద్గతింగనుము.
చింత వాయు' మనవుడు నారత్నాఖ్యయువతి శీలోగ్ని యిట్లడిగెను:
'స్వామీ! మీరలు సర్వజ్ఞులరౌట నస్మత్పారబ్ధ భవితవ్యాదికం
బులందెలుపఁ గోరెదననెను. అందుల కాయతికులతిలకులు వలి
కిరి: "అమ్మాయా ! నీవు తామసవాసనాకలితపు. నీవనుభవించ
వలసిన పాపసంచితం బింకఁగలదు. తొల్లిటి పుష్పపున నీవుకొట్టిన
దెబ్బవల్ల నొకగోపు మృతినందె. పొరుగింటి భార్యాభర్తలం
గలహంబు కల్పించిన దానవైతివి. తత్కర్మవిపాకం బింకఁ
జెప్పెద వినుము. భేనుప్రహార దోషఫలంబై నీదేహంబునఁ
గుప్తత్యాధి యేర్పడు. మున్నుకూడియున్న కాపురముఁ గూలఁ
దోసినదిదులకగు ఫలితంబై నీపతి యతియై నిన్నుఁద్యజించెడి '
నని నుడివిరి. అది విన్నంత సతిభిన్నయగు నాయన్ను తన్నుద్ధ
రింప జలయునని యతిపాదంబులంబడి విడువకుండెను. అప్పుడు

గురుస్వామి యిట్లనుగ్రహించె: “బాలా! కొంతకాలము సుఖంబుండుము. ముదిమిని బతి యతి కానానులెమ్ము. అపుడే నీదేహాంబునఁ గుప్తంబుగల్గు. ఇట్లు పాపఫలం బనుభవించిన వెనుక నంతమున సద్గతియే యబ్బునులెమ్ము. ఇఁక నీయొడలియందుఁ గుప్తం బంకురించినప్పుడు నాదర్శనంబు నీకయ్యెడిని. భారతవర్షంబున దక్షిణదిక్కున భీమామరజాసంగమ స్థలంబున గంధర్వనగర విఖ్యాత పాపనాశతీర్థంబుం జేరుము. నన్నటఁజూడఁగల’వని చెప్పి స్వామి యచ్చటవాసి గౌతమీనది యుదితంబైన నాశి కాఖ్య త్ర్యంబకక్షేత్రంబునకు ఛాత్రసహితుండయి నడచె. అక్కడ నడచిన వృత్తంబెల్ల వివరింప మొదలిడిన గ్రంథ విస్తరమాను. సంక్షిప్తంబుగాఁ బలుకుదు.

గోదావరీ మాహాత్మ్యం బనన్యదుర్లభంబు. తన్వృద్ధ గంగాతటంబుల నిటునటు మెండుగాఁ దీర్థంబులు విరాజిల్లుచున్నవి. ఈసరిద్వారంబు సర్వేశ్వర జటాబూటంబునుండి భూమండలంబునకు మహర్షి ప్రేరణంబునం దేఁబడినది. మున్ను మునిసత్తములు మంత్రబలంబున నిష్కారంబు లందెడినారు. ఒకప్పుడు గౌతమమహర్షి శాల్యాహారభక్షణ దీక్షంగొని తపఃకాచరించుచుండె. కొంతకాలమున కటఁజేరిన మానులు కొందఱు తమలోఁదామి ట్లనుకొనఁదొడఁగిరి: “ఈగౌతముఁ దీర్థరథమైదునుపాత్రమహిముందు. ఈతండు తలఁజెట్టిన నెట్లన నెట్టి వ్యంభైన నెట్టఁగలఁడు. గంగావాహిని నవనీతి దేఁగెల్లనేని సంజకుఁ ద్రికాలస్నానానుమాలంబుగా నుండెడిగదా. గౌతమీరీరంబు నందున్న మాత్రంబునఁ గోటివర్ష తపఃఫలంబు చేరులు. అట్టి మనకు లభించుటకు గౌతములప్రార్థి యావశ్యకము. వారోయేదేని సంకట మొదవినఁగాని యింకలకు, కలిగెను. కాన మనము యోజించి యాతని కొక యిక్కట్టు లర్పించి మనికొనుచు దూర్వామయంబుగా నవత్సగోరూపము నేర్పఱచి పౌణ్యప్రతిష్ఠఁ గావించి గౌతమర్షి ప్రసాదని ఛాన్యము నమలివేయ విడిచిరి.

జపానుష్ఠానమున నున్న యమ్మాని యొక దర్భపోచ నభి
 ముత్తించి యద్దాని నావలికిఁ గోలుటకై విడిచె. అదియె వజ్రా
 త్రమయి యామాయాధేనువును బరిమార్చెను. దాన గౌత
 ములకు గోహత్యానుహాసాతకంబు సంప్రాప్తమయ్యె. అపు
 డయ్యెడఁగల యామును లందఱేకముఖంబునఁ బ్రాయశ్చిత్త
 నిరూపణం బొనర్చిరి. ఆతనితో గంగంజెచ్చి యందు మునింగినఁ
 గిల్చివం బడంగుననిరి. గౌతముండును వల్లెయని తదానయనో
 జ్యోగియై దీక్షనుని మహాతపంబుం బ్రారంభించెను. అట్లొక్కవే
 యేండ్లతండు ఘోరతపంబునల్ప గంగాధరుండపుటికిఁ బ్రసన్నుండై
 పరమదుగు విత్తుననియె. గౌతమమహర్షి లోకోద్ధరణార్థము
 గంగం బ్రసాదింపుమని యభ్యర్థించె. వ్యోమకేశుండు నందుల
 కలరి మానవ పాపహారిగా నర్హుని బుడచి విడిచె. గౌతమీ
 వది భాగీరథినయ ప్రభావాంచిత కానయ్యె. కావున శ్రీగురుండు
 లోకానుగ్రహార్థమై తత్తటస్థితానేకతీర్థపర్యటనంబుఁ గావించుచు
 మంజరీకంబున మాధవారణ్యుండను నొక మానిం బొడఁగెను.
 ఆతండు నృసింహాభక్తుండు. తాను మానసపూజావేళల ధ్యానించు
 నల శ్రీగురు స్వరూప సాక్షాత్కార మాతనికిఁగలిగె. ఇపుడా
 రూపముననే తేజస్విలు నీ మహామహుం గనినంత విస్మితుండై
 సాష్టాంగ ప్రణామ పూర్వకంబుగా బహుప్రకారంబుల సంక్తు
 తింప సంతృప్తుడైన గురుస్వామి యారని నన్నాగ్నిప్రీతి న్నెట్లు
 తానామానికి ధ్యానగమ్యుండై తస్మనఃఫలకమున ననవరతము
 నిలుతునని యనుగ్రహించె. ఇట్లునుచు నాశ్వాసిచి దివ్యాకృతి
 నగపటచె. అట్టి శ్రీగురు ప్రేమ నుత్తమ కర్పూర గౌరవార
 సాక్షాత్కారంబైనంతనే యగణ్యపుణ్యుండగు మాధవారణ్యుండు
 వినయావనత పదనుండై కేంద్రార్థి యిట్లుపలికె: 'ఓహహా! జగ
 ద్గురూ! సామాన్య దృష్టిని మీరలు నరులరుగా నగపడినను
 సాక్షాత్పరంజ్యోతి స్వరూపులకు త్రిమూర్త్యవతారమృదుషులను,
 లోకులఁ దరింపఁజేయనేర్పడితిరని యెఱింగితి. భవచ్ఛరణాంభోజ

సందర్శనంబునఁ గృతార్థతచేతుఁడే ననుచునానందబాష్ప పూరితాక్షుం డయ్యె. అంత శ్రీ గురుస్వాము లిట్లనుగ్రహించిరి: 'మాధవా! నీకు మంత్రసిద్ధియైనది. సద్గతి దొరకినది. శాశ్వత బ్రహ్మలోకావాప్తియు నిస్సంశయంబు. నీవనుదినమును నీమానస పూజలో నృసింహకారునన్ను ధ్యానించితివి. ఇపుడు ప్రత్యక్షముగాఁ గనఁగలిగితివి. నీవేదికోరెద వది యందెదవు గావుత' మని ప్రసాదించి యుచ్చటువాసె.

అంత సద్గురుండు సాశ్రవుండై తత్త్వరంబుననే తగు వాసర బ్రహ్మేశ్వర తేత్రంబునకు స్నానార్థమరిగి యచ్చోట శూలరోగ పీడసహింపలేక యసువులు వీడవచ్చిన యొక్కవిప్రునిఁ జూచె. పాపమా బాఁచునీ భోజనముసేయుచున్నం బరిణామ శూలవల్ల మరణ మాసన్నమయిన ట్లుండెడిది. కాన నాత్మదు కడుపార భుజింప నెఱుంగఁ డయ్యెను. నెలకో పడేను దినాలకో వీడినె డన్నముఁ దినినంతఁ గడుపునొప్పి చే గిలగిలమని తన్ను కొనుచుండు. అట్టి యాద్విజుండు తత్పూర్వదినముననే నాల్గుమేతుకు లెక్కువ మెక్కుట వెక్కనమగు నక్కడుపునొప్పి కోర్వలేక గంగలోఁబడి ప్రాణత్యాగంబొనర్పఁ గృతనిశ్చయిండ్డై యెటులోయటఁజేరి పెద్ద పెట్టున నిట్లని విలపింపఁదొడఁగె: 'అయ్యో! యీ పాపపుత్రుడు కెందులకు? ప్రాణధారమగు నన్నము తినలేని మని! కంట మరణమేమేలు. ఛీ! యీజన్మమేల?' యనుచు మెడకొకతాతిని వ్రేలాడఁగట్టుకొని యీశునుద్దేశించి యిట్లు ధ్యానించె: 'స్వామీ! భూమికి భారమైతిని. ఒరులకింతయన్నము పెట్టనైతిని. జన్మాంత రంబున నేపుణ్యంబుం జేయనైతిని. బ్రాహ్మణ ద్రవ్యమునే హరించితిను! గోవులముందున్న గ్రాసమే తీసివేసితిను! విశ్వాన ఘాతుకుండనైతిను! కాని యంతటి కష్టంబు సంప్రాప్తమయ్యె. ఈశ్వరారాధనం బెఱుఁగమిను! తలిదండ్రుల గౌరవింపమిను! గురువుల నిందించుటను! బ్రాహ్మణోత్తములఁ దూలనాడుటను! యతి ఘుల వెడలఁగొట్టుటను! యిట్టిపాపఫలం బనుభవించవలసె. ఆహా!

కాపురములఁ గూలఁజొసితి నోవనముల నగ్గిని రగుల్కొల్పితి నో
జననీజనకుల విడిచి చారతోడఁ గుడిచితి నో యింతే పురాకృ
తాఘ సంఘితం జేర్పడెనో నేటి కిట్లనుభవమునకు వచ్చె " నని
యేడ్చి యేడ్చి గోదావరిలోఁ బడ్డవానింజూపి శ్రీగురుండు శిష్యుల
కిట్లాజ్ఞాపించె: " అరలే ! యెవఁడో యాత్మహత్య చేసికొను
చున్నాఁడు. అయ్యో ! యెంత హాపకృత్యము ! చాండు. ఎందు
లకో యడుగుఁడు. వాని నిటు కొనితెం " డనవుడుఁ దచ్చిష్యు
లం గొందఱు పరువిడి నీటిలోనుండి వాని నీవలికిడ్చి గురుసమ్ము
ఖంబున నుంచిరి. అయ్యనాథనాథుం " డిదే మిట్టి యాత్మ
హత్యా మహాహతకంబున కొడిగట్టుకొను చున్నాఁడ ' వని యె
విప్పునడిగె. అతఁడందుల కిట్లనె: " అయ్యో ! యెందులకు
మీరట్లడిగెదరు ? మీ దేమిసేయఁగలరు ? నాదొక వనికీమాలిన
పాడుబన్దము. భూమికి భారమైతిని. పదేను దినాలకో నలకో
యొకమాఱు గుప్పెడు మెదుకులు తిన్న వని కడుపునఁబడి యిడు
మలఁ గుడుపుచున్నవి. ఈబాధ కోర్వతేక ప్రాణములం దీసి
కొనుటే యంతకంటె మేలనిపించి యేటిలోఁబడితిని. స్వామీ !
యీదేహ గొప్ప మహిమయే. అన్నద్వేషము కలిగిన వెనుక
మనికి యేమిటి ? " కనియె. గురుస్వాములు కృపాయుక్తులయి
యిట్లు పల్కుచున్నారు: " ఓయీ ! నీవు మిక్కుటమగు బాధ
నొందుచున్నావు. ఇప్పుడు నీకొక యావధముం జెప్పెద. వెలువ
కుము. సంశయిగ నక్కఱలేదు. వ్యాధి నూపునూయ ముందిఁక
నీభూమివంతరః ^{మంత్రంతవలకు} గడుపార సిష్టాన్నభోజనంబుఁ
గావించు చు ^{గత}మనిరి. అట్లు గురువులు వల్కివంతనే
కొంత శాంతి నందిన మంతనంబుతో నాపాటుదవ్వారిపాదంబుల
నిజశిరంబు వ్రాల్చె.

అయ్యవసరంబున నొకగ్రామాధికారి యగు బ్రాహ్మణు
డచ్చోటికి స్నానార్థ మేగుదెంచినవాఁడై శ్రీగురువరేణ్యులం గనఁ
గల్గినంత నమితభక్తి నొడమఁ దత్పాదంబులకు సాష్టాంగ దండ

ప్రణామంబుఁజేసె. అతనింగని దయతో గురువు లరసినంత నిజ
వృత్తం బిట్లుతెలిపె: “స్వామీ! మాయది యాపస్తంబశాఖ.
కాండిన్యసగోత్రజుడ. నన్ను సాయస్తేవుడని పిలుతురు. మా
కాపురము కాంచీపురము. ఉదరపోషణకై యవనావనీపాలసేవ
కుండను గావలసి పరిసరగ్రామాధికార పదంబంది యొకసంవత్సర
కాలమునుండి యిట్లున్నవాడను. నేటికి నాపూర్వపుణ్యవశ
మున నేలినవారి పాదదర్శనలాభం బొదవుటఁ గృతార్థతఁగంటిని.
విశ్వాంతరకృత కిల్బిషంబులెల్ల నంతరించె. మీకృపఁ బడసిన
భవార్ణవతరణ సాధనం బదియకాననుట కబ్బురమీ? ఎంత తమ
బాపరించిననో కాని లాభింపని భవత్పాదసందర్శనంబు నాకిపు
డప్రయత్నముగాఁ జేతుట.

అ గంగవల్లనడఁగుఁ ♦ గలుషంబులెల్లను
దమ్ములపగవఁడు ♦ తాపముడువు
ధరను గల్పకంబు ♦ దైన్యంబుఁబోఁగొట్టుఁ
దారొపాపతాప ♦ దైన్యహరులు.

మీకృపావీక్షణంబు ధర్మార్థ కామమోక్ష ఫలప్రదంబ
కాదే” యని పునః పునః కృత ప్రణామండు కానుక్యు. అపు
డాతని గురుపాదులు సాదరంబుగా దరిం గూర్చుండఁజేసి యిట్లు
చెప్పఁచొడఁగిరి: “ఓయీ! నేను జెప్పనది గూఁదునినుము.
సావమీ బాఁపండు జతరవ్యధితుండై యున్నవాడు. ఆకలివల్లఁ
బ్రాణంబులుంబోవును. ఈతనికి శూలరోగోపశంభూఁ బూనర్ప
మీయింటికిం గొనిపోయి మధురాహారం బిడుముతిని. దాన వీని
యాకలి యడఁగి రోగంబు నుడుగు. అఁకొని యున్నాడు.
త్వరగాఁ దీసికొనిపోమ్మని యజ్ఞాపించె. సాయందేవుండది విని
“స్వామీ! అట్లచేయుదుంగాని యన్నము తిన్ననే యంతనికి
ముప్పువాటిల్లునే. నెలదినాలకు నిన్న నేమాత్రమీ యింత
తిన్నంత బాధ దుర్భరమై యేటిలోఁ బడవచ్చునే. ఇప్పుడింక
నేను మెక్కించిన నీతండు దక్కునా? పుణ్యమునకుఁబోయి పాప

మొదటి గట్టుకో వలయు నేమో! బ్రహ్మహత్య దావరింపదుగదా?" యనెను. శ్రీగురుండందుల కిట్లనును: "నేను జెప్పుచున్నాను గదా. గారెలు బూరెలు: బరమాన్న మే వీనికి మంచిమందు. అట్టి యాహారంబిడిన నీతనివ్యాధి నివారణమై తీయును. అనుమానింపక త్వరగాఁ బెట్టు" మనియె. సాయందేవుం డట్లయని సద్గురు స్వాముల నిజగృహంబునకు భిక్షార్థము శిష్యసహితులై దయ సేయుండని యభ్యర్థించె. స్వాములు సంగీతారసూచక నారా యణస్మరణ మొనర్చిరి. భూదేవుండు హర్ష పూరితుండై స్వాముల వారిని దదనుచర శిష్యవర్గమును శూలరోగియగు విప్రునిం దన వెంటఁ గొనిపోయె. తద్వహిణియా పతివ్రతామణి వారింగని యప్పొంగి ఊడశోపచార పూజలం గావింప నిజభర్త కన్నిటఁ దోడునీడయై మెలంగె. నారల పూజావైచిత్ర్యంబు శ్రోత వ్యంబు. నాకన్నులారఁ జూచితి. సమాగతులం బూజింప నంద అకు వేటువేటుగా మండలంబు లమర్పఁబడియె. ఒక్కొక్క దానిలోఁ జక్కని పలురంగుల ముగ్గులు దిద్దఁబడియె. అంత నతిభక్తి వినయ సంభ్రమంబులు పెవంగొన నాదంపతులు యతు లకు సాష్టాంగప్రణామ పూర్వక స్వాగత మొసఁగి మధ్యస్థితమండ లంబునఁ జిత్రాసనాసీనులం గావించిరి. తచ్చిష్యుల కుచితాన సంబుల నొసంగిరి. వెండియు గురులకుఁ జాభ్యాఘృత్యదుష్కరచా రంబులు సలిపి కంచామృతాదులతో రుద్రసూక్తపఠన సహిత ముగా నభిషేచించి వస్త్రమాంఝాల సమర్పించి పాదతీర్థ గ్రహణానంతరమున నీరాజనం బొసంగి గీతాదికంబులఁ గన్పిరి. ఇట్లే తచ్చిష్యులకుం గూడ ఊడశోపచారంబులు జరిసి దేవభావం బునఁ బుష్పంజలి సుటింప గురుస్వాములు వారలభక్తి కలరి సత్సంతాన సాధాగ్యభివృద్ధి యుద్ధి తద్వంశజులందఱు దైవభక్తు లయ్యెదగు గావుత మని యాశీర్వదించిరి. అంతట భోజనంబు లమర్చి భోజనీయ వివిధమధురాహార పదార్థాన్నంబుల పంథర్పణంబు గావించఁబడియె. గురుప్రభృతులతోడ మన పరిణామ

శూలియు యథేష్టంబుగా భక్త్యభోజ్యంబులం గడుపారఁ గుడిచిన నాతని కెట్టి బాధయుఁ గలుగదయ్యె. విపుని కానందమునను దత్రీత్యుల కాశ్చర్యమునం బరవశత కలిగె. పరుసవేదితాఁకున లోహంబు సువర్ణత నందుకైవడిని శ్రీగురుకృపాప్రసార మాత్రం బున నావిపునికాయంబు వజ్రీతుల్యంబు కానయ్యె. తత్కృ పాప్తిని దైన్యనాశం బొదవుట కబ్బురమేమి? భానూదయంబున సంధకారంబు వాయకుండెడినే? చూచితివా నామధారకా! శ్రీగురు కృపావృష్టి యెవ్వరిపైఁ గురిసిన నవ్వారి జన్మాంతర దోషంబులెల్లను గొట్టుకొనిపోయెడినుమీ! ఇక రోగాలు పోవు టొక లెక్కయా?

జ్ఞాన కాండము — ౧౪ దశమ.

నామధారక సంప్రశ్నంబువిని సిద్ధుం డవ్వలికథ యిట్లు వచించె: 'భక్తిప్రకారవేత్త యైన సాయందేవుని సంపూజనంబున కలరి ప్రసన్నుండయిన శ్రీగురునాతండు సాంజలియై యిట్లునంస్తు తించె: స్వామీ! మీరు మాయామానుష విగ్రహులరు. శేడా తీతులరగు త్రిమూర్త్యవతార పూరుషులరు. విశ్వవ్యాపకులరై యు భక్తులనుద్ధరింప నిట్లవతరించితిరి. భవన్మహిమాభి వర్ణనంబొనర్ప నేనంతటివాఁడను. మద్వంశజలకుఁ బుత్ర ప్రాత్రాది సాఖ్యం బును మీపాదభక్తియుం గలుగ ననుగ్రహించితిరి. ఇక నొక్క మనవికలదు. దయచేసి యవధరింపుఁడు. నేనొక కూరరాక్షస కల్పిండగు యవనాధిపుని కొలువునలుపువాఁడను. ఆతఁడేటట నొక బ్రాహ్మణునిఁ జంపుచుండు. ఇపుడది నాపాలఁ బడనున్న దేమో! ఇప్పుడ చుప్పున రమ్మని యాఘాతుకుఁడు నన్నిలువనంపె. దరికేగినఁ బొరిగొనును. వీమైనఁగానిండు. ఇదిగో మీచరణము లనునమ్మి శరణుఁజొచ్చితి ననియె. అదివిని గురుండు తచ్చిరం బున నిజకరంబుంచి సాదరవాక్కుల నిట్లభయప్రదానంబుఁజేసె: 'మీయీ నీవికఁ జింతింపకుము. నిర్భయంబుగఁ జనుము. యవ నుండు కూశయైననేమి? నీజోలికి రాఁడులెమ్మ. నిన్నుఁ శ్రేమతో

మాట్లాడి యంపివేయును. పొమ్ము. నీవిటు తిరిగి వచ్చుదనుక నేనిట నుందును. నీవునుటలిన వెనుకనే బోవుదు. నీవు నాభక్తుడవైతివి. నీవంశజుల యింకట్లు కానున్నారు. అట్టియెడ నీనిష్ఠా ర్థంబులఁ బడయకుండెదవే! నీవింకఁ బుత్రపౌత్రాభి వృద్ధిగా నుభంబుండెదవుగావుత. నీవును నీవంశజులెల్లరు దీర్ఘాయుష్మంతులై యభిండి తారోగ్యైశ్వర్యాష్టదంబులతోఁ జెంపొందెదరుగాత' మను శ్రీగుర్వాశీర్వాదంబు లందిన గ్రామాధికారి సాహసింది యవనాధిప దర్శనార్థమరిగె. అకటకు తురక కాలాంతకోపమ కష్టాత్ముండయ్య నీవిప్రునిఁ బొడఁగని తాఁగుపితుండై యు హిం సింపక విముఖుండై లోనికేగెను. సాయందేవుండు చకితాంతరం గుండై శ్రీగురుసంస్మరించె.

అ॥ చిచ్చునచటనేని ♦ చెదలంటఁగలుగునే ?
గరుడుఁ జంపనాన ♦ యురగమిలను ?
హరినిమింగునెట్లు ♦ తైరావతంబట్లై
కలదె గురుకృపాప్తిఁ ♦ గలిభయంబు ?

సద్గురువర చరణారవిందము లనవరత మెవ్వని మడినంటి యుండు నవ్వానికీ గాలమృత్యుభయంబే లేకుండునన నిక నవ మృత్యుభయం బేలయుండెడిని ? యమునిభయమే లేనప్పు డింక నొక యవనునివల్లనా భయము? అట్లేచ్చుండే గురుభక్తిభావుండా సాయందేవుని పొడఁగనినంత భ్రాంతచిత్తుండై యంతఃపురంబుఁ జేరి తూఁగి పడి నృపతిఁదప్పె. అంతటఁ దద్దేహంబు క్రాఁగి నట్లె పాఠాంతికవ్యధ నొందఁదొడఁగె. అపుడావిప్రుండు తనను శత్రుంబుతోడఁ జిత్రవధ కావించుచున్నట్లు కలఁగని యంతలో మలఁకువరాఁగాఁ బరువిడి తూలిపడుచు నీవలికివచ్చి దోసిలియొగ్గి యిట్లనియె: "అయ్యా ! మీరే మారాజులు. బాబూ ! మిమ్ము పుడవ్వరు పిలిచిరి ? మీరింక దయసేయిం" డని గాంగేయచే లాభరణాదికంబు లర్పించి సగౌరవంబుగా నాతని నంపివైచె.

పెద్దపులి పిల్లియైనందుల కత్యద్భుతానంద సారవశ్యంబునందిన సాయందేవుండు తన్నుండరింపజేసిన గురుం దలపోయుచు సత్వ రంబుగఁదత్సందర్శనంబు సేయవచ్చెను.

నిజగ్రామ పరిసర వదీతీరంబునకు స్నానార్థ మరుగుదెంచిన శ్రీగురూత్తములంగాంచి వారికి సాష్టాంగ దండప్రణామ పూర్వకానేక స్తుతివాక్యంబులతో రాజదర్శన వృత్తాంతంబు సాకల్యంబుగా నివేదించె. గురువు లందుల కానందించి యాతని దీవించి డించి యయ్యైతీర్థంబుల సేవింప దక్షిణదేశంబుల కేగ నెంచెదమనినంత సంప్రాప్త నవోదయుం డీనూతన శిష్యుండు కేల్పోడ్చి యిట్లు విన్నవింపఁదొడఁగె: “స్వామీ! నేనును మిమ్మునుసరింతు. భవహారకంబులౌ మీచరణంబులు వీడి క్షణ మాత్రంబు నేనిట నిలువనేర్తునే? మున్ను సగరు నుద్ధరింప జాహ్నువియిట్ల నాకు మీరలైతిరి. భక్తవత్సలా! నన్ను వీడకుఁడు. మీతోడనే యుండువాఁడ ” నని గురుపాదంబులం బడియె. అందులకు స్వామి ముదితుండై యిట్లు బదులిడియె: ‘భక్తా! నేనిప్పుడు కార్యార్థము తీర్థాన్వితంబగు దక్షిణదిశ కేగుచున్నాఁడ. తిరిగి వచ్చునెడఁ బునర్దర్శనం బొసంగెదను లెమ్ము. చింతింపకుము. అరిష్టంబువాసె. సుఖముగామను ’ మని తచ్చిరంబున నిజకరంబిడి యాతని నాశ్వాసించి మఱలించి సానుచరుండై కతివయప్రయాణంబుల నారోగ్యభవానీ విరాజిత వైద్య నాథక్షేత్రంబుఁజేరి యట గురు లంతర్హితులైరని సిద్ధుండుపలికె. అది విన్నంతనే యాశ్చోత ‘గురులట గుప్తతఁగన నేల? అద్యుడఁ దచ్చిష్యులెటనిల్చిరి? సెలవీయరే ’ యని వృచ్చసేసె.

జ్ఞాన కాండము — ౧౫ దశమ .

గురుపదంబుల నామధారకున కొదవిన దృఢభక్తిగొంది సిద్ధుండు తద్గోపనప్రకారం బిట్లుతెలిపె: అప్పటికిఁ దన్మహిమము క్రీనుముగా వ్యాప్తమాట లోకులు వారి వారి కోరికలెల్లం దీరిచి కొన దూరదేశములనుండి తత్సందర్శనార్థము రాఁదొడంగిరి.

ఈశలిలో సాధువులు ససాధువులు భూద్ములుంగూడ ఛాత్రులుగూడ జేరవత్తురు. మున్ను భార్యవుం డగపడ్డ రాజులనెల్ల నుక్కడించి భూదేవుల కఖిలావసీతలం బధీనముకావించి తాడవంబొనరింపం బశ్చిమసముద్ర తీరంబుంజేరె. కొండలువిప్రు లక్కడను నాతని ముక్కుమూసికొని కూర్చుండ నీయరైరి. వారాసకొలది దేవు రించుచు నాతని వెంటబడి తుడ కొరులకు దానమొనర్చిన నేలపైఁ గూర్చుందు రేమిటికనిరి. ఆతండదివిని విసివి జలధివల్ల నుండి సహ్యాదక్షిణస్థిత కొంతగాఢాభ్యామల భూతలంబుంగొని యాచకు లచ్చెరువడ నచ్చటువాసె. అట్లు శ్రీగురుమూర్తియుఁ దననుజేరి కోరువారికెల్లఁ బాత్రాపాత్ర విచక్షణంబుడిగి వరము లిడు టనుచితంబని తాన తిరోహితుండయ్యె. ఆతందు మాయా తీతుండైన జగద్వ్యాపకుండైయు సోపాధికుండైన యాశ్వరుండ కాదే? ఇఁక నశ్వరంబులగు వరంబు లిడుచుం దిరంబుగ ధరం బరంగునే? కావున వృసింహమాని యొక్కనాఁడు నిజానుచ రాశ్రవానీకంబునెల్లఁ జేరఁబిలిచి యిట్లుపలికె: ' ఛాత్రులారా! తీర్థయాత్ర లొనర్చుచుండుఁడు. శ్రీశైలంబున మరల నన్నుఁ జూడఁగల " రన్నంతనే వారొండొరుల ముఖంబులం నూచుకొని యొక్కుమ్మడి నేలకువ్రాలి యిట్లు మొల్లవెట్టిరి: "గురురాజ! కృపామూర్తి! మిమ్మునమ్మియున్న మమ్మెల్లర నుపేక్షింపనేల? భవత్పాద దర్శనంబునన నర్వతీర్థ సంసేవనక మహాఫలంబు లభించునాయె. అట్టిదీనిని విడిచి మీమిం కేగంగన్మునుంగం గల్గు ఫలంబేమొకో యెఱుంగరాదు. భవచ్ఛరణంబులందే యఖిల తీర్థంబులుం గలవని నిగమాగమప్రసిద్ధంబకాదే?

ఆ. చిచ్ఛమైత్రనేల ♦ వెన్నిధి దరినుండ ।

గులకతాలవేల ♦ కొండదండ ।

ముండ్రమొక్కలేల ♦ ముందుండఁగల్పకం ।

బేలులేలమాకు ♦ మూరుగాక ।

యన విని స్వామివరులు వారికిట్లుద్బోధించిరి: 'సన్యాసులమాట నొక్కట నైదు దినాలుండఁగూడదు. మనకుఁ దీర్థాటనమే కర్తవ్యము. ఇఁకఁ జిత్తస్థైర్యముదవ నేకాంతవాసం బనుష్ఠేయము. నేను జెప్పినరీతి నాశ్రమ ధర్మంబు నెఱపునది. ఓయతులారా! మీరిట్లే నడచి యాయాతీర్థంబుల గనుచు బహుధాన్యనామ సంవత్సరమున శ్రీశైలక్షేత్రంబున మెట్టుఁడు. నేనయ్యెడ మీకుఁ బునర్దర్శనం బొసంగుదు'నని యాన వేట్టెను. అంతనాయతి శిష్యు లెల్లరు కృతప్రణాములై యిట్లు విన్నప మొనరించిరి: 'గురూత్రమా! మీ సెలవునకు బద్ధులమాట నట్లకావెనుము. గురులయాజ్ఞ కడుగు దాఁటినవారికిఁ బరేతరాజపురంబున రారవంబు ప్రాప్తించు నాయె. ఇదిగో మీపాదంబులొన. పోయివత్తుము. కాని దయచేసి మేము సేవింపఁదగిన తీర్థంబులెవ్వయో సెలవిత్తురే నవి హృదిని నిలిపి యాదారింబోవువారము. మీరువల్కిన నదిమాకు సర్వసిద్ధి ప్రదంబయ్యెడు' ననవుడుఁ బ్రసన్నులై గురుస్వాములు వారికిట్లా యాతీర్థంబులంగూర్చి తెల్పిరి:- బ్రహ్మాండగోళంబునఁ బ్రఖ్యాత తీర్థరాజంబు ప్రయాగాఖ్యంబు. వారణాసిని గంగాస్నానంబు నవశ్యాచరణీయంబు. పవిత్ర భాగీరథీయాత్ర యలువది యోజనములు పరిమితిగలది. దానవష్ఠి కృచ్ఛ్రఫలంబులభించు. గంగా ద్వార దర్శనంబుననది ద్విగుణంబగు. యమునాయాత్ర యిరువది యామడల దూరముండును. తదనుగుణఫలంబుచేకులు. సరస్వతి యుం గుమారియుం జతుర్వింశతి యోజనపరిమితములు. ఎటనే వెన్నియోజనము లన్నికృచ్ఛ్రములుగా నెఱుంగునది. తత్తతీర్థ సేవనమునఁ బితృతర్పణము యజ్ఞఫలమును బ్రహ్మలోకావాప్తియు నయ్యెడిని. వరుణయుఁ గుశావర్తయు శతద్రువును విపాశకయు శరావతియు వితస్తయు నసిక్నియు మరుద్వృఘయు మధుమతియుఁ బయస్వతియు ఘృతపతియు సేవింపఁదగినవే. ఇవి జేవనదులని ప్రఖ్యాతములైనవి. ఇవి యొక్కొక్కటి పంచదశకృచ్ఛ్ర ఫలాన్వితములు. అందందు మునకలిడిన బ్రహ్మహత్యాది మహాపాత

కంబు లడంగి వనితతకల్లు. ఇంకఁ జంద్రభాగను రేవతిని సరయా
 గోమతులను వేదికాకాశికి నిత్యజలా మందాకినులను సహస్ర
 వక్రను బూర్ణాపుణ్యనదులను బాహుదారుణులను షోడశయోజ
 వార్ష ఫలంబుగలుగు. తత్తన్నదీ సాగరసంగమ స్థలంబులఁ గృత
 స్నానులైనఁ ద్రివేణీస్నాన ఫలాప్తినుండు. మఱియు వెరోచనియుఁ
 బుష్కరతీర్థంబును ఫల్గుననదియు గయాక్షేత్రంబును బదరీనారా
 యణంబును నలకానంద మహాస్థలంబును గురుక్షేత్రంబును మహా
 పుణ్య ప్రతిపాదకంబులు. శ్రీశైల మనంతపుణ్యదంబు. నెండియు
 రామేశ్వరము సేతుపు శ్రీరంగముఁ బద్మనాభము స్రమిశారణ్యము
 పురుషోత్తమాఖ్య మహాస్థలంబు నఖిలసంసేవ్యంబులు. మహాలయ
 తీర్థం బత్యంత పితృతృప్తిదంబు. అటమెట్టినవాటికి ముందిరువది
 యొక్కటి వెనుక నిరువదియొక్కటి తరములవారెల్లరుం దరింతురు.
 ఇంకఁ గేదారము కోటిరుద్రము సర్వదయు మహాఫలదాయక
 ములు. మాతృశేషముఁ గుబ్జతీర్థముఁ గోకాముఖయుఁ బ్రసాద
 తీర్థము విజయముం జంద్రతీర్థము గోకర్ణము శంఖకర్ణము సేవింప
 వలసినవి. అయోధ్యా మధురావగరంబులును గాంధీద్వారవతు
 లును మోక్షదాయకములు. శాలగ్రామ శబలగ్రామంబులును
 ముక్తిదంబులే. షడ్యోజన సమ్మిత గోదావరీతీర యాత్రీవల్ల
 వాణిపేయఫలంబు సంప్రాప్తమయ్యెడు. సవ్యంబుగా ముమ్మాటు
 గోదావరీప్రదక్షిణముఁ గావించిన మహాపాపంబులెల్ల దగ్ధమయి
 దివ్యజ్ఞానంబు కరతలామలకంబు కానయ్యెడు. ప్రియాగకుఁ
 దుల్యఫలదంబులు మఱిరెండుగల వని చెప్పెద వినుడు. అవి
 భీమేశ్వర పంజరాఖ్యంబులు, పరమ పావనంబులు. కుశతర్ప
 ణంబు గలదట ద్వాదశ కృచ్ఛ్రఫలాప్తియోను. గోదాద్ధి
 సంగమ స్థలంబున ముప్పదాఱు కృచ్ఛ్రంబులుగా నెఱుంగునది.
 పూర్ణానదిని ముప్పదియోజనముల కగుపున్నముతొరకు. కృష్ణను
 వేణును బదేను కృచ్ఛ్రంబుల సత్ఫలంబుబు. తుంగభద్ర వల్లీ
 యిరువదియేను. ఇంకఁ బంపానరస్సును బనిత్రమయినదే. హరి

హరక్షేత్రం బన్ననో సర్వపాప హరకంబనుండు. భీమానదీ తట
యాత్ర దశకృచ్ఛ్రఫల ప్రమాణంబుగలది. అటఁ బాండురంగని
మాతులింగముం జూడఁగలరు. తత్తీరస్థిత గంధర్వనగరంబు సర్వో
త్తమంబు. అచ్చోటఁ జెక్కులు తీర్థంబులును వరప్రదాతలుదేవతలుం
గలరు. పెక్కెల ? భీమామరజా సంగమస్థలంబునఁ గోటితీర్థంబు
లోప్పారు. అటఁగల రావిచెట్టాక్కటియే కల్పతరువువలె నెల్లరకిష్టా
ర్థంబులొనఁగూర్చు. తత్సమ్ముఖంబునంగల యదిస్మసింహాతీర్థము.
తదుత్తరంబుననే పురాణ ప్రసిద్ధ వరాణసీసమాన మహాక్షేత్రం
బఖిలాఘ తూలాగ్నిహోత్రంబగు క్షేత్రంబుకద్దు. పడమటఁ
బావపాపవినాశ తీర్థంబలరారు. అపైన మహాకిల్బిష విచ్ఛేద
కంబు రుద్రాపదాఖ్యం బొప్పెడిని. ఇంకిటఁ జక్రతీర్థంబు గలదు.
కేశవుం డచ్చటి దేవనాయకుండు. తరువాతఁగలవి కోటితీర్థ
మన్నథతీర్థంబులు. అందుఁ గల్లేశ్వరుం డొప్పునది సాక్షాద్దో
కర్ణంబ యనఁదగ్గ మహాత్తుగలది. ఇంక గంధర్వపురం బన్ననో
యది సిద్ధభూమి. అచ్చోట జపానుష్ఠానంబు సల్పిన శీఘ్రం
బుగా ఫలసిద్ధియొనఁను. కల్పవృక్షంబున్నెడ నేదికలుగదు ?
మఱియుఁ గాకిణీసంగమ స్థలం బనంతపుణ్య ఫలప్రదంబు. అది
ప్రయాగ కెనయనఁదగినది. తుంగభద్రానదియు వరదాయుని
యవును. తత్సంగమంబున నగుఫలంబెచ్చు. మలాపహా నదీ
సంగమ స్థలంబు శతజన్మ కృతాఘ సంహారకంబు. నివృత్తి
సంగమంబు బ్రహ్మహత్యాత్ర దుష్కృతినైన విష్కృతినేయు.
ఓహో శిష్యులారా ! విశేషంబుకల దిదివినుండుః బృహస్పతి
సింహరాశి స్థితుండొనెడ గోదావరియుఁ గన్యను బాండునర్పదు
కృష్ణయుఁ దులనుండఁ దుంగభద్రయు నుచ్చంగతుండైన మలా
పహాయు గంగాయతంబు లయ్యెడింగావున నయ్యెయెడల నటనట
స్నానదానాదులఁ గావించినంత బ్రహ్మహత్యాదు లడంగు.
భీమానది కృష్ణలోఁ గలిసినతావున స్నాతుండైనంత నరుండు
శుద్ధుండయ్యెడి. దాన నలువది జన్మములవఱకు బ్రాహ్మణ

త్వంబ లభింపఁజాలు. తుంగభద్రా కృష్ణా సంగమంబున సంతకు
 మూడురెట్లు ఫలము. నివృత్తి సంగమంబున నాలుగంతలు.
 పాతాళగంగన్మునింగి శ్రీమల్లికార్జును దర్శించుట నాలురెట్లు
 పున్నమబ్బు. ఇంక నేమిచెప్పుదు? పైనఁ బుట్టువే యుండఁ
 బోదు. యుగాలయంబున ద్విగుణ సుకృతమబ్బు. ఇంకఁ
 గృష్ణాసాగర సంగమంబునను గావేరీ సింధు సమాగమ స్థలంబు
 నను బడేనురెట్లు పుణ్యఫలంబు. తామ్రపర్ణి మహాపుణ్యద.
 కృతమాల పాపహారి. కయస్విని భవహారి. సముద్రస్కంద
 సందర్శనంబున నెల్లకలుషములు వాయు. భూమిపైఁగల
 శేషాద్రియు శ్రీరంగనాథుండును బద్ధనాథుండు ననంతండును
 మల్లికార్జునుండును బూజ్యులు. కుంభకోణంబున నొక్కట నెల్ల
 తీర్థంబులంగల్లు ఫలంబు చేతులు. కన్యాకుమారి మత్స్యతీర్థముఁ
 బక్షి తీర్థము రామేశ్వర ధనుష్కోటితీర్థము శ్రీరంగనాథ సమీప
 స్థిత కావేరీతీర్థంబును సంసేవ్యంబులు. పురుషోత్తమ చంద్ర
 కుండంబులు మహాలక్ష్మీపురంబును బాపహరములు. కరవీరము
 దక్షిణకాళి యనఁదగ్గది. కృష్ణానది యుదితంబైనతావున మహా
 బలేశుండు వెలయునదియుఁ ద తీర్థస్థితమగు నుభయ రామేశ్వ
 రంబును బావనంబులు. కొల్హాగ్రామం బాకపుణ్యస్థలంబు. అట
 నృసింహదేవుండును సదాశివుండు నుండువారు. కృష్ణాతీరంబున
 భిల్లవటియని యొకటికలదు. అట శక్తిస్వరూపిణి భువనేశ్వరి
 పాలించు. అటఁ దపంబు సేసిన సిశ్యుల సామర్థ్యం బొదవు. ఇంక
 వరుణా సంగమ స్థలంబున స్నాన మొనర్చువారు మూర్కండేయ
 తుల్యులయ్యెదరు. కృష్ణా వేణీ పంచగంగా సంగమస్థలం బమర
 పురంబట మాఘస్నానంబు లొనర్చినఁ బ్రయాగవార్తించు
 పున్నంబుకన్న మిన్నయై సమూహు. ఇటహానులు తపశ్చరణం
 బున సిద్ధిగనిరి. సర్వతీర్థంబు లటఁ జీరుట నట మున్ములిడిన నఖి
 లార్థ లాభంబొట నిస్సంశయంబు. అంతంగల యుగాలయ సంగ
 ర్శనము ముత్తప్రతిపాదకము. తూర్పాలయంబును బావనంబు.

అట్లే విశ్వామిత్ర స్థానంబు మలాపహారకంబు. కృష్ణానంగమంబు
సర్వదోషహారంబు. ఇంకంబ్రశంసార్థము సాత్త్వికవిష్ణు ప్రతిభా
దృశ్యుండు కపిలుని యాశ్రయంబు. అటఁ గృష్ణాపగ యుత్తరవాహిని
యయ్యె. అచ్చోట నేమహామంత్రమైన నొకమాటుచ్చరించిన
మాత్రన కోటిగుణితముగా ఫలింపఁగలదు. తరువాతఁ జెప్పఁదగి
నది కేదారతీర్థము. మఱియుఁ బీఠపురంబుకల దదిదత్తాత్రేయ
నిలయంబు. ఇంక మణిగిరియను మహాతీర్థంబుగలదు. అట ఋషి
సప్తకము మున్నొకటఁదపంబుసలిపిరి. ఋషభాద్రియునొకపుణ్య
స్థలంబు. కల్యాణనగరంబు ముక్తిదంబు. అహోబల సందర్శనం
బున నటువది జన్మములొనర్చిన పున్నెంబులభించు. శ్రీరంగనాథ
సందర్శనంబుననో మఱి భవంబులేదు. ఛాత్రులారా ! యిట్లు
క్షేత్రంబులెల్ల సేవించి పవిత్రతఁగనుఁడు.

ఇంకఁ బ్రజావహాధంబు కొఱకీ నియమములును మీరె
ఱుంగఁదగినవి. రజస్వల యగునింతి నదీస్నానం బొనర్పఁగూడదు.
దక్షిణాయన ప్రవేశానంతరము రెండు మాసములఁ దత్తన్నదీ
తీరవాసులుగా కిత్తులు జీవనదీస్నానంబు లొనర్పఁబోరాదు.
వర్షాకాలంబులందెల్ల సరిద్వారములును సుమవతులొటనె యందుఁ
బ్రజలు మునుంగఁజనదు. అందు భాగీరథి చంద్రభాగలకు సింధు
గాతమీ సరయూ వర్మదలకు మూడుదినాలురజోదోషము. వర్షా
కాలంబుననో యెల్లనదులకుఁ బదిదినాలు రక్షాభాత్యంబని తెలి
యునది. వాపీకూప తటాకంబుల కొకరేయన నిష్కాత్రమా
దోషంబు వ్యాపించు. కొత్తనీరుగ నగవడు నెడిసది రజోదోష
యతత్వంబుగ గ్రాహ్యంబు. ఆనీట స్నానంబు దోషంబుఁగూర్పు.
ఈసాధారణవిధి తీరవాసులకు వర్తింపదు. యాత్రికు లేతీర్థంబు
సేవింపఁ బోయినను దప్పక ట్రోరస్నానోపవాసాదులు కర్తవ్యము,
లను శ్రీగురుహాథ నాలకించిన వారెల్లరుఁ దద్వాక్కు కామ
ధేనువేయని ప్రసాదరూపముగాఁ గొని యొక్కుమ్మడింబల్కి
యొక్కొక్కరుగాఁ గృతప్రణామములై సెలవుఁగొనిరి. తుదకు నేనా

కృందను మాత్రము గురుసేవయేకోరి తత్సన్నిధినుండ ననుజ్ఞా
తుండనైతి. ఇతనడచు చరిత్రం చింతను మనోహరంబని
యాసిద్ధుండు తెలిపె.

జ్ఞానకాండము — ౧౬ దశమ .

నామధారకుండు వినతుండై స్వామీ! యాతార్థమేగిన
శిష్యులెవరెవ్వరో మిమ్మువశేషింపఁజేయ నవకాశమెల్లొదవెనో
యవ్వలివృత్తం జేయదో వినిపింపఁగద రే' యన్న నక్కథకుం
డ్లుబకమింఁచె: భక్తచూడామణి! నేను బరాకువడినను నీవు
విడుచువాఁడవుకావు. నీప్రశ్నము నాకెంతయు నానందదాయ
కము. నీవు నాకుఁ గూర్పుశిష్యుండవు. నీమూలాననేకదా
యీగురుచరిత్రమెల్ల స్మరింపఁబడుచున్నది. తిరిగితిరిగి వేసరి యున్న
నన్ను నీవు కథామృతసాగర నిమగ్నుం జేసినవాఁడవైతివి. దాన
నామదికెంతయు శాంతియొదవుట నాకిదిమేలయ్యె. కావున నీకుఁ
బుత్త్ర పౌత్రాది సమృద్ధియు ధనధాన్యాభివృద్ధియుం గలిగి సుఖం
బుగా మనెదవుగావుత. గురుకటాక్షంబుకల్పి లోకమాన్యతయు
నబ్బెడి. నీకింక సందియములేల్లఁ బాయ విపులంబుగాఁ జెప్పు
చున్నాఁడ. చేతఁజేయవైచువాఁడ.

శ్రీ గురుస్వాములు వైద్యేశ్వర సమీపంబున నేరెఱుంగ
కుండఁ జేరిరి. అనుచర శిష్యవర్గము నీడిపోయె. నేనక్కడఁ
దత్పాదసేవ సల్పుచు దరినుంటి. అచ్చోట వారొక వత్సరకాల
మొదలు గుర్తింపకుండ నుండిరి. అయ్యెడ కొక్కట నొక
విప్రుండేతెంచి గురునాథులకు సాష్టాంగంబుగాఁ బ్రణమిల్లి
తత్పాద ద్వయన్యస్తమస్తకుండై యిట్లర్థించె: "స్వామీ! అజ్ఞా
నాంభోధి నిమగ్నుండను. ఎంతకాలమునుండి తప మొనర్చినను
నాదుర్గతి యేమోకాని యిప్పటికిని నామది కుదిరికఁ గనదయ్యె.
మంచిదారి దొరకదయ్యె. జ్ఞానమబ్బునిది నావడ్డ పాపెల్ల వ్యర్థ
మేకదా. దేవా! యిప్పటికి నాకు మీపాదంబులు దొరకినంత

నామంతన మొంతయు హర్షపూరితము కానయ్యె. మనమున
కిందనుక నిలుకడ కుదురమికిం గతంబుఁగానము. మీరు తారకు
లరు. సద్గురువులరు. కావున దయయుంచి యుపదేశించి సత్వరం
బుగా జ్ఞానంబుఁ జేకూర్పవలయు” ననవిని మానివర్యులు చిలు
నప్పుతో నాతనిఁగని “ ఏమయ్యా, తాపసీ ! గురువుండమిఁ దప
మేమి చేసితి ” వని ప్రశ్నించిరి. అదివిని యాతండు విషాదా
కాంత చేతనుండు కన్నీరు విడుచుచు నిట్లుపలికె: “ బాబూ !
ఏగురువు నాశ్రయింపని వాఁడఁగాను. ఒక్క తీక్షణమూర్తి నా
కతికష్ట సాధ్యంబగు నొక్క తపశ్చరణ విధానముంగఱపె. అది
యనుష్ఠించుట నెంతయు వెతనందితి. ఆతఁడు వేదశాస్త్రంబులఁ
దద్యావ్యంబుల నుద్బోధించిన వాఁడుకాఁడు. కనరును విను
గుతో నొకపంథను జెప్పెం గాని దాన నామనమునకు స్థైర్యము

చేకుటదయ్యె. తుదకు వారు చెప్పినట్లు నేను జేయఁజాలనైతిని.
ఆతండు కుపితుండయ్యె. ఏమయ్యెనేమి నేనాతని వీడివచ్చితి ”
ననియె. అది విని గురుస్వాములు నప్పుచు “ అయ్యో ! యేమిది ?
నీవాత్మఘాతుకుండవైతివే. ఇది యెట్లున్నదన నెవ్వఁడే నొక
మూఁడుఁడు దేవాలయమున మలవిసర్జనము సేసి తిట్టి యీవలికి
వచ్చి తానదృష్టవంతుఁడనౌట నట్లొనరింపఁగల్గితి ననికొన్న
చందమైనది. ఎవఁడే నొరుల కపశకునము కల్పింపఁ దనముక్కుం
జెవియుం గోసికొఁ జూచునే ? కాకున్న గురువులయెడ నవజ్ఞతతో
మెలంగువాఁడేమి ? జ్ఞానంబు నందుటేమి ? నీవే గురుద్రోహివై
పైపెచ్చు గురునిందకుంగూడఁ గడంగుచున్నాఁడవే ! నీచేసిన పని
చూడ ముంగిటి పెన్నిధిం దన్ని యడవిలోఁ బడినరీతి నున్నది.
ఓయీ ! కామధేనువును విడిచి పాతపచ్చినవానిని నిన్నేచూచితిని.
నీనోటనేకదా గురుదూషణ మే నిపుడువిన్నది ? ఇట్టి నీకా, మన
స్థైర్యములేదనుచున్నావు ? గురుద్రోహికేడ ? జ్ఞానం బబ్బుటేడ ?
గురువులఁ దూలనాడినవారికి నిహమునను బరమునంగూడ సౌ

ఖ్యంబు నున్న. ఇట్టి యజ్ఞాని వజ్రాదవు నీవేద ? జ్ఞానంబు లభించుటేద ? గురుసంసేవన విధానం బెఱింగినవానికి వేణువేద శాస్త్రంబులతోఁ బనియేమి ? గురుని సంతుష్టిపఱచుఁ జాలిన సర్వజ్ఞత కలిగినట్లు నుమి. దాన నణిమాది సిద్ధులుం గలుగు నిగమాగమంబులు క్షణమాత్రంబున నశ్లేశంబున నలవడు' నన విశ్రుండదివినిగురుదృష్టిహతుండైన తనయశుభా ప్తి శంతయునగది విసముగ్ధై దీనవాక్కుల నిట్లు విన్నవించె: ఓహో! జ్ఞానాం భోధీ! సద్గురూత్తమా! నేను దుర్మతిని. నిర్విగాగులకు తామే నన్నట్లయిన నుద్ధరింపవలయు. మాయాజాల వేన్చితుండనాట గురు మహత్వంబు గుర్తింపఁ జాలనైతి. మీరు కృపఁజూచినం గాని జ్ఞానముకలుగనేరదు. స్వామీ! గురువులఁ దెలిసికొనుటయ్యి? తత్సేవావిధానంబెయ్యది ? దయచేసి బోధింపఁగదరే. ఎవ్వధం బున నామనంబునకు స్థైర్యంబొదవు ? సన్మార్గంబు వేద్యంబు గాఁదగున ట్లువకరింప మీరుదక్క నాకింకవరులే' రని తత్పాదం బులంబె. అంత గురునాథులు సంతసించి యిట్లనిరి: తాళసీ! చెప్పెదవినము. తల్లియుఁ దండ్రియు మేలుసేయువాఁడును నుప దేవ్యయం గురువులుగా నెఱుంగుము. విద్యాప్రదాతయో గురుం డన్న సాక్షాన్మాత్రిత్ర యాకారుండ యని దృఢమతినినమ్ని యాతనిఁ బూజసేయవలయు. ఇందుల కొక భారతగాధ కలదు. చెప్పెద నాకర్ణింపుము.

ద్వాపారంబున ధౌమ్యుండనుపేరిటి బుద్ధిశాలి యొక భూసుకుండుండె. ఆతనికి మూగురు శిష్యులుండిరి. వారు గురు సేవానిరతులై యాతనితోడ వేదాధ్యయనముఁ గావించుచుండిరి. వారరుణబైదోపమన్యు నామకులైయుండిరి. పూర్వగురు సంప్ర దాయమున శిష్యులమనశ్శుద్ధిం బరీక్షింప సేవఁగొ నడివారు. అంత వారి యంతఃకరణశుద్ధియు దృఢభక్తియుం దెలిసి కృపఁజూపు వారు. అట్లే ధౌమ్యుండును నిజసేవ చేయుచున్న శిష్యులం దరు ణుండనువాని నొక్కనాఁడు సంబోధించి యిట్లనియె: ఓయీ!

త్వరగా నీవు పొలమునకుఁ బోయి యదెల్లఁ బూర్తిగాఁ దడియు
 వనుక నీరు పెట్టవలెను. నీరు లేనిది నారు బ్రదుకదు. కానవరిచేనెల్లఁ
 దడిపిర'మ్మని యాజ్ఞాపించెను. అయ్యానతిఁగొన్న శిష్యుఁడు
 సత్త్వరగతి నరిగి బోదెసేసి చెరువులోనుండి చేనికి నీరుపెట్టఁ
 బోయెను. ఇట్లుండఁ జత్తటాకమునకు పేటొకదెస గండివడి యం
 దలి-జలపెట్ల వహారున ధ్వనిసేయుచు నామార్గంబునఁ బాటు
 చుండె. అపుడయ్యరుణుండు తనమనంబున నిట్లనికొనఁ దొడం
 గెను: అయ్యా! నీరెల్ల నామార్గంబునఁ బోవుచున్నదే గురు
 వులు కోపింపరా? ఏమిసేయువాడ' నని ముందు మంటితో
 నాగండి కట్టఁజూచెనే కాని యది కొట్టుకొని పోవఁజొచ్చె. అంతఁ
 దాను మోయఁగలిగినంతటి పెద్దపెద్దతాలు తెచ్చి యడ్డువేయ
 సాగె. అప్రవాహజేగమున నవియుం దొలఁగిపోవుచుండె. ఎన్ని
 తంటాలుపడిన నానీరు తాదదుపశించిన పొలములోని కొక్క
 చుక్కయైన నెక్కకుండె. అపుడా శిష్యుఁడు శ్రీహరీ! ఏమి
 సేయుదు? పొలము తడియదేని నాప్రాణంబులైన విడుచువాడ.
 తాలు కొట్టుకొనిపోయినతావున నేనే యడ్డుగాఁ గూర్చుందును.
 అట్లయినను గురువుగారిచేను తడియకుండునా? చూత' మని
 కృతనిశ్చయంజై గురుపాదంబులు హృదిన్నిలిపి పాటునీరంబు నరి
 కట్టఁ బోయె. ఆగండి కొకకట్టను దనశిరంబును రెండవదానికి
 నిజపాదంబులుం దన్నిపట్టి యటఁబడి యుండఁగాఁ బాటునీరంబు
 వం గొంత యడ్డువడి ధౌమ్యులవారి పొలమువైపునకుఁ బాటుఁ
 జొచ్చె. అట్లాతఁడు గురుకార్య నిర్వహణైక దీక్షనూని తనదేహ
 మందులకర్పించి యెట్టకేలకుఁ దాఁబూనినదానిని నిర్వహింపఁ
 జాలెను. సాయంసమయమున ధౌమ్యురి తనపొలముఁ గనవచ్చె.
 అదియంతయుఁ దడిసియుంట కెంతయు సంతృప్తాంతరంగుండయ్యె.
 అంతఁ దనవసువు నెఱపిన యరుణునికొఱకు నలుదెసలం బరికించె.
 ప్రొద్దుగ్రంకుచుండె. శిష్యుఁడగవడఁడయ్యె. అయ్యా! పొలముఁ
 దనువచ్చిన బిడ్డని నేడువృమ్మగంజైనఁ గబళించి యుండలేదుగదా

యనికొనుచు నెంతయు వగచుచు 'నాయనా! అరుణా ! ' యని పేరెలుంగున ముమ్మాటుపిలిచె. ప్రేమరసం బొలుకు గురు వాక్కులు శ్రుతిపుటంబులం జేరినమీఁదట నీటికినాని వలిగొని బిట్టబిగిసియున్న నిజాంగంబులు కొంతవడికెట్లా సడలించుకొని మెల్లఁగ లేచివచ్చి గురువర చరణారవిందంబులంబడియె. ధామ్యులా ప్రియశిష్యాగ్రణిం జూచి నంతవానిం దనహస్తం బూనిచి లేవఁ దీసి కూర్చుండఁజేసి మేనునిమురుచు జరిగినదెల్ల వడిగియాతనివల్లఁ దెలిసి యాతనిభక్తి కెంతయు నబ్బురపడి వేదశాస్త్ర ప్రవీణత యబ్బునట్లు వరప్రదానంబుసేసె. తత్తణ మాతఁడు వేత్తయై యాగురుపాద ద్వంద్వంబునకు మ్రొక్కె. ధామ్యుండు సంత మ్మండై యరుణుని కిలుసేరి గృహస్థాశ్రమ స్వీకారమునర్ప నెల వొసంగె. ఆతండు వోయెను.

ఇఁక ధామ్యుండు తనవద్దజేషించిన శిష్యులందు బైదుని మనోరూఢిందెలియ నిట్లుజ్ఞాపించె: 'నాయనా! పొలమునకుఁ బోయి యటఁగాఁపుండి ధాన్యమును సురక్షితముగా నింటికిఁ జేర్చుమోయి' యనియె. బైదుండది వినినంతనే వేగమహియి కొంతకనుకూల మగుదనుక నట శీతాతపంబులకోర్చి కావలిగాచి తాఁగోసిగింజలు రాలఁగొట్టి కుప్పసేసి గురుసవిధంబున కరిగి యిట్లు విన్నవించె: 'అయ్యగారూ! పొలమున ధాన్యము రాశిచేసివచ్చితిని. ఇంటికిఁ జేర్చసెలవా? ' యనెను. అందులకు ధామ్యునిట్లు బదులు సెప్పిరి: 'శిష్యాగ్రణి! కష్టించి పనిపూర్తిచేసితివి. పరిగాని వాని నీబండిమీఁద వేసికొనివచ్చి త్వరగా నింటఁజేర్చు'మని యొక దున్ననే పూన్నిన శకటంబుంజూపె. బైదుండట్ల కావించునని దాపటఁ దానలాగికొనివచ్చి ధాన్యమంతయుఁ దానొక్కండ పం ద్రొందు బస్తాలలోనికెత్తి మూఁపునఁ బుండువడ నడకుంబెడలిద్వ వట్ల లాగుచుండె ఇంతలో మార్గమధ్యముననాదున్న యొకప్రక్క కీడ్చి బురదగుంటలోఁ బడెను. దానినందుండి బైదుండివలికిఁ జెక రింపలేక పోయెను. తుదకది యందుఁ గూరుకొనిపోయె. దానఁ

గడుఁ జింతాక్రాంత స్వాంతుండైన బైదుం దమ్మహిషంబును
యగ్గంబునుండి తప్పించి తనబలముకొలఁదిఁ బెనఁగులాడుచు
లాగలేక మూర్ఛిల్లిపడియుండె. ఇంతలో ధౌమ్యముని యాతని
యెదుట నిలిచి యటఁగ స్తినందియున్నవాని నిజశిష్యుంగని వాని
యెడ దయఁగొని సంకటముడిపి ప్రిసన్నుండై వానిం గవుంగలింపు
కొని నిగమాగమజ్ఞత యప్పుడ యబ్బునట్లు ప్రిసాదించెను.
తద్వరదాన మాత్రంబునన యట్లయయ్యె. అంత వాతండు గురు
వాజ్ఞ నిలుసేరి గేస్తయి కీర్తికెక్కె.

గురువులదరి కేషించినవాఁ డుపమన్యుఁడు. వాఁడు విద్యా
భ్యాసంబున స్థిరమతిఁ గనకుండె. మిక్కుటంబుగ మిక్కుచుంట
యామందమతితకుం గతంబు గానోపునని యెంచి ధౌమ్యుండు
వానిని బ్రతిదినమును గోవులనటవికిం దోలుకొనిపోయి సంజవడు
దనుక మేపికొని రావతెనని నియోగించె. శిష్యుండట్ల ప్రితి
దినంబును గొనిపోయి తనకాఁకలి యైనంతనే వసులం దోలుకొని
వచ్చి యిలు సేరుచుండె. అదిగని గురువులు వాని నొక్కడ
నిట్టుల మందలించిరి: “ఏమిది? అనుదినము నింతవేగముగా మఱలి
రానేల? పోద్దు కుంకువఱకుఁగదా నిన్నావుల మేపుమంటి”
ననియె. అంత నుపమన్యుండు ముందు తానట్లు చేయుచుందునని
మఱుసట నటవికి గోవులఁ గొనిపోయి క్షుధాతురుండై గురులకు
వెఱచిన వాఁడౌట నింటికి మఱలక వాని నటఁగట్టిపెంచి పరిసర
తటిసీతటంబునకుం జని యటన్నాన సంధ్యావందనాది కృత్యం
బులం దీర్చికొని చేరువనున్న బ్రాహ్మణాగ్రహారంబున కరిగి
మాధుకరము సేకరించి భుజించి పోయి ధేనువులనూడఁదీసి మేవఁ
దొడఁగ. ఇట్లే తానొవ్వకుండఁ బ్రత్యహంబునను బనుల మేపి
కొని చీఁజీకటి వడ నిలుసేరుచుండె. ఎన్ని దినాలయినను దేహ
మునఁ గార్మ్యంబునందక చెక్కుచెదరకున్న వానిం గడపటి
శిష్యుంగని గురుండు ‘నీవిన్నా శ్లోపవసించినను నీదేహ సాటవంబు
సడలమికిం గతంబే’ మని యడిగెను. అందులకు శిష్యుండు

తాననుదినంబును వనసవిధస్థిత విప్రగ్రహారంబునఁ బరిగ్రహించిన భిక్షున్నంబు మొసవి యాలఁగాచి సాయంవేళ కిలుసేర్పుచున్న వయినముం దెలిపె. ధౌమ్యుండాగ్రహంబున “ఓరీ ! నన్ను విడిచి నీవెట్లు భుజించు చుంటివిరా చాలుఁజాలు ! ఇంతటి నుండి నీకట లభించిన భిక్షుఁ గొనితెచ్చి నాకిడిపోయి గోనంరక్షణముసేసి సంధ్యావేళ కిలుసేర్పు చుండవలయు” నని ముడలపెట్టె. అంత నాతండు ‘చిత్త మట్లయొనర్చువాఁడ’ నని మఱుసటి తినమున నావులఁ దోలుకొనిపోయి యటడించి భిక్షున్నంబుం గొని తెచ్చి నిజగురువులకు సమర్పించుచుండె. అందుఁ దనకు మిగులునది స్వల్పమై కడుపునిండకుండె. దాన నాతండు తిరిగి యట నట మాధుకరంబు గ్రహించి కడుపునింపుకొని గోవులఁ గాచుచుండె. అంతటనుండి వాఁడు ప్రతిదినమును రెండుతడవలు భిక్షున్నంబునకై తిరిగి యందు మొదట లభించినంతవఱకు గుర్వర్థముగను బిదప దొరకిన చాత్మార్థముగను వినియోగించుచుండెను. ఇట్లు చూచిన నెన్నిదినాలకును దేహసౌఖ్యంబుదుగకున్న వానింగని ధౌమ్యులిదేమని యడుగ నుపమన్యుఁడు తానొనర్పు ద్వివారభిక్షాటన విధానంబెఱింగించె. అందుల నాతండు కినిసి వానికిరు లేకలు దొరకినదియుఁ దనకే తెచ్చిపెట్టు చుండుమని యాజ్ఞాపించె. వాఁడు ‘నరే’ యని యంతటి నుండియు నట్ల కావించియుఁ గృశింపకుండె. ఆతండాలమేపి క్షుధితుండౌనడ నందయ్యవి వానివాని దూడలు త్రావి తనిసిన వెనుక ప్రవించు క్షీరంబులఁగని యవివృథ వోవకుండఁ దనదోసిటఁ బట్టి త్రావుచుండె. ఇట్లు తాను గుక్కింభరణంబు సేసికొనుచు ద్వివార భిక్షున్నంబు గురువుల కొరకు సమర్పించుచుండె. కొన్ని దినాల కా గుమ్మపాలుత్రావి గుమ్మడిపండువలె నున్న వానిం గాంచి గురుండిట్లు దేహస్థాన్యంబేర్పడ నెట్లని పృచ్ఛసేసె. ఆతండును దాఁజేయుచున్న దెఱింగించె. అగురుండిట్లుబోధించె: ‘ఓరీ ! ఉచ్చిష్టక్షీరపానంబున మందమతిపై

తోషభాగివైపోవుచున్నాడవుగదరా'యనెను. ఇక నా మఱు
 నాఁడు వాఁడఁకలిగొని యితకర్తవ్యతామూఢుండైయుండ నొక
 జిల్లేడు మొక్కనుండి పాలుగాలుచుండుట వాని కన్నులఁబడెను.
 అదిచూచి వాఁడు, 'మేలుమేలు. ఇది యుచ్చిష్టము కాదుగదా
 యనియొక యాకుఁగోసిదొన్నఁగాఁజేసియందొక్కొక్కచుక్కగాఁ
 బాలువట్టి తననోటఁబోసికోఁబోయెను. ఆగర్భాత్రిముననవి పొరలి
 వాని కనులంబడెను. దానఁ గనులువోయె. గోవు తెటకోతప్పి
 పోయె. తెన్నుఁగానక వాఁడుదురంతచింతాకాగ్రీంతస్వాంతుండయ్యె.
 చేతఁగొన నొక కట్టయైన లేకపోయె. కనులు లొట్టలువోయి
 గోధనముకొఱకై తడవికొంచుంబోయి యొక పాడునూతిలోఁబడి
 యేడ్వఁదొడఁగెను: అయ్యో! ఆవులు వానియంత నవి యింటి
 తోవఁ బట్టఁగాఁబోలు. గురువుగారునన్నుఁ గూఁకలువేయుదురే'
 యని కుందుచుండఁ జీకటివడెను. శిష్యుండప్పటికి నిలుసేరఁ
 దయ్యెనే యందులకుం గతంబేమైయుండునని ధౌమ్యులు వాని
 కొఱకు వెదకికొనుచు నటవికేగి యట ధేనువులుమాత్ర ముండఁ
 గాఁ గాపరికానరామికి వగచి గొంతెత్తి పిలిచె. అదివినినూతిలోని
 గుడ్డివాఁడు ప్రతివల్కె. ధౌమ్యుఁడాలకించి యుపమన్యుస్వసంబు
 విననైనదెసవట్టి యాగోతిలోఁబడియున్నవానివల్ల సంప్రాప్తవస్థా
 వివరంబుం దెలిసి ప్రేమమీఱ వానింజేతఁగొని యుద్ధరించినమంత్ర
 కంబుగ నశ్వినీదేవతల సంస్మరింపుమని బోధించె. ఆ శిష్యుండు
 నట్లకావించినంతఁ దాఁజూడఁగల్గె. అపుడాతఁడు భక్తిమీఱ గురు
 పదాబ్జాతంబుల కెఱిగియెంతయు సంస్తుతించె. అప్పటికి సంతుష్టి
 నందఁజాలిన ధౌమ్యమహర్షులు ప్రసన్నులయి వానిశిరంబునం
 దమ దక్షిణకరంబు ననుసంధించి నంత నాతనికి వేదశాస్త్రాది
 నైపుణ్యముదవె. అంతఁగృతార్థతఁబడసినయాతనికిగురుండిట్లనియె:
 'నాయనా! యింక నీవిలుసేరి సుఖంబుండుము. అనురూప కన్యా
 గ్రహణంబున సౌఖ్యంబునందుము. నీయశస్సు దిక్కులకెక్కును.
 నీకడ నిన్నుఁజేర్చినందించు సచ్చిష్యులు చేరుదురు. అందు నుత్తం

కాఖ్యండు భూమండలంబున భ్యాసామాండు యశేష విషాహుల
జయించి యథోలోకంబునుండి కుండలంబులంగొనితెచ్చి నీకు
గురుదక్షిణగా సమర్పింపఁగలుగునుమ్ము. అతండే జనమేజయ
మహిషాలుండు సేయనున్న సర్వయాగంబునఁ బాములనెల్ల
హోమంబుసేసి తుదకుఁ ద్వత్కృపాప్రదక్షకు నిందుతోడ
రావింపఁజాలి దాన జగద్విభ్యాతులఁడు కానయ్యెడు'నని శుభో
త్కరవాక్యంబులతో నాతని పీఠోక్కల్పె.

గురుద్రోహులగువారి కిహమునను జరమునను పాఖ్యంబు
మృగ్యంబు. వారికొకకే కుంభీపాకం బేర్పడియున్నది. గురు
లను సంతృప్తిపఱచిన నింకఁ గలుగనిదేమి? గురులలరిన యీ
మాత్రంబున నిగమాగమంబులెల్లఁ గరతలామలక ప్రాయంబులు
కాకుండెడినే? ఈ మర్మమెఱుంగలేక మాయామోహితుఁడనై
వ్యర్థముగా నిటునటు తిరుగక తిరిగి మీగురువులదరికే దారిఁ
బట్టుము. అతండ నిన్నుద్ధరింపఁగలఁడు. అతండు తుస్తిపడసినంత
నీకు సర్వమంత్రఫలంబు చేతులు ననినమ్మి మీగురువులకే శరణుఁ
జొచ్చిన నీకింక మేలయ్యెడు'నని యావిపునకుపదేశింప నాతండది
విని వివేకియై తద్గురుచరణంబుల నిజశిరంబుంచి యిట్లు మనవి
యొనర్చె: 'స్వామీ! వరార్థ సాధనోపాయంబు చక్కఁగా నుప
దేశించితిరి. నేను గురుద్రోహిని. మహావరాధంబుఁ గావించిన
వాఁడను. నుతిగురువులమనను విఠిగియుండునాయె. అట్టిది
మరల నదుకువడుటెట్లు? తునిఁగిన సువర్ణశకలములనైన నదుక
వచ్చుఁగాని ముత్యపుఁజెప్పల నొండొంటిఁజేర్చి నిరింపనేనుమే?
అట్లే విభిన్నంబయిన యస్మన్గురువరు చిత్తంబు మరల నదుకువెట్ల
నాతరమగునా? అయ్యో! యింక నేను బ్రదికిన లాభమేమి?
నాకుజీవితాశ లేదు. గురుద్రోహిని నేనింక నిట్లు మనుటకంటె
గురువులకొకకు నాయసువుల నిప్పుడవీడువాఁడ' ననుచు నాతఁడు
ప్రాణత్యాగంబొనర్ప నుద్యుక్తుండయ్యె. అబాఁకుని పశ్చాత్తాపం
బునఁ దత్పాపమెల్ల దగ్ధమయ్యె. నిప్పునెగతగిలిన మాత్రమున

నెంత పెద్దగడ్డివామియయినఁ జప్పున భస్మమైపోవుపగిది నగ్గియంటి
నంతనే కప్పురపు ముద్దయెల్ల రూపుమాయు చందమున నను
తాపాగ్ని దగ్ధంబులయి శతజన్మార్జిత మహాఘంబులైన నాశంబు
నందుఁజావ్వె.

అయ్యెడ నాత్మహత్య కావించికొఁబోవు నాభూదేవు నుద్దే
శించి శ్రీగురుండిట్లు పలికె: “ఓయీ! నీవింకఁ జింతింప నక్కఱ
లేదు. నీకలుషంబులెల్ల నడంగె. వైరాగ్యంబు నీకబ్బె. నీ
వింక నిజగురూత్తమునేని హృదంతరంబున నిల్పియుండు” మనియె.
అదివిని యాద్వైజుఁడు గురుపాదద్వంద్వంబంటి కేలొగ్గి యిట్లు
పలికె: “ఓవఱో! జగద్గురూ! నీవు త్రిమూర్త్యవతారమవు.
నన్నుద్ధరింప నేర్పడిన మహానుభావుఁడవు. సకల చరాచరా
ధార భూతుండవగు నీకృపాదృష్టివల్ల నాకిల్బిషంబులెల్ల తూళితం
బులై పోవుటాక యబ్బురమా? భానూదయంబైన నంధకారంబు
వాయకుండెడినే?” యని భక్తిమీఱ నగ్గురూత్తము నగ్గించి
యగ్గించి తుదకు దగ్గుతికవడ రోమాంచ మొదవ నిర్మలమతి
నవ్వపుండ్రాతని పదములంటి “నన్నుద్ధరింప వలయు ననుఁబ్రోవ
నీవ ది” క్కనుచు మఱి మఱి ప్రార్థించె. అక్షణంబుననే గురు
కృపాప్తిని జ్ఞానోదయంబై వేదకాస్త్రాది పరిచయంబొదవె. గురు
వులు ప్రసన్నులైనఁ గానిదేమి? అయస్సునకు స్పర్శస్పర్శంబు
కలిగినట్లయ్యె. అయ్యెడ సానందుండగు నయ్యాశ్రమనకు శ్రీ
గురుండిట్లనియె: “ఓయీ! నామాటవిని నీవు విడిచివచ్చిన గురు
వులదరికిపుడేగుము. ఆతండు నినుఁగన్నంతనే ముదమొంది నీ వం
దనమందినంత నానందపారవశ్యంబునందుసుమ్ము. ఆతండే నేనని
సాక్షాత్పరబ్రహ్మ స్వరూపంబునుగాఁ దెలిసికొనుము. సంశయ
మువలదను శ్రీగురుకుల నాభూమినురుండు కేలొడ్చిశిరంబునఁ
దాల్చి యట్లకావించికృతార్థతఁబడసె. వెండియు శ్రీగురులుకృష్ణా
తీరస్థితమగు భిల్లవాటియను గ్రామంబుఁజేరి భువనేశ్వర సన్నిధాన
మునఁ గృష్ణావేణీ తటిద్వార పశ్చిమ తటంబున నొక యుదుంబర

వృక్షమూలంబున నుపవిష్టుండయ్యె. తక్షణేత్రమాణిక్య కృపణంబు సర్వసిద్ధిప్రదంబుని సిద్ధుండఁజేరించె.

జ్ఞానకాండము — ౧౭ వ శ ము .

సిద్ధుండు నామధారకు సంబోధించి యిట్లనియె: ఓయీ! నీవు గురువదారవింద మిళిందమవుగదా. తూర్పు గాడ్పు వీచిన వెంటనే జలదములు కదలునట్లు నీగురుకథాశ్రవణైక దృష్టివల్లనే కదా ప్రాగ్దైన్యహారక కామధేను సదృశంచిది వివరింప నగుచున్నది. సావధానుండవై యాకర్షింపుము.

కృష్ణాపగతటంబున శ్రీగురుం జూదంబర మూలంబున జపానుష్ఠానంబు సల్పుచు నాల్గుమాసములు కడపె. అటవారు నిగూఢవృత్తిని దినములు కడపినను దన్నివాస మాత్రంబునన యాస్థలంబెంతయుఁ బావనంబయ్యె' నను సిద్ధోన్ములు శ్రుతిగోచరంబులయినంత నామధారకుండువల్కు: 'సాక్షాత్పరుండగుదుడట్లు గుప్తస్థితి నందనేల? వారనుష్ఠానంబు సలుపనేల? సర్వసిద్ధులందవి సంతృప్తిగన్నవారికి భిక్షాటనంబేమిటి' కనవుడు సిద్ధుండు బదులువల్కె: 'నాయనా! వినుము. పినాకి భిక్షువుగదా. మూర్తిత్రయంబున నాతండొక్కండకాన నీతిమూర్త్యాత్మకునకు భిక్షాటనమ్ము కర్తవ్యంబు కానయ్యె. అయ్యది భక్తానుగ్రహార్థంబు సుమ్ము. తత్తీర్థాటనాదికంబెల్ల లోకసంగ్రహార్థంబు. కాలకృతుంబున సంసేవ్యతీర్థంబులనెల్ల లోకానుగ్రహంబు సేయ నాతండు వ్యక్తంబుసేయు. తానే తీర్థస్వరూపుడైయుఁ దీర్థాటనంబొనర్చుట పరోపకారార్థంబకాదే? ఇకగుప్తస్థితియేలన భిక్షుల వంచింపనేయని తెలియుము.

తే. భానుఁదేజస్వి నెల్లాను ♦ మఱుఁగుపటపఁ

బరిమళమడంపనా న క ♦ స్తురిని గప్ప

దరిఁదగ నెఱుంగ మింగల్ప ♦ తరువొనఁగదె?

యల్లగురువుల మహిమంబు ♦ బెల్లుడాఁగు॥

అచ్చోట వారిమయములు వెలువడలేకగోరించెద
నాకర్ణింపుము: కరవీరనగరంబున వేదవేత్తయు: దర్శనాకర
కాభిజ్ఞుండును మురాణధర్మశాస్త్ర విశారదుండునగు కణ్వశాఖ
యుండు విపశ్చిద్వరేణ్యుండు విప్రుండొకండుండె. అతండు స్వకర్మ
నిరతుండై నెగడుచుండె. అతనికిఁ గౌమారదశయందొక సుతుఁ
డుదయించె. వానికి ధీమందుండని నామంబిడెను. తజ్జన్మ నక్షత్ర
దోషంబునంజేసి యనతికాలంబునన పితృమారకంబుకలిగె. ధీమం
దుండు పెరిగి మొట్టకే తిరుగుచుండె. ఏడేండ్లునిండఁగనే వానికి
నువనయన సంస్కారముగావించిరి. కాని వాని పశుప్రాయత
యేమనిచెప్పుదు? ఎన్నాళ్ళుబోధించినను సంధ్యావందనముగాని
తుదకు గాయత్రీమూలమంత్రమైనఁగాని వాని కబ్బదయ్యెను.
ఇంకనిట్టి యభాగ్యున కధ్యయన మెట్లుపాసఁగు? ఏమైన నాతని
నొక వేదపాఠికడ డించిరి. అతనికడ స్వాధ్యాయాధ్యయనము
కావించు పెక్కురు శిష్యులతోడ మనధీమందుండును గొంత
కాలంబుఁగడపె. వీనినోట నేయొక్క ముక్కయైన నుచ్చరింపఁ
జేయుదమన్న నే దుర్బుటమయ్యెడివి. తుదకెట్లో పలికించి వల్లె
చెప్పుమటన్న నదిగురుదక్షిణగా వారికప్పుడ సమర్పించుచుండె.
తోడివారుం గనువారెల్లరు వాని నిట్లు నిందించుచుండిరి: ఓరీ,
దుర్మతి! కులసాంసనుండవైతివే. అయ్యో! యెంతటి మహా
విద్యాంసుని కడుపు చెడఁబుట్టితివిరా! బండవై ముండి యాయు
వుతో మనుటకంటె మెడకొక బండను గట్టుకొని యేనుఁతిలోనో
గోతిలోనో పడరాదటరా!

తే. ధరను నరుడందుఁ బేర్చి వి ♦ ద్యనుగటచిన ।

ధనమునార్జింప వచ్చును ♦ దానివలనఁ ।

జదువరికిదాన భోగము ♦ ల్సంపదలగు ।

సర్వసంపూజ్య పదము య ♦ శంబునబ్బు ।

వయసునఁ బిన్నయైనను విద్యయున్న నే మిన్నగా నెంత.

పదపురానిమొద్దు తా నదిగి పెద్దయైనను జీదరింతురేకాని యాద

ఁపరు. సోదరులు లేనివారికి విద్యయే యాదరువునుమ్ము. బుధుఁడు తనవారులేని యేదూరదేశమున రేగినను దత్తత్యులాప్తబంధు సదృశంబుగా గౌరవించెదరు. విద్యవల్లనేకదా జ్ఞానమొదవునది? విబుధాంగంబులనే విబుధానీకంబాశ్రయించు. కావుననే సర్వత్ర పూజలొందు. లోకవంద్యుండగు భూపాలకుండును విద్యాంను నర్పించుచుండును. ధనములేకున్నను విద్యాధనంబున్నఁజాలు. విద్యావిహీనునిఁ బశువుగా నెఱుఁగి. కావున విద్యాభ్యాసం బవశ్యకర్తవ్యం'బనుబోధ మనధీమందుం బాలకించి యిట్లనియె: 'నిజమె. కాని పూర్వజన్మమున నేను విద్యాదాన మొనర్పలేదై యుండవలెను. కాఁబట్టియే యిపుడబ్బలేదు. నాకుఁ జదువు రాఁదగిన యుపాయమేదైన నున్నం జెప్పు' డనియె. అందులకా బుధులు నవ్వుచునిట్లుపలికిరి: 'పైజన్మమందుఁ బ్రాప్తింపవలయుఁ గాని యింక నిపుడబ్బుట సంభవము. నీకేవ ? విద్యలభించుటేద? నీవు ద్విపాదపశువవన నూరూర నడుగుకొని మనవలసినదేకాని గత్యంతరములే' డనిరి.

అంత, ధీమందుం డనుతామంబున విరాగిడై యటవిశేగి యిట్లనికొఁదొడఁగె: "బుద్ధిహీనుఁడనని నన్ను లోకులు దూషించు చున్నారు. కాఁబట్టి ప్రాణములు వీడుదు. ఈనాపశుప్రాయ జీవితంబేమిటికి ? నాకంటె శ్వాసంబుమేలు. ఇట్టిమనికి చాలింతు' ననికొనుచు భిల్లవాటింజేరి కృష్ణాప్రాక్రటస్థిత భువనేశ్వర సందర్శనంబుఁగావించి దుఃఖభరంబున నటఁ బ్రాయోపవిష్టుండయ్యెను. అట్లు మూన్నాళ్లు స్నానసానాదిక వివర్జితుండై పండియుండె. కలలోనైనను దేవీప్రసాదంబు గలుగదయ్యె. అపుడు వాఁడు 'భవానీ ! నన్ను పేక్షించెదేల? ' యనుచు నాశ్రోశంబున నొక కరవాలంబుంగొని తన నాల్గు చీల్చికొని తన్నాహిష్మతీ చరణారవిందంబుల కర్పించుచు నిట్లు సూచించె: అంబా ! యిప్పటికిని దయఁగనవేని నాయాశీరం బుండ్రుంచి నీపదంబుల కడ నుంచువాడ' ననుచు నిజశీరంబునఁ గరంబూనిచి యానిశిత

శరంబెత్తునంతలో నాకాలీమహాదేవి తెప్పపాటున వానికిఁ గునికి పాటుఁదెచ్చి నిజభక్త హృదయంబుసాచ్చి యిట్లుఁగఁజేసిః శ్రోధంబునఁ గార్యంబుగాదు. అవ్వలిగట్టునఁగల మేడిచెట్టు మొదట నొకమహాత్ముండు శివావతారుండు గలఁడు. ఆతనికి శరణుఁజొచ్చివ నీకభీష్టసిద్ధియగు' ననియె. అట్లు ప్రబోధితుండై సత్వరంబునఁబోయి కృష్ణాప్రవాహంబునంబడి యీది యవ్వలి గట్టునంజేరి యటనుపవిష్టుండైయున్న శ్రీగురు సందర్శింపఁగలిగె. వాఁడురోజుఁచుఁబోయి యాస్థకొలఁదిఁ దత్పదంబులంబడి వీడ కుండె. అపుడు వారు ప్రసన్నులయి వానినాశ్వాసించి నిజ మాస్తంబుఁ దన్మస్తకంబున న్యస్తంబుఁగావించిరి. తనమాత్రం బున మున్ను భేదింపఁబడినజిహ్వా యథాపూర్వంబుగానేర్పడె. ధీమందున కయ్యెడ జ్ఞానోదయంబయ్యె. వేదశాస్త్ర రహస్యంబు లెల్లఁ దన్మనంబున కెక్కను. అపూర్వమనీషా ప్రభావంబున ధీమందుండు ధీమంతుండనఁ బూజార్హుండు కానయ్యెను.

ఆ. కాకియంచయకాను † గద మానసంబునఁ ।

బరుసమంటి యినుము † పయిడియాను ।

స్వర్ణమానుమన్ను † జంబూనదింబడి ।

జిహ్వలేమి వేత్తఁ † జేయుగురుఁడు! ’

చూచితివా నామధారకా! శ్రీగురుమహిమం బిట్టిదని తెప్ప నాతరముకాదు. పోయిన యింద్రియములంగూడ నొన గూడఁజేసి. ఆతండు వసించినతావు పావనంబయ్యె ననుట కబ్బు రమా? ’ యని సిద్ధుండువలికె.

జ్ఞానకాండము — రూదకము .

నామధారకుండు సిద్ధునిసంభోధించి యిట్లులడిగె: స్వామీ! మీరు కరుణాపరతంత్రమతులరై మత్కర్ణంబుల శ్రీగురుకథా నుధాపూర్ణంబులఁ గావించుచున్నను దనివిఁగనఁజాలకున్నాఁడను. ఇంకఁబిపాస వృద్ధియొచున్నది. వినిపింపుము వినిపింపు’ మని తత్ప

దంబు లంటినంత సిద్ధుండు మందహాసంబుతో నిట్లు చెప్పుచోడఁగః
 సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పుదు నాకర్ణింపుము. శ్రీగురుపదభక్తిచే
 ధన్యతఁగంటివోయీ. నీసంప్రీక్షణంబునఁ దత్పదాబ్జలగ్న చిత్తుండ
 నాట నాతును ధన్యతగలిగె. ఉదుంబరస్థానంబున నగవలచిన
 మహిమంబు వివరించితిఁగదా. అచ్చోట నాభక్తతారకులు కొం
 డొక కాలంబు వసించిన మీఁదట వరుణానంగమస్థలంబు సంద
 ర్శించి యటనుండి దక్షిణకాశింజేరిరి. కృష్ణాపగాతీరస్థిత తీర్థం
 బులు పావనంబులగుటఁ దత్పంచనదీ సంగమస్థలంబున ద్వాదశ
 వర్ష పరిమితకాలంబు శ్రీగురూత్తములు కడపిరి. ఆకృష్ణాపంచ
 నదీ సంగమమహాస్థలంబు వారాణసీ ప్రియాగా సదృశంబును
 గురుక్షేత్రాధి పుణ్యదంబునగుట వారటనుస్థిరులైరి. పురాణోక్త
 ములొ నాపంచగంగలం జేర్కొందు. అవి శివాభద్రాకుంభీభోగ
 వలీ సరస్వతులు. ఈసాపాపనోదక తీర్థపంచకంబు కృష్ణాంభ
 సంగతంబులయ్యె. దాన నమరావతి దక్షిణప్రియాగ యననైవది.
 ఇష్టార్థదం బుదుంబరం బవరకల్పదుమింబు. మట్కూలతీర్థసమీ
 పంబున వసురేశ్వరుండు సాక్షాద్విశ్వేశుండ. తత్సన్నిధింజేసి
 యటఁ గృష్ణాతటసీమలంబు భాగీరథీసమంబుకానయ్యె. అదిచతు
 వ్షష్ఠి యోగిసీసమాశ్రితంబు. అటఁగల విఖ్యాతశక్తితీర్థంబు లోక
 పావనంబు. తత్సేవనంబున మర్త్యులు నమస్త్యులయ్యెదరు.
 మాఘమాసంబునఁ బ్రియాగను మునింగినదానికంటె నటఁ
 గృతావగాహత శతగుణంబుగా ఫలంబుగల్గు. వెక్కిల ? అట
 కుంబోయి స్నానంబొనర్చవలె ననుకొన్న సే యధికఫలప్రదంబు
 దాను. అయ్యమరేశ్వరుండు సాక్షాత్పరబ్రహ్మంబగుట నటఁ
 గోటితీర్థంబులెర్పడెను. గ్రంథవిస్తరంబునకు వగచి యట దిబ్బు
 ఖంబుగమాత్రమే పేర్కొందును. కృష్ణాసరిద్వారంబు పశ్చిమ
 వాహిని యైనతావున నుదుంబర సమీపస్థితంబు శుక్లతీర్థంబు
 బ్రహ్మహత్యాది మహాఘోరకంబు. కామ్యవరదామరేశ్వర
 నామకంబులు మఱిమూడుగలవు. లెక్కకుమీఱిన తక్కుంగల

పెక్కులతోఁ బనియేమి ? కృష్ణావేణీ పంచనదీ సంగమస్థలమహా
త్వం బిట్టిదట్టిదని వక్కాణింప నేరితరము ? తద్దర్శనమాత్రంబు
ననే యఖిలాభీష్టంబు లొనగూడునన నచ్చోటి స్నానమహి
మంబు నెన్ననానే ? కల్పవృక్షంబు గలతావున నదులకు దొరక
నిది కూడ నుండునే ? కలిలోఁ గాలవశంబున గుప్తంబైనదానిని
శ్రీగురుండు భక్తోద్ధరణార్థం బుద్దానిని ప్రకటింపనంది తామటఁ
బండ్రిండేండ్లు కడపిరి.

అయ్యెడ వారనుదినంబును భిక్షార్థ మమరపురగామింబు
నకుం జేరుచుండిరి. అందొక నిరుపాధిక వైదికవిప్రుండుసాదాసము
సేకరించుచు స్వకర్మరతుడై పతివ్రతయుగు కులసతితోడఁ గాఁపు
రంబుసేయుచుండె. ఆతని పూరియింటిముంగిట కాశవల్లి విస్తరించి
పెరిగె. దానికిఁ గుటుంబభరణ తమంబులగు పెక్కుశంబము
లేర్పడియుండె. ఆవిప్రుండు తిండికి గింజలు దొరకనినాఁడవి
వండించికొని తానుంగుటుంబము నదిమెక్కి మన్నిఁగనుచుండిరి.
ఆతండు రిక్తుండయ్యుఁ బంచయజ్ఞంబుల నతిథిపూజనంబు నతి
పుచుఁ గాలంబు శాంతంబుగాఁ గడపుచుండె. అట్టి యాశ్రమాహ్లా
దోత్తమునింటికి శ్రీగురుండు భిక్షార్థమరుగుదెంచె. భూసురుం
డెదురేగి వారికి స్వాగతంబిడి షోడశోపచారంబులతోఁ బూజించి
భక్తిమీఱఁ దమకుంగల శాశంబు మెసవనిడెను. ఆశాశ భిక్షంబే
గ్రహించి గురుండు దానసంతుష్టివడసి యాగృహమేధి నాశ్వా
సింది యాతనికింక దారిద్ర్యనాశంబు గల్గునని మఱలుచుఁ దదం
గణంబునఁ బెచ్చుపెరిగియున్న యాతీవియంబూచి మాయం
దొలఁగఁ ద్రోసెనోయన నద్దాని న్వామకరంబునం బెకలించి
యవ్వలఁ బాఱవైచి సంగమస్థలంబునకుఁ ద్రోవఁబట్టె. అదికని
యాంబులలు, నాపిల్లల నింకెట్లు సాఁకఁగల్గుదు ? అయ్యో !
మాకు జీవనాధారమైనదానిని నిర్మూలించెనే ! యతివరులయెడ
నేమి యపచారంబొనర్చితి' మని రోదనంబుసేయఁజొచ్చె. అంత
నాశాంతను గాంతుండిట్లు మందలించె: ఓసీ ! దుఃఖంబరాదు.

ఇది యత్పప్తసూచకముగా భావింపవలయు. చేదుమంతు రోగ
 బాధను దొలగించునని యెఱుంగవా ? సుషవాయుము. ఇయ్యది
 శ్రీయోదాయకంబయ్యును. పాఠ్యమే ప్రమాణము. శ్రీచంద్ర
 మాతీశ్వరేశ్వరేచ్ఛ నేదెపుడెట్లుకావలయు నట్లయోచుండు. ఇగ
 మెల్లఁ దదధీనంబకాదే ? అతండిచ్చామాత్రంబున గుణకర్మవిభా
 గంబుల సృష్టిస్థితిలయంబులఁ గావించుచుఁ దా నసత్తుండు నన
 హంకారుండునయి పిపీలికాది సర్వభూతకోటికి నన్నంబుఁబెట్లు
 దాతనుమ్ము. ఆయెరన్నం ప్రయఃచ్ఛతి' యనవిసమే ? హరి
 త్తంబున కన్యహంబు మత్తేభంబు నాహారంబుగా నొసంగఁజాలును
 గదా. అదైవంబుముందుగా నీరంబునుసృజించి యాపై ననేనారు
 వోసెనుమ్ము. ఆహారమేర్పటవకయ యీయెనుబదినాల్గులక్షల
 జీవరాసులఁ గల్పించెననుకొందువేమి ? ఆవరాత్పరుండొకఁడు
 ధనికుఁడని వేఱొండు దర్మిదుఁడని భేదదృష్టినిగనఁడు. అందఱు
 సమదృష్టింగనుచు వారివారి పురాకృతంబు ననుసరించి ప్రసా
 దించుచుండు. పాఠ్యవార్జిత పుణ్యాపాపఫలంబు లెవరివివారనుభ
 వించి తీరవలెనేకాని యెరులందు భాగంబునందవత్తురే ? తాననుభ
 వించునది తనకర్మఫలంబు కా కన్యంబనుకొనువాఁడు మూర్ఖుండ
 నుమ్ము. నీవు మున్ను చేసికొన్న దానిఫల మిపుడనుభవించుచున్న
 తానవనికోక యతిదూషణ మొనర్చెదేల ? మాయలోఁజక్కి వారి
 వల్ల మనగాఁగ్రంబువోయెనని కొనుచున్నావు. వారు మనలనుద్ధ
 రింప నేడు మనయింట నీకూరాకు భుజించిరేగాని వారియాఁతలిఁ
 దీర్చుకొనుటకనుకొంటివే ? దీనమన దారిద్ర్యనివృత్తి కలుగనున్నది.
 అభగవానుఁడు నేను నాదియను నీగట్టి మోవాగ్రంధిని దీఱఁ
 జేయు జ్ఞానమూర్తిసుమీ' యని బోధించి నిజదారనుఁబడించి
 తునిఁగిన తీరగ నాపలఁబొట్టవైచి మున్నున్న మొదలునకొకబోజ
 త్రవ్వఁబోయె. అందు గురుప్రసాదఫలంబయి యొకసువర్ణవాణక
 మయోరుసుటంబు లభ్యంబుకావయ్యె. దానినీవలికిందీసి లోని
 కిం గొనివచ్చి గృహిణితో నిట్లను: 'ఓసీ ! యావితిత్రంబుఁ

జూచితే ! యతివరులు ప్రసన్నులయి మాయావరణమెడలించి
 జ్ఞానంబుఁ బొడసూపుభాతి నాపొడనెడలించి యామహానిధి
 తృప్తోచరంటుఁగా నొసర్చిరికాదే. ఈతండు యోగిమాత్రుండు
 గాఁడు. సాక్షాత్సహేశ్వరుండ మనదైన్యమడంప నీరూపంబున
 సాక్షాత్కరించెఁ జువ్వె. కావున తేలెమ్ము. తద్దర్శనమ్ముఁగావించి
 కృతజ్ఞతాపూర్వక ప్రణామంబు లర్పించి వత్త'మని ధర్మపత్నినమే
 తుండై యాకుంభినీసురుండు గురువులు వసించుతావున కరిగి తచ్చ
 రణ ద్వయంబునకు మ్రోక్కి నిక్షేపప్రాప్తింగూర్చి విన్నవించె.
 శ్రీగురుండదివిని యిట్లుపల్కె: 'ఓయీ భాసురా ! నీవెవ్వరికి
 నీవివరంబెఱిగింపకుము. వెల్లడింతువేని లక్ష్మీ నీయింట నిలువ
 నేరదు. మత్స్రసాదంబున నీవఖండైశ్వర్య సంపన్నుడవై పుత్ర
 పౌత్రాది సంపదలతో వర్ధిల్లెదవుగావుత' మని వరంబిడెను. అట్లు
 గురువరంబు నాజ్ఞయుంగొని యావిప్రదంపతులు మఱిరి. గురు
 కృప యన్న సామాన్యంబుగాదు. ఎట్లది దైన్యహారకంబయ్యెనో
 చూచితివా ? ఇట్లే తత్కృపా ప్రసాదం బెవరెవ్వరి యెడంగల్గు
 వారెల్ల రపేతదైన్యలయ్యెదరని వేఱనుడువనేల? ఎవనిముంగిటఁ
 గల్పకంబుదభవిల్లు వానియింటదరిద్రదేవత యింకఁ గాఁపురంబు
 సేయ నేర్చునే ? ఏడేని దీనుండై గురుభజనంబొనర్చునేని లోకైక
 పూజ్యపదంబునంది తుదకు మోక్షంబు నందఁజాలు. ఎవ్వఁడు
 గురుభజనంబొనర్చు నవ్వాఁడిహాపరంబుల సిద్ధిగనును. తద్గ్రహం
 బున నఖండ లక్ష్మీవిభవంబులు గలిగి యష్టైశ్వర్యంబులుం బెం
 పొందుచుండు. గురుమహిమంబిట్టిది. నామధారకా ! కావుననే
 గురుభజనం బొనర్చుమంటి. దానం గామధేనువు మీముంగిట
 నిల్చు' నని సిద్ధుండుబోధించె.

జ్ఞానకాండము — గాదశము.

సిద్ధచరణంబులంటి నమస్కరించి శిష్యుండగు నామధార
 కుండిట్లుపల్కె: 'అజ్ఞానధ్వంత భాస్కరా ! సద్యశస్కరా !

మీరు భవాంభోధి తారకులరు. నామనమిమోహరాత్రియం
 దజ్ఞానాంధకారంబున నిద్రించుచున్నది. అట్టి నామనంబును మీరు
 మేల్కొల్పి గురులీలామృతంబుం బ్రసాదించితిరి. అస్మత్సనో
 వీధిని జ్ఞానాశోకదయం బాదవింపఁజేసి నన్నుఁ బ్రవృద్ధచేతనుం
 గావించితిరి. యోగీంద్రా! అవ్వలి కథావిశేషంబు లెఱింగింపరే
 యని శీలోగ్గి యర్థింప సంతృప్తస్వాంతుండౌ సిద్ధుండిట్లు చెప్పం
 దొడంగె: అనుపమంబగు గురుమహత్వంబింక నెఱింగించెదను
 వినుము. శ్రీగురుం దుదుంబరవృక్షమూలంబునం గూర్చుండియుండె
 నన్నంతనే నామధారకుండిట్లు ప్రశ్నించె: 'స్వామీ! యేమిది?
 పాపనాదపానేకంబు లుడిగి యామేడిచెట్టు నీడంజేరనేల? ఆశ్వ
 తంబు పవిత్రంబని నిగమోదితంబయి యుండ మనగురువు లుదుం
 బర వృక్షంబు నాశ్రయించిరేల?' యనియె. సిద్ధుండారని సంది
 యుంటిట్లు నివారించె: ఓయీ! అందులకొక శారణంబుగలదది
 నుడివెద నాకర్ణింపుము. మున్ను హిరణ్యకశిపుండను వైత్యుని
 సంహరింప శ్రీమన్నారాయణుండు నృసింహకృతిండాత్మనని విని
 యుందువుగదా. తద్రక్షస్సంహారంబునకై కుర్చుండైన యాస్మ
 హరి నిజ నిశితనఖాయుధంబులతోఁ దన్నుఁ జరు కోవ్వంబు
 వీల్చి వానిప్రేవులఁ బెకలించి మూలలుగాఁ దనకంఠదేశంబున
 ధరించె. అయ్యెడ నారాకాసికదుపున సందహ్యమాన బడబాసల
 సదృశంబయి కాలకూటంబుభాతి నసహ్యంబైన విషంబు తన్ను
 ఖంబులందు లగ్నంబయ్యె. దాననాగోష్ఠ మలమల మాడిపోయె.
 దుస్సహవేదనంబుకలిగె. హరికిం దాపోవశాంతిఁగావించ నజ్ఞా
 లయ మేడివండ్ల సంగె. అయ్యవి స్పృశించిన మాత్రమున నావి
 పాగ్ని బాధయడంగి యాయుగ్గి నృసింహమూర్తి ప్రళాంతుండై
 లక్ష్మీసమాలింగనంబొనర్చె. అపుడా లక్ష్మీనృసింహులు క్రస
 న్నులై మేడిచెట్టున కిట్టులఁ బ్రసాదించిరి: ఓయదుంబరావ నీరు
 హంబా! నీవు కల్పవృక్షంబవై సర్వకాలంబు ఫలప్రదాత్రీవగు
 చుండుము. నిన్నాశ్రయించువారి కిష్టార్థంబులు వెనువెంట నొక

గూడుచుండు. నిన్నుఁజూచిన మాత్రముననే యెట్టి హాలాహలం బైనం జల్లారు. నినుఁగొల్చువారి కభీష్టసిద్ధి యటుండఁ బాపక్ష యంబు నయ్యెడు. నిన్నారాధించినంతనే గొడ్డాయి విడ్డలతల్లి యాను. నిటువేద ధనసంపదఁగనును. ఇంక నీనీడనుండు జల మున జలకమాడుట గంగాస్నానఫలంబు దక్కునుమ్ము. నీనీడం గూర్చుండి జపానుష్ఠానంబుఁ గావించుట నసంతఫలంబు నిష్ట లాభంబునొదవు. నిన్నర్పించువారికి వ్యాధిబాధయుండదు. దేవత లెల్లరు నీకధీనులయ్యెదరు. లక్ష్మీనృసింహులము మేము నీయంద వసించువార' మని వరప్రదానంబుసేసిరి. నాఁటినుండి యయు్య దుంబరవృక్షంబే కల్పతరువుకానయ్యె. కావుననే శ్రీనృసింహ సరస్వతు లావృక్షచ్ఛాయంజేరిరి. గురులటఁ జేరిననాఁటినుండియుఁ దరువధిక ఫలప్రదాత్రీయయి విరాజిల్లుచుండు. భక్తోద్ధరణార్థ మియ్యల నవతరించిన త్రిమూర్తిస్వరూపులౌ నృహరులొకల్పద్రు మంబుదరి గుప్తరూపంబుననుండఁ బ్రతిదినమునను మధ్యాహ్న వేళను మహోత్సవంబయ్యెడిది.

అమరేశ్వరమునుండి యటువదినలువురు యోగిను లచ్చోటి కేతెంచి బత్తిమీఱ గురువుల నభ్యర్థించి నిజాశ్రమంబులకుంగొని పోయి గంధపుష్పాక్షతాదులతోఁ బూజించు చుండెడివారు. గురులు వారిసపర్యలంది యాదుంబరచ్ఛాయనే యాశ్రయించి యుండెడువారు. ఈగోప్యార్థం బెఱుంగని యచ్చోటి విప్రులీయతు లేదకు భిక్షుటనమొనర్పఁ బోరేమనికొనుచుండెడివారు. కొంత కాలమునకు పారికచ్చరువుదోఁప వీరికి భిక్షంబెట్లు లభించునో తెలిసికొనఁబెనిని కుతూహలము మెండుకాఁగా నొక్కనిఁ దద్గుప్త చేష్టండెలియఁ గావలియుంచిరి. వానికట మధ్యాహ్న వేళంగూడ నొంటరియైయుండ వెఱపుగలిగెడిది. మఱియు గురువులగోప్యార్థం బులం బరికింపఁగోరువారికి సరకప్రాప్తియునానాయ వాఁడెందు లకుఁగాని వెఱచిపాటి యలుదూఁటె. అంతనొక్కనాఁడు దైవయో గంబున గంగానుజుండను భక్తుండొకచేలకాపరి వానిపూర్వపుణ్య

మున నొకవినుదంబుఁ జూడఁగలిగె. తన్నదీజలంబురెండుపాయలగు
టయునడుమ నొకమార్గంబు గలుగుటయును దానిలోనుండి యోగి
నులు వరుసగా నీవలికివచ్చి యాయొడ్డున మేడిచెట్టుక్రిందఁ గను
లుమూసికొని తపస్సు చేసికొనుచున్న యతివరు పాదాంత
ముల నన్నిధింజేరి ధ్యానించి పూజలుసలిపి తామువచ్చినతోవ్రసే
యాతనిఁగొనిపోయి యదృశ్యులౌటయుంగని విస్మితాంతరంగుండై
“యాయతియెవ్వండు? నీటినడుమనీ బాటయెట్లెర్పడె? ” నని తనలో
నాలోచించుకొని , యీశ్వరుండ యిట్లవతరించి యుండనోపు.
కొల్పినవారు దేవకస్యకలై యుందు ’ రని నిశ్చయించుకొని
మఱుసట శ్రద్ధమై వేచియుండి పూర్వదినము నందువలెనే నడచిన
మహోత్సవం బెల్లం గాంచి వారు తిరిగి వచ్చిన తోవ్రసే యా
భ్రవాహ మధ్యంబునం జొచ్చుచుండ వారి వెనువెంటం దాను
నందుం బ్రవేశించె. అట్లందుఁజొచ్చి నవరత్న ఖచిత గోపురా
నేక మండితంబగు నొక్కపురంబుఁ గన్నుల పండువుగాఁ జూడఁ
గలిగెను. ఆయోగిను లెల్లరు జ్యోతులు వెలిగింది యాజ్యోతి
స్సర్వరూపునకు నీరాజనంబులు సేసిరి. అంత వారు పొరున నమ
రావతిని దేజంబున భానుమండలంబుం బుగుడించు నిజపుగవరం
బున కాతనిం గొనిపోయి రత్నఖచిత సింహాసనాసీనుం గావించి
విధివిహిత ఖండశోభచారపూజలు సక్రమంబుగా నడపి వివిధ
భక్ష్యానేక సహిత చిత్రాన్నంబులం గుడిపి సంతృప్తిపండించిరి.
అయ్యెడ మనగురు లచ్చోటునఁ జొచ్చిన యాయపుంగ్వనగుంగని
“నీవెవ్వఁడ విందేల వచ్చితి” వని ప్రశ్నించిరి. అందులకు గంగా
నుజుం డిటుల బదులు పలికె: “స్వామీ! భవత్సందర్శనార్థమై
వచ్చినవాఁడను. త్రిమూర్తులు కలరని వింటినే కాని యిందనుక
మీస్వరూపం బెఱుంగనైతి. ఓయీ దయాభీ! సంసారాంభోధి
నినుగ్నుని నీదీను నుద్ధరింపఁ జేయరే. మీరు విశ్వకాచకుల
రయి యిట్లవతరించిన మహానుభావులరు గదా. అజ్ఞానాంధ
కారంబునం బడియున్న లోకులకు జ్ఞానదానంబుసేసి వెలుంగుఁ

జూపు స్వయంప్రకాశ స్వరూపులరుగదా. మహానుభావులరగు
మీసాద సందర్శనం బెవ్వరికి లభించు నవ్వారి కైహికాముష్మి
కార్థంబులెల్ల నచిరంబ సంప్రాప్తంబులు కానయ్యెడుంగాదే *
యని వెక్కుభంగుల నగ్గురునగ్గింప నాతండు సంతృప్తిగని వానిని
దగ్గటకు రావించి యిట్లు సానుగ్రహ వాక్యంబులం బల్కిరి:
'ఓయీ! నేటితో నీదైన్యంబెల్ల నడంగు. నీమనమునంగల
యెల్లకోర్కులును నీవందఁగలవు. సరికాని నేనిట నుండునంత
కాలమును నీవిక్కడఁ జూచినవిషయములను వెల్లడింపఁ గూడదు
నుమీ. నీకో యిక సద్గతి కలుగఁ బ్రసాదించువాడ' నని
యథాపూర్వంబుగ నాదుంబరచ్ఛాయం జేరె. ఇక గంగాను
జుండు భక్తిమీఱ గురువులకుఁ బ్రణమిల్లి వారిసెలవంది స్వతః
త్రంబుంజేరి గురుప్రసాదంబున నచిరంబ యాతని కొక నిధి
లభింప మహానందభరితుండై సర్వసంపదలు పెంపుమీఱ విరా
జిల్లుచుండె. ఆతండనుదినమును సకలత్రంబుగా నదీతీరంబు
నకుంబోయి గురుసాద జలజంబులకు మ్రోక్కి వచ్చుచుండె.

ఇట్లు కొంతకాలము నడచిన వెనుక నొక్కట మాఘ
పూర్ణిమనాఁడాతండు నదీజలంబులఁ గృతావగాహుండై గురువు
లకు సాష్టాంగ ప్రణామంబుసేసి వినయావనత వదనుండై యిట్లు
లడిగె: "గురువరా! ప్రయాగలో మాఘస్నానంబు నల్పుటచే
మహాఫలంబు గలుగునని వినియుంటి. ఊహయుఁ గాళికాపురీ
మహిమంబును బహుముఖంబులశ్రుతం బయ్యె. అవారణాసి
యెట్టిదో ప్రయాగ యెయ్యదో జాతిహీనుండనగు నా కెఱుకవడ
దయ్యె. నాయెడ ననుగ్రహించి సెలవీయరే" యని ప్రార్థించె.
ఆభక్తుని వల్కులాలించి శ్రీగురులు చిఱునగవున నిట్లనిరి:
'ఓయీ! యాకృష్ణావంచ నదీసంగమంబ ప్రయాగనా నెఱుం
గుము. ఈసంగమ పరిసర ప్రదేశంజే కాళి యని తెలిసికొనుమీ.
కొల్లాపురంజే గయ యని మదిం దెలియుము. ఇవి దక్షిణదేశస్థ
త్రిస్థలీ ప్రఖ్యాత మహాస్థలంబులు. ఏమైనఁ దత్తత్ప్రహాస్థల సంద

రృనంబు కోరువాడవంట నీకప్పుడ చూపెద ననుచు వ్యాఖ్యాని
నాసీనుండౌ శ్రీగురుండు పాదుకలను దృఢముగా ధరింపఁజేసికొని
యట్లపోయి ప్రియాగను స్నానంబుసేయించి యటనుండి కాళికా
పురంబుం జేర్చి యట విశ్వనాథు దర్శింపఁజేసి మధ్యాహ్న వేళకే
మనోవేగంబున గయాక్షేత్రంబున న్మట్టించి సాయంకాలమునకు
నిజాశ్రమంబుం జేర్చెను. గంగానుజం దిట్లు తత్తత్తేత్రయాత్ర
లేకకదినంబునం గావింపఁజేసిన తెఱంగుంగని విస్మయానంద భరి
తుండయ్యె. జగన్నాటక సూత్రధారుండాతం దిచ్చామాత్రం
బునం జేయఁ జాలనిదున్నే ? స్వయంప్రకాశు నెవ్వరంతకాలము
కప్పిపుచ్చఁ గల్గుదురు? క్రమముగా నానోట నానోటఁబడి శ్రీ
గురు ప్రతిభావిశేషంబు దశదిశలకుంబ్రాకె. తత్ఫలమహా
త్వంబును గ్రమముగా వెల్లడియయ్యె. అంత శ్రీగురుం డమరే
శ్వరు ననుమతివడసి యచ్చోటువాయ నుంకించుచుండెను.

అయ్యెడఁ బోవనున్నవాని నాతని నయ్యోగిని జనంబు
దర్శింపవచ్చి చేతులు మొగిల్చి యాతని మదికరఁగ దీనముగా
నిట్లు పల్కిరి: 'బాబూ! మిమ్ముం గనుపెట్టుకొని నిత్యము మిమ్ము
సందర్శింపఁ జాలుటఁ దావత్రయంబు లడంగఁ గాలంబు పుచ్చు
చున్న మమ్మిటడించి పోవుట మీకుఁ బాడియో? తండ్రీ! అన్న
పూర్ణా సహితులరు మిమ్మువీడ నెవ్వరిమనముల కింపుగొలిపెడి?'
ననవుడు నాభ క్తవత్సలుఁ డవ్వారికి వరప్రదానంబు సేయువాడై
యిట్లుపలికె: 'నేడెక్కడికిఁ బోవుదును? ప్రచ్ఛన్న రూపంబున
నీయుదుంబరంబునన సతతంబుండువాడను. మనోహరంబగు
నీకల్పతరువు నాశ్రయించి మీరలు నుండెదరు గావుత. అన్న
పూర్ణ నిచ్చోట ధ్రువముగా నిల్పువాడ. అమరపురంబునఁ బశ్చి
మదిశను నా నెలవయి యుండు. మిమ్మర్చించు వారికి మీరలు
నిష్టార్థంబు లొసంగఁ గల్గుదురు. మిమ్ములను నీయుదుంబరం
బును నాపాదుకలం బూజించువారికిఁ గామితార్థంబు లొనగూడు.
ఇట నన్నపూర్ణ వెలయుట నిత్యంబును బ్రాహ్మణ సమారాధ

నంబు జరిగి పురుషార్థదం బయ్యెడు. పాపనాశక్షేత్రంబునఁ
 గామ్యతీర్థంబునను సిద్ధతీర్థంబునను మున్కులిడి యందుంబరంబును
 మిమ్మును సప్తవారాభిషేచనం బొనర్చునింతి ముదుసలి యయి
 నను గొడ్డాలయినను దీర్ఘాయుష్మంతుండగు సత్పుత్రుఁ బడయఁ
 బాలు. తదవగాహనంబున నివి యవి యననేల? బ్రహ్మ
 హత్యా మహాదోషంబయినను యాపుమాసి పోవును. సో
 మార్కోపరాగ వేళలయందును సూర్య సంక్రమణ కాలం
 బులందు నట స్నానదానంబులఁ గావించువారి కశ్వమేధం
 బొనర్చుకన్న మిన్నయాఫలంబు చేకులు. మఱియు సోమవత్య
 మావాస్య యగుతఱింగాని వ్యతీసాతాది యోగంబులంగాని యం
 దొక్కసారి మునింగిన మాత్రముననే వెండిగిట్టలును బంగరు
 శృంగంబులునుగల కపిలధేను సహస్రంబును గంగాతీరంబున
 నుత్తమవిప్రులకు దానంబొనర్చిన దానికంటె నధికంబాఫలంబు
 లభించు. అటనొక్క బ్రాహ్మణుని కాపోశనం బొసంగినఁ గోటి
 వేదవిప్ర సమారాధనంబుఁ గావించినంత ఫలంబుదక్కు.
 మఱియు నట విశుద్ధమతి నేమహామంత్రంబేనొక్కమా టుచ్చ
 రించినను బరిమళద్రవ్యంబు లగ్నికర్పించినను గోటిజపహోమ
 ఫలంబు నులభంబుగాఁ జిక్కు. అట రుద్రాభిషేకంబుఁ జేయిం
 చిన నతిరుద్రాభిషేక ఫలంబట్టు. అటఁ బ్రదక్షిణంబొనర్చుట
 నడుగడుగున వాజపేయంబు సల్పినంత ఫలితము చేకులు. రెండు
 పర్యాయము లటసాగిలఁబడినంత నఖిలాఘంబులుం బోవు. గళ
 త్కుష్ఠవ్యాధి బాధితుండై యంగహీనతఁ గన్నను లక్షప్రదక్షి
 ణంబు లొనర్చినమీఁదట దివ్యదేహంబునందును. ఇది యింతటి
 పవిత్రమహాస్థలంబని యేరికోరి యీతీరంబునంగల యాకల్పభూరు
 హంబు. చెంత నేరికింగానరాకుండఁ దపంబొనర్పఁ జేరినాఁడ?
 ననుచు నటనున్నట్లెయిండి యాకస్మికంబుగాఁ దిరోభూతుండై
 భీమామరణసంగమ స్థలంబునంగల గంధర్వనగరంబునంజేరె.
 అట్లయ్య నాతందు విశ్వరూపుండొ జగన్నాథుండొట నర్వగతుండై

యయ్యదుంబరంబున నిత్యనివాసంబుఁ గల్పించుకొఁజాలెనుమ్ము.
లోకుల దృష్టిని వేటొకతావున నున్నట్లగవడినను నుదుంబరం
బున మాత్రము గురుందుండకపోడని యెఱుంగుము. నామ
ధారకా ! కృష్ణాతీరంబున సద్గురుమహిమం బిట్లు పేర్చినందె. ఇంక
గంధర్వపురంబున న్నడచిన కథావిశేషంబు ముందు నీకు శ్రుతం
బయ్యెడు.

జ్ఞానకాండము — ౨౦ దశము.

అంతనామధారకుండు భక్తిభావంబునఁ గేల్పొడ్చి సిద్ధ
పరేణ్య నిట్లుకృచ్ఛసేసి: స్వామీ! శ్రీగురుండు గంధర్వపురం
బునకుం బ్రస్థితుండయ్యు మేడిచెట్టును వీడకుండనంటిరి. యోగినీ
జనంబులకు వరదానంబుసేసి యచ్చటవాసియు నటనే యదృశ్యా
కృతినుండి వరదుండౌచుందుననియు నెలవిచ్చితిరాయె. అయ్యది
యెట్లు పొసంగునో వెండియు నయ్యదుంబరంబుం జేరినవారెవ
రెవ్వ రేయేవరంబు లందఁగలిగిరో సాకల్యంబుగాఁ దెలుపఁ
గదరే' యని ప్రార్థించె. శిష్యునికోర్కీతీర్ప సిద్ధపరు లిట్లునుడువఁ
గడఁగిరి: 'బిడ్డా ! కృష్ణాతీరమహాత్మ్యంబుఁ దెలుపు కొన్నిలీలలం
దెల్పుదు. వినుము. గురుండు ప్రీతిమై నటనిల్పునట ఫలంబు
దొరకుచుండు. కల్పవృక్షంబున్నతావున లభింపని దొకటి యుం
డెడినే ? తత్ఫలమహాత్మ్యం బిట్టిదని నేను వివరింపఁజాలను. కాని
యొక్కనిదర్శనంబు చూపఁగలను.

శిరోలాభ్యపురంబున గంగాధరుండను వేదవిప్రుని సహధర్మ
చారిణి యొక సాధ్వీమణియుండె. పాపమాయను శైదుగురు
తనయులుదయించియు నొక్కండును దక్కఁడయ్యె. ఎందఱో
దేవతలకు మ్రొక్కులిడెను. ఆపెయొనర్చిన యుపవాసప్రతాది
కంబు లిన్నియనిచెప్ప మితిలేదయ్యె. కాని పురాకృత దుష్కర్మ
ఫలంబువీడకుండె. అయిల్లాలోకనాఁడు కర్మవిపాకజ్ఞుం డొకనిప్రసాద
గని తాను మున్నేమహాపాతకంబు లొనర్చుట నిట్టిగర్భకోకం బను

భుక్తంబు కానయ్యెనో తెల్పు' మని యడిగె. అదైవజ్ఞుండా పెరిట్లు
 బోధించె: అమ్మా! సంతతినిలువమికిఁ గారణంబైన ప్రాగ్భ
 వార్జిత మహాదోషంబెఱింగించెద. వినుము. జన్మాంతరంబున గర్భ
 పాతంబొదవించినను బరద్రవ్యము హరించినను గోవుల సశ్వములం
 జంపినను వానికిఁ దదనంతరభవంబునఁ బిల్లలుపుట్టి చచ్చుచుండ్రు.
 అందీవొనర్చినదిది: నీవు తొలిభవంబున శౌనకగోత్రజుండగు నొక
 విప్రుని ద్రవ్యము నూలు రూపాయ లపహరించితివి. ఆతండాన్ని
 విధాల నడిగినను దీర్చవైతివి. తుదకతఁడువేసారి నీవుచేసినజోగియై
 మన లేక మహాదోషాశరంబగు నాత్మహత్యకుం బాల్పడెను.
 ఆతండ్రిపు పిశాచరూపముందాల్చి నీసంతతి నెల్ల నశింపఁ జేయు
 చున్నాఁడు. నీపూర్వకర్మం బిట్టిదాటఁ దత్ఫలం బీవనుభవించి
 తీరివలెను. కాని ప్రారబ్ధక్షయంబునకు మార్గాంతరంబు గాన
 రాదనను. అదివిని ఖన్నురాలైన యాయువిద యనుతాపంబునఁ
 దదైవజ్ఞుని పాదాబ్జాతంబులంబడి యతిదీనముగా నిట్లు మనవి
 యొనర్చెను: విప్రోత్తమా! నేను బ్రాహ్మణద్రవ్యరూప దుర్వి
 షంబు ట్టుంగిన మహాపాపాత్మురాలను గదా. దానినుడిపి
 యాకీర్తిషంబడంప నావధక్రదానంబొనర్ప మీరేదిక్కునుండి
 యని మొట్టనెట్టుకో నావిప్రుండిట్లను: నీవు కారణముగా నాతండు
 మరణించినందున బ్రహ్మహత్య నీవొనరించిన దానవైతివి.
 ఆతండాన్మృతినంది పైశాచరూప మొందె. ఆతని కార్థవ్యదైహిక
 విధులొనరించినవారు తేరెరి. నీవాతనిసొమ్మపహరించిన దాన
 వైతివి. కావున నాతని కూర్థవ్యగతి కల్పింప నంత్యసంస్కారంబులు
 నీవనెఱపించి యాతనివారసుల కానుకలురూకలు సమర్పింపుము.
 దాన నీకుఁ గృతార్థతకలుగును. అంతఁ గృష్ణా పంచగంగా
 సంగమస్థలంబునకుంబోయి యొక్క నెలదినాలు నిత్యస్నానోప
 వాసదీక్షలతో మేడిచెట్టునకుఁ బ్రదక్షిణములు సేయుము. పాప
 నాశ తీర్థంబున స్నానంబొనర్చి యేడుసారు తాదుంబరాభిషేచ
 నంబు గావించునది. వెండియుఁ గామ్యతీర్థంబున విధివిహితస్నానం

జూనరించి యొక నెలదినాలు శ్రీగురుపాదుకాభిషేకంబు నల్పి భక్తి
మీఱఁ బూజసేయవలయు. అప్పుడాపావన నృసింహ సరస్వతీ
స్థానంబున నీదొనఁగులెల్ల నశించి సత్సంతాన ప్రాప్తికిది సాధ
కంబగు. దాన శ్రీగురుకృపగలిగి నీ కుడయించు పుత్తుఁడు
సంపూర్ణాయుస్సంపదతోఁ బెంపొండఁజాలు' నను దైవజ్ఞబోధ
విన్నయాపేదరాలు, అయ్యా! మీరు నెలవిచ్చినవానిలో స్నానోప
వాసాభిషేచనాది కృత్యంబులు నేను దదేకాయత్త చిత్తంబు
నంబొనరింపంజాలుదునే కాని వందరూపాయలు మాత్రము
తేజాల. నన్నేమి సేయుమందు? ర నను. అయ్యింతిదీనాలాపంబు
లాలించిన విపుండిట్లు పలికె: అమ్మా! రొక్కముచిక్క చేసి
మిక్కిలి బత్తితో నగ్గురుపాదంబులనే యాశ్రయింపుము. ఆయన
దుంబరవాసి కృపాలోకంబునన నీదోషంబు వాయఁజాలునులెమ్ము.
గురునానతి యథాశక్తి ద్రవ్యవ్యయంబుకొనించెదవుగాత' మనియె.

దానసంతుష్టిఁగన్న యాయన్ను తిన్నఁగా నన్నరసింహ
సరస్వతీ స్థానంబుఁజేరి తత్సంగ మంబునంగల పాపనాశతీగంబున
నవగాహంబొనర్చి మేడిచెట్లు మొదట నేడుదోసిల్ల నీరముంది
ప్రదక్షిణంబులుసేసి యంతఁ గామ్యతీర్థంబునం దిరిగి మునిఁగి పాదు
కాభిషేచన ప్రదక్షిణాదికంబులు నెఱపుచు మానపరిమితోప
వాసవ్రతం బుపక్రమించె. ఇట్లు మూడుదినాలు కడచునప్పుడ
కాయమకు స్వప్నంబున నొక చిత్రవృత్తంబువడచె. ఆభూత
మగపడి యిట్లు భీకరంబుగాఁ బ్రకటంబు మదికిఁబొడవెట్లు: ఓసీ!
నాడబ్బెగవేసి బాగుపడుదు ననుకొంటివేమి? ఇప్పటికైన
నాడబ్బిచ్చివేయుము. లేదా నీవంశమెల్ల నాశనమొనర్చి తుదకు
నీప్రాణములే తీసికొందునునుమ్మా. నీవీపడుశ్రమమెల్ల వ్యర్థము.
నీకింక సుతుఁడేకలుగఁడు. కలుగునెడఁ బరిమార్చఁ సంసిద్ధుఁడనై
యన్నాడ' నని బెదగువెట్ల నిర్ధారవడిన ట్లదరుఁగొని యొన్న
యాయుబల కుదుంబరంబున శ్రీగురుండు దర్శనంబొసంగె. దాన
నాయమప్రాణంబు లేప్పిటినట్లుకాఁగాఁ దచ్చరణంబుల నాశ్ర

యించె. శ్రీగురుండపుడాయమ కభయప్రదానంబుసేసి పికా
చంబును సంబోధించి, 'నీవాపె పిలువడఁ బిలువదుకొన నేమిటి'
కని యడిగె. అందులకా బూచివాఁడిట్లులనియె: 'ఇది తొలిపుట్టు
వున నాకష్టార్జిత ద్రవ్యమవహరించె. దాననాకడుపువగిలి యురి
వోసికొంటిని. ఇపుడీయావమున నాయరిం బొరిగొనవచ్చితిని.
తాపసోత్తములరగు మీకుఁ బక్షపాతంబు తగదు గాన నిట్టిపర
ద్రవ్యావహారిణియగు దుష్టురాలి కాశ్రయ మొసంగఁగూడ'
దనియె. ఆపికాచోక్తులకుంగనలిన నృహరి యిట్లులమందలించు:
'ఏమీ! నాభక్తురాలినింక బాధింతువేని నిన్ను శాసించుఁజమ్మి.
నీకింకనైన సద్గతికలుగ హితంబువల్కుదు. నీవు నామాటవిన్నవే
నీపికాచత్వంబునుండి విముక్తిఁగందువు. కాని వేఱొకతెఱఁగు
నంగాదు. ఈపెళ్ళికికొలఁదిఁ దీర్పఁదగునంత తీర్పును. అద్దానిం
గొని సంతృప్తిఁగవవేని నీకింక గతిలేదు. ఇఁకఁబొమ్ము. నాభక్తు
రాలికి వంశవృద్ధి యగునట్లు వరంబొసంగువాఁడ. కాక నీవు తిరిగి
యాపెతెరువునకు వత్తువేని దంద్యుండవయ్యెద' వను శ్రీగురుాక్తు
లాలించిన యాదయ్యము నెయ్యంబుదోఁప నిట్లుల విన్నవించె:
'స్వామీ! నేటికి మీపాద దర్శనంబగుటఁ గృతార్థతఁగంటి.
క్షమించి నన్నుద్ధరింపుఁడు. అందులకెట్లువీలయిన నట్లుకావింపుఁడు.
మీయాజ్ఞకు బద్ధుఁడ'ననెను. అంత గురువరులిటు లానవెట్టిరి:
'ఓయీ! యీయమ శ్రీద్ధాభక్తులలో యథాశక్తిని నీప్రేరత్వ
విముక్తి కగుకర్మంబు జరుపు. దాన నీకు సద్గతికలుగు'నని యా
బ్రాహ్మణి కిట్లాజ్ఞాపించెను: 'సాధాగ్యవతి! నీవు శక్తివంచన
లేకుండ ద్రవ్యము వెచ్చించి యీబాఁపని యార్థ్యదైహిక విధులు
నెఱపింపుము. దాననీకు బ్రహ్మహత్యా దోషంబువాసి శతాయు
స్సంపత్తిమీఱు తనయులుదయించి పెంపొందఁజాలుదురు. అష్ట
తీర్థస్నాన పూర్వకంబుగా నాతనిపేరిట నంత్యక్రియలుసేయించి
యేడుదినా లుదుంబరాభిషేచనంబు సేయుమని శ్రీగురుండు
తనకుఁగలలో నుద్బోధించినట్లయి యంతలో మేల్కొంచి చకిత

దృష్టిని దిక్కులువరికించి కనులుమూసికొని జరిగినదానిని మరల మరల జ్ఞప్తికిం దెచ్చికొఁజొచ్చె. అంతఁబోయి గుర్వాక్షానుసారి జేయై యనుష్ఠింప మొదలిడిన బ్రహ్మహత్యాదోషంబువాసె. పిశాచంబు వీడిపోయె. అంత నొకనాఁటిరాత్రి తిరిగి యామెకు స్వప్నంబున శ్రీగురుం డగవడి రెండు నారిశేఖముల నాపెచేత నుంచి, 'అబలా! యింకవ్రతముఁ జాలించి పారగానంతరమున నీఫలంబులు భుజింపుము. దాన నిస్సంశయముగా నీసంతతి వృద్ధిఁ గను' నని యనుగ్రహించె. అంతనాఁయింతి మెలఁకువఁగని నిజ పతికి జరిగినదెల్ల నివేదించి యథాప్రోక్షంబుగాఁ బ్రవర్తించె. గురుప్రసాదంబున నామెకుఁ గ్రమముగా నిరువురుసుతులు జన్మించిరి. ఆతలిదండ్రులు వారిని మురిపెంబునం బెంచికొనుచు నానందవారానిధి నోలలాడుచుఁ గాలంబు పుచ్చుచుండిరి.

ఏడేండ్లకందు శ్రేష్ఠుని కువనయన సంస్కారంబు జరుప సంభారములు సేకరించిరి. పెండ్లికుమారుండేసి మఱుసట లగ్న మని సంబరపడుచుండ నాకస్మికముగా నారాత్రి వానిఁ ధను ర్వాతంజేర్పడి వానికాలుసేతులు కొంకరలునోయి వాఁడొడ లెఱుంగక మూడుదివాలిటునటుం గొట్టుకొని తుదకు గతప్రాణుం డయ్యె. వానితల్లి తననెత్తిమీఁదను గడుపునను తాతితో బాదు కొనుచు బహువిధములవిలపింపఁదొడఁగెను. వానిగుణవిశేషములు మఱిమఱి మదికిరాఁగా నవెల్లఁ జెప్పుకొనుచు నేడ్చియేడ్చి తుదకు మూర్ఛిల్లి నేలంగూలెను. కొంతవడికి మరలలేచి యాశవముపైఁ బడి కొఁగిలించుకొని పెద్దపెట్టున రోదనంబుసేయుచు మాయా వేష్టితయయి యిట్లనఁదొడఁగె: 'అయ్యో! నిన్నుఁజూచుకొని వెనుకటి దుఃఖాలు మఱచితిఁగదరా. కన్నతండ్రి! నాకాదరి వౌదువనుకొంటినిరా. ఎక్కడిఁబోయితివోయీ! నాయనా! పలుకవేమి? నీ మనస్సింత కఠినమై పోయెనా! ఎక్కడికయి నాడుకొఁబోయినాఁడవా? చిడ్డా! పాలిత్తును రావోయీ. బాబూ! కోపమువచ్చినా? రావా? అయ్యో! నీగుణములు మఱపుదను

జాలితే? ఆవచ్చిన బ్రహ్మచారి యెవ్వండనుకొనుచున్నావో? ఆ
రూపంబున సాక్షాత్కరించిన యాభిక్తవత్సలుండగు త్రిమూర్త్య
వతార భూతనృసింహ సరస్వతులేకాని యన్యులుకారునుమ్మా.
తల్లీలా వివరణం బింకఁగాననయ్యెడు ' నని సిద్ధుండు వలికెను.

జ్ఞానకాండము — ౨౧ దశమ.

సిద్ధుండు వర్ణిస్తవయాప నృసింహగురుబోధాక్రమం బిట్లెఱి
గించె. బిడ్డనిఁగోల్పోయి ఖిన్నురాలై జనుచున్న యాయన్నున
కుం దెన్నుఁజూపవచ్చిన యన్నారసింహఁదాయమను సంబోధించి
యిట్లుబోధించె: మోక్షంబున దుఃఖంపరాదు. క్షణభంగుర
మగు నీసంసారంబునఁ జిరజీవియెవ్వండు? పుట్టువాఁడు గిట్టువాఁడు
నెవ్వండు? ఈపుట్టున దెందులకో యోజింపవైతివే. మనకనుల
కగపడు నీదేహములెల్ల బుద్బుదప్రాయములని యెఱుంగవా?
కర్మవశమునఁ బాంచభౌతిక సంయోగమై యేర్పడిన యీతనువు
తత్కర్మక్షయం బయినంతనే నాశంబుఁగనుచుండును. మాయా
బంధంబునం జిక్కినవా రీపంచ భూతాత్మక దేహములే దార
పుత్రాదులుగా భావించుచుండుట కేవలభ్రాంతిసుమ్ము. మాయా
మయ సత్త్వరజస్తమో గుణంబులచే మనోవికారంబు లొదవు
చుండును. దాన నేను నాదేహము నాభార్య నాబిడ్డ' లనికొను
భ్రాంతి కలుగుచున్నది. సత్త్వప్రాబల్యమున దేవత్వమును రజః
ప్రాచుర్యమున మర్త్యత్వమును దమోగుణప్రకటనంబున నధ
మతయు జీవునికిఁ గర్మానుసారముగాఁ గలుగుచుండును. పురా
కృత సుకృత ఫలంబైన సుఖంబును దుష్కృతవశమగు దుఃఖంబు
నెవ్వనిదివాఁ డనుభవించి తీరవలెను. తత్తద్గుణ వాసనానుగుణ
ముగాఁ దదధీనములయిన యింద్రియములు వానివాని పను లని
సేయుచుండును. మాయాపాశబద్ధులగు జీవులు వానికిఁబడి
నుఖదుఃఖంబులం గనుచుండురు. ఇట్లు సంసారమునం జిక్కిన యీ
స్వకర్మ గుణోద్భవులగు జీవులు 'చేసికొన్నవారికిఁ జేసికొన్నంత'

యన్నట్లాయా సుఖదుఃఖానుభవములం గనుచుందురు. ఇఁకఁ గల్పకోట్యాయుః పరిమితిగల దేవతలైనను గర్భమనుభవించి తీరివలసినదే. నరమాత్రులమాట చెప్పనేల? జీవుల దేహాధీనులు. దేహంబు కాలాధీనంబుకాఁగా దేహధారి నానాగుణ కర్మవశగుండై పవర్తిల్లుచున్నాఁడు. దేహధారికే షడ్వికారంబు లేర్పడు. ఇట్టిదేహమునకును వానిసంబంధము గలవాని కిని నిలుకడ యెక్కడిది? లేదు గనుకనే వేత్తలగు విబుధులు తమకుఁ బుత్తులుదయించునెడ నానందమునుగాని తన్మరణంబున విషాదంబునుగాని పొందరు. జీవుండవ్యక్తముగనే గర్భంబునఁ బ్రవేశించి పిదప వ్యక్తుండయ్యుం దుద కవ్యక్తతఁగనును. దేహములు నీటిబుడగలవలె నస్థిరములు. ఎప్పుడు గర్భస్థమయ్యె నప్పుడ స్థైర్యంబువోయె. కర్మానుబంధ ముండువఱకు సుఖదుఃఖఫలానుభూతి తప్పదు. తత్తదుపార్జిత కర్మఫలానుసారముగా నొకఁడు బాల్యమునను మేకోకఁడు యౌవనమునను ముకోకఁడు కౌమారమునను మరణించును. మాయాపాశంబులం జిక్కిన మూఢులు మాత్రపితలయెడలం బుత్త్రకళత్రాదుల యెడలం దమవారనుభ్రాంతితో మెలంగుచుందురు. బాహ్యమునకుఁ బరిశుభ్రముగా నున్నట్లగపడినను లోపల మలమూత్ర మాంసాదియుతమై రేతోరక్తోద్భవంబగు తోలుబొమ్మ యెట్లు శుదియౌననుకోఁదగును? విధి నుదుటవ్రాసినరీతిని శుభాశుభంబు లెల్ల రనుభవించి తీరివలసినదే యాయె. కాలకర్మంబులను జయింపఁ గలుగువారెవ్వరును లేరుగదా. ఇఁకనిట్టి యీదేహము నిత్యమనికోనానా? అట్లనికొనుట కలలో దొరకిన పెన్నిధిని మెలఁకువంగన్న యైంద్రజాలిక కర్మంబులను నమ్మినచందమాఁగదా. కాక జీవులకుండు సంబంధము నిత్యమనుకొందేనిఁ బూర్వజన్మమునం దీవునరజన్మమే యెత్తియున్న నెవ్వనికిఁ దల్లివో యేతనికి నతివో మఱి ముందు భవంబున నెవ్వరిదానపు కానుండువో చెప్పఁగలవా? లేదు. ఇఁక నీపాంచభౌతికమగు చర్మపుఁ దిత్తిపై మమత్వము కల్పించుకొని

వృథాశోకంబునందనేల ? ఇత వీడు నీకొడుకనుతోనేల ? ఇట్టిడు
మరణించెనేయని భ్రమవెట్టుకొని యేడ్చుచేల ? శాస్త్రులొక
పద్ధతుల ననుసరించి యింకనైన నాశవంబును సంస్కార
మిచ్చివేయు" మనియె.

అయ్యూర్య బ్రహ్మచారి మననాపదేశంబును విన్న
యాయన్నమిన్న యిట్లన్నది: అయ్యా ! మీ రెవ్వరో నాకుఁ
బరమధర్మముం గలపితిరి. కాని నామనమున కింక స్థైర్యంబు
గలుగదయ్యెను. ఏమన మీరన్నట్లు ప్రార్థమే ప్రమాణమగు
నేని దైవారాధన మెందులకు ? లోకంబున నేదియెట్లుగ్నడిన నట్లే
యుండవలెనన్నఁ బరుసమఁటినందువల్ల నినుము బంగారముకానేల?
మున్నేదైవతము నెఱుంగని నేనాగురుపాదంబుల నాశ్రయించి
నంత నా కభయప్రదానంబు చేసినవాఁడతఁ డిప్పుడు నెన్ను
పేక్షింపఁదగునా? జ్వరపీడితుఁడై పడియున్నవాని కౌషధమొసం
గిన నదిమేలుఁగూర్చదే ? ప్రభువు తలఁచిన శరణాగతుఁడగు
నాకున్నని సంపన్నునొనర్పఁ జాలఁడా ? నేనాశ్రయించినదో
సాక్షాత్త్రిమూర్తియగు గురుమూర్తినయ్యె. వరమా పొందితి
నయ్యె. అట్టిదానికి మార్పుండదని యాతని మాటలనునమ్మి
చింతవీడియున్న నాయెడఁ దుదకాతంజే విశ్వాసఘాతుకుఁడై
నాకొంపఁదీసినాఁడే ! అయ్యా ! యెంత బుద్ధిమాలినదాననై
యామునగకొమ్మను బట్టుకొని వ్రేలాడుచుంటిని ? ఏమయిన
నేనాగురుమూర్తియెదుట నాయసువులనీవ్విడుదాన. ఈదేహంబు
నాతనికి సమర్పింపఁ బోవుచున్నాను. ఆతండు నన్నిట్లు మోస
పుచ్చెననికూడ నందఱు నాతనింగూర్చి చెప్పికోని'మ్మనవుడు
నాయమ మనోగతంబెఱింగిన యావామనాకారుం డిట్లామెకొక
యవామంబును బోధించెను: సరే, నీమనంబెట్లైన గురునిష్ఠా
గర్విష్టంబైయున్నది. నీవందినవరమునంతేసి పూర్ణాయువగు పుత్రునిఁ
గంటివి. దైవయోగంబున వాఁడిపుడు మృతుండయ్యె. కావున

నీవేడ వరంబుఁగంటివాడఁ గృష్ణాపంచనదీ సంగమస్థలంబున నునుంబర పరిసరంబునన శరీరత్యాగంబు కర్తవ్యంబనియె. అది విన్నంతనే యావిప్రాంగన 'యానా నట్లచేయుదాన' ననుచు నా సబముం దనకడుపునకుం గట్టుకొని యయ్యుదుంబర స్థానంబు నకుం బోయి సరహరిపాదుకలం దనశిరంబును ముతీమతీ కొట్టు కొన్నదై రుధిరాభిషేచనంబుఁ గావించె.

పాపము, పుత్రశోకమును మించినదిలేదు. అది కన్న తలిదండ్రులను యురోగమువలె బీల్చి పిప్పిసేయునుగదా. అప్పటికానాఁడు సూర్యాస్తమయము కానుండె. అపె వెంట నచ్చొటికేతెంచిన బ్రాహ్మణు లప్పటికైన నాపె శవసంస్కారంబున కంగీకరించునేమోయని విసువుకొలఁదిఁ దుదకిట్లనిరి: ఏమమ్మా! చీకటిపడుచున్నది. యీదిక్కుమాలిన యడవిలోఁ బడి మమ్ముఁగూడఁ జావుమందువా? యిప్పటికైన నాపీనుఁగు నీవలఁబడ వేయవే!' యన్నను వారికామె ప్రత్యుత్తరమిడదయ్యెను. శ్రీగురుపాదుకలంబడి పెద్దపెట్టున నేడ్చుచుండె. అపుడా వెంట వచ్చినవారెల్ల రిట్లనికొనిరి: 'పొద్దుగుంకుచున్నది. ఈ ముండి దిప్పుడది విడుచునట్లులేదు. ఈప్రాంతమందు దొంగలవలని భయముమెందు. మనమీక నిట మసలఁగూడదు. త్వరగా స్నానాలు చేసి యిండ్లకుఁబోయి యారాత్రి తిండ్లు తినకుండఁ బడుండి తేపటియుదయ మిక్కడికిఁ దిరిగివత్తుము. ఈరాత్రి యంతయు ముతీగి గవులుగొట్టిన మీఁదటనైన విడువకయుందునా? అపుడాపైపని చూత' మని శవజాగరణం బొనర్చ నాయమ సట దించి పోయిరి. ఆమెకుఁ దోడాపె పెనిమిటి మాత్రము కూరు చుండెను. ఒకజాము కడచె. రెండుజాములయ్యె. ముందు మూన్నాళ్లు బిడ్డనివ్యాధిభరంబునను బిదపరెన్నాళ్లనుండి శవజాగరణంబునను నిద్రాహారములులేక యేడ్చి యేడ్చి బడలికఁగన్న యాలెదంతుల కానిర్జనప్రదేశమునఁ గునుకువట్టెను. అపుడా

చానకు స్వప్నాన నొక్క దేదీప్యమాన మానికుంజ రాకారుండు
కానవచ్చెను.

తే॥ జడలుప్రేలాడ నొడల భ ♦ స్నంబుగ్రాల
మెడను రుద్రాక్షమాలిక ♦ ల్లడలు కొనఁగ
నమరశూలంబు యోగదం ♦ డముఁ గరముల
జటికనంబడఁ బులితోలు ♦ కటిఁగలాఁడు॥

ఆతండాపెకిల్లను: “ఏమమ్మా! నన్ను దూషించెదేల? నీబిడ్డనికి వచ్చిన భయమేమి? ఇదిగో చికిత్స చేయుచున్నాను. వాతోద్రేకంబున మృతినందిన నిందుఁ బ్రాణవాయువు ననుసంధించి వీనిం బునరుజ్జీవితు నొనర్పఁగల” నన్నవాక్కులా తల్లికిఁ గలలో విన్నట్లయి మెలఁకువఁగని వెఱఁగుపడి దిగ్గునలేచి యిట్లను కొనును: “అయ్యా! యింకెక్కడిభ్రాంతి! చచ్చిన వాఁడింక బ్రదికివచ్చునా? లేదు. లేదు. మనసులో నేమనికొన్న నయ్యది కలలో నయినట్లుండునే కాని యిదియెల్లఁ గలలోనివార్త కాదా? ఆన్మసింహుండెక్కడ? నాయీవెట్టి భ్రాంతియెక్కడ? నాప్రభమున కాయన యడ్డువడునా? నామార్భ్యముకొలఁది నాగురువులు విశ్వాసఘాతుకులైరని కొనుటకాని యదికల్ల” యనికొనుచు నాసవీడియుండ ముహూర్తమాత్రంబున నాకళేబరమంతట నుష్ణంబు వొడవెను. నాశ్లయందుం గీశ్లయందును జైతన్య మొదవెను. అల్లది కని శోకాకులచిత్తయా నాకామిని “యేమిది! యేదైన భూతం బాశించెనా?” యనికొనుచు విభీతచేతనయయి యాశవమ్ము నావలకుఁద్రోసెను. క్షణమాత్రంబున బాలుండు లేచి కూరుచుండి “అమ్మా! ఆకలియాచున్నది. త్వరగా నన్నముపెట్టు” మని యేడ్చుచు లేచి తనతల్లిదరికి వచ్చెను. ఆపె కయ్యెడ నత్యద్భుత స్తన్యప్రసావ మొదవె. అపుడాపె తన బిడ్డని నొడిలోఁ గూర్చుండఁబెట్టుకొని చనుగుడిపెను. మొదట నాయమకు భయాశ్చర్యంబులు పెనఁగొంచు నొడవిసను వాఁడు

పాలు త్రావినమీఁదట సందియములేల్ల వీడెను. దాన నమం
దానంద కందళిత హృదయారవింద యగునామందయాన తనభగ
వత్ప్రసాదితాపత్యంబునుగొని భర్తనుదరిసి యాతని నిద్దుర
నుండి మెలఁకువఁగొలిపి మెల్లఁగ నాతనికి జరిగినదెల్ల నివేదించి
బిడ్డనిఁజూపెను. వారానంద బాష్పంబులతో నాపునరుజ్జీవి
తార్భకుఁ గృతస్నానుంజేయుచుఁ గలుపుదీట ముద్దాడిరి. అంత
నాదంపతులు సపుత్రకులయి పోయి నదీజలంబులఁ గృతావగా
హులై యకాదుంబర ప్రదక్షిణ నమస్కారంబులొనర్చి భక్తిమీఱ
శమీప త్రపుష్పాదులతోఁ బూజించి నీరాజనంబిడి పుత్రభిక్షంబు
వెట్టిన నారసింహు నిట్టుల స్తుతిచేయఁ దొడఁగిరి:

దోదక. నీమహిమంబు గ ధింపఁ ద్రిమూర్తి ।

యేమొకా ప్రేలితి ధి నేలుహతాత్రి ।

ప్రేమనుదుంబర ధి వృక్షనివాసా ।

కామితమిత్తు జ ధి గన్నతభాసా ॥

తోటక. పరిపాలిత భక్తకృ ధి పాజలధీ ।

శరణీయుడ వీవ యశః పరిధీ ।

నరసింహ క్షమింపుము ధి నన్వరదా ।

గురుమూర్తి మదిన్నినుఁ ధి గొల్తునదా ।

యని భావజ్ఞుండగు భావనామయు సద్భావంబునం
బ్రార్థించు తటి నరుణోదయంబయ్యె. అయ్యెడఁ బూర్వసాయం
కాలము వారిని డించిపోయిన విప్రులూరినుండి శవదాహంబుఁ
గావింపవచ్చిరి. వారాన్మృతబాలుం డిప్పుడు సజీవుడయి యుంటం
గని నివ్వెఱవడిరి. ఆబిడ్డని జననీజనకులు మహోత్సాహంబున
జరిగినదెల్ల వారికెఱింగించి యట భగవత్ప్రసాదంబు సేకరించి
పోవుదమనిన వారెల్ల రత్యానందంబున నట్లకావించిరి. మహి
మంబుఁ దెల్పుమొదలిడిన నింకీల్లెన్నియో గాథలుగలవు. అట
శ్రీగురుండు నుస్థియందై యుండును. తదాధానంబున నచిరంబ

యిష్టాప్తి నిక్కువంబు. గొద్రాండ్రకు బిడ్డలును నిలుపేదలకు సంపదలును రోగులకారోగ్యంబు నబ్బు. అచ్చోట నవమృత్యు భయంబులేదు. అంగహీనుండయినను గువ్వవ్యాధి బాధితుం డయినను భక్తితో శ్రీగురు పాదుకాభ్యర్చనం బొనర్చిన నవివోయి నువర్ణదేహంబేర్పడు. దాన మూకబధిరత్వాదులునడంగు. ఇవియవి యననేల? అది యఖిలపురుషార్థదంబును' మన్ని సిద్ధుండుబోధించె.

జ్ఞానకాండము — ఓదశము.

నామధారకుండాబోధనం గొనియాడి శ్రీగురుండు గంధర్వ నగరంబుం జేరినవెనుక నడచిన కథావిశేషంబులం దెల్పుడనవుడు సిద్ధ యోగీంద్రుం దాతని ధన్యతనెంచుచు సాష్టాదంబుగా నిట్లు చెప్పందొడంగె: భీమామరజానంగమంబు పృథ్విగా కెనయైనది. అట ననిమిదితీర్థములుగలవు. వాని మహిమంబు ముందెఱింగింతు. భక్తోద్ధారకుండగు శ్రీగురుండు గుప్తరూపంబున నటసిలిచె. కృమముగా నది వెల్లడియయ్యె. అది యెట్లనిన నాతండు సంగమ ప్రాంతారణ్యంబున వసించి యనుదినంబును మధ్యాహ్న వేళను భిక్షాటనంబొనర్ప గంధర్వపురంబున కేగుచుండె. ఆయూర నొకవంద బ్రాహ్మణాగారంబులుండె. అందొకవిపురీండు నిలు పేదయయియుండె. ఆతనిభార్య మహావతివ్రత. వారికి బండ్లు లేని యొకముదుసలి గొడ్డుగేదెయుండె. ప్రతిదిన మాయూరిలోని కర్షకు లొక్కొక్కరుగావచ్చి యావిపురివద్దనుండి యద్రాని నద్దెకుంగొనిపోయి దానిముక్కునకుఁ ద్రాడువోసి యుప్పుమో యించు చుండెడివారు. ఇట్లాగేదెవల్ల నావిపురెడు జీవించుచుండె. ఒకనాటి మధ్యాహ్న వేళను శ్రీగురుం దాపేదబావని యింటికి భిక్షార్థమేగుచుండె. ఆయగ్రహారమందలి శ్రోత్రియద్విజాలుగొంద టీతండు మద్రాసాపేత భోజనంబు లభింకుడగిన తమయింద్లకు రాక యానాడాదరిదుని నింటికేల పోవలసె' ననిరి.

ఆ. రాయబారిఁ గృష్ణుఁ ధరరాజు విందుకై ।

పిలువఁ బోకయలేడు ధిమరుజేర ।

భక్తవత్సలునకు ♦ రిక్తులు సాత్త్వికు ।

త్రితులుకాని ధనులు ♦ గతి కగుదురె ? ।

అయిన నెవఁడు దయఁగన్న మాత్రముననే యుండనిల్లుఁ బండమంచము లేనివాని నుర్వీశ్వరుంజేయుటకు నెవ్వఁడు కోపించిన నెట్టి సంపదయైనఁ గనుమూసి తెఱచునంతలో నడఁచుటకును సమర్థుం డట్టియూ మహాత్ముండు శ్రీమంతుల సరకునేయునా ? తత్పదంబులంటఁ గనుమాత్రముననే బమ్మవ్రాసిన వ్రాతైన మార్పుఁగనునే ! ఇఁకనాతని బిరుదములెన్న నాతరమానే ? అట్టి యాతం డేతనియింట మెట్టిననది యాతని సుకృతవిశేషంబునన యనికోవలసినదే.

ఒకనాఁడాగేదె నెవ్వరును దోలుకొనిపోలేదు. అయ్యది యింటనేయుండె. శ్రీగురుండుభిక్షార్థము వారియిలు సేరినదానాఁడే. అనినైకాఖమాసము. మధ్యాహ్న వేళయైనది. ఆపేదనాఁడు యాయవర్థార్థము వెలుపలికేగి యుండెను. ఆయిల్లాలిని స్వామి భిక్షమిడుమని కోరఁగా నాయమ వెంటనే శోపనినుండివచ్చి భయ వినయావనత వదనయుయి యిట్లను: 'యతీంద్రా ! మాయంటి వారు ప్రశస్తావార పదార్థము లిప్పుడ కొనిరాఁబోయిరి. మీరొక్కొంత సే పిటదయసేయుం' డని యొకపీటవేసె. శ్రీగురుండు మందస్మితపదనుండై యట్లకూర్చుండి యాపెతో నిట్లనియె: 'అమ్మా ! భిక్షార్థము మాకిన్నిక్షీరము లొనంగరాదా ? నీభర్తగా తెప్పడో వత్తురందువేల ? మాకు మీవాకిటనున్న గేదెసాలు చాలునే' యనెను. అందులకామె యిట్లు బదులువలికె: 'స్వామీ ! యీగేదె ముదుసలిది. దీనికిఁ బండ్లులేవు. ఇది యొక్కయీతయైన నీనివదికాదు. దీనిని ముక్కుఁద్రాదువోసి దున్నలతోఁబాటు బరువులీడ్పించుచుండుము. ఆబాడిగవల్లనే మాజీవన' మనియె. అంత నయ్యతివరుండామతో నీవుమాతో నబద్ధాలాడక త్వరగా దాని సాలుపిడికి నా'కిమ్మనియె. తదుక్తుల కాసాధ్వమణి బదు లాడలేక పెద్దలయాజ్ఞ నుల్లంఘింపఁ దగదని యొకమామముంతను

గొనిపోయి పాలుదీయఁ గూరుచుండెను. ఆగురూక్షుల విశ్వాస ముంచి పిదుకఁగా నైనక్షీరములు రెండుకడవలు నిండెను. ఆమె యా యపూర్వ వైచిత్ర్యంబున కద్భుతపడుచు నాదుగ్ధంబులను లోనికిఁ గొనిపోయి పోయ్యిమీఁదనిడి యించుక వెచ్చపఱచు చుండె. అంతలో స్వాములవారామెను వేగిరపెట్టి తత్క్షీరంబుం దెప్పించికొని క్రోలితనిసి వారి కఖండ లక్ష్మీప్రాప్తి యగునట్లు దీవించి తాను సంగమస్థలంబునకు మఱలె. పిమ్మట యజమానుం డిలుసేరి నిజసతివల్ల జరిగినదెల్ల మహాశ్చర్యంబు గదుర నాకర్ణించి యాతండు నరమాత్మిండు గాఁడనియుఁ బరమపూరుషుండనియుఁ దెలిసికోఁగలిగె. అంతనాతండు గురుదర్శనమొనరింప సకళత్రం బుగా నేగి యథావిధిగా నర్చనంబొనరించి తదనుగ్రహంబువడసె. అంతనాదంపతులు శ్రీమత్తయుఁ బుత్ర పౌత్రసంపత్తియుం బొదల నిశ్చింతతోఁ గాలంబుఁ గడప గురువరంబంది నిజాగారం బునకు మఱలిరి. ఇట్లే గురుకృపాప్రసారం బెవ్వారియెడంగలుగు నవ్వారి కష్టైశ్చర్యంబు లొనగూడ కుండెడినే ? యనియె.

జ్ఞాన కాండము — ౨కి ద శ ము .

శిష్యుండవ్యలికథ తెల్పుమన సిద్ధుండిట్లు చెప్పుచున్నాఁడు: గురులీలం దెల్పెదవినుము. ఎల్లరెఱిగిన యాపేదభావని ముదు సలి గొడ్డుగేదె గురుప్రసాదంబున దుగ్ధబాయిని యైన నాఁటి నుండి తన్మాహాత్మ్య ప్రకటనంబు కాఁదొడఁగెను. ఆదెట్లన్న యతివరులా విప్రాలయంబున మెట్టిన మఱుసటి యుదయమే కృషీ వలు లద్దాని నద్దెకుంగొనిపోవచ్చిరి. వారికాపాటుండు పాలిచ్చు గేదె నిఁకనీయను బొమ్మనెను. వారదికని యచ్చరువడిరి. క్రమ ముగా నీవార్త చారులవల్ల భూపాలునికిం దెలియవచ్చె. ఆతం డారయఁ బరిసర సరిద్వర తటంబునంగల జటివల్లభు మహిమంబ యని వేద్యంబు కానయ్యె. అంత నయ్యవసీపతి చతురంగబల సమన్వితుండై సతీ సహితంబుగ నాతని సందర్శనంబొనర్ప నేగు పెంచె. ఆతండగ్గురూత్తము నెదుట సాగిలఁబడి యనేక ప్రకా

రంబుల సంస్తుతించె. గురువరుఁ డానరపతితో నరణ్యంబున
 నేమూలనో పడియున్న తన తెరువునకు రానేమిటికని యడిగె.
 అందులకా భూజాని యిట్లు విన్నవించె: స్వామీ! మీరిట్లు వన
 స్థలిఁ జేరనేల? భక్తుల నుద్ధరింప భూమికిడిగ్గిన నారాయణులర
 కారే? మీయశంబుశ్రుతుల వేనోళ్లఁ జాటఁబడి యున్నదాయెను.
 జనతారకులరై యవతరించిన మీరీవనంబువీడి మా గాణగాపు
 రంబుఁ బావనంబొనర్పరే. అట మీరనుష్ఠానంబుఁ గావించికో
 నొక మఠ మేర్పఱతు. మీరటవసించి మమ్ముద్ధరింపవలయు'ననుచుఁ
 దచ్చరణంబులంటి వీడకుండెను. అపుడా శ్రీగురుండు కొలఁది
 కాలం బట్ల ప్రకటంబుగానుండి భక్తత్రాణంబుసేయఁ దగ్గదేయని
 కృతనిశ్చయింపఁజే తేనితో, 'నీమనోరథంబుఁదీర్తునట్లకాని' మృనియె.
 ఇట్లు గురువులు సెలవొసంగినంత సంతోషాకాశాంత స్వాంతుండగు
 వయ్యనంతా కాంతుం డాతనింగొనిపోయె.

సీ. కాహళంబులు మృదం ♦ గ ముతాదిగాఁగల్గు
 కమనీయ వాద్య ఘో ♦ షములు ప్రబల
 నాగవాసముల మం ♦ గళనృత గీతము
 ల్ప్రమణీయనాగస్వ ♦ రములు సెలఁగ
 చతురంతయానము ♦ లైనికానీకంబు
 గజతురగోష్ఠాది ♦ కములు సాగ
 వేదపారగులైన ♦ విప్రోత్తములువెంట
 స్వస్తివాక్యంబులు ♦ సదువు చుండ

తే. తేఁదు వింజామరముఁగొని ♦ కూడనడవ
 వందులు త్రిమూర్తి బిరుదాళిఁ ♦ బాదుచుండఁ
 పారకాంతలారతులతో ♦ స్వాగతమిడ ।
 బ్రహ్మరథమున గురుఁడు పు ♦ రంబుసొచ్చె !

ఇట్లు మహాత్మవంబున నాతం దానీతుండౌతటిఁ దద్దా
మంబునం బశ్చిమభాగంబునఁ బాడువెట్టఁబడిన పెక్కిండ్లనడుమ
నున్న యొక మహాన్నతాశ్వత్థంబు వాసంబుగాఁగల యొక
కూర బ్రహ్మరాక్షసుండు శ్రీగురూత్తముల దర్శనమయినంత
నటనుండి కన్నన డిగ్గివచ్చి తత్పాదంబులంటి యిట్లుప్రార్థించెనుః
'ఓహో కృపాళూ ! నన్నుద్ధరింపుము. నినుఁజూచినమాత్రమున
నాదొసఁగులెల్లఁబాసి' ననవిని గురుండు నిజకరంబును దచ్చిరంబు
నంజేర్చె. అట్లు హస్తమస్తక సంయోగంబైనంతనే యాబ్రహ్మ
రాక్షసునకు నరరూపంబౌదవె. అంతనాతండు గురునానతిఁగొని
సంగమంబునకుంజని యటస్నాతుండై దాన జ్ఞానసంపదనంది
ముక్తుండయ్యె. అది చూచినవారికెల్ల నద్భుతావహమయ్యె. దాన
నాతని యవతారత్వంబు వారెల్లరకు వ్యక్తంబయ్యె. అంత శ్రీగురు
వుల కొఱకచ్చొట నేర్పఱపఁబడిన మతంబున పురు సుఖంబు
డిరి. పార్థివేశ్వరుండును భక్తిమీఱఁ దద్గురువగుటకు పోదలొడ
చారంబులు గావించుచుండె. మఱియు ననుదినంబును గురుండు
సంగమ ప్రదేశంబునకు స్నానానుష్ఠానాదికంబుఁ దీర్చికొనేగు
చుండ నృపతియు నిజభటానీక సహితుండై యనుసరించి డిగ్గి
వచ్చువాఁడు. మధ్యాహ్నవేళ నాతండు మతంబునకు మఱియు
తటిఁ దాను ససైన్యంబుగా నదురేగుచుండు. క్రిమముగా నన్య
గ్రామవాసులకు నాతని మయిమంబు తెలియరాఁగాఁ గొండలు
తద్దర్శనార్థమేగుదెంచు చుండెడివారు.

ఇట్లుండఁ గుమసీ గ్రామవాసి నృసింహాధక్తుండొకతాపసి
త్రివిక్రమభారతి యనువాఁడీ యతి యానారూఢుండై పోవు
చుండునని విని యిట్లు నిందించెః 'ఈతఁడెవ్వఁడో దాంభికుఁడు.
తురీయంబుఁ గొన్నవాఁడేమి? పల్యంకికారూఢుండై చనుటేమి?
ఇదియోగ్యమా?' యనియెనట. భక్తాధీనుండై యట్లొనర్చు
నీసర్వసాక్షి త్రివిక్రమభారతి తన్ను నిందించువాఁడని గ్రహింప

లేదా? నామధారకా! ఇంక నేమయ్యెనో చెప్పెద. సావధాన మత్తివై వినుమోయి' యని సిద్ధుండు వలికె.

జానకాండము — ఐదవ దశము.

శిష్య సాప్రశ్నంబున సిద్ధుం డవ్వలికథ యిట్లు నుడువఁ దొడఁగెఁ: బిడ్డా! వినుము. కుమసీవాసియా త్రివిక్రమ భారతి తననుగూర్చి నిందావాక్యములఁ బలుకుచుండునని యావిశ్వసాక్షి యగు గురుండు నిజశిష్యుఁడౌ క్షితిపతికిఁ దెల్పి తామాగ్రామము నకుఁ బోవలయుననిరి. అది విని యానృపుం డపరిమితానందం బున శ్రీగురుఁ బుష్పమాలాలంకృతుంజేసి యాందోళికారూఢుం గావించి హస్త్యశ్వాది పరిఘంబులు డంబుమీఱ నానావాదిత్ర గీతాదికంబులతోడ నుహానంభ్రమంబునఁ గుమసీగ్రామంబునకుం గొంపోయె. అలనాఁడా త్రివిక్రమభారతి నృసింహమానస పూజారతుండు కూరుచుండ నంతసేపటికి నాతని చిత్తంబున స్థైర్యంబు చిక్కవయ్యె. అపుడాతండు తన మదిలో నృహరీ! నన్ను పేక్షించెదేల? నాతపంబెల్ల వృథయయ్యెనే' యని చింతిలి పునస్సమాహిత చిత్తుండాతటి నాతనికి నదీతీరస్థ నృహరి సంద ర్శనంబొదవె. ఇంక నయ్యతివరుం బరివేష్టించియున్న సేనానివ హంబెల్ల నామానసార్చాశేళ నాతనికి యతి సమూహంబుగా గోచరింప నాత డు విస్మితుండయ్యె. మున్నగుదుగా నృసింహ సరస్వతులకు సాస్తాంగ దండప్రణామంబుసేసి యాతని యనుచర యాతివర్గంబునఁ దానడఁకువసూప శ్యేష్టులెవ్వరో కనిష్టులెవ్వరో యెఱుంగరాక కేల్పోస్తే యిట్లుపలికె: ఓహో! స్వామీ! మీరు జగద్గురువులరు. బ్రహ్మ విష్ణు శివ స్వరూపులరు. మాయాబా లంబునం జిక్కువడియున్న నేను మీరూపంబుం దెలిసికోలేక యున్నాను. మీరు సర్వవ్యాపకులరా నారసింహులరు. ఈ చర్మ చక్షువులతో మిమ్ముఁజూడఁజాల. మీరే దయచేసి సాక్షాత్క

రింపవలయు. విశ్వతారకా! గురునాథా! చిరతపః ఫలంబుగ
 నన్నాదరింప మీరిట్లుదర్శనం బొసంగితిరిగాదే. నాయెడ ననుగ్ర
 హించి మీ చిన్మయ స్వరూపంబు గుర్తింపఁ జేయరే' యని
 బత్తితో మ్రొక్కులిడియె. దాన సంతుష్టిఁగొన్న యగ్గురుండు
 త్రివిక్రమానకు భ్రాంతియుడిపి చతురంగనైన న్య మధ్యస్థిత నిజ
 స్వరూపం బగవఱచి యాతనితో నిట్లు పల్కెః ఓయీ, ముండీ!
 దాంభికుండని నిత్యంబు నిందారూపంబున నెవ్వని సంస్మరించు
 చున్నాడవో వాడే వీడు. అందుంగూర్చి నిన్నడుగవచ్చినాడు.
 నీవు మానసికోపచారంబుల నిత్యనృసింహార్చనం బొనరించువా
 డవని లోకంబునఁ బేర్చిఁగంటివి. కావున దాంభికుండన నెట్టి
 వాడో వివరింపుమయ్యా, త్రివిక్రమా! నీచిత్తంబు త్రివిక్రమా
 యత్తంబ కాననాతండ నీకిది మదిని స్ఫురింపఁ జేయఁగలఁదామె'
 వను తద్గురూక్తులు ములుకులవలెఁ దనచెవులం బడినంతనే యొడలు
 జల్లుమన గజగజ వణకుచుఁ జేతులు కట్టుకొని వంగి గద్గదస్వనం
 బుతో నిట్లు విన్నపంబుసేసె: 'సద్గురూత్తమా! నేనవిద్యలోఁ
 బడి కొట్టుకొనుచున్న మూఢుడను. తెలియక పొల్లులాడిన
 యామీసాదసేవకుని మన్నింప మీరెదిక్కు. ఓహో, త్రిమూర్తీ!
 మీరే మాయావ్రవర్తకులరయితిరి. నేనో, యజ్ఞానపటవేష్టితుం
 డనై మాయాసముద్రంబున మునింగి యున్నవాడనైతిని.
 మోహంబు నాకనులఁ గప్పియుంట దివాంధప్రాయుండ నుమ్ము.
 జ్యోతిర్మయుం బరమపూరుషు నిన్నుఁబొంగనైతి. ఎట్లొ నేటికి
 మీసాదంబులు సేవింప నాకులభించె. దేవరాజా! క్షమింపుము.
 క్షమింపుము.

తే. కర్మవశమున నీయ వి ♦ ద్యోర్ములందు ।

నూగుచున్నాడఁ బరపార ♦ మొందలేక ।

జ్ఞాననాకనుజేర్చి నీ ♦ స్థానమునకు ।

నన్నుఁ గొనిపోవుమయ్య చి ♦ న్మయ! కృపాభి ।

స్వామీ! భవదీయకటాక్ష పీక్షణంబొదవిన నెల్ల దొసఁ
గులు దుఃఖంబులుం బాయఁగాదే? అద్ది కలికలుమావహారకంబయి
వరమార్థైక్య సంపాదకంబు కానొననుట కబ్బురంబే? మున్ను
శ్రీకృష్ణ భగవానుం డగ్గునునకు విరాడ్రూపంబుఁజూపెననివింటిమి.
అట్లే మీరు నేఁడు నాకగపఱచితిరి. మీమహిమం బపారము.
భవాబ్ధి తారకులరగు మీపాదంబు లిపుడునాకు దొరకఁగానఁ
గృతార్థతఁగంటిని. అనాయాసంబుగాఁ జింతామణి లభింప నింకఁ
బేదటికంబెక్కడిది?

తే. గంగసగరుల నుద్ధరిం ♦ పంగనెట్లొ ।
విదురునింటికే దానయి ♦ విష్ణుఁడెట్లొ ।
యట్లనన్ని పుదరిఁజేర్చ ♦ నాగతుఁడవు ।
ధన్యతనుగంటి నీదుపా ♦ దంబులంటి ।

యని త్రివిక్రమ భారతీయతి సాఁగిలఁబడినంతఁ గరుణా
మయుండగు శ్రీగురుం దాతని నైరించి భ్రమావనోదంబై భేదంబు
వాసి పునరావృత్తి రహిత పరమైవల్యవదం బొదవునట్లు వర
ప్రదానంబుసేసె. అంతఁ గనుమూసి తెఱచులోకల గురుండు
ససైన్య రాజన్యండై గంధర్వపురంబునంజేరె. నామధారకా!
నరరూపంబుఁ దాల్చిన యా త్రిమూర్తి మహాత్త్వం బింకేమి
చెప్పుదు? అయ్యది వేదశాస్త్ర పురాణ ప్రకీర్తనంబు. జనులిందు
విశ్వాసముంచి గురుభజనంబుఁ గావించి తరించెదరుగావుత.

తే. నిర్మలామృత రుచిరపా ♦ నీయశాల ।
జ్ఞానకాండార్య మీశధ ♦ జ్ఞానదంబు ।
నఖల పురుషార్థ దంబిద్ది ♦ యతిసులభము ।
పూరుషోత్తమ సంప్రీతిఁ ♦ బొల్పుఁగాత.

శా॥ జ్ఞానంబు సరస్వతి కథితము ♦ సద్విధానము న్వాసుదే,
 వానందుల్ గురుసంహితాఖ్యమునుగీ ♦ ర్వాణంబునంబల్క, బ్ర
 హ్మనంద పరిపాద్యమయ్యె నిటులే ♦ నాంధ్రీకరింపన్, గురు
 ధ్యానా ప్తింబురుపోతమ ప్రియముగా ♦ వ్హర్షంబు చేకూరఁగాన్

—♦ కం ద ము ♦—

ఓదులు, శ్రీదత్త శ్రీ । పాద సృసింహః

భిధులయి ♦ పరఁగి త్రిమూర్తుల్ ।

పోడి యొనర్చినకథతగు ।

నాదెల్లకు లీనదక్షి ♦

ణా మూర్తి

కృతిఁ ॥

శ్రీ మేధా దక్షిణామూర్తయే నమః.

శ్రీగురుదత్త సరస్వతీయము.

శ్రీ గురుదత్త సరస్వతీయము

కం. అందుం బురుజోత్తములకు!

ముందు సరస్వతికి నిందు ♦ బుధనుత మూల

గ్రంథాజ వాసుదేవా!

నందసరస్వతికి దక్షి ♦ ణామూర్తి నతుల్.

క ర్మ కాం డ ము — ౧ ద శ ము .

శ్రీ గురుకథా సుధాస్వాదనంబున జ్ఞానంబువడసిన నామ
ధారకుండు సిద్ధయోగీంద్రుని కిట్లనియె: ‘ఓహో గురుశిరోమణీ!
మీకంటె సద్బోధకులు లేరని నామనోయాధి. నరయాపంబున
ధరపై నవతరించిన కృపాశుండగు నా సర్వేశ్వరుండు జ్ఞానులకు
సాక్షాత్కరించు చుండుంగావునఁ ద్రివిక్రమునకు నిజరూపదర్శనం
బొదవించెనని మీవల్ల గ్రహింపఁ గలిగితి. అవ్వలి వృత్తంబు
మీరు నాయెడఁ గృపాయత్త చిత్తంబున ననుగ్రహింపఁ గోరు
వాఁడ’ ననవుడు నాసిద్ధుండిట్లు చెప్పందొడంగ: శిష్య చూడా
మణీ! నీకుతూహలంబు నాకెంతయు సంతోషదాయకంబ. కాని
యాగురులీలలెల్ల వివరింప మొదలిడిన నంతకాలంబునకుం ధటుఁ
గవు. గ్రంథ విస్తరభీతిని దత్తారూప కథాభాగంబులు మాత్ర
మిందు సంగ్రహించువాఁడను.

మున్నొకప్పుడు వైడూర్యవగరంబున నొక తురుష్కుఁడెలు
చుండె. నాఁడు బ్రహ్మద్వేషియై యుండెను. ఆకూళ తన
రాష్ట్రంబునంగల వేదవేదాంగ షారంగతులనలఁ గట్టి తెప్పించి
తన యెద్దుట మంత్రీపతనంబుసేసి యందలి యర్థంబు వివరింప

వలయునని నిర్బంధించుచుండె. అందుల కొడంబడనివారికి ధనాశయం గొల్పుచుండెను. ఏమైనను శిష్టులు తామది నేరమైతిమనుచుండెడివారు. నికృష్టులు కొందఱుమాత్రము సంభావనకొఱకాశపడి యామ్రేచ్ఛనెదుట వేదార్థ వివరణమొనర్చుచుండిరి. వారివల్ల యజ్ఞకాండములోని యంశములు విన్నప్పుడా దుర్బుద్ధియకాతురుష్కుండు సోమయాజులు తాము పశుహంతలయ్యు నొరుల హింసాకృత్యములంగూర్చి నిందింతురేల యని యజ్వలను నోటికి వచ్చినట్లెల్లఁ దిట్టుచుండువాఁడు. ఆచార ధర్మంబులు స్మానాభిమానంబులు నుడిగి తుచ్ఛమేచ్ఛ ధనేచ్ఛంబడియున్న బదుగు బాఁపనయ్యల కామెఱమెచ్చులదాత చేతికందినదెల్ల నిచ్చుచుండెడివాఁడు. అది విని ధనలుబ్ధులగు పెఱవారుంజేరుచుండిరి. ఇట్లు క్రమక్రమముగా వేదకాత్రుజ్ఞులుం గలిదూషితులయి దురాచారంబులకు లోనై మ్రేచ్ఛాధిపు మెచ్చుకొలువనై తమ తమ వైదుష్యమును దత్సభాంతరంబునం బ్రకాశింపఁజేసికొఁ జూచు చుండెడివారు.

ఇట్లుండ నొకనాఁడిర్వురు నిగమాగమజ్ఞులు విశ్రుతాతేని దర్శనార్థమరుదెంచిరి. వారాత్మ పృథునార్థమయి తమ త్రయీపరిచయంబును షట్కాత్రవేత్తత్రయం దెల్పికొనుచు నిట్లనిరి: 'రాజా! విద్యావిషయమున మాకీభూవలయంబున నెవ్వరుసాటిరారు. మేము దిగ్దేశ రాజస్య సభాంతరాళంబు లంగల పండిత ప్రకాండుల డీకొన వెడలినారము. మీరాష్ట్రంబున మాతో వాదంబు సలుపఁజాలు విద్యావిశారదులున్నయెడ రావించి మీ సమ్ముఖమ్మున మమ్ము వారితోడ డీకొల్పుదురేని మాప్రతిభా విశేషంబు మీకిప్పుడ తెల్లంబు గాఁగలదనిరి. తత్ప్రగల్భోక్తులాలకించిన స్వాభిమాని యా భూజాని నాటిమధ్యాహ్నమే సభ చేయుంతునని నిజ పుటభేదనంబునంగల విద్యత్పటలంబుం బిలిపించి నూతనాగత వేదవిద్వరులతో వాదించి గెలుపొందఁజాలువారికి వేయున్నూటపదాఱులు బహూకరింతునని పణంబు

వెట్టెను. కాని వారెల్ల రైకకంఠ్యముగాఁ దద్విద్యవృందప ద్వితయ
త్రైష్ఠ్యాభివర్ణనముఁ గావించి తామువారితో న్యాయవాదం
బొనర్చి వారిం బరాభూతులం గావించ దక్షులము కామనిరి.
అంతనా యవనావనీశుం డవ్వారి నవ్వారిగాబహుకరించి వస్త్రా
భరణా ద్యలంకృతులర్పించి యేనుఁగునెక్కించి బహువిధవాద్య
పరిధవంబుల డంబుమీఱ నూరేగ నేర్పఱచె. మఱియు వారి
కగ్రహారంబులిచ్చి వాటినుండి యెరులం జేరనీయక వారివల్లనే
తాను వేదార్థముం దెలిసికొనుచుండె. అట్లా బుధద్వితయము
తామందు గౌరవాతిరేకంబులవల్ల గర్వోద్యేకంబున మిత్రగణంబు
లట్లు మిన్నుమన్నఁగానక తామే ప్రభువులమనుకొనుచుఁ దదా
ప్ర్రంబునంగల బ్రాహ్మణులనందఱి నిచ్చవచ్చినట్లెల్ల దూషించు
చుండెడివారు. ఒకనాఁడు వారు భూనాథునకెట్లనిరి: మహీపాలా!
మామనీషావిశేషంబు లోకవిశ్రుతంజాట నవ్వరు మాతోడివాద
మునకుఁ దలపడకున్నారు. మాకో, 'విద్యావివాదాదు'
యనున ట్లదిలేమిని మాచేయు పరిశ్రమమెల్ల వృథయనిపించు
చున్నది. ఎటనేని నైయామికులతో వివాదంబు సలుపవలెనన్న
కుతూహలము మాకు మొదగుచున్నది. మీసెలవైన దేశసంచా
రంబుసేసి యీచతురర్థివరీత భూవలయంబున నేభాగంబుననైన
మాతో వాదంబుసేయవచ్చు తార్కికులున్న వారితో వాదించి
గాని లేరేని దిగ్విజయంబుసేసినట్లు జయపతాకనిలిపికాని యనా
మికా సార్థవతీ బభూవ' యనిపించుకొని రావలెనని కోరువార'
మనిరి. తేఁడును విప్రపరాధవంబ కర్తవ్యంబనుచు నందుల కంగీక
రించి వారలభంపెను.

అంత వారుభయులు సవారులమీఁద పెడలి యూరూరఁ
దిరిగి జయపత్రంబులం గొనుచుండిరి. వారియెదుట నిలువ నేరికి
సామర్థ్యంబు లేకయుండె. అట్లు జయధ్వానంబులతోఁ బర్యట
నంబుఁ గావించుచు నొక్కట వారు దక్షిణదిక్కునంగల కుమనీ
గ్రామంబుంజేరిరి. అయూరఁ ద్రివిక్రముండు వేదకాత్రుశత్రు
(20)

యని విఖ్యాతినొందియుంట నాతని డాయఁబోయి వారిట్లనిరి: 'వీమయ్యా! నీవు త్రివేదజ్ఞుండవేనిఁ జేతనైన మా తో వాదింప రమ్ము. లేదా జయపత్త్రంబు మాకొసంగవలయు' ననిరి. అందు లకుఁ ద్రివిక్రమభారతి యిట్లుబదులిడెను: అయ్యలారా! నాకే వేదమునురాదు వేదశాస్త్రవేత్తనే యెయున్న నీమూలఁబడి యుం దునా? మీవలెనే రాజపూజతుఁడనై భోగంబు లనుభవించు చుండనా? అన్నియునుడిగి యీవనప్రాంతంబున నుక్కుమూసి కొని కాలక్షేపము చేయుచున్న భిక్షువను. నాకెందు నభిమానము లేదు. ఇట్టి నన్ను మీరు జయించితిరనియేమి? లేదని యేమి? 'పిచ్చుకమీఁద బ్రహ్మశ్రు' మన్న త్తీమూలనున్న ముదుకనితోడ నా మీవంటి విద్యద్యవభులు వాదింపవలసిన? 'దనియెను. అందులకు వారిట్లందురు: 'మమ్ము జయింపఁగలవారెవరు? మాతో వాదంబునకు సంసిద్ధులు కాఁదగ్గవారని యీభూమండలంబున నింతవఱకు నెవ్వరిం గనివిని యుండఁమైతిమి. తుదకు మాకించు మించగు విద్యాపరిశ్రమ మొనర్చినవారును లేరెరి. కావుననే యిట్లు లెక్కలేనన్ని జయపత్త్రముల నందివచ్చివారము. ఇట్లే నీవు నొక్కటి వ్రాసియిమ్ము. కాదందువా వాదంబునకు డిగ్గిలీటవలయు' ననిరి. ఇంక నయ్యతి యెన్నివిధాల సౌమ్యముగాఁ జెప్పి యంపి వేయఁ జూచినను వారు పట్టిన పట్టు వీడరైరి. అపుడు త్రివిక్రమ భారతి తనలో నిట్లునుకొనియె: 'వీరికి గర్వము తలకెక్కియున్నది. క్రిందను మీఁదను గానకయున్నారు. సాటిబ్రాహ్మణుల నందఱు సేవించినట్లు దూషించుచున్నారు. ఇందులకుఁ దగు ప్రాయశ్చిత్తము జరుగవలయు. అదికావింప మనగురువులే దత్తులు. కావున వీరి నెట్లయిన వారిదరికిఁ గొంపోవుదు' ననికొని వారితో నిట్లుపలికె: "సుధీమణులారా! మీరు నావెంట గంధర్వపురంబు నకు దయసేయఁడు. అచ్చోట మాగురువర్యులు గలరు. వారి యనుజ్ఞఁగొని మీరు కోరినమైఁ బ్రవర్తింప నిశ్చయించుకొంటి" ననుచుఁ దాను బాదచారియై గంధర్వపురంబునకుఁ దోవఁబట్టె.

జయపత్నియు సరయానోపవిష్టులై యాతని ననుసరింపఁ దొడఁ గిరి. ఆహా ! ఆగర్వాంధులు తమకు దాన నాయుఁడైనామగు నని యైన గ్రహింపలేక పోయిరే. అట్లా విద్యన్మతేభములను ద్రివిక్రముండు భీమాతీరస్థిత శ్రీగురుసింహము నెదుటికిం గొం పోయి “ఓహో కృపాంభోనిధి ! భవాభితారకా ! భక్తవత్సలా ! మిమ్ముఁ బరమేశ్వరులనుగా గుర్తింపఁ జాలనివారి కధోగతి యగుంగాని మీపాదసేవకునకుఁ గొదనయే?” మనచు సానంద బాష్పాక్షుండును రోమాంచయుక్త దేహుండును రుద్ధకంతుండునై తచ్చరణాంబు జాతంబుల నన్నిధిని సాష్టాంగ దండప్రణామంబు సేసె. అయ్యెడ గురుండాతనిఁ గృపాలోకంబున దరిఁజేర్చి యపుడచటికి రాఁగతంబేమని పృచ్ఛచేసె. అంతఁ ద్రివిక్ర ముండు కేల్లోడించి యిట్లు విన్నవించె: “స్వామీ ! నావెంట వచ్చి యున్న విప్రులు విద్యామదోన్మత్తులు. వారందఱిపై నాదాలకుఁ గాలుదువ్వవారు. తాము వేదచతుష్టయంబునను మీమాంసాది కంబునం బ్రవీణతఁ గన్నారమని విల్లివీఁగు చున్నారు. వాదార్థ లైనఁ దమతో వాదింపుమందు. లేదా జయప త్రింబులోనం గుమందు. నాతెరవునకు రావలదు. మీత్రోవను మీరు పొండని నేనన్నివిధాలం జెప్పినను వినరైరి. గురూత్తములకు భవద్వా క్యంబు లెట్లయిన బలవత్తరంబులు గదా యని వీరిం దమనన్ని ధికిఁ గొనివచ్చితి నని మనవిచేసెను.

ఆగురుండది యాలకించి హాసన్ముఖుండై వారి దేనఁగని యిట్లులనియె: “భూసుగులారా ! మీర్జిల్లల వెడలితి ? నాగల వల్లఁ బ్రయోజనమేమి ? తోడి విప్రులం బరాభవించిన మాత్రిన మీరందు లాభమేమి ? యతులమగు మాకు జయోపజయంబు లతోఁ బనిలేదు. మేము జయమువలన గౌరవమునఁగాఁ జయ జయంబున లాభువంబునుగాని పొడిగింపము. ఇట్టి సన్యాసుల మగు మమ్ము మీరు జయించిన మీరందఁగల్గు పురుషార్థ మేముం దెడి ?” ననియె. అందులకా జగీషువు లిట్లు బదులు వలికిరి:

ఉ! పండిత సార్యభౌములము ♦ వల్లెలువేసితి మెల్లవేదము
 ల్పండిగ శాస్త్రమట్కమును ♦ దద్దయు మించి పఠించినార ము
 ద్దండ బుధాళికిన్ముఖపి ♦ ధానముగాఁగ నరేట్నుభౌంతరా
 ఖండజయంబుఁగాంచిన జ ♦ గన్నత కీర్తులమేము భిక్షుకా !

శా॥ దిగ్దేశంబుల సంచరించితిమి ధా ♦ త్రిన్వేద విద్యర్యుల
 వ్యాగ్ధాటిం బచరించువారలెవరు ♦ న్వాదింపరాఁరైరి స
 మ్యగ్ధీపాటవమున్నవాద మొనరిం ♦ పనఁగిండు లేదేని మీ
 ముగ్ధత్వంబునుదెల్పుప త్తమిడి పం ♦ పుండయ్యపెక్కేటికి.

పండితుల మనుకొను కొమ్ములుదిరిగిన వారెల్లరు మా
 యెదుట నిలువఁజాలక విముఖులై తమ యోటమిందెల్పు పత్త్రం
 బులిచ్చి యంపి రివిగో చూడరాదా ? అట్లే త్రివిక్రముండుం దా
 నొక్కటి యిచ్చి యంపక మమ్మిచ్చోటికిఁ గొనివచ్చినాఁడు.
 మీయుభయులలో నేయొక్కరికింగాని పండిత్యాభిమానమున్న
 నిప్పుడా నిగమాగమాదికంబులం దెందైన వాక్యార్థంబుఁగావింప
 సంసిద్ధులమనిరి. అయ్యుఖర్వ గర్వ ధూర్వహాక్తులు శ్రీగురూత్త
 ములు చిఱునగవుతో నాలకించి యింక వారికిట్లు హితంబుసెప్పు
 దొడఁగిరి:

తే॥ బలి యెఱుంగరె యడఁగె గ ♦ ర్వంబువల్ల
 బాణుఁడిలిగె దాన రా ♦ వణుఁడుమడిసె
 దైత్యులందఱకుం గీడు ♦ దాననయ్యె
 నంతఘనులును గాన గ ♦ ర్వింపఁదగదు!

ఇంతకు బ్రహ్మాదుల కలవిగాని వేదపారంగతత్వ మెవ్వరి
 కింక సాధ్యమగును ? వేదము లనంతములయి యుండఁగా నెల్ల
 వేదంబులు వల్లెలు వేసితిమని చెప్పికొనుట కల్లగాదె ? నామాట
 విందురే నింక నైనఁ బ్రగల్భములు మానుఁ డనియె. అంతనా
 యహంయువులు తోఁకలఁద్రొక్కిన త్రాఁచులమై లేచుచుఁ
 జాలుఁజాలు. మమ్మెఱుంగక మా యెదుట నింకపదరకుము.

ముమ్మాటికిని మేము సాంగవేదజ్ఞులమే. మాకంటే వేత్ర లీధరా వలయుంబున మున్నుండియుండరు. ఇప్పుడులేరు. ముందుండఁ బోరనుచు నాత్మస్తుతి పరనిందారూప ప్రసంగములింక సాగించిరి. శ్రీగురువుల యంతరమును తమస్థితియు గుర్తింపఁజాలని వీరికి దుద లేదు గతి యయ్యెనో ముందు నుడివెద నని సిద్ధుండు నామధార కున కనియె.

క ర్మ కాం ద ము — ౨ ద శ ము .

నామధారకుం జాపాగరుఁబోతుల గురుఁడెట్లు పరాభూతులఁగావించె వైశంబ సెలవీయరేయన సిద్ధుండిట్లు నుడివెదు: “ఓయీ! వినుము. శ్రీగురుం జామూధుల నిట్లుల మందలింతె: “అర్భకులారా! నిర్భయముగా నట్లనుట శేవల సావాసముసుండి. అపారములగు నూత్తులెల్లఁగించిద్యుక్తిమాత్ర సాధ్యంబులనికొలు వట్టి భ్రాంతి. చిరజీవులగు పూర్వమహర్షులే వేదాంతగాములు కాఁరెరి. ప్రాజ్ఞువులతుద యాచదువుల ముదుకండే యెటుం గండయ్యెనే. నారాయణుండో బాదరాయణుండై యాధరార లంబున మున్నవతరించి వేదవిభాగంబుసేసి తత్సారంబుఁ బురాణేతిహాస యాపంబుల లోకవిదితంబుఁగావించి వ్యాసాభిధాన విఖ్యాతుండు కానయ్యెఁగాని తూతందుమాత్రము సంపూర్ణం బుగా వివరింపఁజాలె ననికొంటిరా? పైలుండును వైశంపాయనుండును జైమినియు నుమంతుండు ననునలువురు శిష్యులు వేదవ్యాసులతోడ వేదంబుపఠింపఁజేరి కల్పాంతంబునతైన నొకరొక్క రొక్కొక వేదంబునకును దరిఁగానరైరే. ఇంక నల్పాయువులు మీరేడ! చతుర్వేదపారగులమైతి మనుకొనుటేడ! చెప్పెద వినుండు.

మున్ను బ్రహ్మకల్పత్రయజీవియా భరద్వాజుండు బ్రహ్మచర్య దీక్షుంగొని వేదంబులెల్ల నభ్యసింపవలెనని దృఢసంకల్పుండై యట్లు కావించుచుండెను. అయ్యవి పూర్తికాదు నాతండింక నాయువుకొలుకు విధాతృవరంబండఁ దపంబుసేసె. కొంతకాలము

నకుఁ జతురాననుండు సాక్షాత్కరించి 'యేమికోరెద?' వనియె.
 అయ్యజని ఛరద్వాజం డఖలాగ మాధ్యయసంబుఁ గావింపఁదగు
 నాయుస్సంపద యొసంగుమనుచుఁ దదంఘులకు శ్రుతికృతు.
 ఆచదువులవే ల్పాతనికిట్లనెను: ఓయీ! యింత దుస్సాధ్యవరం
 బడిగితేల? శక్తియున్నఁ బఠించుట యుక్తమేకాని యమితంబు
 లగు శ్రుతులెల్ల గ్రహింపనీకెట్లు వలనుపడును? పోనిమ్ము.
 చెప్పఁగల ననుటకైన నన్నియు నాకుమాత్రము గోచరములా?
 సావధాన మతింగను' మనుచుఁ బెద్దకొండలంత యెత్తుగాఁ జేరి
 యన్న జ్యోతిర్మయ వేదరాశిత్రయం బగవణచెను. అయ్యవి
 ధిక్కుతార్కమండలంబులై యాతనికనుల మిటుమిట్లుగొలిపె.
 అవికని వెఱఁగువడిన యమ్ముని తనలో నిట్లనికొనును: ఆయ్యా!
 బ్రహ్మచర్యమున నిక్కడికి మూడు కల్పంబులు కడపితి. ఇంత
 కాలము పఠించిన వేదభాగముచూడ నత్యల్పమేయాయె.
 ఈలెక్క నన్నికోట్ల కల్పాలకైన నీవేదాలు పూర్తికాఁగలవా?
 ఇఁక వేదపూర్తి చేసికోఁగల్గుదు నన్నయాస వీడవలసినదే. కాని
 యోపినంతవఱ కింకేకొంతయున గ్రహింత'మనికొని, అట్లుననా!
 శరణాగతత్రాతవౌట బహువేదవతనావశాశ మాత్రమైన నొసం
 గుము. ఇఁక మీచిత్తము నాచాప్తము నెట్లున్నదో' యని దీనం
 బుగా వర్ధించిన యధ్యయనాభిలాషియెడఁ బ్రసన్నుండైన సగ్గ
 ముష్టిత్రయపరిమిత వేదదానంబుసేసి యది యలవూచి కొను
 దనుక మను' మనియె. అంత సంతుష్టిఁగొన్న ఛరద్వాజుండందలి
 త్రయీమంత్రజలంబును విభజించుకొని క్రమముగాఁ బఠింపఁ
 దొడఁగెను. ఏమిచెప్పుదు! ఆమూడు గుప్పిళ్ల వేదమే యిప్పు
 టికి నాతండు తుదియుట్లఁ జదువలేకయున్నాఁడు. ఒగులమాట
 చెప్పునేల? కొంచెమోపికపట్టి విందురేనద్ది యింకను వివరింతును.

సర్వైక వేదపాఠంబున మహాప్రయాస కావుననే నాల్గు
 శాఖలుగా విభజింపఁ బడియెనని వ్యాసుండు తనశిష్యులఁ దల
 కొక భాగమున యథాశక్తి గ్రహించెదరుగావుతమనియె. అంద

గ్రేసరుడు పైలుడు. వానిని ధ్యానపూర్వకంబుగ ఋగ్వేదముఁ బఠింపుమనియె ఆతండును దనగుగువులకెఱిగి ఋక్కుల లక్షణంబును ధ్యానంబునందలి భేదంబులం దెలిపిన శక్తికొలఁది భక్తిమీఱి ధర్మానుసారినై పఠింతునని బదులువలికె. అంత వ్యాసమహర్షి తద్ధ్యానవిధానంబును వర్ణాకృతిరూపశాఖలం జెప్పెద విను' మని యిట్లు బోధింపఁజొచ్చెః. ఋగ్వేదమున కుపవేద మాయుర్వేదము. గోత్రమాత్రేయము. దేవతబ్రహ్మ. ఛందస్సు గాయత్రి. వర్ణమెఱుపు. కనులబ్జాత వత్త్రాయతములు. కంఠము సువిభక్తము. రమారమి రెండుమూరలు పొడవు. మెలితిరిగిన మీసలుంగేశము లొప్పు రూపంబెనంగు. కావున సమాహిత చిత్తుండవై నీహృదయఫలకమున నట్టిరూపమునం బ్రకాశించు ఋగ్వేదపూరుషు ననుసంధింపుము. ఇంక నందలి భేదంబులెవ్వయనినఁ జర్చ శ్రావకముఁ జర్చకము శ్రవణీయపారముఁ గ్రమ పారము జట రథక్రమము దండక్రమముననునవి. తత్క్రమంబునఁ బారాయణం బొనర్చినఁ బుణ్యఫలంబుచేకులు. ఇంక నందాశ్వలాయనీ సాంఖ్యాయనీ శాకలా బాష్కలా మాంధూకేయాఖ్యము లైదుశాఖలు గలవని వ్యాసులుపైలున కవెల్లఁ దెల్లంబుసేసిరేకాని యొరుల కెఱుకవడునే? ఇంకనీపిదపకాలమున నేమి నాల్గువేదము లొక్కండ పఠింపఁగలుగుటేమి? సాక్షాత్సారాయణం దావ్యాసుండొక్కండుదక్క నష్టవికృతి సహితంబుగ సలక్షణంబుగ నీయొక్క శాఖయైన స్నేర్చినవాఁ డీభూతలంబునం బేర్కొన వేఱొక్కండు గలండే? అది యటుండె.

ఇంక నాతండు వైశంపాయనునకు యజుర్వేద స్వరూపం బిట్లెఱింగించెః. ఉపవేదము ధనురాఖ్యము. గోత్రము భారవాజము. దేవత రుద్రుండు. ఛందస్సు త్రిష్టుప్సంజ్ఞికము. యజుస్సు కృశదీర్ఘముం గరధృత కపాలంబునై సుమనోహరంబులగు తామర తేకులవంటి సువర్ణాక్షరములతో సుమారెదుమూరల పొడవున నుండు తామ్రవిగ్రహంబుగా ధ్యానించునది. భేదము లెనుబాటలు

అందుఁజరకములు నాభ్యారకములుఁ గఠములుఁ బ్రాచ్య
కఠములుఁ గపిష్ఠలములు శారాయణీయములు వారాయణీయ
ములు వార్తాంతవేయములు శ్వేతతరములు మైత్రాయణీయ
ములు నని పదిభేదములు ప్రఖ్యాతములు. ఇందు మైత్రాయణీయ
ములందు మఱియేడంతర్భాగములు గలవని మానవములు
దుందుభములు నేకేయములు వారాహములు హరిద్రవేయ
కంబులు శ్యామంబులును శ్యామాయణీయంబులు ననునవి.
ఇంక వాజసనేయాఖ్య విశ్రుతంబు లష్టాదశ భేదయుతములు.
అవివాజసనేయశాధేయ జాబాల కాణ్వ మాధ్యందిన శాపేయ
తాపనీయ కాపాల పౌండ వత్సవటుక పరమావటుక పారాశర్య
వైనేయ వైధే యాఘేయ గాలవ బైజవ కాత్యాయనే యాఖ్యా
కములు. తైత్తిరీయభేదంబు లాఖ్యకాండికేయము లనునవి రెండు
మాత్రమే. అందలి కాండికేయములు పంచవిధములు. అందా
పస్తంబోదితశాఖ వ్యాప్తిగన్నది. అది సర్వయజ్ఞంబులందును
విస్తారముగాఁ బ్రశంసనొందునది. ఇంక జాధాయనీ సత్యాషాఢీ
హిరణ్యకే శ్యాభేయములను వానితో నైదు భేదాలందినది.
మఱియుఁ బ్రతిపదము ననుపదము ఛందస్సు భాష ధర్మము మీ
మాంస న్యాయముఁ దర్కంబునను నెనిమిదియు వీనికుపాంగంబులు
శిక్ష కల్పము వ్యాకరణము నిరుక్తము ఛందస్సు జ్యోతిషము నను
నవి షడంగములు. ఇట్లు వేదరాశికి శాఖోపశాఖలుగా వివరింపఁ
బడినదెల్ల మందమతులకుఁ దదర్థావబోధన సాధకంబౌటకేయని
యెఱుంగున'దనియె. అదివిని వైశంపాయనుండు బౌదరాయణు
సవినయంబుగా నిట్టులడిగె: స్వామీ! తాము యజుర్వేదము
శాఖాభేదక్రమంబున నైనవిస్తారము కృపమీఱసెలవిచ్చితిరి. ఇం
తకు మూలంబెయ్యది యని సందియము నొడమిడింగాన దయ
చేసి నివారింపుఁ'దనియె. అంత నాతండిట్లు బోధచేసె: శిష్యా!
నీవట్లడుగఁదగినదే. యెప్పుడ. వినుము. ఋషులు యజుర్మూలంబు
మంత్రప్రావృణ సంహిత యని తెలిపియున్నారు. తత్కాండం

తర్గతం బారణ్యకంబు యజ్ఞాదికర్మంబుల కుపయుక్తం బని
వైశంపాయనునకుఁ బారాశర్యుండు యుజార్యేదంబు నవిస్తరం
బుగాఁ గఱపెను.

వింటిరా విపులారా! ఆవ్యాసమాని యంత జైమినించిలిచి
సామవేదంబుంగూర్చి యిట్లుపన్యసింపఁజొచ్చెః ఊపవేదము గాం
ధర్వాఖ్యము. దేవతవిష్ణువు. జగతీచ్ఛందస్సు. కాశ్యపగోత్రము.
మెడలోఁ బూలదండ మొలనుదెల్లని బట్టయుంగలిగిన చర్మ
దండధారి. శమదమాది సంపత్తులుగలిగిన విశుచి. సొన్న
వన్నె కన్నుఁగవ. ఆఱుమూరల పొడవుగల తెల్లని దేహమును
గలిగినది సామము. ఇద్దానికి వేయి శాఖలుగలవు. వానిని నారాయ
ణుండుదక్కఁదక్కుంగలవారెవ్వ రెఱుంగుదురు? అందేడు భేదాలు
చెప్పెదవినుము. అయ్యవి యాసురాయణీయ వారా నవేయ వాసు
రాయణీయ ప్రాంజలియుగ్విధాన ప్రాచీన యోగ్య జ్ఞానయోగ్యాఖ్య
ములు. ఇంక రాణాయణీయ శాట్యాయణీయ శాట్య ముద్గల ఖల్వత
మహాఖల్వల లాంగల కౌధుమ గౌతమ జైమినీయ సంజ్ఞకములు
మున్నగువాని బేర్కొన మొదలిడిన నంతులే' దని వ్యాస
ప్రోక్తము లెన్నేనిఁదెలిపిరి.

శ్రీగురులు తుదకిట్లనిరి: అయ్యా! సామవేదంబెల్ల నవ్యాని
కబ్బె? ఓయిపిచ్చివాండ్రారా! మీరు త్రియాపారగులమని
చెప్పుకొన్నంత మాత్రమున నాదురా? చెప్పెదవినుఁడు. సుమం
తున కమ్మానివర్యుం డధర్వవేద విషయంబెట్లు బోధించెనందు లేని
దానికుపవేద ముత్ప్రరూపమునుండు. వైజానగోత్రము. ఇంద్ర
దేవతాకము. త్రిష్టుప్చ్ఛందస్సు. తిష్ఠాకృతియుం గృష్ణవర్ణమును
గల కామరూపుఁడు. క్షుద్రకర్మాచరణనిరతుఁడు. స్వభార్యయందు
సంతుష్టి నందువాఁడు. ఏడుమూరల పొడవుగల రూపముగా
మనమున నిల్పుము. ఇంకఁ దద్భేదంబు లన్ననో పైప్పల వాస్త
స్తాతౌత బ్రహ్మ వావల శానకీయ దేవర్షి చరణ విద్యాధిధాన

సమన్వితములు. ఇంక విధానకల్ప నక్షత్రకల్ప సంహితాకల్ప శాంతికల్ప విధివిధానకల్పములను పేరులుగల వైదుగలవు.

ఇట్లా పురాణవిధాత బోధించిన యంశములకు మితములేదు. అవెల్ల గ్రహింపఁదగిన యోగ్యతగల వర్ణాశ్రమాచార రతులుం బెక్కురయ్యెడ భారతావని నుండెడివారు. కావున వేదములు నిలువఁజాలె. ఈకలి యుగముననో బ్రాహ్మణులు తనువిహిత కర్మంబులుడిగి భ్రష్టులౌచున్నారు. దాన శ్రుతులును ఖలములగు చున్నవి. కర్మదూరులయి ధర్మబాహ్యంబుగ మ్లేచ్ఛులదరి వేద పాఠంబుఁగావించు మందబుద్ధుల వాక్కులందు మంత్రసత్త్వం బెట్లుండును? పూర్వమో బ్రాహ్మణులందు దేవత్వమును మహాత్త్వము నుండెడిది. కావుననే వారిని భూసురులని పిలువందగిన సర్వమాన్య పదమొందఁ గలిగిరి. భూపాలురుం దత్పదసేవకులయి యుండెడివారు. ఎంతధన మిత్తుమన్నను వారికి లెక్కలేకుండెడిది. వారైహిక భోగాలందు నిస్సృహులై వెలయుచుండిరి. తదభ్యస్త వేదమంత్రబలంబున మూర్తిత్రయంబు తదధీనం బయ్యెడిది. ఇంద్రాదులో వారికి వెఱచి వారిపనుపులు నెఱపఁ జేతులుకట్టుకొని నిలిచెడివారు. వారినోటిమాటయన్నఁ గల్పకమో కామధేనువో యన్నట్లు పరిగణింపఁ బడెడిది. మంత్రసత్త్వంబున వారు తృణమే మేరువుగను మేరువుం దృణముగ మార్చివేయఁ గలిగెడివారు. అట్టి వేదమూర్తుల నావిష్ణుమూర్తియే సమర్పించువాఁడు. కావుననే,

‘తే. అఖిలజగము దైవాధీనం ♦ మై యెసంగు ।

దైవతంబో మంత్రాధీనం ♦ తంజెలంగ ।

నాను మంత్రమైబ్రాహ్మణా ♦ ధీనమిలను ।

దాననేగొల్తు బ్రాహ్మణు ♦ దైవతముగ ।’

అని విష్ణువు తానపల్కియుండె. అంతటిమహాత్మమపదము వందఁదగినవారు కాలగతిని గుమార్గరతులయి వేదవిక్రేతలన హీనులంగొలుచుచు మంత్రసత్త్వంబుఁ గోల్పోయి యధమాధమ

దశ నొందుచున్నారు. హీనజనులయెదుట వేదపాఠంబుఁ గావించు వారి మొగమైనను జూడరాదు. వారు బ్రహ్మరాక్షసులు కానాదురు. ఇఁకఁ జతుర్వేదవిస్తారం బిట్టిదనియైనం దెలిసికోఁజాలిన వా రీపుడమింగలరే ? క్రమముగా నాగమంబు లంతరించినాయెను. ఇట్టియెడ మీరెట్టి సర్వవేదవేత్తల మనుకొందురయా ? మీరేడ? మీవిజిగీషయేడ? దుర్బుద్ధితో ద్విజుల తోభిలఁజేసినఁ గలుగులాభ మేమి ? మీకీదుర్బోధఁ గావించినవారెవ్వరు? చాలుఁజాలు. ఇఁగ శీఘ్రముగా నడువుండి. మిమ్ముమీరు పొగడుకొని జయపత్రాల కట్ట యొకటి ముందుపెట్టుకొని మాత్రవిక్రమునిఁగూడ నొక్కటి వ్రాసి యిమ్మని యడుగుదురేమిటికి ? ఇంతటనైన నామాటవిని దురాగ్రహంబు వీడుఁడు. లేనిపోని యొక్కట్లు మీప్రాణాల మీఁదికిఁ దెచ్చిపెట్టుకొనకుఁ' డనుచు నోర్పుమీఱ నాదయా మయుం డెంతబోధించినను వారు తమపట్టినపట్టు వదలక యిట్లనిరి: ఏమైననుసరే వాదమైనను జరుగవలెను. లేదా పత్త్రమైనను బడయవలయును. కాకున్న మేముపోయి రాజమొగ మెట్లు చూడఁగల' మనిరనుచు సిద్ధుండు 'చూచితివా' నామధారకా! మదోన్మత్తులయి తమమేలు తాముగుర్తింపఁ జాలకట్లు వాపోవు వారికిఁకఁ గీడుమూఁడనున్నదిను' మ్మనియె.

క ర్మ కాం డ ము — 3 ద శ ము .

నామధారకుం దుపదేశకుం గొనియాడి యిట్లను: సిద్ధవ రేణ్యా ! జ్ఞానప్రకాశం బొనరించి నన్నుఁ దరింపఁజేయ భవదీయ పాదదర్శనంబు నాకొదవించితిరిగాదే. గురుండు వేదరహస్యం బులు విస్తరించినమీఁదట నింకేమిజరిగి ? వేగంబసెలవీయవే' యని యర్థింప నాసిద్ధుం డిట్లుచెప్పసాగెను: ఓయీ ! గురుమహి మం బిట్టిదట్టిదనరానిది. చెప్పెద వినుము. ఆజయాభిలాషులగు పండితమన్యులకు మనగురుండు చిలుకకు బోధించిన ట్లన్ని తెఱం గుల హితంబువల్కినను దాముపట్టిన కుందేటికి మూడేకాళ్లన్నట్లు

పల్కుచుండఁ దుదకాతందు కుపితుండై యెట్లయిన మీముచ్చట
యుం దీటునునెందు. అదిమాత్రమెంతసే ?' పనియె.

తే. సర్పము గ్రసించినేగు మూ డ వకముభాతి ।

మ్రొంగ దీపంబుఁ బరువిడు డ మిదుతరీతి ।

నిగ్రహించినమత్తుల డ కుగ్రహేతి ।

కలదె ? శ్రీగురు ధిక్కృతి డ కంటె లాఁతి ॥

ఆవేశ కటుదవ్వన నవ్వందో పోవుచుండ శ్రీగురుం డవ్వా
నిం బిలువనంపి వాఁడానీతుండైనంతసే వానినిట్లడిగెఁ నీవెవ్వఁ
డవు ? నీకులమేది ? నీదేయూరు ? నీవిపుడక్కడికిఁ బోవుచున్నా ?'
వనఁగా వాఁడందులకిట్లు బదులుచెప్పెనుఁ బాఠా ! కడచాతి
వాఁడను. నన్ను మాతంగుఁడని పిలుతురు. నేనూరిబయట నుండు
వాఁడను. అన్నిటిని బాలింపఁగల యేలినవారి దయ నేఁటికి
నామీఁదఁగలిగి యిట్లడిగితిరి. అందఁదొరికినది. ఇఁకఁ బైకిరాఁగల'
ననుచు నేలమీఁదసాఁగిలఁబడెను. ఆవరమపురుషు లపుడు వాని
చెస దయాదృష్టిఁ బ్రసరింపఁజేసిరి. పరుసవేదివల్ల లోహంబు
వన్నెఁగన్నట్టులయ్యె. అయ్యెడ గురుండు నిజశిష్యునొకనింబిలిచి
వానిచేతఁ దనదండంబిడి దానితో నేలమీఁద నేడు గీఱలు
గీయించెను. అంత నాపంచముని నొక్కొక్కగడిలోనికి గ్రమ
ముగా మెట్టుమనెను. వాఁడట్లొనర్చుచుండ. అందు మొదటిగీఱ
దాఁటిన వెంటనే యతివరులు వానిని 'నీపుట్టువిపుడదియోచెప్పు'
మని యడిగిరి. తాను మ్రొందుండననియె. రెండవగీటు దాఁటి
తానరణ్య రక్షకుండఁ గిరాతుండ ననియె. మూడవగీటఁ
ద్రొక్కఁగాఁ బూర్వస్మృతి కలుగఁదాను గంగాపుత్రుండననియె.
నాలవ యదుగునఁ దాను జతుర్థుఁడననె. పంచమంబున వైశ్యుండ
సోమదత్తుండననిపల్కె. ఆఱవగీఱంజేర గోదావరి యనుపేరం
బరఁగు క్షత్రవంశజాతుండ ననియె. తుదిమెట్టున వేదశాస్త్ర
వేత్తను బ్రాహ్మణోత్తముఁడనెతి ననియె. శ్రీగురుండప్పు డాత

నితో, బాగుబాగు. వేదశాస్త్రజ్ఞుడ వైతివేని వాదార్థమేగు
దెంచిన వీరితోడవాదించి జయించి పరాభవింపుమా' యని యాన
వెట్టుచుఁ దద్దేహంబున భస్మం బభిమంత్రించి యుంచెను. దాన
నాతనియం దపూర్వజ్ఞాన ప్రకాశంబాదవె. కాకంబు మానససరో
వరంబున మునిఁగి హంసయైనపగిది గురుదృష్టి ప్రసారంబున
హీనుండు నెట్లు జ్ఞానవంతుండు కానయ్యెనో చూచితే! నృసింహ
సరస్వతులన సామాన్యులా? వారు సాక్షాత్త్రిమూర్త్యవతార
పూరుషులైరి. అట్టి మహనీయుని నరమాత్మనిఁగా నెంచువాఁ
డధోగతి నందును. తస్మహ త్వంబింకేమి శిష్యవలయు? త్రోవం
బోవు కడజాతివాఁడైనఁ జూచునంతలోన యెంతటి నిగమాగమ
వేది కావయ్యె! ఆహ! ఇవియవి యనియేమి? నిగమాగమోది
తార్థంబులెల్ల వాఁడపుడుగ్గడింపఁజొచ్చె.

వాదార్థ మేగుదెంచినవారు నివ్వెటపడి జడులట్లు చూచు
చుండిరి. వారికిఁ గడుపులో తాయిపడ్డట్లయి వెటఁగుఁగొని వణఁ
కుచు గురుపదముల శిష్యుడు నాఁగిలఁబడి యిట్లనిరి: స్వామీ!
మాగతియింకేమి? గురుద్రోహులమైతిమి. బ్రాహ్మణదూషణముఁ
గావించితిమి. మీరు సాక్షాత్పరశివుల రిట్లవతరించితిరి. మమ్ము
మన్నింపవలయు: మాయలోమనిఁగియున్న తామసులకు మాకు
మీస్వరూపజ్ఞానంబు గలుగనేర్చునే? మీకృపకలిగిన గడ్డిపోఁచ
యైనను దొడ్ల కొండంత ఘనతఁగనును. మీరు కోపించిన నంత
దియు నింతలో బుగ్గికావగ్గదే. జగద్గురువులరా త్రిమూర్తులరైతిరి.
స త్వరజ సమంబుల స్థితిస్పష్టిసంహారంబు లొనర్పదక్షులను.
మీమహిమ మిట్టిదని వర్ణింప మూతరముకాదు. స్వామీ! శరణా
గతతాతా! మమ్ముద్ధరింపవలయు" నని శేలొగ్గి మొక్కిరి.
అవ్వారికి నారసింహాయతీంద్రు లిట్లందు: 'ఏమైనను మీవల్లఁ
దివిక్రముండు బాధింపఁబడియె. ఇంకఁ బెక్కురయెడను దాసరి
గులఁ గావించితిరి. సంతత బ్రాహ్మణ దూషకులరైతిరి. కావున
మీరు ముందుజన్మమున రాకాసులయ్యెదరు. ఎవరెవ్వరు చేసికొన్న

పుణ్యపాపఫలంబులు తామే యనుభవింపక తీరవుగదా' యనిరి. అదివినినంతనేవారు గురువులకాళ్ళులఁ బట్టుకొని యయ్యో! యింక మాకీ దుఃఖిసముద్రపుదరి దొరకునదెన్నటి' కని వగంజాగిలిరి శ్రీగురుండపుడు వారితోఁ గృపమీఱ నిట్లుపలుకుః 'విప్రులారా! వినుండు. పండ్రొండేండ్లవఱకే మీకు రాక్షసత్వమేర్పడియుండెడిని. అంతమీకుఁ బశ్చాత్తాపం బొదవి శాంతతఁగండ్రు. అవ్విధంబున మీకుఁ బాపవిమోచన మైనవెనుక నారాయణానువాకంబుచ్చరించి దాన ద్విజత్వంబు నందఁగలరు. అందు మొదటివాక్యమును మీనోళ్లఁ బలికినంతనే మీకు సద్గతియొదవెడిని. గంగాస్థానంబున మీరుండుండు. పొం'డని వారిం బనిపించెను. వారూరి వెలుపలి శ్రీగునప్పటికే వారికి గుండెలలో నొప్పియేర్పడెను. వారయ్యెడఁ బరిసర నదీతటంబుం జేరునంతలో నదివృద్ధియై దుర్భర మాట వారందుంబడి మరణించిరి. ఎవరికర్మఫలము వారుగా కన్యలనుభవింతురా? చూడుము. గురువులన్నట్లే యయినది. వారంత రాక్షసజన్మములెత్తి పండ్రొండేండ్లట్లు కడపినమీఁదటఁగాని సద్గతిఁ గనరైరి. నామధారకా! పాపనంబగు నవ్వలిగాధ యాకర్ణింపు మోయి !

అల్ల యంత్యజాండు బ్రహ్మవేత్తయై కడచిన యేడుపుట్టువుల వృత్తాంతంబెల్లఁ గనులఁగట్టినట్టు కాఁగాఁ దుదకుఁ దానందు విప్రుఁడనైతినని నిర్ధారణ మొనర్చికొని భక్తితో గురువులకు ప్రమోక్తి నవినయంబుగా నిట్లుపలికః 'ఓనా' సద్గురూత్తమా! మీరు మాయయను పెంజీకటిం దరింపఁద్రోవఁజూపు జ్యోతిస్స్వరూపులరు. మీవల్ల నేనొక్కసంశయము నివారించికో వలసి యున్నది. పూర్వజన్మమున విప్రుండనైయుఁ బిదపనిట్లు జాతి హీనుండఁ గానేమిటికో త్రికాలజ్ఞులరగు మీరే తెలుపవలయు. జన్మాంతరంబున నాయొనర్చిన దొసంగేమొకో సెలవీయరే మహాదేవా!' యన నాతనికి గురుండఁజింగించిన తెఱంగు ముందు నుడివెదః

శం. ఏతచ్ఛ్చరితామృతసే ।

వాతత్పరుఁడౌను జ్ఞాని ♦ పతితుండై నం ।

బూతుండౌ నిదివిన్నం ।

జేతంబున నెద్దికోర ♦ సిద్ధించునదే ॥

యని సిద్ధుండు వలికె.

క ర్మ కా ం డ ము — శ ద శ ము .

నామధారకుం డవ్యలికథ నాస్వాదింప మహాత్ముకుండౌడు
సిద్ధుండిట్లు వినిపించె: ఎల్లకలుషంబులడఁగి తెలివిగలుగ నాపతిత
పావనుం డాహీనజన్ముతోనను: ఓయీ! నీవీజనిఁ జండాలుండ
వైతెట్లంటేని నేఁజెప్పెదవినుము. పున్నెంబున నూర్ధ్వగతియుఁ
బాపంబున నధోగతియుం గలిగెడినని కర్మవిపాకమునఁ జెప్పంబడి
యున్నది. బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రు లెవ్వరైనను దురాచార
రతులైనఁ జండాలతనందుదురు. శూద్రునకు విప్రాంగనయం
దుదయించినవాఁ డంత్యజాతింజేరు. ఇంక ననాచారుండగు విశ్రుం
డును హీనజాతిని జన్మించు. ఎట్లంటేని ద్విజులందుఁ దలిదండ్రుల
గురువుల సేవింపనివారును గులశ్రీత్యాగంబొనర్చి వేతాకలెను
బెండ్లియాడువారును గులదైవతమునువిడిచి యన్యదేవతల వర్చించు
వారును నసత్యవాదులు జీవహింసాపరులును గన్యావిశ్రీతలును
శూద్రాన్నభోక్తలును సశ్వవ్యాపారులును సంతతశూద్ర
సంపర్కులును శూద్రీరతులును దాసీరతులును చిత్తదేవతా
కర్మంబుల నాచరింపనివారును వసముల నగ్గివెట్టువారును నావులను
దూడల నెడఁబావువారును దలిదండ్రులను చిడ్డలను వేటిడు
వారును నెద్దుపై నక్కిపోవువారును మహాక్షేత్రంబులకీగి తీర్థవిధు
లాచరింపనివారును దీర్థంబులఁ బ్రతిగ్రహం బొసర్చువారును
స్వధర్మరహితులును గపిలగోక్షీరము నీశ్వరార్పణంబుఁగావించక
తామే కోలువారును సతిథియాఁకొని రాజూదియు నన్నమిడక
యాలసించువారును యోగ్యులగు బ్రాహ్మణుల దూషించి
యయోగ్యులగౌరవించువారును నొరులక్షేత్రంబు నవహరింపఁ

జూచువారును వాపీకూపతటాకాలయాది నిర్మాణంబుల కంతరా
యంబుఁ గల్పించువారును దమగురువులతోడను యజమానుల
తోడను ద్వేషించువారును విశ్వాసఘాతుకులయితిత్రాచారగమనం
బొనరించువారును నిర్వురు భార్యలుండ నందొక్కతయెడఁ బక్ష
పాతం బొప్పువారును సంజవేళల నిద్రాభోజనాదికంబులం బుచ్చు
వారును దత్తద్రవ్యాపహర్తలును వైశ్యదేవకాలంబుల వభ్యా
గతిని వెడలఁగొట్టువారును దిట్టుచుం బెట్టువారును గంగాదితీర్థనింద
కులును నేకాదశినాఁడు భుజించువారును యుద్ధవేళను దమ
స్వామిని విడిచిపోవువారును వ్రతదినములందును బర్వములందును
బగటివేళను స్వదారగమనంబేనిఁబొనర్చువారును శూద్రులకు
వేదంబుఁ గఱపువారును సకాలంబున శ్రాద్ధకర్మం బొనర్పనివారును
దామొనర్చిన పుణ్యకర్మంబులను జెప్పికొనువారును బాంధులకుఁ
దప్పుతోవలఁ జెప్పువారును గ్రీష్మకాలమున నొరులువెట్టిన చలి
వందిరిం దీసివేయువారును నాడీజ్ఞానంబును జకిత్సాపరిచితియు
లేకయే వెజ్జలమని మందులిచ్చువారును వేదమార్గంబుడిగి తారణ
మారణ మోహనాదికంబు లొనర్చువారును గురుండును నరుండ
యని తత్తోషంబు లెంచువారును నొరులు గురునిందసేయఁగా విని
మేలని మొచ్చువారును దేవతాంతరసేవకులగుచు హరిహరనిందకు
లొవారును దమతమ విహితకర్మంబులఁ ద్యజించినవారును బర
కర్మరతులును గుక్కచర్మపుఁ దిత్తిలోనుండు పాలంగోలుపగిది
శూద్రుని వల్ల మంత్రోపదేశంబు నందువారును శ్రాద్ధంబులఁ
బిండప్రదానం బొనర్పనివారును విధవారతులును విప్రద్వేషు
లును బ్రహ్మరాక్షసత్వముం బ్రాప్తింపఁజేయు వేదచర్మకుఁ
గడంగువారు నందఱును జన్మాంతరంబులఁ జందాలతనందనాదురు.
ఎవఁడేని గురుదేవతాభక్తి నెఱపువాఁడయ్యు నన్యదేవతా నిరస
నంబుఁ గావించినవానిజన్మ మపస్మారదారిద్ర్య భాజనంబగు.
పితరుల గురులం ద్యజించి తానే సౌఖ్యంబునందఁగోరి కుటుంబము
నుండి చీలిపోవువాఁడు త్తరజన్మంబున పంశచ్ఛేదకులగుమేడరులం.

దుదయించి వ్యాధిబాధితుం డయ్యెడిని. పాఱులను గేరుచు వేదములను దూషించి కర్మభ్రష్టుం డగువాఁడు మూత్రకృచ్ఛ రోగపీడితుండౌను. లోకుల రహస్యాలును బాపకృత్యంబులం జాటునతఁడు జన్మాంతరమున హృదోగియు సంప్రాప్త మహా కష్టుండునుం గానవును.

ఇంక శ్రీలోకంబునందు గర్భపాతంబుఁ గావించుకొఁ జూచుదుశ్చరిత యుత్తరజన్మంబున గొడ్రాలగు. కాదేని దానికిఁ బుట్టినబిడ్డలెల్లరు గిట్టుచుందు. కావున గర్భపాతనం బకార్యం బుగా నెఱుంగునది. మఱియు ధర్మశాస్త్ర పురాణాది శ్రవణంబు లేమిని జెవుడును నొరులెక్కుడు మెక్కుదురనికొన్న గ్రుడ్డితన ముంబ్రాప్తిం చెడిని. పతితులతోడిపొందు గాడిదకడుపు పంటకే. హీనులవల్ల మందు మృగజన్మంబు రానుంటకే. బ్రహ్మహత్య చేయుట క్షయరోగంబు వెంటసంటనే. కల్లుత్రావిన శావదంత ములును బంగరు దొంగిలుటఁ బిప్పిగోళ్లునేర్పడు. గురుదార పొందువల్ల నరుండు కుష్ఠరోగంబు నందును. గుఱ్ఱమునుగాని గోవునుగాని చంపినవారికి సంతతియుండదు. పశ్చాత్తప్త మనస్సు నకు దొసఁగువాయు. లేదేని మున్నొనర్చిన పాపఫలము జన్మాంత రంబున వ్యాధిరూప బాధానుభవంబుగాఁ బరిణమింపకమానదు. విశ్వాసఘాతంబొనర్చిన నన్న ద్వేషంబుగలిగి తిన్నతిండి దక్కకుం డును. ఒరులసేవకుల మతులుచెడఁగొట్టి యెడలించి తన నాకరి చేయించుకొనువాఁడు చెఱసాలంబడి యఘోరయాతనలనందెడిని. పరదారల నపహరించువాఁడు దారుణనారకంబునందు. అంత మతితోయి క్లేశంబులంబొందెడిని. పామునుజంపినఁ బాపజాతి పుట్టువచ్చెడి.

ఇట్టి కలుషఫలంబులం జెప్ప మొదలిడిన వీనికంతులేదు. ఏమైనను జౌర్యంబున నగునదియు దిబ్బుఖంబుగఁదెల్పుదు. వినుము. సువర్ణహర్త ప్రమేహవ్యాధి బాధితుండగు. ఒరుల గ్రంథము

లపహరించినవాడు పుట్టుగుడ్డగు. బట్టలదొంగ తెల్లపొడలకుష్ట
మొంది పతితుండయ్యెడిని. గణద్రవ్యహార గండమాలోదర
రోగపీడితుండౌను. శ్వాసార్ధితుండౌ నానన్నమరణుని సొమ్ము
కాజేసినవాడు కారానిబద్ధుండౌనని బ్రహ్మాండ పురాణాదులున్మో
షించుచున్నవి. పెక్కెల? పరద్రవ్యహారయుఁ బరన్యాస
హారయుం బరదేవ్యయు భవాంతరంబున సంతతిలేక చింతనందు
దురు. అన్నహార గుల్మవ్యాధివల్లఁ బీడింపఁబడు. ధాన్యహారి
రక్షగాత్రుండయ్యెడినూ నెనుదస్కరించువాడుకంపుగొట్టునొడలు
కలవాడగు. బ్రహ్మహత్యయు స్త్రీహత్యయుం గావించువాడు
బ్రహ్మరక్షస్సౌను. మాక్తిక మాణిక్యహారి హీనబాణిని జనిం
గినును. ఆకులుం బండులును దొంగిలువానికిఁ దీటు యేర్పడు.
కంచును బ్రతియు నినుము మొదలగువానిని దొంగిలించువాడు
నాశకంబొంది పిదప శ్వేతకుష్ఠికానగు. దేవళముల సొమ్ము తిను
వాడును దినఁగూడనివి తినువాడును బాండురోగులయ్యెదరు.
ఒకరిని కొంచుకొన్న ద్రవ్యమును దొంగిలించువాడు దుఃఖభాగి
యగు. ఇంక జన్మాంతరంబులందో ధనచౌర్యంబొసర్చినవాడు
లొట్టియయు ఫలహారికోరియు నొదురు. జలహారవానకోయిలయు
గృహకోపకరణహారి కాకియునయ్యెదరు. తేనెదొంగ యీఁగఁగై
పుట్టును. పాలదొంగకుఁ గుష్టవ్యాధి సంప్రాప్తమాను. ఇట్లు
హీనజన్మంబు లొందించు దోషాలెన్న మొదలిడిన వేలకొలదిగ
నుండును.

ఇంక భారత శాంతిపర్వంబునఁ జెప్పబడిన వ్యభిచాగ
ప్రకరణంబు నందలి యంశములం దెలియుము. కరదారాలింగన
మొనరించినవాడు జన్మశతంబులఁ గుక్కఁగై పిదప బహుదుఃఖ
దంబగు పాపకాతింబుట్టు. వినస్త్రయూ పరనారివంక దుర్బుద్ధితోడఁ
బాచినఁ గనులువోవు. బంధుస్త్రీగమనంబున ముందు గాడిదయై
పిదపఁ దుట్టెపురుగై పుట్టినగును. జారునకెట్లయిన నారకంబు
తీటుదు. అందును నమ్మిన మిత్రుని నాతినిగాని మేనమామ

భార్యనుగాని పొందఁగోరువాఁడు గుఱుమైపుట్టును. చెడుతలఁ
పులతోఁ బరనారిదెసఁజూచిన మాత్రముననే నేతఁగోగంబుగల్గు.
విప్రీంగనాశూద్ర సంకమంబున కుభయులుం బుగువులయ్యెదగు.
నిరంతర శూద్ర సంసర్గ దుర్భగకుక్కయై పుట్టినది బోధించిరి.

ఇట్లు కర్మవిపాకలబుండెల్లిన శ్రీగురువుల కలుకలాలకించి
తుదకుఁ ద్రివిక్రముండిట్లు పృచ్ఛసేసె: 'స్వామీ! యెన్నోధర్మకూ
లుగ్గడించితిరి. సరిగాని యెప్పుడైన నేదేనొక్క పాపంబుఁ గావించిన
నద్దానికిఁ బ్రాయశ్చిత్త విధానంబున్న సెలవిందనియెను. తన్మగుఁ
డందుపై నిట్లు చెప్పుచున్నాఁడు: ఓయీ! పశ్చాత్తాపంబునఁ
బాపంబులు వాయునుమ్ము. ఏదేని మహాఘం బొనరించితి నేయని
మనంబున నంటియున్నవాని కద్దానికిఁ గర్మవిపాకోక్త ప్రాయ
శ్చిత్తంబుఁ జెప్పెదవినుము. పలువురు ఋషులు కలుతెఱఁగులఁ
బలికిరి. అందునా మతమిది: ముందు సభకావింశతి జేసి పాపఖండ
నమున కగు బ్రహ్మదండముగా గోదానాదికంబు గార్జ్యంబు.
మఱియుఁ దన్నిర్ణాయక సభ్యులందేశించిన తెఱంగున నబ్బది
విధులు యథాశక్తిగ నాచవలయు. గోవులనీయఁ జాలనివాగు
నిష్కమో యందర్థమో పాతికోదానము సేయవలయు. ఆగుఁ
దొసఁగుల యంతరములనుబట్టి కృత్రుచ్ఛంబు లనుష్ఠేయంబులు.
తెలియక చేసిన పాపకృత్యములకో పశ్చాత్తాపంబేచాలు. వేదా
గురునివల్లను దద్దోవంబు తొలంగఁగలదు. సౌమ్యపాపంబులకు
రెండ్రామడ దూరాననున్న తీర్థంబు సేవించుటయే మంజూనామి
స్వర్ణదానంబుం గార్జ్యంబు ఇతఁ దంకతులం దేక దేశానుమోచ
నంబున కుభయులకుం బాచితంబు గావలసినదే. అత్యల్పపాప
నాశంబునకైన సయుతగాయత్రీ జపంబుచాలు. గాయత్రీజపంబు
తోడి యాఖ్యానుతులవల్లను స్వాధ్యాయంబునను గృచ్ఛస్థితి
యగు. కృత్రుచ్ఛసంఖ్యలోఁ బ్రాజాపత్యంబు గ్రామ్యంబు. ఏక
భుక్తమును నక్షత్రము నుపవాసవ్రతమును గ్రహముగామూచేసి
దినాలవంతునైన పండ్రెండుదినాలు కడపిన నది ప్రాజాపత్యం

బనఁబడు. శ్రీగురు స్మరణంబున సామాన్య పాపక్షయంబగు.
 కృచ్ఛాఽతికృచ్ఛాఽనుష్ఠానంబున నష్టత పాపక్షయంబు. ఆయా
 సమయముల భోజన నియమంబెట్లన్నఁ బవలు వదియైదును రాతిరి
 పండ్రిందును గబళములు. అయాచితాన్నమైన ననిమిదేసియే.
 ఇట్లు నెలదినాలు కడపిన సామ్య పాపనాశంబయ్యెడి. లేదా
 ప్రత్యహమును రెండు కమికెళ్లన్నముతోడనే తుత్తుఁదీర్చికొన్న
 మఱిమేలు. కాకున్న మూన్నాళ్లు పస్తుండి మూడు దినాలు
 ఘృతాశనంబుఁగొన్నను బాపహరకము కాఁగలదు. తుదకు
 నేయియుఁ బాలును గాలియుఁగ్రోలుచు మూడేసిదినాలు కడపి
 నను గడవఁదగును. పాలుద్రావి యుండలేనివాఁడు తెలికపిండి
 తిండితోడనైన నపాకృతాఘండగు. ఓషిక గలవాఁడు పశ్చా
 త్తప్తహృదయండ్లె యేడుదినాలు పర్ణకృచ్ఛంబొనర్చునది. అదె
 ట్లన్న మారేడు దళాలు రావియాకులుఁ దామరాకులు దర్భగడ్డి
 యాన్మోక్తి యిన్నినీళ్లు త్రావుచుఁ బర్ణకృచ్ఛంబు నిర్వర్తింప
 వలయు. కాదా చాంద్రదాయణం బొనర్చవలె. అందుఁ జందరు
 వృద్ధిక్షయంబులతోడ దినదినంబును గోడిగుడ్డంతవంతునఁగ బళా
 లెచ్చించుచుఁ దగ్గించుచుఁ బూర్ణిమనాఁటికిఁ బడేను ముద్దలుగ
 భక్షించి యమావాస్యనాఁ దుపవసించుట కార్యంబు. తీర్థ
 యాత్రాఫలంబు నుడివెద నాకర్ణింపుమోయా! నెలదినాలు వరు
 సగా వారాణసీ స్నానంబొనర్చి సహస్ర గాయత్రీ జపంబొనర్చిన
 నెల్లకలుషంబులు వాయునని యగస్త్యులువల్కిరి. సేతుస్నానంబు
 వల్ల భూణహత్యాది పాపనాశనమసిరి. ధనుష్కోటిం గోటిగా
 యత్రి జపంబొనరింప బ్రహ్మహత్యాది గురితంబులు దగ్ధంబు
 లయ్యెడు. లక్షగాయత్రీజపంబున సురాపానదోషంబువోవు. ఏడు
 లక్షలు జపించిన బంగారము హరించిన పాపమ్మువాయు. ఎనిమిది
 లక్షలు దీక్షతో విధివిహితానుష్ఠానంబు నెఱపిన గురుతల్పగ శుద్ధి
 యుం జెప్పందగు. త్రివిక్రమా! వేదపాఠఫలం బింకనుడివెద.
 పాపమాన జపంబున బ్రహ్మహత్యాదోషనాశమాను. ఇంద్రిం

మిత్ర'మ్మను మంత్రించును నలదినాలు జపించుటను శాంతి
 నూక్తపాతంబునను గల్లుతావుట మొదలైన కిల్బిషంబులడంగు
 సుమ్ము. శునశ్చేఫనూక్త జపాచరణంబునను స్వర్ణస్తేయత్వశుద్ధి.
 మఱియు ముప్పది దినాలు హవిష్యాశీశాంతినూక్తం బెడతెగ
 కుండఁ బరింపజాలిన గురుతల్పాది పాపంబులనుండియు శుద్ధి
 యయ్యెడి. పంచమహాపాపంబు లొనర్చిన నైదాఱునెలలు మిత్ర
 హారంబు సేకరించుచుం బురుషనూక్తంబు జపించుటను శుద్ధి
 యబ్బు. అట్లే భక్తితో త్రిసుపర్ణజపంబొనర్చిన సర్వాఘవినాశ
 కంబయ్యెడి. నారాయణోపనిషత్తు సభక్తికంబుగఁ బరించినఁ
 బంచమహా పాతకంబులును భగ్నంబయ్యెడు. ఇంక గాయత్రీ
 జపంబే సర్వాఘహారకంబన సఘమర్షణనూక్తంబుఁ బరించుటవల్ల
 నేడు జన్మాలఁజేసిన పాపాలెల్ల దుడిచికొనిపోవుఁ గాదే. విష్ణు
 నూక్త మంత్రపాతంబునను నట్లయగు. అజ్ఞాత దోషంబులఁ
 బాపికోఁ బంచగవ్య ప్రాశనమొనర్చి పశ్చాత్తాపంబు నొందినం
 జాలును. ఒకనాఁడుపవసించి మఱుసట నీలధేను మూత్రము
 గిద్దెడు, కటియావుపే డటయంగుటనుఁతయు, దోర మొదవుపా లేడు
 గిద్దలును, కల్లదానిపెరుఁగు మూడుగిద్దలును, గపిలగోఘృతము కుం
 చెడు నంతయే దర్భోదకము నొక్కకంచుపాత్రలోఁగలిపి 'ఇరా
 వతీ' ప్రభృతి మంత్రవాక్కులతోడను 'ఇదంవిష్ణు ర్విచక్రమే'
 యను ఋక్కులతోడను 'మానస్తోక'యనియు 'ప్రజాపతఇతి'
 యనియు నుచ్చరించుచును గాయత్రీ మంత్రంబుతోడను సప్రణవ
 వ్యాహృతు లర్పించినమీఁదట సానుతాపంబుగా నాపంచగవ్య
 శేషంబు 'యత్త్వగస్థిగతంపాప'మ్మను మంత్రంబుఁ బరించుచు
 లోనికింగొనినశుద్ధుండౌను. పైనఁ జెప్పఁబడిన యాయాధేనువులు
 దొరకనియెడ దర్భన మాత్రంబున నెల్లకలుషంబు లడంపఁజాలు
 కపిలగోసంబంధి ద్రవ్యములే యైదును సేకరింపవచ్చును. బ్రహ్మ
 హత్యసేత కల్లుత్రాగుట గురుతల్పగుఁడౌట స్వర్ణస్తేయంబొన
 ర్చుటయు ననునవి యన్నిట మహాపాతకంబులు నాఁబడునవి గాన

నట్టిదొనఁగులు గావించినవారితోడ నెట్టిపాతు గలిగినవారును వారితో సమభాగులయ్యెదరు. ఉపపాప లఘుపాపంబులకే ప్రాయశ్చిత్తంబుననైన నిష్కృతికాఁజెల్లుఁగాని పంచమహాపాత కంబులు మాత్రము దుష్పరిహార్యములు సుమ్ము. అట్టివానికిఁ బైఁజెప్పఁబడిన ప్రాయశ్చిత్తంబులయినవెనుక సద్గురువుల యను గ్రహము దొరకినమీఁదటఁగాని పాపలయంబుకానేరదు. ఒక్కొక్కేడ స్వధర్మనిరతులు వేదవేత్తలునా విపుల యనుగ్రహంబు వల్ల శుద్ధత్వము సంప్రాప్తమాటయుంగల' దని శ్రీ గురువులు ప్రాయశ్చిత్తప్రక్రియ త్రివిక్రమున కుద్బోధించిరి.

దానంబ్రబోధితుండౌ నాయంత్యజుఁడు ప్రకాశితార్థంబుల కుంగొనియాడె. అంత, గురుండువానికిట్లుతెలుపు. 'పూర్వజన్మము నందుఁ దలిదండ్రులం దెగడుటఁ జండాలుండనై పుట్టితివని తెల్పి యుంటినిగదా. నీకుంబాచితఁబు విధింతు నట్లుచేయుము. నెల దినాలి సంగమస్థలంబున యథావిధి స్నానాదికంబు నెఱపినయెడఁ గ్రమముగా మలంబువాసి విప్రత్వముఁ గందు'వనియె. అందులకు వాఁడిట్లను: 'స్వామీ! అట్లందురేటికి? మీపాదదర్శనంబుననే పూతుండనైతిఁగాదే? మానససరోవరంబున మునిఁగిన కాశంబు హంసరూపంబుఁ దాల్చుపగిది మీకటాక్షప్రసారము నాదెన నయినంతఁ బరిపూతుండనై పోయితినానె. ఇంక నందు సందియ ముండనేర్చునే? ఈరలు శరణాగతతాత్పర్యైరి. కావున నన్ను రక్షింప దత్తులరు. ఓహోజగద్గురూ! పరుసమంటినంత లోహంబు స్వర్ణంబైనకైవడి నాకలుషంబులెల్ల భవదీయ దివ్యకటాక్ష వీక్షణ స్పర్శంబున మాసిపోయె ననుకొనుటలో నబ్బురమేమాన్నది? సర్వజ్ఞమూర్తి! నాకు జ్ఞానంబు గలుగ నభిమంత్రించి విపులం బరి గణనీయం గావింపుమయ్య' యని యాతండు దోసిలియొగ్గిన నగి గురువరు లిట్లనుచున్నారు: 'ఓయీ! హీనజన్ముని నిన్ను విపులం దెవ్వరు పరిగణింతురు? హీనరక్తశేతో యోగంబునంబుల్ల యాచండాల గృహంబునం దెరిఁగినవాఁడవైతివి. నీవు విపుండ

వైతివనికొన్నంత నవుదవా ? నిందాన్నదుడవుకావా ? ఎట్లన్న
 వినుము. మున్నుగాధేయుండు తాను బ్రహ్మర్షి ననిపించికొవలె
 నని పూని వందలకొలది సంవత్సరాలు మహాతపంబొనర్చె.
 అప్పుటికిందాను బ్రహ్మర్షి త్వమార్జింపఁ గలిగితిననికొని యింద్రుని
 దేవతలనెల్లఁ దనకయ్యది ప్రసాదింపవలయుననికొరె. వారెల్లరుం
 దమవల్లఁ గాదనియు నేమన్నను వసిష్ఠుండే యనవలయుంగానఁ
 దత్కులగురు ప్రవరునే యాశ్రియింపుమనిరి. తుదుకు నీవే
 గతియా ? యని యా బ్రహ్మర్షి కేఖరుఁ దరిసి బహుకాల తప స్రపుం
 దన్నుం బ్రహ్మర్షింజేయుమని యడిగె. అదివిని యాతండు నీరస
 దృష్టింగని యిట్లువల్కెః ఓరీ ! క్షత్రియా ! అపవిత్రా ! విశ్వా
 మిత్రా ! చాలుఁ జాలు. నోరుమూయుము. నీవేడ ? బ్రహ్మర్షి
 పోతుడ ? నక్కయెక్కడ ? దేవలోకమెక్కడ ? నీవుచచ్చి యెన్ని
 జన్మాలకయినను బ్రాహ్మణవంశజాతుండవు కాఁగలుగుదువేని
 మెడలో జందెము పడునడ బ్రహ్మోపదేశంబుఁ గనినమీఁదట
 బ్రహ్మర్షి వనిపించికొవలెఁగాని తన్నుకొన్నను నీవిప్పుడట్లనిపిం
 చుకొలేవని వెడలఁగొట్టె. అందులకుం గినిసిన విశ్వామిత్రుండు
 వసిష్ఠతనూజాతుల నూర్వుర మడియించె. ఏమైనను వసిష్ఠ మహర్షి
 కోపించి ప్రతిక్రియయుఁ గావింపఁడు. పోనిమ్మని యాతని బ్రహ్మ
 ర్షిత్వము నొప్పఁడయ్యె. అంతనాకొశికుఁ డిదేమదేమని యొక
 పెద్ద బండనెత్తి వసిష్ఠునెత్తిపైఁ బడవేయనుంకించెను.

అంతలోఁదనకుఁదాన తెలివితెచ్చికొనియిట్లనికొనియెః “ఎబ్బె !
 యిదిపనిగాదు. వసిష్ఠుఁడు చచ్చిన నన్ను ‘బ్రహ్మర్షి’యనఁ జాలిన
 వారింకెవరుందురు ? దేవర్షులెల్ల రీతనినే యనుసరింతురాయె. వీనిం
 జంపిన లేనిపోని మహాపాతకమొక్కటి కూడ పెంబడించునాయె”
 ననికొనుచుఁ జేతనున్న బండ నావలఁద్రొచి పశ్చాత్తప్తమాన
 నుండగుచు నావసిష్ఠులవారి పాదములమీఁదనేపడెను. అప్పుడా
 బ్రహ్మర్షి విశ్వామిత్రుం జూచి ఓయీ రాజర్షీ ! యని సంభా
 ధించె. గాధేయుండాతనినాయథోక్తిలో నాపియిట్లువేఁడఃమీరన్నది

కాదనను. కాని మీనోట 'బ్రహ్మర్షి' ననిపించుకోవలెనని కాదా నాచేయునదెల్ల?' ననెను. వసిష్ఠుం డందులకిట్లు బదులుచెప్పఁ :ముందు నీవు సూర్యకిరణములతో నీయీదేహంబెల్లఁ దపింపఁజేసి కొని కొత్తమేనిం జూపుము. అపుడు చూత' మన్నంతనే విశ్వా మిత్రుండును సరేయని మరలఁబోయి ఘోరతపంబున సూర్యకిరణంబుల నిజదేహంబెల్ల మాడిపోన ననుష్ఠానసామర్థ్యంబున నూతన దివ్యదేహంబు కొంతకాలమునకుఁ దాల్చుఁగలిగె. అప్పటికి వసిష్ఠుల యనుమతివడసిన విశ్వామిత్రుండు లోకమున 'బ్రహ్మర్షి' యని పించికోఁ జాలెఁగాదే. అట్టియెడలఁ గేవల హీనజాతి సంజాతుండవు. నీవేమి? ఈమాత్రమున నుత్తమ బ్రాహ్మణుడవుగాఁ బరిగణింపఁ బడఁజాలుటేమి? నీవిప్పటికయిన ననుతాపంబునంది నేఁజెప్పి నట్లు చేసి వాపంబుఁ బొపుకొందువేని ముందు జన్మమున బ్రాహ్మణుండవు కాఁగలుగుదువు. కాని యేమైన నిపుడుకావు. ఇంక నింటి త్రోవఁ బట్టుము. పో'మ్మని శ్రీగురుండంతచెప్పినను లబ్ధసుఖం దాతండటువాసిపోయి నీచత్వంబునం జొరనొల్లఁడయ్యె.

తే. పేదవిడుచునె దొరకిన ♦ పెన్నిధినట?

మర్త్యుడమృతంబును దృఢంప ♦ మదిఁదలఁచునె?

కడుపుమాడినగిడ్డిలే ♦ గడ్డివిడునె? ।

జ్ఞానమొదవిన నొల్లునే ♦ హీనగతిని? ।

వాఁడు తానగ్రహితిం జేరిపోయిననుకొన్నవాఁడై తిరిగి మాలవల్లికేగనని యక్కడనే కూరుచుండె. కొంతసేపటికి వాని పెండ్లము బిడ్డలు నటకువచ్చి వానినింటికి రమ్మనిపిలిచిరి. తాను బ్రాహ్మణుడ నైతి ననుచు వారిని దూరముగా నుండుఁడనియె. ఆ మాటలువినివారచ్చెరుపాటుననిదియేమి? నీకుఁ బిచ్చియె తినదా? యనుదాని నాబిడ్డలతల్లిని వాఁడు గొట్టఁబోయెను. అపుడా మాలెత యేడ్పుచుం గేల్కొగిడ్డి గురువులవారు విననిట్లు మొట్టవెట్టఁ :బాబూ! నన్నిప్పుడక్కడికిఁ బొమ్మనునో చూడుండి.

నేనక్కడినుండి యీబిడ్డలందఱికిఁ గూడు గుడ్డయుం దెచ్చిపెట్టఁ గలను? మీరే యాయన బుద్ధిమరల్పవలెను. లేదా నేనిక్కడనే యురివోసికొని చావవలసినదే' యను మొత్తుకొలువిని యాపతి తుని దెసంగని నవ్వుచు గురుప్రవరుండు ధర్మసూక్ష్మం బిట్లుగ్గడించః 'ఓయీ! యిఁకనైనను నామాటవిని యింటికిఁబొమ్ము. దార పుత్తుల నేడిపించిన నీకింక నద్దతికలుగునా? కలుగదు. ఇహ మున సాంసారిక సౌఖ్యంబనుభవించుచునే ధర్మంబువీడకుండేని భవాంభోనిధి దాఁటఁగలవు. కాకున్న ముందేభార్యయని యోర్తుఁ బరిగ్రహింపకుండవలసినది. పరిణయమై వీడుట కూడనిపనినుమ్ము. సూర్యచంద్రాదులు సాక్షులుగాఁ గొన్నదాని నివ్వడనాడుట దోషభాజక మాటటుండ నీకింక గతియేలేకుండెడి' ననిరి.

అంతఁ జేతులుకట్టుకొని యాపతితుండు, 'స్వామీ! జ్ఞాని నైయు మరల హైన్యంబు నెట్టుకనఁగలననఁగా గురుస్వాములు వానిమాటలకుఁ దమలోనవ్వుకొని వీనియొడలిపై నలఁదించిన బూదిదులిపించిన నన్నియునుడిగెడి ననుకొని యొకశిష్యుం జేరఁ బిలిచి ధనలుబ్ధు నెవనినైన వేగఁగొనిరమ్మని యానవెట్టిరి. వాఁడును బోయి యాయూర వాణిజ్యరతుండగు నొక ద్విజంగొనివచ్చి. గురుండాలుబ్ధుని కిట్లాజ్ఞాపించె: 'ఓయీ! యీపతితుని స్నానము చేయింపుము. దాని నుసికివుడు కలిగిన తెలివియుడిగి సంసారా సక్తుండు కానా'ననెను. ఆతండు వెనువెంటన వానినత్తి నొక కుండెడునీళ్లువోసెను. దానివలన వానియొడలిపైనున్న బూదియెల్లఁ గొట్టుకొనిపోయె. అదిపోవఁగనే వాఁడంతయు మఱచి భ్రాంతిఁ గొని యపుడు తనపెండ్లమును బిడ్డలంజూచికొని వారింగొఁగిలించు కొని యిట్లడిగె: 'ఇంతకుమును పొకక్షణము నామతివోయె. మీరందఱిక్కడి కెందులకు వచ్చితిరోచెప్పుఁ' డనుచు విస్మితమాన నుండై దారపుత్తులతో నింటికిగ. వారివల్ల జరిగినదఱిగి వెఱఁగు వడియె. ఆయాకస్మికములగు మార్పులంగన్న లోకులు నేని విచిత్రమిదని యనికోఁజొచ్చిరి. త్రివిక్రముం డయ్యెడ గురున

కిట్లనియె: స్వామీ! నాకిప్పుడొక గొప్పసందేహము కలిగె. దయ చేసి వినుండు. అదేమందురేని వాడు జాతిహీనుండైనను బ్రసాదింపఁబడిన జ్ఞానమెల్ల నిట్లు తుణమాత్రమున నెట్లుపోగలిగె? సెలవిం'డని మ్రొక్కెను. గురుండు సస్మితవదనుండై యిట్లుత్తరంబొసఁగె: ఓయీ! యేమున్నది? భస్మలేపనంబున నేకదా వానికా జ్ఞానముకలిగెను. అదికడిగినవెంటనే వచ్చినది వచ్చినట్లు పోయె. ఇంకేమున్నది? భస్మమహిమంబిట్టిదని యెఱుంగుము. కావుననే శివుండది ధరించుసుమ్ము: అద్దానికి మహాత్ములచేయి తగిలినమాత్రమున నయ్యది ప్రపంచమును బ్రహ్మమయంబుఁ గావింపఁజాలు' ననియె. అట్లయిన భస్మమహిమంబు వివరింపుఁడని త్రివిక్రముండువేడె. కావున శ్రీగురుడింకభస్మమాహాత్మ్యంబు బోధింపఁగడంగెడి'నని సిద్ధుండు నామధారకునకుంచెలిపె.

క ర్మ కాండము — గీత శతము .

నామధారకుండు గురుండు మున్ను తెలిపిన భస్మమాహాత్మ్యంబుఁ దనకు బోధింపుమనవుడు సిద్ధుండిట్లు చెప్పుచున్నాఁడు. శ్రీగురుండు త్రివిక్రము సంప్రశ్నంబునకు మెచ్చియిట్లు వివరింపఁదొడంగె: పూర్వము కృతయుగమందు ముక్తనంగుండు వామ దేవాఖ్యుడొక యోగి సత్తముండండె. ఆతండు శుద్ధుండును బుద్ధుండును బ్రహ్మవేత్తయునై కామక్రోధాదులుడిగి జీవన్ముక్తుండన నిస్సృహుండయి తనలోఁదా నానందించుచుండె. అమ్మాని శేఖరుండు జటావల్కలాజినధారియై బూదిఁబూసికొని యిటునటు సంచరించి తుదకు నరసంచార విరహితంబగు క్రౌంచారణ్య దేశంబునండేరె. ఆ ఘోరాటవిలో నతిక్రూరుం డనేక ప్రాణిభక్తుండొక బ్రహ్మరాక్షసుండండె. వాడయ్యెడ కేగుదెంచిన యమ్మానిసి ధురుంగని సమృద్ధిగా నరదొరకెగదా యనుకొని యాఁకలితీర్చికొన నాతని గుటుక్కున మ్రింగివేయునోయనఁబండ్లు కొలుకుచు మీఁదికివచ్చి మోరచాఁచె. ఆయుగ్రాకృతిఁగనియు

జ్ఞానియగు వామదేవుండించుకయు జంకఁడయ్యె. ఏమి చెప్పుదు? ముస్సంగభస్మ స్పర్శమాత్రంబునన యాకూరరాక్షసుండు మహా జ్ఞానియయ్యె. దాననాతనిఁ బూర్వజాతి స్మృతికలిగె. పరున పేదితాఁకున లోహంబు స్వర్ణంబైనభాతి మానస సరోవరోదక స్నానంబునఁ గాకంబు హంసంబైనకైవడి జంబూనదింబడినమన్ను బంగారమైనభంగి వాఁడు కరమపాపుండయ్యసమ్మానిస్పర్శంబున నపేతిపాపుండయ్యనుమ్ము. ఏకోర్కియయినఁ దీరనగుఁగాని యంటిన మాత్రమునఁ బాపంబులెల్ల గెంటజాలు నత్తురువ దర్శనంబు దుర్బటముగదా. మానవుల నేనుంగుల నిమిగ్నిన నవ్వని యాఁకలితీతదో సప్తసముద్రములును బానము చేసిన నవ్వానిడప్పి యడంగదో యట్టి పరమపాపునికి క్షణమాత్రంబున మునిస్పర్శంబుననవ్వెల్ల నడఁగి కోధాదులునుడిగిశాంతియొదవి జ్ఞానంబుబెచ్చి చూచితే? ఆతఁడు మ్రింగవచ్చినవానికి లొంగిపోయి మాని పాద జలజంబులకడవంగి గుహాస్తమా! రక్షింపుము రక్షింపుము. నీవే సాక్షాజ్ఞగదీశ్వరుండవు. ఘోరసంసారార్థవ మగుండనగు నన్నుద్ధరింపవలయు. మీకటాక్షవీక్షణంబున నాదొసఁగులెల్లఁ బాసె. నాచెడ్డ తలంపులెల్ల వడ్డగింకఁబడియె' ననుచుబహుప్రకారంబుల నమ్మాని శేఖరు నగ్గించె. అప్పుడు కృపాశుండగు నావామదేవుం డవ్వానింగని యిట్లడిగె: 'ఓ మా! నీవెక్కడఁబుట్టితివి? ఈ దిక్కుచూలిన యడవిలోఁ బడియుందువేల?' యనియె. అది విని వినతుండౌ నారాక్షసుం డిట్లు బదులు వలుకు:

‘స్వామీ! మీదయవల్ల ననేకజన్మజ్ఞానంబు నాకుఁ గలిగె. అదిప్పటికిరువదేనుపుట్టువులకుఁ బూర్వము నేనుత్కృష్టజన్మమంది యుంటినని స్మృతికివచ్చుచున్నది. అప్పుడేనుదుర్జయాఖ్యుండనొక్క యవనావసీపాలుండనై యుండి దురాచారంబులకు లోనైతి. అయ్యెడ లోకుల కెన్నియో బాధలఁ గలిగించితి. మదోన్మత్తుం డనై పరిచారలఁ బెక్కురఁ జెఱఁగొంటి. మఱెందఱనో నిర్భంధించితి. అట్టియబలల దినానికొకరితనుగా ననుభవించి విడిది

తిరిగి వారిముఖాలవంకఁ జూడక వారిగతి విచారించక యుండెడి వాఁడను. ఇట్లుండ నొకప్పుటి కావెతలపాలయినసుదతులందఁ జైక కంఠ్యముగాఁ గోపముకొలఁది శాపంబువల్కరి. ఇం దేనాయా రాజుల జయించి కొనితెచ్చిన వారివారి యంతఃపుర శాంతలుం గలరు. ఎక్కడక్కడి సుందరులను బలాత్కారముననేని రొక్క మిచ్చియేనిఁ జేరఁదీసితి. మా దేశమునందలి బ్రాహ్మణులు దేశాంతరమున కేగిన వారియిల్లాండ్రను బట్టితెప్పించి కులముఁ జెటిపితి. ఎందఱో సాధ్వీమణుల సువాసినుల రజస్వలలం గన్ని యల న్నాయధీనమునర్చికొంటిని. ఇట్లు దేశోపద్రవ మొదవించితి. ఇట్టిట్లు నేఁజెఱఁబట్టినవారు బ్రాహ్మణులందు మూడువందలు శూద్రులందు నాల్గువందలు వైశ్యుల నాఱువందలు శూద్రులు వేయిమంది చండాలాంగనలు శతసంఖ్యాకులు పులిందస్త్రీలు పది వందలు మైందులో యైదువందలు చాకితలు నాలుగునూర్లు నిం కేమిచెప్పుదు రోవెలందు లసంఖ్యాకులు. ఈతెఱంగున మదో న్నత్తుండనై తత్ప్రదాగి యెందఱెందఱ పొందునందియుఁ దృప్తి నందనైతి. తుట్టతుదకు నాకు శూయరోగము సంప్రాప్తమయ్యె. పరరాజులు నన్నుజయించి నారాష్ట్ర మాక్రమించుకొనిరి. అంతఁ గొంతకాలమువఱ కిదుమలఁ గుడిచి తుదకు మడిసితి. యను దూతలు నన్నుఁగొంపోయి ఘోరనారకంబులకుం దారిచిరి. అటఁ బదివేలు దివ్యవర్షములవఱకు దారుణయాతనలకు లోనయితి. పిదప నూఱు దివ్యవత్సరములు ప్రేతరూపంబున నుండి తిరిగి పరేతరాజ పురంబుఁజేరి దుర్గతి ననుభవించితిని. రెండవది పులి పుట్టువు. మూడవజన్మమున నజగిరమనైతి. నాలవ భవమునఁ దోడేల నయితిని. అయిదిట నూరఁబందినై జన్మించితి. వష్టము శరతజన్మము. సప్తమమునఁ గుక్కనయి జనించితి. ఎనిమిదవజన్మని జంబుకంబనైతి. తొమ్మిదిట జంకనైతి. దశమావిర్భవమునఁ గుందేలనయితి. పదునొకండవభవమం దేఁగోఁతినైతి. పండెండవది శీపరపిట్టపుట్టువు. త్రియోదశావిర్భావమునఁ గర్పనైయొప్పితి.

చతుర్థశంఖునఁ గాకమనైతి. కదేనవపుట్టుక నేనెలుఁగుబంటినయి
తిని. పదాటిట నడవికోడినైతి. పదేడవపుట్టున గుడ్డిగాడిదనయి
తిని. పదునెనిమిదవ జన్మమునఁ బిల్లినయితిని. తరువాత మరల
మందూకజన్మము. ఇరువదవది తిరిగి వాయసజన్మము. ఇరువది
యొకటవది చేపపుట్టువు ఇరువదిరెండవసారి నేనెలుకనై యొక
పిల్లినోటఁబడి యిరువదిమూడవ పర్యాయము గుడ్లగూబనయిపుట్టి
తిని. ఇరువదినాల్గవ భవమున నేనుంగనైతిని. తుట్టతుద కిప్పుడి
బ్రహ్మరక్షస్సనయి రాత్రింబవల్లిట నొంటరిగాఁ బడియుండి పలు
బాములనందుచు నీయటవీస్థలిఁ దినఁదిండియుఁ ద్రాగినీరును లేక
దుఃఖించుచుంటి. ఇట్టి నాకంట మీరు పద్దంతనే గర్భాత్రము
కొలఁది మిమ్ము దిగమిగిలినవేయు తలంపుతో మీమీఁది కుటికితి.
కాని మిమ్ము స్పృశించిన మాత్రిన నాపూర్వజన్మ పారంపర్యం
బెల్లను నామనమున కద్దమునఁబెట్టినట్లగపడుచున్నది. స్వామీ!
ఏమిచెప్పును? అహ! ఈదురాత్ముఁడు వేయిజన్మాలఁజేసినఘోరా
ఘంబెల్ల నొక్కపెట్టునఁ దుడిచిపెట్టినట్లు లయిపోయె. ఇకనాకుఁ
బుట్టువే మట్టుపడెడుఁగావుత. బాబూ! నన్నీ ఘోర సంసారార్థ
వమునుండి యవ్వలఁబడవేయుఁడి. మానీంద్రా! దైవయోగమున
నాకిప్పుటి కేపుణ్యలేశముననో మీరలేనాకిల్లు తారకులరుగా
దొరకితిరి. మీరు సరమాత్మీలరుగారు. మిమ్మంటినమాత్రమునఁ
బాపిని దురాచారుండ నగునా కింతటి జ్ఞానసంపద నొడఁగూర్చు
జాలిన వారలు మీరలీశ్వరులు గాకొరులా? మహానుభావా!
కాకున్న మీపాదాబ్జాతముల కింతటి మహత్త్యమెట్లుకలిగినో
దయతోడ నెఱుంగఁజెప్పరే' యనివాఁడతిభక్తియుక్తుండై ప్రార్థించి
నంత సంతుష్టచేతసుండయిన వామదేవుండిట్లు బదులుచలికె:

ఓయీ! యిదెల్ల నామహిమముకాదు. ఇది నాయొడలిపై
నేనలందికొన్న భన్మముయొక్క మహత్మ్యము. అబూడిద నీ
కేసూత్రమో యంటినందువల్లనే నీకిట్లనేకజన్మ జ్ఞాపకంబు
కానయ్యెనోయీ. ఆభన్మమహిమము నీకేకాదు బ్రహ్మదులకు

నగోచరము పరమేశ్వరుఁడెద్దానినప్పుడు ధరించునది నరమా-
 త్ములు వర్ణింపఁగలుగుదురా! అదియెల్ల నాశివునికేయెఱుక. భస్మ-
 మాహాత్మ్యం బపారంబయినను నిదర్శనమున కొక్కిల నుడివెద.
 వినుము. మున్నొక కర్మభ్రష్టుడైన దుగాచానందు ద్రావిడ-
 విప్రుఁడుండె. వాఁడొక శూద్రాంగన తగులంబునం బడెను.
 వాని నూరివారెల్లరు వెలివెట్టిరి. బందుగులు వానిం బిలువనరి.
 తుదకుఁ దల్లిదండ్రులే వానిని శేరనీయకుండిరి. వీడ్చినను వాఁడొ-
 కులటపొందు విడువఁడయ్యె. ఆదౌర్భాగ్యునికిఁ గలుదావ నల-
 వాటయ్యె. అందులకు దబ్బులేక కన్నాలు వేయఁదొడఁగె. తుదకు
 వాని విషయము 'భ్రష్టస్య కావాగతి' యన్నట్లయ్యె. అట్టివా-
 డొకఁడయిఁ ద్రాగి యాస్వేరిణి యింటికిగ వచ్చాని శూద్ర-
 ప్రియుండు వేటొక్కండటఁ దారసిల్లి వీనిని సున్నములోని కెముక
 లేకుండ నలుగఁబొడిచి గతప్రాణుండయ్యెనని నిశ్చయించుకొని
 యాయూరి వెలుపలఁ బొదలనడుమ నొక గోతిలోఁ బాట్టవైచెను.
 వానికింకఁ గొనయూపిరి యుండఁగాని కదల మెదల లేక యుండె.
 కొంతసేపటి కాచేరువ భస్మరాశియందుఁ బన్నుండి యాఁకొన్న
 యొకకుక్క యామృతప్రాయునిఁ బసివట్టి చీల్చితి నవలెనని దగ్గఱి
 యొక భేరము నాపాదమ స్తకమును వాననఁజూచె. ఆయ్యెడ
 నాకుక్క యొడలినంటియుండిన బూడిద యాచచ్చియుం బావని
 వాని శిరమున తొమ్మునంజేతుల నంటెను. అంతవాని గొనచాన
 మెడలు నెడ యమదూతలువచ్చి వానింగట్టికొట్టి యమలోక
 మార్గంబుఁ బట్టించ నుంకించుచుండిరి. ఇంతలోఁ బిలపిలలాడుచు
 రుదురాక పేరుల వారలు శివదూత లెక్కడినుండివచ్చిరో తటాన
 నటనూడిపడ్డట్లుండిరి. వారీకాలకింకరులతోఁ గోపంబుమీ నేముది?
 భస్మలిప్తంబయి కైలాసార్హంబగు నీశవమును మీఁగిడికుఁ గొం-
 పోవుదు? రని యదలించి కొట్టఁబోయిరి. ఆ యమదూత లదికని
 వెఱఁగువడి యొక భేరముచటనేవిడిచి 'మొట్టో' యని పాఁచి తమ
 పెబువుకాళ్లమీఁదఁబడి, బాబూ! ఇంక మేమా భూమిపైఁద్రొక్కము

ఆశివదూతలు ఘోరపాపుల దెసకుఁగూడఁ బోనీయక మమ్ముఁ
జానమోద వచ్చుచున్నారు. ఇఁకమే మానరలోకమున కేగిన
లాభము లేకపోఁగా శివదూతలచేతులలో మాప్రాణాలుకూడ
దక్కునట్లులేవనిరి. ఆదండధరుండదివిని కుపితుండై తన దున్న
పై నెక్కి రాఁదగినంత వేగముగా వచ్చుచుండె. తోవలో నాశవ
ముంగొనిపోవుచున్న ప్రమథగణములతోఁ దారసిల్లి వారినాపి
యిట్లుడిగె: ఏమీ! నానొకరులంగొట్టి మాప్రేతమును మీరపహ
రించుచున్నారా? ఘోరపాపంబులెన్నో మూటఁగట్టుకొన్న యీ
పాడుశవమెక్కడ? మీకైలాసమెక్కడ? ఇట్టివానిని మీదివ్య
విమానముతోఁ బెట్టుకొనిపోవుటకంటె మాధ్యము వేటున్నదా?
చాలుఁ జాలు. ఇఁక మా నొకరుల తెరువునకు రాఁగూడదు.
ప్రేతము నిటడించిపోం'డనవుడు నాగణము లిట్లా శమనునికి బదు
లిడిరి: ఏమయ్యా! మమ్మేమో మందలింప వచ్చినావు. ముందు
మీనొకరులకుఁ గన్నులున్నవా? తెప్పుము. కాకున్న ముఖమున
వక్షమున బాహువుల భస్మము పూయఁబడియున్న యిద్దానిం
దామంట సాహసింపఁదగునా? భస్మాంకిత మృతకశేబరంబెల్లఁ
దైలాసంబున కానేయంబని మా యీశ్వరాజ్ఞయాయె. బూదిఁ
బూసికొన్నవారి కెల్లరకు శాశ్వతదైలాసవాసం బిట్లేర్పడియుండ
మీదూత లిభస్మాంకిత శవము తెరువునకు వచ్చుట వారితప్పా?
మాయేలిక యాజ్ఞచొప్పునఁ బ్రవర్తించుట మాతప్పా? తమది
కానిదాని నంటవచ్చినవారి నక్కడనే మట్టువెట్టుక పోనిమ్మని
విడిచినందులకా పైఁబెచ్చు మీరు మమ్మేమో తర్జింప వచ్చితిరి.
చాలుఁచాలు. ఇఁకముందైన మీదూతలకు బుద్ధిఁ తెప్పకొనుఁడు:
ఎట్టిపాతకము లొనర్చినవారయ్యు భస్మధారణ మొనర్చినయెడ
నవ్వారు దండ్యులు గానేరరు. వారినెన్నఁడు నేదొసఁగులు నం
టవు. వారు స్వర్లోకంబున కర్హు'లని మీనొకరులకు బోధించి
కొనుఁ'డని శివదూతలు వల్కినదెల్ల విన్న యా సమవర్తి యట్లు
కానిమ్మని తనదూతల దిక్కయి యిట్లుపవ్యసించె: 'తెంకలారా!

మీరింక భస్మాంకితుల నెల్లర శైవులనుగాఁ బరిగణించి
 వారినంటఁజూకుఁడి. వారెన్ని పాపకృత్యము లొనర్చినవారయ్యు
 మనపురంబునకు రాఁదగ్గవారుకారు. బూదియు గుదురాకపేరు
 లును ధరించినవారెల్లరు రుదులనుకొని మీరు తొలఁగిపో'దని
 పరేతరాజు నిజదూతలకుఁదెల్పిన యీభస్మమహిమ మాకర్జించి
 తివిగదా. కావుననే భక్తితో నేనాబూదిఁ బూసికొంటినోయీ,
 రాక్షసా! దీననాఫలము దేవతలకును దుర్లభమునుమ్ము. సాక్షా
 త్పరశివుండిద్దానిం బ్రీతిమై ధరించుటయే యందులకుందారాక్షాణ'
 యనవినిన యారాకాసి యిట్లుప్రార్థించె: ఓయీ! జగజ్జీవనా!
 వామదేవా! మీరేపరమేశ్వరులరు. అనేక జన్మస్మృతి కలిగింపఁ
 జాలిన మీపాదంబుల దర్శింపఁజాలితి. ఇపుడు మీదర్శనం
 బబ్బుట ప్రార్థనార్జిత పుణ్యలేకమునన. ఔనాను. ఇపుడు
 నామదికొకటి పొడకట్టుచున్నది. నేను మున్నేలికనైయుండఁ
 జేసిననుకృతములు కొన్ని లేకపోలేదు. అడవులలో బావులుత్రవ్వం
 చితి. బ్రాహ్మణుల కగ్రహారంబులిచ్చితి. ఇఁకఁ జేసిన యగణిత
 దోషరాను లెన్నియున్న నీసుకృతఫలమును దక్కవలెఁగాన నేనా
 భూపాలకదశ యుడిగి మృతుండనైనవెనుకఁ జిత్రిగుప్పులం బిలిచి
 తెలిసిన యమధర్మరాజు నాయరువదైదవ జన్మమందు నానుకృత
 ఫలముఁ గందుననియుండఁగాదే. ఇంకేమి? ఆపుణ్యఫలముననే
 భవత్పాదదర్శనము. స్వామీ! యిఁక నన్నుద్ధరించి తీరవలయు.
 కావున నోహోజగద్గురూ! ఆభస్మధారణ విధానం బదియెట్లో
 నాకు స్పష్టము గావింపుండి' యని సాఁగిలఁబడెను. అంతం గృహ
 మతియగు వామదేవుండు 'భస్మధారణవిధానం బెఱింగించెద విను'
 మని యిట్లుద్యోధింపఁదొడంగె.

ఒక్కేడ మందరపర్వతంబునకుఁ గోటిగణముక్తుండై సాం
 బుండు క్రీడార్థంబేగుదెంచె. అచ్చటి కిందాద్రులగు ముప్పది
 మూడుకోట్ల దేవతలును దిక్పాలురుండేరిరి. చిత్రసేనాది గంధర్వ
 వారంబును యక్ష భేచర పన్నగ విద్యాధర కింపురుష సిద్ధసాధ్య

గుహ్యకాదులును వసిష్ఠ నారదాది మహర్షులును దేవాచార్యుండౌ
బృహస్పతియు నార్యముందును దక్షుడును బిత్తదేవతలు
నూర్వశీ ప్రముఖాప్సరస్సమూహంబులును ద్వాదశాదిత్యులు
నష్టవసువులు సప్తమాతృసహిత చండికాదేవియు నశ్వినీదేవత
లును విశ్వేదేవతలును మరుద్గణంబులును మహాకాల మహానీలా
దులును భూతేశులు నందికేశులుమణిభద్రవీరభద్రవృకోదరులును
షట్కర్ణ శంఖకర్ణులును గుంభోదర మందోదరులునువికటకర్ణధార
ధారశేతుప్రముఖ వివిధవర్ణాంగరూప ప్రమథవరేణ్యులు నానాస్త్ర
పాణులై బహువాహనారూఢులై యటకేతెంచిరి. తత్తద్గణ
నేక మండిత మండపమధ్యస్థ సప్తప్రభావళియుక్త సింహాసనంబున
రవికోటితేజుండైన శివుండు దేదీప్యమానుండై

సీ. ఆపాదమస్తక ధ మహిభూషణంబులు
జడలందుఁ గమనీయ ధ చంద్రకళలు
పంచవక్త్రంబుల ధ భాభాసమానము
ల్పంద్రసూర్యాగ్ని వీ ధ క్షణగణములు
కరముల డమరు ఖ ధ ద్గ త్రిశూలాంకుశ
పరశుపినాక ఖ ధ ట్వాంగబాణ
హృగపానపాత్రలు ధ మేనెల్ల భస్మంబు
వ్యాఘ్రాజినంబందుఁ ధ బైనసంగ ।

తే. దివ్యకర్పూరగౌరాకృ ధ తిందలియ్య ।
కామసంహారియోగి లో ధ కైకవంద్య ।
సచ్చిదానందమూర్తియో ధ సాంబమూర్తి ।
భక్తవాత్సల్యపూర్తి యొ ధ పుష్కతాత్తి ।

సీ. ధగధగలాటెడి ధ తనుకాంతిపెంపొంద
మణిమయహారము ధ లాభసిలంగఁ
బగడంపుటధరంబు ధ పైనముక్కటముతై
మింపుగా లేనవ్వు ధ సాంపుగులుక

నందమామోమున ♦ నష్టమీతిధినాటి
 నలపోల్కిరతనంపు ♦ దిలకమమర
 ధమ్మిల్లకుసుమా స ♦ వమ్మానమూఁగిన
 భృంగావళుల్వంది ♦ బృందములుగ ॥

తే. దాడినుచ్చాయమెఱయు వ ♦ స్త్రీముధరించి
 రత్నఖచితకంకణ నూపు ♦ రములమించి
 మంచుమలపట్టి పతివామ ♦ భాగమందు
 విశ్వవందితగానందు ♦ బెంపునందు ॥

తత్పరిషన్మధ్యంబున సనత్కుమారుం డీశ్వర చరణయగం
 బున తిరిగి సవినయంబుగా నిట్లులడిగెఃఁ టహో! ఉమాకాంతా!
 జగన్నియంతా! ముల్లోకంబులధర్మార్థకామమోక్షప్రదాతఁ డమీర
 లేకదా. లోకులపాపంబులంబాపివారలభవాంభోనిధినుండి తరింపఁ
 జేయనేకాదే మీరెల్లధర్మంబుల నుగ్గడించుచుందు? స్వామీ!
 నాయెడ దయఁజూచి యల్పశ్రమంబున నధికఫలంబుఁ గూర్చు
 చతుర్వర్గ సాధనం బొందుసెలవిందు. ఇలఁగల సర్వసుకృతంబులు
 నధికాయాసంబున సాధింపఁ దగినవైయున్నవి. కావున లోక
 హితంబు సేయ సులభోపాయం బనుగ్రహింపవేఁడితి' నను భక్త
 వచనంబుల కాగిరిజావల్లభుండు మెచ్చి యెల్లరుం జెవులొగ్గివిన
 నిట్లుద్బోధింసె:

ఁటహో! వినుండు. దేవవిహితంబును ధర్మ్యంబును
 స్వర్గ్యంబు ననంత పుణ్యదంబునై సుకరంబుగా వెనువెంటనే
 ధర్మార్థ కామమోక్షసాధకంబొనడి భస్మతీపుండ్రధారణంబు సుం
 డనియె. అదివినినంతనే సనత్కుమారుం డిట్లు మరలఁబ్రచ్చసేసెః
 'దేవా! అందులకగు విధానంబెయ్యది? సేకరింపవలసిన ద్రవ్య
 మేది? ఎట్లు ధరింపవలయు? దానికగు శక్తియెద్ది? తదధిదేవత
 యెవ్వరు? అందుల కధికారియెట్టివాఁడు? ప్రమాణమెద్ది? ఏమి
 మంత్రము నుచ్చరించుచు నద్దాని ధరింపవలయు? 'సెలవిం' డని

యాపరమేశ్వర పాదారవిందంబులకు ముక్తికను. అంతశివుండు కృపాశుండై యిట్లుపల్కుః. భస్మంబుకొఱకు గోమయద్రవ్యంబు సేకరించి దేవతాగ్నికార్యంబు జాబాలోక్తవిధి నాచరించి పూర్వ యజ్ఞ సంభూతంబగు భస్మంబు గ్రహింపవలయు. అయ్యది మహా పుణ్య సంపాదకంబు. గ్రహించునెడ 'సద్యోజాత' మను మంత్రంబుఁ బఠింపవలయు. పిమ్మట 'నగ్నిరిత్యా' ద్యుచ్చారణంబుతో నభిమంత్రింప వలయు. అంత 'మానస్తోక' పఠనంబున బొటమనవ్రేలితో నలిపి 'త్ర్యంబక' ముచ్చరించి శిరమున ధరించునది. తరువాత, 'త్రత్యాయుషం జమదగ్నే' యను మొదలగు మంత్రములతో యథాక్రమంబుగఁ ద్రిపుండ్రధారణంబుఁగావించుకొనునది. ఆమూడిటఁ బ్రతిరేఖయుఁ గనుబొమలకొనలుదాఁటకుండ నుండవలయు. ఫాలభాగంబున మధ్యమానామికలతో నూర్ధ్వాఢోరేఖలు లిఖించిన మీఁదట నంగుష్ఠంబుతోడఁ గుడివైపునుండి యెడమప్రక్కకు మధ్యమరేఖ రచించునది. ఇట్లు దేవతాధ్యానపూర్వకంబుగాఁ ద్రిపుండ్రధారణంబొనరించునది. ఇఁక నందొక్కొక్కరేఖంగూర్చియు దేవతాదులంగూర్చియు వివరించువాడను. ప్రథమరేఖకు 'అ' కారము వర్ణము, గార్హపత్యమగ్ని, భూమితత్త్వము, రజోగుణము, ఋగ్వేదము, క్రియాశక్తి, ప్రాతస్సవనము, బ్రహ్మదేవత. ద్వితీయరేఖకు 'ఉ' కారమువర్ణము, దక్షిణాగ్ని, ఆకాశతత్త్వము, యజుస్సువేదము. మాధ్వందినము సవనము, ఇచ్ఛాశక్తి యంతరాత్మ, విష్ణుప్రదేవత. తృతీయరేఖకు 'మ' కారమువర్ణము, ఆహవనీయమగ్ని, సవస్తత్త్వము, జ్ఞానశక్తి, తృతీయసవనము, శివదేవతాకమునుగా భావించి భస్మత్రిపుండ్రధారణంబొనరింపవలయు. ఇయ్యది దేవలోధితము. భక్తిశ్రద్ధలతో ముక్తికాముండై యిట్లది ధరించువానికి, బునరావృత్తిలేదు. ఎల్లరకును చాస నిష్ఠాప్రియుం బురుషార్థసిద్ధియుననునది రూఢము. కావున బ్రహ్మచారులును గృహస్థులును వానప్రస్థులును యతులును బ్రత్యహమునిట్లు భస్మత్రిపుండ్రము ధరింపవలయు. శ్రౌత

స్నాత్ర కర్మాచరణంబు నెడలను ధరింపఁదగ్గది. దాన మహాపాపాపకపాపములు నశించి పున్నంబు చేకూరు. స్త్రీక్షత్రివీరాత్మహంతలుంగూడ నిట్లు విధివిహిత భస్మహారణం బొనర్చినంత నపేత సాతకు లయ్యెదరు. భక్తితో యథావిధిగా భస్మధారణం బొనర్చువారు దేవవంద్యు లయ్యెదరు. విధియిట్టిదని తేలినయెడఁ గేవల భక్తితో ధరించినను రిత్తవోవదు. ముక్తిచేకులు. సందియము వలదు. మఱియుఁ బరద్రవ్యహర్తయుఁ బరవారీప్రియుండును బరనిందకుఁడును బరక్షేత్రాపహారియుఁ బరపీడకుఁడును సస్యారామాదిభంగకారుండు నన్యతవాదియు దుష్టాలాపియు గృహదాహకుండును వేదవిశ్రేతయుఁ గూటసాక్ష్యప్రదుండును దుర్వక్తయుఁ గుక్షింభరణంబుకై కౌటిల్యంబుఁ గావించువాఁడును శోభానుహిష్యాది ప్రతిగ్రహితయు నీచులవల్ల భావ్యాదిదానంబుల గ్రహించువాఁడును దాసీవేశ్యావృషలీ రజస్వలాది గామియుఁ గన్యావిధవాది సంసంగియు మాంసగోరస సాముద్ర ద్రవ్యాది క్రియకారియు వీడువాఁడననేల యెట్టి జ్ఞాతాజ్ఞాత మహాపాతక యైనను దుడకుఁ బశ్చాత్తప్త మానసుండై పూర్వోక్త విధ్యను సారముగాఁ దిప్పుండ్ర భారణం బొనరించికొన్న శుద్ధుండై తిలునని నమ్మవలయు. భస్మధారణంబు బహుళపాపఘ్నం బానింతటి మహాత్ము కలదయ్యు శివనిందకునిఁ దద్ద్రవ్యాపహారిని శైవదూషకుని మాత్రమిందును బునీతులఁ గావింపదునుండి. శివభక్తుండై గళమున గుద్రాక్షమాలికయు నుదుట భస్మత్రిపుండ్రమును ధరించువాఁడు త్రిలోకపూజ్యుఁ డయ్యెడి. తద్భస్మధారణ మాత్రంబునన పుడమింగల తీర్థంబుల నన్నిట మునింగినంతటి సుకృతంబును సర్వమంత్ర జపానుష్ఠానాదికంబులం గల్గుఫలంబును సుకరంబుగాఁ జేకులు. వేయిజన్మంబులం జేసిన మహాపాపంబైనను తొలితం బయ్యెడి. పితరులకెల్ల నుత్తమగతి గలిగెడి. ఇదియిది యననేల బూదిఁబూసికొన్నవారికి నివామున వాధివ్యాధి భయంబు వీడి యఖిలసౌఖ్యంబును దీర్ఘాయువును దివ్యైశ్వర్యంబును జ్ఞాన

ఘంప త్రియు నొడవెడివి. తుదకవ్వారిని దివ్యవిమానాదూఢులం
 గావించి యప్పరసలు సేవింప స్వర్లోకంబునకుం గొంపోవుదురు.
 వారు సిద్ధాది దేవవందులై చిరకాలము స్వర్గసౌఖ్యము లనుభ
 వించిన వెనుకఁ గల్పశతంబు బ్రహ్మలోకంబున నుండు. పిదప
 బ్రహ్మకల్పత్రయంబు వైకుంఠ వాసంబొనర్చి తుదకు శివసాయు
 జ్యంబు నందెద రది నిస్సంశయంబు. ఓయీ సనత్కుమారా!
 కావున, నీవింక యథావిధిగఁ ద్రిపుండ్రధారణం బొనర్చుము.
 ఇది వేదోపనిషత్సమ్మతముసుమ్ము. దీనఁ జతుర్విధ పురుషార్థంబు
 లందఁగల్గుదువు. ఈ నానుడు లాలకించిన వారెల్ల రట్లుకావించి
 తరించెదరు గావుత' మని వృషధ్వజుండు వల్కి కైలాసంబునకుఁ
 బోయె. అపరిమితానంద భరితుండైన సనత్కుమారుండును
 బ్రహ్మలోకంబునకేగ' నని దయాన్వితుండౌ వామదేవ మహా
 ముని బోధింప వివిన యారాక్షనుండుధ క్తిమీఱనాతని చరణాబ్జా
 తంబుల కెఱఁగె. అంత వామదేవుం డిట్లను. ఓయీ! నాయొడలి
 భస్మం బంటుటనేకదా నీకు జ్ఞానంబొదవె' ననుచు భస్మమభి
 మంత్రించి యారాకాసికిం బ్రసాదించె. వాఁడు సప్తధ యథా
 విధిగఁ ద్రిపుండ్రంబు ధరించి సద్యస్తేజోమయుండును బ్రహ్మ
 నంద నిమగ్నుండును బ్రభాకర పృథాభాసుర దివ్యదేహుండుం
 గానయ్యె. అంత నాతఁడు వామదేవ సంయమిందులకుఁ బ్రద
 ష్ఠిణ నమస్కారంబు లర్పించునంతలో స్వర్లోకంబునుండి దినకర
 కోటి దేదీప్యమాన విమానరాజం బాతనికొఱకై యాసీతం
 బయ్యె. అతండు సందెక్కి యపవర్గంబునందె. ఇట్లు వామదేవుం
 డాతనికిఁ గైవల్యంబుఁ బ్రసాదించిన వాఁడయ్యె. ఆగండ సాక్షా
 త్పర శివుండుసుమ్ము. త్రిమూర్త్యవతారుండును జగద్గురుండు నగు
 వామదేవుండు నరరూపంబున జగంబు నుద్ధరింప భూలోకంబునఁ
 బర్యటనం బొనర్చుచుండెడి. భస్మమాహాత్మ్యంబోవరివ్యంబు.
 అయ్యది గురునాస్త గళితంబౌట నత్యధిక ఫలదంబగు. కావుననే
 బ్రహ్మరాక్షసుండును క్షణమాత్రంబునఁ బరపారమొదఁగలిగె.

మంత్రాదులు తరింపఁజేయనవింకెన్నేనియుం గలవుగాని యెందైనను గురువుల యండలేనిదేదియు నెఱవేఱదు. 'నాస్తితత్త్వం గురోఃపర' మ్మని ప్రమాణము కలదుకదా. భస్మమహత్త్వ మిట్టిదని మున్ను శౌనకాదులకు నూతుండును బలికియున్నాడు. దానికి గురుకటాక్షంబు కూడ జతపడిన నిరకఁజెప్పనేల?' యనుచు శ్రీగురుండు త్రివిక్రమున కెఱింగించె. ఆతండును గురుపాద ద్వంద్వంబునకు సాష్టాంగ ప్రణామంబు సల్పి వారిసెలవుఁగొని స్వస్థానంబునకు మఱియె. ఇట్టి శ్రీగురూపదేశంబున నెల్లరు జ్ఞానులై రనుచుఁ బరమాదరంబుమెయి నాసిద్ధజ్ఞాని శ్రద్ధాఘవగు నామధారకున కుపదేశించెను.

క ర్మ కాండము — ౬ వ శ్లోము .

నామధారకుండు సిద్ధపదంబులకుఁ బ్రణతుండై, భవతారకా! భవత్కృపా స్థవంబూతగా నవిద్యాభోనిధినుండి యుత్తర్ణుండనైతి. మీరలే నాకుం ద్రోవఁజూపినవారలైతిరి. నాకుఁ బరమార్థంబు లభింపఁజేసిన గురునాథు లీరలు. ఇట్టిమీ ఋణమే నన్నితరముల నైనం దీర్చికొఁ జాలుదునే ! దయానిధీ ! అపూర్వ గాధ తెన్నియో తెల్పితిరి. వతితునిచే దుగ్రిటిలో నామ్నాయంబు లెల్లఁ బల్కుం జేసిన తెఱంగెఱింగించితిరి. త్రివిక్రమునికి జ్ఞానబోధ గావింపఁబడిన రీతిఁదెలిసికొంటి. అన్వలికథ వినిపించు గే' యనివేఁడిన సిద్ధుండును సమ్ముది తాంతరంగుండై శిష్యుం దరిఁజేర్చి సాదరవాక్కుల నిట్లుపల్కుఁ దొడఁగె: 'ధన్యుండవోయీ, గురుచరి తామృతంబు నీవీనుల సోకుభాగ్యంబు గంటివి. దాన నభిలేష్టంబు లందఁజాలుదువుగాదే. శ్రీగురుకృప నీయెడఁగలిగె. జన్మరాహిత్యంబుఁ గంటివి. నీమనంబు గురుపదలగ్నంబైయున్నది. నీకృష్ణంబులవల్ల నీనావాక్కును ధన్యంబయినది. శ్రీగురుమహిమంబుఁ దెల్పు నుపాఖ్యానంబు లెల్లను జెప్పుదునేని గ్రంథము విస్తరించును. కావున సంతే'పముగాఁ బల్కువాడను. అయిన

నాతని మహిమము పండితులకే పూర్తిగా గోచరముకానేరదు. ఇంక మందబుద్ధినగు నాకా? కానిమ్ము. యథామతిం దెల్పుదును.

నరరూపంబునఁ గానుపించు చున్నను నాతండు త్రిమూర్త్యవతారుండని క్రమముగాఁ దస్కహిమంబు లోకవ్యక్తంబు కానయ్యె. తద్దర్శనార్థము భక్తులు దూరదేశంబులనుండి వచ్చి యిష్టార్థంబులఁ బడయుచుండిరి. దర్శింపకు ధనసంపత్తియు సం తతి లేనివారికి సత్పుత్రప్రాప్తియుఁ గుష్ఠగోగులకు వజ్రకాయం బును గుడ్డివాండ్రకు దృష్టియుం జెవిటివారికి శ్రవణభాగ్యంబును నపస్మారాది రోగపీడితులకుఁ దన్నివారణమును నయస్సనకుఁ బరసమంటినమై నగుచుండెను. అందొక విచిత్రకథ నుడివెద నాకర్ణింపుము. మాహారంబున గోపీనాథాభిధానుం డొక ధాత్రీ సురుండుండెను. ఆతనికిఁ గొడుగు లెందఱోపుట్టిపోయిరి. దాన నార్తుండై యాతఁడు సతీసహింతుడై శ్రీదత్తారాధనముఁ గావించె. కొంతకాలమునకు వారికిఁ గలిగిన బిడ్డనికి దత్తత్రేయాఖ్యనిడిరి. వాఁడు దినదిన ప్రవర్ధమానుండౌచుండె. ఆతలిదండ్రులు వానిం బ్రేమమీఱఁ బెంచుకొనుచు నైదవయేటనే యుపనీతుం గావించిరి. పండ్రెండవయేటఁ బరిణయంబును జరిగె. చక్కని కోడలు లభించెను. రతీమన్మథులట్లు శోభిల్లునా నూతనదంపతులు మురి పెంబు గొలుపుచుండిరి. వారి గుణసంపదయు రూపసంపదయు నొకటికొకటిమించ ననురూప దాంపత్యమెసఁగె. పదాతేండ్ల నిండుజవ్వనము నందుండ వారొండొరులం బాయనొల్లని పరస్పరానురాగ బంధంబున మెలంగుచుండిరి. ఇట్లుండ నాపాపంపువిధి నైఃపడయ్యెఁగాఁబోలు. నావిప్రకుమారునికి దేహంబున రుజు యొదవించె. ఎన్నన్ని యావధము లిప్పించినను నివారణము కాదయ్యె. అన్న ద్వేషంబుకలిగె. పాపమాతనియ న్నాచిన్నదియు నన్నంబు ముట్టదయ్యె. తనపెనిమిటి మ్రుంగఁగా మిగిలినమందే యొక్కొంత తనగొంతులోఁ బోసికొనుచుండె. ఇట్లొక పక్షము కాదు, ఒక నెలకాదు; మూడేండ్లసావిత్రీ నిజభర్తృంఘ్రిసేవైక

తత్సరయై కాలంబుఁ బుచ్చుచుండె. రోగమువల్లఁ బరిత్యజింప నాతనితోఁ దానును గార్భ్యంబు వందుచుండె. ఆపరివ్రతాతిలకంబు తనపెనిమిటిపాదములు గడిగి తజ్జలంబులంగోలి యనువుల నిలుపుకొనుచుండె. సగలెల్లఁ దీసివైచె. తల దూవికొనమిఁ గురులెల్ల జడలుగట్టె. చింపిచీరఁ గట్టి యస్త్రశల్యావళిష్టురాలైయుండె. పతియె పృత్యక్షదైవతమని నమ్మిన యాసాధీమణి తలిదండ్రులు నతమామలు మున్నగువార లెన్నివిధాలఁ జెప్పినను దనభర్త భుజింపమిఁ దానుఁదిననని తనప్రాణంబులకంటె నాతనినే యెక్కుదుగా భావించి సేవించుచుండెను. ఆవె పుట్టినింట న్నెట్టినింటం గలిమికలిమి నాయమ సాభాగ్యంబు పెంపొంద జ్యోతిషికులతో యోజించి మంత్ర జప దానహోమాది శాంతులకోట శాంతిని వెచ్చించిరి. రోగికి పారిప్పించిన రసాయనావధాదికంబులకు మితములేదు. దేశదేశంబులంగల భిషజ్బలులెల్లర చికిత్సలుం జరిగె. పాదుకొన్న యావ్యాధి నున్నూలింప నేరితరమునుగాదయ్యె. తుదకు వెజ్జలెల్లరు వేసారి దైవాధీనమేకాని తమవల్లఁ గాదనిరి. రోగితలిదండ్రు లతిదుఃఖతాత్ములై యపుడా దత్తాత్రేయుండలంచి యిట్లనిరి: 'స్వామీ, జగన్నాయకా! నిన్ను సేవించి నీకృపవల్ల దరిదురికి లభించిన నిధివలె నీవుత్త్రుం గనుఁగొని వెనుకటిదుఃఖములెల్ల మాపికొని కాలక్షేపము సేయుచుంటిమే. ఏమి యాపాపము! వీనిని దక్కింపవేని మాకింకఁ బ్రపంచంబునం జూచుకోఁదగ్గ దేమున్నది? ఇప్పుడ మాప్రాణంబులఁ దీసికొందు' మనుచుఁ బెద్దపెట్టున రోదనము సేయుచున్న పితరులంగని రోగి కాఁగలించుకొని వారల నూటడించుచు నిట్లను: 'అమ్మా! నాన్నా! నామాట వినుండి. ముందెంత ఋణము యంతయే తీటుంగాని యధికము కావలెనని యానఁగొన్న లాభముండునా? ఇదెల్ల ఋణానుబంధ రూపమేకదా' యన విని వారు మఱిమఱి పొగులుచు నిట్లనిరి. 'అయ్యా! నాయనా! నీవుమమ్ముఁ గడతేర్తువని గంపెదానతో నుంటిమే. మాయాన యడుగంటఁ జేయకుమాయా.

మమ్మిట్లు దుఃఖసముద్రంబునం ద్రోసి పోవుట నీకు ధర్మమా ? కాటికిఁ గాల్లు సాచినముదుసల్లము మాకింక దిక్కెవ్వరని పెద్ద పెట్టున రోదనము సేయుచుండు నాతలిదండ్రులంగని రుగ్గుండొ సుతుండుం గనుల నీరువెట్టుకొనియె. కొంతవడికిఁ దెప్పిటియతఁ డంబ కిట్లనె: 'అమ్మా ! సర్వ మీశ్వరాధీనమ కాని మనుష్య యత్నమునఁ గాదగ్గదేమున్నది? నేనో, నీవు నాకొక్క గడియసేపు పాలిచ్చిన ఋణమయినఁ దీర్చికొఁ గలిగితివా ? ఇఁక మాతృణం బెల్లఁదీర్చుకొఁ జాలుదునే? నేను నీకడుపునఁ బుట్టినందుల కడు గడుగున నిడుచులనే కుడిపితిని. నావల్ల మీకింత నుకమేని దక్కదయ్యె ' ననుచు నాతఁడా ప్రక్కనున్న భార్య దిక్కయి యిట్లు తుదిపల్కులం బలికె: 'ప్రేయసీ! నాకిక భూమిపైబలైయు లేదు. నాకొక్కై నీవుచేసిన చేతకుం బడ్డపాట్లకును మితము లేదు. నేను నీకు దాపరించిన పూర్వజన్మవైరిననికొమ్ము. ఇక ముందు నీవిక్కడ నుండేని మానాయనగారు నిన్నుఁ దనబిడ్డనలఁ బోషింపఁగలఁడు. అందుల కిచ్చగింపవేని నీపుట్టినింటికిఁ బొమ్ము. నీసౌందర్యము దైవహీనునికి నాకు నిగుపయోగము. నాయీ పాదు కట్టెనంటుట నీసౌభాగ్యంబును మంటఁగలిసె' నను పల్కులు ముల్కులై సావిత్రిచెవుల నాట నాయమ మర్భరవేదనంబునం బొగులుదుఁ దత్సదంబులంబడి యిట్లనియె: 'స్వామీ ! నన్నువిడ నాడి పోవుదురా? మీకంటె వేయిగతి నాకేది? మీదేహమెక్కడ నుండునో నాయీ కళేబరము నక్కడనే యుండును. అందుల కింక సందియమా ? ' యను నాపైదలి వాక్కులుం జెవిసోకినంతనే యాపె యత్తమామ లింకఁ దమగాదిలికోడలును దమకుదక్కదు గాఁబోలు నని మఱింత చింతతోఁ బడి మూర్ఛిల్లిరి. అయ్యెడ సావిత్రి వారిందేర్చి యిట్లుఁగార్చె: 'అయ్యా! మీరిట్లు చింతించు టవల్లఁ గార్యమేమి ? వినుఁడు. ధైర్య మవలంబింపుఁడు. నా ప్రాణేశ్వరుని కిక నే యాపదయు రాదు. పరమేశ్వరుఁ బ్రార్థిం తము. మీ కుమారుని నన్ను నేఁజెప్పు తావునకుఁ బంపుఁడు.

లోకు లెందఱో చెప్పఁగా వినుచున్నదానను. గంధర్వపురంబున
మహాత్ములు శ్రీ నృసింహ సరస్వతులు గలరట. వారి దర్శనము
వల్ల నాపనపుఁ గుంకుము నిల్చునని నాకు దృఢవిశ్వాసము కుదిరి
నది. నామాటవిని మమ్ముఁ బోనిం'డనుచు శ్వశురాంఘ్రి కంజా
తంబులకు మ్రొక్కుచు వేడెను. వారు తామాశ వదలిన
బిడ్డఁ డెట్లు బ్రదికినంజాలుననికొని యందుల కంగీకరించి వెను
వైటనే గోగి నొక సవారిలోఁ బరుండఁబెట్టికోడలితోడసాగించిరి.
అప్పుడు సావిత్రి యత్తమామల సెలవుఁగొనుచు నిట్లనుః : పూజ్య
లారా! మీరు దృఢమనస్కులై చింతనీడి యింటనుండుఁడు.
నాయీ ప్రాణప్రియునకుఁగులదేవుండేప్రాణదాతకాఁగల'డనుచు
సాష్టాంగ ప్రణామంబు లొనరించెః ఆభూలోకమాతయో స్సమా
రత్నము యొక్క నిబ్బరమునకు వారబ్బరపడుచు నా వృద్ధ దంప
తులు, సమాశ్రిత ! సౌభాగ్యవతిభవ. త్రిమూర్త్యనుగ్రహమున
నీ పతి చిరంజీవి యగుంగావుత' మనుచు మనఃపూర్వకాశీస్సులిడి
వీడ్కొలిపిరి.

అట్లత్తమామలవల్ల సెలవందిన యాయభినవ సావిత్రిభర్త
సహితయై యాత్రంబుకొలఁది మార్గంబెట్లీనిఁ గడచి తుదకు
భీమాతీరంబునం జేరె. ఈసత్వర గమనంబు గోగి గోగ్రహకోప
కారణంబు కానయ్యె. అట్టి చరమావస్థ నున్నవాని నెట్లకేని నగర
సమీపంబున కెట్టిలోచేర్చి యటడించిరి. సావిత్రి శ్రీగురు లెక్కడ
నున్నారని యాయూరివారల విచారించె. ఆమె వారు స్నానార్థ
మరిగినట్లు తెలిసి యచ్చటికిఁ బోనుంకించుచుండె. అంతలో
నాకస్మికముగా నీదత్తాత్రేయుండు గతప్రాణుండయ్యె. పాప
మాతనిపడఁతి గుండెబాదుకొనుచు నేడ్చి విగతాశయై యయ్యు
ద్యేగంబుకొలఁది నొక కరవాలంబుఁగొని తనశిరంబును నటక
కొనఁ బోయె. అపుడటఁ జేరినలోకు లొకె సాహసకృత్యంబును
వారిించిరి. అపుడాపె మఱింత దుఃఖించుచు నిట్లుపల్కెః : ఆయ్యో,

స్వామీ! నాకీగతియేమి ! ప్రాణరక్షకుడ వనికదా గంపెడానతో
నింతదూరము కాల్చిద్దుకొనుచు వచ్చితిమి.

తే. మౌక్ష్మిక బోయినదేవళం ♦ బువదురీతి !

తరువునీడకుఁ జననది ♦ విఱిగినగతి !

జలముఁగొనఁబోయి మొసలిచేఁ ♦ జచ్చుభాతిఁ !

బతిని బ్రదికించికోవచ్చి ♦ పాడయితిని॥

నాయుప్పటి గతిచూడఁ బులిబాగినుండి తప్పించుకొని
యవనునిలుదూరి వానిచే మడిసిన ధేనువు మాదిరిగానున్నది.
దైవోపహతిం బతిఘాతిని నయితినే. కాటికిఁ గాల్లుసాఁచియున్న
యత్తమామలకు వారియేకపుత్తుని దూరముసేసి విదేశమునదిక్కు
వూలినచావు పొప్తింపఁజేసినదాన నైతినే?' యనుచిట్లు పలు
భంగుల విలపించు నాయబలంగని యచ్చోటఁజేరిన వారిలోఁ
గొండ టిట్లోదార్చిరి: అమ్మా! నీస్వారకమేడ్చినందువల్ల లాభ
మేమి? కానున్నది కాకయున్న కమలజనకునే' ననవినమే?
రానున్నదిమాన్ప నేరితర' మనుచు బోధింపఁజొచ్చిరి. కాని పాప
మాముకుపచ్చలారని ముగ్ధుడకుఁ బూర్వసుఖంబులు తలఁపునకు
రాఁగా మఱిమఱి దుఃఖించుచు అన్నలారా! అక్కలారా! తల్లు
లారా! యేమిచెప్పుదు? మావారివ్యాధి నివారణమా నను
నాశతోఁ గదా యిక్కడికి వచ్చితిమి. నాపని యింతలోనె తెల్ల
వాతె. ఇంక నేనెట్లునిలుతు? ఎవ్వారిరక్షణఁజొత్తు? నాకిం
రక్షకుండెవ్వఁడు? నాప్రాణేశ్వరుఁడునోఁగా నేనింకెట్లు జీవింతు?
చిన్ననాఁటఁ బరిణయవేళనే గౌరీశంకరులఁ బూజించితిఁగాదే!
మఱియు సౌభాగ్యంబుకొని కింతవఱకు భక్తిప్రేరేక్షలతో నాభవాసి
మహాదేవి నర్పించుచుంటినాయె. సువాసినులకొఱకుఁ జెప్పం
బడిన యఖండసౌభాగ్యవ్రతంబు నాచరించితినాయె. నాపున్నెం
బెల్ల నేమానె? అంతయు నేలపాలయ్యెనే. నగలెల్ల నీవఱకే
వీడితి. తుదకీ పనపుఁద్రాటితైన నోచనైతినా? నాప్రాణాల
కంటె నాపతి నత్యధికముగాఁ బ్రాచుకొనుచుంటినే. ఇంతటి

యోగ్యుడు మఱొక్కఁ డీభూమిపై లేడుగా' యనుచు గతపా
ణుండౌ పతిమోముఁగాంచి పొంగి పొరలి వచ్చు దుఃఖితరంగముల
నాపికోలేక యాశవముపైఁబడి పూర్వస్నేహ స్మరణంబున నిట్లు
మఱిమఱి రోదనమొనర్పఁజొచ్చెను:

నాథా ! నన్ను దిక్కుమాలిన దానింజేసి యిటడించి
పోయితిరేల? మీమాట కడుగుదాఁటి నేఁజేసినదేమి? అయ్యో!
యెంత దురదృష్టవత్తిని! పెన్నిధిం గోల్పోయితినే! మీప్రాణమెటు
పోయెను? మిమ్ముం జంపుకోఁ దీసికొని వచ్చినట్లయినదే! మున్నా
దశరథునికివలె మీవారికి దూరము చేసితివా? గురుర్వార్త విన్నం
తనే మిముఁగన్నవారిఁ బ్రాణాలింకనిలుచునే? ఆహ! మిమ్ము
మితలిదండ్రులను గూడఁ దుదిముట్టించిన కట్టిఁడ్డినైతినే. నామాట
యటుంచుడు. పెద్దలైన యత్తమామలకు మీరొక్కరే పుత్తుల
రైతిరి. వారినైన దిక్కులేనివారింజేసి పోవుట న్యాయమా?
నేనిపుడెక్కడికిఁ బోవుదు? ఎవ్వరినాశ్రయింతు? నాకేయపా
యంబుం జెప్పకయే చప్పున ముప్పుఁగంటిరే. ప్రాణేశ్వరా !
మీయోగ్యత నేనెట్లు మఱవఁగల్గుదు? మిముఁజేపట్టిన దాదిగ
నీగడియవఱ కెడఁబాసి యెటుఁగనైతినే. ఇంకముందేనెట్లు జీవింపఁ
గలను? మీరే నాప్రాణముగాఁ జూచుకొనుదానను. ఈమీ
ధర్మపత్నిని విడనాడి యెక్కడికిఁ బోయితిరి? నన్నిఁకముందెవ్వరు
పాలింతురు? తల గొణిగించుకొని బాలవిధవ ననిపించుకొనుచు
నెవరికొంపకుఁ జేరుదు? అయ్యో! యంతవఱకుఁ దిరిగి పుట్టినంటి
వంకనైనఁ జూచినదానఁ గానే. మీకెపు డేమిలోటు కలుగునో
యని మీచిత్తవృత్తిని గనిపట్టి నడచితినే. మీరు రక్షకులరై
యున్నంతవఱకు నాపవిత్రిత కేవిధమైన భంగమును లేకుండ.
ఇంకముందు నిందలపాలయి పోవుచునేమోకదా! నాపాడు
మొగముఁ జూచినంతనే యత్తమామలుం గూలిపోవ నిర్జనారణ్య
ప్రాయమైన యాకొంపలో నేనెట్లు నిలువఁగల్గుదు? ఇంతకు
మీరుగృతఁ బోఁగొట్టుదునని తీసికొనివచ్చి మిమ్మే పోఁగొట్టు

కొన్నదాన నిపుడేమొగముతో నింటికి బోవుదు' ననుచు ననేక ప్రకారంబుల విలపించుచుండెను.

అట్టియెడ మెడలో రుద్రాక్షమాలలుఁ జేతశూలము నొడలెల్ల భస్మముంగాలు నొక్కతాపసి యెటనుండియో దాయవచ్చి యయ్యవిడ కిట్లనియె: మూఢురాలా ! నీవేడ్చినలాభమేమి ? నొసట వ్రాయఁబడినవ్రాలు మార్ప నేరితరము? పురాకృతమనుభవింపక తీటునా ? ఎనిమిది దినాలనుండి యొక్కపెట్టున దుఃఖించుచున్నావుగదా! పోయినప్రాణాలు తిరిగి రాఁగలిగెనా ? బమ్మవ్రాసిన దెమ్మెయిమాటు ? ఎవ్వఁడు శాశ్వతముగా నిల్చును ? చావనివారెవరు ? ఇతఁ డెటుపోయె నందువు ? నీవెక్కడనుండి వచ్చితివి ? నీతల్లిదండ్రు లెవ్వరు ?

తే. ఇలనుజీవుల సంబంధ ♦ మెన్న నేట ।

క్షణముజంటయి విడిపోవు ♦ కట్టెలట్టుఁ ।

బొద్దుకుఁకినఁ జెట్టుపై ♦ నిద్దురింపఁ ।

జేరు చుండెడిపక్కుల ♦ తీరుఁగాదె? ॥

గాలితాఁకుడువల్ల నీటిబుడగలవలె నీమేనులు కర్మవశమున నాశమందున వెళావే? ఇండుఁ బుట్టువాఁడెవ్వఁడు? గిట్టువాడేఁడు? జీవుఁడు మాయకు లోనయి నాయవి నావారు ననుకొనుటెల్ల వట్టిభ్రాంతి. ఆత్మవిచారము లేక జడమగు నీకళేబరమే నీపతిగా భావించుచున్నదానవు. దేహధారణ మొనర్చుటెల్లఁ గర్మవశమున నవుచుండెడిని. కర్మమో గుణానుబంధమున నేర్పడి సుఖదుఃఖ ఫలంబు లొసఁగును. గుణము లన్ననో మాయవల్ల నున్నట్లుండెడినే కాని లేనివే. త్రిగుణాత్మక మైనది మాయకాని యాత్మకాదు. జననమరణాది వికారశూన్యంబగు నాత్మజేమాత్రమును సత్త్వ రజస్తమో గుణసంబంధము లేదు. జీవుఁడు కర్మాధీనుఁడయి యాసంసారమునఁబడి యీదులాడుచుండు నంతవఱకే సుఖదుఃఖ భాగి యయ్యెడిని. కల్పాంతాయః పరిమితిగల దేవతలయినను గర్మాధీనులేనుమ్ము. ఇక నల్పాయువులగు మర్త్యులమాట వేఱ

చెప్పనేల? కాలముతోడనే కలిగి తదధీనమైన మేనేడఁ దిరఁజూతుడ? కావునఁ గాలకర్మ గుణాధీనమైన యీ పాంచభృతిక దేహంబు పుట్టినందున కానందముగాని గిట్టినందునకు విషాదముగాని యందఁదగదు. పిండరూపమున గర్భగోళమునఁ జేరినది మొదలుగాఁ బుట్టి పెరిగి వార్ధిక మందువఱకుఁ దత్తదుపార్జిత కర్మానుసారముగా నెప్పుడో యొకప్పుడు మరణము తప్పనిదే. అందఁడుఁ బురాకృత పాపపుణ్యానుసారముగా సుఖదుఃఖంబు లనుభవించి తీరివలసినవే. ఏయేసుఖదుఃఖమ్ము లెవ్వలెవ్వ రెక్కడెక్కడ నెట్లు ట్లనుభవంప వలసినవిగా నావిధాత లలుటమున లిఖించెనో యయ్యయి విధములుగా ననుభవించి తీరివలసినవే కాని వాని నన్యధాకరింప నేరితరమగు? ఎప్పుడైనఁ బుణ్యవశమున దుష్కర్మంబును బరిహరింపవచ్చుఁ గాని కాలగతి నడఁప దేవ దానవ మర్త్యులం దెవ్వరికిఁగాదు. ఈమీ సంబంధమే సత్యంబు దేనిఁ గడచిన జన్మమున నేమయి యెవ్వరితోడి సంబంధము కలిగి యుంటి^{నో} చెప్పఁగలవా? ముందు భవమున నేమికానున్నావో యదియైనఁ దెప్పఁగలవా? వృథావ్యధ నొందుదేల? ఇంచుక యోజింపుమా. త్వగ్రిక్త మాంసాస్థి శ్లేష్మ విఘ్నతాత్మకంబైన లోపలను వెలుపలను జగుప్పితంబైన యీ పాంచభృతిక దేహంబున శవ్వందు స్వార్థంబు పాటించెడిని? నీవేడ్చున దీమలమూతాత్మకమయి హేయమగు తోలుబొమ్మ కొఱకేకదా. చాఁచుఁ జాలు. ఇదిమాని సంసార తరణోపాయం బూహింపుము.

ఇట్లా మహాత్ముండు బోధసేయుడు నాయుంతి చింతయుడిగి చేతులు జోడించి యమ్మానీంద్ర పాదాబ్జ తంబుల నిజశిరంబూంచి దీనముగా నిట్లులర్చించె: 'స్వామీ! నన్నెట్లయిన నుద్ధరింపుఁడు. మీ రెట్లుపదేశించిన నట్లు మెలఁగుదాన. ఓహోదయాసాగరా! తల్లివైనం దండివైన నీవే. భవోత్తరణోపాయంబుఁ దెలిపి రక్షింపవే రక్షింపవే!' యనవుడు భవాంభోధి నిస్తారకుండును నభవనూ

పుండునగు నావృథావిశేషుండు జటివల్లభుం డాయమకు స్త్రీజన సమాచరణీయ ధర్మంబు లుపదేశించెడి' నని సిద్ధుండు వలికె.

క గ్మ కాండము — ౭ వ ద శ ము .

సిద్ధపూరుషుండు నామధారకునకు స్త్రీధర్మ్యం బింక శ్రోత వ్యంబని యయ్యోగీశ బోధితాపూర్వార్థంబు లిట్లుగ్గడింపఁ దొడం గెను: 'సాధ్వీమణీ! యువతులు తమపతి జీవించి యున్నయెడను గడపటను నడపవలసిన ధర్మంబుల నివ్వించెద నాకర్ణింపుము. స్కాందంబునందలి కాశీఖండంబున నావివరణము బాగుగాఁగలదు. అందొక్కొంత యిటవచింతు: కాశికాపురంబున మున్నగస్తుండు వసించుచుండె. తద్రీమణీమణి లోపాముద్రాఖ్య విఖ్యాత పతి వ్రతామతల్లి. ఆదంపతులు వారణాసికే భూషణాయమానులు. వారికి నానాతరువనాపగామండితుండు వింధ్యాచలుండు ఛాత్ర వర్యుండై యుండెను.

ఒక్కడం ద్రిలోకసంచారం బొనరించు నారదుండా వింధ్యాద్రింగని యిట్లులనియె: 'ఓహో! అచలేంద్రా! నినుఁబోలిన భూభృత్తును నేనింకెక్కడఁ గానను. రతనములు మొదలగు సంపదలకు నీకుఁ గొఱతలేదు. కాని మేరు మహీధరంబుభాతి నున్నతుండవు గావైతివే యనిమాత్ర మెంచుచున్నాడ' ననెను. అదివిని మేరువునెడఁ గినిసిన వింధ్యావనీభృత్తు తానంతకంటె నెత్తుగా నుండవలెనని పెరుఁగఁదొడఁగెను. అయ్యది క్రమ ముగాఁబెరిఁగిపెరిఁగి తుదకు భానుమండలమునుగూడనతిక్రమించె. దాన వింధ్యకంటె దక్షిణదేశంబెల్ల నంధకార బంధురంబయ్యె. సూర్యదర్శనమేలేమి యజ్ఞాది కర్మంబులెల్ల లోపించె. అందులకుం గారణంబిదియని ఋషులు పురుషూతునకుండెల్పిరి. ఇంద్రుం డది విని కోపించి విరించి కెఱింగించె. చతుర్ముఖుం డాతనికిట్లను: 'శచీధవా! వానినడఁప నుపాయం బొక్కటి చెప్పెద. అట్లు చేయుము. కాశిలోఁ దద్గురుం డగస్తుండను బ్రహ్మవేత్త కలఁడు

గదా. నీవు వారింజాగ్ధించి దక్షిణాభిముఖులం గావింపుము. వారు సమీపించునెడ నీశిష్యుండు గురుచరణంబులకు సాగిలఁబడెడిని. శిరమువంచిన భూధరం బిఁగమిఁదట తీవకుండెడినిలెమ్ము పో'మ్మనియె.

అంతనయ్యమరేండుగ్గిం డఖల సుగమునిగురు పరివృతుండై వారాణసిన్వసించు నగస్తుప్తపాలికింబోయెను. అట లోపాముద్రా కుంభసంభవు లగ్గురుపురస్సగుఁగో విబుధవరులకు న్మునీశ్వరులకు నర్ఘ్యపాద్యాది విధుల నెఱపిరి. సెడియు, నగస్తుప్తసతిం గుఱిచి వాచస్పతి

“ సీ॥ అతివరించిన ♦ యనసూయ హిమవంతు

నకుఁగూర్చునకియ మే ♦ నకయు ననయె ?

పశుపతికర్థాంగి ♦ సార్వతీదేవియు

హరినిజేపట్టిన ♦ సిరియుసరియె ?

సవిత్పవారీమణి ♦ సంజ్ఞాశుసంజ్ఞయు

నగ్నియిల్లులు స్వా ♦ హంబదీప ?

యలవసిష్ఠాంగన ♦ యా నదుంధతినమ్మ

తాభిఖ్య శాండిల్యు ♦ నతివతులయె ?

ధ్రువుని జనని స్వాయంభువు ♦ తొయ్యలియును

సత్యవంతుని యింతియు ♦ సాటియాదు

రేమహిస్థలి నీకు సా ♦ ధీమతల్లి !

పరమపూజ్య లోపాముద్ర ! భద్రచరిత ॥ ”

యని కొనియాడి యాగరితచరిత గరిష్ఠంబు గానేమిటికో యెఱుంగుదురే యని సురలకుఁ బతివ్రతాధర్మంబు లిమ్మొయి నుగ్గడించెను:

“ సీ॥ అతివలెల్లడఁ బతి ♦ స్వరినిగాభావించి

యెడపక తత్సేవ ♦ నడపవలయు

విసువొంద కతిథుల ♦ మెసవింపఁగావలె

స్వేచ్ఛనుదానంబుఁ ♦ జేయరాదు

పొరుగిండ్లకరుగరా ♦ దరుగంగవలసినఁ
దలవంచికొనివేమ ♦ రలవలయును
గుంటనకత్తెల ♦ నింటఁ జేర్చఁగరాదు
కులటలతోఁబల్కఁ ♦ గూడదెందు॥

తే॥ నుత్సవాదులఁగననిచ్చ ♦ నొందరాదు।
తీర్థసేవనుదానొంటి ♦ తివరఁ జనదు।
కాంతుఁడున్నడ నొప్పుసిం ♦ గారములెవి।
ప్రొపితుండైనఁ దగవెట్టి ♦ భూషణములు.

సీ. గ్రామాంతరమునుండి ♦ కాంతుఁడిశ్రేరనే
మంతనంబునఁగాంత ♦ సంతసమున
వేయిలొందరజను ♦ ల్విడిచియే నదురేగి
కడుబత్తితోఁగొల్లు ♦ కడిగి తుడిచి
వీవనచేఁగొని ♦ విసరిసేదనుదేర్చి
యల్లనసేమంబు ♦ నరసి తెలిసి
సంవాహనమొనర్చి ♦ స్నానాదికముదీర్చి
పాదంబులకు మొక్కి ♦ పాద్యముఁగొని ॥

తే॥ హితమగుపదార్థములయర్చి ♦ యిడినవెనుక।
నతని యుచ్చిష్టముగిదిని ♦ కుతుకమునను।
ముడిచికొని కురులూభాషణం ♦ బులనుబెట్టి।
కొనియు నిజపతిసంతుష్టి ♦ కొలుపవలయు॥

ఇట్లు సకలోపచారంబులం దినిపి పురుషుని నిద్రపుచ్చిన
వెనుకఁగొని ముదిత నిదురింపరాదు. మరల నిజభర్త మేల్కొంచక
మున్న తామలఁకువఁగని ప్రాచీపముని నిర్వర్తించుకొని శుద్ధ
రాలయి వలసినదెల్ల సమకూర్పు చుండవలయు.

మ. పతియైనంగృహణుండు రుగ్గుఁడునుగు ♦ బ్రాకారుఁడున్నండుఁడే
సతిపూజించుననారతంబతఁడె యీ ♦ శానుండుగానామతే
(26)

వ్రతము వ్రీర్థము లింక నేమిటికిఁ ద డ త్పాదోదకంబుండ న
ద్దతి తానంది తరింపఁజేసెడిఁ బతి డ న్నన్నారిఁ బొన్నారియై ॥

త్రిమూర్తి కృపయుం దానఁజెన్నారు. కాక పతియను
మతిలేని వ్రతోపవాసాదు లెన్ని నెఱపిన నీశ్వర ప్రీతిదాయకంబు
లవి కానేర్చునే ?

తే. పతినివిడిచి భుజించినఁ డ బందియకాను ।
గామమున నన్య దేశఁగన్నఁ డ గనులువోవు ।
రాగదైవి నిష్ఠురంబాడ డ మూఁగయగును ।
నవతితోఁబోర దౌర్భాగ్య డ మన్యుఁబడఁతికి.

తే. అ త్తమామల వేర్వెట్ల డ నగుఁగదశుని ।
మగఁడుకొట్టిన 'నీదుంప డ తెగ' యనఁ బులి ।
నాథుతోడను బోరాడ డ నక్కయకాను ।
గోపమున నిలువీడిన డ గూబయునగు.

ఒక్కడఁ దనవల్లఁ దప్పేమియు లేకున్నను మగవాఁడలిగి
దూఱినను గ్రోధమూనక వేచి మెల్లఁగ మన్నింప వేడవలయు.
వలయు సంబారములేవేని సమయమెఱిగి తపాబిడ్డల ద్వారమునఁ
దెలుపవలయు. లేదేని సైగలవల్ల నజనాధు నెఱుంగఁజేయ వల
యునేకాని తా నెదుట నిలఁబడి యివిలే వవిలే వనుచుండరాదు.

ఆ. బోటినిలువఁదగదు డ గోటరొకఁటఁ దిరు ।
గంటసన్నికంట డ గడపమీఁద ।
స్నాన వేళ నెప్పుడు డ నగ్న కాఁగూడదు ।
రవికనంటనీయ డ రాదధిపుని.

తే. సతులు ఋతుమతులౌతఱిఁ డ బతికి దూర ।
మునను మానమునను మూడు డ దినములందు ।
వేదఘోషము వినకుండి డ వెనుకన్నాత ।
లై నిజేశునిఁ గనవలె డ నర్కునేని.

మఱియు దీర్ఘసౌమంగల్య మపేక్షించి పసపుఁ గుంకుమును గజ్జలంబునూత్రింబు మున్ను గాఁగలవానిని సుమంగలులు ధరించు చుండవలయు. ఏలన, సతికిఁ బతిజీవిత మున్ననే పవిత్రతయు నైహికాముష్మిక ఫలసాధకతయు నాఁగాదే. తుదకుఁబతిహీనురా లెదురైననే యమంగళంబని యెఱుఁగరాదు. అట్టిది సుతహీన యునైన మరణప్రాప్తి యాసన్న మాసన్న సన్నగానెన్ననాను.

ఈతెఱంగున వితావితయా బ్రతుకుకంటె మబ్బతోనేగు మెఱపుమాదిరిఁ బందురుతోడనేడిందు చంద్రికయుంబోలె భర్త సహగమనం బొసర్పమేలు. అట్లయిన నగడులేక పన్నగము నివహగపతియట్ల మగనికి దురాకుంబైనం దానస్వర్గంబు ప్రాప్తింపఁ జేసినదై తనకుముం దిరువదియొక్కటియు వెనుక నిరువదొకటి యుం దరములవారిం దరింపఁజేయఁ జాలెడిని. అట్టిపతివ్రతామణి నంటలేక యమదూతలు పలాయితలయ్యెదరు. స్వర్గోకంబు నుండి డిగ్గిన విమానంబున సుఖాసీనయైన యానారీమణి నీగాజ నంబుతోఁ దారాపథంబుఁ జేరఁగలుగును. అట్టి సాధ్వీశిరోరత్న ముంగూరిచి యాకాలానుసారు లిట్లనికొండ్రు:

ఆహా ! యీ కాంతారత్నంబుం గనఁ గృతాంతోరుభీక రంబై పొడకట్టుచున్నదే. సూరుండు నిజకిరణవారప్రసారంబడంచు చున్నట్లున్నాఁడు. దాహకుండును సాహసంబడంగి యుండువా ? ఇఁకఁ జుక్కలమాట లెక్కయేల ? సతీపతు లందె స్వర్గతినందు చున్నారు. స్వధర్మ నిర్వహణ ధుర్యమ్మునానమ్మావినీమణి కేశమ్ము లెన్ని హుతమ్ములొ నన్నికోట్ల పరిమితమ్ములగు నబ్జమ్ములు వారు స్వర్గమ్మునం దిరమ్ములు యుందు'రని యనుకొనఁ దొడఁగెదరు. పుత్రనుగమనఫలం బింతటిది. నిశ్శృంగంబుగ నట్లొనరింపఁజాలు పతివ్రత యొక్కత యేకులమున జన్మించు నాకులమున నాకుల ముడిగి తరతరంబుల నెందఁజెందఱ్ఱ యుద్ధరింపంబడుదురు. అట్టి సుతం గన్నపితరులుం జేపట్టిన పతియు నెంతయు ధన్యులుగదా.

ఇక వ్యభిచారిణులం గన్నవారో మున్నున్న పున్నెంబు
వోయి దారుణ నారకంబులం జేరుదురు. ఇట్ల తత్సూర్యజన్మానేక
సహస్రసంబంధికులు సమ్యోదరు. వీరెల్లరుం బతివ్రతాపాద రజ
స్సర్పంబునంగాని పరిపూతులు గానేరరు. సాధ్వీమణుల చరణ
రజంబుం దమకిరణంబుల నంటిన మిత్రాబ్జవైరులే పాత్రితం గంటి
మనుకొందురు. వాయువరుణాది దిక్పతులుం దద్దర్పన మాత్రంబు
నం బావనుల మైతిమండు. రూపలావణ్యాది శోభిత లింటింట
నెందఁజెందఱులేరు? వారలఁ బేర్కొననేల? పూర్వోక్త పాతి
వ్రత్య ధర్మంబుల నెఱపు నిర్ణీదలోపాముదా) సదృశాంగనా
మణులకాదే కులత్రయ పవిత్రతా గరిమంబు నందించువారు.
అట్టి లోపాముద్ర లున్నయింట లేనిదేమి? సప్తజన్మార్జిత పుణ్య
పరిపాకంబునంగాక యిట్టియిల్లాలు లభింపనేర్చునే? ఇట్టిగరితం
జేపట్టినపురుషునికిం బునుష్ఠార్థసిద్ధిం గొదవయేమి? సహధర్మ
చారిణి లేనియిల్లు యజ్ఞకర్మ ధర్మానర్హమ్మకాదే? వసము
కాకది భవనమా? పతివ్రతయా సతిలేని జీవితమే విత. సత్పతి
దొరకిననే సత్సంతతియుం బుణ్యగతియుంజేకులు' తద్దర్పనంబు
ననే జాహ్నవీ నిమ్నగాంబుస్సర్ప ఫలంబుదక్కు. దాన సప్త
జన్మార్జిత పాపాఘంబు నొక్కుమ్మడినిడెక్కు. ననుచుఁ బాతి
వ్రత్యమహత్త్వంబు వాక్పతి యెఱింగించిన తేఱంగెల్ల సిద్ధుండు
వివరించె.

కర్మశాండము — ౮ వ దశమ.

అసిద్ధయోగి వాగీశ్వరప్రోక్త విధవాధర్మంబులుం దెల్పు
చున్నాఁడు: , దేవతలారా! సతులకుఁ బతి సహగమనంబు విధి
విహితంబ యయినను బతివోపునడఁ దాదూరాసనున్నను గర్భ
పతియయినను సైన్యపాయితో చిన్నబిడ్డండున్నను నదికూడదు.
అట్టి యువిదయావజ్జీవంబు యథావిధివైధవ్యోక్త ధర్మంబుల నెఱపి
ననుగూడఁబూర్వోక్తానుగమనఫలంబు నిస్సంశయంబుగాఁ జేకులు.
వైధవ్యాచారనిర్వహణంబునను మహాసుకృతంబుగలదు. గతభర్త

ఇంకఁ దత్తదాజ్ఞానుసారంబుగా వైశాఖంబున జలదానంబును గార్తికంబున దీపదానంబును మాఘంబున ఘృత తిలార్పణంబును గర్తవ్యంబులు. అవెట్లుంటేని వేసఁగిలో నిర్జలదేశంబులందుఁ జలిపందిల్లు వేయింపవలయు. మఱియు వేదవిప్రులు ద్రావిడిక్షేచనంబులఁ గావించికొన గంగాంబు పూరంబుతో గిర్జికంబుల నొసంగనాను. ఇంకఁ గార్తికంబున యవాన్న భక్షణంబును నక్తవ్రతంబు ననుష్ఠేయంబులు. అయ్యెడ శాకంబులందుఁ గంద వంగమునగలును మధుత్తైలాదులును వర్జ్యములు. మోదుగాకుల యంటలో భుజించు టు త్రమము. వీమైనను ద్విదశంబునను గాంస్య పాత్రమునను గుడువరాదు. ఇట్టి నియమములు గలిగి నిర్మల మనంబుతోడ మాసమెల్లఁగడపి వ్రతోద్యాపన సహితముగాఁ బరిసమాప్తి నందించునది. అందు ఘృతపూర్ణ కాంస్యపాత్ర దానంబును బహుక్షీరద కపిలగోదానంబును యథాశక్తి హిరణ్య సహితదీపమాలికా దానంబుం గావించిన సుకృతంబు చేకులు. ఇన్నిట దీపదానంబున మహాఫలంబుబ్రేషినని యెఱుంగునది. ఇతరములవల్లనా ఫలంబిందు వీసంబేనియుం గానిదినుండీ. అదెట్లున్న శ్రీసోమేశ్వరుల కేశాదళ రుద్రదాభిషేచన పూర్వక షోడశోపచార పూజలంగావించి నారాయణ భావనంబున నిజదతిరూపంబు హృది న్నిలిపి యేయంబ దీపమాలికాదానంబుఁ గావించు నాయంబ మున్నొనర్చిన దొసంగులెల్లం దొలంగి క్షణంసకెక్కు. వెడియు మాఘంబున భానూదయంబొనెడ నీరంబు నారాయణ స్వరూపంబుగా భావించి స్నానాలోనర్పఁగావలయు. అంత గంధ పుష్పాక్షు తాదులతో శివారాధనంబొనర్చి యతిధి సత్కారంబు లం బ్రాల్మలకుండవలయు. తత్సత్కార విధానంబు నుడివెద. వినుఁడు. వేదవిదులకుఁ బాద్యంబొసంగి వ్యజనంబుంగొని వినరి పరిమళద్రవ్యంబు లర్పించి సదక్షిణ కర్పూర తాంబూలాన్విత వస్త్రదానంబుసేసి ద్రాక్షాకదళీఫలాదులును దీయని పానకపుఁ బాత్రంబు జేతఁబెట్టవలయు. అంతఁ దన పెనిమిటిపేరు చెప్పి

కొని యాపోశనంబిడి సాత్త్వికాహారంబునసంతృప్తిపఱవలయు. మఱియునందుఁ దీర్థాటనపరులౌ వారికి ఛత్రంబులుం బాదుకలు న్నమర్పించుట యనంత ఫలదాయకము.

పూర్వోక్త నియమంబులతో మెలఁగుటవల్ల సహగమన మునకుం దుల్యంబౌ ఫలంబుచేకూరు. ఇట్లేపుణ్యాత్మురాలు నడపు నాయమ భర్త మున్నొనర్చిన పాపకర్మంబున నారకంబు లొందిననుదీననుద్ధరింపఁబడి స్వర్గతింగను'ననుచుఁ జెక్కుధర్మంబు లుచ్చోధించిన యాబృహస్పతి తుదకా లోపాముద్రాభిధాన మహాసాధ్వీమతల్లి యపరజహ్నుకస్యయే యనియు నాయమం జేపట్టినభాగ్యంబున నయ్యగ స్త్యమహర్షు లపరభవ్రతైరనియు వారఖిల త్రిదశ సంస్తాయమాన చారిత్రిలనియు వక్కాణించె నను సందర్భమున గురూక్షంబులైన ధర్మంబులంగొన్నిటి నేనిటఁజెప్పితి. ఇందులోకులకు సాధనభూతంబులైన రెండుమార్గములు కానుపించు చున్నవిగదా. ధైర్యముగలవారు మహాఫలదాయకంబగు సహ గమనంబు యొనరించునది. కాదా సమాన ఫలదాయకంబగు వైధవ్యాచారంబునేని నెఱపునది. ముగుదా! దుఃఖించిక మాని నాచెప్పినయది నీమదిన్నిలిపి యిందేది నీకనుష్ఠేయముగాఁదోఁచు నద్దాని నవలంబింపుము. నీకెదిరుచించెడి?'నని యావచ్చిన తాప సోత్రముండుతత్సతీమ సైకస్యస్తహస్తుండై పృచ్ఛసేసె. అందులకా సావిత్రి బత్తిమీఱ నిట్లు బదులిడె: యోగీశ్వరా! నాకుందల్లి యైనను దండ్రుదైనను సహోదరుండైనను మీరే. స్వామీ! మీ కంట నాకింత బందుగులులేరు. తుదకీ విదేశంబున కేనుజేర నా కాప్రబంధువతంసుల లీరలై తారసిల్లితిరి. తాము సెలవిచ్చిన తెఱంగున వైధవ్యధర్మంబెట్లయినఁ బాలింపఁజాలను. అయ్యది యసిధారావ్రతంబుగాఁ దోఁచు. ఇక్కాలంబునఁ జక్కందనం బున కిక్కయకా జవ్వనిమనికి నిందాపవాదాన్నదంబు కాకుండు ననుట కలలోనివార్త. కాన ననంత పుణ్యసాధకంబగు భర్తను గమనంబు నాశంతయు సంతోషదాయకంబు కాఁగల' దనుచు

నయ్యోగివరేణ్యుని చరణాబ్జంబుల నిజశిరంబుంచి శంసారాంభో
నిధిన్మునింగి యున్నదాన నన్నుద్ధరింపుఁ దుద్ధరింపుఁ'దని వేదెను.
అయ్యమివరుండుం గరుణమీఱ నాదీనురాలిని లేవనెత్తి యభయ
ప్రదానంబుసేసి యిట్లుపల్కెః. శ్రీ! నీభ ర్తయేడకేగ నీవునాడకే
చేరెదవుగాక. సావధానమనంబున నాపల్కులు ముందాలకిం
పుము. నీవీడకు నీపెనిమిటికే రోగనివారణంబుఁ గావించికోనంచి
భక్తితో శ్రీగురు దర్శనార్థ మేగుదెంచినదానవుగదా. ఇంతలో
విధివశంబునఁ గానైనదైనది. ఏకాలమున కేదియెట్లు జరుగనై
యుండునది యట్లయితీతెడి. అయ్యది భగవదిచ్ఛాకము. దైవ
నిర్ణయ మలంఘ్యముకదా. నొసట బమ్మవ్రాసిన వ్రాలు తుడిచి
వేయనేరితరము? కానొనది కాకమానదు గాన శోకంబువల్ల
లోకంబున నిష్ప్రయోజనము.

తే! అల వారిశ్చంద్రుఁ డంత్యజఁ ♦ గొలువలేదె ?

బలి మహాదాత చనఁడె ను ♦ తలముఁజేరఁ ?

బంక్తికంతుఁడు చిరజీవి ♦ పదదుకాఁడె ?

బందుగులతో సుయోధనుం ♦ డందఁడె దివి ? ।

మఱి స్వచ్ఛందమరణుండు దేవవ్రతుం డేమా యె? తుదకు
రణరంగంబునఁ బతితుండుకాలేదే? శ్రీకృష్ణపరిరక్షితుండు పరీక్షి
న్నపుండో పన్నదష్టుండైపోలేదే? ఏమైన వీరెల్లగు నరమాత్రు
లందేమో. సాక్షా చ్ఛ్రీవిష్ణువతారంబులుమాత్రము తిరంబు
లయ్యెనే? వీరు వారసనేల? నరదేవతాదు తెల్లలుం గాలాధను
లనుట నిక్కువంబు. శ్రీగురుండొక్కరుండతక్కఁ గాలజతుండు
గానివాఁడెవ్వండు? కానిమ్ము. పాపము. సతీమణి! నీవిక్కడికి
దూరదేశమునుండి వచ్చినదానవు. నీవిప్పుడు చేయఁదగినదేమన,
వేగమ సంగమస్థలంబుఁజేరి శ్రీగురు సందర్శనంబొనరించి మఱి
వచ్చి చిచ్చునంజొచ్చెడుగాత' మనుచు శవమూర్ఖంబున భస్మంబు
లంది యాసావిత్రాంబుచేత నాలుగురుదురాక లిడియందొక రెండా
శవగళంబునను మఱిరెండు తత్కర్మ యుగంబునం గట్టుమనియు

రుద్రానూక్తాభిషిక్త గురుపాద తీర్థంబువల్లఁ దాను బరిపూతురా
తైన పిదపఁ దచ్చవంబువఱుం బోక్షించి నువాసినులకు పాయన
దానంబులును వేదవిప్రులకు యథాశక్తి హిరణ్య దానంబులుం
గావించి యావఱు నగ్నిసంస్కార సహగమనంబులకుం గడంగు
మనియు బోధించి యాయోగి పుంగవుండువోయె. ఆయమయు
యమివరుండెట్లుదోధించె నట్లు నడవఁ గడంగె.

ఆమె విద్య ద్విజజనంబులం బిలిపించి వారిచేత నానాస
నాగ్ని సిద్ధ్యాది ప్రాయశ్చిత్తంబులఁ గావింపఁజేసి తాను స్నానం
బానర్చి పీతకాశేయంబు ధరించి వసపుబారాణియుఁ గుంకుముం
గొని యలంకరించికొని యుపాసహమాది విధులచే నాచ్ఛాది
తంబా నానబంబుం గంగంబుపరిసరంబునకు మోయించికొని
తానగ్ని జేతఁబట్టి ముందు మెలమెల్లఁగా నడచుచుండె. అయ్యెడ
రూపలావణ్య రంజితయు బహుభూషణభూషితాంగియునై మహా
లక్ష్మీవలె విలసిల్లుచున్న యాతరుణీమణి సహగమనాభిలాషిణియై
యేగుచున్నదని విని స్త్రీలుం బురుషులును వేనవేలుచూడవచ్చిరి.
అందుఁగొందఁ జిట్లనికోఁ దొడఁగిరి: 'అయ్యో, యెంతచిన్నదమ్మ!
ముకుపచ్చలారలేదే! సుఖ మనున దెటువంటిదో యెఱుఁగదే.
కడుపున నొకకాయ యైనఁగాయలేదే. ఏమిది! చావన్న వెఱపు
లేక యింత సంతోషముతో ముం దడుగు వేయుచున్న' దనుచు
ముక్కులపై ప్రేళ్ళు నెట్టుకొనిరి. మఱికొందఁ తాపెను డగ్గతి
'యేమమ్మా, వృథగాఁ బ్రాణాలు తిసికొందువేల? చాలాబాలు.
ఇక మీ పుట్టినింటికిఁ బో'వ్వినిరి. ఆయమ నిరుత్తరయై తదేక
దీక్షతో సాగుచుండం గాంచిన వేదాకత యిట్లనికొనును: 'ఆహా!
ప్రాజ్ఞురాలా మహావతివ్రత కాపుననే ధర్మంబు తప్పక యిట్లు
నడచుచున్నది. జగన్నాయకా! కాంతలెల్లర కీయమ మార్గదర్శ
కురా లొఁగాత' మనికొని కొనియాడుచుండె. ఏమైన కాంత
ముగా వారెల్లరు నదితీరముం జేరిరి. అయ్యెడ నాశవమును దీంచి
చితిపెర్చి యందుఁ గ్రవ్యాదాగ్నిని బ్రేక్షరిలఁ జేసినమీఁదట నా

సావిత్రి యటఁజేరిన సువాసిను లెల్లరకు మూసివాయనములును విప్రోతములకు సంభావనలు నొసంగి శేల్మోద్భి సోత్సాహంబుగా నిట్లు పలికె. ఓహో, నారీమతల్లులారా! విప్రోతములారా! ఇదె మీయందఱివల్ల సెలవుఁ గొనుదాన. నాసాలిటి దీక్షాపరి ప్రాపించినది. పుట్టినింటఁజేరఁ బిలుపు వచ్చినది. అగారీ నిలయంబుఁ జేరఁబోవుచున్నాను. నేను మావారితోడనాడఁబాఱవతి పరమేశ్వరుల సేవంపఁగల' ననుచుఁ దమయూరినుండి తావెంట నిడికొని వచ్చినవారి దిక్కయి యిట్లుపలికె: 'నాయనలారా! చింతింతురేమిటికి? మీఁదిక నింటికిఁబోదగును. కాని మిమ్ముత్యా సక్తిమై మాసేమంబారయు సత్తమామలకు మాత్రము ముందుగా నీదుర్వార్త మీరు చెప్పఁగూడదునుండి. మీ రశుభంబువల్కిన నిలువున నావృద్ధులంగూల్చిన వారౌదురు. కాన, మేము భీమా తీరమున శ్రీగురుసన్నిధానమం దారోగ్యమొదవ సుఖముగాఁ గాలముపుచ్చుచున్నారమని వారికిని మాబంధుమిత్రాదులకున్ని వేదింపుఁడి'యనుచు బోధించె. అదివిని వారతిభిన్నమానసులయిరి. అప్పటి కాయమకు యోగీశ బోధితార్థంబులు మదికిరాఁగాఁ దచ్చవకర్ణయుగంబునం గంతంబునను భక్తితో రుదురాకలంగట్టి పరిసరబ్రాహ్మణోత్తముల కిట్లనియె: 'అయ్యలారా! శ్రీగురుసందర్శనం బొనర్ప సంకల్పించి వచ్చితింగానఁ గనులార నవ్వారిదర్శించి వచ్చి మఱి సహగమన కర్మంబునకుం గడంగుటచితంబని తోచుచున్నది. సెలవా? యనవుడు నాబాఁప లిట్లనిరి: అమ్మా! సరే కాని సూర్యాస్తమయము కాకముందు మాత్ర మగ్నిసంస్కారము జరుగునట్లు చూడు'మనిరి. అపె యిప్పుడమఱిలుదాననని యాగురుస్వయాపుండు హృషీశేశుం దున్నతావునకుం బోయెను. అటఁగల స్త్రీపురుష ప్రజాలోకంబెల్లఁ గాతుకంబున నాయమ ననుసరించె. సావిత్రి నడచుచుఁ దనలో నిట్లనికోఁ దొడఁగ; ఓహోస్వామీ! నన్ను పేక్షించెదేమి! సర్వేశ్వరుఁడవు సర్వకర యుఁడవు నఖిలార్థదాతవా విశ్వరూపీ! త్రిమూర్తి! త్రిగుణా

తీతుండవయ్య నిచ్చామాత్రంబున వాని సనుసంధించి సృష్టి స్థితి
లయంబు లందింపఁజాలు ననాదిపూరుషుడవే. అష్టసిద్ధులు
నవనిధులు నీయటచేతిలోనివాయె. నీకటాక్షప్రసారంబునం గాని
దేమి?

ఆ. ధారుణీశుడరసి ♦ దండ్యులదండించు

వెజ్జకీలెఱింగి ♦ వేయువాఁత

నృహరి! కర్మఫలము ♦ నీకొనడంపంగఁ

భువనవిదితకీర్తి! ♦ పుణ్యమూర్తి!

నీవు భక్తాధారుండవని విని పెక్కుయోజనములు నడచి
నడచి నేనిట్లు వచ్చినది నాపతి నీవు బ్రతికించి నాకు సత్సంతా
నంబుం బ్రసాదించువనికాదే? అట్టినాయాస యదుగంట. నామనో
రథాలెల్ల మంటఁగలిసె. ఆహా! నేనేమి యపరాధ మొనర్చితినో
కాని నాతోటివారెల్లరకు సంతానసౌభాగ్యంబు లబ్ధియుండ
మొదటినుండి నాకిట్టి దార్భాగ్యంబె పోపించె. తుదకు నీవై
నాస పెట్టుకొని వచ్చినందుల కన్నియు నింతచక్కఁగా సఫలంబు
లయ్యె. ఇహమున నీయాశ్రితుల కీవిచ్చున దిట్లు సువ్యక్తంబయ్యె.
ఇఁకఁ బరమున నీకీర్తి విస్తరింపఁజేయ నిదిగో నాపెనిమిటితో
సహగమనం బొనర్పఁ బోవుచున్నదాన' నని పరిపరివిధములఁ జెం
తించుచు శ్రీగురుం డెదుట నున్నట్ల ధ్యానించుచుం బోవఁబోవ సం
గమ స్థలంబునం జింత్యుండుం జింతితార్థప్రదం దాసచ్చిదానంద
మూర్తి త్రిమూర్తి ప్రత్యక్ష దృశ్యమానుండుకానయ్యె. ఆదేదీప్య
మానాకారుం గాంచినంత నాయమ దూరాననే బత్తిమీఱ
సాష్టాంగ ప్రణామంబుఁ గావించె.

అపుడా శ్రీగురుం డాయమం గని సానుగ్రహించె నువా
సిసీ! చిరంతన సౌభాగ్యవతిభవ' యనె. ఆయాశీర్వాదం బాయమ
కర్ణంబుల సోఁకినంతనే మరల సోఁగిలఁబడె. మరల గురుం 'డవ్వు
పుత్రాభవ' యనెను. అట్లన్నంతనే యాప్రకృతున్న జనంబులం
గొండలు తమలోఁదాము నవ్వకొనిరి. అంధోకఁ డిట్లుపల్కె:

స్వామీ! ఈవెనెనిమిటియిక్కడేయ్యాడ మరణించె. ఇంక నీయమ
 సువాసిని యాటెట్లు? శవము శ్మశానవాటినున్నది. మీసెల
 వైవం ద్వారగా నీయమ్మ మఱలి సహాగమనం బొనర్పవలసియున్న
 దనను. అదివిని గురువరులు మందహాసంబుతోఁ బల్కుచున్నాడు:
 ఏమైన నీయమ సౌభాగ్యంబు సుస్థిరంబు. ఇతఁ దర్పణి మృతుం
 డెట్లయ్యె? చూతమాసబం బిటుకొనిరండు. ఎపుడాతండు గత
 ప్తాసుం డయ్యెనో చూచెదంబాక. ఈయమ సౌభాగ్యంబు ధృవం
 బను నావాక్కింక మృషకావేర్పునే? ప్రేత సంస్కారంబు మాని
 వెంటనే తిసికొనిరండు పొం' డను గురూకుల కందఱబ్బురపడి
 మేము మేమనుచు సకౌతుకంబుగా నాప్రేతంబుం గొనిరాఁ
 బరుగుపరుగునం బోయిరి. ఇంతలోఁ గొందఱు ద్విజోత్తములు
 గురుసాదార్పనంబునకుం గడంగి రుద్రాభిషేకం బొనర్చుచుండిరి.
 శవంబు నానీతంబయ్యె. తద్బంధంబులు సడలిఁ పఁజేసి యుపరివస
 నంబుం దొలఁగింపించినిజపాదోదకంబునందాపాదమ స్రవంబుగాఁ
 బోక్షించి సుధామయదృష్టి స్వీక్షించె. అవలో! నీమిచ్చెప్పుదు?
 చూచువారెల్ల విస్మయంబంద నామృతకలేబరంబునఁ జైతన్యం
 బొదవె. ఇంతలో డత్తాత్రేయుండు లేచి కూర్చుండె. ముండి
 మొలతో నుంటినేయని యాతండు సిగ్గునొంది వట్లగవడు నంతలో
 నాతనిసతి వసనంబొసంగ. అతఁడద్దానిని ధరించి యపుడు సావిత్రిని
 దనదగ్గఱకుఁ బిలిచి యిట్లడిగెను: ప్రేయసీ! నీవు నన్నుంగొని
 వచ్చిన దేయెడకు? ఈయతివరులెవ్వరు? నేనింతగాధనిదఁ జెంద
 నన్నులేపవైతివే' మని యడిగెను. అందులకు స్థితాననయగు
 సావిత్రి యానంద బాష్పంబులొలుక జరిగినదెల్ల నిజేశునికి నివే
 దించి తమపాలిటి పరమేశ్వరుం దాప్రాణదాత శ్రీగురూత్తముం
 డనితెలిపె.

అంత నాదంపతులు నేలకువ్రాలి తద్గురుపాద ద్వంద్వం
 బంటి సంతోషము పొంగి పొరల నానంద బాష్ప ప్రవాహంబులం
 బాద్యంబిడి యిట్టుల సంస్తుతించిరి;

పంచ. పరాత్పరా! జగద్గురూ! కృపాబ్ధిభక్తకల్పకా!
 శరణ్యమూర్తి! జ్ఞానపూర్తి! ధాతులొకపాలకా!
 నరాజివాశీ! తార్తికించి! నాకపాణి నీవకా
 నరాకృతీ! హరీ! విరించి! నారసింహ నామకా!
 భుజంగ. జగంబెల్ల నీలీల! నచ్చిన్నియంతా!
 దిగంతస్తుతానంత! దివ్య ప్రళాంతా!
 దిగుల్వాయఁ జేయన్బుధేద్య ప్రపూతా!
 యగున్బుధమూర్త్యన్బుధ! మర్థ ప్రదాతా!

శే. పాపులము పాపమునఁ బుట్టి! పాపమెమటి
 చేసి దుఃఖాలఁబడి మఱి! చితిమి మిమ్ము
 జీవులందఱఁ బోలెడి! శివుఁడ నీవె
 దిక్కుమాత్రెతి సైరింపు! మౌక్తికదమిదె.

ఇట్లు భయభక్తి వినయసంభ్రమంబులు పెనంగొన నాదం
 పతులు తమ యెద్దులుడిపి లగ్గులొనగూర్చిన యెద్దుదూతము
 నంతయు నగ్గింపం దనిసి ప్రసన్నుండైన యతండవ్వారి నాశ్వా
 సించి యిట్లనుగ్రహించె: 'బిడ్డలారా! శ్రీమంతుల నాయుష్మం
 తుల నవ్యపుత్రులం గాంచెదరు గావుత. మీ పురాకృత దుష్ట
 తంబు లెల్లందీతె. మీ బేహములు పవిత్రములైనవి. ఏహిక సు
 ఖంబులెల్ల ననుభవించిన మీదట ముక్తింగ నెదరుగాత. మర్త్య
 సాదంబునం జతుర్విధ పురుషార్థంబులుం జేకూరెడిని. నిశ్శంకం
 బుగా నింక నింటికి మఱులుం దనవుడు దర్పిసాదోక్తు లాకర్ణిం
 చిన లోకులు జయజయ ధ్వానంబుల నెల్పిరి. ఎల్లరు నామమా
 నీయునికిఁ బ్రణతులర్పించి భక్తిమీఱ నీరాజనంబిడి గురువరు సం
 తుష్టిఁ గొల్పిరి.

అందొక్క భక్తిహీన దుర్భీకుండిట్లనె: 'అయ్యా! నాకొక
 సందేహము కలుగుచున్నది. నామాటకు సమాధానము చెప్పుండి.
 బలాట లిఖిత రేఖలం దుడువ నేరికింగాదని కాదా వేదశాస్త్ర
 పురాణాదులు జెప్పుదురు. ఈ విప్రకుమారుఁడు ముందు మరణించె

నాయో. బ్రహ్మలిపి సత్యమేని మరల నెట్లు జీవింపఁగలిగినో తెలు
పవలయు' ననియడిగె.

గురుండామొలకు పలుకులకు నవ్వి యిట్లు బదులిడె:
బాఁకుడా! వినమోయీ యీ తనికి బమ్మ యాజన్మమునఁ
ద్రీదశపరిమితాయువును ముందుభవమున శతాయువు నేర్పఱచె.
నేను భక్తహితార్థ మదిముందు వెనుకలుగామార్చి యిందు శతా
యవిచ్చి పీడపఁ ద్రీదశత్వ మొసంగితింగాని విధివ్రాలు సత్యం
బుగాజే'మని బోధించె. వాఁడునిరుత్తరుండయ్యె. అందుల కచ్చె
రువడి యెవరియింద్లకు వారేగిరి. ఆనృసింహమూర్తి కీర్తి నాఁటి
నుండి పెచ్చుపెరిగి దశదిశల వ్యాపించెను.

సావిత్రి దత్తత్రేయు లుప్పొంగి భీమామరణానంగమంబున
న్మునింగి నారసింహుంగొల్చి వేదవిప్రులకు భూరిదక్షిణలిచ్చి యంపి
వేసిరి. అర్కుఁడపు డస్త్రాదిం జేరుచుండె. ఆదంపతుల పెంటఁ
గొని శ్రీగురుండు నిజమతంబునకుం జేరెనని యపూర్వ మహి
మాభిరామంబగు నీగురు చరిత్రామృతంబు సిద్ధవరుండు నామ
ధారక కర్ణపేయంబుఁ గావించె.

కర్మకాండము— ౯ వ దశము.

సిద్ధపద లగ్నుండైన నామధారకుండు బత్రిమీఱ నాతని
నిట్లడిగె: 'ఓహో మానిశేఖరా! సావిత్రిదత్త సహితుం డా
గురూత్తముండు నిజమతంబునం జేరినవెనుకనే మాయె సెలవీయ
వేఁడెద'ననివేఁడె. అంతసిద్ధుండిట్లు చెప్పందొడంగ: శిష్యా! వినము.
వారానాఁడట విశ్రమించి మఱుసట వఱువార లేచి స్నాతులై
గురున తెఱగిరి. అపుడు సావిత్రి చేతులు కట్టుకొని యాతని
నిట్లడిగె: దేవా! నిన్న నేను శోకించుతతి నవ్వరో యతిప్రవరులు
వన్ను డాయవచ్చి పెక్కుధర్మంబు లుగ్గడింది నాచేతికి రుద్రాక్ష
లొసఁగి యనుష్ఠేయం బుపదేశించి పోయిరి. వారికి మేము
కృతజ్ఞతాభివందనము లర్పింపవలయును. వారెవ్వరోవారి నేమిట
సందర్శింపఁ గల్గుదుమో దయచేసి సెలవీయఁగోరెద' ననినంత

శ్రీగురుండు లేనప్పుడొకమూల దీపింప నిట్లు బదులువలిగె: చిడ్డా !
నీభక్తిభావంబుఁదెలియ మాఱురూపమున నీకగపడి యవియిడిన
వాఁడనేన. రుద్రాక్షలోనంగ నేమిటి కందేని తన్మహిమం
బుభయసిద్ధిదము. మీరు నాభక్తుల రొటం జెప్పెదవినుఁడు.

ఎట్టి నీచుండైనను రుద్రాక్ష మహిమంబుఁ బాటించికాని
పాటించకయకాని ధరించునేని దొనఁగులెవ్వియు వాని నంటవు.
తద్ధారణ మాత్రంబమిత పుణ్యసంపాదకం బొననునది శ్రుతిస్మృతి
పురాణ విహితము. సహస్రాక్షధారి సాక్షాదుద్రింద సుండి.
ఇత నన్ని దొరకమి బాహువులం బదాతేసియు నీకలో నొక
టియుం జేతుల నిరువడినాల్లేసియుఁ గళంబున ముప్పదిరెండు
న్నెత్తి న్నలువదియుఁ జెవులం బండ్రుండేసియుఁ గన్నుల నొక్క
టొక్కటియు వక్షంబున నష్టోత్తరశతంబును ధరించువాఁడు రుద్ర
పుత్ర సమానుం డనంజెల్లు. ఇతఁ బగడాలుం బటికములుం
జేరిచి బంగారముతోఁ జుట్టిన యక్షమాల ధరించువారి పున్నం
బమితంబై వారికి రుద్రలోకంబుచేకులు. రుద్రాక్షమాలికతో
జవంబు సలిపిన వంతఫలంబగు. పెక్కేల? రుద్రాక్ష భస్మపుండ్ర
వర్జితుని జనియే వ్యర్థము. మస్తకంబునం గండంబునం గర్ణంబు
లందును రుద్రాక్షలు ధరించి స్నానంబుఁ గావించువారికి గంగా
స్నాన ఫలంబబ్బెడిని. ఏకాదశ రుద్ర పారాయణం బొనరించుచు
రుద్రాక్షాభిషేచనం బొనరించిన లింగార్చన ఫలంబుదక్కు.
మఱియు నీరుదరాకలం దేకముఖ భవాపహారకము. పంచముఖయు
నేకాదశాదిముఖులును గ్రాహ్యంబులే. దొరకినంతవఱకు భక్తితో
గ్రహించి ధరించినఁ జతుర్విధ ఫలదాయకము లయ్యెడిని. ఇందు
లకుం బాపాపహారకం బొకపూర్వగాధ కలదు.

మున్ను కాశ్మీరంబున భద్రసేనాఖ్యుం డొక భూపాలకుం
డుండె. ఆతనిమంత్రి శుభర్మకుఁడు. మఱియు నాతనికి లసద్గుణ
నిలయు లిరువురు సత్పుత్రులునుండిరి. వారియ్య రన్యోన్యప్రేమ
మీఱ నాటపాటలం జదువుసందెల నభివృద్ధి గనుచుండిరి. వారు

భస్మరేఖలిప్త లలాటాలు నక్షమాలా భూషితాంగులు నయ
యనుదినము శ్రద్ధాభక్తులతో శివారాధనముఁ గావించి మఱి
భుజించువారు. రత్నఖచిత స్వర్ణభూషణములనే స్వాతింపక రుద్రు
రాకపేరులనే వారల్లెడ ధరించుచుండిరి. మఱియు వారితలదండ్రు
లును దగ్గఱచుట్టాలుంబెట్టిన నగలనెల్ల నినుపముక్కలనువలెఁ
ద్రోసివేయుచుండెడివారు. అప్పుడొక నాఁడొవిరించియే సాక్షా
త్కరించెనో యనఁ బరాశరమహర్షి భద్రసేనాస్థానంబున శేగు
దెంచె. తేఁడు ససంభ్రమంబుగ వారికర్ణ్య పాద్యాది విధులు
నడపి యుచితాన నోపవిష్టులం గావించి సేదఁదేర్చి తాను బద్ధాం
జలియై సుతించి బత్తితోఁ బ్రణమిల్లి వారినీరీతిని బృచ్చసేసెనుః
స్వామీ! నాపాలిటి ప్రత్యక్ష దైవతములరై దయచేసితిరి.
నామనమునఁగల వ్యాకులము మనవిసేయుదు. ఏమన నాకిరువురు
పుత్తులు గలరు. వారేలొకో యెప్పుడును బిశాచములట్లు రుద్రు
రాకపేరు లిన్నివేసికొని తిరుగుచుందురు. అమూల్య రత్నఖచిత
వివిధాభరణంబులనుదరికిరాసీయరు. వీరలకెట్లు బుద్ధిరాఁగలదో
వీండ్ర యభిప్రాయం బేయదో నాయెడ ననుగ్రహించి నాకు
బోధింపఁగోరెడ. త్రికాలజ్ఞులకు మీకెరుక లేని విషయ ముండదు.
కాన మీవల్లఁ దెలియఁ గోరువాఁడ'ననెను.

అదివిని యమ్మునిశేఖరుం డాగేనికీట్లు బోధింపఁ దొడం
గను. భూజానీ! వీరల పూర్వజన్మ వృత్తంబు విస్మయ జనకంబు.
అదినుడివెడ. ముందు వినుము. దాన వీరలిట్లుటకుం గతంబీవ
తెలియఁగలవు. మున్ను నందిగ్రామంబున రూపలావణ్య రంజ
ితయో పారవసిత యొకత యుండెను. ఆయువత రత్నప్రతిమాన
సౌందర్యవతియై ప్రకాశించుచుండె. ఆవలయాలు వెలలేని నగ
లం దులలేని పుట్టంబులను ధరించుచుండె. తద్గృహంబెల్ల హేమ
మయంబును దత్పర్యంకంబు రత్నఖచితంబునై విరాజిల్లుచుండె.
ఇఁక గోమహావ్యశ్వాది పశుసంపదశేమి ధనధాన్య సంపత్తిశేమి
దాసదాసీ జనంబులశేమి మితలేకయుండె. ఇట్లు సకలలోక

భోగంబు లింపొందఁ జందురుం డిందువలన నందంబు నొందిన యామందయాన గొనములపొందికచే మఱింత వన్నెకాక. తాను పైవ్విరిణిగాక పెద్దలవల్ల సకల ధర్మంబులరసి సన్మార్గంబున న్మొలంగు చుండె. తన్నారి నూరివర్మల కవ్వారిగా నన్నవత్త్ర ద్రవ్యాది దానంబు లొసరించి పేర్చిఁగాంచె. ఆవేశ్యాంగవ బహుభూషణ భూషితాంగియై నిజగృహంగణస్థిత రత్నఖచిత మంటపంబున సఖి జన సహితముగ నిత్యంబు నృత్యంబు సలుపుచుండెడిది. అచ్చట నృత్యకలా శిక్షితములు కుక్కుట మర్కటము లొకరెం డిరు పార్శ్వములందు రుదురాకపేరులతో నలంకరింపఁబడి వినోదము కొఱకయి కట్టఁబడి యుండెడివి. అట్టియెడ నొకచిత్రకథ జరిగె. చెప్పెదవినుము. ఒకనాఁడొక వైశ్యకులజాతుండు మహాధని కుండు శివవ్రతి యటకేగుడెంచె. ఆతం డతిశాంతుఁడు భస్మలిప్తాం గుండు నయియుండెను. తన్నణిమయ కంఠాంకిత కరకమలంబున నధఃకృత భాస్కర చింబవ్రథం బొకరత్నలింగంబు కాంతులఁ గ్రొక్కుచుండె. ఈవార వనితామణి హృదయంబు తన్నణిమయ లింగాకర్షితంబు కానయ్యె. తత్కాంతి పటలంబున కబ్బురపడి నదై తన మనసు కలిసిన యొక సకియం బిలిచి నిజమనోగతంబుఁ దెలిపె. అంత వారు శివవ్రతిని గృహభ్యంతరంబునకుం గొంపోయి రత్నమండపంబునఁ గూర్చుండఁజేసిరి. ఆచెలికత్తె యాతనికిట్లనుః అయ్యా! మీచేతనున్న లింగము కదురమణీయముగ నున్నది. దానిమూల్యమెంత యుండెడినో! ఆహా! కాంతారత్నముమనం బదికన నయోమయంబై రత్నకాంతాకర్షితం బైపోవుచున్నదే. ఏమి మీభాగ్య!' మనెను. అందులకుం బ్రతివ్రతి యిట్లనుః

చ. కర మురుసంపదున్నతి ము ✱ ఖద్యుతి నిర్జిత పూర్ణయామినీ

కరము మనోహరం బమిత ✱ కామితదాయని వారకామినీ

కరము శివవ్రతి స్థనుపఁ ✱ గల్గినమూల్య మమూల్య సత్ప్రభా

కర ముకుటాయమానము జ ✱ గన్నతకీర్తికి లింగమూర్తికిన్.

అనవుడుఁ దత్కరగ్రహణం బానట్లు సాభిప్రాయ వాక్యంబు లేర్పడె. అమైన నాతఁ డావధూమణి త్రిదినమాత్రంజేని వ్రతి మాత్రవ్రతయై యుండఁగోరి యంగీకారంబుఁ బడసి యుట్లను:

క. కులవృత్తిని బుంశ్చలుతా

వెలయాండ్రకు నెందు ధర్మ • విహితాచరణం

బులు శర్మంబులు కర్మం

బులు సత్యనిరతియు నొప్పుం • బోలునె తలఁపక॥

అని ముదిరుం డన్నంతనే యన్నెలంత యను: మంతనంబున మీకింతయు నాయెడ నందియంబు వలదు. త్రికరణ శుద్ధిగా మీసతినై పాతివ్రత్యంబు నెఱపుదాన' ననుచుఁ దత్కరాంచిత లింగోత్తమంబున నిజకరం బూంచి సూర్యచంద్రులు సాక్షులుగా బాసఁపెను.

అపుడా వైశ్య రసికోత్తముండు నిజప్రకోష్టోపరి మణిమయ కంకణంబుం దీసి తత్త్రియాంగన చేతనలంకరించి లింగంబొసంగుచు నిట్టులానవెట్టె: 'ప్రేయసీ! ఇది నాప్రాణతుల్యముగాఁ జూచు కొనువాడను. జాగ్రత్త. దీనికెట్టి మొప్పుముగల్గిన వత్తుడనే నురివోసికొందు' ననవిని యావనితామణియుఁ దాన తానిని బ్రాణ పదమున నుంచికొని పూజించుదాన పని నిస్సంశయముగాఁబలికె. అంత నావ్రతి యద్దానికి మైల సోకకుండ శుచిస్థానంబున ముండుంచి రమ్మన్ననే వల్లెయని యాయుంతి తన్నంటపాంతర రత్నస్తంభంబున నాలింగంబుంచి యాభుజంగు నంతిపురంబువకుం గొంపోయె. అంతలో నొకవంత జరిగె.

అహో! యేమిచిత్రిము! క్షణమాత్రంబున నానాట్య మండపంబు భగ్గున మండి యంతయు భస్మమైపోయె. అందా రుద్రాక్షుల కోరియుం గోడియుం దప్పించుకొని పోవలేక ముప్పు నొందెను. వాడవాడల వారెల్ల రాడకుంజేరి యగ్గిచల్లారఁ జేయుచుండిరి. వేశ్య విభ్రాంతిఁగొని మూర్ఛిలై. వైశ్యుండు నాప్రాణ

లింగము వోయెనే! అయ్యో! నేనట్లు బ్రతుకుదు' నని యేడ్చుచు నీవలికి వచ్చి యగ్గిరగిల్చి యందుఁజొచ్చు. లోకు లిదేమని యందులకే యచ్చరువడు చుండిరి. ఇంతలో నవ్వారకాంత లేచి యడికని తననెత్తినిబాదుకొనుచు హాహాకారంబులు సేయుచు, 'నాథా' మిమ్ముఁ జంపితివా? లింగంబు భంగం బయ్యెఁగా. అయ్యో! ప్రాణేశు విడిచి యానాత్ర ముండఁదగువా! ఇదిగో, సహగమనం బొనరించుదాన' నని యందులకుం దలపడె. సతీధర్మంబున భర్తనుగమనముఁ గావించెదనను నాయువతి పూనిక కబ్బుర పాటున నటఁజేరినవారిలోని తద్బంధుప్రముఖులిట్లు మతిమరల్పఁ బూనిరి: 'బాలా! యింత ముగ్ధత్వమేల? ఇది యెక్కడిధర్మము? వీఁడెవ్వఁడు? నీకేమి వెట్టియా? మనయిండ్లకు రోజురో జెంద తెందఱు వచ్చుచుందురు? నీకీచచ్చినవాఁడే పతియనికోనల? ఎక్కడివైశ్యుఁ డేమిలింగము? చాలుఁజాలు. మన కేనాఁటిపతి యానాఁడే. కనుకనే వారాంగనల మనిపించుకొను చున్నామామె. నీవేయొక్కనికో యిల్లాలవన్నఁ గన్నవారెల్లరు నవ్వరా?' యని పెక్కుభంగుల నొక్కుమ్మడిం జెప్పఁదొడఁగిరి. కాని యాగుణమణి యవి యణుమాత్రము పాటింపక వారిబోధ యెల్లం బెడఁచెవినిడి యిట్లుగ్గడించె: మీరేమైనఁ జెప్పుఁడు. నూరేందులు సాక్షులుగాఁ దత్కర గ్రహణంబుఁ గావించినదానను. అట్టివాఁడు వోవ నేనింక జీవింపనేర్తునే? వేదశాస్త్ర సమ్మతంబగు పాతివ్రత్య ధర్మంబు నెఱపి తీరవలయు. భర్త సహగమనంబునం దడుగడుగున హయవేగతుల్య మహాఫలంబు గల్గుఁగాడే. అట్లానరింపఁ జాలునతి తనతలదండ్రులం దద్భర్త సంబంధికు లిరువదియొక్క తరములవారిం దాఁ దరింపఁజేయఁ జాలెడిని. అందు నారకంబు లందువారింగూడఁ దనవెంటఁగొని న్వర్గతి నందఁగలదనికదా చెప్పుదురు. మరణమా, యేనాఁటికైనఁ దప్పనిదేయామె. అట్టి యెడ నసారంబగు నీసంసార బంధంబున జక్కి బ్రతుకు నిజ కావించుకో నేమిటి?' కనుచు నగ్నిప్రదక్షిణముఁ గావించి సర్వ

శ్వరు సంస్మరించి సూర్యనమస్కారం బొసరించి యగ్గిఁ బ్రదక్షి
ణముగాఁ దిరిగి విపుల సెలవంది యందుం బ్రవేశింపఁబోయె.
ఆహా ! యేమిచిత్రిము !

తే. అయిదుమోములు పదిచేతు ♦ లమరువాఁడు ।

భస్మలిప్తాంగుఁడౌ నంది ♦ వాహనుండు ।

సతినిగరములఁగొనియొఁ బ్ర ♦ సన్నుఁడగుచుఁ ।

జప్పుననడంగిపోవ వై ♦ శ్వాసరుండు ।

అట్లు సాక్షాత్కరించిన నాగభూషణుం డానాగవాసము
నడఁ గృపమీఱ నిట్లనియె: మనోజ్ఞస్వయాపిణీ! నీమనోధర్మంబుఁ
బరీక్షింప వణిగ్వేషంబున వచ్చినవాఁడను నేన. తదానీత లింగ
స్వరూపంబు నాయదియ. ఈనాట్య మండపంబునఁ జిచ్చుపెట్టి
యందేనచొచ్చి నీపాతివ్రత్య ధర్మానుష్ఠానంబునకు మెచ్చి యిపు
డిట్లు బయటికి వచ్చినవాఁడనుము. క్రచ్చుట నీయిచ్చ వచ్చినయది
కోరుమేనిచ్చెద. చెప్పుము. నీవు కాంక్షించునది దీర్ఘాయువా?
యారోగ్యమా? యైశ్వర్యమా? యే'దనపుడు నారోపెలంది
యివ్విధంబున నర్థించె: ఓహో! చంద్రకళాధరా! మహాప్రసా
దము. స్వర్గమర్త్యపాతాళంబులందలి యేభోగంబులనిఁకఁగోరను.
నాకీసంసారబంధం బుడిపి పునరావృత్తిరహితంబగు సాయుజ్యంబుఁ
బ్రసాదింపవలయు ననుచుఁ గేల్పొడ్చె. అందులకు సానందుండగు
నావ్యోమకేశుండు తద్భవబంధంబు విచ్చిన్నం బొనర్చి యన్నారీ
మణిం గ్రన్మనఁ గైలాస నగంబునకుం గొంపోయె.

రాజా! వింటివా? అల్లనాట్యమంటపంబున సాక్షులై
యగ్గిలో మృగ్గిన మర్కటకుక్కుటంబులే తత్పుణ్యఫలంబుగా
నిపుడీ కుమార రత్నములై జన్మించిరి. పూర్వసంస్కారవశమున నే
జ్ఞానసంపత్తిగన్న శివభక్తులైరి. పురాకృత రుద్రాక్ష ధారణంబు
ననే రాజతనూజులొనోజ కలిగె. తత్సంస్కారంబుననే యిప్పు
డును రుద్రాక్షధారణంబిట్లు కావించుచున్నారు సుమ్మీ. వీరల

పున్నెం బింతయంత యనఁజాల' నన్నంత నామన్నీఁడు తన్నా
నీంద్రునకు జోసిలియొగ్గి యింకేమిమోయడిగి తెలిసికోఁ దొడఁగె
నని శ్రీగురుండాసాధ్వీమణికిఁ దెలిపె.

నామధారకా ! తదనంతర కథావిధానంబు సావధానం
డవై యాకర్ణించెదవుగాత' మని సిద్ధుండు వలికె.

క ర్మ కాండము — ౧౦ ప శ ము .

నామధారకునకు సిద్ధుండిట్లు పలుకుచున్నాఁడు: శ్రీగురుం
డాదంపతులకింక బోధించినదేమన, మునిశేఖరుం డమ్మనుజాధిపు
నకుఁ దత్కుమార పూర్వజన్మ చారిత్రం బెఱింగించుట రుద్రాక్ష
మాహాత్మ్యంబు వేద్యంబుఁ గావించినంత నయ్యనంతా కాంతుం
డత్యంత సంతృప్తాంతరంగుండై పరాశర చరణారవిందంబులకు
ప్రమొక్కి యాతని నిట్లుపృచ్ఛసేసె: స్వామీ! యీబిడ్డలు పూర్వ
భవమున నజ్ఞానముననే రుదురాకలు ధరించినందుల కిట్లు రాజ
పుత్రులై యుదయించి రంటిరి. ఇపుడో యందతి శ్రద్ధాభక్తులతో
ధరించుచున్నారగదా. ఇందులకొ భావిఫలంబు త్రికాలజ్ఞులరగు
మీకు విదితంబకాన దయచేసి సెలవీయరే' యని నేడెను.

పరాశరులదివిని యించుక యోజించి నిట్టూర్పువిడిచి,
రాజా ! దుఃఖకరం జానది నుడువనొల్ల' ననెను. భూజానికేలొగ్గి
యిట్లు మరలఁబ్రార్థించె: మానీంద్రా ! యెల్లందెల్లంబుఁ గావిం
పుఁడు. దుఃఖ ప్రితీకారంబును మీవల్ల నయ్యెడు'నన నాజడదారి
యిటువచించె: భూపా ! నీపుత్రుల యాయుఃపరిమితి పండెం
డేండ్ల. తచ్చేషం బింకనేడుదినాలే. నేటి కెనిమిదవనాఁటఁ
దత్పరిణామంబు దైవనిర్ణీతం' బనువాక్కు విన్నంతనే నేలంగూలిన
యా నేలయేలికయు నదికాంచి రోదనము సేయుచున్న తన్నారీమణి
యుం గొంతపడికిఁ దెప్పిటి తన్నానీంద్రాంఘ్రికంజంబులంబడి
ముప్పువాయు నుపాయంబుఁదెల్పమి రేది'క్కని ప్రమొక్కఁదొడఁ
గిరి. అంతం గృపాంభోధియా నామానీంద్రుం డవ్వారి నాశ్వా
సింది "భయముడిగి జగద్గురుండొ సాంబసదాశివమూర్తి నారా

ధింపుఁ దాతండ శరణ్యుండు. సాధారణముగాఁ గాలగతిమార్ప నేరికిం గానిదైనను దానిని జయించునుపాయం బొక్కండు లేక పోలేదు. అదెద్దియనఁ జెప్పెదవినుండు. త్రిలోకైకారాధ్యుండు సచ్చిదానందస్వరూపుండు భగవానుండు శివుండొక్కండ. ఆతండు రజోమూర్తిగ బమ్మనునిర్మించి యాతనికి సృష్టిజ్ఞానోద్బోధనం బగునట్లు వేదచతుష్టయంబుం బ్రసాదించె. అందాభక్షవత్స లుండు సారభూతంబులుగాఁ గఱపిన వేదశిరంబులం దాత్మతత్త్వ సంగ్రహ ప్రితిపాదకంబు రుద్రాఖ్యం బొందుగలదు. అందలి శివ పరతత్త్వం బగ్రగణ్యంబు. పూర్వాది ముఖద్వారంబుల వెలు వడిన వేదంబులందు దక్షిణముభోదిత యజ్ఞశ్శాఖాంతర్గతం బీరుద్రాధ్యాయంబు. ఆయ్యది యాత్మాత్మయంబులతోడ మరీ చ్యాదులు దేవర్షులకును దద్వారమున మునిప్రవరులకును దచ్చాత్మలకును గ్రమముగా నధ్యాపితంబయ్యె. ఇట్లు లోకం బున రుద్రంబు ప్రవృత్తంబయి శీఘ్రసిద్ధిప్రదంబుం జతుర్వర్గ సంధాయకంబును సర్వాఘోరకంబును బరమపద ప్రదంబునై యొప్పండొడంగ. మఱియు విధాతృనిర్మితం బద్భుత ఫలదంబు రుద్రతీర్థంబునుంగలదు. తజ్జలంబుల స్నాతులొనారు పూతులయ్యె దరు. అందున్నునింగి శ్రీగురూదిత విధానంబునం బ్రవర్తించిన దుష్కర్మనాశంబయి మోక్షంబు లభించెడి.

పురాకృతంబులై బీజభూతంబులైన సుకృత దుష్కృతం బుల ననుసరించిన ఫలానుభూతి జగంబున జనంబుల కొచుండుం గవా. మున్ను సృష్టిప్రవృత్తికై నిజవక్షస్థలంబునుండి ధర్మం బును బృష్టభాగంబున నధర్మంబున్నిర్మించినవాడయ్యె. అందు ధర్మమునె యనుసరించువారి కిహపరంబుల సౌఖ్యమయ్యెడి. అభిగ్మానుసారులందునందుఁ గుందునొందుదురు. కామదిషట్కము తత్ప్రవృత్తివర్తనా వారు పరులకు నరకప్రాప్తు లగుచుందురు. గురుతల్పగమనాది జారకర్మంబులం దవినినవారు కామసంతతి. మూర్ఖపుత్ర విప్రహంతకులు క్రోధసముద్భూతులు. పరధన

కనకాపహారులుం గన్యావిక్రేతలు మున్నగువారు లోభసంభా
తులు. ఈకామకోధాదులకుం బలేతరాజు మున్ను తానిట్లు
లానపెట్టె: ఓరోదీ! మీరు భూలోకంబునకుంజని యందలిజనులను
వశపఱచికొని మీమీగొనంబులం గఱపుడు. మీకుఁ దోడుగాఁ
బాపొపపాప భృత్యానీకంబుం గొనిపొందని ప్రోత్సహించి యవ
నికి దించె. వారట్లు కావించుమని భూదానినిడిగి యట రుద్రజపంబు
శ్రుతిపుట గోచరంబైనంతనే వెఱఁగంది పిలుతినిసి మఱలి దుర్రిత
గతిం గృతాంతుసన్నిధి కరిగి యిట్లుల మొట్టపెట్టె జొచ్చిరి: ధర్మ
రాజా! యేలినవారి సెలవంది యానేలకేగి యట రుద్రదాగ్నిలో
భస్మమైపోకుండ నెట్టులో ప్రాణాలుదక్కి యీవలఁ బడితిమి.
ఇకమే మాచాయలకుఁ బోలేము. ముందుమాగతి నిరూపింప
వేడుచున్నారము. స్వామీ! మీకిదె నమస్కారము. ఏగ్రామం
బున రుద్రజపంబు జరుగుచుండు నాయూరివంకఁ జూడనైన
మాకలవిగాదు. జీవనదీతీరంబులందుం బుణ్యాక్షేత్రంబులందును
దేవళంబులందుం గూడ మాకింత సందు దొరకకపోదు. కాని రుద్ర
జపంబు సలుపువారి దరికేనిఁ జేరఁజాలము. ప్రాయశ్చిత్త సహ
స్రంబులం దొలంగని దొసంగులు దాననడంగును. జన్మమెత్తిన
వెనుక నేయొక్కమాతైన రుద్రపరసంబుఁ గావించువాఁడు ఘోర
పాపంబులెల్ల వడంగి పుణ్యవంతుం డయ్యెడినే. అట్టి రుద్రపరితల
కుంచల మేమిల సంచరించుటెట్లు? రుద్రమహత్త్వంబు మాపా
లిటఁ గాలకూట విషతుల్యంబుగా మున్నది. తచ్చాంతిఁ గావించి
మమ్ము రక్షింపుఁడని పెద్దపెట్టున మొట్టపెట్టిన నాప్రోద్దు చూలి
యించుక తలపంకించి యావిరించి దరికేగి సవినయంబుగా నిట్లు
మనవి యొనరించె: ఓహో, చతురాననా! మీసన్నిధికిం బ్రేర
న్నుండనై వచ్చినవాఁడను. మీసెలపుప్రకారము పాపాత్ముల
నాయానారకంబుల నందించు చుండుంగదా. వారిం గొనితెమ్మని
నాభృత్యుల సంపఁగా రుద్రాధ్యాయంబువల్లఁ బరాభూతులై
వచ్చినారట. ఎంతటిపాతకం బొనరించినవాఁడును రుద్రపూతుండై

స్వర్లోకానీతుం దాచున్నాడు. దాన నరకంబులెల్ల శూన్యంబు
 లైనవి. ఇక నారాజ్యంబు నిరర్థకంబుగాఁ దోచుచున్నది. ఎల్లరుఁ
 గైవల్యంబు నందెదరేని ముందు మీసృష్టిరచనంబు సాగుటెట్లు?
 నరులింకలోఁగుటెట్లు? ఇట్టి రుద్రనిధానం బామర్త్యలకుం బ్రసా
 దించి తేమిటి? పృథిమర్త్యుండు నేమాత్రమో రుద్రానుష్ఠా
 నంబుఁ గావించి యమర్త్యుండు గాకుండెడినే? దానఁ బాపమను
 నదే మృగ్యమయి పోవుచున్నదే' యని పితృపతి యార్జునదేవుఁ
 బితామహుండించుక యోజించి యిట్లనియె: దండధరా! దుర్మ
 దులుం బామనులు నృక్తివిహీనులు నావార! లెవ్వరున్న వారినే
 దండింపవలయుంగాని మఱొందుగాదు. ఇత్తితోఁ గూర్చుండి
 రుద్రపారాయణం బొనరించు పుణ్యాత్ముల తెగువున తెన్నఁడుం
 బోఁ దగదని నీదూతలకు యాధిగా బోధింపుము.
 అల్పాయువులాచారు రుద్రజపంబువల్లఁ బురాకృత దుష్కృత
 నిష్కృతిఁ గావించికొని సౌఖ్యంబు నందఁగల్గుదురు. పెత్కీల?
 ఎట్టిపాపాత్ములైనను ఇత్తితోఁ దజ్జపంబు సల్పినంతనే దీర్ఘాయువు
 రాగోగైశ్వర్యైశ్వర్యోదయంబు లొదవి జ్ఞానతేజోవర్ష బలసంప
 త్తులు పెంపొందెడి. రుద్రాభిషిక్తతీర్థస్నానంబునఁ బాపనర్త్యంబు
 చేకులు. రుద్రాభిమంత్రిత జలస్నాతుంగనిన నీవు భీతుండ వాడు
 వనుట నిక్కువంబు. శతరుద్రీయార్చనంబున శతాయువబౌధి.
 అట్టి మహాభక్తులు ముక్తులని నీసేవకుల తెలింగించి వారలు జాగ
 రూకులై మెలంగునట్లు లానవెట్టు' మని శమనునకుఁదెల్పి యాతని
 ధాత శమింపఁజేసి యంపివైచెను. అంత నానమవర్తియు నట్ల
 నిజదూతల కాదేశించె.

రాజా! నీకొమరుల కింక నాయుర్వృద్ధి యాట కిదె యుపా
 యంబుఁ దెల్పుచున్నాఁడను. ఇత్తితో శివుని రుద్రాయుత క్షీర
 ధారాభిషేకంబుఁ గావింపుము. దాన నీపుత్రులు ప్రవృద్ధాయు
 వులై పదివేల యేండ్లీధాతీతలంబున సుస్థిరులై దేవేంద్ర తుల్యం
 బుగాఁ బరిపాలింపఁ గలుగుదురు. ఏనాటికి నట్టివారి సంపదలు

నశింపవు. కావునఁ గ్రోధ లోభ వర్జితములును జ్ఞాన నిష్ఠులును
స్వధర్మనిరతులు నగు విద్యద్విప్రుల రావించి సంభారముల సేక
రించి విధివిహితంబుగా రుద్రాభిషేకంబుఁ గావింపఁజేయు' మని
ముని యనియె. ఆబోధశిరమున వహించి నరపాలుండు 'వెనువెంటనే
శతకలశంబులతోడ నఖండేక్షురసధార యేరుపడఁగా శివాభి
షేకం బొనర్పించినవాఁడయ్యె. అంతం దదభిషి క్తజలంబున నిజ
పుత్తుల స్నాతులఁ గావించుచు నీశ్వరారాధనంబుతోడ నేడు
దినాలుకడపెను. కడపటిదినమున సాయంతనవేళను వారుభయులు
మూర్ఛితులై నేలంగూలిరి. అపుడు వారి నీడ్చుకొనిపోవ నదృశ్య
రూపంబులతోడ యమదూతలు సమాగతులై పాశంబుల సం
ధించుచుండిరి. ఆ సమయంబున రుద్రబాపకు లాకుమార ద్విత
యంబుపై మంత్రాక్షతలం జల్లిరి. వెనువెంటనే వచ్చి యట
వ్రాలిన శివదూతల పొడఁగనినంతనే యాదండహస్తలు పలా
యితులయిరి. వారిం బ్రమథగణంబులు తఱుముచు వెంబడించిరి.
ఇట్లు రాజకుమారులు శ్రుతిమంత్ర రక్షితులయిరి. వేదవిప్రు
లాశీస్సులఁబల్కిరి. రాజపుత్తులు స్థిరమనస్సులనొప్పిరి. ఆ భూజా
నియు నానందపూర్ణచేతస్కుండయి మహోత్సవంబుఁ బ్రవర్తిల్లఁ
జేసె. అందా భూజానిపురందరుం డామాని సింధురు ముందుగఁ
బూజించి యతఁడు ధరణీసురుల భోజనతాంబూల భూరిదక్షిణాది
కంబులంద న్పెను. పిదప వాపరాశకుల సింహాసనోప విష్టులం
గావించి యితరులుయగ్రోచితాసనాసీనులుకాఁగా తేఁడుందానుపవి
ష్టుండై యుండ నయ్యెడకు నానందందేగుదెంచె. భూకని ససంభ్ర
మంబుగ లేచి యెదురేగి యర్ఘ్యపాద్యాది విధులనెఱపి యాతని
తఱుఁగి స్వాగతంబిడి సుఖాసనోపవిష్టుంగావించి మెల్లఁగ నిట్టులడి
గెను. ఓహో దేవర్షి శేఖరా! యీరలు త్రిలోకసంచారులగుదా.
తామందందేఱింగిన యపూర్వ విషయంబుల మాకు బోధింపరే
యని వేఁడిన నన్విధాతృ మనస్సంభవుండువల్కుః. రాజేంద్రా!

నేనిప్పుడు కైలాసమునుండిరాక. త్రోవలోనేజూచినదిది. యమ
 దూతలు నీకొమరులఁ గొనిపోవచ్చి శివదూతలవల్లఁ బరాభూతులై
 నిజాధిపుండేరి జరిగినదెల్ల మొట్టవెట్టికోఁగా నందులకుంగుపితుండౌ
 యముండు తత్తణున వీరభద్రు డాయఁబోయి యాతనితో నిట్ల
 నియె: భవసంభవా! పురాకృత కర్మవశమున గతాయువులౌ
 రాజతనూభవులం గొనితెచ్చుటకయి పోయిన మా సేవకులను మీ
 దూతలు పరిమార్చ రానేమిటికయ్యా' యనవుడు నందులకుంగుపి
 తుండౌ భద్రుండిట్లు ప్రత్యుత్తరంచిడెను: అంతకా! చాలుఁ
 జాలు. అయితాయువులౌ వారిపొంతకు మీవారి నంపుటయుం
 బైఁగ నదివారించిన మావారి నంచుటయునా? చిత్రగుప్తులవల్ల
 సరిగాఁజెలిసికోక దూతలనంపఁదగునా?' యని మందలించె. అంత
 నాపితృపతి యావివర మారయఁబోయెను. చిత్రగుప్తుండు పట్ల
 లిఖితంబు నదివె. అందు వారికిఁ బండ్రెండవయేట నవమృత్యు
 భయంబుమాత్రమొదవి యదిదాఁటిన వెనుక నయితాబ్బ పరిమి
 తాయు వుండెడినని యచ్చో లిఖంపఁబడి యుండెను. అది కని
 వెఱుఁగువడిన యాపరేతరాజా వీరభద్రునిదెసకుఁ దిరిగి కేల్కొగ్గి
 తన యపరాధంబును సైరింపఁ బ్రార్థించియరిగె. నేనిపుడిదెల్ల నా
 కన్నులారఁ జూచివచ్చితి. పరాశరులవల్ల బోధతుండవై రుద్రాను
 స్థానంబుఁ గావించుట నీపుత్రులు మిత్తినైతిని మొత్తఁజాలి'రని
 తెలిపి నారదుండు వెనువెంటనే యచ్చటువాసె. అంతం బరా
 శరుండును తేనిం బుత్తుల దీవించి నిజాశ్రమంబునకుం బోయెను.
 రుద్రమహిమంబిట్టిది. కావునఁ దత్పతనంబొనరించుచు మృత్యుంజ
 యారాధనంబుఁ గావించువాఁడు జితమృత్యుం డయ్యెడి'నని శ్రీ
 గురుం డాదంపతులకు రుద్రమాహాత్మ్యంబు నవిస్తరంబుగా
 బోధించె. శ్రీగురుమూర్తికి రుద్రాధ్యాయంబునం దమిత పీఠి
 యని యెఱుంగునది. నామధారకా! రుద్రాధిపేక పూర్వకం

బుగా నిత్యంబు శ్రీగుర్వారాధనంబుఁ గావింపుమోయీ' యని
సిద్ధుండుదోధించెను.

క ర్మ కా ం డ ము — ౧౧ వ శ ము .

నామధారకుండు ప్రణతుండై యిట్లనుః సిద్ధమునీంద్రా!
శ్రీగురూత్తరుద్రమహత్త్వం బెఱింగించితిరి. మఱి గురుకథాక్రమం
బున నవ్వలి వృత్తంబు వినఁగుతూహలపడువాఁడ'ననఁగా సిద్ధుండు
నుడివెడిః నాయనా! చెప్పెద వినుము. ఆ పతిప్రతామణియా
సావిత్రి గురులకు బత్తిజొత్తిల్ల మ్రొక్కియిట్లభ్యర్థించెః స్వామీ!
ఎల్లప్పుడు నీపాదంబులే సంస్మరించుచుండఁ దగునట్లు నాకొక్క
మంత్రంబుపదేశింపవలయు'నన విని శ్రీగురుండిట్లు బదులిడియెః
అమ్మా! స్త్రీలకుఁ దమపతుల సేవించుటకంటె మోక్షసాధ
నంబు వేఱొందులేదు. మీకు మంత్రోపదేశంబుఁగావింపఁజనదు.
మున్ను శుశ్రావార్యునకు దీన ముప్పుసంఘటిల్లె' నన విని యా
యమయిట్లడిగెః గురూత్తమా! స్త్రీలకు మంత్రమేల యుపదే
శింపరాదు? శుక్రునకొదవిన యాపదయేమి? కృపమీఱసాకల్యం
బుగాఁ దెలుపఁగోరెద'నని సవినయంబుగా నడుగుటయు గురుండు
వల్కుః బిడ్డా! ఆ పూర్వగాథఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము. అది
దేవాసుర యుద్ధంబునాటిది. అయ్యెడ వజ్రినిహత దైత్య నైన్యం
బుల నసురగురుండు సంజీవనీ మంత్రోచ్ఛారణమాత్రంబునఁ బున
రుజ్జీవితంబులఁ గావించి సంగర రంగంబున నిల్చుచుంట నంతకాల
మునకు నసురవర్గంబున కోటమివాటిల్లకుండ. ఒకనాఁడింద్రుండు
శివసవిధంబున కరిగి యసురాచార్యువల్లఁ దమకౌచున్న యెగ్గును
గూర్చి మొట్టవెట్టె. అందులకుం గుపితుండౌ పశుపతి నందీశ్వ
రుంబిలిచి పరుగునఁబోయి భార్గవున్నోటఁ గఱచికొని రమ్మని
యానవెట్టె. ఆనందియు నట్లయని కుప్పించుచుంబోయి భ్యాన
నిష్ఠుండై కూర్చుండి యున్నవాని నాకవింగని నోటఁగొనివచ్చి
శివునదుట డించెను. అంభోధిని గుంభసంభవునట్ల కాలకాలుండు
కబళించి నిజకంఠస్థిత హఃలాహలంబున సీతుని భసితుంగావించు

నోయని దైత్యజాలంబునఁ గోలాహలంబొదవెను. ఏమైన నా
వామదేవుండు శనగ్రసనంబొనర్చి నిజోదరంబునఁ గొంతకాలము
వలకు దాచియుంచె. ఒక్కడ నాశిరస్సుదారుండు పరాకువడ
నాజతరస్థితుండు తన్ముతద్వారంబున నీవలికివచ్చె. అందొదవిన
శుక్రసంపర్కంబునన శుక్రాభిధానుండుగానయ్యె. అపుడాతఁడు
పరుగుపరుగున నిజశిష్యవారంబుంజేరి మరల మృతుల నెల్లర బ్రతి
కింపఁదొడంగెను. అదికని పురందరుండు చింతాకులిత మానసుండై
సురాచార్యుడెసంజూచి యిట్లనియె: ఆర్యవర్యా! దైత్యగురుల
దరివర్గంబున మృతులనెల్ల లబ్ధజీవితులఁగావించి వారిం బోరంబ్రేరే
పించుచున్నాఁడు. మీరాతని మించిన బుద్ధిశాలులరైయు మా
కట్లు తోడ్పడకున్నారు. మీరుపేక్షించుటలేదా? మతిమంతుల
రని పేర్కొగన్నవారలౌట ముందుగతి యాలోచించి నెలవిండు.
మహానుభావులరగు మీకు మాయెడ సంపూర్ణానుగ్రహమున్న
నాశుక్రిఁడు గిక్రిఁడు మమ్మెమియుంజేయఁజాలఁడు. మీరేద?
ఆ కపాలభృన్నుత ద్వారోదితుండేద?' ననుచుఁ బొగడొందిన
యాధిషణుండు సంతృప్తుండయి పురందరా! ఉపాయంబుఁజెప్పెద
వినుము. మంత్రము వట్కర్ణగంబయినంత నద్దానిన త్వంబడంగు.
ఇపుడెవఁడైన మోసకానిని విద్యార్థి స్వరూపమునఁ జేరనంపి
యాతని పూనికకు విఘ్నముఁ గలిగింపనొను. మావాఁడు కచుఁ
డందులకుఁదగ్గవాఁడే. వాఁడు ముత్రసారంబు హరింపఁగలఁడు.
సందేహములేదని బృహస్పతి వల్కి కచుంబిలిచి యిట్లదేశించె:
'ఓహి! నీవు విద్యార్థివేషమున శుక్రుని దాయఁదోయి యాతని
యెదుట నన్నునిందించి తత్పాదస్తేక్షక నిరతుండవై యుండున
ట్లుతనికి నమ్మకముఁగలుగఁజేసి యెట్టులయిన నాతనివల్ల నాసం
జీవనీవిద్య గ్రహించి రావలయు' నని యాజ్ఞాపించెను. అందుల
కింద్రాదులామోద మగపఱచిరి.

కచుండట్లపోయి భార్గవచరణంబులకొఱగి లేచి చేతులు
కట్టుకొని నముగ్రిండయి యాతనియెదుట నిలిచెను. అట్లు నిలిచిన

వానింగని యాతం 'డీ వెవ్వండ విట కిప్పుడు రానేమిటి' కని యడుగఁ
గచుండిట్లు మనవియొనర్చె: 'నేను విప్రకుమారుడను. స్వచ్ఛం
బగు భవద్యశంబు దశదిశలమోగఁగా నాచెవుల సోకినందున
మీపాదసేవను విద్యాభ్యాసంబుఁ గావింప వచ్చినవాడను.
మీరలు భక్తచింతామణులరుగదా. ఈదీనుని మొత్తాలించి పాలిం
పరే' యని సకరుణంబుగాఁ బల్కుఁదొడఁగె. అపుడా చిన్నవానిం
గన్న శుక్రునికన్నకొమరిత దేవయాని వానిలావణ్యంబునకు
మురిసి తనజనకుని దరిసి శేల్మోడ్చి యివ్వధంబునం బల్కె:
'నాన్నగారూ! యీవిప్రకుమారుండు మారుంగేరుశుభాకారుండు.
మీరీతనిమొడ నతిమాత్రంబగు ప్రేమఁగొని ఛాతునిఁగాఁ బరి
గ్రహింపవలయు' నని సాధిలావంబుగా వేడఁజొచ్చె. కావ్యుండు
ప్రియతనయ పలుకులు తోసిపుచ్చుట భావ్యముకాదని యెంచి
యాకచుం బరిగ్రహించె. క్రమముగావానిసతీర్థ్యలు వాడు శాత్రవ
పక్షపాతియకా కపటవేషధారి యనియుఁ దానిటనేర్చిన విద్యారహ
స్యంబుల నాసురలకెఱిగించినఁ దమకుఁ జేటుమూఁడెడి ననియు
నూహించి వానింబరిమార్చుటయే కార్యంబుగా నెంచిరి. ఒకనాఁడా
గురువుత్త్రుండీ నూతన గురువుగారికి సమిత్తులం గొనితెచ్చుటకయి
వనమునకేగెను. వారునువాని ననుసరించి వానిసట మట్టుపెట్టి
నెట్టనఁ గట్టలఁ గొనివచ్చిరి. కచుండంతసేపటికిని రామికి వగదిన
దేవయాని తండ్రితోఁ గచునినట కంపితిరి? ఇంకరాడయ్యేనే!
ఆతనివిడిచి నేనుభుజింపనొల్ల' ననియె. అంతఁ దత్పిత దివ్యదృష్టిం
బరికించి కచుండు గతప్రాణుండయ్యెనని తెలిసికొనియెను. అపుడు
శుక్రాచార్యుఁడు సంజీవనీ మంత్రోచ్ఛారణం బొనర్చి కచుని లబ్ధ
జీవితుఁ గావించి రప్పించె. కొంతకాలము కడచె. వీనిమనికికి
లోలోనఁ గ్రాఁగుచుండిన యచ్చొటి రక్కసులు మరల నొక్కడ
నక్కచునిఁ గాననసీమకనుగమించిన వారై వానిసటఁ బొలియించి
నిజాచార్యునిచే లబ్ధప్రాణుండు గాకుండుటకై వానిదేహంబు భస్మి
భూతంబుఁగావించి నలుదెసల విరియఁజిమ్ము యెవరియిండ్లకు వారు

పోయిరి. నాఁడు సంజవడినవెనుక దేవయాని తనతండ్రిగారి సన్నిధి
 కేగి తనప్రాణసఖుం డింక నిలుసేరఁడయ్యె నేమోయని దిగులు
 వడి పొగులఁజొచ్చె. ఆచార్యుండు తనబుద్ధిని సారించి వైత్య
 కృత్యంబు గుర్తించి యాపుమాపఁ బడినను నిజమంత్రబలంబునఁ
 గచుని సంప్రాప్త పూర్వాకారునిఁ గావించి రావించె. అందుల
 కచ్చెరువడిన యామచ్చరుతౌ దుశ్చరితులు పొచ్చెముగా వానిం
 దుగించి బూడిదఁ గావించి పానీయంబున మిశ్రీకరించి యాచార్యు
 లకే సమర్పించి త్రావించి మిన్నకుండిరి. వానింగానమి దేవయాని
 యాకరించిండుచు నాతని సగపటపకున్నఁ దాను వినంబుఁగోలి
 యసువు లుడిగెద' నని ప్రతినసేసె. అదివిని తత్పితృపాదులు
 యథాపూర్వంబుగ ధ్యానించిరి. కాని యాధాత్మం డెందుంగాన
 రాఁడయ్యె. అంత జ్ఞానదృష్టి న్నారించి నిజోదరగతుం గచుం
 గనుంగొనియె. అపుడు సుతవంకఁ జూచి అమ్మా! దితిజాధములు
 నన్ను మోసపుచ్చి వాఁడు మత్కుక్షిం జొచ్చునట్లొనరించిరి.
 వానినీవలికి రప్పింప నాకే ముప్పువాటిల్లునాయె. ఏమిసేయుదుము?
 పోని'మ్మనియె. తండ్రి పల్కులు తనచెవులకు ముల్కులుకాఁగా
 నాయానీ కుమారి కన్నీరు కాల్యలుగా రోదనముసేయుచు నిట్లు
 లనియె: అయ్యో, యెంతదుర్గతి ప్రాపించె! నేనాతని చెట్ట వట్టి
 సుఖంచుచుండ మీరలు కనిపట్టి యుందుదురుగదా' యని గంపె
 దాన పెట్టుకొని యుంటిని. ఇట్లు నిరాశ యయిన నేనింక బ్రదుకు
 లేద?' నన విని తజ్జనకుం డిట్లను: బిడ్డా! నన్నేమి సేయుమందు
 వమ్మా! నాకుఁ బ్రాణపాయము కలుగుట సహింతువా?' యన
 నాదుహిత యిట్లడిగెడి: నాన్నగారూ! ముందచెట్లు సంభవమో
 నాకుఁ దోఁపకున్నది. సర్వప్రాణ దాతలరైన మీకేడ? మగణ
 భయంబేడ?' నని యచ్చెరువుదోఁపఁ బృచ్ఛసేసె. అంత సుక్కు
 రుం డక్కుమారి కిక్కరణి వక్కాణించె: ఈసంజీవని నేనుదక్క
 నింకొక్కం డెఱుంగండు. తన్మంత్రం బొరులకుపదేశింపఁ జనదు.
 షట్కర్ణగంబగునప్పటికిఁగ్రమముగా మంత్రబలంబుడిందు. కావున

నీకచుని బ్రతికింపఁ జోవుట నామృతికేసుమీ' యనెను. అందుల కాకన్నియ తనకది జోధించినఁ దజ్జనకుని వెనువెంటనె మనఁ జేసిదఁగాదే యన, నాతండను: అమ్మా ! నారీమణులకు భర్త పాదసేవయే విధివిహితము. మంత్రజపంబు తగదు. దానంగల్లు దొసంగులు పెక్కులు. మీఁదు మిక్కిలి యుపదేవుకు మంత్రహాని యగు'నని పలికె. అందులకుం గినిసిన తత్తనయ, పోనిండు. మీమంత్రపటిమంబు దొఱంగకుండ మీరు నుఖంబుండుఁడు. నేనే ప్రాణత్యాగంబుఁ గావించుదాన' ననుచు మూర్ఛిల్లి నేలకు వ్రాలె. కన్యావత్సలుండాకవి తనపట్టిందేర్చి యూరార్చి యప్పుడు మంత్రోపదేశంబుఁ గావించి తానాకచుని మనిక్కికె జపముసలిపె. కచుండును భార్గవోదరంబును విదారించి నిర్గతుండయ్యె.

క. మృతపితసితు బ్రతికించెను

నుతమంత్రము దేవయాని † నోటనన బృహ

స్పతి పుత్రుఁడు ముమ్మార్చిని

మతిమంతుఁడు నేర్చెఁ గచుఁ డమరపతివొంగఁ.

ఇట్టుల నెట్టకేలకు నుద్దిష్టకార్యంబు సిద్ధింప సంతుష్టిఁగొన్న తచ్చాతుఁడు శుక్రాచార్యులకుఁ బాదాశ్రాంతుండయి, అయ్య గారూ! రాత్రించరు లింకిట నను మననీయరు. మీదయవల్ల విదై లెల్ల నేర్చితి. కోరికలు దీరె. మీరింక నాకు సెలవీయరే' యని వేఁడెను. ఆచార్యుండు తద్వివరయోక్తుల కలరి సెలవొసంగె. అట్లను జ్ఞాతుండై చనువాని నాయాని తానుత్తరీయంబుఁ జేరఁ జట్టుకొని యిట్లు లడిగె:

క. ననువీడిపోవనాయమె ?

నినుఁజేర్చినదానఁగాన † నీకిడ విదైల్.

జనకుల వేఁడఁగలేదే ?

మనిచితి నే మూడుసార్లు † మనువనువు పడన్ ?

అను సాధిప్రాయోక్తుల కభ్యస్త నయవచుండు కచుండిలుల బదులు పలికె:

తే. గురుకుమారివికావె ? సో ♦ దరివినాకుఁ ।

బ్రాణదానంబు నన్నాత ♦ వైతివయ్యె ।

నట్టినిన్నేడఁ ? బరిణయ ♦ మాడుటేడఁ ? ।

జెల్లి! పోనిమ్ము పైరింపఁ ♦ దగుదుతల్లి ।

యనిన వానిం దనయెడఁ గృతిఘ్నునిఁగానెంచి కోపించి,

తే. కూలఁద్రోయుదె? నాయాస ♦ కూటచిత్త ।

పడ్డశ్రమమెల్ల నీకును ♦ భగ్నమాతఁ ।

బదువుచదువెల్ల మఱచిపో ♦ వుదువుగాత ।

మనుచు శపియించెనా దేవ ♦ యానివాని ॥

అంతట, గురుపుత్తుండు నిజగురుపుత్రికిట్లు ప్రతి
శాపంబు పెట్టె.

తే. వ్యర్థముగ శాపమిడుటను ♦ బ్రాహ్మణేత ।

రకరపీడితవాదు శు ♦ క్రపసూతి ।

విహితమెఱిగియు మంత్రంబు ♦ దుహితకిడుట ।

నీదుపితకింక సంజీవ ♦ నియునడంగు ॥

అని పలుకుచు క్షణమాత్రం బటనిలువక కచుండిలుసేర.
నాఁటినుండి దిటజు లగతకులైరి. ఆతనివల్ల నిష్టార్థసిద్ధి గన్న సుప
ర్వాణులెల్లరు హృష్టులైరి. ఏ ప్లిసాప్రాయోజనంబున శుక్రుగి
డపాస్త్ర మంత్రసారం డయ్యెనని యెఱింగియు నింకే బుద్ధిమంతులు
మంతుల సింతులకుపదేశింతురు? స్త్రీలకు భర్తృసేవకా కన్యంబు
శరిణ్యంబే ? కాదే నేదేని వ్రతంబు తదనుమతింగార్థం' బనియె.
తద్గురు బోధితార్థంబుల గ్రహించిన యాసాధ్వీమణి కేలాగ్ని యగ్గు
రూత్తములతో నిట్లు విన్నవించె: స్వామీ! మీరేమన్న నదియే
మాకుఁ బ్రమాణము. భవత్పాద సేవనంబుగాక మాకింకేవ్రతము
లేల ? అయినను భక్తి తాత్పర్యంబు చెదరకయుండ నుదికిం గుది

రిక చిక్కనేదే ననుగ్రహింతురే నేమది యాచరింతు'మనుచుఁ
దదంఘులనంటె.

అంతం గురుండంతయు సంతసించి యాయ్ఱింటికి సౌభాగ్య
స్థైర్యాభివృద్ధి కరంబును దత్పతికి నృపతిత్వ సౌఖ్యప్రదంబునగు
ప్రతంబాక్కందు నుడివెడననియె. గురుకృపాస్లావితు లాదంబతు
లందుల కలరి యిట్లనిరి: దేవా ! దేవరవారి యాజ్ఞకు బద్ధులము.
గురువాక్కుల నుల్లంఘించువానికి నారకంబే సంఘటించెడిఁగాదే.
కావున దయచేసి సెలవిండు. మేమట్లు కావించువార' మనుచు
సాఁగిలఁబడిరి. నామధారకా! కృపాంభోధియా శ్రీగురుండు ప్రేమ
మీఱ నవ్వారికి విశ్వతారకం బొకప్రతం బిట్లుపదేశించె: కామ
హర్షణిచే శౌనకాదులకు శ్రీపురు షోభయాచరణీయంబుగ
నొక్కటి కథితంబయ్యె. అయ్యది పావనంబు. స్వచ్ఛందమూర్తియుఁ
బూర్ణానంద నిలయుండును నిరామయుండునా నీశుని భజించు
వానికి సర్వోష్ణంబు లొనగూడు. రాగియైనను విరాగియైనను దన్న
వ్వందు భజించు నవ్వానిదెసం బరమేశ్వరుండు కటాక్షంబు ప్రస
రింపఁ జేసెడి. అట్టి భవప్రీతికరంబును భవాబ్ధి తారకంబు నొనది
సోమవారప్రతంబు. అభవార్చన రూపంబభిలేష్టదం బీవ్రతం బన్నిట
నుత్తమంబు. పురుషులం దేయాశ్రమంబు నాశ్రయించిన వారు
గాని శ్రీల న్నమంగలులు నివ్రతంతువులునుగాని యిందు వాసరం
బులఁ బవలెల్ల నుపవసించి రాతిరిభుజించి యింద్రియ నిగ్రహంబుఁ
గలిగి మెలంగునది. దాననా ఫలంబు సుబోధం జాటకు స్కం
దోక్తం బైతిహ్యం బిటవివరింతు. సావధాన మనంబులతో
నాకర్ణింతునది.

ఆర్యావర్తంబున మున్ను ధార్మికరక్షకుండు నధర్మాచార
శిక్షకుండు నాపుణ్యాత్ముండు చిత్రవర్ణాఖ్యుండు రాజై యేలు
చుండ. అతండు పరాక్రమము మీఱ దుశ్శాత్రవుల నడంచి సర్వ
సంకర్షమృద్ధి గలిగించఁగచుండ. అతేడు సంతానార్థియై శివా

రాధనంబుఁ గావింపఁ దత్కృపా ప్రిని రూపలావణ్య సంపన్నురారా
కాంతిమతి యొకపుత్రిక ప్రభవించె. అదిడ జాతకవిశేషంబులం
దెలియ దైవజ్ఞుల రావింప వారిట్లనిరి: 'రాశేంద్రా! యాసల్లక్షణ
లక్షితాంగియా సుకుమారి ని సీమంతిని యనునామంబునఁ
బిలుచునది.

తే. మంగళతగారి నల్కిర్తి ✱ గంగయునెన ।
ప్రాజ్ఞతనదితి రూపశో ✱ భ దమయంతి ।
గౌనమునన్నిరి సాధ్వీత్వ ✱ ముననుసీత ।
కాంతినాచందు నీవట్టి ✱ కాంతిద్యుమణి ॥

ఈభాగ్యకాలిని దీర్ఘాయుష్మతియై యయాతవత్సర పరిమిత
కాలంబు తన భర్తతోడ రాజ్యభోగంబు లనుభవింపఁ జాలెడి'
ననిరి. శుభోదర్శంబులగు నాదైవజ్ఞుల పలుకుల కలరిన నరవతి
వారిని బహూకరించి యింపె.

కొంతకాలము కడచినవెనుక నొకానొక సాముద్రీక శాస్త్ర
జ్ఞుండు రాజనందర్శనార్థమేగుదెంచె. ఆతఁడు సీమంతిని చేతంగల
రేఖలం బరికించి యీయమ సులక్షణాన్విత యైనను బాపము ।
పదునాలవ యేటనే భర్తృవియోగంబుఁ గననై యున్నదినుమీ'
యనెను. పిదుగువంటియానుడిచెవిం బడినంతనే యొడయొడకడుపు
పగుల నేలంబడి మూర్ఛిల్లె. ఆజ్యోతిషీకుఁ డదికని విభ్రాంతిఁగొని
లేచిపోయె. అమాత్యప్రభృతు లాశ్వాసింపఁ గొంతవడికిఁ
దెప్పిఱిన యాభూకాంతుండు నిట్టూర్పు విడిచి సర్వమీశ్వరా
ధీనము. 'కానున్నది కాకయున్న కమలజాతన' ననికొని కాలము
పుచ్చుచుండె. సీమంతిని కవ్వమవర్షము ప్రవేశించె. అచిన్నారి
పొన్నారి తల్లి యొకనాఁడు ముంగిటఁ జెలికత్తెలఁ గూడి యాడు
కొనుచుండఁ దజ్జననీజనకులు కుమారీ పాణిగ్రహణంబుంగూర్చి
యోజించుచు ననతికాలంబున నాముద్దుబిడ్డకు సంప్రాప్తపడనై
యున్న వైధవ్యంబుంగూర్చి తలపోసి దుఃఖంపఁ దొడఁగిరి. వారి

మాటలు విన్న యాకన్నమిన్నయు నెన్నరానిచింత న్నక్తందివం
బులు వుచ్చుచుండె. అట్టియెడ నొకనాఁడు యాజ్ఞ వల్క్య మహా
ర్షుల యిల్లాలు మైత్రేయి యను సాధ్వీమతల్లి చిత్రవర్మ హర్షాన్యం
గణంబున న్నిలిచె. సీమంతిని యాయమం గని సబహుమానంబుగ
లోనికింగొనివచ్చి తన్నిర్మల చరణారవిందంబు లంటి యిట్టులవేడఁ
దొడఁగె: అమ్మా! నాపాలిటి పార్వతీదేవివై దర్శనం బొసంగిన
దానవు. నాకుసౌభాగ్యస్థైర్యోపాయం బెఱింగింపవలయు. రానున్న
యావన్నతకై నామనం బెంతయు ఖన్నమైయున్నది సుమ్మా'
యను నాబంగారుబొమ్మ యుమ్మలిక వాయనాయమ్మయిమ్మాడ్కి
బోధించె: సీమంతినీకుమారీ! సోమేశ్వరారాధనంబున నారాటంబు
వాసి నీసౌభాగ్యంబు సుస్థిరంబయ్యెడు' పనియె. అదివినియాకన్యా
మణి తత్రప్తకారం బెఱింగింపుమని వేడిన మైత్రేయి యిట్లు
బోధింపసాగె: బాలామణి! ప్రతిసోమవారమును బరిశుభ్ర
ముగానుండి భక్తితో గౌరీశ్వరులం బూజింపవలయు. అభిషేకంబు
వల్లఁ బాపనాశంబగు. పీఠార్చనంబున సామ్రాజ్యపదము లభించు.
సుగంధ పుష్పాక్షతాద్యర్పణంబులవల్ల సౌభాగ్యసుఖంబు లబ్బె
డిని. ధూపంబువల్లసౌగంధ్యంబును దీపదానంబునఁ గాంతిమ త్తయు
నైవేద్యంబువలన సకలోపభోగంబులును దాంబూల ప్రదానంబు
నం జతుర్విధపురుషార్థంబులును జేకులు. జపంబువల్ల నష్టేశ్వర్యం
బులును హోమంబునం గోశసంపూర్ణతయు స్తుతివల్ల సమృద్ధియు
విప్రభోజనంబున సర్వదేవతా సంతృప్తియు సమకూడెడిని. ఇట్లు
సోమవారవ్రతాచరణం బొనరించుటం బాపక్షేశభయ నాశం
బయ్యెడి' పని యుగ్గడించి యయ్యాజ్ఞవల్క్యంగనామణి తన
తోవంబోయెను.

అంతటనుండి సీమంతిని యంతరంగంబున నెంతయు బత్తి
జొత్తిల నత్రైఱంగున ప్రతాచరణంబునకుం గడంగె. ఆయమ
ప్రతనిష్ఠంగని తత్పితరులుం బొంగిరి. పెండియు భూమండలాధిపుం

జేది యెట్లుండిన నివాహయోగ్య వయస్కురాత తనకొమిరకు
 వర్తనరవకు నరసి పరిణయంబు నెఱపుట కర్తవ్యంబుగా నిరూ
 పించికొని రాష్ట్రాంతరంబుల వరాన్వేషణంబుఁ గావింపుమని
 యమాత్య కేళుకు నియోగించె. ఆతండరసి యరసి నలగోత్ర
 సంజాతు నింద్రసేన మహీపాల తనూభపుఁ జంద్రాంగవైభవుఁ
 జంద్రాంగదాంబీతుం గొనితెచ్చె. వధూ జననీజనకు లాతని గుణ
 రూప సంతదల కలరి యనురూప దాంపత్యంబు కలిగడినని
 మురిసిరి. కొలఁదిదినాలలోనె సుముహూర్తము నిశ్చయింపఁబడియె.
 దిగ్దేశ రాజన్య బంధునివహంబులెల్ల రాహూతులైరి. మిన్నగా
 నన్నిసన్నాహములు న్నెఱవఁబడెను. ఊరెల్ల వలంకరించిరి.
 పెక్కులు తౌర్యత్రికంబులతోడ దిక్కులు విక్రటిల్లె. సీమంతినీ
 చంద్రాంగద రాట్కుమార వివాహమహోత్సవం బెంతయుం
 బరిధిల్లె.

సీ. వరుసకు రమణీయఁ డ పారిబర్హంబు దా ఁ

సీదాసజనమును ఁ జెందఁజేసె ।

సముపాగతానేక ఁ జననాథులకు వర్హ ఁ

సన్నానములొసంగి ఁ సాగనంపె ।

వేదవేదాంగజ్ఞ ఁ భూదేవతాభరి ఁ

కిష్టార్థమృష్టాన్న ఁ తుష్టిఁగొలిపె ।

నిజరాష్ట్రగతజనా ఁ నీకంబునకు నెల్ల ఁ

గాంగేయచేలము ఁ ల్కట్టనిచ్చె ॥

గవివరేణ్యులనరసి రాం ఁ కవములొసఁగె ।

గాయకాళికఁ దగురితిఁ ఁ గాన్కలిడెను ।

బంధువర్గంబు నానంద ఁ వఱచిపుచ్చె ।

బుత్రికాపరిణయవేళఁ ఁ జిత్రవర్మ ।

పిదపఁ దనగారాపుఁబట్టి నెడఁబాయనొల్లక యెల్లు నిల్లుట
 మున కొడఁబఱచె. అట్లా నవవధూవరులు రాచిల్కయు గోర్యంక

యన్నాఁగఁ బరస్ప రానురాగలత లల్లిబిల్లిగ నల్లికొన నల్లిలితం
బుగా నటఁ గాఁపురంబు సేయుచుండిరి.

ఇట్లుండ నొకనాఁ డారాజపుత్తుండు జలక్రీడార్థము కాళిందీ
తటంబునకేగె. ఆయేటి కీవల నావలను జతురంగ బలంబులు
తీర్చియుండెను. చంద్రాంగదుం డాయమునా జలంబుల హర్షంబు
తోడ నవ్వలిగట్టుచేర నీడదొడఁగె. ఆతండ్లటలో నట్టుకొనిపోయి
తుదకు నట్టేటమునిఁగె. ఆయ్యా ! పట్టుకొనుఁడు పట్టుకొనుఁ
డని యిరుగట్టులనుండి రొడగా నెల్లరొక్కపెట్టునఁ గేకలువేసిరి.
సాహసులౌ ధీవతు లందుఁటికి యగాధజలంబుల నిటునటు గాలించిరి.
వెదకుడు వ్యర్థమయ్యె. సేవకులెల్ల రాదుర్వార్త తేనిఁజూక
పాప వెనుకంజ వేయఁజొచ్చిరి. తుదకొక్కఁ డెట్లోపోయి నివే
దించె. అదిచెవిసోఁకినంత నాయేలిక నేలంగూలి మూర్ఛిలైనను.
తత్పుత్రియు నదివిని యడలుచుఁ బ్రాణత్యాగంబుఁ గావించుకొ
నంసిద్ధురాలయ్యె. తేఁడు వెంటనే తెలివితెచ్చికొని యాపె నిన్నవా
రింపించియాకూఁతు న్నారందోఁగొని యమునాతీరంబునకుంజనియె.
యమునాతరంగములు పొంగి పొరలినట్లు సీమంతిని యంతరంగంబు
నుండి దుఃఖంబు పెల్లుగొన నాపె యిట్లనియెః కాలకాలా! పదు
నాలవయేట నిట్టిగతి పట్టనున్నదని యెన్నాళ్లనుండియో నీకాళ్లకు
ప్రమొక్కినదెల్లఁ దుదకిట్టేటఁబడెనా? సోమేశ్వరా! నిన్నాశ్ర
యించిన సాభాగ్యస్థైర్యంబు గల్గెడినను మైత్రేయివాక్కు యాధిగా
నమ్మి యర్పించితినే. శరణన్నదావను. చిన్నదావను. నన్ను
పేక్షించితే! హర హరా! యని విలపించుచు నేటిలోఁ బడఁ
బోయెను. చప్పునఁ దత్పితరు లామెం గవుఁగిలించికొని పొగులఁ
జొచ్చిరి. మంత్రి పురోహితాదు లెల్లరుం జింతాకాశ్రింతులైరి.
ఇంద్రసేనుని కీవార్తతెలిసె. పుత్రికోకార్తులౌ తలిదండ్రులు
హాహాకారంబులు సేయుచు నటకువచ్చి తలలు బాఁదుకొనుచు
ఁగుణనిధి! కుమారా! కుమారా! యని నేలం గూలిరి. అటఁ

గల వేనవేలు పొరులందుఁ గనులఁ దడివెట్టనివారు లేరెరి. సీమం
తిని, ప్రాణనాథా ! నన్నుఁగొనిపోవవే' యని రోదనముసేసి
తుదకేమైనం దాను భర్తనుగమనం బొనర్చితెడ నని యందు
లకుం దలపడెను. ఆపెతండ్రి పురోహితు నది విహితమాయని
యడిగె. ఆవిప్రుండు శ్రవమగవడ నప్పుడు సహగమనంబెట్టు?
ఇంతకు నాతఁడు మరణించెనో లేదో నిశ్చయము కాలేదయ్యెను.
శవము దొరకువలకు నిరీక్షింప వలసినదే' యనితెలిపె. నరేంద్రుం
డును విధియలంఘ్యమనుచు సుద్దులెన్నేనిఁ దద్దయు నాపెకు
బోధించి యెట్లో బుద్ధి మఱలించి యింటికింజేర్చె. ఇంద్రసేనుండు
దుర్భర పుత్రశోకార్తుండై యెవరెన్నిచెప్పినను వినక సకలసుఖంబు
లుడిగి మఱిచెడి యుండఁగ దాయాదు లాతనిరాజ్యం బవహరించి
పాప మావిషాదమగ్న వృద్ధదంతులం గారానిబద్ధులఁ గావించిరి.
చిత్రవర్మ కాలవశమున నట్టి దార్భాగ్యంబు ప్రాపించిన తనయేక
పుత్రిక నేఁదాది కడచిన వెనుక వైధవ్యాచారంబు యథావిధి
నెఱపుదువు గావుతమని కంటికి తెప్పమైఁ జూచుకొనుచు నట్లో
కాలక్షేపము సేయుచుండె. సీమంతిని మాత్రము శోకాకులిత
మానస యయ్యు భక్తిమీఱఁ దదేకదీక్షతో సోమవారవ్రతంబు
నెఱపుచునే యుండెను.

ఇక నేటంబడిన యాచంద్రదాంగదుం దేమయ్యెనో చెప్పవ
లెనుఁడు. అందుమునింగిమ్మరప్రాయుండై యున్నవాని నాతని నాగ
కన్యకలు సుధాసేకంబునందేర్చిపాతాళలోకంబునకుఁగొనిపోయిరి.

మ. అవసీనాథ కుమారకుండు కన న † బ్జారివ్రభాభాసురం
బు విశాలోన్నత వప్రగోపురయుతం † బున్నిర్మితానేక ర
త్నవిరానోజ్జ్వల భర్మహర్మ్య మహిరాఽద్ధామంబునందున్నభా
భవనాంచత్పణిరాజ రాజితమణి † న్మధ్యస్థితం దక్షకున్.

తరుణీజ నానేక పరివేష్టితు నాపీతాంబరుం జంద్రాంగదుం
దత్యాశ్చర్యంబు దీపింపంగని వివతుండయ్యెను.

ఆపాపతేఁ డీశుభలక్షణాన్వితం దెవ్వం డిటురానేమిటికని
యాతనిం గొనితెచ్చిన వారినరసె. వారాతని వంగడం బెఱుంగ
మనియుఁ గాళిందీ జలంబులందు లభింపం దామటకుఁ గొనివచ్చిన
వారమనియు మనవియొనర్చిరి. అంత నానాగేశ్వరుం దాతని
యూరుం బేరును జననవృత్తంబు నటకుం జేరినసిమి త్తంబును జెప్పు
మనియె. అందులకానుకుమార కుమారకుం డిట్లు బదులువలిశః
నాగేంద్రదా ! పుణ్యశ్లోకుండు నిషధేశుండు నలుండెందుఁ గలిగ
నం దుదయించిన యింద్రదాసేన నరేందుఁ తనూభవుండను. నన్నుఁ
జంద్రాంగదుఁ డందురు. నేనత్రవారి యింటికిగి దైవయోగంబున
యమునా జలంబుల మునింగితిని. అట్టి నన్ను వీరిటకుఁ దీసికొని
వచ్చిరి. ఏమాయెనేమి ? నాజన్మమిట్లు నేటికి నఫలతఁ గాంచి
నది. భవత్పాద దర్శనంబునం గృతార్థుండనైతి' ననుచు సాష్టాంగ
ప్రణామంబుసేసె. ఆయ్యహిపుం దాతని కభయ ప్రదానంబుసేసి
వెండియు నిట్లు పృచ్ఛసేసెః రాట్కుమారా ! నిన్నుంజూడ నిర్మల
హృదయుండవుగా నగపడుచున్నాఁడవోయీ. మీయింట
నేదేవునిఁ బూజించుచుందురో చెప్పుమా' యనెను. అందులకు
నిషధేశాత్మజం డిట్లుప్రతివత్కెః భోగీశా ! సర్వేశుండు సదా
శివుం దాసోమేశుం గాకింతెవ్వరిని గొల్తుము ?

చం. ఎవఁడు రజఃప్రకాశత ని ♦ దెల్ల సృజింపఁగ స్రవ్యయ్యె స
త్వవిశదతస్త్వగత్థిస్థితికిఁ ♦ దాహరియ్యెఁ దమఃప్రచారమం
దుపలసెరుద్రుఁడై తనకుఁ ♦ దోచిన భూతమయుండునా నన
క్తవిషయఁదా నిరంజనునిఁ ♦ దక్షక కుండలుఁగొల్తునక్షయం.

అన విన్నంతనే యాపన్నగాధిపుం డన్నరేంద్రనూను
నానందంబు మీఱ బుజ్జగించి, విశాలరాష్ట్రంబు నమూల్యరత్నం
బులు నొసంగెద నిట సకలోప భోగంబు లనుభవించు చుండుము.
ఈపాతాళరాజ్యం బనువమంబునకంటకంబు. ఇట్టిది భూలోకంబున
దుర్లభంబు. ఇయ్యెడ నమృతంబు వాపీకూపతటాక పూర్ణంబు.

ఇట కుఱామృత్యు భయంబులు మృగ్యంబులు. ఇచ్చోట స్వప్న వస్థ యనునదే యెవ్వారు నెఱుంగరు. ఇయ్యెడ సుఖానుభవంబు నందు' మని పలుభంగుల బోధింప నందులకుఁ జంద్రాంగదుం డిట్లనియె: రసాతలేశ్వరా! మీయవ్యాజప్రేమ కమందానందంబు నొందుచున్నాను. కాని మాతల్లిదండ్రులు మదేకపుత్తులు. వీర్యురాలు పమనాలుగేండ్లది. సువ్రత. మొన్ననే చేపట్టితి. ఆప్రేయసి యందు నామనంబు లగ్నంబై యున్నది. పుత్రకో కాదులొ పితరుల పాదంబులకు మ్రొక్కి వారిని దక్కించికోవలయు. ముదిమిచే వారును ముగుదతనమున సుదతియు నేను మరణించితి ననుకొని యనువులు వీడుదురేమో! మీపాద దర్శనంబున భవ్యతఁ గంటి సంతయేచాలును. వారింజేర నెలవీయఁ గోరువాడ' నని మ్రొక్కెను. తద్రాట్కుమారునడఁ గద్రూనుతుండు దయార్ద్ర వృద్ధయుండై యాతనినమృతంబుఁద్రావించి తత్సతీకొఱకు సుధా పూర్ణఘటం బొసంగి యమూల్యరత్నాంబర భూషితుంగావించి నిజతనయునిఁ దోడిచ్చి తనను స్మరించిపమాత్ర నవుడైన నిష్టార్థ సిద్ధి యొనగూర్తు' నని లాలించి మించిప్రేమించి మనోరయంబు స్థాయంబుం బూంచి యుండె. చంద్రాంగదుండును గృతజ్ఞతా పూర్వక ప్రణామంబులతో నెలవుఁగొని నాగపుత్తునితోడ నయ్య శ్వంబుపై సధిరోహించినంత మృణమాత్రంబునఁ గాళిందీతరంగిణి నటముపింగె నటందేలె. నాఁడిందువాసరమయ్యె. తత్సతీమణి సీమంతిని వ్రతాచరణ నిర్వహణార్థము సదీజలంబుల నవగాహం బొనర్చు సఖసహితంబుగాఁ దత్తటంబున కప్పుడ చేరెను. ఆయమ జలమధ్యంబునుండి నిర్గతుండౌవాని నాగకుమారద్వితీయు నద్వి తీయ ప్రభావిభాసితు సపూర్వఘోటకారూఢుం గాంచి యాతండు మాఱురూపంబున నేతెంచిన పూర్వదేవుండో లేక మానవుండో నిరూపించికోఁజాలక మహాశ్చర్యంబు గదుర నిశ్చివ్యత నిర్నిమేషంబుగఁ జూడఁదొడఁగె.

ఉ. ఈసాబగీవ్రకాశమిటు ♦ లెన్నఁజెలుంగని సౌరభంబు భా
భాసుర భూషణాంబర శు ♦ భ్రపతిపాదక లక్షణంబులే
మీనుకుమారవైఖరి సమీహితమూర్తిమనోహరుండయే
మోసరివారు లేరికన ♦ నూయనుచుండలపోసి నెంతయు

ఈవిభీతవారిజేక్షణ యెవ్వతయో యని యానాగలోకా
గతుండును బరికింపఁజొచ్చె: నాప్రియురాలు కాదుగదా. రత్న
హారంబులుం గంఠసూత్రంబుం గానరావే. పసపుఁ గుంతుమును
లేవే. చింతాకాంతస్వాంతగా నగపడుచున్నదే' యనికొనుచుఁ
దక్షకుం డలఁచి తననొరులు గుర్తింప కుండెదరు గావుతమనుచుఁ
దీరంబునంతేరి యటడిగ్గి కూరుచుండి యింతలో నింత మార్చే
మనుకొని సీమంతినిం బిలిచి యిట్లడిగ: 'నీపేరేమి ? నీజననీ జనకు
లెవ్వరు ? నీవెవ్వరిదానపు? చిన్నతనమున నిట్లుఖిన్నురాలవైయున్న
దానవేమి? చెప్పుమా' యనిన నాయమకువీధాభయ విషాదాశ్చ
ర్యంబులు పెనంగొన బదులాడ నోరాడమి సాధిప్రాయంబుగాఁ
దానా సకియదెసం జూచినంత నాయుంతి యాతని కిట్లు నర్వంబు
నివేదించె: 'ఈమెపేరు సీమంతిని. తండ్రిగారు చిత్రవర్మాభిధాన
మహీపాలురు. ఈపెచ్చెట్టినది చంద్రాంగదాఖ్య నిషధేశుని.
ఆతం డియేటనే కొంతకాలము క్రిందటఁ బడిపోయె. అప్పుటి
నుండియునీమెనిద్రాహారములువీడికంటికిన్మంటికినేకధారగానిట్లేడ్చు
చుండును. లావణ్యంబుం గోల్పోయె' ననవిని లోలోనఁ గుం
దుచుఁ బైకిఁ గరుణము మెలయునట్లు 'సాపమీయమ యత్రమామ
లేమైరి? ఈమె యిక్కడికి రానేల?' యనియె. అందుల కాచెలియ
అయ్యో! పుట్టెడుదుఃఖముతోనే వారు మూలఁబడఁగ వారిపాపిష్ఠ
దాయాదులు తుదకు వారిని బదభ్రష్టులం గూడఁ గావించి చెఱ
సాలలం దోర్చియించిరికాదే! నాఁటికిని నేఁటికిని మారాకుమారి
యేవిమానినను దనసోమవార వ్రతాచరణంబును మాత్రము
విడువక నెఱపుచున్నది. అందులకే స్నానార్థమిట రాక' యని
పలికె. అప్పుడు సీమంతిని సఖివంకఁ జూచుచు నిట్లను: 'వీర

వ్వకొ కామరూపులుగా నున్నారు. నరరూపంబున నిటదీగిన గంధర్వులో, సిద్ధులో, దేవతలో కావలయు. వీరలు మనలనిన్ని ప్రశ్నము లడుగ నేమిటికోకదా! ఈయా పుత్రచూడ స్వజనంబుగఁ దోచు. పోలిందిన... ననుచు నర్థోక్తిలో నతిదీనముగా విలపించుచు నేలం గూలెను. అందనుక డెందంబునందలి కుండదంచితొన్నవాఁ డామందయాన చందంబుం దిలకించినంతనే యశ్రుబిందువులు చిందం గనులొత్తుకొని దరికేగి మెల్లగ నిట్లు చెవిలోఁజెప్పిఁ బించితింపకుము. కొంచెమాగుము. నీపెనిమిటినుఖముగా నున్నాఁడు. సమీపముననే యున్నాఁడు. నీవ్రతప్రభావమువల్లమూడవనాఁటికే వచ్చునులెమ్ము. ఇది రూఢిగా నమ్ముము. ఈశ్వర సాక్షికముగాఁ జెప్పుచున్నాను. ఆతం దొక్కటియు నేనొక్కటియుం గాదు. కావుననే యిట్లు చెప్పఁగలిగితిని. కాని యిది నీమనముననే యుంచి కొమ్మును మృదువాక్కులు చెవిని సోఁకినంతనే యాపె యొడ లెల్ల గగుర్పొడిచె. కనులఁ జేమాశ్రువులు పుట్టిల్లె. అపుడాతని ముఖలక్షణంబు లుపలక్షించి తనలోఁ దానిట్లునుకొనును.

చ. ఇతనివచఃప్రచారములఁ హీన ముదావహము ల్బుఖంబు న
స్మితమరవిందసుందరతఁ జెన్నగు కన్నులఁ జెన్న లన్నిటం
బతియగునే మొ! యెట్లగు? నభాగ్యత నబ్బు నెట్టియోగ్యత
ల్వితయుగుఁగాకయాహలెటఁవిందుమ్రమందినవారినొందుటలో?

ఏమి యీభ్రాంతి! యిదికలగాదుగదా! గాఢీతం జేమాస
గాఁడో వేషధారియో కానువచ్చు. గాదుగాదు.

ఉ. ఏయెడ దుర్లభంబు కలఁ దే? పరమేశ్వర సత్కృపాప్తి భ
ద్రాయత మూర్తిమున్లువలఁ యాశ్రయి యానడంచుకీర్తిత
దేయిల నగ్నిదగ్గబ్రదిఁ కించె మదాలసఁగాదె యపు మె
త్రేయివచించినట్టలఁ బఁ తిన్వరదుం డల సాంబుఁడిచ్చునో!

యని పరిపరివిధాల నాలోచించుచుండఁ జంద్రాంగదుండు
జననీజనకుల యిదుమలఁ బాపుట ప్రథమకర్తవ్యం బనియెంచి

యాయమ నటడించి తురగంబుపై నధిరోహించి నాగపుత్త్రు
వెంటనుంచికొని నైషధాభిముఖుండయ్యె. వారు మనోవేగంబున
నారాష్ట్రంబునం జేరిరి. ఇంద్రసేనాత్మజాండా దుర్జ్జితృణా జ్ఞాతు
లకు నిజాగమనం బెఱింగించి చాత్యంబునెఱవ నానాగపుత్త్రు
నంపెను. ఆతండు పురోగామియైయాధూర్తుణా శాత్రుల నివ్వధిం
దీవ్రంబుగా మందలించె: దుష్టులారా ! ఇంద్రసేనుని కొడు కేటఁ
బడి మడిసెఁగదా యని స్వామిద్రోహంబుఁ గావించి రాజ్యం బవ
హరించి కులుకుచున్నారు కాఁబోలు. చాలుఁజాలు. చంద్రాంగ
దుండు పాతాళలోకంబునకేగి యహిరా ద్దర్శనంబుఁ గావించి
తిరిగి వచ్చినాఁడు. మిమ్ము మట్టువెట్ట నున్నాఁడు. మీకుఁబ్రాణ
లైన దక్కించుకొనిచ్చకలదే నిప్పటికైన వెనువెంటనె తత్పితను
సింహాస నారూఢుం గావించి యాతని తెదురేగి శరణుఁజొచ్చుటయే
కర్తవ్యంబు. లేదేనిఁ దత్సహాయార్థ మరుదెంచిన నేనే ముందు
మిమ్ము మ్రొందించువాఁడ' నని యుద్ఘాటించెను. ఆకూరవాక్యం
బులు విని విభ్రాంతిఁగొని యిట్లతనికివారుబదులువల్కిరి: నాగ
కుమారా! మాదిపొరపాటే. ఇదిగో శరణాగతుల మగుచున్నాము.
మమ్మెట్లయిన మన్నించి విడుచునట్లు మీరు తోడ్పడుఁ' డనుచుఁ
బదభ్రష్టులౌ నాముదుసలులనప్పుడ నబహుమానంబుగాఁగొని
తెచ్చి వారికిరాజ్యపదం బొసంగిరి.

అంతనా నాగపుత్త్రుం దావృద్ధరాజున కంజలి ఘటించి
యిట్లులవిన్నవించె: రాజేంద్రా! శేషసదర్శ నార్థమరిగిన మీచం
ద్రాంగదుండు పాతాళలోకంబునుండివచ్చియున్నవాఁ' డన్నంతనే
యాతండు నిల్లాలును మూర్ఛిల్లిరి. అంత నానాగపుత్త్రుండును
శైత్యోపచారంబులు గావింపఁజేసి వారిందేర్చి, మీకష్టాలు
గట్టెక్కినవి. మీపట్టిం జూచికొనుం'డనవుడుఁ బట్టరాని సంతోష
ముతో వారూరెల్లనలంకరింప నానతియిచ్చి మంత్రిపురోహితాదు
బంధు పరివారసమేతముగా నెదురేగిరి.

సే. అడుగడ్డునం దను ♦ కొడుకేడనేడ నం

చొడయఁడు నేవేరి ♦ యడుగుచుండ ।

మంత్రి ముఖ్యులిదేమి ♦ తాంత్రికంబంచునా

లోచించు చత్యాస్తః ♦ జూచుచుండ ।

నేనేండ్లశనివోయె ♦ నేకాదశగురుండ

టనుచుఁబురోహితు ♦ లాసఁగొలుకుఁ

జచ్చినవాఁడంట ♦ వచ్చినాఁడటవింత

యనుకొంచు నెందతో ♦ యనుసరింపఁ

బెక్కుమంగళవాద్యము ♦ ల్పిక్కటిల్ల ।

జయజయధ్వానముల్జను ♦ ల్గులుపుచుండ ।

నశ్వమునుడిగ్గివచ్చి చం ♦ ద్రాంగదుండు ।

పితరులపదంబులకు మొక్కిక్కఁ ♦ బ్రీతిమీఱఁ

వారాతనికానందబాష్పాక్షతలు శిరంబుననిడి ప్రేమడిం
గఁగిలింపుకొని మహాసందాంభోధి వీచికా పరంపరల నవగాహ
క్రీడలందేలిన కొంతసేపటికి గద్గద స్వనములతో, ' నాయనా!
నీవులేనియెడ జీవచ్ఛవంబులమై యన్నమాకుఁ బ్రాణదానంబుఁ
జేసినాఁడవోయీ' యన విని బాష్పపూరి తాక్షుండ నాచం
ద్రాంగదుండిట్లనెను: ' నేను మీకు శత్రుండనే కాని పుత్రుం
డనా ? కాకున్న నేను రసాతలంబున నుఖానుభూతి నొందుచు
నాకొఱకయిమిమ్మిన్ని కష్టాలపాలు చేయఁదగునా ? అమ్మా !
మీహృదయ మంతమృదుళమో నాగుండె యంతబండయయ్యె
గదా. మాతృదుఃఖంబును గుర్తింపని పుత్రుండు శివల మల
ప్రచాయుండకాని వేఱుకాదు. మాతృజాముం దీర్చికొఁ జాలు
జనుం డిలనుందునే? ఇవాని యన్నం గన్నతల్లిగాక వేరొకత
యన్నదా ? కావుననేకదా , నోమాతుః పరాదేవతా ' యని
శ్రుతు లుద్ఘోషించుచున్నవి. అట్టితల్లి నేడిపించినవాఁడు సంతతి
లేనివాఁడై యేడు జన్మాల దరిదుర్గిడై దుర్గతులపాలైపోవునను
మొదలైన వాక్కులతో నాతండు మాతృపితల యెడం తనకుఁ

గల బ త్తి పెల్లివిరియఁ జేయుచుండెను. ఇట్లుండ బంధు ప్రముఖులు నింకంగల పౌరవర్గంబులుం జూడవచ్చిరి. వారినందఱు నాతండు సాదర వాక్యంబులం బరామరిసించిన మీఁదట నెల్లరకు నయనోత్సవంబుగాఁగా నగరంబునం బ్రజేశించె. అంత నాప్త సంప్రశ్నంబున వారికిఁదాఁజూచిన నాగలోక విశేషాలు నిచటి మూడేండ్లు తనకట మూడుదినాలుగా మాత్రమే కడచిన విధమును దానట నందిన యాదరణము మున్నుగాఁగల ముచ్చటలతో నెచ్చరికఁ గొలిపి వారివారిని యథోచిత వస్తుభూషణాది సత్కారంబులం దన్ని యంపెను. నాగపుత్త్రునిఁగూడ నర్హరీతిని సత్కరించి వీడ్కొల్పె. పిదపఁ దానహిలోకంబునం బడసిన వానిఁ బితృపాదుల కర్పించి నమస్కరించె. అపుడింద్రసేనుం డిట్టులననుఁ : ఇంతకును మనసీమంతిని దైవశాలిని. తచ్చివారాధనంబునన యివ్విధంబున నాపెసాభాగ్యంబు దక్కిఁగాని వేఱుకాదు. కావుననీకల్పవృక్షఫలాదికంబుల న్ముందుమాఁకోడలికందింప వలయు'ననుచుఁ బుత్రాగమన శుభవార్త చిత్రవర్మకఱింగింప దూతలనంపె. వారు నొక్కగంతునంబోయి యా భూకాంతునకుం దెలిపిరి. ఆ ధారుణీశుండు నవ్వారి కవ్వారిగా వస్తుభూషణాది సత్కారంబులఁ గావించి వెనువెంటనే యింద్రసేను సపుత్ర కళత్ర మిత్ర బాంధవంబుగా మహోత్సాహంబున రావించి బహుకరించెను. అయ్యెడఁ దననోముపంట యగు నాదంటంగని ముఱియుచుఁ గృతప్రణామయా సీమంతిని సరి మణిఁ జంద్రసేనుండు పిత్రాజ్ఞను దాఁగొనితెచ్చిన యమూల్య వస్తు జాలంబెల్ల నొసంగి యమృతంబు సేవింపఁజేసెను. అట్లు పీఠపీఠయావయు దివ్య వస్త్రాలంకార భూషితయు నానాయోషా మణి రతీనను ప్రభావతియై భాసించె. ఆదివ్య సుందర విగ్రహుల కొండొరులందు మున్నుండిన ప్రేమ మిప్పుడు కోటిగుణమ్మయ్యె. వారంతట నిషధరాజ్యాభిషిక్తులునై యయుతవర్షపరిమితముగా సకలోప భోగంబు లనుభవించిరి.

సోమవారంబులందు గౌరీశారాధనంబుఁ గావించుటవల్లనే కదా యల్ల సీమంతిని కిష్టార్థంబు లబ్ధులైనదనుచు శ్రీగురుండు తననుపదేశింపఁగోరిన దంపతుల సంబోధించి యాసోమవారవ్రతం బాచరించిన యెడల సకల సౌభాగ్యాఖండశ్రీ పుత్రసౌత్వాది సంపత్తు లొనగూడెడి' నని బోధించె. అపుడాశోతలు యతి నేత నిట్లు వృచ్చచేసిరి: 'స్వామీ! సకలార్థ హారకంబును భవాభితారకంబునగు భవత్పాదసేవ చాలదా? వేదవ్రతంబు లేల? త్రిమూర్తి స్వరూపులరైతిరి. ఆమరణంబు నిరంతరము భవచ్ఛరణ స్మరణం బొనరించునట్లు దీవింపరాదా? ' యనవిని శ్రీగురువు లిట్లునుడివిరి: 'నాయాజ్ఞయిది. వ్రతముసేయుండు. అట్లానరించుటవల్లఁగాని మీసేవ నాకందనేరదు. కావున నట్లాచ రింపుఁడు. పొం'డని యాయాల్మగల న్వడ్కొల్పుచుండె.

అప్పటికిఁ దమపుత్తుఁడు దత్తాత్రేయుఁడు గురుకృప నారోగ్యముఁ గన్నవార్త విన్న గోపీనాథుండు దారసహితుండై యటకుఁజేరె. ఆవృద్ధదంపతులును నిజపుత్ర ప్రాణదాతలౌ నారసింహుల పాదంబులఁ బూజించి మహోత్సాహంబుతోడ సహస్రబ్రాహ్మణ సమారాధనంబుఁ గావించిరి. పిమ్మట గురు పులసెలవొంది వారెల్లరు స్వపురంబున కరిగిరి. సావిత్రి దత్తాత్రేయులు గురూక్తవిధిని వ్రతంబాచరింప వారికిఁగాలక్రమంబున నేవురు సుతులుపుట్టి పూర్ణాయువులై వర్ధిల్లిరి.

దీన శ్రీగురు యశశ్చంద్రిక దిక్కులకెక్క. చక్కరకంటె నిక్కథను నిక్కముగా నెక్కువ రుచికలదు. కొలిచిన నద్యః ఫలదాతనుగదా కొలువవలయు. శ్రీగురుం డట్టిఁడు. తచ్చరి త్రంబు పవిత్రంబు. తద్భజనం బచిరాఖిలాగ్ధదంబు.

తే. ఎదుటఁగనుదానికుపమాన • మేటికయ్య ।

వినమె ముంజేతి కంకణ • మునకు నద్ద

మెన్నుచందానస్వానుభవ వైకవేద్య !

మమృతపానంబుమైదీన ? నల్బు సుఖము॥

అని సిద్ధుండు నామధారకునకు బోధించెను.

కర్మకాండము — ౧౨వ శ్లోము

నామధారకుండు నమః పూర్వకంబుగా నిట్లుపల్కుః :
, అజ్ఞానధ్యాంత భాస్కరా ! నేను గాఢనిద్రా జెందియున్నను
జన్మయులరగు మీవల్లఁ బ్రబోధితుండనైతి. నట్టేటఁబడి కొట్టు
కొనిపోవుచున్నవాని నన్ను గురుకథాబోధాప్లవంబున గట్టునఁ
జేర్చితిరి. కృపమీఱఁ దదనంతర కథామృతంబుం బ్రసాదించి
స్థైర్యం బొదవింపుఁడయ్యా !' యనుచు సిద్ధుపాదంబులం బడినంత
నాతండును సంతృప్తుండయి పైగాఢ యిట్టులఁ జెప్పనువక
మించెను :

, బిడ్డా ! వినుము. ఏకాగ్రచిత్తంబున విందేని జ్ఞానంబుఁ
గందు. ఇంక నాపైన ననేక చిత్రకథలు నడచె. గ్రంథవిస్తర
మున కోర్చినను విష్ణ్వవతారకథయేమి, సామాన్య మానవుం
డెవ్వండుగాని సంపూర్ణముగాఁ జెప్పఁగల్గుటేమి ? కావున
ముఖ్యము లగువానిలోఁ గొన్నిటినిట దిజ్ఞాత్రంబుగ నుడువు
వాడ.

ఒక బీదబాఁపఁడుండె. ఆతఁడు కర్మమార్గజ్ఞుండు నిర్విర
క్తుండు. సత్యసంధత నగ్రగణ్యుండు. పరాన్న భోజనం బాసింపని
వాఁడు. ప్రతిగ్రహ మొల్లఁడు. యా యావరవృత్తి నాశ్రయించి
దొరకినదానికే తనిసి కాలక్షేపము సేయుచుండె. అట్లయ్యు
యథాశక్తి వతిధిపూజనలుప మానఁడయ్యె. కాని గయ్యాళి
యగు నాతని తొయ్యలి యాతని నట్లుమెలంగనియ్యకొనడయ్యె.
అపుడు తటచుగా బ్రాహ్మణ సమారాధనములు జరుగుచుండె
డివి. అట మెక్కివచ్చినవారింగని దుఃఖించి తానిట్లనుచుండెడిది :
, హరి హరీ ! యట్టి మృష్టాన్న మిన్నఁడెఱుంగనే. నాపూర్వ

కర్మమును బట్టి యీదరిదుఁడు మగఁడై నాపాలఁబడుట నాకర్మ
దును గట్టాలె యాచున్నవి. తమపెనిమిట్లతోఁ బాటుగ సత్తా
లతోఁ జేరలతోనేయి జాఱివచ్చు నీముత్తైదువులెల్ల రేమిసోములు
నోఁచిరోకదా. అదేమి దురదృష్టమోకాని మాయాయన నన
రైనఁ బిలిచినను బోసందురాయె. నారాయణ, నారాయణ,
యేమి చేయుదు' వనుచుఁ జింతించుచుండెడిది.

ఒకనాఁ డొక ధనసంపన్నుఁడు బ్రాహ్మణ సమారాధన
మొనర్ప సంకల్పించి యందఱితోఁ బాటుగా నీదంపతులంగూడ
నాహ్వానింపవచ్చెను. ఈమె తనపెనిమిటి లోపలఁ గర్మానుష్ఠా
నంబున నుండ నాయనకడకుఁ బొంగుచుంబోయి యిట్లనియెః
ఏమండీ, యెవరోవచ్చినారు. పంచభక్త్య పరమాన్నములు
పెట్టి మంచిబట్టలును బాగుగా దక్షిణయు నిత్తురట. మిమ్ము
నన్నును రమ్మన్నారు. నాకుఁ బోవుదమని యున్నది. ఏమందు'
రనియె. పాపమా సాత్త్విక బ్రాహ్మణునిచెవుల కామాట లింపు
గొలుపవయ్యె. అతండిట్లు బదులువలికెః 'ఓసీ! కావలసి యున్నం
బామ్ము. నేనుమాత్రమెక్కడికిరా'ననెను. ఆకోపమున మోము
చిట్లించుకొని 'పోనిం'డనుచుఁ దిరిగి యీవలికి వచ్చి 'మాపారు
రానన్నారు. నేను వత్తునులెం'డని చెప్పెను. అందుల కాగేస్తు
వల్కుః 'కాదమ్మా. నేను సంకల్పించుకొన్నది దంపతిపూజలు
నేయవలయుననికాని ముత్తైదువులకు మాత్రము పెట్టుకొనుట
కాదు. కాఁబట్టి మీభర్తగారు రానప్పుడు మీరుమాత్రమే
వచ్చినఁ బ్రయోజనము లే'దని తిరిగిపోయెను. అందుల కాపె
భిన్నురాలై, అయ్యో! ప్రారబ్ధమా! యిట్లయ్యెనే. ఈభాందసపు
మగనిమూలాన నాకుఁగూడఁ బప్పున్నము లేకపోయెనే' యని
చింతించుచు శ్రీగురువరు లున్నతావున కరిగి వారిజేటఁగి యిట్లు
వేడుకొనెనుః 'బాబూ! మీకుఁ బున్నెముందును. మా మగ
వారి నెక్కడికైన సన్నప్రదానము జరుగుచోటి దేవకార్చనకుఁ
బొమ్మని మీరు మందలింపవలెను. అదేమి కర్మమో యాయనకుఁ

బరాన్ననున్న నైవేద్యము. కావున దయచేసి మీరు గట్టిగా జెప్పుక
తప్పుదు. ఇప్పుడే యొకపిలుపుకూడ వచ్చియున్నది. అక్కడికిఁ
బోయినయెడలనాయనకు దోషతులచాపును నాకు మంచిచీరెఱవి
కయుంగాడ దొరకు'ననఁగా సరస్వతులు విని నవ్వి యాపె భర్తకు
వర్తమానమంపి యాతండురాఁగా నిట్లుబోధించిరి: ద్విజోత్తమా!
నా మాటవిని నీవు పిలిచినచోటికి భోజనమునకుఁ బోవుచుండుము.
మీ యాబిడకుఁ బరాన్న భోజనాపేక్ష మెందుగా నున్నది. పతి
యగువాఁడు తన సతికోర్కె తీర్చుచుండవలయు. కులస్త్రిల
మనసు తెన్నుఁడు నొప్పింపరా'దనెను. అందులకా విప్రుండిట్లనెను:
'స్వామీ! యేమైనను బరాన్నంబునకుఁ బోఁగూడదని నానియ
మము. కాని గురువుల సెలవు ప్రకారము నడవక తప్పుదు.
కాకున్న సరకము ప్రాప్తించునాయె. కాఁబట్టి మీ యాన శిర
మునఁ దాల్చి యట్ల పోవువాఁడను లెందు. సెలవిం'దని వెడలి
పోయెను. ఆతని యిల్లాలు నుల్లంబున నెంతయు సంతసితై.

అంత నాదంపతు లుదయము పిలిచిపోయిన వారియింటికిఁ
బోయిరి. యజమానుఁడు సంకల్పించిన బ్రాహ్మణ సమారాధనము
కొఱకుఁ బెక్కు పశ్వాన్న శాక భక్ష్యాదులు సిద్ధపఱపించె.
స్త్రిలుం బురుషులు వందలకొలఁదిగావచ్చి బారులుతీర్చి కూర్చుం
డిరి. ఇదివఱకు సత్త్రాల మొగమెఱుఁగని యీ మన గయ్యాళి
తల్లి మహానసంబు చేరువ నొకపీట చూచుకొని కూర్చుండి యిటు
నటు పరికించుచుండె. అయ్యె పదార్థములెల్ల వడ్డించిరి. భోజ
నాలు ప్రారంభమయ్యె. ఇట్లుండ నాహక్కిదడిలోనుండి యొక
కుక్క దూఱివచ్చి యటనున్న యన్నపురాశిని స్పృశించెను.
ఎవ్వరో దాని నవ్వలికిఁ దోలి వడ్డవ సాగింపఁ జొచ్చిరి. అది
కన్నంతనే యాయన్ను నిర్విణ్ణురాలై యాయన్నము వడ్డింపఁబడిన
విస్తరి ముందఱినుండి లేచి యెల్లరుం దెల్లవోవ బిగ్గరగా నిట్లంటు
వడనని శేకలువేసి తనపెనిమిటి వంకఁజూచి 'యేమయ్యా, యింక
లేవక యీకుక్కముట్టుకొన్నకూడు మెక్కవలెననియాయే' మని

గర్జించెను. ఆతండు తన నత్తిని బాదుకొని , యేమి చేయు మందువు? నీ మూలాన నేకదా నా గ్రహచారముకూడ నిట్లుకాలిన ' దని యాయన్నము వదలి యుత్తరాపోశనముఁగొని యీవలికి వచ్చెను. కోపముతో వారిర్వురు గురుసవిధంబున కరిగిరి. వారందా బ్రాహ్మణి దేసఁజూచి , యేమమ్మా, వరాన్నసుఖ మనుభవించి మనోరథంబుఁ దీర్చికొని వచ్చితివా? ' యని యడిగిరి.

ఆపె సిగ్గునఁ దలవంచికొని , స్వామీ! వాతప్పు సైరింప వలయు. నాబుద్ధి హీనతవల్లనే మావారినిగూడ నీకుక్కకూటికి బలవంతాన నీడిచితి ' ననియె. ఆపిప్పుండు కంటఁ దడివెట్టుకొని మహానుభావా! యేమి చేయుదును? వ్రతభంగమాయె. వరాన్నంబునకుఁ బోరాదను నియమముతోఁ గాలముపుచ్చుచున్న వాఁడనైయు నేటికి నా పాలిటి శత్రురా లీ దాదాభిగ్నురాలి మూలానఁ బోయి కుక్కకూటికి సిద్ధపడితినాయె. ఎన్నో దోషాలు చుట్టుకొన్న ' వచుచు ననుతప్పు డగువాని నా యమాయకుని గురువకుం దాళ్వాసించి యిట్లు బోధింపఁ నొడఁగఁ బోనిమ్ము. ఏమైనను మీయాచిడ మనసుతీరినదికదా. ఇక నామె నిన్ను బాధింపదు లెమ్ము. ఇంత మాత్రాన నీకేదోపఁగుఁ బొనఁగ లేదులే. నీకు నియమ భంగమును సునింపదు. విచారింపఁ బని లేదు. ఇప్పుడు జరిగిన దానిలో ధర్మవిరుద్ధం బేమియులేదు. ఎపు డైన దైవపితృకార్యములందు బ్రాహ్మణాభావ మగుతఱి నాహూతుఁడై యెటకేనేగినందువల్ల దోషంబనఁ జెల్లి' దనపుష్ప విప్రుఁ డడుగుచున్నాఁడు: స్వామీ! యెవ్వ రెవ్వరివల్ల నక్కడక్కడఁ దినఁదగ్గదో యెప్పుడు దోషమానో పవరింపుఁడి'యన స్వాములు బోధించుచున్నారు: సరే. చెప్పెద. సావధానత వాకర్ణింపుము. గురులు మేఘమామలు వేదవిదులౌ వైదికాచారపరులు నత్త మామలుం దోబుట్టువులుం బెట్టినఁ దినఁదగును. కర్మలోపం బొదవిన విప్రుని ట భుజించువాఁడు గాయత్రీ జపానుష్ఠానమ్ము వలన శుచియాను. మఱియుఁ దల్లిదండ్రులవల్ల సేవనుగొను

వాడును బెండ్లమును కట్టల నేడిపించి మెఱమెచ్చులదానాలుచేయు
వాడును శస్త్రస్తాపజీవియుఁ బొగరుఁబోతును గలహాపియందును
బహిష్కృతుండును బాణకుండును వైశ్యదేవముసేయనివాడును
కబ్బుపుచ్చుకొని యపాత్రులకు మంత్ర లుపదేశించువాడును
గ్రోధవంతుండును బ్రహ్మదేవ్విషియు భార్యను వదలినవాడును
దామనుండును గూరుండును గృహణుండును దురాచారుండును
వెండిబంగారములతో నగలుసేయు బ్రాహ్మణుండును స్త్రీజితుం
డును దస్కరుండును బరదారగామియు గుఱ్ఱాల వ్యాపారమొనర్చు
వాడును జూదరియు దుర్భాష లాడువాడును స్నానమొనర్చక
మెక్కువాడును భగవన్నామ స్మరణంబునందు శ్రద్ధాభక్తులు లేని
వాడును దుదకు సంధ్యావందనమైనం జేయనివాడును వీడఁదగు
దురు. తల్లిదండ్రుల తద్దినాలు పెట్టనివాడును ధనముఁగొనియు
దాంభికముగను జపాలొనర్చువారును వడ్డివల్ల జీవించువారును
విశ్వాసఘాతుకులును స్త్రీహంతలును బక్షపాతులు నన్యాయ
వాదులు స్వధర్మాలు విడిచి పరధర్మావలంబకు తావారును
స్వాన్నదూషకులై పరాన్నస్తుతిఁజేయువారును సాధుదేవులును
గురునిఁదకులును గులదేవతా త్యాగులును దురాశాపిశాచ గ్రస్తు
లును ద్యాజ్యలుగాన నిట్టివారి యిందులకుఁ దిండికిఁ బోరాదు.
ఇంక నన్నిజాతుల వారితోఁ గలిసి యన్నికూళ్ళుఁ గుడుచువారు
చండాలు రొదురు. కాన నట్టివారిసొత్తు బొత్తిగాఁదగదు. తన
కూతు నల్లుని బాధించువాడును బుత్త్రహీనుఁడును నౌపాసన
మొనర్చనివాడును ననుననమునఁ బరాన్నమే యాసించువాడును
గేవలాద్వైతవాదియుఁ బొట్టకూటికై కపటమాగాఁ బ్రవర్తించు
వాడును గర్హులు. అట్టివారివల్ల నాతిభయముఁగొన్నఁ గన్నులు
వోయి యాయువు క్షీణించు. లేదా మతియు ధృతియు నడఁగి
చెప్పుడేర్పడును. ప్రతిదినమున నొరునింటం దినుటవల్లఁ దన
పున్నమువోవ దాతృపాప సంగ్రహం బొనరించువాఁ డయ్యెడిని.
ఎప్పుడు నితరుల యిండ్లనే యాశ్రయించి కొనియన్న లక్ష్మీనాశక

మాను. దర్శయగుతటి నొరునింటఁ గుడిచినవాని కానల దినా
లలోఁ జేసిన పుణ్యకర్మముల ఫలమును బోయెడిని. ఎచ్చోటఁ
గాని యజమానునికావడ యొదవినందక్క లేదేనిఁ తిలువనియెడం
బోరాదు. అట్లుగా కవఁడేని సేవకుని ద్వారమునఁ బిలిపించినను
బోరాదు. మనుమఁడు జన్మించుదనుక నల్లునింట భుజింపఁజనదు.

ఇత గోభూ స్వర్ణాది కృతిగ్రహం బంత దోషభాజకంబు
కాదు. కాని సూర్యాది గ్రహుల వేళలయందును సూరకంబు
తఱిని దీర్ఘములదరిని దానాలు గ్రహించుటవల్ల దోషఁగు లొద
పెడిని. మఱియు ఖలులయు రాజభృత్యులయు రజకులయు
లోహకార స్వర్ణకారులయు వృషలీమద్యపాయులయు దానంబు
లగ్రహింపఁబులు.

ఇట్టి కుడువరాని కూళకుఁబోని స్వధర్మాచరణక తర్పరు
లకు దైన్యముండెడిన ? వారికెల్లడ సాఖ్యమేయగు. ఎల్లదేవ
తలు వారికధీనులై యుందురు. సర్వసిద్ధులుం గామధేనువును
వారిముంగిటనే యుండెడిని. మదాంధు లోవాగు తమతమ
యాచార ధర్మంబు బుడిగి క్రమముగా సిరులల్లఁ గోల్పోవుదురని
శ్రీగురుస్వామి యుపన్యసించెను.

అప్పుడా విప్రుఁడు దోసిలియొగ్గి ఓహోత్రిమూర్తి! కృత
మీఱ స్వాచారంబులం దెలుపవలయు' ననివేడిన గురువరుండు
పూర్వమహర్షి ప్రోక్షాచార ధర్మంబు నిట్లు వివరింపం గడంగః
'ఓయీ ! ఒక్కడ నైమిశారణ్యంబునకుఁ బరాశరుం జేతెంచె.
అచ్చోటి ఋషు లారనికి సాధివాదంబుగా నిట్లు పల్కిరిః
'మానీంద్రా ! స్వాచారానుష్ఠానంబున మాకడు గడుగువను సం
శయా లొదవుచున్నవి. ఆచారంబును మంత్రంబును గురువువల్లఁ
గాని గ్రహింపఁ దగదాయె. సద్గురువులరు మీరు మాకు లభించి
తిరి. కాన స్వాచారంబుం గలప్రుడైన వారందువల్కుః : ఋషు
లారా! ఆచారంబు సర్వసిద్ధిదంబు. చెప్పెద వినుండు. బ్రాహ్మ
ణుండు బ్రాహ్మణువోర్తంబున నిద్దురనుండి మెలఁకువఁగని బుత్తి

మీరములను సవగ్రహములను సనకాది సిద్ధులను చిత్త
దేవతలను సప్తసముద్రాలను జతుర్దశ భువనాలను సత్త్వదీపము
లను సప్తర్షులను గ్రమముగా స్మరించునది. అంత గోవునకు
మౌక్తిక యాచమనముఁ గావించి పీదప మూత్రోత్సర్గ మొన
రించునది. అంత శుద్ధియై విధి విహితాచమనంబు నెఱపునది.
ఏలన స్నానభోజనాది కృత్యంబులందును విష్ణుత్రోత్సర్గాది
కంబులందును ముందును వెనుకనుగూడఁ దాఁగూర్చుండి యాచ
మనముఁ గావించుట శిష్టాచారంబుగా నెఱుంగునది. కుదర్శన
దుశ్శబ్దోచ్ఛారంబులను దత్తతాత్పర్యాద్యంతంబులను రెండేసి
యాచమనములు చేయవలెను. జలములభింపనిచో దక్షిణకర్ణ
స్పర్శంబైనం గావించునది. ఏలన నందగ్గియు నావస్సువరుణుండు
నర్కుండు నిందుండు వాయువు నింకెల్లదేవతలు నుందురుగాన
నద్దాన నాచమన ఫలంబుదక్కు. అంతట మానసిక స్నాన పరి
పూతుండై యదుశోదయ పర్యంతము గాయత్రీ తప్ప మిగిలిన
యేవేదభాగములో శ్రీగర్భనాశ్లోకాలో పఠింపవచ్చును. పిమ్మట
నూరికి నైర్వతి దిక్కునఁగల బహిర్దేశంబున దేవళములుం బవిత్ర
తరువులు లేనిచోట బాటకు నీటిపట్టునకును దూరముగా నాకల
ములు గడ్డిగాదములు లేనితావున మలవిసర్జన మొనరింపఁదగును.
అట్టియెడ జందెము పేరుగా వేసికొని యంగవస్త్రము తలకుఁబట్టు
కొని యుండవలయును. ఇటువలె నాకసముద్రెసం జూడరాదు.
పగటివేళనైన నుత్తర దిక్కునకును రాత్రివేళనైన దక్షిణదిక్కు
నకు నభిముఖముగా నుండునది. గోఁచి తీయకయుం గూర్చుండ
కయు మలమూత్రోత్సర్గంబుఁ గావించఁజనదు. శుద్ధుడౌవల
కాగోఁచి ధరింపనుగూడదు. శౌచంబులేని వాపీకూట తటాకం
బులలోని మృత్తుఁగొనవలెను. క్షేత్రతీర్థ దేవాలయ ప్రావరణం
బులనుండియుం బుట్టలనుండియు మృత్తుగ్రహింపఁగూడదు. ఎట
నోని జలముదరినిలేనివాఁడు మంటిగడ్డలతోనే శౌచంబు నెఱపి
కొనునది. మఱియుఁ దా నెట్లయిన శుద్ధుడౌవలకుఁ బానభోజ

నాదికంబు లొనర్పరాదు. అంతటఁ జేయవలసిన గంఢావములు బ్రహ్మక్షత్రియాదులకుఁ గ్రహముగా ననిమిదాఱు నాల్గు రెండు నని విధింపఁబడియున్నవి. ఆచమనానంతరమునఁ గులదైవతమును స్మరించునది. 'ద్విజాని కుడిచేత నడుమ నగ్నితీర్థము మొదట బ్రాహ్మయుఁ జాపుడుబొట్టనవ్రేళ్లమధ్యమందుఁ బితృత్యము వ్రేలి కొనను దైవమును జటికొనవ్రేలికిఁ గింసనార్పమునుండును. కాన నాయాయ కర్మంబుల నయ్యైతీర్థంబుల గ్రహించునది. ఎట్లనినఁ గేశవాది నామత్రయోచ్చారణంబున ముమ్మాఱుదశము లోనిగి గ్రహించి 'గోవింద, విష్ణు' నామాలఁ జేతులఁగడిగికొని మధునూ దన త్రివిక్రమ నామసంస్మరణంబొనరించుచు నంగుష్ఠమూలంబు తోడఁ బెదవులం దుడుచుకొని వామన శ్రీధర నామోచ్చారణం బున శిరమున మార్జవమొనర్చికొని హృషీకేశ స్మరణంబున నడమచేతనుబద్ధనాభస్మృతిం బాదంబులదామోదనుస్మరించుచు శిరమునను బ్రోక్షించుకొని 'సంకర్షణ' యనుచు ముడి చిన వ్రేళ్ళ మూలంబులతోడ గడ్డంబంటుటయు వాసుదేవ ప్రద్యుమ్నాఖ్యలం దలంచుచుఁ జాపుడు బొట్టనవ్రేళ్ళతోముక్కులందాఁకుటయు ననిరుద్ధ పురుషోత్త మాధోక్షజ నారసింహ నామంబుల నంగుష్ఠానామికలతోఁ గన్నులం జెవుల నంటుటయు నచ్యుతోచ్చారణమున నయ్యంగుష్ఠ కనిష్ఠికల బొడ్డునఁ జేర్చుటయు 'జనార్దన' యనుచు నరచేతిని హృదయమున వానుచుటయు నుపేంద్ర గ్రహణంబున నన్నివ్రేళ్ళ కొనలతో నడునెత్తి నూన్చుటయుం గడవటిరెంట మూయఁబడిన చేతితో భుజమూలముల నంటుకొనుటయు సంధ్యావందన హోమాది కర్మంబుల నడపవలసిన యాచమనవిధి. (ఈకేశవాది నామము లిగువది నాల్గుగుట గాయత్రీ మంత్రవర్ణ సూచకము. ఇందుఁ గేశవ, నారాయణ, మాధవ' యనునవి స్వాహాకార యుగ్మములగుటచే నాధ్యాత్మికాధిదైవి కాధిభౌతిక బాధాపనోదకంబులనియుఁ దక్కుఁగలవి జ్ఞానేంద్రియము తైదును గర్మేంద్రియము తైదును బ్రాణము

లైదును నువపాణము లయిదును సంతఃకరణము నను వానిశుద్ధికి సాధకంబు లనియు గ్రహించునది). ఇట్లు వారత్రయ జలపాన పూర్వ కాష్టాంగ స్పర్శరూపాచమనవిధి సక్రమముగా నెఱపఁ జాలనప్పుడు ముమ్మాఱు జలము లోనికిఁగొని రెండుచేతులుఁ గడిగిఁగొని చెవిని దాఁకవలెను. శూద్రుఁడైనప్పుడు కల్లునడలను స్నానవేళను వమనమైన వెనుకను దనకాళ్ళను నొరులపాదములం గడిగిన తరువాతను ద్వారాచమనము కర్తవ్యము. విధివిహితం బుగా శ్రద్ధాభక్తులతో నాచమన మొనర్చువాఁడు పూతుం డయ్యెడిని. అట్లానరించిన వానికి దైన్యముండదు.

ఇంక నోటికంపు వోవ దంతధావనము. ఇది పర్వంబులం దును బాడ్యమిని షష్ఠీ నవమీ ద్వాదశీ తిథులందును నాది మం గళవారంబులందును శ్రద్ధదినంబునను జేయఁగూడదు. ఖర్జూర కేరకీ నారికేళ కాష్ఠంబులతోఁ బండ్లు తోముకోరాదు. చండ్ర మేడి మట్టి యుత్తరేను కానుగు జిల్లేడు పుల్లలలో నేదియైన గ్రాహ్యము. వర్ణక్రమంబునఁ బండ్లందుఁ దొమ్మిదియు నెనిమి దియు నాఱు సంగుళాలు పొడవుగల వానితో దంతశుద్ధి యొన రించికోవలెనందు. 'ఆయుర్బల' మను మంత్రము నుచ్చరిం చుచుఁ గాష్ఠంబులఁ జీల్చి 'ముఖ దుర్గంధి' యనుచు దంతధావ నము చేసినపిదప నద్దానిని నైర్మతి దిశను బరిహరించునది. అం తం బండ్లందుసార్లు పుక్కిలించి యుమిసినవెనుక నాచమన మొనర్చునది. వైన స్నానము సర్వసిద్ధిదము. దానఁ దేజస్సు బలము నాయువుఁ బ్రజ్ఞయుఁ జెంపొందు. అది దుస్స్వప్న దోషా పహంబును శోక దారిద్ర్య నాశకంబునై దేవతలెల్లర వశపఱచి నుఖపుష్టి సమ్మోద సౌభాగ్య ప్రదంబయ్యెడు. అట్టి ప్రాత స్నానంబనుదినమున నొనరించునది. బ్రహ్మచారు లొక్కసారియు గృహస్థులుదయమధ్యాహ్నములందునువాసప్రస్థులుయతులువ్రాతు లుం ద్రికాలంబుల స్నాతులుగావలయు. సంకటమునను జలము దొరక నప్పుడును వ్యాధిగ్రస్తత వశ క్తత , నాపాహిష్ఠామయో

భవో యనుమొదలైన మంత్రము లుచ్చరించుచు ముమ్మాఱు
 మార్జన మొనర్చుకొన్న మంత్రస్నానమాను. మృత్యుతోడ
 నైన భామము. ఎండవానల వల్లనైన దివ్యంబు వన నపుడు
 విష్ణుధ్యానంబున మానసికస్నానము. గురుదర్శనం బొనర్చుటను
 దల్లిదండ్రుల సాదోదకంబును దేహంబునను శిరంబునను చాల్చు
 టను దీర్ఘస్నానమాను. ఇవిగొణములు. అంత్యజాఁడు స్పృశించు
 నెడ జలావగాహన మొనర్చితీతవలయు. శూద్రాది స్పర్శంబున
 దేహదాహ్యానుసారముగాఁ బ్రవర్తించునది. అశక్తు లుష్ణోదక
 స్నానమైనం గావింపఁదగ్గది. జలముస్వభావ పూతము. అట్టిదానికి
 నగ్నిస్పర్శంబునఁ బవిత్రతయధికమాను. గృహస్థుని కిదిముఖ్యమే.
 కాని యింట వేడినీళ్లు మజ్జనమాడువానికి సంకల్పము నాచ
 మనము మార్జనము నఘమర్షణము తర్పణము నాదిగాఁగలవి
 సలుప వలనుపడదు. కాన శీతోదక మిశ్రంబుఁగావించి గాఁజిత్తి
 తోడ నభిమంత్రించి తుదకు మార్జనంబుఁ గావించుకోవలెను.
 ఏమైనను బురుడు మైలలందును శ్రాద్ధదినములను వ్రేతదినములం
 బర్వంబుల నుష్ణోదక స్నానము తగదు. వివాహాది శుభకార్యముల
 వట్ల శీతోదకస్నానము కూడదు. ఏట మునుంగునెడఁ బ్రవా
 హాభిముఖముగను నితరస్థలంబులందైనఁ బ్రాజ్ఞుఖంబుగను బవి
 త్రము ధరించి జాట్టు ముడివేసికొని యొరులతో మాట్లాడకుండ
 స్నానంబుఁగావించునది. అందు ముందుగ మార్జనము నంత నఘ
 మర్షణ మంత్రోచ్చారణంబు నాపైనఁ దర్పణాదికంబు నొనర్చి
 యెండిన బట్టనుగట్టుకొని ఆపవిత్రఃపవిత్రోవా' యనుమంత్ర
 ముతో విష్ణుస్మరణంబుఁ గావించునది. ఆదివారమునాఁ దధ్యంగ
 స్నాన మొనర్ప రుజాభయము, సోమవారముననైనఁ గాంతిహాని,
 మంగళవారమున మృత్యుభయము బుధవారమైన శ్రీలాభము,
 గురుశుక్ర వారంబులనైన నవత్యవాశవమునగు. శనివారపుఁ
 దలంటువల్ల సంపత్తులొదవును. సుముగలి నిత్యశిరస్సాన్నినంబు
 సేయరాదు. శక్తిలేనప్పుడు గంగను సంస్మరించి తదిగుడ్డతో వాడ

లెల్లఁ దుడిచికొన్నను స్నానఫలంబు గల్గును. ఇక రంగుబట్టలు ముటికివి చినిగినవి కానినవియు ధరింపరాదు ఉపవస్త్రములేక కట్టు బట్టతోడనే యుండువాని సుకృతము రాకాసులపాలగు. బ్రాహ్మణునికిఁ దెల్లవలువయు నుత్తరీయమును ధార్యములు. అన్యవర్ణములవారు రక్తాది వర్ణంబులవైనను గట్టవచ్చును. బట్ట కట్టుకొన్న తరువాత ద్వారవతీ గంగామృత్తులతోఁగాని భస్మముతోడఁగాని యూర్ధ్వపుండ్రము ధరించునది. పుష్టిఁ గోరువా రంగువస్త్రమునను నాయుష్కాములు మధ్యమమునను నన్న కాము లనామికతోడను మోతాపేక్షకులు తర్జనితోడను విష్ణుసాయజ్యంబుఁ జేకూర్పఁ జాలెడి యామృత్తును ధరింపవలయు. గోళ్లతో ధరించినఁ జాప మగును ఆరేఖలు పదియంగుళాలు పొడవుఁ గలిగియున్న నుత్తమము. ఎనిమిదైన మధ్యమము. ఆటంగుళాలు మాత్రమైన నధమము నగును. శుక్ల పక్షమందుఁ గేశవాది నామోచ్చారణంబు తోడను గృష్ణపక్షమందు సంకర్షణాదిగను నుదుటను బొడ్డునవక్షమునఁ గంఠదేశంబునను గుడిదొక్కను గుడిచేతం గుడిచెవియందు నెడమదొక్కను నెడమచేత నెడమచెవిని వీపున శిరమునను గ్రహముగా ధరించునది. అట్లే భస్మముంగొని తిర్యక్పుండ్రములను ధరింపవలయును. వీనివలన హరిహరతుష్టి యొదవి భుక్తిముక్తి హేతువయ్యెడిని. శ్రాద్ధాదుల నశుభంబులందును వివాహాది శుభకార్యముల పట్టులందును దలంటు కొన్నవాఁడును బూదిఁ బూసికొనరాదు. సూతకములందు మృత్తుకూడదు. మఱియుఁ బితృతర్పణాది వేళలందు దర్భతోఁ గట్టిన పవిత్రమును జేతనుంచు కొనునది. ఈదర్భలు కుశ శాశ యవోశీర గోధూమ వ్రీహి కుందర తృణ మాంజ దూర్వాభిధములు పదివిధములు. వీనిని శ్రావణమున మాత్రము ప్రత్యహము నితరంబుల దర్భయాతటిని గోసి తెచ్చుకోవలెను. పవిత్రతకై దర్భల బ్రాహ్మణుఁడు నాల్గుక్షత్రియుఁడు మూడు వైశ్యుఁడు రెండును శూద్రుంశొక్కటియుఁ గాఁజేత నుంచుకోవలయును. వీని మొదళ్ల రుదుగిందును నడుమ

విష్ణువును గొనల బ్రహ్మయు నుందురు. కావునఁ బవిత్రధారియు
 శూలవజ్రధారులును వారివారి శత్రువులను వలెనే విపాక సంహారం
 బొనరింపఁ జాలెడిని. యజ్ఞాది కర్మంబులం దు క్షవిధిని ముడివేయఁ
 బడినదియు భోజనాది కంబులందు గ్రంథిహీనం జొనదియు ధార్య
 ములుగాఁ దెలియవలెను. ఈలాడితెడు గడ్డిపోచలే సర్వాఘ
 తృణరాసులకు సర్వభక్షక సదృశంబులు కాఁగలిగెడిని. ఇఁక
 జపదాన హోమాదులందు దర్శముడిగల బంగరువెండి యుంగ
 రాలను ధరింపవచ్చును. దేవతా ప్రీతికై స్వర్ణమయ మగువాని
 ననామికలందును వెండివానిని దర్శనులందాను ఖడ్గముద్రాంకితము
 లం గనిష్ఠికలందు నలంకరించికొందగును. ఎవఁడైనను దనతండ్రి
 జీవించి యున్నంతవఱ కిట్టివి ధరింపఁగూడదు. అంగుళీయకము
 నవరత్న ఖచితమైనను లేదే నేకరత్నాంకితమైనను బ్రశస్తము.

ఇఁక సంధ్యావందనము ప్రాతఃకాలమున రిక్కలు వోవక
 మున్న చేయు టు తమము. చుక్కలు వోయి యరుకుండు రాని
 యెడనైన మధ్యమము. సూర్యోదయానంతరమునఁ జేసిన వధ
 మము నగును. సాయం సంధ్యావందనమో భాస్కరోపేతమే
 యు తమము. అస్తమయానంతరమున వార్చినది మధ్యమము.
 తారకోపేతమాతటి నొనర్చిన నది యధమముగాఁ బరిగణింపఁ
 బడ వలసినదే. మఱి మధ్యాహ్న సంధ్యావందనమన్న నయ్యది
 విహితకాలమునఁగాక మఱిప్పుడు చేసినను నిష్ఫలము. అయ్యెడ
 ద్విజాఁడు జట్టు ముడివేసికొని కవిత్రధారియై యాచమనానంత
 రమున బ్రహ్మచర్యమం దల్పానామి శాంగుష్ఠములతోడను గార్హ
 స్థ్యమున నైదుప్రేళ్ల కొనలతో నిడమార్గంబున వాయువును
 బంధించి ప్రణవసహిత సప్తవ్యాహృతులుగ శిరస్సహిత గాయత్రీ
 మంత్రము ముమ్మాఱు జపించి తిరిగి పింగళామార్గంబున విడుచు
 నది. మార్జన మొనర్చుకొనునప్పుడు జలపాత్ర మెడమచేత నుంచు
 కొనవలెను. ఆపాత్రము భిన్నము ద్విముఖమునుగాని మృణ్మ
 యముగాని యైయుండరాదు. మార్జనవిధి వినునది: ఆహోహి!

ప్రభృతులందలి 'వకారరేఫాంత' ములతో శిరస్సున 'వకారము' తుదినున్నవాని నుచ్చరించునెడలఁ బదంబులను 'సధాంతముల'తో హృదయదేశంబునం బూతంబు గావించుకొనునది. పిదప నుదయమున 'సూర్యశ్చ' మధ్యాహ్నవేళ 'అపఃపునస్తు' సాయంత్రమున 'అగ్నిశ్చ' యునను మంత్రంబులవల్లఁ బరిపూతంబులైన జలంబుల లోనికి గ్రహించునది. అంతఁ బూర్వవరాచమనంబులతో నఘమర్షణ మైనవెనుక సూర్యునకు నర్ఘ్యప్రదానము ముమ్మాఱు గాయత్రీ మంత్రోచ్ఛారణ పూర్వకంబుగఁ గావింపవలయు. కాలాతిక్రమమగునెడఁ దద్దోష హరణార్థ మింకొక్క యర్ఘ్య మొసంగునది. ప్రాత రర్ఘ్యప్రదానవేళను దోసిట నుదకము గ్రహించి యదుగెత్తునలేచి మఱి విడువవలెను. మధ్యాహ్న ర్ఘ్యము 'హగ్ంస' యను మంత్ర ముచ్చరించుచు వంగి యొక్క పర్యాయమే విడుచునది. సాయంకాలమునఁ గూర్చుండియే గాయత్రీపూర్వ కార్ఘ్యదానముఁ గావింపవలయు.

సూర్యుని కీయర్ఘ్యం బేమిటి కందేనిఁ జెప్పెదను వినుము. మందేహులనఁబడు రాక్షసులు ముప్పదిమూడు కోట్లుగలరు. వీరు భానూదయంబునకు విఘ్నకారులు. ఆకర్మసాక్షి లేనిది కర్మ మింకెక్కడిది? కర్మలోపమైన దేవతలనోట గడ్డయకాను. దాన జగానకెల్ల నడ్డమియగు. ఇఁక నీ గాయత్రీమంత్ర పూతంబులొ జలంబులు వజ్రాయుధ సదృశంబులై యయ్యసురుల యుసురులం గొనఁజాలెడిని. ఇట్లు లోకమునకు దైనయనాశకము కాఁగలదు. కాని దీన బ్రహ్మకులజలకు హత్యాదోష మొదవెడిని. తన్నివార ణార్థమై 'అసావాదిత్యోబ్రహ్మ' యను మంత్ర ముచ్చరించుచు సభక్తికముగా నాత్మప్రదక్షిణముఁగావించిన నాప్రదక్షిణ ఫలంబు దక్కి కిల్బిషంబును స్రుక్కఁజేసెడి. సాయం సంధ్యావందన మింటిలోఁ జేయకంటె వెలుపల నొనర్చినఁ బదిరెట్లు ఫలముదక్కును. నదీతీరమున కేగిన నదే శతగుణమును బుష్కరాదుల సమాసృ గుణము నయ్యెడిని. గంగా తీరంబుననైన నమితఫలము చేకులు.

సంధ్యావందనము సకాలమున బయటఁ గూర్చుండి వార్చుటవల్ల
సురాపానానత్యక్తప్రలాపాదికమ్ములవల్లఁ గల్గిన పాపాలెల్లఁ దుడుచు
కొని పోవును. ఇఁక జపమో యింటిలోఁ గూర్చుండి చేసికొన్న
దానికంటె నేటిదరిని మూడురెట్లెక్కువఫలము దత్తుడిని.
మఱియు వనమునందుఁగాని గోవులుండు తావునఁగాని చేసినఁ బదం
తలు ఫలము. అగ్నిశాలలోనైన నూఱురెట్లు. మహాక్షేత్రంబు
లందో వేయిమడుంగులు. హరిహర సన్నిధానమున వసంతఫల
ముండును. ఇఁకఁ దపంబుసేయుతఃకి బీటమీఁదఁ గూర్చుండుట
వల్ల దుఃఖము నపకీర్తియు ఋణమునగు. చిగురుటాగుల మీఁద
నైన దారిద్ర్యమును తాతిమీఁదనైన రోగమునేర్పడును. కుశాన
వాసీనుం డావానితో రోగముపోయి పాపమడంగి క్రతిభయు
నాయువును బెంపొంది చిత్తవశీకరణశక్తి యేర్పడును. బూడి
దలోఁ గూర్చున్న నారోగ్యము మాత్రమెట్టిడి. ఉన్నితోఁ జేయఁ
బడిన చిత్రాసనంబునఁ గూర్చుండునడ సాఖ్యముదనది. గృహస్థా
జనంబువల్ల జ్ఞానసిద్ధి. వ్యాఘ్ర చగ్గంబువల్ల సిరియు మోక్షముం
బ్రాప్తింబడి. జపానుష్ఠానంబునకుంగడంగునడఁ బ్రాజ్ఞుఖంబుగఁ
గూర్చుండి క్షణవోచ్ఛారణంబు సేసి భూపార్థనమువర్చి భూత
ములం దొలఁగించుకొని ఋషులను దైవతములను వేదములను
స్మరించుచు నంగన్యాస కరన్యాసంబులుసేసి తత్త్వముదాగి క్షిద
ర్భన పూర్వకంబుగా వరదాత్రీయా నుపాస్యదైవతమును
ధ్యానించి మంత్రార్థంబును మనంబున ననుసంధించికొని క్షణవ
సహితంబుగ గాయత్రీ మంత్రంబు నేకాగ్రచిత్తంబుతోడ నానాగ్ర
దృష్టి యొప్ప వస్త్రాచ్ఛన్న మాలాపరిగణనం బొనర్చుచు జపించు
నది. పిదప హృదాది న్యాసంబుసేయునది. పాడినవారిని గాపాడు
నదిగాన గాయత్రీయయ్యె. మనమునకు స్థైర్యంబును జిక్కించు
నది గావుననదిమంత్రమిందు. జన్మంబుఁ బాపి పాపం బడం
చుట జపంబునాఁబడును. గాయత్రీ వేదమూలంబొటఁ దజ్జ
పంబువల్ల వేదపాఠ ఫలంబొదవి యిష్టాప్తియూను. అట్టి

గాయత్రిని జపింపని ద్విజాండు సూకరప్రాయం దయ్యెడిని. జలమునందు జపంబుసేత ప్రజ్ఞాహానికరము. ఏలయన నందు దక్షిణాగ్నియు గార్హపత్యము నాహవనీయము నను నగ్నిత్రితయ మంతర్భూతము గానుండెడినని శ్రుతులవల్లఁ దెలియఁగలము. అట్టి జలంబున మంత్రజపం బొనర్చునెడ మంత్రతేజంబు దగ్ధం బొను. ఇంక జపమాల యుదయవేళ నాభిదేశంబునను మధ్యాహ్నమందు హృదయ స్థానంబునను సాయంసమయమున ముఖ సమీపమందును ధరింపవలయు. మఱియుఁ బ్రాతర్జపము నిలుచుండియో కూర్చుండియో చేయఁదగు. మాధ్యాహ్నిక జప మున్నుఖంబుగనె నెఱపునది. సాయంకాలికము వృత్కాగ్రంబుల దెసం జూచుచునో నాసాగ్రిదృష్టితోనే కూరుచుండియే నిర్వర్తింపవలయును. గేస్తులు త్రికాలముల నష్టోత్తర శతసంఖ్యకంఁటఁ దక్కువకాకుండ జపంబు సఱపునది. వానప్రస్థులు న్యతులును మాత్రము వేయేసి జపింపవలయు. జపము మానసికమైనను తత్తమము. ఏకాంతజపము మధ్యమము. ఒరులు వినునట్లుచ్చరించునదధమము. మంత్రమునందలి ప్రతిపాదాంతమున విరమించుచుఁ బ్రణవసహిత వ్యాపృతితోడి గాయత్రీ జపమొనర్చుటవల్ల బ్రహ్మహత్యాద్యఖిల మహానాశంబ్రయనంతపుణ్యాంబు చేకులును. జపసంఖ్యా పరిగణనమున ప్రేక్ష్యనందలి షర్వములు శంఖమణులు పగడాలు పటికపుత్రాలు ముత్రైములుఁ బద్మకములు స్వర్ణమణులు రుద్రాక్షులును గ్రాహ్యములు. క్రమమగా నిందొకటి కొకటి పడేసిరెట్లధికఫలము నిచ్చెడిని దర్శయ్యున్ల మాలికయు బహుపుణ్యాదాయిని యగు. జపమెప్పుడును నిశ్శబ్దమగాఁ గావింపవలయునే కాని మాలను ద్రిక్షుటలోఁ జప్పుడుకాదాదు. జపమాల నంగుష్ఠ మధ్యమంబులతోడఁ ద్రిక్షునది అందెప్పుడును మేరువుపూసను దాఁటిపోరాదు. పొరపాటున నెపుడే నట్టులైన ముమ్మాఱుప్రాణాయామము లొనరించునది. మూడు దినముల నియమముతోడ నెవఁడేని గాయత్రీనుష్ఠానంబు నెఱపునేనిఁ ద్రివిధ పాపలయంబు

కానయ్యెడు. ఉక్తకాలంబు నతిక్రమించి చేయుజపంబువల్లలఘు
పాప నాశంబైనను గాకయుండదు. గాయత్రీసహస్ర జపంబు
వలన నుపపాపంబు లడంగును. కోటిజపమున మహాపాపంబులెల్లఁ
దీటి యిష్టార్థసిద్ధి యయ్యెడిని. డబ్బుఁగొనిచేయు జపమువల్లను
జండాంత్యము ప్రాప్తించును. శూద్రాదులకుఁ జేరువగా జపా
నుష్ఠానంబుఁజేయరాదు. జపవేళను గోరికొనుటయు నొరులతో
మాట్లాడుటయుంగూడదు. అజ్ఞానకృతము లేవైనఁ గలిగినవెంటనే
కర్ణంబు స్పృశించి విష్ణుస్మరణంబుఁగావించునది. జపమధ్యమందుఁ
జండాంత్య దర్శనంబైనదివ్వారాచమనముకర్తవ్యము. అపుడుద్విజాఁడితరు
లతో సంభాషించిన స్నాతుండైననేకాని పూతుండుగాఁడు. కాపున
మానము వహించి జపించునది. స్వజాతీయులతోడి సంభాషణము
కలిగినఁ 'దద్విష్ణో' యనుమంత్రముస్మరించినంజాలును. అయ్యెడ
నిదురవట్టిన నాపులించిన నధోవాయుగమనంబైనను గోపమువచ్చి
నను దోషియాఁగానఁ దన్నివారణార్థము దక్షిణకర్ణస్పర్శన మొన
రించి భానునివంకంగాని భేనువుదెసఁగాని చూచి 'ఇదంవిష్ణు ర్విచ
క్రమే' యనుమంత్రంబుం బఠించునది. గాయత్రీజపానంతరమునఁ
బ్రాతఃకాలమున మైత్రీమంత్రములను మధ్యాహ్నమందుసౌరముల
సాయంతనమందు వారుణంబుల నుపస్థానంబుసేయునది. తత్త
త్స్వనూత్తోక్త మంత్రపఠనంబైన వెనుక దిగీశ్వరనమస్కారంబు
సేసి గోత్రప్రవరాభిధాన పూర్వకంబుగా గుర్వభివాదంబుఁ
గావించునది.

ఇట్లు సంధ్యావందన మొనరించిన వెనుక గృహస్థులుది
తానుదితపతౌనుసారులై సాయంతనమందు నుదయమున నొసాన
నంబు సేయవలయు. పుష్కలంబునలనుహోమాదికంబనుచితము.
విధివిహితంబుగా నేర్పటపఁబడిన కుండమాననో శేక దర్భాదులచే
సంస్కరింపఁబడిన భూమియందో యగ్నిని బ్రతిష్ఠించి సూర్యుడైన
మింకక ముందు నుదయంపకుండఁగాను వెదురుగొట్టముతోఁగాని
విననకఱతోఁగాని ప్రజ్వలించఁజేయవలెను. అట్లుకాక చేటతోనో

యాకుతోనో చేతితోనో విసరియు నోటితో నూఁదియు మండు
నట్లుచేసిన ధననాశనము వ్యాధిపీడయుంగలిగి తుద కాయువు
క్షీణించును. సమిత్తులుఁ బుష్పములును దర్భలు మున్నగునవి
శూద్రులవల్లఁ దెప్పించికొనుటయుం గొనుటయు ననుచితములు.
నీవారములు శాలిధాన్యము తండులములు గోధుమలు యవలు
జొన్నలును గోరసమును హోమార్హద్రవ్యములని యెఱుంగునది.
ద్రవ్యలితాగ్నియందు సమిత్తులుంచి పిండితోడనో పూర్వోక్త
ధాన్యాదులతోడనో పూర్వాహుతి నమర్పించి యంత ద్వితీయా
హుతియు నొసంగునది. ఆపునేయి దొరకనియెడ నువ్వులనూనెను
నూపులనైనను హామ్యద్రవ్యములుగా సేకరించునది. ఉపస్థానాది
కంబానరించి ముగించిన వెనుక బ్రహ్మయజ్ఞంబుఁ గావించునది.
ఒక్కెడ నిది మాధ్యాహ్నిక సంధ్యావందనా సంతరమున వైశ్య
దేవాసంతరమున నైనను నొనర్పవగును. బ్రహ్మయజ్ఞము జలా
శయ సమీపమునఁ గావించుటమేలు. అట స్నాతుండై పాణి
యామంబుసేసి సపవిత్రతాంజలిని గుడిమోకాలిపైనూనిచి భూమ్యా
కాశ సంధిప్రదేశమున దృష్టినిలిపి సోంకార వ్యాహృతులతో
యథాశక్తిగసాంగవేద పాఠంబుగావించునది. అనధ్యయనమైన
సూక్తమో ఋక్కొజపించి 'నమోబ్రహ్మణ' యని ముమ్మాఱు
వల్కునది. అంత 'వృష్టిరసి' యనునది పఠించి తర్పణ మిడ
వలయు. దాన వసు రుద్రాదిత్య దేవర్షి పితృతృప్తియగును. బ్రహ్మ
యజ్ఞ మెప్పుడును బవలే చేయవలయు. సంకట మొదవునెడ
ముమ్మాఱు గాయత్రీమంత్రము జపించు మాత్రమున వేదపాఠ
ఫలంబు దక్కును. పిదప యవలుం గుళయు నుదకముంగొని దేవ
తర్పణ మొనర్పవలెను. అంతం దిలోదకాలతోఁ బితృతర్పణము
సేయునది. కాని పాత్రమునను జలమునందును భూమిమీఁదం
జేయరాదు. నేలను దర్భలు పఱచి యటఁ జేయవలయు. తర్పణ
మెప్పుడును భక్తితో నామగోత్రోచ్చారణ పూర్వకంబుగ నొన
రింపవలయును. తిలతర్పణ మేవాఁడు నింటఁ జేయఁగూడదు.

తాతినేలను గట్టలమీఁదను వెండుగ్గలమీఁదను నూతులలోను
బడ్డ తిలలు పురువులకుం దుల్యమౌతొట నందందుఁ బితృతర్పణము
కూడదని గ్రహించునది. నూపులు తెల్లనివి దేవతలకు ధూమ్ర
వర్ణముగలవి ఋషులకు నల్లనివి పితరులకును బీతికరములని తెలియ
నగును. దేవకార్యములం దుపవీతము ఋష్యర్థమునివీతమును బితృ
తృప్తికిఁ బ్రాచీనావీతము నుక్తములఁ. తర్పణమున నుదకము దేవ
తల కొక్కదోసిదు ఋషులకు రెండుదోసియు మాతాపితలకు
మూడేసి సవతితల్లికి గురువునకు భార్యకు రెండేసియు మిగిలినవారి
కొక ఒక్కటియుఁగా వదలునది. దేవతలకు యవలును బితరులకుఁ
దిలలును దృప్తిదములు. ఆది మంగళ శుక్రవారములందును నందా
తిథి యశాతతిని మఘానక్షత్రమందును జన్మనక్షత్రము వచ్చునడను
దిలతర్పణముచేయరాదు. పితృ పితామహ ప్రపితామహ సపిండా
దుల నైమిత్తికములందుఁ దక్క వివాహమైనవెనుక నొక సంవ
త్సరము వఱకు నుపనయనానంతర మాటు నెలలవఱకును జౌలము
నెఱపిన తరువాత మూడు నెలలదాఁకను దిలతర్పణమును వర్జించు
నది. అట్టియెడల దర్భపవిత్రము చేతనిడికొని యుదకము వద
లినఁ జాలును. శ్రాద్ధాదులందో పాదక్షాళనములేని స్నానమును
దిలలులేనితర్పణమును దక్షిణలేనితాంబూలమును నిష్ఫలములు.
దీపావళినాఁడు సవ్యముగఁగాని యపసవ్యముగాఁగాని యమునికి
ధర్మరాజునకు మిక్కిలి సంతకునకు నైవస్వతునకుఁ గాలునికి సర్వ
భూతక్షయనికి నౌదుంబయనికి దఘ్నునికి నీలునికిఁ బరమేష్ఠి
వృకోదరునకుఁ జిత్తునికిఁ జిత్రగుప్తునికిని మూడేసి దోసిల్ల నీళ్లు
వదలవలయు. అట్లొనర్చినవారికిఁ బాపపీడయు రోగబాధయు
శనివేధయు నపమృత్యుభయము నంటఁబోవు. పృథి మాఘ
శుక్లాష్టమి నాఁడును భీష్మతర్పణ మొనర్చినవారి కాయేడాదిలోఁ
జేసిన పాపాలెల్లఁ దుడిచికొనిపోవుచుండును. అట్లు బ్రహ్మయజ్ఞ
పితృతర్పణంబు లొనర్చి విధివిహిత మాధ్యాహ్నక సంధ్యావంద

నముఁ గావించుచుండవలె, నని శ్రీగురుండా విప్రోతమునకు బోధించె'నని సిద్ధుండు వలికెను.

క ర్మ కాం డ ము — ౧౩ వ శ ము .

నామధారకుం డింక గురూక్ష ధర్మంబులెల్ల నెఱింగింపుఁ' డన విని సిద్ధుండిట్లు వివరింపఁజొచ్చె: శిష్యా! సాక్షాన్నారాయ ణుండా సర్వజ్ఞుండు శ్రీగురూత్తముండు కృపామతియై యింక నెన్నేని బోధించె. అంత్యజు నిచ్చామాత్రంబున విప్రునిఁజేసి వేదాలు వల్కించిన మహానుభావుఁడు ధర్మంబు లుగ్గడించుటాకలెక్కయా? ఆభక్తకల్పద్రు మోక్షంబుల నుడివెన నాకర్ణింపుమోయీ: ప్రతి గృహస్థుండు నరణియు సాలగ్రామమును గోఘృతమును జందన మును గృష్ణాజినమును నూవులు మున్నగువాని నెప్పుడు నింట ఛాగ్రిత కఱచికోవలెను. శుక్లపక్షమందు మాత్రము బెద్దురు పిట్టను సర్వకాలములందుఁ బాపసంహారిణియూగోవును సంరక్షించు చుండవలెను. అనుదినమును గోమయముతోడనిల్లలికించి నియత దేవతారాధనాదికముఁ గావించుచుండునది. సమ్మార్జన సమయ మునఁ దమకుఁగల సంపదకొలఁది బంగారపుదో వెండిదోరాగిదో తుదకు మంటిదో యొక పాత్రము నుపయోగించుకోవచ్చునేకాని యేనాఁడును గంచుచెంబును మాత్ర మందులకు గ్రహింపరాదు. కన్నెలచేతను నవోధలచేతను శూద్రులచేత నలికింపఁగూడదు. కుడిచేతనేకాని యెడమచేత నలకరాదు. రాత్రిచేతనుగూడదు. చావిడికి నైర్మతిమూలనుండి యలుకుటకుఁ బ్రోరంభింపవలెను. దేవతామందిరముకడ ముగ్గులు దిద్దించి దర్బాదిక పూర్వోక్త పవిత్రాన నాసీనుఁడై త్రిసంధ్యము దేవతారాధనముఁ గావించుచుండు నది. అందులకు శక్తిలేనియెడ మధ్యాహ్నము తాను భుజింపక ముందు పంచోపచారములతోనైన దేవపూజ నెఱవలయు. సాలంతనము సీరాజన మిడుచుండునది. దాన ఘోరనారకంబు లెల్ల నడంగి యనుదండనము తప్పును. జలము నర్కునగ్గి నారాధించుటవల్ల నారాయణప్రీతి యగును. స్వర్గాప విర్గదమా

మానసపూజ ప్రశస్తము. స్థండిలపూజ మధ్యమము. పరితిమా
రాధన మధ్యమము. గోబ్రాహ్మణ పూజనమున నింక విశేషము
కలదు. ఇంక శ్రీ గురుపాదసమర్పనంబుననో మూర్తిత్రయ
సంప్రీతియుం బురుషార్థ సిద్ధియు నభీష్టాప్తియునని యెఱుంగునది.
కలిలో నరులకు మనస్థైర్యమరుదు. కావునహృషీకేశుం డట్లవారికి

సదుపాయంబుఁ గల్పించెను. చక్రాంకితంబును ద్వారవతి నము
ద్భవంబునో సాలగ్రామంబు నర్చించినఁ దత్పుజ తనకుఁ జేగు
నట్లర్పఱచె. సాలగ్రామ తీర్థస్థానంబునఁ బాపక్షయంబునయ్యెడి.
తత్పుజాక్రమంబు గురుమాఖంబునఁ దెలిసి వేదమంత్రములతో
భక్తిమీఱ నారాధించునది. శ్రీలకు శుభ్రదులకును వేదమంత్రో
చ్చారణాధికారంబు లేదుగాన వారు విప్రోక్ష పారాణిక మంత్ర
ములతోఁ బ్రతిమారాధనంబుఁ గావించవలయు. శ్రీగుర్వార్జును
భక్తితో నర్చించినయెడలఁ గొయ్యలును తాలును దేవతాత్వంబు
నందనయ్యెడిని.

అర్చనంబునకుం గూర్చుంచుటలోఁ గ్రాణాయామంబుసేసి
'యేభ్యోమాత' యని మనుష్యగంధంబుఁదొలఁగించుకొనియాత్మ
నుస్థిశించి పూజకు సంకల్పించియంగన్యాసాదికంబైనవెనుకదేవతా
దక్షిణభాగంబున సోదక కలశంబును గంటయు వామభాగమున
శంఖమును బూజాద్రవ్యము లైనమహ్నినది. అంతశంఖమునుగంటను
బూజసేసి శంఖనిక్షేప్త జలమును బూజాద్రవ్యములైన దేవుని
పైనఁ దనపైనను బోక్షించికొనునది. మఱియు ముగియగ నిర్మా
ల్యంబుఁదీసి ప్రృథిదిశను బడవేసి భోతవస్త్రుంబును గిందఁబఱచి
దీపారాధనముఁ గావించునది. అంతం బ్రకరణముగ్గిగా గురువు
లకు నమస్కరించి పీఠపూజయు ద్వారపూజయుఁగావించవలయు.
అపైనఁ బురుషసూక్తవిధానమునధ్యానావాహనాది షోడశోపచార
పూజలును జరుపునది. ఎట్లన్న స్వాత్మస్థచిత్కళయేయెదుటనున్న
దేవనూపముగా ధ్యానించి యావాహనమొనర్చియాసనమునుసమ
ర్పించునది. పిదపఁ బాద్యార్ఘ్యచమనస్నానములుక్రమముగాజరుపు

నది. స్నానము నెడయథాసంభవముగాఁ బంచామృతములతో వేలు
 వేలుగా నాయాయి మంత్రములతోడ నెఱపునది. అయ్యెడఁబురుష
 సూక్త విధానానుసారముగా ద్రుదాభిషేకంబునొనర్చి యాచమనం
 బొసంగి పీఠమున దేవతాస్థాపనంబుఁగావించునది. వెండియువస్త్ర
 యుగ్మ యజ్ఞోపవీతము లొసంగుచుఁ బ్రత్యేకాచమనములు
 నర్పించునది. పైన గంధాక్షతలిడి పుష్పపూజనల్పునది. పూవులు
 తోఁటలోఁగోసి తెచ్చినవి క్రీశ స్తములు. అడవిపూలు మధ్యమములు
 కొన్నవి యధమములు. అందును దెల్లనిపూవులు శ్రేష్ఠతమములు.
 ఇఁక నెఱ్ఱనివియుం బచ్చనివియు మధ్యమములు. వల్లనివియుం
 జిత్తవర్ణములవియు నధమములు. ఇఁక వాడినవియుఁ దునిఁగినవియు
 నేలను రాలినవియుం బూజార్హములుకావు. తామరలు తేకులూడి
 నను దులసీచిల్వము లెండినను గంగోదకమువలెనే పద్మషిత
 ములుగా నెంచఁదగదు. ఈ పుష్పజాతులందుఁదామరలుఁ బొగ
 డలు సంపేగలు నాగకేసరాలుఁ బాటలములు మల్లెలు జాజులుం
 గలువలు గన్నేరుపూవులును సర్వదేవతాప్రీతికరములు. ఇఁక సాల
 గ్రామముపై జిల్లేడుపూలఁ జెట్లిన నాత్మనాశనమునుమ్మో తలుంచుట
 వల్లఁ బ్రజ్ఞాధననాశనమునుదెంచున పూవులంటించిననే కులనాశ
 నమును వాఁకుడు పూవులపూజవల్ల శోకమునగును. కొండమల్లెల
 పూజవల్లను దుఃఖమే. బూరుగు పూవులవలన గోగము సంభ
 వించును గాన నరసి మఱి హరికిఁబుష్పంబు లర్పించుచుండవలయు.
 మఱి శివునకో వెలగపూవులు మొగలిపువ్వులుఁ గానుగులు లొడ్డు
 గులు నారెలువేపలు గురివెండలుం బొగడలు నింకే కృష్ణరక్తవర్ణ
 పుష్పాదికంబులుఁగానిపూజింపరాదు. ఆతనికి శ్వేతములే ప్రీతిద
 ములు. గణపతికిఁ దులసియు నంబికకు గణికయు నర్పింపరాదు.
 ఇట్లులఁ బరికించి పూజించినఁ బురుషార్థంబులు చేకులు. ఇఁక
 నేకాదశోపచారము సుధూపాఘ్రాణము. పైది దీపారాధనము
 నాపైన నైవేద్యము. తరువాతఁ దాంబూల ఫల దక్షిణార్పణము.
 పదేనవది నీరాజనము. కడపటిదిమంత్రపుష్పము. ఇట్లుపోడశోప

చార పూజలొనర్చినవెనుక సమస్కారము. బ్రాహ్మణోత్తమా! అదెట్లొ చెప్పెదవినుము. ఎప్పుడును దేవుని కభిముఖముగాఁగాని వెనుకతట్టునఁగాని సాఁగిలఁ బడరాదు. మఱియు గర్భాలయంబు నను దగదు. కేల్మోడ్చి యాత్మ ప్రదక్షిణ మొనర్చిపిదపసాష్టాంగ దండప్రణామంబుఁ గావించునది. దేవతాభివాదనానంతరమందుఁ దన తలిదండ్రుల పాదాలకుఁ మ్రొక్కి యంతం బురోహితునికి వందనము సేయవలెను. కడపటఁ దానును దన సహధర్మచారిణియు నొక్కమాటు తత్రైత్యుల సదస్యులదెసకుఁ దిరిగి యంజలి ఘటించునది. జననీజనకులకు గురువులకు నెఱఁగు తెఱఁగిది; ముందు రెండుచేతులతోఁ దన రెండు చేవులను స్పృశించికొన్న పిదప వారల మోకాళ్లవద్దనుండి పాదములవఱకుఁ బిసికి మఱిప్రణామిల్లునది. అట్టి సాష్టాంగ ప్రణామము నందఁడగు పెద్దలెవరెవరన్న మాతయుం బితయుమంత్రదాతయు విద్యాదాతయు నన్నప్రదాతయు భయహర్తయు సవతితల్లియు నన్నయుం బినతండ్రియుం బురోహితుఁడును నయోవృద్ధుల నాపులును జ్ఞానవృద్ధుల బంధుగులునని తెలియుము. అభి వందనానర్హులన్న నో తనకన్నఁ జిన్నవాండునజ్ఞానులునింక నక్షతలు సమితులుంబుష్పములుం గుళలును కేతఁగలవారునున్న సమొనర్చుచున్నవారుఁ బరుగెత్తుకొని పోవు వారుఁ గ్రోధవంతులు గర్వతులు గతప్రాణులు మొఱకులు హినులునని గ్రహింపుము. మఱియు బ్రాహ్మణుని కేనాఁడు నొక్క చేతితో సమస్కారము చేయకుండెదవుగాక. ఇంక దేవతా సమస్కారానంతరమందు గీతవాద్యంబుల దేవతా సంతృప్తిఁగొలిపి భక్తిమీఱ స్తోత్రంబులుగావించి సనకాద్యభ్యర్చనానంతరమున మంత్రజపంబు సేయునది. కడపట నుత్తరపూజసేసి దేవుని నిజ హృదయ పీఠంబునంజేర నుద్వాసన మొనరుచునది. ఇట్టి దేవతార్చనమువల్లభుక్తియున్నుక్తియంగలుగును. వెండియు వైశ్యదేవంబు కార్యంబు. దానఁ బంచనూనా దోషనాశంబు నాత్మసంస్కారంబు నన్నసంస్కారంబు నయ్యెడిని. అందులకు సంకల్పించియగ్ని

కుండమున జ్వాలయానట్లు వినరిన మీఁదట నన్నము నాజ్యపూత
మును మంత్ర సంస్కృతమును గావించి యైదు భాగాలుసేసి
యందు విధివిహితముగాఁబ్రథమభాగముననాహుతులర్పించునది.
రెండవది బలిహరణంబునకును మూడవది పితృదానంబునకును
నాలవది కుక్కలకుంగాకులకు నైదవది సన కాదులకు నర్పించునది.
అన్నము తేనియెడను బాదగూరికిగినప్పుడును నేయుయు బియ్య
ముం గలిపియో పండ్లతోనో వైశ్వదేవంబుసేయునది.

వైశ్వదేవ కాలంబున కతిథియైవచ్చినవాఁ డంత్యజుడైనం
గాదన కన్నము పెట్టితీటవలెను. ఏలన యముఁడు తనదూతల
కిట్లుచెప్పును: ఏయింట వైశ్వదేవము నాతిథ్యము నుండవో యట్టి
వారినే మనము తీసికొనివచ్చి దండింప వలయునని శ్రీహరియాన.
కావునఁ బితృహంతకులైనను శ్వపచులైనం బాటంప కాతిథ్య
మొసంగుచుండునది. విప్రుల నూరుఁబేరు విచారింప శతభ్యాగతి
స్వయంవిష్ణుఁ అనియెంచిభక్తితో భోజనమిడునది. అతిథిని పెడలఁ
గొట్టినఁ బితృదేవతలు కుపితులయ్యెదరు. మఱియు వైశ్వదేవము
కాకముందే వచ్చినయతికి భిక్షుంబిడుటవల్లవైశ్వదేవఫలంబుదక్కిడి.
బలిహరణమున కిడిన యన్నమును చా నావలఁ బరిహరింపరాదు.
ఒరులచేఁ బాటవేయించునది. బలివిసర్జనముఁ గావింపకుండఁగా
భుజింపనురాదు. కాదేనిఁ దద్దోష పరిహారార్థము వట్సాగ్రాయా
మాచరణంబు విహితంబు. ఇంటిముంగిట బలిదానంబుసేసి గోవు
లకు గ్రాసంబిడునది. పీదప నిత్యనైమిత్తికాదులను నెఱపునది.
నిత్యశ్రాద్ధంబు పిండదానాగ్నాకరణాది రహితంబు. అందు దక్షిణ
యనవసరము. మఱియు నిత్యశ్రాద్ధ నిర్వహణంబునకు బ్రహ్మ
చర్యంబు ననావశ్యకము. అతిథ్యభ్యాగతులు లభింపనివాఁడు
వైశ్వదేవానంతరమందొక యావుసాలుపిడుకుట కగునంత కాలము
వఱకు ముంగిటఁ గూర్చుండి యయ్యెడ నెవఁడైననాపాటన్నదచిన
నాతనిం బిలిచి సేదఁదేర్చి భక్తితోఁ బూజించి యన్నంబిడునది.

అతండే శ్రీ గురు స్వరూపుండుగా నంచి యారాధించినఁ దద్వారమున నగ్నిముఖ్యాఖిలదేవతా సంతృప్తియయ్యెడిది. అభ్యాసగతి పాదాలు తాఁగడిగినఁ బితరులకు న్నృహ్మాది దేవతలకును సంతృప్తిగలుగును. బ్రహ్మచారియైనను యతియైనను మాధుకరాన్నమునకై వచ్చునది భక్తిశ్రద్ధలతోనిడిన మహాఫలంబునున్ను. తానిడునది తనకుఁ దృణప్రాయమైన నదిమేదువుగా ఫలించెడిది. అందాద్యంతంబులనిడు నర్హుల మత్యల్పమైనదియే యర్హనమానమై ఫలదంబయ్యెడిది. అతిథిని నిరాకరించి యింపినవాఁడు త్తరజన్మమందుఁ గుక్కయో గాడిదయో యైపుట్టెడి. పంచయజ్ఞలోపంబైనఁ జాంద్రాయణంబుఁ గావింపవలసియుండును. అతిథి పూజానంతరమందుఁ బవలును రాత్రియు నింటంగల బాలురు వృద్ధులును భుజింపవలయు. అందుఁ బంక్తి భేదంబుదోషభాజకము.

ఇత గేస్తుల భోజనక్రమం బుపదేశించువాఁడను: ముందుగఁ గాలుసేతులును మోమునుగడిగికొని బొట్టుఁజెట్టికొని పీట మీఁద బాసికబొట్టుగాఁ దూర్పుదిక్కునకుఁ దిరిగి కూర్చుండి యొరులతో మాట్లాడకుండ భుజింపవలయు. ప్రత్యక్షుఖముగ నాసీనుడై కుదుచుట మధ్యమము. దక్షిణముఖం బకార్యంబు. పితృకార్యంబులం దుదజ్ఞుభాసీనుండు గావలయు. ఇందేదియుం గాని దిక్కుమాలిన తిండితినరాదు. మఱియు నెదుటఁ బాత్రంబిడుటకుఁ బూర్వము భస్మముతోడ మండలంబు లేర్పఱపవలెను. విప్రులకుఁ జతుర్కోణము వైశ్యులకు వర్తులము. శూద్రుల కర్థచంద్రాకారము ననితెలియునది. అట్టి మండలంబులలోనికి వసురుద్రాదిత్య బ్రహ్మాది దేవతల నెల్లర నావాహనము సేయునది. బ్రహ్మాదుతా దేవతలెల్లరు మండలోప విప్రులు కావున మండలము రచింపనిది భుజింపరాదు. లేదేని నిశాచర పిశాచాదివర్గములు పిపీలికాది యాపంబుల నన్నరసంబు నపహరించెదరు. కావున నట్టి మండలంబులందు స్వర్గరజితపాత్రములో పద్మపలాకాది పత్రములో యుంచుకొనునది. గృహస్థునికిఁ దామ్రపాత్రము

వర్జ్యము. యతులు రాగి గాజ కొయ్యలతోడను మంటితోడను జేయఁబడిన పాత్రముల నుపయోగించుకొండగును. ఇఁకఁ గదలీ గర్భపత్ర పలాశమధ్యపత్ర వల్లీపలాశ పత్రంబులందు భుజించినవారికిఁ జాంద్రాయణం బుక్తము. రావి మట్టి జిల్లేడు చెట్ల యాకులు నట్లవర్జ్యంబులు. మఱియు గృహస్థు లినుప మూఁకుళ్ల లోను మృణ్మయ పాత్రలలోను తాతిగుంటలలోను గుడ్డలఁబఱచి కొనియు నెపుడు మెక్కరాదు. గేస్తులు కంచు పాత్రలందు భుజించిన బలాయుర్యశః ప్రజ్ఞావృద్ధియగును. పూర్వసువాసినులకు వ్రేతులకు యతులకును మాత్రము కాంస్యపాత్ర భోజనాభ్యంగ తాంబూలాలుకూడవు. ఆముదపాకును జిల్లికంచమును దూష్యములు. సంజ వేళలందును బతితుల పంక్తిని దినరాదు. చిన్న పిల్లలను దమ పాత్రమునందుఁ గలిసి భుజింపనీయరాదు. శ్రాద్ధ దినాలందు ద్వితీయభోజనము తగదు. శూద్రులకిడఁగా మిగిలిన యన్నమును దినఁగూడదు. ఆపోశన మొరులవల్ల గ్రహించుట విహితము. ఎవరికివాడు మండలములు రచించుకొన్న నాయువు క్షీణించును. తనకుఁదాను దలంతుకొన్న బుద్ధి మందగించును. పరివేషణకాలంబున నమస్కార పూర్వకముగాఁ బాయసాది సూపాంతముగా నభిఘరింపవలెను. పిదప గాయత్రీ మంత్రోచ్చారణముతో నన్నమును బ్రోక్షించి పవలు సత్యంత్యరేన'యనియు రేయిని ఋతంత్యా సత్యేన' యనియు మంత్రోచ్చారణముఁ గావించుచు నుదకము విస్తరిచుట్టునట్లు త్రిప్పి కుడివైపునఁ జిత్ర గుప్తాదులకు బలులిడి విసర్జించి హస్త ప్రక్షాళనముఁ గావించు కొనునది. పిదప నడమచేతి చూపుదు వ్రేలును నడిమి వ్రేలును జోడించి భోజన పాత్రంబుపై నూఁదిపట్టి యొరులిడు నాపోశనము సమంత్రకముగా లోనికింగొనునది. ఒకమాటిడిన యాపోశనమును వదలి మఱి గ్రహింపరాదు. ఆపోశనానంతరమందుభోజన మావఱకు నొరులకు నమస్కరింపరాదు. భుజించువానికితరులును మ్రొక్కరాదు. అపుడాశీస్సువల్కిన దోషభాజకమగు. పరా

కున నాపోశనముఁ గొనక భుజించిన నాఁడప్రోత్తర శతగాయత్రీ
జపముసేసి శుద్ధుండు కావచ్చును.

ద్విజోత్తమా! ఇంక శ్రుత్యుక్త బ్రాణాహుతి విధానంబుప
దేశింతు. పాపంబులెల్లఁ బ్రాణాగ్నిహోత్ర దగ్గంబులయ్యెడి.
కావునఁ బ్రాణాహుతి విధానంబు చతుర్వర్గ ప్రదంబు. వినుము.
'అమృత' మస్తని యాపోశనము గ్రహించిన వెనుకఁ దన కుడి
చేతితో నన్నమును స్పృశించి సమాహిత చిత్తుండై.

శ్లో॥ అహంవైశ్వానరోభూత్వా । ప్రాణినాం దేహమాశ్రితః ।

ప్రాణాపాన సమాయుక్తః । పచామ్యన్నం చతుర్విధం॥

శ్లో॥ అన్నం బ్రహ్మరసోవిష్ణు । రోభితాదేవో మహేశ్వరః ।

ఏవంధ్యాత్వైవయోభుంక్తే । సోన్నదోషాన్నలిప్యతే॥

యను శ్లోకాల యర్థము ధ్యానించి 'అగ్నిరస్మి' యనిజపిం
చిన వారికన్నదోష ముండదు. తర్జన్యంగుష్ఠ మధ్యమములతోఁ
బ్రాణాహుతియు మధ్యమానామి కాంగుష్ఠములతో నపా
నాహుతియుఁ గనిష్ఠానామి కాంగుష్ఠములతో వ్యానాహుతి
యుఁ దర్జనీ కనిష్ఠాంగుష్ఠములతో నుదానాహుతియు నన్ని ప్రేక్ష
కొనలతోడను సమానాహుతియుఁ బండ్లకుఁ దవులకుండజిహ్వతో
గ్రహించునది. స్నానవేళ మాట్లాడినఁ దత్ఫలంబు వరుణునికి
దక్కిడి. హోమసయంబున మానంబువీడిన సిరులుమాసెడి.
భోజనంబులేటిని మానంబువహింపమిన పమృత్యుభయంబొదవెడి.
తుదకుఁ బ్రాణాహుతులైననుగ్రహించువత్తుకైననుదక్షకమానంబు
వహించునది. తండిగాని యన్నగాని యున్నవారి కీమాననియమ
మనావశ్యకము. కాని యట్టివారికిని శ్రాద్ధభోజనంబున మాన
ధారణ ముక్తమా. ముందుగ మధురాహారంబును సమమను
బులునును బిదకుఁ జేదువియుం దుదకుఁ బలుచని యాహారమును
భుజించునది. ఇందులకు వ్యత్యయమైన బలహోని యవును. గోవు
జలముఁ గ్రోలునంతసేపులో భోజనముసేయఁగల్గిన నదియారోగ్య
ప్రదమయ్యెడు. మఱియు నుసిరిక కాయలంత కబళము లెనిమిది

మాత్రమే యతులును బదాఱు వానప్రస్థులును ముప్పదిరెండు
 గృహస్థులును యథేచ్ఛముగా బ్రహ్మచారులును భుజింపనాను.
 భోజనపాత్రమున నుచ్చిష్ట పదార్థము వదునెడ నది దుష్టమయి
 పోవును. ఏకపాత్రయం దితరులంగూడి మెసవరాదు. పసిపిల్లల
 కందిడినను దొసంగు పొసంగదు. పాయసము నాజ్యము లవ
 ణము మాత్రము పరిహరింపక మిగిలినవానిలో నేకొంతయో
 వదలుచుండునది. మూతి కడిగికొనక ముందు తాడిన్నపాత్ర
 దానెత్తికొనిపోరాదు. చెప్పలెదుటఁ బెట్టుకొని తినరాదు. తలకు
 గుడ్డను జాట్టుకొనియు నెడమ పాదముపైనఁ జేతి నిడుకొనియుం
 గుడువరాదు. అట్లు భుజించినఁ దదన్నరసంబు రాకాసులపాత్రై
 రోగమేర్పడును. పృస్థతాంగులిగా మ్రుంగిన దోషమాను.
 ఏనుఁగుపైసను గుట్టముమీఁద నెక్కిమెక్కరాదు. దేవాలయము
 నను శ్మశానవాటిని బడకటింటను భోజనము నిషిద్ధము. తడిగుడ్డఁ
 గట్టుకొనియుఁ గాలుసేతులు సాచుకొనియుం దినఁగూడదు.
 భుజించుతఱి నుపవీతియై యుండునది. ముద్దలు ముక్కలు లోనగు
 నవి సగము కొఱికి భోజనపాత్రమునఁ బెట్టుచుండరాదు. స్నానము
 లేకుండఁ దిన్నతిండి పుగువులతోడిదే. విస్తళ్లను బోరగిలవేసికొన
 రాదు. రాత్రిలందు దీపముదగ్గఱనే కాని చీకటిలో నెట్లో
 యాకలితీర్చికొఁజూడరాదు. తిండివేళ దిక్కులు సూచుటయుఁ
 గథలు చెప్పుకొనుటయుం దగదు. కేశస్పృష్టాన్నముత్స్వాజ్యము.
 ఎవఁడుగాని తనభార్యకన్నమువిడువకుండఁ దానేలిన్న దోషియన
 నాను. దేవపురోభాగమునను బాడుకొంపలోను నీటిపట్టులకుఁ
 జేరువను భుజించిన దోషమాను. వైవాహికంబులంగా కింకెప్పుడు
 గాని తన భార్యయుందాను నొక్కసారిగ మెక్కరాదు. ఒరుల
 యెంగిలిసీళ్లు త్రావినమద్యప్రాయములగు. గుడ్డపిడుపునీళ్లుత్రాగినఁ
 గుక్కయగు. నీరముం గోలునెడను బరమాన్నము మున్నగువి
 జాట్లునెడను సడియుడుగవలెను. అట్లే మంచిసీళ్లను నిలావఁబడియు
 జలమధ్యమున నుండియుం ద్రావఁగూడదు. పాత్రమెడమచేతితో

మాత్రమే పట్టుకొనియు జలము దోసిటఁగొనియుఁ బలుపురితోఁ జేరిన యేకాసనముననుండియును సభామధ్యమందును నుదకపాన మొనర్చిన దోషమాను. కడనున్న బంతిని గడజాతి వానిని శ్వాసమును గన్నను దచ్చబుంజేని విన్నను నన్నంబు నీడవలయు. తోకటిపోటును బోరాటమును దిట్లును తెవులఁబడుచుండ నశనంబుంగొనఁజనదు. బంతిలో నెఱుఁగనివారు కూరుచున్నయెడ ద్వారమార్గభస్మాదులచేత విడివడి యుండనాను. పంక్తి భేదమున దోషములేదు. నల్లకోకనుగాని గూడకట్టునుగాని కట్టిన యాఁడు దాని పెట్టుగిట్టదు. మనీషులు పూర్వోక్త దోష దూషితముగాని భోజనముసేయునది. పిదప 'వికిరిదవిలోహిత' యనుచు నుచ్చిష్టాన్న శేషము నావలికిఁద్రోసి యుత్తరాపోశనము గ్రహించి 'రారవే పూయనిలయే' యను మంత్రము నుచ్చరించి చేత శేషించిన జలమును భూమిపై విసర్జించిన యుచ్చిష్టాన్నమున విడువవలెను. అవ్వలికేగి యాఱుసార్లు గంఢూష మొనర్చిన తరువాతఁ జేయియు మూత్రయుం గడుగుకొనవలెను. తర్జనితో ముఖశోధనముకూడదు. బాగుగాఁ బుక్కిలించి యుమిసి శుద్ధుండైనవెనుకఁ జేతనున్న పవిత్రముందీసి నైర్మతిదిశ నునిచి పాదప్రక్షాళనముఁ గావించికొన్నపిదప నాచమనముసేసి 'అంగుష్ఠ'యని జపించి కరముల నంటియున్న జలమును గనులకొనల నుంచుకొనునది. లేకున్న నేత్రవ్యాధికలుగును. అంతద్విరాచమనంబుసేసి 'ఆయంగా' యనునదియు 'దుక్రపదాది' యనునదియు 'ప్రణానాంగ్రింధి' యన్నదియును జపించి యుపవిష్టుండై నాభ్యాంభసంబుఁజేసి పునరాచమనానంతరమున నగస్త్యుఁడు కుంభకర్ణుఁడుబడబానలంబు వాతాపియు శర్యాతియు మున్నుగాఁగలవారిని సంస్మరించినవెనుక నిర్భూమిఁదఁ గాఁచుకొనియో గుడ్డనద్దుకొనియో చేతులారఁజేసి కొనుచు గురునిం గులదైవతమును సంస్మరించునది. ఇదిబ్రాహ్మణులకు క్షమైన భోజన విధాన'మని యవ్విప్రునిః శ్రీగురుండు విపులంబుగాఁదెలిపెను. అంత నాద్విజుండు వారినిట్లు వృచ్ఛసేసె:

స్వామీ! భోజన విధి తెలిసె. మఱి నిషిద్ధాన్నం బేదేదియో
 బోధింపవలయు'ననిన గురుండిట్లు చెప్పఁదొడంగె: ఓయీ! అవై
 శ్వదేవాన్నము బహుత్కారలవణ యుక్తాన్నము గణాన్నమును
 ద్యాజ్యములు. తెల్లనీరువంగ వెల్లుల్లి కొత్తిమిరియు వర్జ్యములు.
 క్రొత్తనీళ్ళు మూన్నాళ్లవఱకుం గ్రోలఁదగదు. ఆవులును గేదె
 లును మేకలు నీనిన పది దినాలవఱకు వాని వాని క్షీర దధ్యా
 దుల నుపయోగింపఁగూడదు. మాడిన కూడును గోళ్లతోనువెం
 ద్రుకలతోనుగలిసి యుడికిన యన్నమును బండికొక్కులు పిల్లులు
 కోళ్లు మున్నగునవి కుళ్లగించిన మెదుకులు నెంగిలియంటినకూడును
 మెక్కఁదగనివి. మఱియు గరిటతో వేయవలసిన పదార్థము
 చేతితోనో చేతులతో వడ్డింపఁదగ్గది గరిటతోనో వేసినను నొక్క
 చేతితోనే పడవేసినను గుడువరాదు. చలిదికూటికిఁ బోరాదు.
 బ్రాహ్మణులమ్మిన నేతినిగొనరాదు. సాక్షాద్వహ్నిపక్వాన్నము
 సభ్యవహారార్హముకాదు. లాడుమున్నగు పిండివంటలును మాషా
 న్నాదికములును వడియాలు నప్పడాలును బర్యుషితములుగా
 నెంచరాదు. నూవుపొడి కలిసిన యన్నమును బవలేభక్షించునది.
 పాడ్యమినాఁడు పొట్లకాయ కూరయు బూడిదగుమ్మడి వడియాలు
 నుసిరిక పచ్చడియు వాడఁదగనివి. స్వర్గకాము లష్టమినాఁడు
 మేడియు రాత్రివేళలను సత్తమీ భానువాసరంబులయందు నుసిరి
 కయు వర్జింపఁ దగు. శుక్రవారమునాఁడు మారేడును శనివా
 రము జమ్మియు నుడుగునది.

భోజనావంతరమునఁ దాంబూలములు విప్రులకిచ్చి మఱి
 తాను వేసికోవలెను. అట్టిచ్చు తాంబూలమున నొక్కపోకచెక్క
 యుంచిన సుఖదము. మూడైన భాగ్యదము. అయిదైనఁ బ్రజ్ఞా
 సంపత్ప్రదమ్ములు నయ్యెడిని. రెండువక్కలుపెట్టి యిచ్చిన నిష్ఫలము.
 నాలుగుంచిన యెడల దుఃఖదము. ఆఱిదుటను మృత్యుసం
 పాదకముం గనయ్యెడుంజూవె. తమలపాకు తొడిమ నమలిన
 రోగమువచ్చును. కొన తినినఁ బాపమవును. ఆకు నలుగఁగొట్టుట

వల్ల జూని. ఈ నెలతో మ్రొంగిన బుద్ధి తక్కువయ్యెను. రెండవకులు మాత్రము సమలిన నైశ్వర్య వాశకయ్యెను. ఆకులేనుండ వక్క మాత్రము సమలిమ్రొంగిన దుఃఖము దార్పిద్యము నజ్ఞానమును బ్రాప్తిచెడి. సన్నాసులు బ్రహ్మచారులు విరెంతువులుగడ నున్న యింతులుం దాంబూల చర్వణ మొనర్చిన మధుమాంస నిషేషణ ప్రాయంబ యని యెఱుంగునది.

పూర్వోక్త సదాచార సగపన్నుండగు బ్రాహ్మణుండు పితవః బురాణశ్రవణ కథనాదులతోఁ గొఱవడియున్న పగటి భాగముగడపి యుక్తవిధిని సాయం సంధ్యావందనంబు సకాలంబున నెఱపునది. అంత నాపాసనంబు సేసికొని యథానుకూలముగా క్షీరమిశ్రాన్నము నెట్లయిన నిశేధవేశగంట ముందుగా భుజింప నాను. సద్విజాండెల్లెడ రాతిరి జాముప్రాద్దు సప్తదనుక వేద పాఠంబు సేయుచుండనలెను. అప్పటికిఁ దాఁజేసిన కర్మముల్ల నీశ్వ రార్పణంబుఁ జేసి శయనింపవలెను. మంచము రావి మేడి జావ్వి నేరేడు కఱలతోఁ జేయఁబడ్డదియు గజదంతాస్థులన్నిర్మిత మైన దియు నింద్యములు. కుక్కిఁద్రెనదియుఁ గాలు విఠిఁగినదియుం బనికి మాలినవని వేఱచెప్పనక్కఱయే లేదుగదా. ఇంత భరణియు మృగశీర్షము ధనిన్తయుం గాకింకే శుభ నక్షత్రమునఁగాని సేయఁ బడినదయి గట్టిగానున్న శయ్యపై నిద్రించుటమేలు. ఆదివారము నాఁడు నేయఁబడినది సంతానప్రసదము, సోమవారమున సుఖదము. మంగళ బుధవారముల నేర్పడ్డది దుఃఖకరము. గురు శుక్రవారము లదియుం బుత్తదము. శనివారమునాఁడు నేసిన మంచముపైఁ బరున్నవానికి మరణము కలుగును. మఱియు న్వగృహంబునం దూర్పుదిశకుఁ దలయుంచి శయనించునది. అత్తింట నుత్తరదిక్కు నకుఁ బొదంబు యంచునది. ప్రివాసమందుఁ దూర్పుప్రపునకుఁ గాల్గుండువల్లు పగుండునది. కాని యుత్తరదిశకు శిరమును దక్షిణ మునకుఁ బొదాలునుంచి మాత్రమేనాఁడు నక్కడను శయనింపఁ గూడదునుమ్మి. ఏదిక్కునకుం గానిపదుకయు నుడుగఁ దగ్గదే.

ఇక శయనింపఁ బోవుతఱి జలపాత్రమును దలవైపునఁ బెట్టుకొని రాత్రీనూ క్తమును బతించి యగస్త్యుని మాధవుని ముచకుం దాస్తిక కపిలులను సంస్మరించి సర్పస్తుతిసేసి జందెము పేరుగా వేసికొని నెజ్జపై నొరుగునది. శిథిలమైన కొంపలోను జెట్టుక్కిందను దేవళంబు నను బలువురు నడచుత్రోవ కడ్డముగను బన్నుండరాదు. మఱి యుం దలిదండ్రులును గురువులును శయనించుతావునను దాను జేరఁగూడదు. ఇంకం బుట్టలుండు వట్టులందు న్నిటిపట్టుల క్రక్క గట్టులందును ఘోరస్థలంబున నట్టులే రుచ్యపవార్థ సమీపంబు నను ధాన్యరాశిపైని సుపుండౌ టపాయకరము. మఱియు వస్త్ర హీనుండైకాని యార్ద్రవస్త్రధారియైకాని తలకు గుడ్డ చుట్టకుండఁ గాని పరుండనే కూడదు. వైకప్పులేని తావునఁ బండరాదు. రాత్రి మొదటి తుదిజాములందును నిదురకూడదు. రజస్వలయా నింతికి నాలవదినము వఱకు దూరాన నుండవలెను. ఉపవీతియై నిదురించిన నాయువు క్షయమవును. కూటమిని దీపమువల్లనట్ల నీలవస్త్రధారిణి పొందువల్లఁ జండాంసమ దుస్సంతతి కలిగెడిని. కావున గౌరవస్త్రియు ధార్యము. రజోదర్శనము కానియెడఁ గార్యంబకార్యంబు. గొడ్డ్రాలు వృద్ధురాలు బహుసంతానవతియు నైనందప్ప నెప్పుడు ధర్మపత్నియెడ ఋత్వతిక్రమంబయిన భూణ హత్యాదోషంబు వాటిల్లెడిని. నాలవనాఁడౌ గర్భంబువల్ల నుద యించువాఁడు పుత్తుండయ్య నల్పాయువయ్యెడిని. పిదపఁ బదా అవనాఁటిలోపల బేసిదినాలనైన స్త్రీసంతతియు సరిదినాలంబురుష సంతానమును గలుగనయ్యెడు. అది చంద్రబలానుసారముగను గానయ్యెడు. పగటివేళను మూలమఘారేవతీ పర్వంబులందును బొందుతగదు. గర్భోత్పత్తియాతఱిఁ గోపంబూన కానందంబుఁ గన్నదాన మహాఫలంబుదక్కిడు'నను మొదలగు ధర్మమర్మంబు లొప్పు స్వాచారంబును బరాశరుం డయ్యెడనుపదేశించె. తదా చరణంబువల్ల నింకదైన్యంబేటిది? శిష్టాచార సంపన్నుల యిందు లందు సిరియు వేల్పుగిడ్డియుం దిరంబుగనుందురు. అట్టి ద్విజాఁడు

పుత్ర) పాత్రాభి వృద్ధితో నూతేండ్లు మనుననుట కబ్బురమే?
దాన జ్ఞానియై సర్వలోకైక వంద్యుండు గానయ్యెడు. బ్రాహ్మ
ణోత్తమా! వెఱవనేమిటికయ్యా? నీవు నిట్లుచరించేని యోగ్యత
గండు'వని గురుండువల్ల నవ్విపుండు సాంబలియై ముక్క:-

తే. పుణ్యమూర్తివి గురుమూర్తి ♦ భూతలమున!

నవతరించితివైతి ఛ ♦ క్షాంధకార!

భానుమూర్తివి కర్మ వి ♦ జ్ఞానదర్శ!

నాత్మకిరి! కృపాపూర్తి! ♦ యంజలియిదె!

యని సాష్టాంగప్రణామంబు సేసిన త్యక్తపరాన్నుండవ్విపు)
శ్రద్ధాభక్తులకు సంతుష్టిఁగొన్న శ్రీగురుండిట్లు శీఘ్రవల్క:-

తే. ఇక సదాచారవర్తివై ♦ సుకముఁగనుము!

ధరదయాసత్యశౌచము ♦ ల్భర్మనిరతి!

నెచ్చ గోబ్రాహ్మణహితంబు ♦ ననఁగుదాన!

సర్వజనముల శిష్టాప్తి ♦ యుర్విసగుత!

అననది రిత్తవోవునే? నామధారకా! అట్టి శ్రీగురువర చారి
త్రం బెట్టిమూఢునైనజ్ఞానింజేయఁజాలెడఁగాదే'యనిసిద్ధుండువల్క:-

తే. నిర్మలామృత రుచిర పా ♦ నీయశాల!

కర్మకాండఖ్య' మీకథ ♦ ఘనతరంబు!

నఖల పురుషార్థ దంబిద్ది ♦ యతి సులభము!

పూరుజోత్తమ సంప్రీతిఁ ♦ బొల్పుఁగాత॥

కా. జ్ఞానంబు సరస్వతీ కథితము ♦ వృద్ధింఘమునాసుదే

వావందు ల్గురు సంహితాఖ్యమును గీర్వాణంబునంబల్క బ్ర

హ్మనంద ప్రతిపాద్యమయ్యె నిటులే ♦ నాంధ్రీకరింకరా, గురు

ధ్యానాప్తింబురుజోత్తమ ప్రీయముగాఁజ్ఞానరంబుచేకూరఁగా॥

శ్రీదులు, శ్రీదత్త శ్రీ! పాద స్మరింహాఖ్య

లనిలఁకఁ బరఁగి తిమ్మూరుల్, పోడి

యొనర్చిన కథ తగు! నాదెల్లకులీస

దక్షి ♦ గామూర్తి కృతిన!

శ్రీ మే ధా ద క్షిణా మూ ర్త యే న మః .

శ్రీ గురుదత్త సరస్వతీయము.

కం. గురులకుఁ బురుషోత్తములకు
సరస్వతికి వాసుదేవ ధి సంయమికి న్నీ
గురుదత్త శ్రీ పాదులు
వరసింహ యతులకు దక్షి ధి ణామూర్తి నతుల్ ||

భ క్తి కాం డ ము — ౧ ద శ ము.

శ్రీగురు సంహితావధరణంబునఁ గర్మ మర్మంబులెల్ల నెఱింగిన నామధారకుండు సిద్ధాంఘ్రి నీరజంబులకు మ్రోక్కి వినయావనత వదనుండై యిట్లు విన్నవించెః మహాత్మా! మీరో గురు కథా సుధానిధులరు. నేనో మీవాగమృతమింత యాస్వాదించినం దనివి ససక యున్నవాడను. ఉత్తరకథా శ్రవణంబునంగాని యస్మచ్చిత్తంబునందలి తత్తతపాటత్తమిల్లదు, నావుడు నాసాధక బోధకోత్తముండిట్లు నుడువందొడంగెః ఛాత్ర చూడామణీ! నీకుతూహలంబు నాకెంతయు సంతోషదాయకంబు. రసవంతంబగు గురుగాథ నీమూలానఁగదా నేనిప్పుడు స్మృతిఁదెచ్చుకోఁగలుగుచున్నది. మేలు మేలు. తదనంతర చిత్రకథ వక్కాణింతు వినుము.

గంధర్వనగరంబునకు గురుభక్తియుక్తుల సంపన్నులు పెక్కుండు వచ్చుచుండెడివారు. వారు శ్రీగురు భిక్షసేసి తత్ప్రీత్యర్థమట బ్రాహ్మణ సమారాధనంబు లొనర్చుచుండెడువారు. ఇట్లుండ నొక్కట నచ్చోటికిఁ గాశ్యపాస్వయ సంభవుండు భాస్కరాహ్వయుండొక దీనభక్తుండేగుడెంచెను. అతండు మువ్వరికి సరి

పడ్డతండులాదికమ్ముల మూటఁగట్టుకొనివచ్చి గురుపాదంబులకు
 మ్రొక్కెను. ఆతండుటఁజేరిననాఁ డొరులొనర్చు సమారాధన
 మున కాహూతుఁడై తాఁదెచ్చుకొన్న సామగ్రి తన్నతంబునం
 దొకమూలను దాఁచి భోజనానికిఁబోయెను. అభ్యవహారానంత
 రమున సాయంసమయమునఁ గృతాహ్నికుండయి యట విశ్రా
 మించె. అట్లే యనుదినము నెవ్వరో పిలుచుచుండుటయు నీతఁ
 డటకేగి భుజించివచ్చుచుండుటయు జనుగుచుండెను. ఇవిధంబున
 మూడుమాసాలు కడచెను. ఈతని తెఱంగెల్లుజూచినయచ్చోటి
 విప్రులిట్లనఁజొచ్చిరి: ఏమయ్యా, బాఁపఁదా! నీవువచ్చినదెందులకు?
 చేయచున్నదేమి? నీభిక్షుకింక ముహూర్తము కుదరనేను కాఁబో
 లును. ఏమైన నేమిలే. వచ్చినప్పటికంటె నిత్య పఠాన్నభోజనాల
 వల్ల నివ్వడు బలిసియున్నావు. ఇంటికంటె గుడి పదిలమనుకొ
 న్నావు కాఁబోలు. నీమొగానికి స్వీగ్గన లేదటయ్యా'యనియెంద

తెన్ని విధాల నపహాస్యములుసేసినను బాప మాభాస్కరశర్మ
 తనను గాదన్నట్లు మిన్నకుండి యట్లు కాలక్షేపము సేయుచుం
 డెను. పలువురాతని ననుచుండ నొక్కట స్వామిలవారిచెవులం
 బడె. వారది నైఃపక భాస్కరయ్యను దయతో దగ్గరకుఁ బిలిచి
 'నీవు తేపిక్కడనే స్వయంపాక మొనర్చి మాకు భిక్షసేయు'మనిరి.
 ఆతఁడు బ్రతిదినం జేర్చి'మని మఱుసట పలువారతలేది దధిభృత
 కాకాదికంబుల నమర్చికొని స్నాతుండు తాఁదెచ్చికొన్న తండు
 లాదికంబులతోఁ బాకంబును బానరించుచుండెను.

అట్టియెడ వేరొక భర్తుఁడగుదెంచి తానానాఁడు గుర్రా
 రాధనం బొనర్చవలెనని జొన్నన్నము మున్నుగాఁగల దన్న
 నియో సిద్ధపఱచితి ననుచు నాహ్వానింపవచ్చె. గురుప్రణానాఁడు
 భాస్కరభిక్షుఁ గొందుమనియు మఱుసటఁ దదారాధనంబు సేసి
 కొమ్మనియుఁ బ్రత్యాఖ్యానంబొనర్చిరి. అది విని యాతఁడెట్లనఁ
 జొచ్చె: 'అయ్యా! యిపుడి దర్పిదుఁడక్కడినుండి దావరించె. నేఁ

జెప్పరికిని మెదుకు దొరకదు కాబోలు. ఎవరి కొంపలకు వారు పోవలసినదే' యనుకొనుచు వెనుదిరుగ గురుండది విని యాతనికి నటఁగల వారందఱకుంగూడ నిట్లునెప్పె: మీరెవ్వరుం బోఁగూడదు. మీరెల్లరు సపుత్ర కళత్ర మిత్రంబుగ నేడి మఠంబునన భుజింపవలయు. స్నానాలుచేసిరండనిరి. వారొందొరుల మోములు చూచుకొని నవ్వుచు ఈదరిద్రుఁడు తెచ్చిన సోలెడు బియ్యపు మూట యెఱుఁగనివారెవరు? ఇందఱకు మఠమున సామగ్రి యెక్కడి?' దనుకొనుచుంబోయిరి. అంత వారసింహ యతీంద్రుని లాభాస్కర శర్మను బిలిచి త్వరగాఁ గాని మొమ్మరులును రాఁగల' రనియె. ఆతండు నిదిగో యాచున్నదని మఱొక పోయి కూడ రాజఁజేసి గడియలో వంటకంబులు సిద్ధపఱచి గురుస్వాములకు మనవిచేసెను. స్వామిగంగాతీరంబునంగల బ్రాహ్మణులందఱనాహ్వానింపుమనియెను. భాస్కరుఁడు నదరక గురువులపైనే భారంబిడి పోయి వారికిట్లనియె: అయ్యా! వంటలైనవి. మదులు కట్టుకొని రమ్మని గురువు లాజ్ఞయిచ్చినారన విని వారు పకపకనవ్వి ఓయీ! నీవు పెట్టుటయు మేము తినుటయు నైనట్లే. ఏరాత్రిజేళకో యింటిపట్టులనే కలిగిన మాత్రములో భుజింతుములే. గురువు గార్హికైనఁ గడుపునిండ నీవు పెట్టఁగలిగిన నంతయేచాలుఁ బో'మ్మనిరి. భాస్కరయ్య తిరిగివచ్చి యయ్యగారితో వారురామని తన్న పహసించినట్టి తెఱంగు నెఱింగించె. గురుండు బ్రాహ్మణ సహభోజనమే కావలయుఁగాని తానొక్కండ భిక్షుసేయ నొల్లననియె. శ్రీగురుం డవతారమూర్తిగఁకాటఁ దానేమన్న నది నెగ్గించికోఁ జాలెడినను మనోనిరూఢి గలిగిన యాబాఁపండిట్లను: స్వామీ! నన్నేమిచేయుమందురు? నేను మీయాన శిరమునఁదాల్చి యెంత బలవంతానఁ బిలిచినను రాకనన్నఁ బరిహసించుచు నున్నారాయె' ననిపల్కె. అప్పుడు వారు మఱొక శిష్యుని ద్రుతగతింజని వారి నెల్లర వెంటఁగొనిరమ్మని యానవెట్టిరి. ఆతండు పరుగునఁబోయి గుర్వాజ్ఞా ప్రకారం బెల్లరకుం జాతినమీఁదట వారు సంప్రదించి

కొని యయ్యది యనుల్లంఘ్యంబుగా నంచి కృతస్నానమై మఠం
బునకుఁ జేరిరి. గురుస్వాములు వచ్చినవారికిట్లనిరి: 'బ్రాహ్మణో
త్తములారా! తలకొక నాల్గు విస్తళ్లు కుట్టుకొనుండి. మీ మీ
పెండ్లల బిడ్డలఁ దీసికొని రావలయు. నేఁడిక్కడనే నాల్గువేల
మందికి సమారాధనము జరుగవలె'నని భాస్కరమూర్తి దెసఁజూచి
ఏమోయ్యా! చూచెదవేమి? వీరినందఱఁ బ్రత్యుత్థాన పూర్వ
కముగా నాహ్వానింపు'మనయె. ఆతండును వెంటనేలేచి చేతులు
జోడించి వారందఱి సకుటుంబ బంధుమిత్రముగాఁ దాఁజేయఁ
బోవు నారాధనమునకు దయచేసి తన్నుం గృతార్థుఁ జేయిందని
యభ్యర్థించెను. ఆతనినోట నామాటలు రాఁగనే విన్న చిన్న
వాండ్రందఁ గొందఱు నవ్వి, టేయి పెట్టి బాఁపనయ్యా! సిగ్గులేక
తగుదునని నీవును బిలువ వచ్చితివటయ్యా! నీచేసిన ప్రియత్న
మందఱకుఁ దలకొక మెదుకుచొప్పున నైన సరిపోవునా?' యనుచు
గేలిసేయఁదొడఁగిరి. అందుం బెద్దతావారు వారల వారించి లేళ్ళు.
నిందావాక్యములు మానుఁడు. ఆతని దోషమేమియులేదు. మన
గురువుల యాజ్ఞాచొప్పుననే మెలఁగువాఁడని మందలించి భోజ
నార్థము భాజనంబు లమర్చికొనుచుండిరి. దీని భాస్కరుఁడు
భక్త్యధీనుఁడై త్రిమూర్తి భావంబున శ్రీగురుపాదధ్యానావాహనా
ద్యుపచారంబులు నెఱపి నీరాజనంబిడిన వెనుక గుర్వాజ్ఞను బం
తులు తీరిచి విస్తళ్ళు వేసెను. అంత వారి సెలవు చొప్పున వండిన
పదార్థములనుదెచ్చి గురుపాద సవిధంబున నునిచె. వారిచ్చిన
వస్త్రంబు నావంటకంబులపైఁగప్పెను. అప్పుడు వారభిమంత్రించిన
కమండలూదకంబు వడ్డానిపైఁ బ్రోక్షించి భాస్కరుడెసంజూచి
పాత్రాంతరంబులతో నందులోనుండి పదార్థములు సేకరించి వడ్డన
సేయుమని యానపెట్టిరి. అతఁడట్టులఁ జేయఁదొడఁగె. ఇతరు
లును గుర్వాదేశంబునఁ బల్లములతో మరల మరలఁ గొనిపోయి
వడ్డించుచుండిరి. కాకనూపాన్నాదికంబులు తీసినకొలఁది వచ్చు
చునే యుండెను. అజ్యమెన్ని జారీలు నింపినను దఱుఁగకుండెను.

అయచ్చెరుపాటున నెల్లరు విస్మితులైరి. స్వాములవారి విస్తరి
మొదలుగానన్నియుం బరివిష్టములయ్యె. ముందుగ గురువులుం
బిడప నెల్లరు నాపోశనములఁ గొనిరి. భోజనాలు ప్రారంభ
మాయెను. భాస్కరశర్మ నేయివడ్డించుచు నెమ్మదిగాఁ గూర్చుండి
కావలసినవి యడిగి యథేష్టముగా భుజింపుడని యందఱకుం బేరు
పేరువరుసను జెప్పుచుండెను.

సీ. పప్పుకూరను ముందు ♦ భక్షింపమొదలిడి

పుప్పహాళిగనేయి ♦ జాఱువారు

నూపాన్నముల్పేర్చి ♦ స్తూపంబుగాఁజేసె

చేరలార ఘృతంబుఁ ♦ గోరువారు

కాకంబులెల్లను ♦ బాకానఁజడనంచుఁ

గొనరుచు వేయించు ♦ కొనడివారు

దప్పశం బీగుచి ♦ నెప్పుడుఁ గనలేదు

భేషని లొట్టలు ♦ వేయవారు!

తే. భక్ష్య పరమాన్నములఁ దృప్తి ♦ పడెడువారు

దధినిగల కమ్మఁదనమునఁ ♦ దనియవారు

నైహారహార మహాదేవ ♦ యనెడువారు

కూడి విప్రులు గోవింద ♦ కొట్టినారు॥

వారెల్లరకుం దాంబూలా లిప్పించిన వెనుక రెండవ బంతికి
వచ్చినవారి నవ్వారి యిల్లాండ్రీకుం చిల్లలకుం గొల్లగాఁ బెట్టి యం
పిరి. పిడప శూద్ర సమారాధనంబును జరిగెను. గురుండంత
నారసి యంత్యజలంగూడ నాలుబిడ్డలతోడ రావించి కడుపారఁ
గుడిపించి యంచె. కడపట నెవ్వరు నా కొన్నవారు లేరుగదా
యని యారయు మనఁ దానట్లకావించి యట్టి వారెవ్వరును లేరని
తెలిసిన వెనుక గుర్వాజ్ఞఁగొని భాస్కరాద్యుండు గురువ్రసాద
స్వీకరణంబునం గృతార్థతఁగనియెను. అపుడాతండు పరికించితఁ
దొల్లిఁటఁ బక్వంబానర్చినంత మిగిలియున్నది యని స్వాముల
వారితో మనవిసేయుదు వారద్దానిని జలచరాదికంబుల కిడుమనిరి.

అట్లానాఁడు సర్వభూత తృప్తియయ్యెను. కొలఁది యెన్నఁము
తోనె వేలకొలఁది జనంబులకెన యానాఁటి భూరిసమారాధ
నంబువల్ల నెల్లరకు నల్లగురు మహా త్వంబు సువ్యక్తంబయ్యెను.
సీ. ఎవ్వని దయమీఱు ♦ నట్టిరోగములైనఁ

బాని యారోగ్యంబుఁ ♦ బడయఁజేయు

నెవ్వని వీక్షణ ♦ మృతసేక మదిగత

ప్రాణుల మర్త్యుల ♦ బ్రదుకఁజేయు

నెవ్వని సత్కృప ♦ హినునేనియు సాంగ

వేదపాఠ మొనర్పు ♦ విప్రుఁజేయు

నెవ్వని ప్రేమయే ♦ యెల్ల వీర్థంబుల

గట్టుల ధూములో ♦ మట్టఁజేయు॥

తే. నవఁడు కవనానా వంధ్యా మ ♦ హిషి సదుగ్ధ

యెవఁడు విశ్వరూపంబుఁ జూ ♦ పింపఁజాలు

నట్టి గురువరు సాటిగా ♦ రెట్టి సురలు

తరమె యెన్నంగ మనకునే ♦ తన్మహిమము॥

మ. ఎదలోనమ్మినవారిఁబోచెడిఁగదా ♦ యీశుండు దుర్వాసుఁడా
కుదఁగాన న్నిసిడాయ శిష్యయుతుఁడ ♦ పార్థశ్రమంబోజ, బ్రహ్మ
పది కృష్ణుండలపోసె నాతఁడు కృపా ♦ వారాశియేతెంచి, య
న్నదుఁడయ్యెన్వినఁగాననయ్యెనిటవి ♦ న్నాణంబువిన్నాణిలోన్॥

ఇన్నారసింహుం డన్న పూర్ణశుంధ" కిన్న గేళాపుండ కాని
నగమాతుఁడు గాఁడని కన్నవారు స్వన్నవారు నెన్నఁదొడఁగిరి.
గురుండంత భాస్కరశర్మకు వరప్రదానంబుఁజేసి వీడ్కొల్పెను.
నాఁటినుండి శ్రీగురుప్రభావంబు దేశదేశంబులకుఁ బ్రాకినకొలఁది
వేనవేలుగ లోకులెల్ల రాకరుణశరు పాదారవిందంబుల ముళిందం
బులై చేరుచుండిరి.

నామధారకా ! గురుకృపా ప్రసారంబు తత్త చ్ఛాత్ర
భక్తికృపా రానుసారంబై యుండడి వని తెలియు'మని సిద్ధుండు
వలెకెను.

భక్తికాండము — ౨దశము.

సిద్ధుండు నామధారకున కవ్వలికథ వినుచువాడై యిట్లు వక్రమించె: ఓయీ! యిపుడు నీకు మఱొక వింతగాధఁ జెప్పు చున్నాఁడ. ఆలకింపుము. శ్రీగురు కరుణా ప్రసారంబువల్ల నఱువ జేండ్ల గొడ్డాలి కిరువురును తు లుదయించిరన్న నద్భుతంబుకాదే?

అయ్యెడ నాప స్తంబ శాఖయలందలి కాశ్యప గోత్రజుండు సామనాథాభిధానుం డొక్క విప్రోత్తముండుండెను. ఆతం జెల్లెడ శ్రుతిస్మృతివిహిత కర్మాచరణైక తత్పరుండై యుండెడివాడు. తత్సహ ధర్మచారిణి గుణగణకదంబ గంగాంబ. ఆపెకు వష్టిపూర్తి యయ్యెను. సంతలేడు. వారికాపురము గంధర్వ నగరము. ఆయమ యన్వహము శ్రీగురు దర్శనార్థమేగి తత్సా దార్పనంబుఁ గావించి నీరాజనంబిడి సాష్టాంగ ప్రణామంబు సేసి యింటికి మరలు చుండెడిది. ఇట్లేండ్ల కొలఁదిగఁ దదేకదీక్షతో నడచినవెనుక నొక నాడు స్వామివారు మందహాసముతో నాపతివ్రతామణి నిట్లడి గిరి: అమ్మా! యిన్నాళ్ళనుండి సేవించుచున్న దానవు నీయభీష్టం బేమో తెలుపవైతివే? ఇపుడైనఁ జెప్పుదేని గారీనాథ కృపవల్ల నీకోరినట్లు కానయ్యెడు' ననుచు గురుండను ప్రసాద వాక్యంబుల నివ్వి యెంతయు నలరిన యా సాధ్వీమణి దోసిలి యొగ్గి కన్నీరు గార్చుచు నిట్టుల విన్నవించఁ దొడఁగె:

ఉ. పుత్రులఁగాంచనింపగును ♦ బుత్రులవల్కులు వీనువిందిడుం |
బుత్రుల నెత్తమై సుకము ♦ పుత్రులముద్దు రుచించు నోటికిం |
బుత్రులవల్ల సౌఖ్యమిలఁ ♦ బుత్రులవల్లఁబరానుభూతియకాఁ |
బుత్రులఁగన్న మెప్పుగును ♦ బుత్రులు లేమినిదెప్పరంబగున్ ||'

స్వామీ! పుత్రులు లేనివారికి గతులే లేవయ్యె. వం ధ్యాత్వ మహాదోషం బొదవిన పాపిష్ఠురాల నని బోకులు నన్నేవ గించుచున్నారు. ఏమైనను గడుపువఁ గాయకాయని దానిజన్మము వ్యర్థమే. పితరులును దమకొలమున నేలలవామణియైన నొక్క రనయునిఁ గనినఁ దమకుఁ దిలోదకాలు దొరకునని వేచియుండు

రామ. పుత్రహీన మైనది గహనముగానిగృహముకాదు. చంకను బిడ్డనెత్తుకొను భాగ్యశాలిని జూడ ముచ్చటగా నుండును. నేనందులకు నోచనైతిగా! ఎత్తునం బొత్తునం బెంచుకొందమన్న నాకుఁ బుత్రిలా? పుత్రికలా? షష్టిపూర్తిహడనాయె. ఇట్లహిక సుఖాలు లేని వ్యర్థపు బ్రతుకు బ్రతికితిని. అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి' యన్నారు. దానఁ బున్నామ నరకంబునం బడిపోవలసినదే కాన నాముష్మికంబును సున్నయామె. మాపితరులకు దీన వధివలనమును దప్పదాయెను. ఏమిసేయుదును? అయినదయినది. ముందు జన్మముననైన నొక్కతొడిమ నాకడుపునఁ బడునట్లు వరదానంబు సేయుం డంతయే చాలు'నని గురుపాదంబులం బడియెను.

అంత నాకృపాశుండు నవ్వుచు నిట్లువల్కుఁ: ఓసీ పిచ్చితల్లీ! ఏమి కోరికను గోరితివమ్మా! ఎప్పుడో రాబోవు జన్మపుముచ్చట యిప్పుడెందులకు? అప్పుడు నాయీవరమే ఫలించి యయ్యెనని నీకెట్లు తెలియఁగలదు? నీవల్ల నిత్యనీరాజనం బందుటన్నాడెందం బనుందానంబు నొందియున్నది. కాన నీకోరిన దిప్పుడ యానట్లు వరం బిచ్చుచున్నాను. మఱియఁ బుత్రిఁడేకా దనతి కాలము వనే పుత్రీపుత్రి లుభయలు శుభయుతు లుదయిం చెదగుగావుత' మని దీవించెను. అపుడా సతీమణి కొంగున ముడివేసికొని బద్ధాంబలియై యిట్లను: 'మహాత్మా! కోపింపకుఁడు.

కం. ఎట్లానో మీవరంబిది ।

చెట్లకు గట్టులకుఁ ముక్కి + చెందనిభాగ్యం ।

బిట్లీర లన్నమాత్రిన ।

ముట్లుడిగిన యిట్లీనాకుఁ + బోలు నకలుగకా ?

బిడ్డలకొకరియి యేనుమెట్లనిగట్టును మునుంగనితీర్థంబును

లేవయ్యె. లోకు లశ్వత్థ ప్రిదక్షిణాలు సేసిన గర్భంబు ధరింపఁ గల్గుదువన నదివిశ్వసించి యగవడ్డ రావిముక్కలకెల్ల నిండనుక

‘మొక్కి-మొక్కి వేసరితిని. ఇక నిరాశచేసికొని రాగలభవంబున నైన నుఖానుభవంబుఁ గలిగింప దిక్కు మీరనినమ్మి యిక్కరణిని సేవించుచున్న దానను. ఇట్టినా కీముదిమిని వేరటితన మెట్టబైడినో యని యబ్బురపాటు నొదవుచున్నది. మఱి సాక్షాన్నరసింహ మూర్తులకా మీవా కెట్టుల నసత్యంబు గాఁగల్గునాయని యేలిన వారి నిబ్బరికంబున నిబ్బరంబును బ్రబ్బియుండకపోలేదు. మీరు తలఁచినదుర్ఘటంబుండదన్న నిరూఢివల్లనే యిట్లు ముడివేసికొంటిని. సరికాని నాయీ సందియము మాత్రము తీర్పఁగోరుదాన. నేను భావిజన్మంబునఁ బుత్రులభం బపేక్షింప నివృద్ధప్రసాదింతు మందురేమిటికి? మఱి యిన్నాళ్లనుండి కాళ్లునొప్పులుపెట్టఁగా మార్ఘ్యముకొలఁది నేఁజేసిన యశ్వత్థ ప్రదక్షిణాలవల్లనైన ప్రయోజనమే’ మని యడిగెను. శ్రీగురుండందులకు నగి యాయమకిట్లు బోధించెడిః సుప్రతా! నీకావించిన యశ్వత్థసేవవల్లనే మహాత్తర సుకృతంబు గణించినదానవు. అట్టి నీవిపు డద్దానిని నిందించి తత్ఫలంబెల్లఁ గోల్పోవకుము. నీకుఁ గొడుకుం గూతురు నుదయించెదరు లెమ్ము. అట్లగుంగదాయని ప్రదక్షిణాలు మాత్రము మానకుము. నామాటవిని యింతటినుండి నాతోఁబాటుగ నీభీమా మరణా సంగమ స్థితాశ్వత్థావనీ రుహంబునకు నన్వహంబు నర్పనంబుఁగావించు చుండుము. తన్మాహాత్మ్యంబు పురాణప్రథితంబు. నేనందెప్పుడు నుందును. కావుననే యశ్వత్థనారాయణమూర్తి యని లోకప్రసిద్ధి’యను గురూక్తు లాలకించు నాయిల్లా లిట్లడిగెనుః ‘మహానుభావా! దేవరవారి దయవల్లఁ దన్మాహాత్మ్యం బింకఁదెలిసికొని దృఢమతితో నట్టులనె భజించుచుండుదాన. నెలవిండనియె. పెండియు గురుండిట్లుద్బోధింపఁ గడంగెనుః ఇంతి! శాంతముగా నాలకింతేనిఁ జెప్పెదవినుము. అశ్వత్థంబున సర్వదేవతా నిలయంబు నుమ్ము. తన్మాహాత్మ్యంబు నారదోక్తంబైన తెఱంగున బ్రహ్మాండ పురాణంబునం గలదు. భువనత్రయ సంచారియో నారదుం డొక్కడ ఋష్యాశ్రమంబునకేగెను. ఆచార్యునివారెల్ల రమ్మాని

శేఖరునకుఁ బాద్యాదు లర్పించి యాతని సత్వత్తమహత్త్వం బెఱిం
 గింపుమని కోరిరి. విధాతృపుత్త్రిం దన్వారి కివ్వధంబునఁ జెప్పం
 దొడంగః ఓనకో ఋషిప్రవరులారా ! నేనిప్పుడు సత్యలోకంబు
 నుండి రాక, అచ్చోట నీముచ్చటయే వచ్చెను. అశ్వత్థమే నారా
 యణ న్వరూపమందు రద్దాని మహత్త్వంబెట్టిదని యడుగఁ బర
 మేష్టి యిట్లుపన్యసించెః తన్నూలంబునం దేనును మధ్యమున
 మాధవుండు సగ్గింబున నుగ్గిండు నుండుట “అట్లే. మూలతో బ్రహ్మ
 రూపాయ । మధ్యతో విష్ణురూపిణే । అగ్రతశ్చివరూపాయ । వృక్ష
 రాజాయతేనమ” యని యద్దాని నారాధింపఁగాఁ ద్రిమూర్తి
 పూజాఫలంబు దత్తడిని. మఱియుఁ దద్దక్షిణ వశ్చిమోత్తరశాఖ
 లందు మామావిహారంబు లూహించునది. తూర్పువైపుననున్న
 కొమ్మలం దింద్రాదులుందు. వసు రుద్రాదిత్యాదులకు నది
 యిక్క. తన్నూలాంకు రాదికంబులందయ్యె మహర్షులును గోళా
 వ్మాణ ప్రముఖులును జతుర్వేదంబులు నెల్లజన్మంబులు నున్నట్లు
 లెన్నవలయు. అఖిల సరిద్వరంబులు న్నాగరస క్షకంబును బూర్వ
 శాఖాశ్చితంబులుగాఁ బరిగణించునది. మూలంబం దకారమును
 స్కంధంబుననుకారము ఫలాదికంబుల న్మకారంబునైన ప్రణవాకా
 రం బయ్యదియని భావించునది. అవ్వటపి శ్రేష్ఠపు మాహాత్మ్యం
 బభివర్ణింప నేరికేదరమాను ? ఈదృశభీష్టప్రదాయకం బింకొ
 క్కటి పేర్కొనఁ గానరాదని బమ్మవల్కి నదెల్లఁ దన్నానస
 పుత్త్రిం దచ్చోటి ఋషుల కెల్లగింప వారాతని నిట్లువృచ్చసేసిరి.
 ‘సర్వవేదీ ! తత్సేవా విధానంబు మున్నధర్మనిర్మలంబయైనను
 బ్రహ్మరులకా మీవల్ల మరల వినఁగోరువార’ మనవుడు నన్నార
 దుం దింకనిట్లు బోధంపఁజొచ్చెను. ‘విమలులారా ! కమలసంభ
 వోక్తం బెట్లులట్లులవచింతు. సావధానుల రగుఁడు. అశ్వత్థప్రదక్షి
 ణాలు వైత్రాపాధపుష్య మాసంబులందును గురుశుక్రమూఢము
 లందును క్షిణచంద్రుండౌ నెడలందు నారంభింపఁ దలంపఁగూడదు.
 తారాచంద్ర బలాది యుక్తంబగు శుభముహూర్తంబున స్నానాది

కృత్యంబులవల్ల శుచియై యుపవసించి మఱి ప్రారంభింపవలయును. ఆదిసోమశుక్ర వారంబులను సంక్రమణ వేళలను బర్వదినంబులను వ్యతిపాద్యభృతి యోగంబులందును శూన్యతిథుల రాత్రివేళల మేఘచ్ఛన్నాహ్నంబుల నవరాహ్ణంబుల రావినేవారు నేవింకుఁ బోవఁదగదు. ఆరాధకులు సాధకులు ముందుగ నాత్మస్తుతి కర నిందలను వితండవాదంబులను నుడుగవలయు. ద్యూతకర్మంబు నస్మతవాక్యంబులు న్మానవలయు. అంతం బ్రవాహోదకంబున సచేలస్నానంబుసేసి ధౌతవస్త్రంబుఁదాల్చి గణనాథు నర్పించిన పిదప గంగాయమునా జలకలశంబు లుంచి యభ్యర్పించి పుణ్యా హంబు వల్కి తా నద్దికోరు నద్దానినే సంకల్పించి యశ్వత్థంబును గలశోదకంబులతో భక్తిమై సప్తవారాభిషేచనంబుఁ గావించునది. వెండియుఁ బునస్సానంబు సేసి దేవమయంబౌ నావిటపి శ్రేష్ఠం బును బుంసూక్త విధానంబున పోడశోపచార విధులతో నారాధించునది.

ఉ. కరముల శంఖచక్రములు ♦ కార్ముక బాణకృపాణభేటముల్
వరద భయాపహంబులుగ ♦ బాహువులెన్నిదిగల్గు రూపమై
సురుచిర పీఠనామ్రమున ♦ శోభిలు నవ్యయ నవ్యదివ్య సుం
దరుఁ బురుషోత్తమున్నిరిని ♦ దాల్చినవాని నెదం దలంపుఁడీ॥

అట్లు త్రికరణ శుద్ధిగా నెంచి ధ్యానించుచు సహస్రనామోచ్చారణం బొనరించుచుంగాని మానంబున నేనిఁ బూర్ణకుంభ యుతయా గర్భవతిమై మందగతితోడ నాదిమధ్యావసాన నమః ప్రయుక్త ప్రదక్షిణంబు లశ్వత్థంబున కొనరించుట శ్రేయోదాయకమాను. అట్టి ప్రదక్షిణాలం దడుగడుగునకు యజ్ఞఫలంబు దక్కుచుండును. ఏరావిచెట్టునకైన ద్విలక్షప్రదక్షిణంబు లొనర్చిన బ్రహ్మహత్యా దోషంబైన నాశంబొందెడిని. ఇఁక నీతిమూర్తివా సాశ్వత్థసేవనంబో గురుతల్ప ద్వఖిలా ఘాఘతూల దావానలంబై జన్మవ్యాధి జరామృత్యు భయాకాంత సంసార పారావార తారకంబై ధర్మార్థకామమోక్ష సాధకం బొననుట కబ్బరంబే ?

పుత్రికామూలై మనోవాక్కాయ శర్కంబుల నందే లక్ష్యబిడి
 దీక్షం బ్రదక్షిణాలు సేసిన దత్తణం బక్షిణ ఫలాన్ని గండు.
 శనివారము నాఁ దశ్వత్థంబును స్పృశించి మృత్యుంజయ జకలు
 సల్పిన నకాల మృత్యు భయంబువాసి పూర్ణాయాస్సంకల్ప ముద
 వెడిని. ద్వాదశ జన్మంబులందు మంగల మన్నెడ దశ్వత్థసేవనంబు
 గావించి “శ్లో. కోణస్థః పింగళో బ్రథమః । కృష్ణః శత్రోంతకోయ
 మః । సారిశ్చ నైశ్చరోమందః । పిష్పలాదేన సంసుతః॥ ” అని ద్వాదశ
 విశ్వానంబుతోడ జపంబుసేసిన దత్తహేమనోదకంబు యిష్టార్థసిద్ధి
 యయ్యెడిని. గురువారము నమవసయుం గూడినయెడఁ ద్రివిధ
 త్రివాసాశ్వత్థచ్ఛాయా జలస్నానంబు సేసిననే బ్రహ్మ హత్యా
 న్యకు నాశంబయ్యెడిని. అచ్చోట నొక్క వేదవిప్రునికి మృత్యువ్యం
 బిడిన బ్రాహ్మణకోటి సమారాధన మహాఫలంబు చేకూరెడిని.
 అట గాయత్రీ మంత్రజపంబునన చతు ర్వేద హతఫలంబు దగ్గును.
 ఒక్కగావియొక్కను స్థాపించుట నల్లు క పించినవారి పూర్వము
 నలువదిరెండు తరాలవాగు స్వస్థికంబున వసింప గండును. అట్టి
 చానిని ద్రుంచుటవల్ల నెల్లపితరులతో నారణింబులపాలు గావలసి
 నదే. తదశ్వత్థంబు దరిం గూరుచుండి యెవ్వండు పంచయజ్ఞాను
 షానంబుసేయు వాతం దీక్షయ సుకృతంబు నంది సత్వరంబుగఁ
 బుత్త్రీసంతానంబుఁగాంచెడిని. ఇంకఁ దత్త్వతోద్యాపన క్రిమం
 బెట్లన్నఁ జెప్పెద వినుండు. ప్రిదక్షిణాలెన్నయిన నందు దశాం
 శము హోమంబుం దద్దశాంశంబు బ్రాహ్మణ సమారాధనంబుం
 గర్తవ్యంబు. ఎవ్వరు బ్రహ్మచర్యంబునూని యువతంబు నెఱ
 పుదు రవ్వారుద్యాపనాంతంబున పోవట్టిశ్వత్థంబును సాలంకృత
 సవత్సరధేను శేష్ఠంబును వస్త్రాచ్ఛన్న శిలరాశిని భూరిదక్షిణలతో
 సచ్చీలురుం గుటాంబికులు నోవేద విప్రులకు దానంబు లొనర్చిన
 సభీష్టంబు లచిరంబ సంప్రాప్తంబు లయ్యెడి నని బమ్మ యెమ్మ
 యిందెల్పె నమ్మహత్త్వంబెల్ల నారదుం దవ్వారి కవ్వారిగాఁ
 దెల్పెను. అవిధంబున నవ్వం దాచరించు నవ్వాని శవ్వి కోరిన

నవ్వి చేకులు. కావున నోవంధ్యా! అశ్వత్థ మహత్త్వం బిష్టయినఁ
దెలిసెఁ గాన నద్దాని నిఁక నిందింపక నిస్సంశయంబుగా నుక్తరీతి
ననుష్ఠింపుము. తత్సంగమస్థి తాశ్వత్థంబు కల్పద్రుమంబు నస్స
న్నిలయంబుగా నెఱినమ్మి గుఱిఁ జెదర కారాధించెదేనిఁ ద్వరలోఁ
గొమరుందుం గొమరెయ నమరుదు' రని గురుండెఱింగించెను. అం
దుల కావృద్ధనారి నమస్కార పూర్వకంబుగా నిట్లు బదులు వల్కెః
'స్వామీ! అటువదేండ్లు నిండినదానను జాతివంధ్యను నేనేడ ?
నాకింకను బుత్తుండేడ ? కానిండు. ప్రత్యక్షంబుగా మీపాదం
బులే యుండ నాకిం కేయశ్వత్థంబు లేమిటికి ? ఉక్తరీతిని భవ
త్పాదసేవనముఁ గావించినవారి కేరావిచెట్టులేల ? ఏమైనఁ గామ
ధేను ప్రాయంబుగా మీమాటలు త్రోసిపుచ్చను. చెచ్చర
నేఁబోయియ చొచ్చ నిచ్చలునర్పించుచుండుదాన' ననివనివిని వట్టూల
తీర్థావగాహంబు సేసి యమ్మానిని శ్రీగురూక్ష విధానంబున నశ్వత్థ
సంసేవనం బొనర్పి దొడంగెను. అట్లు బత్తిమీఱ నారాధించు
చుండ మూడవనాటి రాత్రివేళ నాయమకు స్వప్నంబున నొక
విప్రుండు కానుపించి యభయ మాస్తంబిడి

“చ. లలనరొ! నీమనంబు సరళంబగుటన్గురుభక్తియుక్తి నీ
తలఁపులగుం గురూత్తముఁ బ్రదక్షిణమార నమస్కరించి ని
శ్చలమతిఁ దత్ప్రసాదితల + సత్ఫలముగ్గాని యారగించినం
గలిగెడుసత్వరంబుగను + గాంక్షిత సంతతి చింతవాసెడున్॥”

అని ప్రబోధించి నట్టుల మదికిఁ బొడకట్టె. అంత నా
కాంతామణి మంతనంబున మంతయు సంధసంబాదవనున్విష్ణురూపు
వలువారలేచి యథావిధి నాకల్పద్రుమంబును మున్నుందు సేవిం
చినవెనుక గంధర్వ పురంబునందు నరహరి గురువర చరణారవింద
మరందేరిందిరింబ్రవాణె. ఆకరుణామయుండుం బ్రసన్నవదనుండై
ఫలద్విషయం బాబత్తురాలిచేతనిడి పారణానంతరమున భక్తింక
నాజ్ఞాపించె. తన్నారీవతంసంబును యథోక్తంబుగా నెఱవినంత
నెల్లర కేతయు వింతతోఁగ నిష్కలయా నాయమ యప్పుడ

రజస్వలయై యేనవనాఁడు గర్భంబు ధరింపఁగలిగె. తన్నాఁడు
సోమనాథుం డనంత సంతోషాకాశ్రంత స్వాంతుండై తొలుతఁ
బుంసవనాదికంబు నష్టమ మానంబున సీమంతోన్నయంబు
న్మున్నుగాఁగల కర్మంబులెల్ల యథావిధిం బ్రవర్తిల్లఁ జేసెను.
వేదకటియా నానందుమునెదువ నిందు వేమకనో గుర్వాజ్ఞాను
సారంబుగా వాయనదానంబులు నాయెడఁగఁ జేయనాయెను.

సీ. పెదకిన నొకనల్ల + వెంద్రుకేనియు లేని
యిల్లాలు వ్రేకటి + యేమిదంచుఁ
బండ్లాడియన్నిటం + బట్టు రప్పినపుట్టు
గొడ్రాలికా కద్దు + కూడనంచుఁ
బెద్ద తనాన నీ + వెకు గర్భమెట్లును?
బిల్లకా దదియేదో + బల్లియంచు
సోమయ్య పెండ్లపుఁ + జాలాలి చందము
నిక్కమే యానో య + మ్మక్కయంచు॥

తే. ముక్కులను వ్రేళ్లతో బాఁచ + నక్కలాడ
శ్రీరజన త్రాతనరవారి సేవసేతఁ
బోవఁడె త్రిమూర్తి యతఁడె న + ద్యోవరదుఁడు
గురుకృపంగానిదే? దని + కొందఱనిరి॥

మాసపూర్తి యయిన వెనుక నొక శుభమువలన రంబున
నామెకుం గుమార్త వుట్టె. దైవజ్ఞులు జాతకంబు నూచి 'శుభ
లక్షణాన్వితయా నాపట్టివల్లఁ గులవృద్ధి కాఁగల'దని తెలిపిరి.
సోమనాథశర్మ మనంబునం బొంగి వారికి వత్త్రంబులర్పించి యం
చెను. పిదపఁ బురుడు వెళ్లఁగానె నదికట్టు కట్టిన యా ముదుక
బాలెంతరాలు బిడ్డనత్తుకొని యాడుజోడైన వెన్నిటి తోడరాఁగా
శ్రీ వృసింహ సరస్వతుల నన్నిధికరిగి తచ్చ
రణ సాసిజంబులదరి నాబురుకనిడి సాష్టాంగ దండ ప్రణామంబు
చేసెను. స్వామి సాదరంబుగఁ బుత్రివర! లె' మృగవృదు నా

యమలేచి యిది పుత్రిక, పుత్రుండు కాఁడే' యను నాయమం
గని నవ్వి యింక సందియమేమిటికి? కొడుకనిం గందువులే'మ్మ
నియె. ఇట్లనుచు నవ్వరదు లాకనుగందునందుకొని యివిధంబున
దీవించిరి: ఈ నీ బిడ్డ దీర్ఘాయుష్మతియు సౌభాగ్యవతియునై ధర్మ
రతయు సచ్చిలయునా సతీమతల్లియన ధాత్రిం బ్రభ్యాతివడసి
బహుపుత్రప్రాప్త్ర సంపత్తిమీఱ నభివృద్ధింగాంచెడిని. ఈలోకక
సన్నత దివ్యచారిత్రను సందర్శింప నొక్క దక్షిణదేశావసీశుండు
రాను న్నాఁడు. మీ కు దొరకడి యల్లుఁడు నిగ
మాగమాంత విశారదుండును మహేశ్వర్య సంపన్నుండు నయ్యె
డిని. మఱి మీకొ తనయుం డెట్టిఁడు గావలయు? మూర్ఖుడైనను
శతాయువుగా నుండుటమేలా? లేకల్పాయు వైనను విద్వాంసుఁడే
కావలెనందువా? 'చెప్పు' మనంగా నాగంగాంబ 'చదురా' చదు
వరిని గొనములపోవునేవురు తనయులఁ గనువానిం బ్రసాదింపుఁ
డని యుక్తి. ఆభక్త చింతామణి యాకాంతామణి కోరినట్లు
యశాఁగావుతమని దీవించి వారినంపివైచెను. అంత నొక యేడా
దిలోఁ దద్గురువర ప్రసాదలబ్ధ తనూజాతుం డుద్భవించె. వాఁడు
కాలక్రమంబునఁ బెరిగి చతుర్థ శతాబ్దంబు దాటితీరి యైదుగురు
బిడ్డలతండ్రియై వంశదీపకుండుగాఁగలిగెను. గంగాసోమనాథప్రథమ
ప్రసూతియు సరస్వత్యభిధానయై యథాసక్తి శుభోదయంబుఁ
గనియె. ఆయమ పెనిమిటి దీక్షితుండై దిగంత విశ్రుత కీర్తియై
విలసిల్లెను.

నామధారకా! శ్రీగురుకృప యన్న నట్టిదో చూచితే!
ఎట్టి యసాధ్యంబులు నిట్లు సుసాధ్యంబు లయ్యెడింగాడే! కావున
వారియెడ దృఢవిశ్వాసముఁగలిగి భక్తితో సేవింపఁదగినదని సిద్ధు
డుపదేశించెను.

భక్తి కాండము—3 పాఠము.

సిద్ధుండు నామధారకున కిట్లనియె: 'ప్రియశిష్య రత్నమా!
నీ కిప్పుడు శ్రీగురుమహాత్మ్య ప్రబోధకంబా నపూర్వకథ చెప్పుఁ

బోవుచున్నాను. దీనివల్ల నమ్మహానీయు లెండినమోడును జిత్రముగాఁ జిగిరింపఁ జేసినచంద మెఱుకపడఁగలదు. అగర్జింపుము.

ఒకవాఁడు గంధర్వపురంబునకు యజ్ఞశ్శాఖాయుండు గాగ్గన్వవాయుండు నరహరినామధేయుం డొకగువ్వగోరి యేగుదెంచి మననరహరుల చరణంబులతెఱఁగి లేచి చేతులు గట్టుకొని సవినయంబుగా నిట్లుల మనవిసేయఁ జొచ్చెను: 'స్వామీ! మీశీర్షిలతిక దశదిశలకుఁ బ్రాఁతినది. సాక్షాత్కరణజ్యోతి స్వయాపులరయ్య భక్తులయెడ వాత్సల్యంబుమీఱి ధామజ్యోతి విట్లవరరించినవారలని తెలిసి మిమ్మాశ్రయింప వచ్చితి. అయ్యా! యీనేల మీఁద మంటివల్ల నంతప్రయోజనమో వాజస్థమువల్ల నంతటిదిగానే యున్నది. కుష్ఠవ్యాధి బాధితుండ నొట సామోము చూడ నొల్లక యెల్లరు నన్నాడిపోసి కొనుచున్నారు. స్వాధ్యా యాధ్యయనముఁగావించినవాఁడ నైననంగహీనుండనని యెవ్వగుమ నిండి శ్రేణను బిలువకున్నారు. అందఱు కేహ్యహా నీబ్రదుకు బ్రదుకుట కంటఁ జావే మేలనిపించు చున్నది. ఎన్నిజన్మలఁ జేసిన దానం గులోపేరి నన్నిపుడిట్లు కట్టికుడుపుచున్నవి. ఈనాడుఃఖము దుస్సహము. ఈపాదురోగంబుఁ బాపికో నన్నోవ్రతము లాచరించితి. ఎన్ని తీర్థాలనో సేవించితి నందఱు దేవతలకోమృత్కితి. దేనివల్లను రవంతయైన శాంతింపదయ్యె. తుదకు మీరేదిక్కని యిక్కడికిఁ జేరితి. మీకటాక్షంబు వాయెడఁ గలుగదేని నాప్రాణా లిక్కడనే విడుతమని నిశ్చయించుకొంటిని. తండ్రి! యీదీనుని ముంఁలింపరే యనుచు మరల సాగిలఁబడి కొంతవడికి లేచి యుహాహా! స్వామీ! నాకు భవత్పాద దర్శనంబు లోహస్పర్శ ప్రాయంబు గావలయు ' ననియెను. మన యాథ స్థివర్తకుండు వినిపని కృపఁగొని యిట్లు సానుగ్రహ వచనంబుల బహువిధైః: 'విప్రా! మున్నెన్నో పాపా లొనర్చితివి కావుననే నీ కీ కుష్ఠవ్యాధి నొట నటినది. అదిహోవ నీకొక్క యుపాయము జిక్కుదును. దానసీపు శుద్ధుండవై దివ్యదేహంబు నందఁగల్గుదు ' వనుచుండిరి.

ఇంతలో నెవ్వడో ముదిరిన యెండు మేడికట్ట నొక్కదానిం జేతఁ గొని యక్కడికివచ్చె. యతివరు లాశావ్యంబుదెసఁ జూపుచు నాకుష్ట ద్విజున కిట్లనిరి: ఓయీ! నీకీమేడికట్ట నిప్పింతును. నీవిది తీసికొనిపోయి నామాటయందు దృఢవిశ్వాసముంచినేఁజెప్పునట్లు చేయుము. ఇద్దానిని భీమాతటంబున సంగమంబునకుం దూర్పు వైపున మొక్కను నాటినట్లు భూమిలోనాటుము. అంతం గృత స్నానండ్లవై యశ్వత్థ వృక్షంబునకుఁ బ్రదక్షిణంబుఁజేసి పునః కృతావగాహండ్లవై రెండుచేతుల రెండుకుండలు నిండ నుదక బుం గొనివచ్చి ప్రతిష్ఠిత కాష్ఠాభిషేచనంబుఁ గావించుచుండుము. ఇట్లు చేయఁజేయ నేనాటి కది చిగిరించు నానాటికి నీ పాపం బడంగి నీయొడలుబాగాను. పొ'మ్మని యానవెట్టిననే యాతండును విశ్వాసంబుతోడ నాకట్టను దసనెత్తిఁబెట్టుకొని పోయి గురుం డెట్టులఁ జేయుమనె నట్టులనే యద్దానికి నిత్యాభిషేచనంబుఁ గావంపఁ దొడంగెను. ఆకుష్టద్విజుండు తచ్చుష్కకాష్ఠంబు న్నాటి యాలవాలంబుసేసి తడేకదీక్ష నీటితో నదినింపుచుంటం గన్న యచ్చోటివా రెల్లరు నవ్వి, ఓవెట్టి బాఁపఁడా! నీకు మతివోయి నేమి? నీవెన్నాళ్లన్ని నీళ్ళు పోసిన నెండుపుల్ల చిగుర్చునఁటోయీ. చాఁజాలు. ఆగురుమూర్తికి నీయొడఁ గృతయే కల్గెనే నిదం తయు నేమిటికి? ఆమహాత్ముఁడు తలఁచిన మాత్రమునఁ గానిదేది? నీకీ జన్మాన నీరోగము కుదురఁదగిన యోగము లేకపోఁ బట్టియే నీమొగాన నీకట్ట పడవేయ నాయనకు బుద్ధివృద్ధి. పైఁగా నీవిట్టి వృథా ప్రయాసముకూడ నందనేమిటి?' కనుచు నెందఱెం దఱు తనను నిరుత్సాహపఱచి మఱలింపఁ జూచిన నారఁడు దృఢ విశ్వాసము చెదరనీయక యట్ల యాగాధించుచు వారి కిట్లనుచుండె:

‘తే. భువి మహాత్ములువల్కన • మోఘముగద।

సత్యసంకల్పగురువాక్క • సత్యమాన? !

మృతులుఁ దత్కృపనెందతో • బ్రతికియుండఁ

నెందు కట్టలు చిగిరించు • పేమివెంత ?

శ్రీగురూత్తమలయాన శిరమునఁదాల్చి యిటఁ బ్రాణ
లైన విడుతునుగావి నాపూనిన కర్ణంబు మాన ' ననుచు వట్ల
కావించు చుండెను. ఆతని మూఢవిశ్వాసమున కబ్బురపడనివారు
లేరైరి. అందుఁ గొందఱువోయి గురువుల కివార్త నిట్లు నివేదిం
చిరి: స్వామీ! మీరానాఁ డాకుష్ఠ పీడితున కాయెందు కట్ట
పుల్లను జేతఁబెట్టించి యెందుల వేమిచెప్పితిరో కాని యాశ్చర్య
బాఁపనయ్య యా ముక్క పట్టుకొని యీ వారముదినాలనుండి
యుద్ధరిణెడు నీళ్ళయిన గొంతులోఁ బోసికోకుండ నదేకనిగా
, నాపాడుకట్టకే మొక్కుచుఁగూర్చున్నాఁడు. వృథా దేహాయాన
మేమిటికి ? మాను'మని యెందఁతెన్ని విధాలఁ జెప్పినను వివఁడు.
వాని పిచ్చియే వానికానంద మన్నట్లున్నది. ప్రేరేగ నడిగినవారి
శెల్లర, కీకట్ట యెట్టిదైన నేమి? గురువు వేమిచెప్పిన నట్లుచేయు
టయే నాపని. వారన్నది వారె నగ్గించి కొందఱు లెం ' డనుచుఁ
దన మనోనిగూఢి చదరక యిప్పటి కేడు లంకగాలు చేసినాఁ ' డని
చెప్పిరి.

వాతనుడువు లాలించి గురువు లిట్లు వల్కిరి:

.తే. భరను గురువాశ్రయమాశ్రయ • తారకంబు ।

గురులపంక్తుల గుఱికల్పిఁ • గోరినదగు।

నందలక్ష్యములేకున్న • వ్యర్థతఁగను।

నెవఁడు భావించునట్లు ఘ • లించువట్ల ॥

ఇందులకు స్కాందోక్త ముకగాథ కలదది నుడివెద
వినుండు: ఒక్కడ శౌనకాదుల సంప్రీత్యంబునరామహర్షణి గురు
భక్తి ప్రకారం బిట్లు తెలిపెను:

.తే. గురుఁడు నరుఁడని దొసఁగులఁ • గూడదెన్న ।

బ్రహ్మభావనఁగనఁబావు • భవ మభవుఁడు ।

దేవమంత్ర భిషగ్విప్ర ధీర్ధగురుల ।

యాదృశంబగు భావన ధీ తాదృశాప్తి ।

మఱియు భవాంభోధి నిస్తారకంబులందెల్ల దృఢభక్తియుక్తి
గురుసేవనంబ సులభతమంబౌ సాధనంబు. గురుండే పరమేశ్వరుం
డని భావించి సేవించువానికి సద్యఃఫలాప్తి యాననుట కొక్క
నిదర్శనంబుఁ జూపెదః

మున్ను పాంచాలదేశంబున సింహాకేతు మహీపాలుం డేలు
చుండెను. ఆతని తనూభవుండు ధనంజయుండు ధార్మికుండని
ప్రఖ్యాతి వడసియుండె. ఒక్కయెడ నీరాజపుత్తుండు మృగయా
విహారార్థమై పోయిపోయి వన్యమృగానేక సంకులంబౌ నిర్జనా
రణ్యంబుసొచ్చె. అచ్చోటు నిర్జలంబు నయ్యె. వేటలాటం గొంత
వడి కాతండు మిగులడస్సి యెంతయు దప్పిఁగొనియె. అంత నొక్క
బోయవాఁడు త్రోవనూప రాకొమరుం డొక్కజలాశయంబుం
జేరి దాహకాంతిఁ గావించుకొని తత్పరిసరంబునం గానుపించిన
దేవళంబు కడకేగి యటసేదఁ దీర్చికొనుచుండె. అచ్చోఁ బెక్కు
లింగంబు తెటఁజూచినం గానుపించె. తదనుచర శబరుం డందొక్క
లింగంబుం జేతఁగొని యయ్యది కడురమణీయముగా నున్నదనియె.
రాజపుత్తుం డదికాంచి దానిని ఓరీ ! యెన్నోలింగా లుండఁగా
నిది నీకెందులకీ? కని యడుగఁగా వాఁడు :రాజకుమారా ! యిది
పూజనీయంబగు ప్రశస్తలింగంబుగా నామదికిఁ బొడకట్టినందున
దీనిగ్రహాంతి ? ననఁచు బదులు వలికె. ధనంజయుండును జిటు
నవ్వుతో మేలుమేలిది ప్రశస్తమైనది. కాన నట్ల భక్తితో నారా
ధింపు'మని బోధించె. వాఁడదివిని యాతని కిట్లనియెః : అయ్యా !
నేనడవిం బడియుండు మూఢుడను బోయవాఁడను గదా. లిం
గార్చనం బెఱుంగను. నాయందుఁ గరుణించి యది యెట్టో విది
తంబుసేయరే! మీరే గురువుల ' రనవుడు నారాజపుత్తుం డివ్వి
ధంబునఁ గలవఁ దొడఁగెనుః :ఓయీ! చెప్పెద వినుము. ఈలిం
గంబుం గొనిపోయి మీయంట మడిచోట నుంచి యయ్యదియె

శివస్వరూపంబుగా నెంచి శ్రద్ధాభక్తులతో ధర్మపత్ని సమేతుండై వె
గంధపు స్పృశతాదులం బూజించి భూవదీపంబు లర్పించునది.
మఱియుఁ బ్రతిదినము శ్మశానంబునుండి చితాభస్మంబుం గొని
వచ్చి యయ్యదియు సమర్పింపవలయు. పిదప నీవు భజించునదెల్ల
ముందీశ్వరార్పణంబుగా నివేదించినవెనుకఁ దత్ప్రసాదంబుగా నది
దారతో నారగింపవలయు ' నని యుద్వోధించెను. అయ్యాటవిక్రం
దును ధనంజయ బోధితార్థంబు మదిన్నిల్చి యట్ల కావించు చుండు
నని పనివిని తల్లింగంబు న్నిజాగారంబునకుఁగొంపోయి సాక్షాచ్చి
పుం డట్లు ప్రసన్నుం డయ్యెనని తననారికిందెల్చి యుపదిష్ట
ప్రక్రియ నద్దాని ననుమర్చించుచుండె.

ఇట్లుండ నొక్కనాఁడెన్నితావుల గాలించినను వానికిఁ జితా
భస్మంబు లభింపదయ్యె. వాఁడెంతయు ఖిన్నుండై యిలుసేరి
యిల్లాలితోనిట్లనియె. అయ్యా! నేఁడు లింగపూజకాలేదు. గురువు
లుపదేశించిన తెఱఁగుననే పూజింపవలెఁగాని వేరొక విధమునఁ
జేసిన నదివృథయకాను. గురువుల వాక్కుల కదుగుదాఁటినయెడఁ
బాపంబును నరకంబును దారిద్ర్యంబును సంప్రాప్తము లయ్యెడు.
గురువా క్యాచరణంబువల్లనే పుట్టువు లుడిగి గట్టున వెట్టఁగం
దుము. అట్లని నేనన్నన్ని తావులకుఁ బోయివెడలినను నేఁడు
భస్మంబు లభింపలేదు. ఇంకేమిసేయుదు? నాప్రాణాలు విడుతు?
నని దుఃఖించువానిని శబరు నోదార్చుచు శబరి యిట్లుపల్కెః
'ఇందుల కింత చింతింపనేల? మనయింట నన్నిక్కటలు తేవు?
వానితో నన్ను దగ్ధముఁగావించి యాబూడిద శివున కర్పింప
రాదా? భయములేదు. వ్రతభంగముఁ గావించుకోవలదు. నేను
నాదేహం బిందులకై సంతోషపూర్వకముగా నర్పించుదావను.
ఈదేహ మేనాఁటికైన నశింపవలసినదే కాని స్థిరమైవదికాదుగదా.
అట్టిదీనిని శివకార్యంబుకొఱ కర్పించుటకంటెఁ గావలసినదేమి?'
యని ధైర్యంబుగొనఁ బలికెను. ఆమాటలు తెవిని బద్ధంతనే యెం
తయు ఖిన్నుననుండ నాశబరుండు తనచానకీట్లు బదులుపల్కెః

‘ప్రాణేశ్వరీ! నీవు వయసునఁ బిన్నదానవు. రూపంబుననో
మిన్నవు. సంసార సుఖంబైనఁ దిన్నఁగా నెఱుంగవు. ఒక్కబిడ్డ
నైనం గన్నదానవుగావు. నిన్నుఁ గన్నవాఱు నాచేతఁబెట్టిరి.
సూర్యచంద్రులు సాక్షులుగా నిన్నుఁ బరిపాలించుకొందునని బాస
చేసిన నేనేమి! నిన్నుఁ జేతులారఁ జంపుటేమి! నిన్ను దహింపఁ
జేసిన నాకుఁ బాపంబు చుట్టుకొనును. ఎల్లరు శ్రీహంతననినన్ను
దూషింతురు. అంతటి దుష్కర్మం బొనరింప శివుండు మాత్రము
సహించునా? పైఁగ మీతల్లి దండ్రులు నన్నుఁదిట్టిపోయిదురాయె.
కాకున్నను బెక్కువ్రతంబు లింక నెఱవఁ దగ్గదానవు. చెక్కు
చెదరని చక్కందనమ్మున కిక్కవై చొక్కించుచక్కరలిండివి. నిన్ను
దక్కించుకోక పెక్కనెక్కించి నుక్కఁజేయ నోర్తునే? ’ యను
పత్తిఁ దత్సతి వినతయై యిట్లు ప్రతివల్కె: ‘నాథా! యేమి
మియ్యజ్ఞానము? ఇదెల్ల మాయవల్లనైన మోహము గాకేమి?
ఈమనబ్రతుకులు స్వప్నప్రాయములుకావే? బుద్బుద నదృశ
ములౌ మనయాదేహాలు సుస్థిరములా? పుట్టుట గిట్టుటకొఱకే
కాదా? ఇంతకు మాతలిదండ్రులు మీచేతఁబెట్టినందున మీకర్థం
గినిగాలేదా? ఇఁక నే నన్యరాలనా? అట్టిన న్నగ్గిని మ్రగ్గించు
టయ సార్వర్థ దేహదానంబకాదే? దాన మీయర్థాంగంబు శివార్ప
ణం బగుంగాన నందెవ్విధంబునను దోషంబు గానుపింపదు.
ప్రాణేశ్వరా! నశ్వరంబౌ నీనాదేహంబున కివ్విధంబున సాఫల్యం
బొదవింపుఁడి. కరమేశ్వరు నిట్లు ప్రసన్నుం గావించుకొనుండీ,’
యని యెంతసేపొ చెప్పఁగాఁ జెప్పఁగా నాపెనిమిటి గత్యంతరము
తోఁపక యందుల కొప్పుకొనియె.

అంత నాశబరి లోనికిఁబోయి కొంపకుఁ జిచ్చువెట్టుమనియె.
శబరుండును గవాటంబును బంధించి యట్లకావించె. పిదపఁ దద్భ
స్మంబుఁ దానర్పించు లింగంబున కెంతయుబత్తి జొత్తిల్ల నప్ప
నంబుసేసి కృతార్థుండనైనని యమందానంద భరితుండయ్యె.
అయ్యెడఁ దన నయ్యపుటాలిం గోలుపోయినను స్మృతిలేనివాఁడై

యథాపూర్వంబుగాఁ బ్రసాదగ్రహణంబు సేయదము రావే'యని తనయిల్లాలిం బిలిచెను. ఆహా! యేమి చెప్పుదు! అన్యత్యుజయ ప్రిసాదంబున దగ్ధ శబరి పునరుద్ధరింపఁబడినదై నడచివచ్చె. ఆదం పతు లప్పుడు శివప్రిసాదంబు భుజించిరి. అంతవారు వెనుదిరిగి చూచునంతలో వారికొంపయు సశింప కట్లయుండెను. అప్పుడా శబరుండు విస్మితుండై, సుందరీ ! నిన్నే నిందు మ్రిందించితివే! మరల నెట్లు గాఁగలిగితి? ' పని నిజసతి నడిగె. ఆపె భర్తకట్లఁజేరి గించె: ' ప్రాణనాథా! ఇల్లు నలుదెసల నంటుకొని భగ్గున మండు చుండ నదియేమి చిత్రమోకాని నాకు నక్కడనులేని చలియుఁ గలిగె. అందు నేను ముడుచుకొని పరుండఁగా నాకు గాఢనిద్ర పట్టెను. తరువాత నెద్ది యేమైనదియు నాకుఁ దెలియదు. మీపిలుపువల్ల మెలఁకువఁగని లేచి వచ్చినదానను. ఆహా! యేమి యీ యాశ్చర్యలీల !' యను నంతలో సాంబుండా దంపతులకుఁ బ్రత్యక్షదర్శనం బొసంగెను. వారు సాష్టాంగ దండ ప్రణామంబు సేయఁగా వివాహంబున నఖండ సుఖంబును బిదపఁ గోటివర్ష పరిమిత స్వర్లోకవా సానందంబుం బ్రసాదించి శంభుండంతర్హితుం డయ్యె'నని నూతుండు శౌనకాదులకుఁ దెలిపెను. దీన మనము తెలిసికోఁదగ్గదేమన నందైనఁబూర్వవిశ్వాసంబు గలదేని ఫలంబ చిరంబ కలిగెడు. కాఁబట్టి యాకుష్టద్విజాండు శుష్కశావ్వంబునేని విశ్వాసంబు చెదరక సేపించినందువల్ల ఫలంబు నందకపోదు. వీరికైన నెట్టిభావనమున్న నట్లులే ఫలించునన్నది నిక్కువం ' బని గురుండఁబుంగఁ జేసెను.

పదపడి స్వామి సంగమంబునకు స్నానార్థమరిగి యట నిజానుష్ఠానం బైనవెనుక నాకుష్టవ్యాధి బాధితుని దరిసెను. ఆతండు తానువిన్న చందంబుననే యట నారాధించు చుంటంగని గురుండు నిజకమండ లూదకంబు నాశావ్వంబునం బ్రోక్షించెను. తగ్గణంబయ్యది పల్లవితంబయ్యె. ఎల్లరబ్బురపడుచుండ నాశుష్క శావ్వం బప్పుడ యభివృద్ధింగని యుదుంబర వృక్షంబు కానయ్యె.

అవిప్రుండును విగతరోగియయ్యె. ఆతని దేహంబు సువర్ణచ్ఛాయతో దీపింపఁజొచ్చె. ఆతండు గురుపాద ననజాతంబుల కయ్యెడ భక్తితో ముక్తి హర్షాశ్రువులు చింద నిట్టుల సంస్తుతించె:

పద్మనాభ వృత్తము

స్వామీ! జగత్కల్ప నాదితమా! భక్త ♦
సంతానిదీతా! సురద్విద్వివతా!
కామాది మత్రేభ హర్యతా! యోగాష్ట ♦
కజ్ఞాన శిక్షా!క్షపాకృతసదృతా!
భీమా మహామాని హృద్వర్తివానంద ♦
విస్మార్తిన రిల్లదోహహతాత్రి !
యోమన్మితాశింగృహపూర్తిజన్మించి ♦
తుర్విన్మకీర్తి! బుధేద్య త్రిమూర్తి ॥

మాలినీవృత్తము

అవితథ వరదాతా ♦ యవ్య యా!దివ్యనేతా!
ప్రవిమల గుణపూతా ♦ పాలితధ్యాత్పజాతా!
భవహర నుచరితా ♦ భన్మలిస్తాచ్ఛగాతా!
రవి శశధరనేతా ♦ రావె సంస్తోత్రీపాతా!

అని యాద్విజుండు పెక్కుభంగుల సంస్తుతించి శ్రీగురు పాదాబ్జంబులకు సాష్టాంగ ప్రణామంబుసేసె. స్వాములును దద్భక్త్యున్మేషంబునకు సంతృప్తింగని యాతని కభయంబు వల్కిరి. ఆనంద బాష్పంబుల గురులకుఁబాద్యం బొసంగుటం దనివిసనక తత్పరణంబులు విడువక పడియున్నవానిం గృతజ్ఞ నాప్రజ్ఞానిధి, జ్ఞానరాశీ! తెమ్ము తె ' మ్మని కృపమీఱఁ జేయూఁత యొసంగి యుద్ధరించి మించి యాశ్వాసించె. శుష్కకావ్యంబు వల్లవిశం బాటయుం గువ్వరోగి యంతలో నపేతామయుం డాటయుం గాంచిన తత్రత్యులు గురుమహత్త్వంబున కాశ్చర్య సంభ్రమంబులు పెనంగొన విసతులై యగ్గురూత్తము నంతయు నగ్గించిరి. పెండియు శ్రీగురుం డా భూసురుఁ బిలువ నిడికొని నిజాశ్రమానికి

పరివృత్తుండై మకంబునకుంచేరె. ఇదెల్లం గాంచినవారు వివరించిన
మీఁద నాలకించిన గంధర్వ నగర వాసులందఱు నబ్బురపడి
గురుభక్తిప్రబు నవ్వారీ నీరాజనంబిడిరి. వారెల్లర వివి
ప్ర్రుండు భూరి సమారాధనంబుఁ గావించె. అంత సరస్వతు
లాతనియెడఁ బ్రీతిమీఱ దగ్గఱకుఁ బిల్చి యిట్లనుగ్రహించిరిః
'వత్సా! మద్భక్తు లందఱిలో నీయందు నాకమందప్రేమ మొదవి
నది. నీవు గవాళ్వాడి సంపత్తిమీఱ నైహికానందంబుఁ గందువు.
నీవంశజ లెల్లరు వేదశాస్త్రవేత్త లయ్యెదరు. నీవుదారపుత్తులతో
నీడసుఖంబుండుము. నీకింక నాముష్మికఫలంబును సుకరం
బయ్యెడు' ననుచు విధివిహితంబుగ విద్యాసరస్వతీ మంత్రోప
దేశంబుఁగావించి యోగీశ్వరాభిధానం బొసంగె.

నామధారకా! శ్రీగురుప్రసాదంబున నావిప్రుని మువ్వరు
కులదీపకులు సత్పుత్తు లుడయించి గురుభక్తిమీఱ నభివృద్ధిఁ
గనిరి. ఇమ్మహి నమ్మినవారి కెమ్మెయి నమ్మహానీయుం డాదరు
వయ్యెడినో చూచితే యని సిద్ధుండు పలికె.

భక్తి కాండము — ర ద శ ము .

నామధారకుండు కృతప్రణామముండై సిద్ధున కిట్లువిన్నవించుః
'యోగివరేణ్య! నానాధర్మాన్వితంబగు శ్రీగురుచారిత్రం బుప
దేశించితిరి. దాన మామకీన హృదయగవ్వారంబు నందలి యంధ
కారంబువాసె. జ్ఞానదీపిక ప్రజ్వలితంబయ్యె. ధన్యుండనైతి.
ఇప్పుడు గురుస్మరణం బన్ననానంద బ్రహ్మకల్పంబుగా నున్నది.
అట్టిగురువరు సాన్నిధ్యంబు నందఁగల్గిన మహాజ్ఞానివి. సిద్ధపూరు
షుండవు. నీపాదంబు లియ్యెడ సేవించు భాగ్యంబు నాకబ్బెఁ
గాన నొక్కయంశంబుఁ దెలియఁ గోరుచున్నాఁడ. మాపూర్వులు
తద్గురు సేవనం బెట్లుకావించఁగల్గిరో తెలియఁగోరుదు' ననవుడుఁ
దద్గురుసమీప స్థాశ్రయోత్తముండు సిద్ధున త్తముం దివ్యిధంబునఁ
బల్కుందొడంగె. 'బిడ్డ! సావధానమతితో నాలకింపుమోయా.
మున్ను గౌతమీతటంబున సాయందేవుం డనఁబరఁగిన మీవంశో

ధారకుం డొకనువ్రతుండు శ్రీగుర్వారాధనైక పరుండయ్యె. ఆతని
యెడ గురుపాదుల కమితప్రేమ కలిగెను. సాయందేవుండు
శ్రీనృసింహ సరస్వతుల మహత్త్వంబు బహుముఖంబుల విని
యొక్కడఁ దద్దర్శనార్థియై యపరిమిత భక్తిభావంబుతోడ గం
ధర్వపురం బేడనేడననుచుఁ జూడఁబోయె. ఆయూరు దూరానఁ
బూడకట్టినది మొదలుగా నందలి శ్రీగురుమఠంబుం జేరులోపల
పడుగడుగున బ తిమిఱఁ బడుచులేచుచు నాతండెట్టజేలకుఁగట్టె
దుట నావిశ్రుతకీర్తిని సాక్షాత్పరబ్రహ్మమూర్తిని గనులారఁ
జూడఁగలిగె. అయ్యెడ మీతాత రోమాంచితదేహుండు నానం
దాశ్రు క్లిన్నావనుండునై శ్రీగురు పదాంభోజాత ద్విరేఖంబుగా
నిజకేశంబులం దల్లగ్న రజంబూడ్చి కేల్మోడ్చి గద్గదస్వనంబున
నివ్వధంబున సంస్తుతింపఁదొడఁగె:

కుమార లలితావృత్తము.

లసన్నిగమనద్మా । వ్రసన్నముఖపద్మా!
విస్మయ జనతాపా । నృసింహ యతిరూపా ॥

సీ. నీకమండలుజలం ♦ బేళాఁగనమృతంబు
బ్రతికింప మృతులను ♦ బమ్మవగుదు
నీచేతివండంబు ♦ నిర్జింప భయమెల్ల
శరణాగతులఁబోచు ♦ శౌరివగుదు
భస్మాక్షమాలిక ♦ లవ్యఘ్రాజినముఁదాల్చు
సాపాపహారివి ♦ భవుడవవుదు
ధరఁ జరణంపవి ♦ త్ర' మ్మని కీర్తింప
నార్తినిబాపఁ ది ♦ మూర్తివగుదు!

తే. కానిదెయ్యది నీకటా ♦ క్షంబుగలుగఁ
గట్టచిగిరించు గొదాలు ♦ కనునుతులను
నాదుపితరులునేను ధ ♦ వ్యతనుబడయఁ
కృత్పదాబ్జాతదర్శన ♦ ప్రాప్తియొడఁపె॥

సీ. ఆలంకనాదలిం + దు కలాన్వయాసాయ

భావగమ్యాయతు + భ్యంసమోస్తు

లంబస్పష్టితి + లయహేతుభూతాయ

మహిమాన్వితాయతు + భ్యంసమోస్తు

అదిమభ్యాంత శూ + న్యాయనుస్థిరవర

మాత్మ సంజ్ఞాయతు + భ్యంసమోస్తు

సచ్చిదానంద భా + స్వద్విగ్రహాయమా

యాతమోర్కాయతు + భ్యంసమోస్తు!

తే. యావృతజగత్ప్రియాయతు + భ్యంసమోస్తు

ఆగమాంత వేద్యాయతు + భ్యంసమోస్తు

మానికులలిలకాయతు + భ్యంసమోస్తు

వర్ణసచ్చరితాయతు + భ్యంసమయన!

అప్పుడా శ్రీగురుమూర్తి కృపాపూర్తియై సాయందేవు
నాశ్వాసించి సాదరంబుగ వరనిశిరంబునం గరంబూంచి యీతె
ఱంగునఁ బ్రీతిపనియెఁ బూయి! నీవునాకుఁ బరమభక్తుండవు.
నీవంశజులుం గలకాలము నన్నారాధించుచుండు. ముందీవు సంగ
మంబున న్మునింగి యయ్యశ్వత్థావనీనుహంబు సేవఁగావించి దేగమ
రమ్ము. పొమ్ము. పిదప మాతోడ నీడఁ బ్రసాదంబు సేకరింప
నయ్యెడు' నన నాదేవుండు నట్ల వేవేగమ గావించి వచ్చి గురు
పూజ సలిపె. అట్టియెడ నాకృపామతి కుతుకంబున నీమూత
నాగతు నాశ్రితుఁ దనయెదుటఁ గూర్చుండి భుజంపుమని చెప్పి
యొడఁబఱచె. వారు మద్రసాపీఠ భోజన యుపర్జివవెనుక
మాగుతుండు మీసాయందేవునిఁ దనవర్గజులకుఁ బిలిచి! నాయనా!
నీనివాస మెక్కడనోయ్యా? నీదారపుత్రి లయ్యెడ నున్నాడు?
అందఱును జేనుమా? యని కృపమీఱఁ బరామరిసించిరి.
అందుల కాతండ్రిట్లు బదులువలికెఁ బూనఁ నరవృక్షమూర్తి!
మీరెఱుంగని దేనియొప్పుడి? మీదయవల్ల నంతఱముసేమము.

కూతులం గొడుగులమా యుత్తరకంచిలో డించి మీసామీశ్వ
ముంగాంచి భవచ్చరణాబ్జంబుల సేవించుచుండెదం గావుతమని
నిశ్చయించుకొని యిటకుం జేరినాడను. నన్నిక మీదాసు
నిగ్గాఁ జేకొనవలయు' నని మ్రొక్కెను. గురుండదివిని నవ్వి
'యేమనుకొనుచున్నావో! నన్ను సంతతము సేవితమన్న సంత
సులభసాధ్యముకాదు సుమ్మీ. నేనొక్కట నుండువాడనుగాను.
ఒకప్పు డూరను వేతొకప్పు డడవిలోను వసించువాడను.
నాతోడి సహవాసమువల్లఁ బెక్కుకష్టాలు గల'వని తెలిపెను.

సాయందేవుఁ డేమయినం దాఁబట్టినపట్టు వీడ కిట్టు మొట
వెట్టఁ దొడఁగః స్వామీ! శరణాగతు నన్నుం ద్రోసిపుచ్చకుఁడు.

సీ. గురువులదరిఁజేర్చు ♦ చరణముల్చరణముల్

గురుపాదములనంటు ♦ శిరము శిరము

గురుపూజ సలిపెడి ♦ కరములు కరములు

గురుల నగ్గించెడి ♦ గొంతు గొంతు

గురునామ మయమైన ♦ మొరపంబు మొరపంబు

గురుసేవఁబడసిన ♦ కుదురు కుదురు

గురుభుక్త శిష్టమా ♦ కూరంబు కూరంబు

గురువు లొసంగిన ♦ వరము వరము

తే॥ కలదె గురుకృపకంటె ను ♦ ఖ పృదంబు

కాలభయహర మఖిల దుః ♦ ఖాపహంబు

నిలను ధర్మార్థకామ మోక్షైక మార్గ

మట్టి గురుసేవకొటకు జో ♦ హరు లివ్వె॥

అని పరిపరి విధముల నంగలార్చిన మీఁదట శ్రీగురుం
దాతని భక్తి నిశ్చలమైయుండు నెడనంగీకరింతుననిదరిఁజేర్చికొనియె.
మూడుమాసములు కడదినవెనుక నొకనాటి సాయంసమయ
మున స్వామి స్నానార్థము సంగమంబునకుఁ బోవుచు సాయందేవు
నొక్కనిఁ దనవెంటఁ గొంపోయెను. ఆయ్యెడ, శ్రీగురుదాతని

మనోనిష్ఠను బరీక్షింపనై యొకవింతకథ నడపిరి. అద్భుతనిన, వార
శ్వత్థమూలంబున నున్నట్ల యుండి సూర్యాస్తమ యానంతరమున
నాకస్మికముగా యుంఝానిలం బుత్థితం బానట్లుచేసిరి. దాన
నేమి చెప్పుదు !

సీ. ఎక్కడక్కడిపక్క • లొక్కుమ్మడినిరేగి

దిక్కులెల్లనుమ్రోయి • చిక్కటిల్లె

నిట్టులట్టులనూగి • చెట్టులెన్నియొకూల

గట్టుమిట్టలుకను • పట్టకుండ

నామూలసీమాల • జీమూలసటలంబు

కారుకొంచునుమూగి • క్రమ్ముకొనియె

భల్లు భల్లునను రో • కల్లపెల్లగుధారఁ

గుంభవృష్టిగనాడఁ • గుమ్మరించె॥

తే. నులికి పడఁజేయునులివున • నులుమఁజొచ్చె

గనులు మిఱుమిట్లుగొల్పెడి • కరణమెఱసె

జడిముడిపడంగ నడఁదలు • వడఁబడుగులు

జడిగొనంగను నడురేయి • జడివడియెను॥

అట్టియెడ సాయందేవుండు గాలితాఁకునకు వానదెబ్బకు
నెట్లొకర్చుకొని నిజోపరి వస్త్రంబును గురులపైఁ గప్పి తానడ్లు
నిలిచి యుండఁ. ఇట్లు రెండుజాములవఱకుఁ గురిసికురిసి నిశీధవేళ
కాయెచ్చు తగ్గినమీఁదటఁ జలిగాలి వీవఁదొడఁగి. అపుడు గురులు
తాము వలిగొనకుండఁ జలిఁగాచుకొన్నటకుఁ దమమతమునుండి
కుంపటిని దెచ్చిపెట్టుమని యాసేవకుని కానవట్టిరి. బత్తుండును
జిత్రమని వెడలిపోవునడ నారని నటునటు చూడక వేగమ పోయి
రమ్మని వారు తిరిగి నెలవచ్చిరి.

సాయందేవుఁ డట్లుమని పురాభిముఖుడై నడవఁదొడఁగి.
ఎల్లెడ నడుగిడినఁ దొడబంటియు ముఖబంటియుఁగాజలమయం
బయ్యె. పైవఁ గనులు వొడిచికొన్నను గానఁబడని గాఢాంధ
కారమయ్యె. ఒకప్రక్కను గూలఁదొసెడి యుంఝావాతావాతి

యయ్యెను. ఏమైనను గురుపాదంబుల నమ్మిదిన్నిల్పి తడవికొనుచు
మెఱపుల వెలుగున వెలుగు నలుగుం దెలియుచు నాతండెట్లు
శేలకు నగరద్వారంబుం శేరఁగలిగె. అచ్చొసుపులై యున్నవారి
దావారికుల మేల్కొల్పి యవ్వారికి నిజగురువృత్తం బెల్లందెల్పి
వారివల్ల నొకనిప్పుల కుంపటిని వోడనె యందుకొని తానువచ్చిన
తోవనే నిర్గతుండుగాఁజొచ్చెను. ఆతండెట్లు మరలునెడ నిటునటు
చూడకుండ రమ్మని గురుం డనియుండె నేమిటికో యనుకొనుచుఁ
దనకుడిపిక్కకు దృష్టి సారించి యచ్చొఁ బంచమహాఫణాం
చద్భీకర దర్శికరంబుంగాంచి వెఱఁగువడి తోవఁదప్పి దవ్వేగెను.
అచివ్వ నెడమప్రక్కం జూడ నట్ల వేఱొక్కచిలువ తనమీఁదికి
వచ్చుచున్నట్లాతనికిఁ గనుపట్టె. ఒకదెస నదియు వేఱొక్కదెస
నిదియుం గానుపించినంత నాతండదరి మదిచెదరి మిట్టపల్లాలు
పాటింప కెట్టులో పాఱఁజొచ్చెను. పాప మీదేవుం డెటుపోయి
నం దన్ను నారెండును దయ్యాలవలెవెంటనంటి తలుచుచున్నట్లే
యుండెను. ఆతనికి గుండె దడవుట్టె. తుదకాతండెడఁదచెడి
యొక్కయడవిలోఁ బడియె. అపుడతఁ డెటువోవఁ దెన్నుఁగానక
తన్ననుగమించుచున్న పన్నగంబులకుం జిక్కిరినోయను వెక్కన
పాటునఁ గ్రక్కతిల్లుచు శ్రీగురునెదన్నకొలిపి యిక్కాలాహుల
బారినుండి దక్కింప దిక్కివయని మ్రొక్కఁగభీతిదక్కి యొక్కటఁ
జక్కనిబాట చిక్కెను. ఆతోవఁ దొక్కి యొక్కింత నడచి
నంతఁ గొంతదవ్వున నాసంగమదేశంబు నచ్చొటి యశ్వత్థంబును
గానవచ్చె. ఆవదేశంబు శేలకొలఁది దీపాలతో దేదీప్యమానం
బుగా వెలుంగుచున్నట్లు గోచరించెను. మఱియు నాదెసనుండి
శ్రుతివాక్యంబులుం బ్రస్ఫుటంబులై శ్రుతిగోచరంబు లయ్యెను.
దాన నచ్చెరువడి ససంభ్రమంబుగా సాయందేవుం డాగమ్య
ప్రదేశంబు డాయఁబోఁగా నేమిచెప్పుదు నాకసమునుండి భూమి
మీఁదికి డిగ్గిన సోముండోయనఁ బ్రకాశించువాఁడై శ్రీగురుమూర్తి
యొక్కరుండ యాతనికిఁ గానుపించె. చకితాత్ముండాతండు పరుగు

పరుగున వచ్చి యవనర్ప ద్వయంబు తలుముకొని వచ్చుచున్నవి
రక్షింపుడు రక్షింపుడని తత్పాదంబులం బడియె. అనన్వంబులు
నన్నడ యవనతఫణంబులై గురుల సెలవంది మఱలె. అప్పటికి
బ్రాహ్మణులచేర వాసేవకుం దానీతంబైన యగ్నినిరగిల్చి గురువులదరి
నుంచినమీఁదట వారాతని కిట్లనిరి: ఓయీ! నీవాసాము లేమను
కొంటివోకాని వాని నీకాపడఁ బాప నేనవంపితిని. చూచితివా?
యేమైన వ్వాసేవయన్న నిట్లు లమితకవ్వ భూయిష్టమ్మునుమ్ము.
అయిన నెవ్వండేని మదిచెదరని కుదిరికతో ననుఁగొల్పునేని
వానికిఁ గలిభయంబును గాలభయంబును వీడిపోవుట నిక్కు
రమ్మును నమ్మనాత్ముని వాక్కులు విని శిష్యుండు గురువుల
తలుఁగి యిట్లు మనవి యొనరించె: స్వామీ! నేనేమియు నెఱుం
గనివాడఁ గానఁ గృపమీఱ గురుభక్తి ప్రకారంబు వివరింతురేని
దాన నామనంబున స్మర్యంబుఁ జిక్కించుకొని మీ పాదాల దగ్గఁ
బడి యందువాడ' ననియెను.

అంత శ్రీగురుండిట్లు లాతనికి బోధింపఁగలదంగ: ఓయీ!
అట్లయిన బ్రాహ్మణుహూ ర్మమువలకుఁ గాలక్షేపమునఁగొంగలదు.
రసవంతమైన యొక్కకథను జెప్పవనినము. మున్నొక్కడఁ
బావ్యతీదేవి కరమేశ్వరుని గురుభక్తి ప్రకారం జెప్పింగింపుడని
వేడఁగా వాసాంబమూర్తి తనయగ్నిఁగి కిట్లు జెలిపె: గీరిజా!
గురునికంటె నీశ్వరుఁడు నేఱుగా లేడని దృఢమతితో భజించుట
వల్ల సర్వసిద్ధులు నొనగూడెడి. గురుభక్తివల్లఁ గలుగుఫలము
తపోనుష్ఠానాదికంబుల వల్ల నొనర్లు పెద్దకాలమువకుఁ గాని
సిద్ధింపనిదికాదు. మఱియు ప్రతాదులు నిర్వహించుటవల్లను
ఫలము లేకపోదుగాని 'శ్రీయాంసి బహువిఘ్నాని' యన్నట్లందుఁ
బెక్కులంతరాయములు కలుగవచ్చును గాన నెట్లయిన నింతనులభ
సాధ్యమని మాత్రమనవీలులేదు. ఇత యథావిధిగా గురుభక్తిని
బచరించువానికి యజ్ఞాది కర్మాచరణంబు లేమి నట్టిలోటును గలుగఁ
జూదు. కావున గురుకులవాసంబుసేసి తత్సేవఁగావించ ననాయా

సంబుగా నఖిలపుమర్థంబులుం గరతలామలకంబు లయ్యెడింజువ్వె.
 ఇందులకుం దార్శాణ్యకొఱ కొకవిచిత్రమైనకథనునుడివెదవాకన్జిం
 పుము. పూర్వము త్వష్టయని లోకవిశ్రుతిఁ గాంచినవాఁ డొక
 బ్రహ్మవంశ సముద్రాభ్యుతం దుండెడివాఁడు. అతఁడు రూపలావణ్య
 సంపన్నుండును సర్వకర్మకుశలుండు వయియుండెను. అతఁ డుప
 నీతుండై బ్రహ్మచర్యంబు నెఱపుచు గురుకులంబున విద్యాభ్యా
 సం బొవరింపఁబోయి యట బత్తిమీఱఁ దత్సేవఁగావించు చుం
 డెను. ఇట్లుండ నొకనాఁడు సాగిన గాలివానవల్ల నాగురువుగారి
 ప్రాంతపూరికొంప యేరికిఁ దలదాఁచుకొన ఏలులేకుండ నంతయు
 జలమయంబయ్యె. అయ్యెడ నాయొజ్జ తన యంతేవాసికిట్లాజ్ఞా
 పించె: నాయనా! యేటేట నీకొంపకుఁ ద్రాటియాకులఁ గుట్టించి
 కోలేకయిట్లుచిక్కులపాలాచున్నాము. సర్వకర్మనిర్మాణ చాతుర్య
 ధుర్యుండవౌ ఛాత్రవర్యుండవు నేటికి నాకు లభించితివిగావున
 నిట్టి యిడుమలువాయ నెప్పటికిం గొత్తదిగానె యగపడుచుండఁ
 దగినట్లొక చక్కని గట్టియింటిని గట్టిపెట్టుమీ' యని యడిగెను.
 గురు కత్తియుఁ దనకు సరిపడఁదగిన విచిత్రమైన గొత్తఅవిక
 యొక్కటి కావలయుననియె. తత్పుత్పుండు తానునడచునడల
 బురద యంటనివియు నీటఁ దడవనివియు వేగవేగముగానడకసాగఁ
 దగినవియుఁ దనకాళ్లకు సరిపడునవియునొపాదుక లమర్చియిమ్మని
 కోరెను. 'సరే' యని పోవువాని నాతనిఁ దద్గురువుత్త్రి యుత్త
 రీయపుఁ జెఱఁగువట్టి యాపి యిట్లువేఁడెను; అన్నయ్యా! నాకుఁ
 జెవులకుఁ బ్రకాశమానమైన రవలదుద్దుల జతయు నాడుకొను
 టకు దంతముతోఁ జేయఁబడిన యొంటికంబపు మేడగా నుండెడి
 చెక్కుచెదరని చక్కని బొమ్మరింటిని జేసిపెట్టవలెను. నా బొమ్మ
 రిల్లు నేనలకవగా నా యిచ్చవచ్చినచోటికిఁ జేతఁగొనిపోఁదగిన
 ట్లొకపీటయు నుండవలెను. ఇంకగుజ్జెనగూళ్ల కొఱకగు వంటలో
 మసియంటకుండను వంటకంబుల వెచ్చదనమారకుండనుండఁదగు
 గాజగిన్నెలుకూడఁ దెచ్చిపెట్టవలెను. ఇవన్నియుఁ దెచ్చిపెట్టుదు

నన్ను నే నిన్ను విడుతు 'నని ముద్దుగాఁబలికె. త్వష్టయు నత్వచు
నట్ల నీ యిష్టముఁగూర్చునులెమ్ము. విడు'మని యటువాసి యటవి
కేగి యివన్నియఁ దనకెట్లు సాధ్యములగునా యని యోజించు
వాఁడై యిట్లనుకొనఁదొడఁగె. 'అయ్యో! నేనాగోఁచికాఁడను.
పాపఁడను. ఒకటిగాదు. రెండుకావు. అందఱు వారివారి యిష్టము
కొలఁది నన్నునో యేర్పఱపు మనుచున్నారాయె. ఇవన్నియును
నావల్ల నెట్లను? నాకెట్లు మాటదక్కు? ఇందనుగ రెండగులు
కలిపి కుట్టుటయైన నెఱుంగనైతినే! ఎవని శరణుఁజొచ్చి? వచ్చిన
నందైన నా గురుండేకాక నాకింకెవ్వఁడుదిక్కు? రక్షింపఁగ
శిక్షింపఁగ నాతండ దయుండగు. కాని, చెప్పినవనిచే బుగుండునా?
వారి కలుక జనించునాయె. నేనవిధేయుఁడనైతినని న్నాపఁగిని
నన్ను శపింతురే నధోగతిపాలాగునే! అట్టి గురులసెలపు మీఱు
టెట్లు? కావున నేమైనను దద్వాకే సర్వాభీష్టదంబుగా నమ్మి
శక్తివంచనలేకుండఁ బాటవడి చూచెదంగాక. తుదకు నా
ప్రాణాలైన వర్పించి గురుకార్యంబు నిర్వహింపవలెను. కాకగర్వం
తరమేమి? దేనికొక కటకేగవలెనో యేవి యట్లమర్చవలెనో
యూహింపఁజాలకయు నింతకు నన్నిటికి నాకు సామర్థ్యముగలదో
లేదో యోజించుకొనగలయఁ జేయుదునని యుత్సాహిని వచ్చితి
నాయె' ననుకొనుచుఁ దదేక ధ్యానముతో నడుచు నడుచు నెఱు
చుచుఁ గొంతవడి నడచుచు నెట్లనడపి నడుచుకుఁ జేరెను.

అయ్యోడ నారని కొక్క యవధూతదిర్బలఁబొడవి. ఆతఁడు
నీబాలకు దెసఁజూచియిట్లులఁ బుచ్చినెనె: 'అయ్యో! నీవివ్వఁడవు?
ఎందుల కిటునీరాక? నీయసము దిశానులితము యున్నట్లున్న
దేమిటి' కనఁగా మనవలపు పవతుండై యిట్లు మనవి యుపరించె.
'స్వామీ! యేమియుందోఁకు కల్లుముచున్న నెన్నుదగి కవచ్చితివా?
మీ యాదర్శనమున నాకుఁ జెప్పితి దొరకెట్లున్నది. ఈచో
రంబుపాలితి నుధాకరులరే భేరువు నిజవర్తనమును పాత్రల్యంబున
దాయుతైవడి నా పూర్వపుణ్యంబిట్లు మూర్తిధినించెనో యవసరం

దారసిలితిరి. మహాత్మా! యీ నిర్జనారణ్యంబునఁ దామెక్కడి నుండి దయచేసితిరో తమనామ మెయ్యదో కాని నాయెడఁగృహ పూర్తులరై యనతరించిన గురుమూర్తులరే మీరలుగాఁ దోచు చున్నది. కావుననే యదేమోకాని తత్తటపడ్డచిత్తం బిప్పుడు స్వాంతం బొచున్నయది. ఓహో భక్తవత్సలా! అభముశుభము నెఱుంగని యర్భకుఁడను నీకు దాసుఁడననుచు నా యవధూత పాదాబ్జాతంబులఁ బట్టుకొని వీడకుండ. అపుడాతఁడుమందహాసం బుతో నా బాలుఁ దనకేలూనిచి తేవఁదీసి వానిఁ దనదరిని గూర్చుండఁజేసి తత్పూర్వోత్తర వృత్తంబెల్లనారసెను. త్వష్టయు నిజదేశిశేష్టంబు నెఱుఁగఁ దానెదనందు కష్టంబులంగూర్చి స్పష్ట ముగాఁదెల్పి తనునట్టిస్థితినుండి యెట్టయిన గట్టెక్కింపవలయునని వేఁడెను. అంత నాయవధూత వాని కభయప్రదానంబుసేయుచు నిట్లనియె: బిడ్డా! హితంబుఁబల్కుదు. దాన నీకుఁ గావలసిన దెల్ల సిద్ధించెడి. అదేదనఁ జెప్పెద నాలకింపుము. సకలాభీష్టప్రదం బగు మహాస్థలంబు శ్రీకాశీపురంబు. నీవటకుఁబోయి యచ్చో విశ్వనాథు నారాధింపుము. పంచశతకోటి యోజన విస్తృతంబౌ నీభూవలయంబునందెల్ల విశేషమహిమాధ్యంబౌ నా జగత్పద్మం బున బ్రహ్మాదులును మున్నిష్ఠార్థంబులెల్లఁబడసిరి. జగమ్ముసృజంప బమ్మయుఁ బాలింప నమ్మాధవుండును వరమ్ము లమ్మహిమనందిరి నుమ్మా. విశ్వేశ్వర దర్శనంబుననే సర్వసిద్ధులు నొనగూడెడి. కావున వేగమ నీవటకేగుమా. అట ధర్మార్థ కామమోక్షంబులం బడసి విశ్వసంభావ్యకర్ముండవౌ విశ్వకర్ముండవు కాఁగలిగెదవు. ఆనందకాననస్థితుం డాసచ్చిదానందమయుండు గ్రుక్కెడుపాలకై వచ్చినవానికిఁ గ్రచ్చఱఁ బాల్కుడలినే మచ్చికనిచ్చి పుచ్చునంతటి కయ్యాళుండు. ఇఁకఁ గాశియో ధర్మరాశియే. కాశీవాసులఁ జూచి నంతకే సర్వదోష నాశంబయ్యెడి వన్న గచ్చోటఁ దిరంబుగా నుండువారి మహత్త్వ మిట్టిదని చెప్పఁ కరమా? అట్టి మోక్షస్థానంబున నెట్టివ వెనుక నీకింకఁ జింతయుం

దెడినే ? కాశీమహాత్మ్యంబు సంపూర్ణంబుగా గుర్తింప నేరకయ్యె
 దని ? అచ్చటి యయ్యైతీర్థంబుల సందర్శింప నేగిన నడుగడుగున
 కశ్యమేధఫలంబు దక్కదీజవ్వ. పెళ్ళీల? నీవెట్లయిన నను
 మానముడిగి యానందవన ప్రాంతంబుం దొక్కఁగనుము. నీమ
 నంబప్పుడ యానందమయం బయిపోయెడిరే' మ్మను నమ్మహా
 మహు బోధకుబ్బిన యబ్బాలకుండు శీల్కొద్ది యిట్లుబ్రక్కించె:
 దయానిధీ ! మీరుసెలవిచ్చిన యానందవనంబు స్వర్గమర్త్య
 పాతాళ లోకంబులం దేకడఁ గానుపించునో తెలియఁజెప్పరే !
 నాకింక భవాంభోధితారకుల రీరలేయని నమ్మదిన్నమ్మి యిట్లు
 ప్రార్థించువాడ. మీరుగాక నాకిప్పుడింతేయందయు లేనివాడను.
 మీకధీనుడ. రమసెలవెట్లో యిట్లు నడచువాడ' ననుచుఁ
 దదంఘి ద్వితయంబునం బడియెను. ఆవందారు నుందరార్భకు
 డెందంబునందలి బత్తికి నమందానందంబు నొందిన సంయమిం
 దుం డిట్లనె: 'పోనిమ్ము. నీయంతనిన్నుఁ బొమ్మనుకంటె నేనే
 వెంటఁగొని పోవుదులెమ్ము. ఇంతకంటె సందనో మహాభాగ్యం
 బింతేముండెడిని? నీమూలం నాకును విశ్వనాథు దర్శింపనయ్యెడి.
 ఆవారాణసిలోఁ గొంతకాలమైనఁ గడవని జన్మము వ్యర్థము. పోవు
 దము. రమ్మని యాయవధూత మనయిత్వవ్త్వం గొనిపోయె.
 ఆమహానుభావుఁ డవ్వసిద్ధులు నందిన యవల్పమహిమాన్వితం
 డౌట నిచ్చామాత్రంబున వటుసహితుండై యటఁజేరఁగలిగె.
 వారు గమ్యస్థానంబుం బ్రాపించినంతనే యాయతివరుం దర్శకునిఁక
 యాత్రిఁగావించుకొమ్మనవుడు నాడింభకుం దాయాత్రావిధానం
 బుందెల్పరే'యని వేడఁగా వినుమని యాతండప్పుడు కాశీయాత్రా
 విధినిగూర్చి బోధింపఁదొడఁగెను ! ఇట్లు సిద్ధుండు నామధారకు
 నకుం దెల్పును.

భక్తి కాండము — గదకము.

సిద్ధపదాంభోజ భ్రమరాయమానుండో నామధారకుండు
 రమకులవృద్ధునికి మున్నల శ్రీగురుండచింగించిన తెలుగువఁ

దత్తాపసోత్తమ ప్రబోధిత యాత్రాక్రమంబు సవిస్తరంబుగాఁ
 దెల్పు మనవుడు నాతండట్లయని యిట్లువాక్కుచ్చెను: విశ్వేశ్వర
 సందర్శనంబు సంతర్కహయాత్రయు, దక్షిణోత్తర మానస
 యాత్రయు, బంచకోశ యాత్రయు, స్నానదానార్చన శ్రాద్ధ
 యుక్తంబగు సర్వయాత్రయు, శుక్ల కృష్ణపక్ష యాత్రయు, నన్న
 పూర్ణా విశ్వేశ్వర బిందుమాధవ ధుంధీరాజ దండపాణి భైరవ
 గుహా కాళీ గంగా మణికర్ణికా సర్వదేవ సర్వలింగ దర్శనంబును
 దత్తతస్మపూజనంబును గ్రమంబున ననుష్ఠేయంబులనుచుఁ గాళీ
 ఖండంబునందు వివరింపఁబడిన వడువున నెల్లందెల్లంబుఁ గావించె.
 కడపట స్వనామాంకిత లింగప్రతిష్ఠఁ గావించి విధివిహిత కాళీ
 యాత్రాపూర్తి నందించికొన్నంతనే వాసనాపూర్తికాఁగలదు.
 గురుకృపవల్ల నీశేశ్వర సాక్షాత్కారంబు గాఁగలదు. కావున సంది
 యమువాసి గురుచరణంబుల న్నిమోనస సరసిజంబునం దిరంబుఁ
 గావించుకొమ్మని యుద్బోధించి తెప్పపాటున నమ్మహితుం
 డంతర్హితుండయ్యె బాలుండందులకు విస్మిలింగని తనలో
 నిట్లనుకొనును: అవలో! యీమహామహుండు గురుకృపనా
 గతుండావిశ్వేశ్వరుండ కావలయు. ఇంక సంశయింప నేమిటికి?
 నాకార్యంబు సిద్ధించితీతెడి. తన్నారాధింపకమున్న ప్రసన్నుం
 డాత్మ ముగ్ధులతీను బ్రహ్మనుండనై యుండియుంటంగాదే? ఏ
 దైవతమేని నిజభక్తులవల్లఁ బుష్పమో ఫలమో తోయమో
 గ్రహించినమీఁదటఁ దత్తదభీష్టంబులం దీర్పనయ్యెడునేమోకాని
 యిట్లే యాత్మసంబోధుమిఁ జచ్చున సాక్షాత్కరింపఁగల్గుటెల్ల గురు
 ప్రసాదంబునంగాకమతేమి? ఎన్నెన్నిజన్మంబుల నెంతతపంబున
 నేయేదానంబులవల్లం బ్రసన్నుండు గానివాఁడేమి! యప్రయత్నం
 బుగా నుపాగతుండాటేమి? ఇదెల్ల గురుప్రసాద మవల్లనే కాని
 వేఱుకాదిది నిక్కువంబు, యని నెమ్మనంబున న్నమ్మిసపాఁడా
 బమ్మసారియవధూతోక్తప్రకారంబుగా యాత్రాపూర్తి గావించి
 చిరని భక్తిమీఱ విశ్వేశ్వరుని సేవించెను. శంకరుడు ధ్యానమా

త్రంబున నాలింగంబున నప్పుడప్రాదుర్భవించి వరంబడుగునునియె.
హృష్టాత్తుండౌ నాత్వహృష్టాఖ్యుండును గురుప్రముఖేష్టార్థంబులెల్లన్ని వే
దించి యయ్యవి సమకూర్పుమనివేడెను. అప్పుడ యావిశ్వేశుం
డిట్లనుగ్రహించె: బాలకా! నీనిష్టకేను సంతృప్తినందితి. ఇప్పుడ
నీయిష్టంబులెల్లను వేవేగ నొనగూర్తు. ఇంకనీవు సకలకలాకులకులం
డవై విశ్వకర్మాభిధానంబునం బేర్పింగనుము. నీగురుభక్తి ప్రభా
వంబున నీకుఁ బురుషార్థ చతుష్టయంబొనగూడుటయకాక స్రష్టమి
నింక సృష్టికర్తవును గాఁగలుగుదు'వని వరప్రదానంబుసేసి యం
తర్హితుండయ్యెను.

అంత సంతృప్తాంతరంగుండైన యావిశ్వేశర్మ విధివిహితం
బుగాఁ దనపేరిట నటనొక లింగంబు స్థాపించి మరలి తనదేశికుం
డును దత్సతియుం బుత్త్రీపుత్త్రులును గోరిన వానినెల్లఁ గ్రమ
ముగా నిర్మించి వారలకర్పించి సంతృప్తిఁ గొలువఁగలిగెను. విశ్వేశ
్వర సాక్షాత్కృతి నందినవాని కీవిశ్వంబున దుస్సాధ్యంబుండెడిన?
అట్టి విశ్వేశర్మ నిర్మితాపూర్వ హస్తోత్తమంబుగిని యబ్బురమం
దిన తద్గుహాత్రయం దానంద పారవశ్యంబున వానిని దగ్గఱకుఁ
బిలిచి యిట్లాశీర్వాదించె: నాయనా! నీబిట్టి నాచి తంబెంతయు
నలరె. భానరాశిస్త్ర యాచంద్రతారంబిల వర్ధిలుమోయీ. నీ
చాతుర్యంబింక భవనత్రయ విశ్రుతంబయ్యెడు. నీకు రాని
విద్రయ నేరని కలయు నిలనుండదు. అష్టసిద్ధులును నవనిధులు
స్పష్టంబుగా నీకధీనంబులయ్యెడు. కష్టాలఁ బాసి నిశ్చింతగా
మనుచు. సో'మ్మనియెను. ఇట్లు నిజగునువరులవల్ల వరంబులంది
యారండట్ల వన్నెకెక్క. గురుభక్తి మహిమం బిట్టిది. అభేద
భావంబున గురుభజనంబు సల్పిన సభీష్టార్థ సిద్ధియొననుటనిస్సంశ
యంబు. గురునియండను భవాని నీదవచ్చు. తద్భక్తివల్లమువ్వుగు
మూర్ఖుల న్వశేవగులఁ గావించి కోవచ్చు. వేయెల? గురుఁడుగా
కింక ధరఁ దరింపఁ జేయువాఁ డొయిండు గానరాఁడనునది శ్రుతి
విహితోక్తి ను'మ్మని సదాశివుండు కాత్యాయని కేలింగించిన

తెలుంగల్ల మా శ్రీగురుండు మీ సాయందేవునకు బోధఁజేసెను.
అట్లజ్ఞానధ్వాంత భాస్కరుం దాతండు వల్కునెడ భాస్క.రోద
యంబునయ్యె. అప్పుడు శ్రీగురుమూర్తికి సాయందేవుండు ప్రాతర్వం
దనముసేసి యిట్లు విన్నవించె: ఓహోకృపాబ్ధీ! నాకిపు డపూర్వ
దృశ్యంబు కనుపట్టె. అదెద్దియన నేమిచెప్పుదు! మీతోడ
నేనును గాళిలోనుండి పూర్వోక్త యాత్రాచరిత్రంబెల్లఁ గన్నారఁ
జూచివట్లయ్యె. ఇదిజాగ్రదవస్థయో స్వత్పస్థితియో నిరూపించికోఁ
జాలనంతటి విచిత్రముగా నున్నదినుండీ 'యని గురుపాదంబుల
సాఁగిలఁబడి యానంద పారవశ్యంబున డగ్గుతికవడ నిట్టులగ్గింపఁ
జొచ్చె: స్వామీ! భక్తమానస హంసలరు. కరమహంసలరు.
అవాఙ్మానస గోచరంబా మీ మహత్త్వంబెంచ నత్యల్పుండ నగు
నే నెంతటివాఁడను?

ఉ. ఎంచననాదియై వెలసి ♦ యేకముగా బహుతాప్తి నిచ్చు నీ
క్షించి విరించిఁగాంచి వరి ♦ కించి యిల స్తనధర్మయుక్తిఁ గా
వించి లగించి మించి ప్రభ ♦ వించి యడంచితి దుష్టసంచయం
బంచిత పాదపద్మ! నతు ♦ లయ్య నృసింహ సరస్వతీ యతీ॥

చ. కలి కలుషంబు న న్జనులు ♦ కర్మముల నివ్విడనాడఁగా హవి
న్నులుకలవైసురల్వోగులసూరుఁడుధ్వాంతమునట్లమోహముం
బెలుచగ్రసి చుచుష్ట్రధిమఁ ♦ బెంచి కృశించిన ధర్మసేతు వి
య్యల నిలువంగనైతి, నతు ♦ లివ్వె నృసింహ సరస్వతీయతీ॥

ఉ. ఇందయిన త్వమూర్తివి గృహిం చితి తుర్యము పావనాశ్రమం
బందఱ నుద్ధరింప నిల ♦ సంధత దృష్టిని వాక్కుమూకత|
స్వందుర భర్తృహీనతను ♦ భర్తను బుత్తుల పంధ్యతాప్తిసీ|
పందఁగఁజేసి వందనము ♦ లందు నృసింహ సరస్వతీ యతీ॥

ఉ. ముక్తులకాటపట్టపుము ♦ ముక్షుజనాళికిఁ గల్పకంబవా |
సక్తులవేల్పుగిడ్డి వఘు ♦ జాయువవేయెడ నార్తిజూర్తివై |

రిక్తతఃకాపి భక్తులః దరింపఁగఁతేయ దయు నిసాధ్యతే।
దోక్షపథా! సదాకాలుతు ధ నోవరసింహ సరస్వతీ యతీ।

ఉ. సావనమెద్దియోగిజన ధ వంద్యము తీర్థసమాశ్రయంబు న।
జీవన మర్థిగమ్యము ని ధ పేవ్యము భవ్యమగణ్య పుణ్య సం।
భావిత దివ్యదేశము భ ధ వత్పద యుగ్మము శ్రీవిహారనా।
నావిభవాధ్యమద్ది శర ధ ణంబు నృసింహసరస్వతీ యతీ।

ఓహో! ఓంకారరూపా! అష్టమూర్తి జగద్యాస్తి పీఠ
గాంచిన పరమపురుషుండవు. నిన్నంచ నేరితగము? నచ్చినా
నంద మయంబగు మీకాంతాకారం బస్మద్వదయ పీఠంబునం
దిరంబయ్యెడుఁ గావుత' మనుచు శ్రీ భీమేశ్వరగోప బలాయుః
ప్రదంబును మోక్షప్రతిపాదకంబు నొనర్చు సంస్తుతించి మీసా
యం దేవుండు శ్రీగురు పాదాంభోజ బంధరాయమానుండై యొడ
లెల్ల రోమాంచ మొదవ గద్గదస్వవంబున నిగిట్లు మవవి యొన
రింకఁ జొచ్చెను. ఓహో! త్రిమూర్తివారా! జగద్గురూ!
మిమ్మెఱుంగఁ జాలని మూఢుఁడు మీరు సరమాశ్రయగుగాఁ గాను
పించు సాక్షోద్విశ్వేశ్వరులరకాదే? మీ గేదనుండు రాదనే కాళి
యాఁగాదే? మహాత్మా! భవదగ్ధృ సరిసేవసంజే నాకథల
పురుషార్థ ప్రతిపాదకం' బనుచుఁ దత్పదంబు చొప్పుకు నాతనిభక్తి
కేంతయు సంతుష్టగోష్ఠ యన్నరసింహ సరస్వతీ స్వామిలవాగు
ప్రేమమీఱు నాతనిగిట్లునిరిఁ భక్తగణే! కాశీక్షేత్రంబునీకన్నులఁ
గట్టినట్లు చొనరించితి. ఇఁక నీవంగడమున విరువదియొక్క తర
మలవాగు సమ్యక్కుల ప్రిగందురు. నీవు పరమభక్తుండవు గాన
నింకెల్లద నాపాద సేవకుండ వై యుండఁగలవు. మాశ్లేశేచ్ఛగోష్ఠ
నీకింక స్లేచ్ఛసేవ త్యాజ్యము నీవింక నీదారపుత్త్రుల నీదకుంగొని
రమ్మని యానవెల్లి వారు నిజమతంబునకుం జనిరి.

సాయందేవుండును వెనుపటనోపయి తన యాలుబిడ్డల
వెంటఁబెట్టుకొని యొకభాద్రిక దశమి చతుర్దశినాటికిఁ దిరిగి గురు
వుల దరించేరి యిట్లు ముగింపుఁ :

శి ఖ రి ణీ వృ త్త ము .

నమోయంచు నిన్నే నిటఁగొలుతుఁ జం ♦ దార్ధమకుటా ।
ప్రమోదం బయ్యెందాపితనతజన ♦ పాకట కుటా ।
త్రిమూర్తి ! చందున్వన్నల పులుఁగుభా ♦ తింగన సనా ।
సమస్తాఘం బాటస్థరుసపుట య ♦ స్సంగతికదా ॥

ఆ. మాలకాకి మునిఁగి ♦ మానససరమున

రాజహంసమగుచుఁ ♦ గ్రాలుపగినిఁ

జవుడు జంబువునను ♦ జాంబవంబౌ భంగిఁ

గన్నమాత్రనిన్నుఁ ♦ గలుషమడఁగు ॥

తే. కలుషమిఁకఁబాపఁ జాలెడి ♦ గాంగజలము

తాపమాపెడి విధుని సు ♦ ధాకిరణము

దైన్యమునె యడంచెడిఁ గల్ప ♦ తరువుశాఖ

కలుష తాపదైన్యహరము ♦ గదనినుఁగన ॥

ఓహో ! గురూత్తమా ! మీరు సద్యోపురుషార్థదుల రని
శ్రుతిగోచరమై యున్నది. నాకిష్టనుభూతంబు నాయె ననుచు
నొడలు మఱచి గంతులు పేయఁచు నిట్లు కలస్వనంబున మనో
హరంబుగాఁ బాడఁదొడఁగె:

మత్తకోకిల. స్తోత్రపాత్ర జగత్ప్రియాత్మక ♦ సోమశేఖర శంకరా ।

ధాత్రిసద్గురుమూర్తిగా భవ ♦ తారకాకరుణాకరా ।

యత్రిపుత్రుఁడవై జనించితి ♦ వాశ్రితాబ్జదివాకరా ।

శ్రోత్రపేయము నీచరిత్రము ♦ శ్రోకనాశక శ్రీకరా ॥

స్వామి. ఓయతీశాకృతీ ♦ ఓంకృతీ ! డాయనా

స్థాయియే త్వత్పద ♦ స్పర్శగైలాసమా

మాయ ముగ్ధందరిం ♦ పంగఁ జేయుతవై

చేయ సత్సంగముం ♦ జేర్పు మిష్టాప్తికె ॥

అని ప్రేమలక్షణ భక్తి యుక్తి వసంస్తుతించిన ప్రియభక్తుని
గురుండాశ్వాసించి యాతనిం దత్పుత్ర కళత్రాదులం దనముండట

నాదటఁ గూర్చుండఁజేసి కన్నతల్లి తనబిడ్డలనట్లు వాత్సల్యము
మీఱ సేయమారసె. సాయందేవుం డెల్ల నివేదించి తామెల్లర
మప్పటికి ధన్యతఁ బడసితి మనుచుఁ దనయిరువురు నుతులను
గురువులవారి సాదంబులదరి సాఁగిలఁబడఁజేసెను. ఆభక్తమందార
మీవందారు సుందరార్భకులం దగ్గఱాతు శిరంబునం గరంబాద
రంబు మెయిం గరంబుంజేరిచి సాయందేవుదెసంగాంచి యిట్లాశీర్వ
చించె: నాయనా! యీమననాగనాథుండు పూర్ణాయుశ్శ్రీ
యుక్తుండై మద్భక్తుండై వంశోద్ధారకుండు నసత్కీర్తి సారుండుం
గాఁగలఁడు. సాభాగ్యవతియా నీయిల్లాలు సల్లలిత గుణాన్వితయా
పతివ్రత. ఈయమ కింక నలువురు నుతులు జన్మింపఁగలరు. స్త్రీచ్ఛ
సేవ వల్ల హానియగుంగాన నిక నీవదివిడిచి నాకడ నుండెడు
గావుత. ముందీవు సకుటుంబంబుగా సంగమంబున న్మునింగి
యశ్వత్థ సేవనంబుఁ గావించుకొని రావలె' నని పుచ్చెను.

ఆతండాలుబిడ్డలం గొనిపోయి విధివిహితంబుగా స్నానాది
కంబుఁ దీర్చికొనిమఱలె. నాడనంతపద్మనాభ చతుర్దశియౌటఁ
బెక్కు తేటి యొడ్లున ననంతవ్రతమా నటపికొని శ్రీగురుచరణః
బులకు స్మృక్కిపోవలెనని వచ్చుచుండిరి. గురువులు సాయం
దేవునితో 'నీవు ననంతవ్రతం బొనరింపుమా' యనిరి. అందుల
కీమనభక్తుఁ డిట్లు ప్రతివల్కు: స్వామీ! మాకింకే యనంతవ్రతం
బేమిటి? మీకంటెనా కనంతులింకెవ్వరు? భవత్పద సంసేవ
నమే నేఁజేయఁదగ్గ యనంతవ్రతమాగా నెంతునన్నంత నాదయా
స్వాంతుం దాయంతేవాసి కిట్లుబోధింపంగడంగ: భక్తవరా!
ఏమైనను నీవు నానుడువులాలించి యట్లుకావింపుమోయీ!
మాన్ను కొండిణ్యుండను నొక్కఋషిపుంగవుఁ డీవ్రతంబొనరించి
యభిలేష్టంబులం బడసెనుమ్మా' నావుడు మనదేవుఁ డామెడ నిట్ల
డిగె: గురువరేణ్యా! అట్లయిన నీమీసెలవిచ్చిన వ్రతం బెవరెవ
రెట్లు కావించిరో దాననఱ్ఱు పున్నంబట్టిదో పొందనలె'లాభ
మేమో దయచేసి వివరింపరే' యనుమనవి విని శ్రీగురుమూర్తి

నవిస్తరంబుగా నాతనికదెల్ల బోధసేసెనని సిద్ధుండు నామధారకు నకుం చెలిపెను.

భక్తి కాండము — ౬ ద శ ము .

నామధారకుండు గురుబోధితానంతవ్రత వివరణం బాకర్ణింపం గొతూహలియైనంతనే సిద్ధయోగి యిట్లువచించె: నరహరి యతివరులెఱిగించిన తెఱిగిది: చెప్పెదవినుము. అనంత వ్రతాచరణంబున నభీష్టంబులం బడసినవారనేకులు గలరు. అందు ధర్మజుం డిదిసలిపి తాఁగోల్పోయిన రాజ్యంబునే తిరిగి పడయఁగలిగె' నని వారనిరి. అంతనాశోిత, 'యాధర్మజుఁ డెవ్వఁడు? ఆతనికి రాజ్యంబేల పోవలసె? పోయినదితిరిగి యెట్లులభింపనయ్యె?' ననిపృచ్ఛ సేయుడు గురుండుదెల్పు: 'నేనన్న ధర్మజుఁడు పాండు నందనుఁడు. ఆతని రాజ్యంబు కపటద్యూత మిషంబునఁ గౌరవాపహృతంబయ్యెను. అట్లాతఁడు పదచ్యుతింగని భీమార్జున నకుల సహదేవులను ననుజన్ములను దాము పరిణయమైన సహధర్మచారిణి ద్రౌపదిని వెంటఁగొని ఘోర కాంతార సీమలకేగి యటఁ గడునిడుమలం గుడుచుచు శ్రీకృష్ణుఁడు తమ కేడుగడ తాఁగలఁడని నమ్మి యెట్లో కాలము పుచ్చుచుండిరి. దుర్యోధనాదుతా కౌరవు లీ తమ దాయాదుల సర్వస్వంబు హరించి పదభ్రష్టులం గావించి పథాభవించి వారిని వనమార్గంబునఁ బట్టించియు నింక విడువరైరి. కుడువఁగూడు దొరక కల్లాడు చుండినవారి సత్త్వంబు హరింపదుర్వాసులనువారటకేగఁ బురికొల్పిరి. పాండవులన్ననో భక్తితో ననేక వ్రతంబు లాచరించుచుఁ బెక్కు తీర్థంబుల సేవించుచు ధర్మైకవర్తనులై యెన్ని కష్ట నష్టాలకై నోర్చి యుండిరి. నమ్మినవారి నెమ్మెయి నేనిమ్ములంబ్రోచు నమ్మహాసీయుండు కృష్ణభగవానుండు పనివడునెడ తానడాయవచ్చి యాదరువై హితంబు వల్కుచుండె: ఒక్కెడ నా ద్వారకానిల యుండు కౌంతేయ శరణ్యంబైన యరణ్యంబునకుం గారుణ్యంబు మీఱ రానయ్యె. అయ్యెడ ధర్మనందనుం డానందపారవశ్యంబు

వంది యానందనందనున కెదురేగి సాద్యాదు లర్పించి సాకార
 పరబ్రహ్మ భావంబునఁ దత్సాదా భావంబులకు ముక్తి తత్సం
 దర్శనంబువల్లఁ దాఁ బరిపూతుండనైతి నని యుప్పొంగి యిట్లు
 స్తుతి వాక్కులం బలికెఁ: అనంతా ! భవాంతకా ! శ్రీశా ! హృషీ
 కేశా ! పరమాత్మా ! పరంశోభితీ !

మ. అణురూపంబుననుండఁజాలుదువు బ్రహ్మ స్థానందంబులోనిండియుం
 దృణకాష్టంబుల విశ్వమంతటను వ్యాఘ్రింగాంతు నృప్తి నతో
 గుణయుక్తి నయముండనుంబుననునీ ధృంతేయలీల ల్పరా
 యణ! దుష్టాంతక! శిష్టసోప! నతి, కృష్ణ! స్థా! భగవంతామణి!
 భూభారంబుం చొలఁగించుటకే యిట్లువలెరించినవాడవు.
 భారభూతుల మమ్ముల నీభూతలంబున నిల్ప నేమిటికోకదా! మమ్ము
 నీబహిఃప్రాణమ్ములనుచు నిర్దిష్టలంజిక్కి యీ దిక్కుమాలిన
 యడవిలో నక్కిపడియుండఁ జేయనేలకో! నీగృహలేఖఁబు
 మాయెడం గలిగిన మాకీ కష్టాలేల? స్వామి! ఇంతకాలము
 మమ్ముపేక్షింతు వోతండీ! నీవుగాక మానష్టాలు వెదలఁ గ్రగ్గు
 కొన నెవఁడుదిక్కు? నీవే మమ్ము పేక్షించిన మామనికీ యిం
 కేమిటి? 'కనుచుఁ గన్నీరు గార్చెను. కంఠేయ మధ్యముం
 'దుపేక్ష గాకేమిది?' యనియె. పాండవ మధ్యముం దప్పుడు
 గురుభావంబున నా మురారి కలఁగి యివ్వధంబునంబలెక్కిఁ
 ట్రిహా! దయానిధీ! భవదీయ కృపా ప్రసారం బిందనుక మాపై
 లేదయ్యెఁగాక మాకీ కష్ట నష్టాలు గలిగియుండవనుట స్పష్టము.
 ఇంకనైన లోకవిశ్రుతమైన మీపార్థప్రాణిప్రియత్వము సార్థకంబోఁ
 గాత'మనుచు సవినయంబుగాఁ బలికె. కవలం ద్రోవదియ నట్ల
 వినతులయ్యు దుఃఖభరంబున అయ్యో! మమ్మియ్యెడ దించి
 మాపైరులు పాలించున స్థానరించుట పక్షపాతంబుగాదే! మీవంటి
 మిత్రులప్రాపు నందఁదగియు దిగులువడి పొగులవలసె. మాకీప్పటి
 కైన గట్లక్కడగ్గతోవఁ జూపవే'యని యొక్కపెట్టున ముల్ల
 పెట్టుకోఁగా వారికార్ద్రహృదయుండో బనార్ద్రనుండు తరణోపా

యేంబయి యచిరంబ రాజ్యలాభం బొదవింపఁదగిన యుత్తమవ్రతం బనంతునిదనుచు నిట్లు బోధసేసె: అనంతుండ నద్యయుండఁ బూర్ణాకృతిని సర్వవ్యాపి నేననుండి. బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు నాయుండ యుందురు. ద్వాదశరాసులు నవగ్రహంబులును నాలోన నున్నవి. చతుర్దశ భువనంబుల కేనస్థానమ్ము. ఎల్లలోకాలు నావల్లనునికి. కలా కాష్ఠా ముహూర్తాదులు నృపలు నేయుం బక్షమాసాబ్ద యుగ కల్పాదులకేన కారణభూతుండ. భూత భవిష్యద్వర్తమానంబుల నల్లెడ వెల్లుచుందును. వసుధద్రాదిత్యులకేన నెలవు. అబ్ధి పర్వత తృణ వృక్షలతాగుల్మాదులన్నిటికేనతావు. ఓక్కలకు నేసిక్కను. అన్ని దెసల నాకసమునఁ బ్రకాశిం గనునదేన. నాకంఠఁ బరమాత్మ స్వరూపంబు భిన్నంబుగాదు. నిర్వికారుండ నవ్యయుండ నజుండ నేననుండు. సర్వాంతర్యామి ననంతునిఁగా గుర్తించి విధివిహితంబుగా వ్రతంబు నెఱపుదురే నిష్టార్థంబులంగందురనియె. అదెల్ల నెడ న్నలకొన్న యయ్యుధిష్ఠిరుండు తత్పదంబులంటి ముదంబునఁ దద్వ్రత విధానంబునం దేమేమి దానా లొనర్పవలెనో యెట్లు పూజింపనగునో యెయ్యెడఁ జేయఁ దగినదో మున్నెవరెవరది కావించి యుండిరో సర్వము సవిస్మరంబుగా నెఱింగించ వలయునని నేడెన. మాధవుం డపుడిట్లు బోధించె: అనంత వ్రతము భాద్రపదశుద్ధ చతుర్దశినాఁడు మధ్యాహ్నమందు భక్తియు నొక రింతేని నీరాజ్యపదము నీకు లభించెడినున్ను.

పూర్వము కృతయుగమున వసిష్ఠ గోత్రజాతుఁడు సుమంతుండను నొక ఋషి యుండెను. అతని యిల్లాలు భృగు తనగా జాత దీక్షాభిధానయా సాధ్వీశతర్థి. వారికి శీలయాను నొకకూతురుప్రభుభవించె. అంతం గొలఁదికాలముననే దీక్ష దివంబుంజేరె. సుశీలయా నాశీల పితృగృహంబునం బెరుఁగు చుండెను. ఆపె సదాచారయై నిజాగారంబున స్వహద్వారంబున నలంకారంబుగా రంగురంగుల తోరణంబులు సింగారించుటనువితవిత రంగవల్లులు

దిగ్గుట న్నుద్దుఁ గనుచుండెడిది. మఱియు ననవరతము భక్తి శ్రద్ధలుమీఱ దేవతారాధనంబులుం జేయుచుండెడిది. సుమంతుండు కర్మలోబంబు గాకుండ ద్వితీయ వివాహంబుఁ గావించుకొనియెను. ఈ రెండవ పెద్దలము కర్కశ గయ్యాళియయ్యె. ఈపె మగనితోనో నవతికూతు తోడనో యెప్పుడు నేదో నడచునఁ బోరాడు చుండెడిది. ఎట్లో కాలంబు గడచె. దీక్షాత్మజ వివాహయోగ్య వయస్సునందె. తండ్రి తల్లిలేనిపిల్ల నవ్వనిచేతఁ బెట్టుదునాయని యోజింపఁ జొచ్చె. అతం డెరసి యరసి వేద వేదాంగ పారాంగతునిఁ గొండిఁబ్బం గొనివచ్చి కన్యదానంబు సేసి యొక సంవత్సరమువఱకు నాయల్లునిఁ దనయింట నుంచుకొనియెను. అయ్యెడ శీలకు నామ సవతితల్లిగిని బోరాడు మాదిన మున కాదినము పెరుగఁ జొచ్చె. ఎట్లైతే శాశ్వతదితనమూర్త్య గిట్టక యా యల్లుడు తానుం దన సతియు జీవితకాలం గురీర ముమర్చుకొని యటఁ గాపురము సేయఁ గోరుచుననియె.

అది విన్నంత నే సుమంతుం డిది భిన్నుండై యిట్లు పలికె:
 'వాయనా! వాసాలిటి కత్తిగ్రాతై మీము శిగాను దొరకినది.
 వానసు ! లిసిన యల్లులు గనియెడ నడచి గాపురముగదా !
 వానదేవా ! యిదెక్కడి సంసారకూటము ! ఎట్టి కర్మ శురాలు
 నాకు దాపరించె ! కర్మముగ నుపమును సాగవయ్యె. నెప్పిన
 మాట వినవయ్యె. తుదకుఁ గన్ననూతు కలునిం జూచు
 కొను చుండు ప్రాప్తమనూడఁ దప్పిపోవుచున్నదియ్యె. ఏమి
 సేయుదు' నని నిట్లున్ను వినుదు శ్వశుగుణశా కొండిఁబ్బుండిట్లు
 కలుగు: మామగానూ ! మీరిందుల కితిపదితాపము నంద
 పుడు. తానసు బియ్యరొడ్కిట నుండఁదగదు. అట్లుంటం దపో
 వాని యానని యట్టింటిని. అయినను జీరువనే వేదాక యాశ్రమ
 మేర్పాటు చేసికొని శృంగే 'గామ' యనుకొనుచుఁ గాలక్షేపము
 సేయుదు మేగానిదూరానిగి బోమా యెను. అనుదినము మీబిడ్డను
 మీరు చూచుకొనుచు నుండవచ్చునాయె. సుంతయుఁ జింతింపఁ

బనిలే' దన్నంత నాసుమంతుండిట్లను: నాయనా! ఇకఁ బం
ద్రుండు దినాలైన నోపికపట్టి యిటనుండవలెను. ఈభాద్రపద
శుద్ధ త్రయోదశినాఁడు వెడలిపోవచ్చు'నని బతిమాలుఁగాఁ గౌండి
ణ్యం దట్లయని సర్వసిద్ధిదమగు నాసుముహూర్తంబుకొఱకు వేచి
యుండి యలనాఁడు భార్యాసహితుండై వయనము కాఁబోవు
చుండె. అట్టియెడఁ జింతాజడంబగు మోముతో సుమంతుఁడు
మటమట లాడుచున్న తన పెండ్లముదెసఁ జూచి యిట్లనియె: ఓసీ!
అమ్మాయి పెళ్లుచున్నదిగదా.తో'వబ తెమునకే వరిపేలపిండియో
యింత కట్టియియ్యవలదా?' యనెను. ఆకూరాత్మరాలు
మోములు తీర్పుకొని తీవ్రున లోనికిఁబోయి పెళ్లునఁదలుపుమూసి
కొని 'నేనియ్యనుబొ'మ్మని తలకట్టుకొని వండుకొనెను. సుమం
తుఁడు నెత్తినిబాదుకొని దుఃఖంపఁజొచ్చెను. శీల తండ్రినూరార్చి
'పోయివచ్చెద' ననియె. ఆతఁడు మిన్నకుండలేక దొడ్డితో'వను
బోయి వంటవసారలో మూలనొకవిస్తరిలోఁ గానుపించిన గోదుమ
పిండిని దెచ్చి పొట్లముకట్టి యిచ్చి వారిని బండిమీఁద నెక్కించి
సాగనంపెను. వారు కొంత దవ్వేగిరి. మఱుసట నేటియొడ్లున
మాధ్యాహ్నికంబుఁ దీర్చికొనఁ గౌండిణ్యం దుపవిష్టండయ్యె.
అచ్చోఁ బెక్కురు రక్తాంబరధారిణులొ సుందరీమణులు వేర్వేఱ
కలశంబులుంచి పూజించుచుంటుంగాంచిన శీల వారింజేరఁబోయి
'అక్కలారా! మీరిక్కడఁ గావించుపూజయే' మని యడిగెను.
వారు తామాచరించునది సర్వసిద్ధిదమా ననంతవ్రతమనిరి. అంత
నీయమ వారిం దద్రవతాచరణ విధానంబు సవిస్తరంబుగఁ దెల్పు
రాయని ప్రార్థింప నందొకముత్తైదువ కూర్చుండుము. చెప్పెద'నని
యిట్లుబోధించె: అమ్మా! ప్రతిభాద్రపదశుక్ల చతుర్దశినాఁడును
జతుర్దశగ్గింధి యతంబొ రక్తవర్ణపు సూత్రదోరకం బమర్చికొని
వచ్చి ప్రవాహాదక స్నానంబు విధివిహితంబుగా నాచరించి
యెట్టచీరెను గట్టుకొని కుంకుమాద్యంబులంకారంబులం జేసికొనునది.
అంతఁ బంచపల్లవయుత జలపూర్ణ కలశంబొక్కట స్థాపించి పూజం

మనది. పిదప నాకనూతన వస్త్రములను నెదురంగులతో నష్టదశ
 వద్దంబుల జిత్రించి యద్దానిపై దగ్ధమయ సర్వాగ్ధి నమర్చి
 యుంచి సర్వపాపహారిని శేషశాయని బరాత్మనుం జతుర్ముఖ శంఖ
 చక్ర గదాధరు బింగాయతాక్షు ఘనశ్యామ శ్రీమదనంత
 ప్వామిని థత్తో ద్వాదశాక్షరీ మంత్రీయు గ్రంథుగనో పురుష
 నూత్త విధానంబుననో విష్ణునూత్త గ్రమంబుననో యథాయోగ్యం
 బుగా నారాధించి 'సంసారగవ్యారో' యని మొదలుగాఁగల మూత్ర
 ముచ్చరించుచుఁ దోరము కుడిచేతఁ గట్టుకొని క్షిప్తదోరక విస్తర
 నంబుఁ గావించుచుండునది. పిదపఁ బదునాలుగు గోధూమా
 పూపంబులం నాయనంబును దగుదక్షిణతో నాక వేదవిపురిని
 దానమివలెను. అంత యథాశక్తిగ బ్రాహ్మణులగిది నబంధు
 మిత్రంబుగ భుజియించునది. ఇట్లు పదునాలుగేండ్లు వరుసగా
 నీవ్రతంబు నెఱపినమీఁదట నుద్యాపనం బొనరించి బ్రాహ్మణ
 సమారాధనంబుఁ గావించి చతుర్దశ ఫలదాసం బొనరింప వల
 యును. ఇట్లు వర్తించుటం బురుషార్థసిద్ధి యయ్యుడిని. కావున
 నీవీవిధంబునం గావించ నిష్కడ మాతోడఁ బ్రారంభి 'చదపుగాత'
 మని యానారీమణి యీ బాలామణికిఁ దోరాలకొఱకు దారా
 లాసంగ. శీలయు నగణితభక్తిగీతం నంగ ననంతస్వామి నుత్త
 రీతి నారాధించి పితృదత్త గోధూమపుటాకం బాక్క విపురి
 వాయనమిచ్చి తోడి సువ్రతలకు నతుల్గించి వారివల్ల సేలవుఁ
 గొని తిరిగి బండియెక్కి కృతానుష్ఠానుజ్ఞా థత్తోడ సాగి
 పోయెను. ఈదంశతుల గవతిదూరంబున ననుగావల సద్భక్తం
 బగు పురవరంబొక్కటి ప్రాదగ్భును. అంతం గొందఱు పోదులు
 శీలాకొండియ్యల కదురుగావచ్చి స్వాగతించి నీలహుమానం
 బుగాఁ గొనిపోయి తత్పురంబునన తిరంబుగాఁ గాపురంబుసేయ
 వలయునని యభ్యర్థించిరి. కొండియ్యగదాదుల కంగీకరించి యట
 నుండెను. అంత ననంత వ్రసాదంబున వారభాగ్యైర్వ్యవంకన్నుల
 యచట నిరంతర సౌఖ్యంబు నందుతుం గాలంబుఁ బుచ్చుచుండిరి.

ఇట్లుండ నొక్కనాఁడా కొండిఁబ్బడు తన యిల్లాలిచేత నున్న దోరఁబుం బరికించి యేమిది? నన్ను వశపఱచుకొనుటకా యిట్టిర క్తనూత్రమ్ము బంధించుకొంటి'వని పృచ్ఛసేసె. తత్సాధ్వీ మణి యయ్యది యనంతుని తోరనునియుఁ దత్కృతపల్లనే తా మనుభవించుచున్న మైశ్వర్యంబు తమకు లబ్ధంబయ్యెననియుం బలికెను. రుసి యందులకుంగినిసి బలాత్కారముగా నాదోరకం బునుద్రెంచి, ఓసీ! యెంతమాట కలికితివి? ఆయనంతుఁడెవ్వఁడు? ఏది లభించినను నాతపోమహిమవల్లనే కాదే? నన్ను నీయధీనునిఁ జేసికొనుటకై నీవిట్లు కట్టుకొన్నావని గ్రహింపలేననుకొన్నావా? యనుచు నద్దాని నగ్గిలోఁబాటవైచెను. శీల యది కని, అయ్యో! అనంతుని తోరము తగులఁబెట్టుదురా? యని పరుగునఁబోయి నిప్పులోనుండి యద్దాని నీవలికిఁదీసి పాలలోనునిచె. ఏమైన ననతికా లంబునవారిసంపదలెల్లమా సె గోధనధాన్యాదులెల్లఁజోరగ్రస్తంబు లైపోయె. హితులెల్లరహితులైరి. తుదకిల్లుకూడఁబరశురామప్రీతియై సర్వస్వమ్ముంగోల్పోవవలసె. అప్పటికిఁ గొండిఁబ్బుండను తప్తచిత్తుం డైయిట్లునుకొనును. ఆనాఁడు తొందరపాటున నేనుజేసినయపచార మునఁగావలయునదెల్లనిట్లుపోసఁగె. వృథాకోపంబూని మత్తుండనై యాతోరంబునగ్గిలోఁబడవైచితిని. ఆయనంతుండందులకునామెడఁ గుద్దండౌట నాకిట్లు దీనతప్తాక్షిం చెను. ఇక నిప్పటికైన బుద్ధి తెచ్చుకొని యాతని శరణుఁజొచ్చుదఁగాక. శ్రీశుండ్ నాతని దర్శింపఁ గలుగువఱకు నేనిక భుజింపనొల్ల'వని కృతనిశ్చయుండై యాతనినే ధ్యానించుచు 'ననంతా! యనంతా!' యనుచు నితాంతంబెలుఁగెత్తి పిలుచుచు ననాంతంబుంజేరెను. అచ్చోఁబువ్వు ఫలాక్షీర్ణంబౌ నొక్క పెద్ద మామిడిచెట్టును జూచెను. అదేమి చిత్రమోకాని తచ్చూత వృక్షంబునం బక్షిజాతంబునం దొక్కటి యేని వ్రాలకుండెను. కొండిఁబ్బుండద్దానిదగ్గఁకుఁబోయి, నీవనంతు నేనాఁడైనం గాంచితే'యని యడిగెను అందులకామ్రం బిట్లనుః .నాకింకఁ దద్దర్శనంబు లభింపదయ్యె. నీకెటనే నగపడిన నీనా

దశమగూర్చి నివేదింపు'మని నూచించె. ఆమాని ముందునకుఁ
బోయి తేగనవునఁ దిరుగాడుచు నొక్కవరకయైనం గొఱకనేరని
సవత్సర ధేనువుంగాంచి యనంతుం జూడలేదా?' యన నదియుం
జూతంబు భాతిఁబల్కె. ఆతండు మఱి కొంతదవ్వేగి యాయాపు
రీతినే చరించు చున్నదాని నొక్కయాఁబోతుంగాంచి యనంతుం
జూచితివా?' యన నదియు నట్ల బదులాడె. పిదప మఱి కొంత
ముందునకు సాగఁగా జోడుకొలంకులగపడెను. అందలి జలయొక
దానిలోనుండి మఱియొకదానిలోనికిఁ బ్రవహించుచుండెను. ఆ
సరస్సు లుత్పల్లకమల కల్పారకైరవా ద్య నేకపుష్ప విరాజితంబులై
మనోజ్ఞంబులయ్యు బకమరాళాది వివర్జితంబులై శానుపించెను.
కొండిణ్యుండందుల కబ్బురపడి యనంతుంగూర్చి యటను వారసి
పూర్వోక్త ప్రత్యుత్తరంబు నె పడసెను. పిదప నాతని కగపడిన
గర్భంబును గుంజరంబునుం గ్రమంబుగా నట్టలే కలిగె. తుదఁ
మనమాని వేసారి నిర్విఘ్నండ్ల ప్రిణత్యాగం బొనరుప నంకల్పిం
చుకొని నేలంగూలెను.

అప్పటి కనంతస్వామి యొక ముదుగు బాఁవని వేసముఁ
దాల్చివచ్చి యనంతుం జూపెదరమ్మనుచుఁ గొండిణ్యకరంబూని
లేవఁదీసి వనమధ్యంబునకుం గొంపోయె. అహా! యేమిచెప్పుదు?
అచ్చో మహాశ్చర్యంబుఁ గొలుపు నొక పల్లవంబునం దొక
హస్తోన్ముగ్ధుని విరాజమాన సింహాసనాసీన సుందర విగ్రహుని నగ
పఱచెను. శీలాధవుం దామహా మహిమాన్విత సచ్చరు పాదం
నం గాంచి యాతని ననంతుండయని యుంచి యట్లుల నంస్తుతించె:

భుజంగ- అనంతా! లనెత్సచ్చి + దానందమూర్తి!

కనం గల్గితిన్నిన్న + గర్వా! త్రిమూర్తి!

వనాంతంబునం దిప్పు + నకులధామం!

మునీష్యంద్య! గోవింద! + మోక్షదీపికా!

శా. శ్రీవత్సాంకిత! ధి క్షపావదమనం! + శ్రీశా! వృక్షశీత! స
దృశవా! భావిత దేవదేవ! నిఖల + బ్రహ్మాండమున్నిందుటం

గావే విష్ణుపతి వన్యనేనఱుగ ధ ♦ న్యంబయ్యె జన్మంబిఁకం
గావంగా శరణన్న నాదొనఁగుల ♦ నైరింపు, నారాయణా॥

అనుచు సాష్టాంగ దండ ప్రణామంబుసేయం దదృక్తు
నేమంబునకు స్పృష్టాంతరంగుండొ నయ్యాత్రితేష్ఠార్థ ప్రిదుం
దాతని సంతృప్తి నందింప దారిద్ర్య విచ్ఛిత్తియు ధర్మాప్తియు
శాశ్వత వైకుంఠప్రాప్తియు నొదవుతమని మూడువరా లొసఁగెను.
అంతనితాంత సంతోషాశాంతస్వాతుండైనకొండిబుట్టండా నియం
తయా ననంతస్వామి సన్నిధిని గేల్ొగ్గి తామార్గ మధ్యంబునం
గాంచిన యామ్ర వృక్షాదికంబులందలి యయ్యె వైచిత్ర్యంబులం
గూర్చి యుగ్గడించి వానివాని కాయా స్థితిగతు లేలకలిగె నెఱిం
గింపరేయని ప్రార్థించెను.

అందుల కనంతస్వామి యావిధంబున వివరించెను: ఓయీ!
చెప్పెద, వినుము. మున్నొక విప్రుండు విద్వాంసుండైయు విన
యంబుఁగనక గర్వించి సర్వదా వివాదంబులతోఁ గాలంబు
పుచ్చినేకాని తానేర్చిన దానిలో నావంతయే నేయొక్కనికిం
గఱపిననాఁడు గాఁడయ్యె. తత్ఫలంబుగా నాద్విజుండ మరుపుట్టు
వున నట్టిద్విజాస్పృష్టామ్రావనిజంబై యడవిపాలయ్యెసుమ్ము. ఇఁకఁ
బూర్వభవమందుఁ జవిటినేల దానమొనర్చినందులకు ఫలము తర
జన్మమున మేఁతమేయని పసరమాటగా నెఱుంగుము. కలిమికలి
గియు నొరుల కేనాఁడు నిడమిం దిననేరని యాఁబోతు గావలసె.
ఇరువు రక్కసెల్లెండ్రు షరస్పరదానంబొనర్చికొంట నాకొలఁకులు
జంటగానుంట. మఱికోధంబువల్ల గాడిద యాటయు మత్తత
వలన నిభత్వమును సిద్ధింపనొటయుం దెలియుము. తుదకనుతా
పంబువలన నీచి త్రంబు శుద్ధంబౌట నావృద్ధ బ్రాహ్మణాకృతితో
నీకుందారసిల్లినవాఁడనేన. ఏమైన నవెల్లం దమ్ముఁగూర్చి నాకుం
దెల్పుమన్నందుననే వాని కాయాస్థితులఁ దొలఁగించి మంచి గతు
లను గల్పించుచున్నాఁడను. నీవో పునర్వసు ప్రాప్తిని నక్షత్ర
మండలంబున సంచరించు చుండెదు గావుత' మనియె. అంతటి

నుండి కీలాకాండిణ్యులై హింసలు లవిచ్చిన్నంబుగా ననుభ
వించి తుదకు స్వర్లోక వాసులై'ని ఓక్మిస్తుండు ధర్మనందనున
కుద్యోధింప నాతండుఁజెచ్చెట నచ్చుబల్లితో నగ్గొనరై. దాన
శత్రువిజయంబుఁ బడసి తాఁగోల్పోయిన రాజ్యంబునే మరల
సంపాదించుకోఁగలిగెను. ఇక్కడను బెక్కు గావ్రీత మాచరించు
చుంట నీకంటఁబడెనాయెను. పెక్కిమిటిగి? నమ్మి యిమ్మియి
ననంతు నర్పించువారిలోఁ బుమగ్గింబులు వడయునివాగు లేనేలేదు.
కావున నోసాయందేవా! నీవు కాండిణ్యగోత్రజాండపుగదా. కాండి
ణ్యుండేదేవు నాశ్రయించి యుద్ధరింపంబడ నాదేవు ననంతు నాశ్ర
యింపుమా. వ్రతములలో నల్ల నగ్గిగణ్యంబు నగణ్య పుణ్య
పదంబునానీ వ్రతంబ నీకు శరణ్యంబగుత. ముదింక మననాగ
నాథుండుం దత్సంతతియుం దద్వ్రీతం బనవరతం బనుష్ఠించి కృతా
ర్థతఁ బడసెదరుగావుత'మని శ్రీగురూత్తమండు తద్వ్రీతోత్తమ
త్వం బుద్యోధించుడు సాయందేవుం దత్సంతథ శ్రితో ననంతవ్రతం
బప్పుడా సంగమంబునం గావించివచ్చి శ్రీగురూరాధనంబునలిపి
గీతవాద్యపురస్సరంబుగా వారికి నీరాజనంబిడి బ్రాహ్మణ సంత
ర్పణంబును గావించెను. యతివరులుండల సంతయుండనిసి వారు
కోరిన వరములొసంగి నీడొక లిపిరి. సాయందేవుండును దన దార
పుత్తుల నింటడించి తిరిగివచ్చి గురుసాదసేవకుండ కృతార్థతంబడ
సెను. నామధారగా! మీకుల పృథ్వులకు శ్రీగురుండెట్లు వ్రస
న్నుండయ్యెనో చూచితే? ఇంతేమి జవలయు? మీకాతలు
మీనీనృసింహ సరస్వత్యాఖ్యమగు పెన్నిధనే యార్జిదిరాయెను.
ఇంతకంట నుత్కృష్టంజా సదానంబేదికన్తు? తద్వంశంబునం దీవు
జన్మింపఁగనుట నంతయు ధన్యుండవునుమిచ్చి' యని సిద్ధుండు
వల్కెను.

భక్తి కాండము — 2 దశకము.

నామధారక సంప్రీక్షింబున సిద్ధుం దవ్వలికథ యివ్వధం
బునం తెలిపె: శ్రీ గురుసేవకులైనవారిలోఁ దంతుకాఖ్యం

డొకఁడు. వాఁడు నిత్యమును మూడు జాములగువఱకు నాయా గృహకృత్యములను నిర్వర్తించుకొని శ్రీ గురుమఠంబునకు వచ్చి యచ్చో ముంగిటనూడ్చి నీళ్లుచల్లి మ్రుగ్గులువెట్టి దూరమునుండి దండప్రణామంబుఁజేసి పోవుచుండెడివాఁడు. ఒకానొక శివరాత్రికి వాని చుట్టఁజేర్చు శ్రీశైలయాత్రకై వెడలిరి. వాఁడు తంతుకునిఁ గూడఁ దమతోరమ్మనిరి. వాఁడువాఁకిట్లనియె: ఓవెట్టివాండ్రారా! శ్రీశైల మెక్కడనో యున్నదని కాల్గిద్దుకొనుచుఁ బోవనేల ? శ్రీ గురుమఠంబుకంటె శ్రీశైలంబు వేఱొకటికలదా ? మల్లికార్జు నుండన నీశ్రీగురుండుకాక వేఱొకండు కలఁదా ? నే నింకెక్కడిని రానుబొంద నను. వాఁరీమూర్ఖున 'కేరు తెలియు'నని వానింబరిహా సించుచుఁ దమతోవనుదాము శ్రీగిరికేగిరి. అట్లే మఱికొండతా యూరివారుంజనిరి. వారందఱనంపి తంతుకుండు గురుసేవార్థ మరుగఁగా స్వాములవారానాఁడు వానిం బలుకరించి, 'మీవాం డ్రెల్లరు శ్రీశైలమునకుఁబోఁగా నీవొక్కండ విక్కడ నుండనేల?' యని పశ్చింపిరి. తంతుకుఁ డందులకుం జేతులు కట్టుకొని యిట్లు బదులువలికె: 'మహాత్మా! మావారి మూర్ఖత కొలఁది నేదొఱాతిని జూడఁబోయిరేకాని మీ సాదాలయందు లేని క్షేత్ర తీర్థంబులేవి?'యని మ్రొక్కి నిత్యసేవఁ గావించి పోవుచుండెను.

మహాశివరాత్రినాఁడు వాఁడుపవసించి మధ్యాహ్నవేళ స్నానార్థము సంగమంబునకేగి మునిగివచ్చి గురులకు నమస్కరించిన తంతుకు నెడ దయగొని వారిట్లనిరి: ఓయీ ! సాపము, మీ యింట నందఱు శ్రీశైల మల్లికార్జున దర్శన కఋణర్పణ బోఁగా నీవొక్కండ విక్కడ నున్నాడవు కాబోలును. నీవెన్నఁ డైన శ్రీగిరిఁజూచితివా లేదా? 'యనఁగా, వాఁడు 'స్వామీ ! యేలివారి సాదాలుదప్ప నే నింకేదియు నెఱుంగను. అన్ని యాత్రలు నాకిందేయా'నని నిజమనోనిరూఢిని వెల్లడించెను. శ్రీగురుండు వాని నిబ్బరంబున కబ్బురపడి దయతో దరికిం బిలిచి వాని కిట్లనిరి: 'భక్తా! యిదిగో నీ కిప్పుడు శ్రీశైల మగవలచెద.

నీవీ నాపాదకలు గట్టిగాఁ బట్టుకొని ననులు మూసికొమ్మనఁగాఁ జేత్రమని వాడట్లు చేసెను. ఆమహానుభావు లప్పుడు నానిని ప్రణమాశ్రయించున నా గిరిరాజులనునకుఁ జేర్చి పాతాళగంగా పరంబు నన్నిలిపి కనులు తేలిచి చూడమనిరి. వాడెంతలోఁ గునిరి మెలకువఁ గన్నట్లయ్యె. తంతుకుఁ దడలఁగాంచి వెలఁగ వడియె. శ్రీగురుమూర్తి వానిని భ్రాంతిగొన్నట్లున్న వేమిటికి? ఇదే శ్రీశైలము. తేరాదికంబు నిర్వర్తించుకొని శ్రీమల్లికార్జునస్వామిని సందర్శింపుము. పోమ్మని యాహ్వానించిరి. వాడట్లుపోయి బండు గులం గలిసికొఁ గలిగె. వాని వీనింగని యేమో యూ! యేదగ్గు వము గిర్జనము నాకక్కఱలే దన్న వాడె వేమని మా పంతుఁబడి వచ్చితి? ' వని వరిహాసించిరి. తంతుకుఁడు వారితో నట్లు చెప్పి నిజముఁ జెప్పుచున్నాను. నేనింతకుముందు సంగమంబున స్నానింగి యొక గడియనేపైన వైనదో లేదో! గురువులవారు నన్నిట తీసి కొనివచ్చినారు. నేనేమోలుఁగ నెను. కాని వానిమోఁగు నెవ్వయను నమ్మరై. దీక్షును మన కగపడకుండ పంపి నట్లు సంతోషము వచ్చి యుండవలె'నని యనుకొనిరి. ఎవ రేట్లున ననుకొందారుగాగ మన 'కే'మని తంతుకుఁడు వేగ వేగముగా పూనా దీగము నిర్వర్తించుకొని గంధ పుష్పాక్షతలం బిల్వ పత్త్రంబుల గొని లింగార్చనం బొన రింపఁజూయె. ఏమి చెప్పుదు? మన భక్తునదిట మల్లికార్జున లింగంబునకు బదులుగా శ్రీగురుండ సూయమండి వందాడభక్తు లందఱ్ఱింపు పుష్పపత్రాదులంబు లందఱ్ఱింపుచున్నట్లు గానవచ్చెను. అదికని ప్రణమాశ్రయించు పిమ్మిటి నది యంతలోఁ దెలివితచ్చుకొని శ్రీగురుండ శంకరుడ'ట నిస్సంశయంబుగదాయని యత్యంత భయ భర్తులతోఁ దత్పదార్చనంబుఁ గవించి ప్రసాదంబు సేక రించి పొంగుచుఁ బాతాళగంగా తటంబునకుఁ జీరెను. అచ్చో శ్రీగురుం డటడించెనట సంతోష గానపించి, నీవింక నిట నుండువా? లేకపోదమా?' యని యడిగెను. ఇత భక్తుండను: ' ఏమహాత్మా! యేమి చెప్పుదు? గొప్ప విచిత్రము చూడవచ్చితి

లింగార్చన మొనర్చిన తమని దేవళంబునకుంబోయితి. నాకచ్చోట
లింగమగవడకపోగాఁ దామే యందుండి యందఱ పూజనంబు
లందుచున్నట్లు కానుపించెనే. కొండ తలక్రిందనుండ గులకతాలకై
గాలించుమాదిరి దగ్గఱనున్న మిమ్మువిడిచి యింతదూరమునకు
వీరెల్లరును రానేమిటికో నాకు బోధపడలేదు. మీరు సరాకృతి
నందిన సాక్షాత్పరమేశ్వరులరకారే ? నివరుగప్పిన నిప్పుమైనుంట
మీ మహిమ మందఱకు గోచరముకాకయున్నది. ఇంక మిమ్ము
వీడి నేజేయునదేది ? మీ పాదాలవద్దఁబడియున్న నన్నియ్యెడకుఁ
దీసికొనిరావేల ?' యన స్వామి యట్లుకాదు. సర్వవ్యాపకుఁడౌ
నీశ్వరుం డొక్కండ యైనను స్థాన మహిమంబును లేకపోలే
దనెను. అంతం దంతుకుఁ డిట్లుపల్కుఁ సాక్షాత్పరబ్రహ్మ స్వరూ
పులకా తామే యిట్లు సెలవిచ్చుచున్నారే. ఇందలి విశేషమేమో
నాయం దనుగ్రహించి వివరింపవలయునని గురుపాదంబులకు
మ్రోక్కను.

అందుపై స్కాందోక్త మొకగాథ యిట్లు గురుబోధితం
బయ్యెను: ఓయీ! మహాశివరాత్రినాఁ డీశైలంబున నపార మహి
మంబు కలదని తెలుపు నీగాథ వినుము: మున్ను కిరాతదేశంబునఁ
బరాక్రమశాలియు ధీమతుడనునొ విమర్షణుండను నాతఁడు
నేతయైయుండె. ఆ వరేశ్వరుఁ డీశ్వర భక్తుఁడేకాని గ్రాహ్య
గ్రాహ్య భక్త్యా భక్త్యాది వివేకంబులేక పరశ్రీలంపటుండుకా
నుండెడివాఁడు. ఏమైనను నృత్యగీతాదికంబులతో నిత్య లింగార్చ
నంబు మాత్రము మా నెడఁపవాఁడుగాఁడు. ఇంక శివరాత్రినాఁటి
పూజావిశేషంబుం గూర్చి ముగ్ధుననెల ? అట్టియాతని దేవేరి మహా
గుణవతి. పేరఁగుముద్వతి. ఆమె తనవతి మతి నతిభక్తిం బశుపతి
సారాధించు వాఁడయ్యుం బరసమీరతుండౌటకుం గతంబారయఁ
జాలక యాతని నొకనాఁడు వినయావనతయై యిట్లు ప్రశ్నించెను:
'నాథా ! మీ రాగ్రహించి నన్ను దురాత్మురాలినిగా నెంచక
సహించెదరేని మీవల్ల నొక్క యంశము తెలిసికోవలెనని నాకుఁ

గుఠూహలము కలదు. ఆహారశయ్యాదులందు నియమం లేదియుం బాటించని మీ కీశ్వర భక్తిమాత్ర మింత నిశ్చలముగా నుండుట కూడ నా కాశ్చర్య మగుచుండును. ఇట్లెట్లు చేసెనునో వయతా నాకు బోధింపుఁగోరెద ' ననియెను. భూమిశ్వరుం డందులకు నవ్వుచు నిట్లు బదులుచెప్పఁదొడఁగె: 'ప్రాణేశ్వర ! నీయడిగిన దానికేను గినియఁ దగినదికాదు. కాని నీసందియముఁ దీర్చుటకు ముందు నా పూర్వజన్మవృత్తము నీ కఱిగింపవలసి యున్నది. కావునఁ జెప్పెద వినుము.

మున్ను నే నొక గొల్లవానివాకిట మందనుగాచు కుక్కనై యుంటిని. అపుడొక మాఘ మాసమున మహాశివరాత్రినాఁ డభిషేక పూజనాదికంబులు నెఱప నూరివారెల్ల రాయూరి శివా లయమునకుఁ బోయిరి. ఆనాఁడంద టుపవసింప వలసినకొట మా యజమానునింటఁ గూడువందుకొననులేదని. నాకు వేయను లేదు. కాన నేను నందఱతోఁబాటుగా నుపవసించిన దాననైతిని. నాఁడుప్రదోషవేళ నాగోపాలు నింటినుండి యాబాలముగా దేవ శంబునకుఁబోవ నేనును వారివెంటఁ దోఁకాదించుకొనుచు నంగిలి యాకులకొటకు గాలించుచుం బోయితిని. ఇనులెల్లరుం దలకొక దివ్యటింతేతఁగొని శివ సంకీర్తనము నేయుచు నాలయ ప్రదక్షిణా లొసరించుచుండిరి. అపు డాఁగొనియున్న నే నాగడ నాకే కొంచె మైనం గతుకఁదగ్గది దొరకునేమియను నొనతో ముల్లఁగా గుడిలోఁ బ్రవేశించితిని. అన్నిమూలలం దిరిగిచూచుటగో నా శివ లింగము సొగంటఁబడెను. గర్భాలయముననుండి పూజించుచున్న యర్చకుఁడు నన్నుఁబొందివంతనే కుక్కను గొట్టుఁడు కొట్టుఁడని తేగలుపేసెను. నేనవ్వలికిఁ బాటిపోఁ జూచితిని. కాని సింహ ద్వారముగడ నందఱో మూఁగివందన వారిలోనుండి సందుచేసి తొని దూటిపోవుదమన్న నింతయేని వలనుపడలేదు. కొందఱు కఱ్ఱలు చేతఁగొని నన్ను బాఁడుటకై తఱుమఁగా వారివారినుండి తప్పించుకొనుటకై ముమ్మాఱు గుడిచుట్టు తిరిగితిని. తుదకొక

ఘాతంబువడ ద్వారదేశంబునం గూలితిని. ప్రాణాలు వోవ నం
 దెవ్వతో నన్నావలికీడ్చిరి. తిననేడియు దొరకమినా నుపవాస ఫలం
 బుననునాహారాన్వేషణంబున సంఘటించిన శివపూజా దర్శనంబు
 నను బ్రాణాలు దక్కించుకొనఁజేసిన జలనంబునం బరువిడుటలోఁ
 బ్రదక్షిణాలైన పున్నెంబునను ద్రోవకడ్డము నిల్చినవారి చేతుల
 లోని దివ్వెలుకంటఁ బడుటనైన దీపమాలికా సందర్శనంబువల్లనూ
 దుదకు శివరాత్రినాఁ డాలయ ద్వారంబుననే మరణించుటను
 నాకు వెనువెంటనే యీమాత్రపు జ్ఞాన సంపత్తియు నృపతిత్వం
 బును సిద్ధింపఁగలిగెను. ఇంతయేకాని కుక్కబుద్ధిమాత్రము వదల
 లేదన్నది నిక్కువంబు. ఇక నీ విట్లడిగితివని కోపింపనేల? నావి
 దురాచారాలని నేనెఱింగియు మానలేకున్నాను. ఏలన, జీవుఁడు
 పూర్వ సంస్కారానుసారముగా నడవవలసినవాఁడే సుమ్మీ'
 యను భర్తృప్రోక్ష తత్పూర్వ జన్మవృత్తం బత్యాశ్చర్యం
 బుతో నాలకించిన కుముద్వతీదేవి తత్పదంబులంటి యిట్టులఁ
 బ్రార్థించె: , ప్రాణనాథా ! ఏమో యనుకొంటి. నన్ను
 మన్నింపుఁడు. మీరు శైవాగ్రగణ్యులరు. సర్వజ్ఞులరు.
 మీ పూర్వ వృత్తం బెఱింగింప నామనంబునందలి తమకంబూట
 డిలుటలేదు. నాయందనుగ్రహించి నాతోంటిపుట్టువున నేనేమై
 యుంటినో యదియు వివరింపవేఁడెద' నన తేఁడు మందహాసం
 బుతో నిట్టులఁ జెప్పఁదొడంగె: , ప్రేయసీ! అట్లయినఁ జెప్పెద
 వినుము. మున్నీవొక పావురమవై శ్రీశైల ప్రాంతారణ్యంబున
 నుంటివి. ఒక్కడ నీవు పొట్టఁబోసికొనుట కడవిలో నొక చెట్టు
 మీఁదినుండి మఱొకచెట్టుమీఁది కగురుచుఁజూచిచూచి యెటనో
 లభించిన మాంసశకలము స్వీచంచూపుటంబునం గఱచికొనియెగిరి
 పోవుచుండఁగా నీనోట నామాంస గ్రాసంబుం గాంచిన యొక
 చీపరపిట్ట యద్దానిని నీవద్దనుండి లాగుకొనుటకై నిన్నుఁదఱుమఁ
 జొచ్చెను. నీవద్దాని కందకుండ నెట్లయినఁ బ్రాణాలు దక్కిం
 చుకోవలెనని శ్రీశైల మల్లికార్జునాలయ శిఖరముచుట్టు నల్లాడి

యల్లాడి తుదకు వేసారి కంతగత ప్రాణంబునైనంత వది నిన్యడంచి
నీవు తెచ్చుకొన్న వలలంబును గ్రహించి దాని త్రోవనదియోయెను.
అట్లయిన శిఖర కడక్షీణ ఫలంబుగా నీరీ రాగ్నాహిషీర్వంబు నం
ప్రాప్తంబయ్యె నున్ను. శివానుగ్రహంబువల్లు గలుగు మీతంత
టిదో గోచరించెనే? యనియెను.

అందులకా దేవేరి యచ్చురువడి తానిగ నీరంతరము నిరసి
శయభక్తితో నానిరత్యయు నారాధించుచుండుననుచుం దాముభ
యలకా భవితవ్యంబుం దెల్పువలయునని యభ్యర్థించెను. సో
కృత విమర్శనంబున శానందంబుగదార నావిమర్శించి దీర్ఘధంబు
నం దెలుపందొడంగె. సఖీ! నేను సింధుదేశంబున రాచకొం
మున నుదయింపనున్నాడ. నీవో సంజయదేశ రాజపుత్రియై
సువ్రతవై నన్ను జేకట్టనున్నావు. తదనంతర భవంబున నేను
సారాస్వతీ జలాధిపతినిగాఁగా నీవు గణింగరాజగుమాన్దివై నానని
వయ్యెదవు. నాలవపుట్టువునందేను గాంధారి భూభారంబువహింప
నీవుమగధేశాత్మజుడై నన్నే పరిణయమాడఁగలవు. ఏనవతనినవవంశి
నేలఁగా నీవు దళాగ్ధభూపాల తినుజాత్మజు నాకుం బరిచీతవయ్యె
దవు. వత్సంబునం దేవనంతాభిధాన భూగాంధారియై జన్మింప
నీవు యయాతివంశజుడై ముత్యంజామాటి కుం. నేనమావి
రాభవంబుననో పాండ్యవంశీయనియుండ నమమ్మొకరి గుండ బర్హ
వర్ణాఖ్యుండై నిరాశ్రితరీతి జామూనీరీత్యతి వైదికన్ది స్సమతి
న్నిను స్వయావర రంగంబున నలుండు దనుకు నివట్టపరిగ్రహింప
నయ్యెడు. అదేసఖల సుగమాగమజ్ఞులగుకవి జుగ్గు- బిన్నంబు
లొనరించి దేవబ్రాహ్మణ భృషీశ్యాన బులు పంపించి ధర్మకరత
ననేక మహాదాసంబులం గదియి ముని పేర్కొనఁచి తుదకు
వార్ధక దశలో నగర్భ్యులవారవల్లు దుర్వాశ్రయమిచ్చుకొంది దాన
నకురోయను భూశింబునని దేవదాసానుబంధ సన్నిహితం బునరా
ప్తమై రహితంబైన శ్రవణ్యులు నందినారు నమిన్నా. ఇట్టి నర్హతి
కిం గారణభూతంబెయ్యది? తన్నున్దికాన్తునావ్యాజ కృపాప్రసారంబు

నుండి తాఁదెచ్చికొన్న ప్రసాదంబు, బుష్పాదికంబు నగపఱచెను. అందుఁ గొందఱు వీని మాటలకేమి? ఈమధ్యాహ్న వేళనుగూడ వీని నింటివద్దఁ జూచితిమాయె. వీఁడు కలికినవెల్ల నబద్ధాలు. పువ్వులెక్కడినుండియో తెచ్చినాఁడు. పొ'మ్మనిరి. మరలఁ దంతు కుఁడు : కాదయ్యా, గురువులవారు నన్ను శ్రీమమాత్రంబున శ్రీశైలంబునకుం గొనిపోయి యాత్రచేయించికొని తీసికొనివచ్చినారు. ఇపుడువారు సంగమతీరంబుననున్నారు. మిమ్ముఁ బిలుపు మన్నారు. కావలయునన్న నింకవారి నడుగవచ్చు'ననంగా గురు భక్తియుక్తులౌ కొందఱు అమ్మహానీయుండు తలంచినఁ గానిదేది ? వీఁడన్నది నిజమేయైయుండనోపు' ననుకొనుచుంబోయి ద్విగుణీ కృత భక్తితో మహాశివరాత్రినాఁ డామల్లికార్జున దర్శనంబే తద్రూపంబునఁ దమ కయ్యెనని యెంచి సంస్తుతించిరి. అట్లు నమ్మినవానికి సద్గతియు నమ్మనివానికి దుర్గతియుం బ్రాప్తింప నయ్యెను. పిదపఁ బదేను దినాలకు శ్రీశైలయాత్రకేగిన తక్కుం గల పౌరులు తిరిగివచ్చి తంతుకుని శ్రీశైలంబునం దాము చూచితి మన్నంతనే యందనుక వానివి మిథ్యావాక్కులుగాఁ బరిగణించిన వారును ముక్కుల ప్రేళ్ళిడుకొని విస్మయంబుఁగనిరి. శ్రీగురు మాహాత్మ్యం బిట్లెంత చెప్పినం దనిఁజేటడు.

ఆ. ఎల్లభాగ్గుంతులడఁగ ♦ నిటవల్కె సిద్ధుండు
నామధారకునకుఁ ♦ ప్రజేనుమీఱ
గురుల మహిమ తెలియ ♦ గురువరప్రీతియై
విత్తిఁగూర్చు ముత్తి ♦ విన్న కొలఁది॥

భక్తి కాండము—౮ దశమ

వక్తను శ్రోత ప్రీతియై నభినందించువాఁడై యిట్లనుఁ
ట్రవణ, మహాత్మా ! విబుధలోక దుర్లభంబును బ్రహ్మ సాక్షా
త్కార సంపాదకంబునా గురుకథా సుధాస్వాదనంబున నే నం
తయు ధన్యుండనైతిని. నా దైన్యంబడంగి నమ్మనంబున శాంతి
యొదవె. తదనంతర వృత్తంబు స్ఫురణపేయంబుఁ జేయింపజే'

యనం దద్దయు న్ముదంబుగదుర సిద్ధుండు వలుకు: అంతట మఱి
యొక విచిత్రకథ నడచె. అది నుడివెద. చెవినిడుము: నందిశర్మ
యనునొక కుష్ఠవ్యాధి బాధితుడొండెను. అతడు తనబాధ తొలఁ
గించుకొనుటకై తులజాఖ్య నగరమునకేగి క స్తికోర్చి మూన్నా ఖ్యప
వసించి యహోరాత్రములం దదేక దీక్షతోఁ గాళికోపాసనంబుఁ
గావించెను. మూడవనాఁటి రాత్రి స్వప్నంబున నాజగదంబ ధర్మసం
బాసంగి చంద్రలాపరమేశ్వరి నాశ్రయింపుమని చెప్పి యంతర్ధానంబు
నొందెను. తదాఞ్చ నాతండటపోయి పురశ్చరణ విధానంబున నేడు
మాసా లేక వారాశనదీక్షతో నాపరమేశ్వరి నర్పించె. అప్పటికా
దేవి యాతనికిం గలలోఁగానుపించి గంధర్వ పురంబున యతివేషంబుఁ
దాల్చియున్న త్రిమూర్తిని నృసింహసరస్వతి నాశ్రయింప వలసిన
దనిపోయెను. అంత మెలఁకువఁగన్నవాఁడై యానందయ్య యిట్లు
చింతించె: ‘అయ్యో, నెలలతరబడి నిన్ని కష్టములకోర్చి యపాసిం
పం దేలిన పర్యవసాన మిదియా? ఈమాట మొదటనే యేల చెప్ప
వైతివి? కాళికాఞ్చ నిటకేఁగించిన వాఁడఁగాని నాయంతనేన రా నై
తిని. ఏమోయనుకొంటినే! నీదేవర్షి మింతటిదే? తుదకు నన్నొక
నరునిదరికఁ బొమ్మందువా? సాక్షాత్పరశక్తి ననిపించుకొనుచు నిన్ను
భక్తితో నాశ్రయించినవాని నొక మనుష్య వ్యక్తికడకు నడుపు
మనుట లోకకరమనియైన నెంచవైతివే. చాలుఁ జాలు. ఏడునెలల
కాలముపఁపించిన మీఁదటఁ దెలిసినదేదన నీ వశక్తి ననియే కదా. నీ
వల్లఁగానన్నమాట మొదటనే తెలిపిన నాకీకష్టమైనఁ దప్పియుండె
డిదే’ యని వలుభంగులంబొగిలి తుదకట్లు నిశ్చితాత్ముడై ‘యేమై
నను సరే. సత్తునయెల్లం గ్రుంగినవెనుక నేనింకెందుఁజొన్న? కీతనతర
దీక్షంబూని యిందే పురశ్చరణంబు నెఱపెదఁగాక. నాలోగల సీపు
పోఁగొట్టకున్న నీపాదాలదగ్గటనే ప్రాణత్యాగంజై నం జేయుదునని
ప్రాయోపవిష్టుండయ్యెను. ఆదేవి పునస్స్వప్న దృష్టయై వానిన ఎఱుంగి
‘లేచిపో’ మ్మని యాజ్ఞపెట్టెను. అంతలోఁబోక యానతి తన బతుల
కీతని వెడలింప నాజ్ఞపించెను. మఱునట వలువాత వాపట్లనిరి:

‘నందయ్యగారూ! అమ్మవారి సెలవైనది. కాన మీరిక్కడ క్షణ మాత్రమైన నాగవలనుపడదు. లేకున్న మీమ్మవారికి నెట్టవలసి వచ్చును సుండీ,’ యని బెడరించిరి. అప్పటికొంతఁడు మతిమరియించు కొని, ‘నరే లేచిపోవుదులెం’డని దేవీపుంజుగావించి పొరణంబు నెఱపి కొని గంధర్వ పురంబు త్రోవబెట్టె.

అట్టి యాతండ్రిట్ట కేలకు గురుమఠంబును వాయనచ్చి ‘యతీశ్వరులెక్కడ నున్నా’రని యచ్చొటి జనంబుల నడిగెను. వారు ‘గురువులవారుపనసించి స్నానార్థము సంగమంబున కేగిరి. ఇప్పుడేవత్తు’ రనుచుండఁగనే రానే నచ్చుచుండెరి. అప్పుడు తత్రత్యు లీకుష్మరోగిని దూరాన నిలుమని స్వామిమఠంబున నిజాసనోపవిష్టులయినంతనే కుష్మవ్యాస్త సర్వాంగుండవ్వఁడో దర్శనార్థము వచ్చియున్నాడని మనవిచేసిరి. అది విని శ్రీగురువులు ‘వాఁడు సంశయాత్ముఁడు. అగుఁగాక యెదుటికి రమ్మనుం’డని సెల విచ్చిరి. అంత సందిశర్మ యాపకాశంబున యడుగడుగున సాగిలఁ బడుచుంబోయి గురులయెదుట నిలిచెను. అప్పుడు సరిస్వతులారాని దెనఁజూచి, “యేమోయీ! ముందుదేవతలనాశ్రయించినవాఁడ ‘విల్లీ నరమాత్రునిఁ జేరనేమిటి’ కనుక నుచు నిలురానేల? యనియడిగిరి.” తననుగూర్చి యరయకమున్న తన మనోగతంబు గుర్తింపజూలుట నీతఁడు మహాత్ముఁడయని నిశ్చయించుకొని సైరింపవేయని సాష్టాంగ దండ ప్రణామంబుఁజేసి యివ్వధంబున మోచవెట్టఁడొడఁగి: ‘స్వామీ! నేనో తమోంధుఁడను. సత్త్వ మూర్తులరే’ మీదృష్టి ప్రసారంబువల్లఁ బవిత్రుండనైతి. పాపకర్ముండన’ మూఁడుండ. నేనజ్ఞానవేషితుండనై యుంటను మాయాత్ములరే’ సాక్షాత్పర బ్రహ్మ స్వరూపులరు మీమ్ములఁ దెలిసికొనలేకపోయితిని. నేఁడు నాపాలిటి సుదినము. ఇత నాదుష్కృతములెల్లఁబ’సెను. భక్తాధారులరు. శరణాగత తాత లరు. భక్తచింతామణులరు. మీరు మున్ను సగరుల నుద్ధరింప భాగీరథియట్ల మమ్మేల సేనేల సరమాపంబుసంగ్రాలుచున్నారు. ఇట్టి మీంపాదంబులు దొరకనవెనుక మనోరథంబు లీడేరకుండెడినే?

తే॥ జారకర్మమువల్లఁ బా ♦ పాణమయ్యుఁ
రామపదమానఁగ నహల్య ♦ రామకాదె?
యెన్ని దుష్కృతములఁ బాన ♦ రింపనైనఁ
దుదభవత్పదమానఁ బూ ♦ తుండఁగానె?

నాస్థితి చెప్పెద వినుండు. పెండిలియైనది మొదలుగా నా
పాదమస్తక వ్యాస్త కుష్టుండనొటఁ జేవట్టినదికూడ నన్నువీడి దాని
పుట్టినింటిత్రోవఁబట్టె. నన్నుఁగన్నవారుం దొలఁగిపోమ్మన దిక్కు
మాలినవాడనై యాజగదంబ నాశ్రయించి యుపవసించితి. దాన
నఘనాశంబుగాదయ్యెను. అప్పటికాయంబ చందలేశ్వరిని గొలిచిన
రోగనివారణంబు గాఁగలదనఁగా గంపెడాసతోఁబోయి యచ్చోఁ
గప్తనిష్ఠురములకోర్చి పురశ్చరణంబుఁ గావించితిని. తద్దేవతయు
నన్ను గర్హించెనేకాని సహించి గ్రహింప నియ్యకొనదయ్యె. నా
మొగమువంకఁ జూచువారే లేనప్పుడీ మనుగడకంటఁ బ్రాణా లుడు
గుఱి మేలనిపించుచున్నది. కడపటికీమీపాదాలు శరణ్యంబు
లని యిటుడాయవచ్చితిని. నా యీ దుర్భర రోగాగ్నివాయు
నుపాయంబుండునో లేదో వెంటనే చెప్పఁగోరడ. అడియానతో
నికఁ బడియుండఁజాల. నాకు దేహపీడి సన్నగిలినది.
మీపాదాల దగ్గల నాప్రాణాలయిన విడువ వచ్చితి. మీదయ
యెట్లొ యట్లు కానిండు. వీక్షునను మీపాదాలఁ బట్టఁడ.
మీము సమ్మియున్నాడోనని దీనంబుగాఁ బలుకు నంతకుండు ముఱు
గృహఁగొన్న యన్నారసింహులు పోవనాధిభిక్షువొద్ది పరి ప్రాచీన
శిష్యుఁజేరబిలిది నామిట్లు జ్ఞాపించితి: 'దేవమంబు! దేవతా! నాగ
మంబునకుం గొనిపోయి పరిశల్పు యాధర్వకముగా' పరి వర్ణనమున
ర్పించి యశ్వత్థదేవఁ గావించఁజేసి యాధర్వము పొందు బట్టించి నూతన
వస్త్రములతో నొక్కడకఁ దీసికొనిరమ్ము, దీని ముఱుగ. గూర్చున్నాను
సారముగా ముసలముశర్క యలముగ యా వృత్తిన్నామంబునొప్పు. అహో!
యేమిచెప్పుదు? ఒక్క మునునతో దేహంబు విగతరోగబయ్యె.
అశ్వత్థప్రదక్షిణాపరిరమున నాతిసమేను నువర్ణి వృద్ధయతోఁ బ్రాణ

శింపజొచ్చె. బిదప నూతనాంబరములను ధరించి శీర్ణవస్త్రముల కగ్గివెట్ట నవి హతమననేలను బ్రవ్రడుపొక్కెను. వారంత మతంబున కుంజీరవచ్చిరి. గడియక్రింసఁ బూయొందత దేహలుండె యుండిననాఁడిం తలోననె యనామయుండె యాబాపఁడు సోమయ్యవేంట మాఱు వేసముతో గురుపాదంబులకు మ్రొక్కరాఁగా నచ్చటి జనంబు లెల్లరు విస్మయంబునందిరి. సందిశర్మయు నాసంద పారవశ్యంబునందెను. అప్పుడుశ్రీగురులాతని జనఁజూచి, 'ఓయీ! నీకోర్కివూర్తిగాఁ దీరినదా? నీయొడలెల్లఁబరికించికొని చెప్పు'మనిరి. అతఁడు తనకాళ్ల వంకఁజూచుకొని పిక్కలనొక్కడ నొక్కన్న యక్కుష్టశేషంబునకు వగచి 'యయ్యా! భవదీయ కృపాదృష్టి ప్రసారంబు సందియు నీ దుష్టకుష్టంబు శిష్టంబుగానేలకొ! మహాత్మా! సరపూర్ణానుగ్రహము గలిగిన నీ శ్శేషంబు గాకుండునే? దయంజూడరే?' యని వేడఁగా స్వామి యందులకుంగల కారణముం దన్ని వారణమునకొ నుసాయము నిట్లు తెలిపిరి: 'ఓయీ! దేవతలనల్లఁగానిదొక సరమాత్రునివల్ల నేమి కాఁగలదను సందియము నీమనమున సందియుంట నీమాత్రమిట్లది యనశిష్టబై నదే కాని వేఱుకాదు. ఏది? చుతము. సంతయో యే తంతై న నీచి త్తంబు నివృత్తంబయ్యెనా నుపస్యసింపుమద తొలం గడి'ననిరి. పాపము నిరక్షరకుత్సేయూ సందయ్య 'మందబుద్ధిన' నే నేడ? మాటలనేర్చు పుడ? ఇంకిను సందేహమా?' యనుచు గురువుల పాదాలమీఁదఁబడి మోక్కి ను. అంత వారొక్కరితి ధన్యులను దక్షిణాగ్రంబుననుంచిరి. వెనువెంటనే సందుండు జ్ఞాన సందుండై నచి చేతులు కట్టుకొని యిట్లుఁ బలుకఁ జొచ్చెను: 'స్వామీ! మీ మహత్త్వంబు మొఱు గుర్తింక మీపాదసేవనే గావించ నైతిని. భవాంభోనిధిన్ముసింగి మాయాజాల వేషమొడ్డనై యుండిన నాకు మీపాదారవిందము లిందనుక లభించనయ్యె. సరసారచక్రింబునం దిరుగుచు నానాగర్భగోళంబులంజీరుచుఁ బూర్ణ కర్మానుభవంబు నందుకొకాని తారకంబుల' భవదంభ్రాకంజాతంబుల స్థృంగంబనై మెలంగ నైతి. ముందు స్థావరస్వేదజాండజంబులం బిదప గోభార

జాదుల నంత మానవులందు శూద్రాదిజాతుల యథాక్రమంబుగాఁ బుట్టుచుం గిట్టుచుండు నీ జీవునికి మిమ్ము స్మరించు భాగ్యం బబ్బనే ర్చనే? అగ్రిజన్మముమాత్ర మందఱకు లభింపఁగలుగునే? రేత శ్శోణిత సంయోగంబున నేను దినాలకు బుద్బుదాకృతినంది పక్ష మునకు గుడ్డయి మాసమునకుఁ బిండమై ద్వితీయమాసమున శీర్షాదులమరఁ దృతీయమున నయ్యైయవయవంబులేర్పడఁ జతుర్థంబున నవరంధ్రాలు కలిగిన మీఁదటఁ బంచమ మాసంబునంగాని పంచ భూతంబులుంజేరఁ బ్రాణావేశంబు గలుగనేరదు. అయ్యెయెడలమిమ్ము స్మరింపఁ గల్గుటెట్లు? ఇంకషష్ఠంబునఁ ద్వగోమనఖ శ్వాసాదులును సప్తమంబున నిందియంబులు నష్టమంబునఁ జిత్తంబు నమరినంత సంస్కారంబు నందనిది గురుస్మరణంబెక్కడిది? ఇక నవమ మాసం బుననో మాతృగర్భకూపంబునం బడియుండ నాపె యిచ్చనచ్చినట్లు తూరోష్ఠాది పదార్థంబులం దినుచుండ సత్యంబువేదనంబునందు సప్పు డేమి? మిమ్ము స్మరింపఁ గల్గుటేమి? గూటిలోని గువ్వమై మావి చుట్టియుండ నెట్టోమాసపూర్తికాఁగాఁ గష్టానఁ జెఱవదలిన నానొ సట నూతేండ్లాయువున్న నందుసగము నిద్రానస్థతోనే కడచునా యెను. శేషించునది బాల్య యౌవనవార్ధికంబులం బరాధీనతంబోవ మిమ్ము స్మరింపఁ గల్గుటెన్నఁచో! శై శవంబునం బరాధీనతంబుడ కష్టా లేమి చెప్పుదు?

ద్విపద. మలమూత్రములయందుఁ ♦ బడియున్ననాఁడూ|

తేలియమిని స్వవిష్టఁ ♦ దినియున్ననాఁడూ|

బలనంతమునఁ దల్లి ♦ మగదెచ్చునాఁడూ|

మెలివేయఁ గడుపు పా ♦ ల్మృగిగించునాఁడూ|

నాఁడొని యేడ్వ జో ♦ యనిపాడునాఁడూ|

గాకపోర్వట్ట ర ♦ తను గట్టునాఁడూ|

తేకువఁ గలిగింప ♦ దిగఁగీయునాఁడూ|

నీకర్మమంచును ♦ నిందించునాఁడూ|

తేలుకుటలుగక ♦ దీవించునాఁడూ|

పాలుద్రావమి వీపు ♦ పైఁ గొట్టునాఁడు|
 దోలఁదేలుననుంచి ♦ తూఁగించునాఁడు|
 గోలవెట్టిన బాఁది ♦ కోపించునాఁడు|
 మాయమ్మపాలు స్నే ♦ మ్మముఁ బెంచునాఁడు|
 నేయాషధమొపోసి ♦ యిందించునాఁడు|
 మూయఁగన్నం జనం ♦ బును బెట్టునాఁడు|
 నాయువువోవ ని ♦ న్నందు పేనాఁడు||

పసితనంబున మాటలునేరమి నొరుల చేతులం బుడ్డపాటు
 లిల్లెన్నియో కాఁగాఁ దలిసి తెలియని చిన్నతనం నంటులం బంటులం
 గొంతవోయె.

చ. తరుణతఁ గామపీడను బ ♦ తంగము దీపము మింగఁబోవు మా|
 దిరి వనితాసలంబున గ ♦ తింపఁగ నాయువు తల్లినందుల|
 న్దురులఁదిరస్కరించి యెటఁ ♦ గోమలిఁగాంచిన మోహమద్భుద|
 త్వరత నకార్య వృత్తిఁ బర ♦ చంగలఁగూడన ముక్తుఁడందాఁడి||

ఆ. ఝషము లెఱనవెట్లొ ♦ విషయంశ నేనెట్లు|
 కులముఁ గనకచేరు ♦ కుమతినగుచుఁ|
 బరధనాప హృతియు ♦ నరసాధునిదయుఁ|
 జేయునాఁడు నీదు ♦ స్మృతి గలుగున||

అనంగశరంబులకోడి యంత్రము సంగఘానంబుపీడి పుష్పల నిం
 దించి సాధువచనంబు నిరాకరించి మార్మదాంధ్రత సంచరించిన టిసం
 బుల నిమి ము స్మరించుటేడ? ఇప్పుడు దొరపుష్కరిలకోట కర్థంబుఁ
 గూడబెట్టుటతోనే సరిపోవునాయె. మూడంగ వార్ధి కంబుననో నానా
 మయంబులకులొనై శ్వాసపుట్టి కఫముపట్టి : పట్టెటే నిగతే తలఁపు
 లును వట్టివేకదా.

చ. తల సరయ న్మొగంబు ముడుతల్వడ సంతము లూడిపోవఁగ|
 న్నుల మసకేర్పడం జెవుడు ♦ నొప్పులు తీపులు రొప్పు లొప్పుఁగా|

భూలు వడఁకాడఁగా నడుము ♦ లోఁగల సత్తువ క్రింగ నంగి య।
 ధుల తడఁబాటు వాపికోసఁ ♦ గోలను గోరియ సృరింప నేర్తునే?॥
 ఉ. ఏయెడనేమియానొ దరి ♦ సింపఁగఁగల్గె జగమ్ము బోచునా।
 రాయణ మూర్తివై గురువ ♦ రా! నరరూపముఁదాల్చునిన్ జగ।
 ధ్యేయపరాత్పరుం దెలియు ♦ నేమొక కర్మ దివాంధమట్లు ద।
 త్తాయ మహాత్మనే నమయి ♦ దమ్మును దీనుని నన్నుఁగావవే॥

యని మొక్కి-యక్క-డఁగల ప్రజలదిక్క-యి యొక్క-మ్మడి
 నిట్లుచాటె: ‘ఓహో మహాజనులారా! వినుగడు. మీయెదుట నిలిచిన
 వీఁడెంతయుఁ బాపకర్ముండు. తత్త్వపథలంబైన దుర్భరరోగార్తితో
 నుండిన నారాకడ మీరు కనులారఁ జూచితిరక్కాదే. ఇటురాశము
 న్నేను దన్నివారణంబునకై పడనిపాట్లను మ్రొక్క నిద్రవలెమును
 లేకుండె. ఆహాహా! యేమి చెప్పుదును? ఈమహానుభావుల సాక్షా
 త్పరబ్రహ్మ స్వరూపుల శ్రీగురుమూర్తుల పాదాలు దర్శింపఁగలిగిన
 మాత్రాన నా పాపాలెల్ల సగ్గితో మ్రగ్గి బుగ్గియూ నగ్గాదంబు మాదిరి
 రూపుమాసెను. వానితోడనే నాదుజ్జకేశంబును నాశంబు నొందెం
 జూచితిరే! ‘చరణం సవిత్ర’మ్మను శ్రుతిపాత్యమ్ముఁ ముమ్మాటికి
 నిందు సత్యమ్మునుండి. ఇంక నీగురుమూర్తులకంటె వేయి దైవమ్ము
 నిమ్మహింగానము. గురుపాదమ్ములే లోకేశ శరణ్యమ్ములు. బమ్మ
 ఫాలమ్మునందెమ్మెయి లిఖించిన నిష్కపాసీయు పాదమ్ముల స్పర్శమ్ము గల్గి
 నంతనే దుష్టఫలమ్ములెల్ల వమ్మయి శుభమ్ము చేయుటనామో నిర్మోహమ్ము.
 ఇట్టి పెన్నిధి దరినుండ నిలువటం నల్లొడుగు వృథాశ్రమంబు లందుదు
 రేమిటికి?

వనమయూరము. ఏగుడుల కేగినను ♦ నేమగు ఫలంబు।

ల్వాగమృతపానమున ♦ భావిత సుఖంబు।

ల్రాగముల వీడఁగ ని ♦ రంతరముదంబు॥

శ్రీగురు భజించుటను ♦ జెందుఁ డఖిలంబు॥

అని యా నందిశగ్మయుపన్యసింప శ్రీగురుండానందంబునంది
 యాతనికిం గవీశ్వరాభిధానంబొసంగె. తదవశిష్ట కుష్మంబును నవ్వు

అదేమిచిత్రమో యాతనికందుఁ గునుకు నట్టె. అట్టియెడజరిగిన దింక విచిత్రము. అదేదన నందలి స్వప్నానంద. ఏమిచప్పుదు? ఎదుటలింగ మదృశ్యమయ్యెను. అచ్చో శ్రీగురుమూర్తి కూర్చుండి 'కవితానర్హ నరమాత్మ' యను నీకీడ్డెట్లు పూజార్హుండయ్యెనని పరిహసించినట్లులా కవి మనంబునకుం బొడకట్టెను. ఏమైనదావీడక పోడశోపచారపూజ లాతని కర్పించినట్లు కలఁగనెను. అప్పటికే గేసరిమెలఁకువఁగని విస్మ తుండై కొంతసేపటికే దెలివితెచ్చుకొని తన మనమున నిట్లునుట నెనుఁ 'నేనిందనుకఁ బొరపడితిని. శ్రీస్వసింహసరస్వతులన నెవ్వరోకారు. సాక్షాత్పరశివులే. భక్తోద్ధరణార్థమిద్దాదుణి నిట్లనతరించి రనుకోక తీరిదు. కాకున్న నిట్లు నావల్ల సమర్పనము నెట్లందఁగలిగి యుం దురు? నిస్సంశయముగా నాతండ త్రిమూర్తియహంబు దత్సందర్శనంబు కర్తవ్యం'బని నిశ్చితాత్ముండయ్యె. అంత నానందంబు ప్రతి పద ప్రణిపాతంబులతో గురుపాదంబుల డాయఁబోయి,

కం. చిరకీర్తిత హరమూర్తి వి ।

నరపూర్తి కపాకృతార్తి! ♦ వచ్చితే? కట్టి

శ్వరభాసుర గురుదాసుఁడు ।

నరకేసరి నందనంబు ♦ నరకేసరికిన్॥'

అనుచు సాష్టాంగ దండ ప్రణామంబొచరించి లేచి నేతులు గట్టుకొని యుట్టుల సంస్కరించుకొండంగెను.

మ. అనితా! భావిత సచ్చిదాకృతిపి మా ♦ యావేష్టితాత్ముండనై ।

కవిలోకై క శరణ్యమూర్తిని నినుం ♦ గల్గేశు సాక్షాత్సదా ।

శివమూర్తి నిస్సమితింప కుంటని గృహ ♦ నీకంబునందేర్చి పా ।

దవనేజ భ్రమరాయమానుని మహా ♦ త్మా! నన్నుఁ బాలింపవే॥

మ. తనువులోఁగిలఁ బెద్దకాలము తప ♦ న్నపుల్కును ల్భాస ని ।

వ్యనుపాసించినఁ గానరాని జగదీ ♦ శా! నీదు సాక్షాత్కృతి ।

గనఁ గల్గేశ కృపాప్తిఁగాఁబ యభవా! ♦ కల్గేశ్వరుండన్ను వే ।

అనికో నీవ మహానుభావ! గురుదే ♦ వా! నన్నుఁ బాలింపవే॥

కవిరాజ విరాజిత వృత్తము.

నరహరి! నిన్నెదఁనమ్మినవారిఁ గొఁనం బ్రభవింపఁగఁనన్ధరలోన్ |
దరిఁగననై న నిఁధానమువీడి వృఁథాటనమేల సఁదావనిలోన్ |
శరణనిసీపద • సారససన్నిధి • సాఁగఁగృహమతిఁసద్గతికిన్ |
వెరవిఁడిఁ జేరిన • వేలుపుగిడ్డివి • బీదనిఁకేసన • వేటిఁడికిన్ ||

అని సంస్తుతింప స్వామి, ‘ఓయీ! నన్నిందనుక నిందించు చుంటివే. ఇంతలో నీమంతనంబునం దింతమార్పు గల్గనేమిటికో తెల్పు’ మనపుడుఁ గేసరి కేల్లోడించి యివ్వధంబున విన్నవంబొనరించె: ‘స్వామీ! నేనజ్ఞానాంధకార మగ్నుండనై నను మీరు నాపాలికి జ్యోతిస్స్వరూపులరై తిరి. శ్రీకల్లేశ్వరుల నర్చించుచుండిన పున్నెంబు ననే మీపాదంబుల సేవింపఁగంటిని. తత్పూజావేళ నటలింగమునకు బదులుగా మిమ్మేచూచితి. కలలోను మీపాదాబ్జములనే సందర్శింపఁ గలిగితి. అదృష్టవశమున నిప్పుడు వ్రత్యక్షముగా వీక్షింపఁగలిగి నాఁడ. నన్నునొక శిష్యపరమాణువునుగాఁ బరిగ్రహింపవలయు’ ననుచు హృద్యపద్యంబులతోడ పోడపోపచారపూజలు నెఱపను. అప్పుడు గురుస్వాములు కలలోసీతఁడు నన్నెట్లు పూజించె నట్టులనే భక్తియుక్తుండై యారాధించు చున్నాఁడని యాతనికష్టార్థంబు లొన గూడునట్లు వరంబొసంగిరి. ఆకేసరి యంతందాననవరతము తచ్చరణంబులదరి నుండఁగోరుడు స్వామి కల్లేశుండు శ్రేష్ఠుండును దమకు సమ్మతుండునొటఁ దాము సందుందుమనియు నటనే నిత్యపూజ యథాపూర్వంబుగా జరుపుచుండుమనియుం జెప్పిరి. కాని కవికేసరి తాను బ్రత్యక్షమున లీలగా నవతరించిన సాక్షాత్ప్రీతిమూర్తుల దర్శింపఁగలిగిన వెనుక వేఱొక్కట నుపాసింపనొల్లుదునే యని గురు పాదంబుల వీడకుండెను. అతని భక్తితాత్పర్యంబున కలరి గురువులును సమ్మతించిరి. అంతటినుండి యానరకేసరి కవికేసరియు గంధర్వ పురంబున గురుపాదార్చనంబును దత్సంకీర్తనంబుం గావించుచుండెను. నామధారకా! యుచితే యివ్వధంబున నృసింహసరస్వతుల నాశ్రయించిన కృతిరచయితల నభినవసరస్వతు లిరువురయిరి. ఇట్లు

కామితములఁ బడసినవారలఁ జేర్కొనఁజూదలిడిన మితములేదు. వేఱవచింపనేల ? గురుప్రసాదంబు నందినవాని గృహంబునఁ గల్ప వృక్షంబున్న చందంబేయానుగాదే' యని సిద్ధుండువలికె.

శ్రీకాండము — ౧౦ దశమ .

నామధారకుం డవ్వలికథ వినిపింపుమన సిద్ధుండువల్కెః
 'శిష్యా ! ఐహికాముష్మిక ఫలసాధకంజౌ గురుకథావశేషంబు
 శ్రోతవ్యంబు. విచిత్రంబుం బవిత్రంబునౌ సీచరిత్రంబుం దెలియుట
 వల్లఁ బతితులుం బావనతఁ గంద్రుసుమ్మి. అదెట్లులనినఁ జెప్పెద
 వినుము. ఒక్కెడ దీపావళిపండువు రానె యుండెను. ఆనాఁడు
 స్వాములవారి ప్రియభక్తులం జేద్వారెవ్వరికేవారు తమయింటికి గురు
 పాదులఁ గొంపోవలయునని సంకల్పించి ముందుగాఁ బ్రార్థింపవచ్చిరి.
 వారివారిగ్రామములు వేర్వేరిని తెలిసి స్వామి, 'యేకకాలమున
 నిందఱిన్నియూళ్ల కాహ్వనింప నేనెల్లురానాను ? నేనో మీకధీనుఁ
 డను. మీలోమీరు స్థిరపఱచుకొని యెవ్వనియింటికి రమ్మన్న పాని
 యింటికివత్తు' ననిరి. అంతవారు మాయింటికిఁ గొంపోవుదునన
 మాయింటికనుచు నొండొరులం బోరఁజొచ్చిరి. స్వామి, నవ్వుచు
 'మీలోమీకుఁ దట్లాట యేమిటికి ? మీయందఱకు నాయందు
 లక్ష్యమకాట నాయిచ్చవచ్చినట్లు జరుగనిండు. ఏదోమొకచోటికి
 వచ్చెద'నన వారందఱుఁ బ్రేతులు కట్టుకొని యిట్లుపల్కిరిః 'స్వామీ!
 మాబలాబలములం గలిమిసేమాలఁ బోలెడికొక ముమ్మందఱ సమ
 దృష్టింజూడనలయునని మాప్రార్థన. ఏక్కెల ? ఉపదేశంబుఁబడ్డవార
 మిప్పుడపోయి గంగలోఁబడుదుము. భక్తివల్లెలులగనె యాశ్రయించు
 చున్నవారము. మనన్నభక్తులపాలివాడ' గోపాలస్వామూర్తి
 యేమొనరించె ? రారాజు స్వాగతంబిడినబోక తన్ను సమ్మియున్న
 విదురుని కతిభయై భక్తిధర్మణంబుఁ గావింపఁడే ? నాప్రార్థనలకుం
 ద్రోసిపుచ్చకుఁడు నన్నుఁద్రోసిపుచ్చకు' డనుచు నందఱు నొక్క
 ముడి సాగిలఁబడిరి. వారలకు గురువులపు డిట్లునుగ్రహించిరిః
 'మీరుమీయిండ్లకుఁ బొందు. నేనేవత్తును సందేహింపవల'దనివాగ్దాత

మొన నెవరియింటికో నిశ్చయించుకొనఁజాలక సందిగ్ధమనంబున నందే యొక్కడుం గదలకయుండె. స్వామి తుదకు వాండ్రొజ్జలని యొక్కొక్కనిం జేరఁబిలిచి 'నీయింటికినన్ను నింకెవ్వరికిం బెప్పకుమా' యని రహస్యముగాఁ జెప్పిపంపిరి. వారెవరికివారు తమయింటికి గురువులు రానున్నారనుకొని మురియుచు నొరులకుం బెప్పకుండ నెవరి త్రోవల వారు వోయిరి.

కాని యావార్త యెట్లొప్పుకొన్ను. గురుస్వాములు పొరుగురికేగుచున్నారని విన్న పౌరులు మఠంబునకువచ్చి తమ్ము వీడి పోవలదని బతిమాలఁదొడంగిరి. వారితో శ్రీగురు, 'లిక్కడనే యుందుము. చింతింపవల'దని విశ్వాసముఁగొలిపిరి. పిదప నా ధన త్రయోదశినాటి సాయంసమయమున మంగళస్నానవేళ సపారమహిమాన్వితం డా నారాయణ స్వరూపుం డప్టరూపధారియై యయ్యై గ్రామంబులంగల భక్తుల యిండులయందును నిజమఠంబునను నేక కాలంబున నందఱపూజల నందుకొనఁ గలిగెను. కాని యొకచోటి ముచ్చట మఱొక్కటఁ బెలియకుండఁ గొలఁదిదినాలు గూఢముగా నడచె. అంతంగార్తికంబునం ద్రిపురోత్సవముకొల కందఱు మరల గంధర్వపురంబునంజేరిరి. గ్రామాంతరాగత భక్తులంద లుటఁగూడి తమ తమ యూళ్లలో నప్పటికిఁ బదిదినాలక్రిందట జరిగిన దీపావళి మహోత్సవమునుగూర్చి చెప్పకోఁగా నొకరిమాట లొకరికిఁ గల్లులు గాఁదోచెను. ఎవరికివారు 'గురుస్వామి మఠంబుం బిడుచేసి' నన 'మాంబుం బిడుచేసి' ననుచుఁ దాము తొమర్పించిన శాటికలంబుపుదుమని సంతోలునల్కిరి. ఇంక గ్రామస్థులు వారినిగని నవ్వమి కేమి వెఱ్ఱియా? దీపావళినాండేమి? స్వాములవారొక్కడికో వెళ్లు లేమి? మేముకాదా పూజించిన?'దని మందలించిరి. ఇట్లు కూడఁ బలుకుకొన్న వెనుకఁ గుదకు స్వామి యన్నిరూపుల నందఱపూజల నొక్కటసందఁగాఁబోలునని యూహించి శ్రీ గురుమూర్తియన సొత్తా న్నారాయణమూర్తియే యని గుర్తించి యిట్లు సంతోషించిరి;

అలసగతి వృత్తము.

“ అవితథవచోగరిమఁ ♦ మద్భుతముగాదే ? ।
యెవరమిటులెంచినదిఁ ♦ కెన్నఁడునులేదే ।
దివిభువిగురూత్తముల ♦ గీటువరుచుండక ? ।
బ్రవిమలులుగారెకవి ♦ పంక్తికొనియాడక ? ॥

ఇంద్ర వజ్ర వృత్తము.

సృష్టిన్నితినన్నాశముఁ ♦ జేయుచుండే ! ।
ప్రప్తస్థరినుద్రుఁగ ♦ శంసఁగందే ! ।
యష్టాకృతుల్దాల్చుట ♦ కబ్బురంబు ।
కష్టాలున్ నిష్టద ♦ కల్పకంబు ? ॥ ౨౨

యని బహుభంగులఁదస్మహిమం బొందుచుం బెక్కు దివ్యలు
వెట్టి యక్కడ భూరినమారాధనమో గావించిరి. గీతఁ దస్మహివ్యం
బెల్లరకుం దల్లఁబయ్యెనని సిద్ధులమవలె కను.

ఆహా ! గురులగరిమం బొలుంగఁగూడన దరినున్న కల్పతరువు
దెసఁగాంచ కిటునటు నల్లొడినచందముగదా. గురునామస్మరణంబున
దొరకనిదేది ?

ఆ. గురులస్మరణఁదృష్టి ♦ గోన్న జ్ఞానమో గీలు ? ।
ఘనసుధాస్థిఁబాలు ♦ కడవలేలు ? ।
గురులఁగోలుఁడు కీలుఁడు ♦ గురుఁడొగ్గియున్ క్రియఁ
గురునిగలఁడు దేవుఁ ♦ దగియలేడు ॥

తే. దుష్టంబువారసంస్మృతి ♦ నిష్ఠురముఁ ।
బ్రహ్మగురువదిమూలగలఁడు ♦ దుష్టలేదు ।
గురులనింటింటి దానము ♦ కరతఁగనక ।
గురుకథాసూక్ష్మఁగ్రహియ ♦ దురతిఁగమిడి ॥

శక్తి కాండము — ౧౧ వ శ్లోము.

నామధారమనను సిద్ధులమవల్కు : ప్రేమోష్మయమాచామగే !
అపూర్వం బిది వియము: గురువరణము శ్రుతిమొసర్చుటం గురూ

హలముమెండు. అయ్యెడ నొక పాదజుండు గురుపాదులసేవఁ గావించువాడయ్యెను. వానినిగూర్చి చెప్పుచున్నాను. అనుదినంబును సంగమంబున కనుష్ఠానంబు నెఱపికొన నరుగుచుండు గురుస్వాముల నాకృషీవలుండు సూచుచుండెడివాడు. ప్రతిదినమును వాడు కొంత దవ్వనఁగాంచి పరువిడివచ్చి స్వాములవారి చరణంబులదరి సాగిలఁబడి 'మాపొలమును జూచిపో'దని తిరిగిపోవుచుండెను. ఇట్లు కొన్నిదినా లుదయ మధ్యాహ్నములం దనిపోవువానింగని నిలు మని హసన్ముఖంబున స్వామి యొకనాఁడిట్లడిగె: 'ఓగీ! యెన్నఁత నుండియో యిట్టే వచ్చి కాళ్లమీఁదఁబడి యేమోయని పోవుచుండువ దేదో సరిగాఁజెప్పు'మనియె. వాడందులకుఁ జేతులుమోడ్చి 'బాబూ! మా పొలము దేవరవారు చిత్తగించిన బాగుగాఁబండునుగదా యని వా యాశ' యనియె. స్వామి విత్తనమేమన వాఁడిట్లు మనవిచేసెను: 'అయ్యగారూ! జొన్న వేసినాను. రోజురోజున మీకాళ్లను మ్రొక్కి పోగా సస్యము బాగుగాఁ బరుగుచున్నది: ఇప్పు డిప్పుడే పాలు పోసికొనుచున్నది. ఏలినవారిదయనల్ల నెలగినాల్గునోఁ గోతమి సిద్ధ మాను, కాఁబట్టి దయచేసి యొక్కసారి మీనంజునోఁ జూచితిరే నింత యన్నముపెట్టినవాగొదురు. 'ఎవడో' శూద్రుఁడు పోమ్మని నామాటఁ ద్రోసివేయకుండు. మీరేరక్షితుల'రని ప్రార్థింపఁగా నల్ల యని శ్రీగురు లఁబునోయి యానర్థ కునితో నిట్లునిరి: 'ఓయూ! నాయందు నీకు విశ్వాసముండి నేను జెప్పినట్లు వెంటనే చేయుదునందు వేనిఁ జెప్పుదు'నన నాకాపు, 'తండ్రీ! మీమాట కడుగుదాఁకుట కూడనా? మీకంట మాక్షేమముఁగోరి చెప్పఁదగ్గవారెవరు? నాకు మఱొక్క తలంపులేదు. మీగఱుంగని దేమున్న'దని విన్న వించెను. గురుఁడప్లటయినఁ దాను మధ్యాహ్న ముంబుచ్చునప్పటి కాచేనిలోని పె రెల్లఁగోసివేయుమని యానపెట్టి సంగమంబునకేగెను.

ఆరె ణేమైన స్వాములవారియాజ్ఞమీఁదఁబడదనునిశ్చయము గలవాఁడౌట నూరంగల క్షేత్రనాథునివద్దకేగి వీనబడితి గతవత్స రపు టేర్పాటునఁ జెల్లించులాగున నాజ్ఞాపత్ర మొనంగఁగోరెను.

భూస్వామి యాయేటిపైరు హెచ్చుగానుండుట నట్టి యొడంబడిక కొప్పుకొనలేదు. బేరాలు జరిగెను. తుదకు మున్నిచ్చినదానికంటె రెట్టింపుగాఁ జెల్లఁగట్టఁదగునట్టి యొడంబడికనడచె. ఆనిర్ణయముం దెలుపుకాగితములు నేర్పడెను. అంతట నాసేద్యగాఁ దాపత్రముఁ జేతఁగొని కోఁతకై జనులం బిలుచుకొనిపోయెను. ఇప్పుడే కోఁతయే మనుకొనుచు నేమైనం దమకూలి తమకువచ్చునుగదాయని వారు పోయి కోయ నారంభించిరి. అప్పుడు వాని పెండ్లమును బిడ్డలును నచ్చి మొట్టోయనుచు నడ్డువడిరి. ఈగురుభక్తుఁడు వారి నవ్వలికిఁ బొమ్మని యెంతచెప్పినను వినమిఁ దుదకు వారిమీఁద తాలురున్వి దవ్వలకుఁదోలెను. వారు వెఱఁగువడి పాటి న్యాయాధికారిదరి నిట్లు మొఱవెట్టుకొనిరి: 'మహాప్రభూ! మావానికి దయ్యముపట్టెనోయేమో కంక ముదురకముందే మొదలంట నతికేవేయించుచున్నాఁడు. నడ్దని యడ్డువోఁగా రాళ్లుపుచ్చుకొని మమ్ముఁగొట్టుచున్నాఁడు. ఏనన్నాసి మాటలోవిని యేపున నెదుగుచున్న పైరెల్లఁ బడదుచేయున్నాఁడు. బాబూ! నెలదినాలలోనందఁగలమనుకొన్న సిద్ధాన్న మిట్లువిచ్చిన్న మయి పోవుచున్న' దనిగొల్లుమసఁగా నాయధికారి 'మీక్షేత్ర'నాయకునితోఁ జెప్పకొనుండు. చేయసలసిన చర్యయున్న నాతఁడుచేయు' నని చెప్పి యంపెను. అంతటవారాక్షేత్రపుని దరికేగి మొత్తుకొనఁగా నాతఁ డిట్లులఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చెను: 'వానియిష్టము వాఁడేమిచేసికొన్నను నరే. నా కెందులకు? కడచిన సంవత్సరముకంటె రెట్టిగా నాకట్టుబడి నాకిచ్చునట్లు గట్టిగా వ్రాయించుకొన్నాను. అయినను మీరింతగా ఘోషిల్లుచున్నారు గాన వానినివారింప సంపుదులెండు. పొం'దని యొకదూత సంపెను. అట్లు ప్రేషితుఁడై న దూత యాసేద్యగాని నడ్డు వెట్టఁబోఁగా వాఁడు కోపించి యిట్లనెను: 'ఏమయ్యా! మీరు నాతెరు వునకు రానేమిటికి? మీయజమానుఁడు తాను వ్రాయించుకొన్న ప్రకారము నానల్ల ధాన్యముఁదీసికోవలసినవాఁడేకాని నేను జేయుపని కడ్డురాఁదగ్గవాఁడుకాఁడే. ఆయనకు పరిపడ్డ ధాన్య మింటగాడెలో లేకపోతేదు. చాలవేమోయన్నఁ గావలసినన్నిఁ పశువులున్నవాయె.

ఇంక భయమేమయ్యా!’ యని సాగనంపెను. తేత్రనాయకుఁ
డావార్తఁదెలిసి, ‘మారయితునింట నిరుటిధాన్యము చాల నిల్వ
యున్నట్టు విన్నానై తిని. నాకేందులకుఁ బొమ్మని మిన్నకుండె.
అయ్యంఘ్రిజుండును దనచేనిలోని పై రెల్లఁగోయించి కొడవల్లు కట్టఁ
గట్టి యావలఁబెట్టి శ్రీగురుధ్యానం బొనరించుచు సంగమసంభునం
గురుచుండెను. కొంతసేపటి కేగుండెంచిన గురుస్వాములఁ గొం
పోయి కోయఁబడియున్న పైరును జూపెను. అదికొంచి నాగిట్లనిరి:
‘అయ్యో! వృథాగాఁ గోసివేసితివే. నేను నవ్వుచు నేదోయన్న
మాత్రాన నీవది సత్యమనుకొంటివటరా!’ యన్నను నాకృషికుఁ డిం
తయు సందేహింపక, ‘స్వామీ! మీనోటనచ్చినది వట్టిమాట
యానా?’ యనియే పలికెను. వానిమనము చెదరమికి ముదఁముంది
వారపుడిట్లనిరి: ‘అవును దృఢవిశ్వాసమెన్నఁడును నిష్ఫలముగానేరదు
లెమ్ము. నిశ్చింతగానెయుండు’ మని తమమనంగుసగఁ బోయిరి.
అగపడినవారెల్ల రాడిపోసికొన నాకాఁపింటకఁ బోయెను. వానియాలు
తమకూడు పాడై పోయేనేయని గుంటిలోఁబడి హోరున నేడ్చుచుం
డెను. అనిశ్చలచిత్తుఁడౌ బత్తుఁడేమైనను హృదిచెదరనినాఁడై యిట్లు
బోధించె: ‘ఓసి వెట్టిదానా! యేడ్వరాదు. గురునా క్కేకామధేనువు
సుమీ. వారిదయయున్న సుఖముగా బ్రదుకఁగలము. గురువులవారి
మహత్తు మూఢులకేమి తెలియును? పండఁదగిన పంటను వేయిరె
ట్లధికముగా వారిత్తురని నాకు సమ్మకమే. మన కింతమాత్రమును
హనికలుగదు. గురువులవారనంగా నరమాత్రు లనుకొన్నావేమో.
ఈరూపమున నగపడుచున్న శంకర భగవానులుగాక యన్యులా?
ఎవ్వరియెడ వారికృపగలుగునో వారికింకేమిభయము? మనకుఁ జెన్నిధి
దొరకెన దనుకొనఁదగ్గ’ దనుచు నిశ్చింతగాఁబలికి యూరార్చెను.
వాని మాటలువిన్న యిరుగుపొరుగువారును జూడవచ్చినచుట్టాలును
‘వీని మూఢ విశ్వాసమే’మనుకొనుచుంబోయిరి.

తరువాత నెనిమిది దినాలకు మిక్కిలి చలిగాలివీచెను. దాని
వల్ల నాచుట్టుపట్టులనున్న చేలం దాతేర్పడెను. అంత నాపుష్కంబున

నకాలవర్షము కురిసెను. దాన లోకులెల్లరసంటయు బుగ్గియయ్యె. ఇకమన భక్తకర్మకుని శ్లేత్రంబునందు మున్నుకోయఁబడిన యొక్కొక్కమోడునఁ బదొకండేసి చివుల్లుపుట్టె. అవి యేపుననెదిగి యవరిమితముగా ఫలించెను. లోకులెల్లర కదియచ్చెరుపుఁగొలిపె. ఇద్వెల్లఁగాంచి పరమానంద భరితురాలైన వానియంగన తనమగని కాళ్లమీఁదఁబడి మధురవాక్కుల నిట్లుపలికె: 'నేనెఱుంగక చేసిన యాగమునుగూర్చి మీమనసున నుంచుకోవద్దు. తెలివితక్కువ యకాట నేమేమో నోటికివచ్చినట్లన్నదానను. ఆ మహానుభావులను దూలనాడినాను. నాతప్పు నిప్పుడు తెలిసికొన్నాను. మన్నింపవలె'నని పొధేయపడెను.

అపుడా యాల్మగలు శ్లేత్రదేవతకుమౌక్తికి - గురుస్వామి దర్శనార్థమరిగి నోసిల్లతోడెచ్చిన పూవులను దత్పదంబులందుంచి సాఁగిలఁబడిరి. నీరింగని స్వామి 'నిశేషశూమి' యనిరి. అంతనీబంట యాదంట నిట్లులఁ గొనియాడ మొదగిడిరి:

హయవ్రచారగగడ

"కలిగెసామి ♦ కామపూర్తి | చలమువలె ♦ సత్యమూర్తి
కలదవేణి ♦ కామధేను | విలనునిన్ను ♦ యెన్నఁగెను
నుధనుబోలు ♦ శుద్ధవాక్కు | నిధినిగూర్చు ♦ సీదుదృక్కు
బుగ్గియయ్యె ♦ పూతపాద | మధమగమ్య ♦ మత్తకాద ?
యెఱుంగనప్పు ♦ డేమి నున్నఁ | గరుణఁజూచి ♦ కొదిపెనన్న !
శరణుఁగోర ♦ సాక్షుమమ్ము | గురువగేంద్ర ♦ కొల్వనిమ్ము."

అనుచు నీరాజనంబున సంకుష్టసుండయిన యానందశూమి శ్రేష్ఠుండు వారి 'నఖండశ్రీ'గ వ్రుది యాశీర్వదించి పండ్లకొల్పెను. అట్లు సెలవంది యాదంపతులింటికిఁ జరిగిపోయిరి. ఏమిచెప్పెను ? వారికి గతవత్సరముకంటె మూలరెట్లధనముగా ఫలించెను. అక్కడి కుఁడు ధాన్యము రాజిఁజేసి భూస్వామిందలిచి సంశోషముతో నిట్లు పలికె: 'అయ్యా ! చూచితిరా ? స్వామివారి డయవల్లఁ గావలసి నంత పండినది. మీకిందు సగపాలు కొలుతును. అసికొనిపోందు.

మనము వ్రాసికొన్న యేర్పాటునుబట్టి నిరుతికంబు రెట్టింపి మీసీయ వలసి యున్నాను. నాకింతయెక్కువగా ఫలించినదిగానఁ జెఱినగ ముగాఁ దీసికొనుట న్యాయమను కొనుచున్నాను. మీపాలు మీరు కొలిపించుకొనిపొండు. సంశయింప నక్కఱలేదని చెప్పెను. ఇత నాక్షేత్ర నాథుండో ధనలోభంబున ధర్మహానికఁ బొల్పడనివాడటఁ దనయొడంబడికను మించి గ్రహింపక గురుప్రసాదమువల్లఁ గలిగిన విశేషలాభమెల్లఁ దనరయితునే యనుభవింపుమని చెప్పెను. అంతట మనయీగురుభక్తుఁడు రాజగ్రాహ్యంబో ధాన్యభాగం బావలనుంచి యాయొడు పంటవోయి యల్లుడుచున్న రిక్తుతం బ్రాహ్మణాక్షత్ర ములం బిలిచి కొల్లగా ధాన్యదానంబుఁజేసి మిగిలినదెల్ల బల్లిమీఁద నింటికీ జేర్చుకొని యపరిమితానందభరితుండై కాలముఁ బుచ్చఁ గలిగె. నామధారకా ! గురుమాహాత్మ్యం బిట్టిది. గురుభక్తి సర్వా భీష్ట ప్రదమ్మును'మ్మని సిద్ధుండు నలికను.

భక్తి కాండము — ౧౨వ శ్లోకము.

నామధారకుండు సిద్ధపదంబులంటి యిట్లును: 'మాహాత్మా ! శ్రీగురుమహాత్మ్యోద్బోధకంబో తద్గాథ విన్నకోలఁది నాతండు సర యాపంబుఁదాల్చిన సాక్షాత్త్రిమూర్తియే యని రూఢిఘ్నునది. కాని భూమిమీఁదఁగల తీర్థంబులసంఖ్యేయంబులయియుండ నీనంగమ దేశంబుననే వారునసించనేమిటికో బోధపడుటలేదు. కావునఁ దక్షణేత్రి మాహాత్మ్యాది వినరణంబుంగావించితి'గేని వినికృతార్థుండ నయ్యెద' ననవిని సంతృప్తాంతరంగుండై న యాయోగిపుంగవుండు నల్కు: 'ఛాత్రచూడామణీ ! అట్లయినఁ జెప్పద సమాహితచిత్తుండనై యాకర్ణింపుము:

ఈగంధర్వనామక క్షేత్రంబున నొక యూర్జ్వనకృష్ణ చతుర్దశి నాడెల్లరు దీపోత్సవోత్సాహులై యుండఁగ మనశ్రీగురుశేఖరులు తమ శిష్యసర్గంబుం జేరఁబిలిచి 'త్రిస్థలీయాత్రఁగావంత' మనిరి. వారు 'శ్రో'నబత్తెమునకై మూటయు ముల్లయు బాగ్రత్తపెట్టుకొందు' మనిరి. స్వామి యందులకు నవ్వి 'త్రిస్థలిచేరువనే యుండఁగా నంత

సన్నాహమెందుల¹ కనుచు నందఱు సకుటుంబముగాఁ దమ్మునుసరింప నలయునని యాజ్ఞాపించిరి. అట్లు వారెల్లరు వెంటరాఁగా గురు మూర్తులు సంగమతీరంబునకేగి యచ్చోఁ గృతానగాహులై న వెనుక ననుచరవర్గంబునకు వారిట్లు బోధించిరి: “జనులారా! యీసంగమ ప్రదేశము ప్రయాగకుఁ దుల్యమయిన మయిమము కలదినుండి. షట్కూలతీర్థం బుద్ధానిని మిగచునదనియు నెంచఁదగినది. ఈభీమా మరజా సంగమతీర్థము గంగా యమునా సంగమంబుకంటె నగ్ర గణ్యము. ఇచ్చొట స్నానమొనర్చుటవల్లఁ గలుగువున్న మింతయని చెప్పనలనుపడదు. ఉత్తరవాహినిలోని యనగాహమున నింకధికము. ఇటఁబావనములొ నెనిమిదితీర్థములు గలవు. ఒక్కొక్కదానినే పేర్కొని యెంతని చెప్పుదు?”ననఁగా నందొక భక్తుఁ డయ్యమర జాఖ్య వాహిని యేల యేర్పడవలసినని యడుగఁగా మెచ్చి స్వామి యివ్వీధంబున బోధింపఁజూచెను:

మున్నొక్కడ నమరులకు ననురులకును భీమ సంగ్రామంబు జరిగెను. అందు బాలంధరుండను రాకాసిచేత నందఱో దేవతలు మడియుచుండిరి. అప్పుడాదిత్యేంద్రుండు మృత్యుంజయుని దాయఁ బోయి తనుకా గడ్డరక్కసివల్లఁ గలుగునెడ్డమినిగూర్చి యిట్లుల మొట్టివెట్టుకొనియె: ‘ఓహో కాలకాలా! మాపోరాటంబున నరులకుఁ జేటుగాక మాకే యోటమి వాటిల్లునున్నట్టు పొడకట్టుచున్నది. అదేమి చిత్రమోకాని వేల్పువేటున గీటడంగెడి యానిశోటుల రక్త బిందువులనుండి వేసవేలుగఁ బూర్వదేవులు పుట్టి ముల్లోకాలందు వ్యాపించి మననిర్జరుల భర్తించుచున్నా’గను సుగవతిమొలఁ గూలించి నంతనే కుగ్రధుండు² రుద్రుండుగుగ్గిండ్ల బోకొకల దగ్ధంబుఁగావించినో యన్నట్లు³ దేవులఁ గసిమనఁగింప సన్నద్ధుండయ్యె. అయ్యెడ సురేంద్ర ప్రార్థనంబున దేవదేవనోపాయంబుగా శివుండమృత ఘటం బానంగ. శచీధవుం డదికొనివచ్చి నిహతామరవ్రజ శశీరంబులం గలశామృత సేకంబుఁగావించె. అంత వారెల్లరు నిద్రానుండిమేల్కొం చినట్లుతీతులుయిరి. ఇదే నాఘటమందు శేషించిన వీయాహము

క్రిందికి నిన్యందంబునందె. ఇప్పుడీ మహాప్రవాహ రూపంబున నున్న దదియెనుండి. అట్టి సంతోషనియా నీయమగజ త్రివిధాఘ విధ్వంసిని యకాట కబ్బురంబే? ఇటు భక్తితో స్నానమొసరించునారి కవమృత్యు భయంబు గలుగఁబోదు. ఇది సర్వవిఘ్నభావహంబు నయ్యెడిని. బ్రహ్మహత్యాదులడంపఁబాలు సీసరిచ్చరంబు భీమాసంగతయైనతా విది త్రివేణీసంగమంబు. ఇటు వైశాఖ కార్తిక మాఘ మాసంబులం దుమాకాలంబున భక్తిమీలు యథావిధి గృత "వగాహండ్" వాఁ డిహంబున సుఖంబును బరంబున మోక్షంబును బడయఁగలఁడు. నిత్య స్నానావకాశంబు గలుగమి గ్రహణవేళల సంత్రమణ సమ యంబులందును బగ్గంబుల నేకాదసులందొక్కట నిందా ముక్కుఁ గాంచిన నసంతఫల సంపాదకంబు కానయ్యెడిని. నిత్యస్నానంబువల్ల దోషనాశమై శతాయువజ్జెడి. ఈయశ్వత్థ సమీపస్థ మనోహర తీర్థంబున స్నాతులైన మాత్రముననే మనోరథాలెల్ల నీడేఱడిని. కల్పద్రుమ ప్రాయంజ్ నశ్వత్థంబున్న తప్తన సిద్ధింపనిదేది? ఏది కోరిన నది యెఱిఁగుననునది నిక్కువంబు. ఏలన నేనప్యచందానసించు చుందును. భక్తితో నశ్వత్థ సేవనంబుఁ గావించువారికిఁ గలికలుషం బంటక నాదర్శనంబజ్జెడి. అట్టి యింకల్పద్రుమమును సంగమే శుండ్" సదాశివునిం బూజించి త్ర్యంబకమంత్రంబుఁ బఠించునది. శ్రీశైలంబున మల్లికార్జునునట్ల యిటు నీసంగమేశ్వరము ముస్థిరుండు యున్నవాఁడు. అట్టి శివునకుఁ బ్రదక్షిణము నీయవలసిన క్రమమిది: ముందు సందికేశున కలఁగి పిదపఁ బరశురామంబునం గేలోత్కచ సవ్య ముగాఁదిరిగివచ్చి సందీశ నకుఁ దిరిగి ద్రుక్కు సమనూత్రంబు దస కేగి చండిశుదర్శించి తిరిగి శివసవిధంబున కీగి సాగిలఁబడుచుండునది. ఇట్లు ముమ్మాటు ప్రదక్షిణలైన పామిన వామహంబున వృహం హంబు స్పృశించుచుఁగొమ్ముల్ప సంగుష్టతరనులంగీలిగి తన్మధ్యంబు నుండి యాసదాశివమూర్తిని సందర్శింపవలెను. ఇట్లు భక్తితో నసవ రతముఁ గావించువానికి ధనధాన్యాది సమృద్ధియుఁ బుత్రప్రాప్తాభి వృద్ధియుం గలుగనయ్యెడును. ఇత సదుటఁ గలదిమహాతీర్థము. అది

సాక్షాద్వారాణసి. నాగేశ్వరాఖ్యగ్రామంబునుండి యిట్లుదగ్గతంబయి నది. ఇందుంగూర్చిన యొక యుపాఖ్యానంబు గలదది వినుండు.

మున్ను భారద్వాజ సగోత్రుకుండైన యొక్క విప్రోత్తముఁ దుండెను. ఆతఁడు నిరంతరేశ్వరారాధనంబున భక్తిమీఱ సర్వసంగ విరక్తినందినవాఁడు. ఆతనికిశ్వరసాక్షాత్కారంబు గల్గుచుండెడిది. అందందాతని డెందంబున నందనై న యానందపారవశ్యంబువల్ల నాతఁ డొడలుమఱచి సంచరించుచుండెడివాఁడు. అయ్యెయెడల నాతని వర్తనముంగన్న లోకులేదో దయ్యమాతని నాసించెఁగావలయు నను కొనుచుండెడివారు. ఒక్కడ నీశ్వర పాండురంగాఖ్యులొకని సోద రులు కాశికేగసంకల్పించి మూటములైయుంగట్టుకొనిబ్రహ్మనిష్ఠుండో నీజ్యేష్ఠునిఁదమతో రమ్మనిరి. ఈతఁడునవ్వి కాశీవిశ్వేశ్వరుండు తన దరినుండ నెక్కడికో కాళ్ళులిడ్చుకొని పోనేలయనియె. వారట్లయినఁ జూపఁగల్గుదేయన 'నిదిగో చూపుచున్నాఁడ' ననుచు నిందుఁగృతా వగాహుండై సమాహితచిత్తంబున నీశ్వరుభ్యానించె. వెనువెంట నె శైవసాక్షాత్కారం బాతనికయ్యెను. అయ్యెడఁ దనయిష్ట దైవతమునకా భక్తాగ్రగణ్యుండు కేలొడ్డిచ్చియిట్టులవేఁడె: 'వోయి మ కేశ! ఇదే కాశిగాఁజేసి యివిందు విశ్వేశాకృతి నందఱకు దర్శనం బీయవే' యన నాభక్తవత్సలుండో పశుపతి ప్రసన్నుండై వారణాసి నబ్ధిటనేర్పఱచె. ఈకుండమేమణికర్ణికయయ్యె. ఇందు విశ్వేశ్వర మూర్తి యావిర్భవించె. ఈగంగ యుత్తరవాహిని యానెడఁ గాశి ప్రకాశితమైనది. అంత నీకుండంబునుండి జాహ్నువీ ప్రవాహంబుమై జలంబు నిర్గతంబుగాఁదొడంగె. వెనువెంట నె కాశిలోని దిహ్నంబు లెల్ల నిందొదవెను. అపుడా యీశ్వరయ్యయుఁ బాండురంగయ్యయు నిం కితరు లెల్లరు నచ్చెరువడి విభవిహితంబుగా నిట స్నాన దానంబు లంజేసి కృతార్థతఁగనిరి. నాఁటినుండి మునుతాము పిసాసిగానెంచిన యాతండు మహాజ్ఞానియని తెలిసికొని పూజింపఁదొడఁగిరి. క్రమ ముగా నాతని డాయవచ్చిన వారికాతండిది విశ్వేశప్రసాద లబ్ధంబైన కాశిగానెఱింగించి తాను గోస్వామియన నిట నభ్యర్చితుండయ్యె.

నుండి. “కావున నిదే పుణ్యరాశియోకాశి” యను శ్రీగురూవన్యాసంబెల్ల రాుకించి స్నానాదికంబట సతిభక్తినిగావించిరి.

అంత, స్వామి పాపవినాశతీర్థ మగపలుచి యందు మునింగిన మాత్ర సగ్గితృణరాశిన ట్లఘుంబులనెల్ల నుగ్గునేయఁజాలెడి నని నుడువఁ దొడఁగిరి. ఇట్లుండ నటయతివరుల పూర్వాశ్రమ సహోదరి గత్సొంబ యాకస్మికంబుగా జాయవచ్చి గురుస్వాములకు సోష్టాంగ దండప్రణామంబునేసె. గురుండాపదెనఁగాంచి ‘అమ్మాయీ’ మున్నీవోనర్చి యున్న పాపాలనుగూర్చి యెన్నఁడ న యోచించియుంటివే? యని యడిగిరి. ఆకేకేలోడ్చియిట్లను: ‘నేనబలును మూఢురాలనుగదా! నేనెంత ? నా తెలివియెంత ? నీవో, జ్ఞానదీపకుండవు విశ్వాత్మవు విశ్వ సాక్షివి. నీవెఱుంగనిదిలేదు. నాయునరించిన పాపాలను గూర్చి చెప్పఁగదవే’ యనివేఁడెను. అప్పుడు స్వామి యిట్లునుడివిరి: మున్నీక పిల్లి యొకభాండంబునందెదు కూనలఁబట్టెను. నీవు వానింగొనక యాకుండనిండ నీళ్లువోసితివి. అనియం దూసిరియాడము న్నడిసెను. దానఁ బంచమార్గారహత్యా మహాదోషంబు గలిగెను. ఇంకను గల’వని స్వామి యనునంతలో రత్నమ్మయుండతెల్లఁ గుష్టాయత్తిం బయిపోయెను. ఆపె వెఱఁగువడి గురుపాదంబులంబడి దగ్గు పిత్తవడ నిట్టులనియె: ‘ఓహోదయాంభోనిధి ! గురునాథా ? దయఁగనుఁడు. పాపాలు పోఁగొట్టుకొన జనుతెట్లు మోరొని కీగుడువో యేనట్లు మీపాదాల నాశ్రయింప వచ్చినదానను. రక్షింపుము. రక్షింపు’మని ప్రార్థించెను. అన్దసరహరులిట్లు పలికిరి: నీ పెన్నోచివము లొచరించిన దానవు. వానిని జన్మాంతరంబునఁ బొప్పికొనఁగనుట యిప్పుడే పోఁగొట్టుకొనఁ గుతూహలపడదో నుడువు’ మనిరి. ఆపె ప్రతివెక్కు: ‘జనన మరణాత్మకంబును జరావ్యాధిక్షేశ భూయిష్టంబునఁ జన్మంబింకేమిటికి ? మోక్షాపత్తునో వచ్చి మీపాదాలనరింబడి శరణుఁ జొచ్చినదానను. ఇప్పుడ నాయఘంబు లుడిగించి నడతేర్పవే’ యని ప్రార్థించెను. అంత సరహరు లిట్లునవెట్టిరి: ‘అట్లయిన నిశనీవీపాప నాశ తీర్థంబునం దనుదినంబును స్నానంబుఁ గొవించు చుండుము,

ఇట స్నానమాత్రంబున వెనువెంటనే యేడుజన్మలఁజేపిన ఘోరాఘ దోషంబెల్లం దుడుచుకొనిపోయెడి. ఇఁకఁగుష్ఠంబుమాట చెప్పనేల? యని తత్త్వాశస్త్వంబుం దెల్పినంత నాభింబాధర తజ్జలంబుల స్నాన మొనరించెను. నామధారకా ! యేమిచెప్పుదు ? చూచువారెల్ల రద్భుతసడ నప్పుడ తద్దేహంబున నానహించిన కుష్ఠం బట్టమాయమై పోయెను. నేను నది కన్నులారఁ జూచినవాఁడనేనుమీ. కావునఁ బాపనాశతీర్థంబు పూర్వోక్తమహిమాన్వితం బనుటకేనసాక్షిని. ఇఁక నారత్నాసతీరత్నంబును దీర్ఘమాహాత్మ్యంబు గుర్తించి యటనేవసింప నెంచెను.

గురుస్వాము లాపై నఁగల కోటితీర్థంబుఁజూపి భక్తులకిట్లు బోధించిరి: ‘చూచితిరా ? యిందు జంబూద్వీపస్థాఖిల తీర్థంబులుం గలవు. ఇందు గ్రహణనేళలఁ బర్వంబులందు సంక్రమణసమయ ముల యందును స్నానమొనర్చిన మాత్రముననే సాలంకృత సవత్సర కోటిధేను దానఫలంబుగలిగడిని. ఇచ్చోటి మాహాత్మ్యంబు వలన నిటనొనరింపన నేదానంబైనను గోటిగుణంబయి ఫలింపఁజాలెడి దగును. పైది రుద్రపాదతీర్థము. గయలోఁజేయు విధానమునఁ గర్మం బిట నెఱవఁదగ్గది. రుద్రపాదార్చనంబు కోటిజన్మార్జిత పాపనాశ కంబు. పిమ్మటఁ గేశవసాన్నిధ్యంబునఁ బుణ్యరాశియా చక్రతీర్థం బొప్పిడిని. హీనుండైన నిందు స్నానంబొనర్చినంతనే జ్ఞానంబు గలుగ నయ్యెడి. ఇఁక గోకర్ణంబున మహాబలేశ్వరుం డెట్లట్ల యాయూరి తూర్పువీధిని గల్లేశ్వరుండు వెలయును. తత్సమీపస్థిత మన్నధతీర్థ మున స్నాతులై తదీశ్వరారాధనం బొనరించితిరేని మీకష్టశ్వర్యంబు లొనగూడెడి. శ్రావణంబున నఖండాభిషేకంబుఁ గావించుటను గార్తికంబున దీపోత్సవంబు నెఱపుటను గల్లేశుండప్రసిద్ధులతోడి మోక్షంబుం బ్రసాదించనయ్యెడు’ నని యాపురుషోత్తముం డివ్వి ధంబున నష్టతీర్థమాహాత్మ్య వివరణంబుఁ గావింప నాలించిన భక్తు లెల్ల రానందంబున గురుసంస్తుతిఁ గావించి యిట్లనిరి: ‘స్వామీ !

యీ తీర్థంబులం దింతటిమహాత్ము కలదని యిందనుకమేము గుర్తించ
మెతిమి. నేటికిఁ బ్రకాశితమైనది. భవదీ యావ్యాజ కృపావిశే
షంబున మేము పునీతులము గాఁగలుగుచున్నాము. ఇట్టి తీర్థరాజం
బులు దరినుండ దూరమునకుఁ బోనేమిటి? కనుచు నారందందు
న్నానదానాదులొసరించుటం గృతార్థతఁగినిగి. గురువులు మతంబు
నకుఁ జేర నాడవో ధూరినమారాధనంబు గావింపఁబడెను' సని
సిద్ధుండువలికె.

భక్తి కాండము — ౧౩ వ శ్లోకము.

ఉత్తర కథాశ్రవణై కలాలన మానసుండ" సార్థకనామునకుఁ
గృతార్థభూత శ్రోతయా నాతపస్వి యివ్వధంబునందెల్పు: మున్నో
క్కడ గురుసేవకుండై యుత్తరభవంబునఁ బ్రాభవంబునంద నుపా
త్తవరుండై న నిర్ణేజకుండు వైడూర్యనగరంబున స్థేచ్ఛభూజానియై
యేలుచుండెను. ఆయేలిక గజతురగ పదాత్మిస్సైన్య సమృద్ధిగలిగి
సర్వసంపత్తులం దులఁదూఁగుచు నిత్యనంతోష నిలయుండన నెలయు
చుండె. ఆతఁడు ప్రాగ్జన్మ సంస్కారంబునలన దాన ధర్మగతుండును
బ్రాహ్మణ భక్తుండునై తీర్థంబులకును దేవాలయంబులకును నెట్టి
యువద్రావమును గల్పింపనివాడయ్యెను. స్థేచ్ఛమతగురువు లాతని
కిట్లుపదేశించెడివారు: 'రాజా! మనకొదేవబ్రాహ్మణులు నింద్యు
లైరి. తద్భజనంబువల్లఁ బాతకమాయెను. విమతసహసంబాప్సనా?
స్వమతధర్మానుష్ఠానంబే పుణ్యసంపాదకముకదా? బాంసనవాండ్రా
మూఢులు మూఢులుంగదా! కాకున్నఁ గట్టలకు తొలకు మ్రొక్కు
దురా? వారికేది యగపడిన దానినే యుపాసించురాము. ఒకటా?
ఆవు నిప్పు నీళ్లు నామండిపోవు సూర్యుఁడు నందఱుదేవతలా? నిరా
కారుండో నీశ్వరుని సాకారునిగా నెంచువారిని గొగవింపుటవల్ల
నధోగతికాదా?' యనుచుఁ బరిపరి విధాల నెవరెవరు నూటిపోసినను
బాటింపక పూర్వసంస్కారవశంబున ధర్మైకచింతనము వీడకుండెను.
ఆతేఁడు వారికిట్లుపన్యసించు చుండెడివాఁడు. ఈశ్వరుఁడు లేని
దెయ్యెడ? తృణకాష్ఠంబులందు మాత్రము లేడనుకొన్నారా? తానే

స్థావర జంగమాది వికారంబులుగా నేర్పడి సర్వవ్యాపియై యుండెడిదిగాదే? మీయీమతాగ్రహంబుల భేదబుద్ధివల్లగాక మతేమి? పంచభూతాత్మకంబై ధర్మమర్యాదా సహితంబైన జగంబు నెడతెగక నడపునీశ్వరుఁ డొక్కండకాక వారికొక్కఁడు మనలకు మఱొక్కఁడునా? అటికలుఁ బ్రమిదలు దాకలు మున్నెరూపము లెన్నిటి నందిన నొక్కమృత్తుఁగొక్క కారణాత్మత నెట్లొ యట్లే వికారము లేవై నను సత్త్వంబు వీడనేర్చునే? కదుపున మొదవులెన్ని వన్నెల నున్నను బిదికినపాలెల్లఁ జెల్లగా నుండుచందముననే యిందలిచిత్తు. నగలెన్ని రూపులొందిన బంగారము గాకుండునా? అట్లే విశ్వమెన్ని రూపముల నగవడిననేమి? ఘటములవల్ల నాకాశమువలెనే దేహము లెన్నియైన నాత్మభేదింపదు. కడవొోపలి నీళ్లలోని ప్రతిబింబము నందు వికారమొదవిసల్లు కొనుపించినను జందురునిం దేవై కృతమేని దృశ్యంబయ్యెడినే? ఆత్మయునట్టిద. ఏకైక జ్యోతివల్ల నభిన్న జ్యోతి నహస్రం బెట్లువెలిఁగింపఁ బడెడినో యట్లే యఖండైక రసంబును సచ్చిదానందమయంబు నద్వయంబునో పరబ్రహ్మంబు జగత్కారణంబై ప్రకాశించుచున్నది. ఒక్కదారాన గ్రుచ్చఁబడిన పెక్కుపూసలపగిది నెన్నినామంబుల నెన్నెన్నిరూపంబుల నొప్పిన నేయొక్క సూత్రంబునందుఁ బోతంబులయ్యెనో తదధీనంబులుగాక జేయ నలనుపడునే? అట్లే యన్నిజాతుల జంతుకోటిని బాలించు యైనమొక్కఁడే యాకాశమువలె దేనినంటక సాక్షియై యున్నాఁడు గాదె. అయ్యదిగుర్తింపఁ జిత్తశుద్ధి కలుగవలెను. అట్టినిర్గుణ బ్రహ్మ నిష్కల సాధనమే సగుణారాధనము. కావుననే తొలతోను గొయ్యలతోను జేయఁబడిన బొమ్మలను దైవములుగా భావింపవలసి. అల్ప బుద్ధులకు నిర్గుణబ్రహ్మంబు ధ్యానగమ్యంబుగామిఁ ప్రతిమాన్వసం బాపశ్యకం బనకతీతిదు. సమదర్శనులొ పండితులకుఁగాని యాత్మ భావన యొదవనేరదు. నారాయణుండు విశ్వోత్మయాట భక్తులు తమతమ మనములకు నిలుకడఁగలిగించికొన నేయే విగ్రహదులందు లక్ష్యంబు నిలుపుచుండు రందెల్లఁ దానున్నవాఁడేయని యెన్నఁదగి

నది. ఎయ్యెడ నెవ్వని కేవిధముగా భావనమునపెడి నయ్యెడ నవ్వని కావిధముగా ఫలింపఁ గలిగడిననుట నిశ్చయము. కాబట్టి యెవరి మతము ననుసరించి వారు భావించుచుందురు. అదికని యెరులు వారియెడ ద్వేషముని నిందింపఁగూడదు. ఎవరి కేవిధము నిహితమై యుండు నదియె యనుసరణీయమను తన నిశ్చయము వారి కెఱింగించి యంపి దేవబ్రాహ్మణ భక్తివిశ్వాసంబులు దీనింప ధర్మమార్గాను సారియై రాచటికంబు నిర్వర్తించుచుండను.

ఈ క్కడ పైనయోగమున నాతని యంతఃభాగమున రాజహస్తి టక చిహ్నంబు కానుపించె. ఎందఱు నెల్లలద్దాని నన్నన్ని చికిత్సలఁ గావించిననది యుపశమింపదయ్యె. దాన నాతండుంతయుఁ గ్లేశంబునొందుచుండెను. ఇట్లుండ గంధర్వపురంబునందు శ్రీగురుండు తనలో నిట్లనుకొనెను: 'క్షేచ్ఛాధిపుఁడీపు డిటకుగానొను. ద్వీపాలను దానఁ బీడాకరముగా నెంచనొను. మాహాత్మ్యమా యిహోబలు భంగుల లోకులకు వ్యక్తమయ్యెను. ఇకనిట నుండఁగూడదు. భారతి విశ్రుతంబౌటఁ గ్రమముగా నన్య స్థేచ్ఛులును రాముపలిడుదురు. కావున నికనంతర్ధానంబుఁగను బుచితము. బహుధాన్యనామ సంవత్సరమున బృహస్పతి సింహరాశి గతుండవును. గౌతమీ పుష్కర నమయమౌటఁ దన్నదీప్సాసంబు కర్తవ్యంబని యిటనుండి నెడతెడఁ గాత'మని నిశ్చయించికొనియె. అంత స్వాములవారు భక్తబృందంబు సేవించుతఱి నొక్కనాఁడిట్లనిరి: 'ప్రియశిష్యులారా! స్థేచ్ఛభూవతి యిటకు రానున్నాఁడు. మీరెవరి నివాసములను వారేగుఁడు. నేను గౌతమీ యాత్ర కేగెద' నన్నంతనే వారెల్ల రై కకంఠ్యంబుగా నిట్లు బదులువల్కిరి: 'మహాత్మా! యేస్థేచ్ఛులుగీచ్చు లిటకు వచ్చిన నిచ్చోధగ్మహాని కలుగఁబోదు. సాక్షాద్దత్తమూర్తి! శ్రీగురు మూర్తి! మాకూర్తి గలుగనిత్తువే! నీయండనుండ మాకేమి భయము? మీపాదాలువిడిచి మేముక్కడికిని బో'మనుచు నింతయు జరిగినంద కటనేయుండిరి.

ఇకఁ బురాకృత సంస్కారంబున నన్మతియా నాన్మవతి తన
 కేర్పడిన స్ఫోటకపీడఁ బాపుకొన నెన్ని లేపంబులవల్లంగామి సదాచార
 సంపన్నులౌ విప్రులఁ బిలువనంపి రుజాపనోద నోపాయం బెఱింగింపుఁ
 డని వారినడిగె. వారాతనికిట్లు తెలిపిరి: ‘నరేంద్రా! ప్రాగ్జన్మంబునఁ
 జేసియుండిన పాపంబిప్పుడు వ్యాధిరూపంబున బాధించుచుండెడిని.
 తచ్చాంతికై తీర్థాటనంబును దైవారాధనంబును దానాదికంబులుం
 గావింపవలసి యుండును. లేదేని సాధుదర్శనంబునను దద్భజనంబు
 నం గూడ రుజాక్షేళంబు వోవనాను. ఏలన మహాత్ముల వీక్షణంబున
 వృష్టి జన్మార్థితాఘంబు లడంగఁగలవు. ఇక స్ఫోటకము మాను
 టొకలెక్కా?’ యనవిని యాభూరమణుం డిట్లువారిని బతిమాలు
 కొనెను: ‘బ్రాహ్మణోత్తములారా! వీడు తురకవాడని యుపే
 డ్దీంపకుఁడు. మీదాసునిఁగానెంచుఁడు. ప్రాగ్జన్మంబున నేను గురు
 సేవఁజేసియుంట నాకిష్టి రాజవద మబ్బినదినుండీ. అంతకు మున్నొన
 రించిన పాపఫలమునఁ గలిగిన దీక్షేచ్ఛజన్మము. పండితులారా!
 మహానుభావుల దృష్టిప్రసారమాత్రముననే రుగ్మతవాయఁ గలదను
 చున్నారుగదా. అందులకేదైనఁ దార్కాణకలదా? నాకందు విశ్వా
 సము కల్గుట కొక్కనిదర్శనము కావలయు’ ననెను: అంతనాద్విజు
 లొకరిమోమొకరు చూచుకొనిరి. అందొక్కఁడు సాహసించి యిట్లు
 తెలిపె: ‘నృపాగ్రణీ! మీరడిగినది గోప్యార్థము. మేమో బ్రాహ్మ
 ణులము. అడిగినమీఁగో పిమతస్థులరయితి’ రన విని ‘అయ్యో!
 నాదేజాతియైననేమి? బ్రాహ్మణపూజ సలుపువాని నన్నుద్ధరింపరే’
 యని వేడెను. దాననాతం డనుతస్థుమానసుండని తెలిసికొనఁ
 గలిగిన ద్విజోత్తములు ‘రాజా! నీవేదేసి నిమిత్తము కల్పించుకొని
 యురులెఱుంగనుండ నొందగఁ బాపనాశతీర్థంబునకేగి యచ్చో
 స్నాతుండైనై యుండేని నీకోరినదగు’నని యుపదేశించిరి. భూసుర
 వాక్కును దాశిరమునఁ బాల్చువాఁడై నిజసేవకులనుడించి తానొ
 క్కండ తత్తీరంబునకేగి కృతావగాహుండై గహస్యముగా నట
 వసించుచుండెను.

అపుడటకొక విప్రుడువచ్చె. ఆధుదేవున కీభూతాని నమో
వాకంబుగా నిజాంక్షన సత్కటకవిహ్వంబు లగమించి తన్నివారణ
మార్గంబుఁదెల్పుమనియె. ఆధుదేవురుఁజాతనిట్లు జోధింపఁదొడంగిః
'భూపా! సాధుదృష్ట ప్రసంగంబువల్ల నదితలఁతలయెను. అదియెట్లం
టనిఁజెప్పద. వినుము. మున్న వంతపురంబున సక బ్రాహ్మణకుఁడుం
డచివాఁడు. వాఁడు స్వధర్మకర్మ వివరితుఁడై గోనాఁడును స్నాన
మైనఁజేయక కూడని కూళ్లలు గుడుచుచుండె. వాఁడు యౌవన
మదోద్రేకంబుకొలదిఁ బరదారగతుండు సంచరించువాఁడు. ఆ
బ్రాహ్మణబ్రువుఁడు పింగళయను సక వేశ్యాంగిన కంపల నహో
రాత్రములందుఁ ద్రాగిపడియుండువాఁడు. పై నయాగంబున సక్కి
నాఁడు సంజవేళ ఋషభయాగి యను మహానీయుఁడు పారికి వార
సిల్లనయ్యె. పింగళయుం దద్యుండు నాయాగిన తమ్ము నొడఁగింది
నంతనే యాతనికిం బ్రణమిల్లి బత్తితో బ్రేగించి కంపలయిది.
అంత పారాఘాత్యుల సర్వప్రదేశంబున నుత్తమానవోప విష్ణులం
గావించి మనోహర పరిమళ యుక్తంబుల నానాగంధ పుష్పాదకం
బులతోఁ బూజించి తత్త్వదోషకంబు కరములఁదొల్కినొకరింగొనిరి.
నెండియు నాఋషభోద్రుల విష్ణుపదోష్ణంబులందనిపి యుత్తమ తల
బూలంబొసంగి నృపదేశయ్యవలఁ బస్వలింపఁజేసి దేవభావంబున నుభ
యులును పోల్చదనెవఁగావించిరి. కంపల సెవఁగిరిఁజెడు గాఢనిద్ర
నందినట్లు పలికికొని వారిరుపార్థ్వంబుల బద్ధంబుల్లుల నిలువఁబడి
యాకోయెల్లఁగడపరి. అమ్మానిశేఖరుండు నలువారిమెల్కుని పోయి
నచ్చెదననిచెప్పి వారలు సాష్టాంగ వందఁబ్రసాదంబులు లోపరింప నాశీ
స్సులువల్కి తనత్రోవంబోయెను. తరువాతఁ గంతకలము వలకు
నావిఁగినులీనుఁడట్ల వేశ్యాలంపఁతుండు యథాపురియ్యుగాఁ గడపి
నను యౌవనదశవన సాధుసంగంబువల్ల బుద్ధిమంతులించుకొని తుదకుఁ
గొంగతి నొందెను. ఆరోపలందియుంగలముఠాఁ బరలోక గమనా
లయ్యె. కర్మవశమున పారిర్వురును రాచకలమున జన్మించిరి.
పురోహిత్ బ్రాహ్మణుండు దశగ్ధదేశాధీశుండు వజ్రబాహుమహీ

పాలుని త్యేష్ఠభార్యగర్భంబున జన్మింపనయ్యె. రాజు మహోత్సాహంబున బాతకర్మానులునటపను. తేని రెండవభార్య తన సవతి కనఁగాఁదాఁగని సహింపలేనిదీ మత్సరమూని వేఁకటియాతటి నాపకు గుప్తముగా సర్పగరభంబిప్పించెను. దాన నామె కొడలెఱుఁగని స్థితి సంభవించెను. వెంటనే తగుచికిత్సకావించి యది వెడలిం చుట నాగర్భిణిఁగాని తద్గర్భస్థ పిండమునకుఁగాని ప్రాణాపాయము మాత్రము సంఘటించలేదు. తుదకామెయెట్లో ప్రసవించె. కాని పుట్టిన శిశువున కాపాదమస్తకము వ్రణభూయిష్ఠమయ్యెను. వాఁడు రాశ్మీలంబవత్సనపరిమితబాధచే నిద్రలేక రోదనము సేయుచుండెడి వాఁడు. తేఁడు విషకీలాదగ్ధ సర్వాంగునీ నిసువును దత్ప్రయోగ జరరితదేహసోషవయా నాప్రసువునుంగని చింతాక్రాంతస్వాంతుండై యెచ్చుగా నెచ్చించి దిగ్దేశభిషజ్మణుల రావించి యెన్నెన్ని చికిత్స లనోకావింపఁజేసెను. కాని దేనివల్లను దన్నివారణము కాకపోఁగాఁ దల్లికిం బిల్లగానికీనొడలెల్లఁ బురులువడెను. దాన వారత్యంత దుఃఖ తులై స్నాన పానాలుడిగి నానాటికి క్షీణింపఁజొచ్చిరి. తుదకా రాజు విసువొంది తనలో నిట్లనుకొనెను: 'చీమును గబ్బునీరునుగాఱు చున్న యీ భీభత్సాకారులఁ జూడరోతపుట్టుచున్నది. లోకములోఁ గల మందులెల్ల వాడఁగా నిష్ప్రయోజనములయ్యెను. ఇంక దేని వల్లను మానఁగలదను నాసయలేదు. వీరేవో మహాపాతకాలుచేసిన వాఁడయిందురు. ఇట్టి సాపాత్ముల మొగములంజూడరాదు. వీండ్ర వెంకఁజూచినవారికిఁగూడ దుఃఖముగలుగుచుండును. ఎవరుచేసికొన్న పాపకర్మఫలము వారనుభవింపకతీరుదు. ఇహరులకుఁగూడ వీరివల్లఁ బాపాలుచుట్టుకొనకుండ నావలికినెట్టుటమే'లని వితర్కించి సూతుం బిలిచి వారినుభయుల నిర్జనారణ్యంబునకుం గొంపోయి నిశ్చంకముగా నటడించి రావలయునని యాజ్ఞాపించెను. వాఁడేమనలేక తదాజ్ఞా బద్ధుడై దుజార్తుల నాతల్లిని బిల్లవానిని రథమున నెక్కించుకొని యూరుదాఁటించుకొని పోవుచుండెను. తద్బాంధవానీకంబును దాసీ జనంబును గొల్లుచునిరి. పురాంగనలం గనులఁ దడివెట్టుకొననివాడు

లేరు. విన్నవారుం గన్నవారు నెల్లరుం జేనులార నాలుదిడ్డలం జంప నంపిన తేని కట్టిడితనమంచుచు ముక్కు ల్రవేళ్లు పెట్టుకొనిరి.

దేవేరిని కాట్కుమారు నట్లుకొనిపోయిన సూతుండు వారిని నిర్జనారణ్యంబునకుం గొంపోయి యవ్వోవిడిచివచ్చి మేలికగుఁ దదా జ్ఞానుసారముగా నిర్వర్తించితి నని నివేదించెను. అతఁడు ముందొ క్కింత చింతనొందినను బీదవ బుచ్చిపండ్లవు నిచ్చినమ్ములే తది చ్చాను సారము మలఁగఁజొచ్చెను. ఆకూళియు దాఁబన్నిన పన్ను గడవల్ల నపత్ని నెడలింపఁ జాలితి నని గులుగుచుండెను.

ఇకనట నటవీసలి నేకలంబుగ విడునంబడి కటకటంబుడు నాదశార్ణ పాగ్రమహిషీ దుస్థితి యేమిచెప్పుదు ?

సీ. ఏనాఁడుఁ గ్రిందఁగా • లిడియెఱుంగనిరాఁజి
యీనాఁడు ముండల్లో • నేగవలసి

నకులూఁప హంసతూ • లికలందుఁ దగుదేని

బండొప్ప నొలలో • బండపెటని

బోనకత్తెలసేవఁ • బొందడిదేవేరి

దిక్కు-మాలినపక్క • చిక్కఁగఁగెనె

నన్నోదకాలకు • నెఱలేనిరాప్పతి

‘యన్నమో’ రామచంద్ర • ద్రా’ యటనియె॥

తే. నబలసేమోదా ననసేమ • సలమఁగుంది

బ్రదుకీకేలసి మూర్ఖిల్లి • మరలలేచి

బిడ్డనోరెండ నీట్టిక • పెదకవడలి

యదుగు తెడఁబడఁ గర్మమం • చుటఁదోడఁగ॥

ఇట్లు దురదృష్టవతి తనయెఱుగందును జంకనిదుకొని యదు గదుగునం బదుచు లేచుచు నాధివ్యాధి బాధాధీనయై యుస్సురనుచు మెలమెల్లఁగా సాగఁజొచ్చె. ఇంతలో నొకచిక్క బధిరీభూత దిగంతరాళంబుల హర్యక్షగర్జనంబులును వేఱొకప్రక్క విభీత మృగానీకంబులొ భీకరవ్యాఘ్రహరణంబులు నెదుట నొండొంటింద టుమఁ బోలు సాలావృకంబులును గోచరంబులయ్యెను. అంత

నితాంతము వితాకునడ యాసలేమణి మతిం గలగుండువడి యొడలు
 మఱచి ముక్తకేశయై గోదనముసేయుచు నెహోపాటఁజొచ్చె. తుద
 కటునోనఁజోవ నొక్కట దూరానఁ బసులు కసవుమెనవు జాడ
 కనుసట్టి. ఆయమ్మ గోనికాయమ్మ పాడకట్టినంతనే తావులు దప్పిన
 ప్రాణమ్ములు యథాస్థానమ్ములంజేర నెమ్మదిగా గోపాలుర డాయఁ
 బోయి డప్పిఁగొన్న బుడుతని పెదవులఁదడుప నీళ్లటదొరకునని
 యడిగెను. వారాచేరుననున్న యూరికి దారిఁజూపిరి. ఆయిల్లాలు
 మెల్లఁగా నాగ్రామముంజేరి యచోఁగ గానుపించిన నారీమణులం
 దొక్కతం బిలిచి యడి యెవ్వరిరాజ్యమని యరసెను. ఆనుందరి
 యీమందయానకిట్లుతెలిపః ‘అమ్మా! పుణ్యాత్ముండును దయాళు
 వునా మహాఘనుండు పద్మాకరుండను వైశ్యరత్నమిటఁ బాలించు
 చున్నాఁడు. అతఁడు నిన్ను నీబిడ్డనిఁ బోషింపఁగలఁడనుచుండెను.
 ఇంతలో రాజదాసీజనంబు లటువచ్చి యాపెవృత్తాంతమెల్ల నారసి
 తెలిసి తమయొడయని నన్నిధికాచానంగూనను గొంపోయిరి. పద్మా
 కరుండును వారిని సాదరంబుగా నంతఃపురాంగనలకడకుఁ జేర్పించి
 యన్నపానీయ విశుద్ధవస్త్రాదికంబు లిప్పించి సేదఁదేర్చెను. పిదప
 నాతఁడు రాణ్మహిషీద్వారంబునఁ దత్సాధ్వీవృత్తం బారసితెలిసి
 మిక్కిలి జాలింగొని యాపెయెడ మాతృభావంబాదవ సగౌరవంబుగాఁ
 బోషించుచుండెను. ఆకృపాళువు నిజాస్థానంబునఁ గలవెజ్జలతో
 యోజించి యాషధాలు నిప్పించెను. ఏమైనను వారివ్రణబాధపెరిగెనే
 కాని తఱుఁగదయ్యె. ఆపసికూన నానాఁటికిఁజీఁగించి తుదకట నసువులఁ
 గోల్పడె. తనప్రాణాలు వానిమీఁద నిలుపుకొని కాలక్షేపము సేయు
 చుండిన యాతల్లి దురంత చింతాక్రాంతయై మూర్ఛిల్లినేలకువ్రాలెను.
 ఆకిరాట రాట్సతీనివహం బెన్నోవిధాల నామెనోదార్పఁ జూచినను
 దనపూర్వస్థితిమతికిరాఁగాఁ బెల్లకొనివచ్చు దుఃఖవీచికాపరంపరలలో
 నిట్లు వాపోవఁజొచ్చెను: ‘నాకన్నతండ్రి! రాజకులై క పూర్ణేందు బింబ
 మా! నామీఁద నీకు దయదప్పెనా? కుమారా! నాకానందకంధమపై
 నన్నుద్ధరింపఁగల వనుకొంటినే! నాయనా! నన్నువిడిచి నీవెక్కడికిఁ

బోయితివోయీ! బిడ్డా! నాతల్లిదండ్రులేనాడో పోయినను జెట్టవట్టిన
మహారాజు నెట్టిది చినను నీమీద గంపిడాన పట్టుకొని బ్రదుకు
చుంటినీ! అయ్యో! యిక నేనేమోదు? నాను దిక్కి వ్వరనుచు విల
పింపఁగాఁ జూడవచ్చిన యింతులెల్లరు నాని నుగ్గరిగినగని, 'యే
దుఃఖమైనను మఱవవచ్చునుగాని పుట్టిలోకపుణ్యచ్చెన్నటికిఁ జల్లురు
నదికా'దని కనులొత్తుకొనుచుం బోవుచుండెడిది.

ఆవేళ కటనుండియో తన్నుతపుట్టి పుగాళ్ళతో పఠాగ్నమున
ఋషభయోగీంద్రుండట కేగుదంచెను. పుట్టిలోకపుణ్యచ్చెన్నటికిఁ జల్లురు
తమునకు స్వాగతమొనఁగి బత్తితోఁబూజించె. అంత నామోని
"యెక్కడి దీరోదనధ్వని? యిట్లు క్రందింప నేమిటి?" కని చుడెగను.
గోమతిక్షితివతి యతివతికిం దత్సతీనుత మృతంగూర్చి పలికినను.
కృపామతియో నతండాగర్భలోకార్తయో నిల్లాలి నాదరింపఁబోయి
యాపెక్కిట్లు బోధనేసి: 'రాజ్ఞీ! యేమి యీ నీ మోక్షము? పుట్టిన
దెవ్వఁడు? గిట్టినదేఁడు? అట మన నీనాడ నె గంజికఁ గానపచ్చు
నదా? లేదు. ఇక మన మున్నదనుకొన్న నీదేహమేగానిదేహకాదు.
ఇదా? నీటి నురుగునంటిది. వంచభూత వికారము నీమూలదేహము
కర్మవశమున లింగదేహముతోఁజేరి యిట్లు నేర్పడు చుండును.
తత్కర్మాత్యయ మయినంతనే తత్సంబంధముడుగుటచే జడచూచిది
పడిపోయి యాయా భూతములం గలియుచుండును. ఇంతయేగాని
యాత్మకు నాశముండనేరదు. ఇక లోకమేమిటికమూ? మఱి లింగ
దేహమందువా, గుణోత్థనిజ కర్మానుసారముగా వాననామయ్యు
కాలప్రవాహవేగమునల్లఁ దిరుగుచుండును. ప్రకృతివల్లనేర్పడు నీ
సత్త్వ రజస్తమోగుణములే కర్మసంగమున ప్రసరిండుబంధించి యుం
చును. సత్త్వగుణమువల్ల దేవత్వమును రజోగుణమువల్ల సరత్వ
మును దమోగుణానఁ దిర్యక్త్వముం బ్రొప్పించుచుండెడిని. త్రిగుణ
తీతస్థితియెప్పుడవెడి నపుడేముక్తి. దేహ తుదకందుచుండెడి తత్త
ద్గుణాభివృద్ధివల్ల సత్త్వరముతో దైవమానుష రాక్షస జన్మరబులం
గ్రహముగాఁ బొందుచుండెడిని. ఇవిధంబున నొదవెడి యాయా

పుట్టువులఁజేయఁబడు కర్మము ననుసరించి వారి వారి సుఖదుఃఖ
ఫలానుభూతి కలుగనయ్యెడు. కల్పింత పరిమితాయుర్దాయము గలి
గినవారై నను దుదకు మరణము నందితీతనలసియుండఁగా నితనల్ప
యువుల నీమనుష్యమాత్రులమాట చెప్పనేల? కావుననే ధీమంతా
లెన్నఁడును బుత్త్రుఁడు పుట్టినందుల కానందమునుగాని తన్నాశము
వల్ల శోకమునుగాని పొందరునుమిమ్మా. పుట్టుటతోడనే గిట్టుటేర్పడె
గాదే. బాల్యముననో తాదృణ్యముననో కాక వార్ధక్యముందో మిత్తి
నెత్తినెక్కకమానునా? భూమిమీఁదఁ బడ్డదిమొదలుగా నేర్పడెడి
యీపుత్త్రాది సంబంధమున లోకులు మోహపాశంబులం బిక్కి
స్రుక్కుచుందురేకాని విధిదాట నెవరివశము? అమ్మా! యస్థిర
మగు నీకట్టెను బట్టుకొని యేడ్చుటకంటె నెత్తీతన మున్నదా? ఇంత
కంటె నీశ్వరనామస్మరణ మొనర్చిన నిహపర సాధకముగాదా? కాక
జీవులకుఁగల యన్యోన్యాయసంబంధము నియతమందేని నీవు తలపటి
పుట్టువున వీనికేమైయుంటివో చెప్పఁగలవా? పోనిమ్ము. నీవపుడెవ్వరి
పట్టివో నినుఁ జేవట్టినదెవ్వరో తెలియుదే? లేదే. ఇకనె న
నామాటలు నీమనమున కెక్కించికొని యూడ్చిల్లు మూఱిడ్చిల్లు
మను నాయతిబోధ యాలకించిన యాలలనామణి కేల్మోగిడ్చి యీ
జడదారికిట్లనియెను: 'మహాత్మా! ఒకమహారాజును చేవట్టిననాకుఁ
దుదకేగితివట్టె. అడవులపాతె నను దలిదండ్రిలఁ గోల్పోయినను
బిడ్డనిపిడఁజూరకదా నేసిభూమియందు మనుచుంటిని. అట్టి నాయీ
బంగారు తండ్రివఁగా నేనింకేమూదును? స్వామీ!' యనుచుఁ
దద్యోగిందుఁ) పాదంబులంబడెను.

అట్లు నిర్విఘ్నరాలై యున్న యాయన్నమిన్నయెడం బ్రస
న్నుండైన యామూని శేఖరుండు ప్రతమూర్ఖంబున భస్మము చభి
మంత్రింది యుంచెను. ఆహా! యేమి యాలోని మహాత్మా! కార్య
కారణ రూపంబులొ పంచభూతంబుల కందనుసంధాన మొనఁగె. గతి
ప్రాణుండైనవాఁ డప్పుడ లేచికూర్చుండెను. ఇంతలో నేమియూ
మార్పు? మున్నే హక్యకృతి నుండినపావఁ డప్పుడు దివ్యరూపంతో

మెలియు స్ఫురద్రూపంబు నందఁజాలెను. అంతం నల్సంఘమీశ్వర కటాక్ష వీక్షణ ప్రసార మాత్రంబున నేండ్లనుండి యాయల్లానిని వీడించి యాతెరువునకుఁ దెచ్చినపుండ్లన్నియు నూయఁజుపోయెను. అప్పుడాదేవేరి యుప్పొంగి యుట్టిపెరి నిజార్భగ సహితంబుగాఁ దన పాలిటి పై నంబయని యమితంబగు భక్తితో మృగ్గ నాతండా యమ కొక్కింత భస్మంబొనంగ. అట్లాని నారాధ్య నిజభూమధ్యం బునందాల్చి కుమారు ఫలదేశంబునందుంచినంత నే నారిర్వురు నవ్య దివ్యాకృతులతోఁ బ్రకాశించిరి. అయ్యెడ ముషభయాగి యాజనని కిట్లనియె: 'అమ్మా! నీవును నీబిడ్డఁడను నీత నప్రకాశములుగలిగి మనఁగలరు. మీకింక జరాభయంబుండఁబోదు. ఈసేనుదుమార కుమారుండు త్తమగుఁజాలుండ్ల వజ్రబాహుమహిమలుని మించిన యశోవిశాలుండ్ల చిరకాలంబు ధరాధారంబుమోసి భద్రాయువన నుకవింద్రగేయుండు గాఁగలిగెడి' నని నీవించి పోయెను.

సాధువతంసుల నరుగొప్పద్రవ్యసార మాత్రంబున నట్టి నుస్సాధ్య వ్యాధియు రూపుమాసిపోఁగలదనుట నితరకాలం దాదామి కావలయు? భూజానీ! నీరాజుస్ఫుటక నివారణము గాఁగల్గునను టొకవింతయూ? పంతయువంతయు నందనవలదు. ద్విభాభక్తితో సాధు పాదంబుల నాశ్రయించి నీదంత? యను నావిప్రొత్తముని ప్లేచ్చ భూపతి యిట్లుండెను: 'పండితంద్రా! యీయొక్కేశంబుఁ బాపజాలు నత్పురుషుల దర్శనం నాకల్లగున? మహాశక్తుల దర్శనము కలిగిన నాకారోగ్యంబు గలుగుట కింకసంశయమా? దయచేసి త్రోవఁ జూపరే' యని నేడెను. అప్పుడాధగసేనురుండును అనిగి 'రాజా! భీమాత్మరంబునంగల గంధర్వనగరమంద' మహామహిమాధ్యులు గలరు. తద్దర్శనం బట్టిననే మీకారోగ్యంబు సిద్ధంపఁ గలిగెడి' నని త్రోవెను. ఆకుంభసేశ్వరుం డటపిని సందంభముతో క్రేగురుదర్శ నార్థంబు చతురంగ సైన్యసహితంబుగా వెడలిపోయెను.

అనగపుండు గాఁగొప్పురంగబున కీగి యొక్కో న్యమియెటఁగల రని యూరి నను. ప్రజలదిపిని యేమిడుదు మూడెనున్నదో యని

వెఱచి ప్రతివలుకరై రి. తాను దద్దర్శనార్థినై వచ్చినవాఁడ నాతఁడేడ నేడనని యాస్థతోడ నాతోఁడు పృచ్ఛసేయుడు వారసుష్ఠానార్థము సంగమంబున కేగిరనియు మధ్యాహ్నమున మరంబునకుఁ దిరిగి రాఁగల' రనియు బదులువలికిరి. మనుజాధిపుఁ డదివిన్నంతనే నిజ పరివారంబెల్ల నటడించి తానొక్కండ గురుదర్శనార్థము సంగమ తీరంబునకేగి దవ్వున స్వామినిగాంచి పాదచారియై డాయఁబోయి భక్తితోఁ జేతులుకట్టుకొని దూరముగా నిలువఁబడెను. గురుస్వాము లానఁమునిదెనఁ గన్నంతనే, 'ఓరీ, సేవకా ! నిర్ణేజకా ! ఇన్నాల్లె క్కడ నున్నావు ? చాలకాలమున కగపడితి' వనిరి. సమాగత భూనే తకుఁ దద్గురువాక్కులు శ్రుతిపుటగోచరము లయినంతనే పూర్వ జన్మస్మృతియబ్బె. ఆనందబాష్పములు వెల్లివిరియం బ్రణమిల్లి యొడ లెల్ల రోమాంచమొదవనేమేమోపలుకఁబోయి విహ్వలుడై పాదుక లంబడి కొంతనటకుఁ దెప్పిటి గద్గదస్వనంబున నిట్లు మొట్టవెట్టె: 'స్వామీ ! యీదీనుని నుపేక్షింపనేమిటికి ? మీపాదసేవ విడిచి దూగఁజూడనై పడియుండఁజేసితే! ఆహా! ప్రమత్తుండనై మాయాజాలం బునం జిక్కి మిమ్ము మఱచి యెంతకాలము కడపితిని! భవదీయ దివ్య పాదాబ్జనంస్మరణంబే దుర్లభంబై పోయెఁగా. తుదకెదుటికి వచ్చియు మున్నర్పించిన మీ నిర్మల చరణంబులనే గుర్తింపఁ జాలనంతటి మూఢుఁడనై పోయితినే ! రక్షకా ! భక్తుల నేనాఁడు నుపేక్షింపని వాఁడవు. నన్నీ యజ్ఞాన మహాసముద్ర నిక్షిప్తుంజేయ నాయమా ? ఇందనుకనై న యనుభవము చాలుఁ బాలు. తండ్రి ! ఇఁక మీపాదాలు వీడను. నన్నుద్ధరింపుఁ డుద్ధరింపుఁ'డనిమొక్కఁజొచ్చె.

ఇట్లత్యాస్థతో వేఁడువానింగని గురుమూర్తి 'యఖిలాభీష్ట సంసిద్ధిర' స్తని దీవించె. ఆనృపతియుఁ దనయంకంబునం దేర్పడిన స్ఫోటకమువలని వ్యధఁ దొలఁగింపఁ గృపాదృష్టిప్రసారం బపేక్షిం చెను. స్వామి, 'యేది ? చూపు'మనఁగా నొడయఁడు తన తొడ వంకఁ జూచుకొని స్ఫోటక చిహ్నంబే కానరామి నత్యాశ్చర్యంబు నంది యానంద పారవశ్యంబునసాఁగిలఁబడి శ్రీగురుమూర్తి నిట్లభ్య

రించి: 'స్వామీ! మీ యనుగ్రహమువల్ల సత్తత్వశ్రవ్యములతో
 రాజ్యమేలితిని. పుత్రులం పౌత్రులం గంటిని. మనస్సంతుష్టగలిగితిని.
 భక్తనత్సల! యీ నానలవద నీగలు గనులగల నాదవలయు.
 ఈనాతోరిక తరినవెనుక నేనన్నియు నుడిగి యేలినవారి యూడిగ
 మొనరించుచుం బావాలదరింబడియునునుగదా? యని ప్రశ్నించును.
 యతివరు లందులకీట్లునిగి: 'ఓయీ! తుర్రాశ్రమమున నున్న
 నేనేడ! మహాపాపభూయిష్టంతో మైచ్చరాజ్యంబున నడుగిడు ఓడ!
 హా! మీతోలమువారనుదినము నెన్నెన్నిగోపులఁ జగపుచుందురో
 కదా! అట్టి హత్యమాత్ర మేనాఁడును జేయసేయక యీ!'
 యనగా యవనాధినాథుండు 'మీ సలహాట్లు' యట్లు వ్రేన ర్చించు
 వాడ. నేనెవ్వండను? మీ పాదసేవనొడన' గజగుండనుగానా?
 ఏలినవారి యాశీర్వచనముననేకాదే యట్టి పదవి నందఁగలిగినది?
 నేనేనుఖా లనుభవించినను మీతయవల్లనేకాదే? కర్మవశమున
 నాజాతి మాత్రమే గర్హ్యముగాని నేనుగాను. భవస్పందర్శనమే
 నాగుఁ దొరక్కమనది. ఈమీచాసాధుడే మీరిచ్చినవరమునఁ గలిగిన
 తోడునులను మనుమలను మీకగఁపించి యిదిమీ పాదసేవనొడన
 వడియుండవలెనని నాయాహా. దొరముగా నుండియైన మీశ్రీపా
 దీర్శనము సేవాసని పుచ్చివచ్చితిమిదేవఁ బ్రసరింపఁ జేయలే'యని
 కాలవ్రేలఁ బడి నాపురాతన సేవకు ప్రార్థన వాన్యధాకరింపనేరక
 యుభక్తనత్సలు లిట్లునిమిర్కలవఁ బొప్పిరి: 'మహర్షిమీ పల్లడి
 యూంబు నికనీచులవర్తన నిటకు గాఁగిడంగుదురాదు. ఈస్థానము
 సేవపోవుటయే కర్తవ్యము. బృహస్పతి సింహరాశిస్థితి నందులటి
 గతయింజేరి యురులకఁ గానగావించుటయు. కలికలుమం బధికంబు
 గాఁగల'దనికొని యనువాఁడై మనుములముగా నాయావనపాధ్యక్షన
 మంగీకరించిరి. గురువుల యుగ్రయాదవాగ్ము- 'దేవనిబద్ధంత నే యవ
 నేనుఁ దుప్పొంగి వారికొక పల్లకితో నక్కఱి తాను దత్పాదుకలను
 శిగమునఁదాల్చి పాదపారియై పంతునడవఁ జూడఁగిను. నరవారులా
 నరవరు'దన మొపన్నుఖంబునంగని యిట్లునిగి: 'ఓయీ! నీవశ్వరోహణ

మొనర్చుము. లేకున్న లోకనిందపాతాదువునుమ్మి. దేశాధీశుడవౌ
 నీవొక బాపనసన్నాసికి దానుడవై మెలఁగుచున్నట్లెవరైనఁ
 నాచిన నవ్వుదురు. కొలమువారును దూషించి పరిహాసింపరే? యను
 స్వామి వచనములకు దాసీభూత స్త్రీచ్ఛేశుం డిట్లు బదులువల్కుఁ
 'బాబూ! నేనింకెక్కడి యేలికను? మీపాదసేవకుడనౌ చాఁక
 లినిగానా? స్వర్ణవేధి స్వర్ణంబువల్ల లోహంబునకుఁ బ్రకాశి
 కలుగు భంగి మీకృపావీక్షణంబునఁ బవిత్రుండనై తిని. సర్వ
 శ్వరులరు మీరయి యుండఁగా నాయీశతయేడ? నేను దేవర
 వారి భృత్యుండనే కాని వేతేమియుం గాను. నాయుండలి
 దయచే నిప్పటికే నఁ బునర్దర్శన మొసంగితిరి. ఇదియే మహా
 ప్రసాదము. మిమ్ముం జూచినమాత్రాన నామనోరథాలెల్ల
 నెఱవేఱెను. ఎవరో యేమో యనుకొందురని యిట్టి మహాత్ములు
 గురుమూర్తులరు మీపాదసేవఁ గావింప మానుదునే? యనుచుం
 గొనిపోయి వారికిఁ దానవ్వలడించినచ్చిన తన చతురంగబలమును
 మహైశ్వర్యంబు నగవఱచె. గురువు లానందించి యానృపునితో
 'మనము చాలదూరము పోవలసియున్నది. నామాటవిని యింకనై న
 గుఱిముపై నెక్కు'మనిరి. తేఁడును దత్రత్యుతౌ గురుశిష్యుల
 ననునరింపుండని యుచితవాహనారూఢులం గావించి తాను నొక్క
 హాయంబుపై నెక్కి గురుదర్శనాత్త మహానందంబున స్వారిజేయ
 సాగె. కొలఁదిదూరము కడచినవెనుక స్వాముల వా రా రౌతును
 డాయఁబిలిచి యిట్లనిరి: 'ఓయీ! స్త్రీచ్ఛ జన్మమునందియు నాయం
 దమిత భక్తితో మెలఁగుచున్నవాడవు. సంప్రీతుడనై తిని. కాని
 నన్యసి నేను నీతో ననుగమించుటవల్ల నాకుఁ ద్రికాలాను
 స్థానము సక్రమముగా నెఱపికొన వలనుపడకుండెడు. కావున నన్ను
 ముందుగాఁబోనిమ్ము. మీరందఱు నెమ్మదిగా రావచ్చును. నన్నుఁ
 బాపనాశ తీర్థంబునఁ జూడఁగల'వని నుడివి నిమేషంబునం దిరోహితు
 లయిరి. అందఱు బురపాటున నిటునటు చూచిరి. 'స్వాముల
 వారేమై' రనుకొనిరి.

వారట్లంతర్హితులై మనోవేగంబున వై మాద్యసగరాంతింబు
నంగల పాపనాశతీర్థంబున యోగాననంబున జపానుష్ఠానంబునగు
గడంగిరి. శిష్యులుంటేరి శుశ్రూషఁ గావించుచుండిరి. అట్టియొక
సాయందేవతనుభవ్రుండు నాగనాథుండు గురులంటేరి ప్రార్థించి భారత
సమేతంబుగా వారిం దనయింటికిఁ గొంపోయి యోగశివచార పూజలు
నల్పి భిక్షఁగావించెను. నాటిసాయంత్రంబున స్వాములొ ప్రియ
శిష్యునితో నిట్లనిరి: 'నాగనాథా! యననాథునిఁ బాపనాశతీర్థము
నకు రమ్మని చెప్పియుంటిని. కావున నేనిక నటకుఁ బోవుము. నీదేవి
ననువెదకికొనుచు నాష్టేచ్ఛ లిటువచ్చు శిష్యా! పోనిమ్మనుచు శ్రీగు
రులు నిజాంతేవాసు లనుగమింపఁ దీర్థంబుం దీరఁబోయి యచ్చో
భద్రాసనోపవిష్టులై యుండిరి.

అటష్టేచ్ఛ నాయకుఁడు స్వామి యను లంతర్హితులై నందుల
కెంతయు వగచి తనలో నిట్లనుకొనెను: 'అయ్యో! గురువులవారు
నన్ను పేక్షించి యట్లు విడిచిపోనేల!' నేనేమియపరాధము
గావించితి నో కదా! ఏమైనఁ దీర్థంబునఁ బునర్జన్మము
బొనంగుదు నన్నరుకదా. వీరిమాహాత్మ్య మనది గానిక ? నాదృష్ట
వశముననే తద్దర్శనంబు లభించినది. పోయితిని బాపకొనఁగోలు
ప్రాగ్జన్మాద్భిత మహానుకృత విశేషమున సకృదాసంభవమై దట్టింపఁ
గలిగితిని గాని నేమి కాదు. ఈమహానాయులు ముందఁగాఁ దీర్థంబు
నకు వేంచేసియుందురు. నేనుబోయి కలిసి నదంగుక ? నుమమఁ
దనఘోటకంబును వాయువేగంబునల బోనిచ్చి యెంత వప్రసాదాన్ని
యాపాపనాశ తీర్థంబున్మోలునటఁ దీరఁగలిగెను. అచ్చట నుట
మూర్తి యుక్తిగీతినిదర్శనంబొసంగుట సతఁడుసంతసంబుమీఱ నాతని
కెఱుంగి 'స్వామీ! మానగరంబును బావసంబుఁ గావించగో? మది
భక్తితోఁ బ్రార్థించెను. గురులును పాపన్ముఖంబున పట్లకానిమ్మనిరి.

అందుల కమందానందంబునొందిన యాయనన క్షోణితశివ్య
రుండు ముత్యాల జాలరులు వ్రేలుతోరగాలతోను బార్శ్వంబుల
వివిధవర్ణ చీనాంశుకంబుల నింపుఁగొలుపు ఒక్కములతోను నలంక

రింపఁబడిన నిజపుర మార్గంబున భర్మమ యాందోళికారూఢ శ్రీగురు
మూర్తి నూరేగించుచుఁ దాను బాదచారిత్రయై యడుగడుగున రత్న
నీవంబులతో నీరాజనంబులిడుచు మహోత్సవంబున నూరేగఁజేసి.
ఈతని నడవడి కిడుగడవడిన యవనులం బెక్కుఁలు తమయొడయఁడు
స్వధర్మంబువీడి యనాచారుండై తాము మోమైనఁ జూడనోడడి
బాఁసనవాండ్రనేవగావింపఁగడంగెనేయనియేవగింపఁజొచ్చిరి. విప్రులో
'యీభూపుఁడు పుణ్యాత్ముఁడు. కావుననే దేవబ్రాహ్మణ భక్తి
విశ్వాసములతో మెలంగుచున్నవాఁడు. జ్ఞానియై బ్రహ్మద్వేషికాని
పుణ్యశ్లోకుండో నీతేనిపాలనంబున మనకు మేలయ్యెడు? నని
పొంగుచుండిరి. ఇఁకఁ జారులెల్లరు స్వాముల కతిభక్తితో నారతు
లర్పించుచుం బ్రణమిల్లుచుఁ దమయేలికవెంట నడచుచు వింజామర
నీచుచుంట కబ్బురపడి యిట్లనికొనఁ దొడంగిరి: 'వీ రెవ్వరో నర
మాత్రులుగారు. దేవాధి దేవతలు గావలయు. కాదేని మ్లేచ్ఛ
భూనాథుని చేతనేమి యొక బ్రాహ్మణుఁ డిట్లర్చనల నందుటేమి?
ఏమైన నిది కలికాల విపరీత ధర్మ' మనుకొని నివ్వెఱవడఁ జొచ్చిరి.
ఆ యపూర్వోత్సవంబుం జూడఁ గన్నుల పండువుగా నుండెను.

నీ. అడు గడ్డునన్గింద ♦ మడుగులఁ బఱచుచు,

రజకాళిదెసలను ♦ రహిఁబరువిడ

ధక్కా మృదంగము ♦ ల్దమ్మారము లనేక,

వాద్యంబు లందందుఁ ♦ బరఁగుచుండఁ

బ్రాజ్య మాతంగతు ♦ రంగ శతాంగసా,

దాతములెవ్వన్క ముం ♦ దఱలసాగ

వందారులౌవంది ♦ సందోహములు స్తోత్ర,

పాఠంబు లొకవంకఁ ♦ బలుకుచుండ

తే. సగరు ధూపంబు లింపుగ ♦ నెగడుచుండ

మల్లి కాసూన వృష్టులు ♦ వెల్లివిరియఁ

బ్రభుఁడు గుప్పిళ్ల రత్నాలు ♦ ప్రజల గుప్ప

నంతి పురిఁజేరె వైడూర్య ♦ మందు గురుఁడు॥

తేదను స్వామిని నిజ హర్షార్థం గణంబున శివితావరోహ
ణంబుఁ గావించఁజేసి యెల్లర నటదించి దివ్య వస్త్రోచ్ఛన్న మార్గం
బున లోనికిం గొంపోయి నవగత్తుఖచిత సువర్ణ సింహాసనంబున నుప
విష్టుండుగా సాష్టాంగ దండప్రణామంబునొనరించి తానుపించామగము
వీచుచు నిలిచె.

అట్టియెడ భూషితానేగ మణిభూషణలుం గనల్కే నకాంబర
ధారిణులున వేణివిరాఙ్గత శ్రీశీవలోచన లాఘాపాల మహిళా సమూ
హంబులు లీలావిలోల మందఁజూనంబులర జనుదొంది యతివగ చర
గార విందంబుల స్మిళిందంబులయి యుప్పిరి. భ్రోశీగుండంత నిజ
పుత్రీ పుత్రాదులను రావించి గురువులకుం బ్రణామిల్లఁజేసి చేతులు
కట్టుకొని తాను హీనజన్మండనయ్య గురుశ్రవణ బడయాగ్లలుటం
గృతార్థతఁ గంటిననియె. నరహరు లానవర్యలకుం బరమానందంబు
వంది వారనెల్లర దీవించి నరవరునుద్దేశించి తదభీష్టితంబు నిశ్చింతం
బుగాఁ బల్కుమనిరి. ఆరాజ తాననుభవించిన భోగంబులకుం దని
సతిననియుం దానుగోరఁదగ్గది నిరంతర గురుపదనంపేవనంబ యనియు
మనవి యొనరించెను. అదివిని ముదముందిన యానదఁజూఁజ్ఞుఁడు
'రాజ్యభారంబుఁ దనయులందుంచి శ్రీశైలంబున కేగిన నటంబునర్దగ్గ
నం బయ్యెడు'ననియె. ఇత గురుమూర్తులయెడఁబాటు నహింపలేని
యాభూజాని జ్ఞానదాసంబున నీని నిరంతర గురుస్మరణంబుఁ బ్రసా
దింపుడని వేడ నాప్రోడ యట్లునుగ్రహించి తీనిదొంది నిజశిష్య
నమేతుండై గోదానదీస్నానంబుఁ గావించఁజోయె. స్వామి యాచోప్ర
గృతానగాహుండై తిరిగి భీమామరణా సంగమంబుం జేరెను.

అట్లుగుదొందిన గురుమూర్తులంగని విగతా దులైన గంధర్వ
పురవర్తు తెల్లరు సారా ర్థింబులంగొని యెదురేగి కొండెకాలంబు
నిర్జీవంబయిన తమపురవరం బహు సంప్రాప్త దైవస్యంబయ్యెనని
పలువిధంబుల సంస్తుతించిరి. అయ్యెడ నరసింహ నరస్వతు లాభక్త
బృందంబుల కిట్లుపన్యసించిరి: 'విష్ణులారా! నీనక్కడకో పోయితి
నిని యెన్నఁడు ననుకొనకుఁడు. ఈపురము నాకత్యంతప్రియము.

నన్ను నిశ్చల భక్తితో నిటఁగొల్చువారి కెల్లడఁ బ్రత్యక్షమగుచుం
దును. ముందిఁకఁ గలి కలువంబుల కియ్యల తావలంబుగానున్న
దొట నేను శ్రీగిరికేగనెంతు. అయినను భక్తహితార్థ మిచ్చో
గుప్తముగా నుండకపోనునుండి. గుప్తతఁ గననేమందురేని వినుఁడు.
రానున్నవి కష్టదినాలు. ధర్మ మాదినమున కాదినము క్షీణమైపోవు
చున్నది. క్రూరాత్ములు ప్రబలి దుష్కర్మము లనేకములుగావింప
నున్నారు. పూర్వజన్మ సంస్కార వశమున యోగ్యతఁగన్న
యొక మేచ్చ నృపాలుఁడు నాయనుగ్రహమునకుఁ బాత్రుఁడైన
వార్తవిని హీనులందఱు నిటఁ జేరవత్తురు. దానివల్లఁ గీడు సంభ
వించును. కావున నాకీకఁ దిరోధానంబుఁగనుట కర్తవ్యం' బనఁగా
విన్న తత్పరజనమ్ములు చింతాక్రాంత మనమ్ములతో నెటవారట
బామ్మలై నిలిచిరి. నరాకృతిం గానుపించుచుండిన యా సాక్షా
త్త్రిమూర్తి యట్లు తిరోధానంబు నందియు నందే గుప్తరూపమ్మున
సుస్థిరుండయ్యెనుమీ'యని తద్గురు ప్రియశిష్యుఁడా సిద్ధవరేణ్యుఁడు
నామధారకున కెఱింగించెను.

ఇక సరస్వతుల బోధవినుఁడు: 'ఈగంధర్వ పురంబున
నాముక్తిప్రదాత యిప్పటికింగలఁడు. అందుల కేనసాక్షిని. ఆభావి
కేష్టార్థప్రదం డటసుస్థిరుండని యాశిగానమ్మి భజింతురే నచిరంబున
మీకోరిన దైవీరెడివినుండి. యుగాంతరంబుల నెన్నివేలయేండ్లు
తపంబొనరించినం గానరాని యాత్రిమూర్తి యిప్పుడు కల్పవృక్షంబై
యిచ్చో నిలుచుననుట నిస్సంశయము. ఆహా! అంతకంటె భుక్తి
న్ముక్తికి నాదరు వింకేడ లభించెడిని? పాతకులారా! నిశ్చలభక్తి
గొల్చి తరింపుఁడు. తరింపుఁడు.'

ధర్మ కాండము — ౧౪ వ శ్లోము.

నామధారకుండు సిద్ధ యోగింద్రుని 'స్వామీ! మేచ్చ
రాజపూజతులై ములలన శ్రీగురుస్వాముల తదనంతర వృత్తాంతంబు
నాకెఱింగింపదే'యని ప్రార్థింప నక్కఱకుండు వలుకు: 'భాత్రలోకై క
గణ్యా! అగణ్యాపుణ్యా సంపాదకంబు నఖిలాఘ విధ్వంసకంబును

శ్రోతృజనాభిప్రత్యార్థ సాధకంబున శ్రీగురు సావకేష్టభాగం నిత్య శ్రోతన్యంబుః ఆయన సేవనము వరంబిడి గంధర్వపురికిఁ బరిమలద్వీప గురుస్వామి సర్వమాన కాలగణినిబట్టి శ్రీరంగేశ్వరమహాదేవ నందనము. తన్మహిమం బెల్లరకుల నల్లలబయ్య. ఇతఁ డేమనెను. ములుం బొప కర్ములును దంపిని తండ్రిములుగా దాచునట్లొరమును శ్రీ లక్ష్మీతామ్ర మిషంబునఁ బ్రహానంబాదుఁగాక యని గురుండం శ్రీతనిశ్చయముడై నంగమంబునకుం జనియెను. అపుడత్రైపురాణిత్రైపుర తద్వర్ణనముల దంబు లిట్లు ములువెట్టి:

మ ఘ ర గ తి గ గ న

అయమామమ్ముట • సజ్జలవిదులే • దయదేవ్యము • దానినినడచి •
బిడ్డల దీనుల • పడం చెనునే • యెడ్డమి బాస నె • కేరె సగునే •
బీదలపాలిటి • వేలుపుటవా ! సాదకమానాద • • సానగభావా !
పన్నిధి నై మము • బెంచడిసామీ ! నన్నిధి నై మము • సానగభావా !
పా సడి నినుగనె • బెంచముపు • • • పే సడి నై మము • సానగభావా !
జననివి సేవే • జనకుడె పేవే ! ఘన గురువర వే • సానగభావా !

అని సానుకంపంబుగాఁ బ్రార్థించు నాథ స్త్రీ వనంబులు నాశ్వ సింహులు సరస్వతులు మందహాసంబుల • పిట్టు పలికిరి : • బిడ్డలారా ! నాయెడ నిరాధి • • • నాలగు మమ్ము సేనుమాత్రము పిదుదునే ? నా కల్లడ సేగంధర్వ • గంధర్వ పులహం బుట్టయ్యెను. అమితనము నేసేనంగ మంబునందుఁ బ్రోతఃకలమున నానిత్యోత్త్యములు పేర్చుకొనుదు మధ్యాహ్న సేవను మనంబున నందహాదము. గురువార్తల నిజము. ఇది నమ్ముచు. సంతోయమునలదు. నాథ గురు సేవ ప్రార్థనముగాకుం దున వెన్నెడ ? ఈ గంధర్వపురమందా భక్తి యోగక్షేమం బల్లెడ నారము చుండెడి నను సమ్మ సేవించువాడెను. అని గానిదే ? ఈ గాశ్వోపే కల్పవృక్షమాయె. ఇంతఁగానలసినదే ? మూర్ఖుల సంగమంబున నీ నిత్యోత్త్యంబుల గానించి యుక్త ప్రసక్తి మున రించి సర్వసర్వంబున సేవించు సేయోశ్రమంబున వంశావతంబుల సా సాచుకల కల్పించుచుండుటవల్ల నెల్ల భ్రమలుపాని యానందంబు

గననాను నుండి. ఎట్టి చింతలు గలవారు నిచ్చోఁ జింతామణి న్గణ నాథు నారాధించుట విఘ్నశోకనాశంబు గానయ్యెడు. అష్టతీర్థ స్నానంబున సర్వసిద్ధులొదవి ముక్తిచేకులు. ముప్పొద్దులఁ బాదు కార్చనంబు సలిపి సీరాజనంబిడి నన్ను నిర్మల మనముతోఁ దలఁచిన మాత్రమున నేది కోరిన నది యయి తీరెడినుండి, 'యని బోధించి శ్రీ గురుస్వాములు నలుగురు ముఖ్య శిష్యులతో శైలయాత్ర సాగించిరి. తద్భక్తులు చేతులు గట్టుకొని వారిని జూపుమేర దూరం బునఁ గనఁగలిగి నంతవఱకుఁ జూచి చూచి తత్పాదపద్మంబులనే నెమ్మది న్నిలిపి వెనుదిరిగి మఠంబుం జేరవచ్చిరి.

ఆహా ! యేమిచెప్పుదు? శ్రీ గురుమూర్తియందుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె. వా రెల్లరు విస్మితులైరి. అంతం గొంతవడికిఁ దెప్పిటి వారిలో వా రిట్లనుకొనిరి: 'శ్రీశైలమునకేగిన గురుస్వాము లింతలో నిక్కడఁ గానవచ్చుచున్నారే! ఆహా ! యీ మహానుభావులు సాక్షాత్త్రిమూర్తులు. మన గురులు కేవలనరు లనుకొనువారిక సరకము ననుఁబోరా ? వీరి మహిమ మనంతము. వీ రవతారమూర్తు ' లను కొని సాష్టాంగ ప్రణామంబులతోఁ బలుభంగుల నగ్గింపఁ జొచ్చిరి. ఆ గురుమూర్తు లిట్లు భక్తులకుఁ దారుచెప్పిన చొప్పున మఠంబున దర్శనం బొసంగి యంతటినుండి యెల్లడ నట గుప్త రూపంబున న్నిలిచిరి.

ఇక మున్నీమహానీయులు వైద్యనాథక్షేత్రంబున గుప్తతఁ గనినతఱి సెలవ"ందిన యతిప్రతతియు నైదు ర్యనగరంబునఁ గొలఁది దినాలక్రిందట వీరిని బహుశంకరించిన యాననక్షితిప్రతియుఁ దదాజ్ఞాను సారముగా ప్రేరికించేరి గుర్వాగమనార్థమట నిగీక్షించు చుండిరి. స్వామియు నటంచేరి పాతాళగంగాస్నానంబుఁ గావించి యనుగత శిష్యుల నలువురఁ బుష్పాసనం బమర్చ నాజ్ఞాపించెను. వారు వెను వెంటనే యుత్సుల్లశతపత్త్ర సహస్రంబులంజేర్చి వానితోఁ గదలి దళవేష్టిత సుఖాసరంబుగాఁగూర్చి యమర్చి గుర్వాజ్ఞాను సారం బుగా నద్దానిని గంగాజలంబులందుంచిరి. సరస్వతులు సమాగత

జ్ఞానము లందఱు కళిమతనరంబు లొసంగి వారినిగ మఱల సెల
నొసంగిరి, వారెల్లరు విగతక్షమత్వ ద్యోతన బుష్పపూరంబుల
నేత్రంబులతో నిలువ, వారి కాశ్వసంబులఁ గలుఁ నిట్లులఁ బలికిరి:
‘ప్రియాశిష్యులారా ! నిగుతంబునఁడు. గంధర్వపురంబునగుఁ బొందు.
నన్నుట ననవరతముఁ గనఁగలిగదనుటండు. లాభాపిదల కగపడగుండ
భవిష్యులనుమాత్రము దగ్గన మొసంగినచి గుప్తగుఁపంబుఁగాంచి
యందుందును. నన్ను నమ్మి కలిగిడి భక్తుల యిందులందే నుండఁ
గల ననుచు శ్రీగురుండు బహుధాన్యాభరంబునఁ గన్యాగురు నం
త్రాంతి యాతఁ ధానుండు సుభిక్షసంబుంజీర నుత్తరాయణ
పుణ్యకాలంబున మాఘబహుళ ప్రతిపత్తిధని శృంగువాసరంబునఁ
బుష్యమీ నక్షత్రయుక్త శోభలగ్నంబునఁ బుష్యవృష దురియఁ
బుష్పకాన నోపవిష్టండును నగిమధ్యంబుననునొగి తరక్త య్యవర్గం
బున కివ్వధంబున వ్యస్తివాక్యంబులం బలికిరి:

సే. “శ్రీయతాయస్సమృద్ధిగఁ • కల్పింజీందఁ ।
బుద్ధిప్రొత్తిభివృద్ధిశో • ప్తమరుగానఁ ।
నానుకూర్చనమునఁటిన్దు • సంభతములు ।
గాననోలననటఁ బడఁ • గల్గుదానట ॥
నేనుగలిగెన్నెన్యంబుఁ • గానరవరు ।
నాధిపతిలు మోసడి • న్యాధిపానఁడు ।
సిరుల సగనఁబడు సం • స్థుఁ లిగపుకొనడి ।
నానికఁ బఠంపవిన్న సు • శ్రీకృష్ణునగు” ॥

అనిఁ లోక ముఁతోకారాధ్యు బద్ధిప్యోజయిరి. లాత్రపు లాశ్చర్య
వినుదంబులు సనఁగఁగఁ నదీకధ్యాసంబుతో నొకటి పొందు నొకరుగా
గంధర్వపురంబుఁ జేరమరిలిరి.

ఇది శ్రీగిరికి స్యామిచేరవచ్చునడ పంతుఁగఁ నిచ్చిన సలువురు
మాత్రముల త్తటంబుననే నిలిచియుండఁగాఁ గంతసేపటి కటకొక
పడవచేరను. అందలి నావికు లీతరస్థితులంగని యొకవార్తఁజలిపిరి.
‘లయ్యా ! మాకేయేటినదుమ నవరో మహానుభవు లగపడినారు,

వారు దండకమండలుధారులై యతిరూపమున నున్నారు. వారి కాళ్లకు బంగారపుఁ బాఁతోళ్లున్నవి. చక్కని పూవులతోట్టితోఁ గూర్చుండియున్నారు. తమపేరు నృసింహసరస్వతులనియుం దాము కదళివనంబున కేగుచున్నారమనియు నొడ్డున నున్నమిమ్ము గంధర్వ పురంబునకుఁ బొండని చెప్పమనియును సెలవిచ్చినారు. వారు మీకుఁ బ్రసాదపుష్పంబుల నంపుదురట. భుక్తి ముక్తిప్రదంబౌ వారిబోధ మదిన్నిల్పి భక్తితోఁ గొల్పుచుండవలె' నని తత్సందేశ ముగాఁ దెలిపి వారితోవను బోయిరి.

ఆశిష్యులదివిని ప్రసాదపుష్పంబులకొఱకు నిరీక్షించుచుండిరి. ఇట్లు చూచుచుండఁగనే గురుప్రేరితమైన పుష్పచతుష్కమందెను. ఆముఖ్యశిష్యులు నలువురు వాని నచ్చేరుపాటున నందుకొని తల కొకటియుం దీసికొని' రని యక్కఱకుండు వల్కినంత నాశ్రోత 'యాముఖ్యులెవ్వ?' రని పృచ్ఛచేసె. అందులకు సిద్ధుఁడెట్లుచెప్పెను: 'శ్రీగురుస్వాముల శిష్యులెందఱోకలరు. అందు బాలసరస్వతి కృష్ణ సరస్వతి మాధవసరస్వతియు నుపేంద్రసరస్వతియుం బ్రాధాన్యముం గన్నవారు. ఇంక శైలయాత్రా సమయమందు సాయందేవుండును నందినరహరి కవిద్వితయమును నేనును మాత్రమే యనుసరించి తత్ప్రసాద పుష్పంబుల నందఁగలిగినవారము. చూడుమిదే సాపుష్పము. ఇది పదిలపఱచుకొనుచు మదిఁజెదరనీక గురుపదము లెడఁదనిలుపుట ముదమొదవం బదిపదములు చేర్చి కూర్చినాఁడ. ఇంతయేకాని బుద్ధిమంతులకుఁగాక తద్గురు మహిమంబొరులకు విరివిగఁ బలుకం దగమూసే ?

శం. పురుషార్థద మిహాపరసుఖ ।

కరము పవిత్రంబు శాంతి ♦ కరమరయమనో ।

హరమధురోగహరము గురు ।

చరితంబవరు విరచింపఁ ♦ జదివిన విన్నన్ ॥

అని సిద్ధుండు వలుక న్విన్ననామధారకుండు తనమనోరథంబు లీడ్డఁ బలుకాంకితదేహుండు న్మదితాంతరంగుండునయి తద్గురు

వరచరణ సరసిసంబులకు సాష్టాంగ దండప్రణామములు లభ్యించెను. అంతందప్పుడు పసాదంబున నాతని శిఖలసంపదలుం గమితౌన పుణ్యము నొదవఁ దాసీనరస్వతీయమును ఛరఁబరఁగింప నాధారభూమిండు గాఁగలిగెను.

శే. దీనసల్ల యనర్థము • స్థితిలోవఁ ।

గలుగు సంతాపసాధాగ్య • గరిమ ముదియె ।

విహితము ప్రవృత్తి న నిష్ప్రవృత్తి న ।

సర్వజనములకీశ • శ్రవ్యమగుతే ॥

కం. గురుపదములు హృదినిలుపుట ।

నరసింహసరస్వతీలనె • సమ్మోహితులట ।

స్థరవిఘ్నములెల్ల నడఁగి ।

సరస్వతీయం నిదిలను • శాశ్వతమయ్యుట ॥

తే. విన్నవారికి నిక్కభ • వేల్పుటాపు ।

భవమహారణ్య నవసుఖ • ప్రప యనఁ గు ।

భక్తికాగ్ధాభ్యమిందిది • భవ్యతమము ।

పురుషోత్తమ సంప్రీతిఁ • బొల్పుఁగోత ॥

శా. జ్ఞానంబుల్లు సరస్వతీకథితము • స్పన్ద్రీంభము న్వాసఁ జే

వానందుల్లురు సంహితాభ్యమును గీ • ద్వాణంబునంబుల్లు ॥

హాసంద ప్రితిసాద్యమయ్యెనిటులే • నాంగ్రీహితి వల్లుట

ధ్యానా ప్రియదుష్టతమ ప్రయమాగ • స్థితింబునదింబుగా ॥

కం. శ్రీమలు శ్రీదత్త శ్రీ । పాదప్రసంగం

భ్యంబులె • బహు శ్రీమూర్తి ।

ప్రకృతియనిర్మితకథ లెను ।

నాదెల్ల నీశాన దత్త

గామూర్తి

కృతిఁ

శ్రీ గాంధీ ము.

శ్రీ గాంధీ ము. శ్రీ గాంధీ ము.

శుద్ధ పత్రము.

పుట పత్రిక తప్పు				పుట పత్రిక తప్పు			
		ఒప్పు	ఒప్పు			ఒప్పు	ఒప్పు
4	16	గరిగిం	గరిగిం	183	18	బాదు	బాదు
6	26	నబ్బాపం	నబ్బాపం	157	4	తమ	దమ
14	22	ఈగ	ఈగ	188	8	హిరణం	ధారణం
21	12	నంబుబా	నంబుబా	191	13	హింతుడై	హింతుడై
81	15	భగీరథ	భగీరథ	194	24	బాదు	బాదు
89	10	బాపన	బాపన	205	12	తరిగి	తరిగి
42	9	నకయి	నకవి	216	19	రేని	రేని
59	14	బాదు	బాదు	219	4	బాదు	బాదు
63	11	బాది	బాది	282	7	గృతిఘ్ను	గృతిఘ్ను
71	2	రిల్లగ	రిల్లగ	250	1	బాదు	బాదు
76	19	బృధుకు	బృధుకు	254	20	నర	నర
88	6	మొనర్చి	మొనర్చి	260	6	తేత్రంబు	తేత్రంబు
95	26	శిర్వంచి	శిర్వంచి	262	6	గోడి	గోడి
97	8	బివిస్తా	బివిస్తా	„	11	జపించు	జపించు
99	1	సాధువు	సాధువు	264	25	యేడాది	యేడాది
104	3	శ్రమంబు	శ్రమంబు	266	5	హృషీక	హృషీక
105	21	కొక్కట	కొక్కట	274	22	లంభనం	లంభనం
109	15	గావుండి	గాపాడి	278	8	కిరి	కిరి
118	7	తక్కుర	దర్కు	280	4	నానికి	నమనకు
115	15	లందవి	లాదవి	288	27	దొర్లిట	దొర్లిట
116	5	గామార	గామార	289	25	మూర్తివా	మూర్తివా
„	16	య్యేడివి	య్యేడిది	293	1	యను	యన
„	28	జీదరింతు	జీదరిగొండు	296	4	గావి	గావి
118	24	సంభోధిం	సంభోధిం	300	15	వివాహం	వివాహం
120	6	బద్దానిని	బయి	304	9	యావృత	ఆవృత
121	1	చేదు	చేదు	311	26	నంతకే	నంతకే
„	25	దలునకొ	దటనొ	328	12	బాదు	బాదు
„	26	ప్రసాద	ప్రసాద	351	14	చేయున్నా	చేయుచున్నా
122	8	చరంటు	చరంటు	„	28	నన్నియ	నన్నియ
128	26	ప్రసాదిం	ప్రసాదిం	358	14	మొదరి	మొదరి
131	25	మార్ప	మార్ప	375	4	బెక్కులు	బెక్కులు

- గు బంధులో నా దేవు పురుషోత్తమకవిగా నిర్వహిస్తున్నాను.
- 3-0-0 శ్రీ శంకర విజయము. 10 ఆ. పండితులు ముచ్చిసది.
- 3-0-0 పురుషోత్తమ కవీయము. ప్రకృతులు వికృతులు నిర్వహించుములును గూపుచు అర్థమునుం చలువు నిఘంటువు.
- 3-0-0 వేమనసూక్తి రత్నాకరము. అక్షరాదిగా 4085 వేమన పద్యములును బొమ్మలతో వేమన చరిత్రము నహా.
- 2-0-0 జాతక దర్శనము పూర్వభాగము. అనేకాంశములు వేట శిల్పనఁ దలిపి జాతకముఁ బూర్తిగా ప్రాప్తికొననేర్చునది.
- 1-8-0 శ్రీగురువత్త సరస్వతీయము. ఇందుఁజూపబడిన B.A. పట్టు
- 2-0-0 అద్భుతోత్తర రామాయణము. 7 ఆ. సహస్రముఖరావణుని సీతాదేవివధించినకథ. విద్యతృపులు ముచ్చవడసినది.
- 1-0-0 గురుభక్తి ప్రభావము. 6 ఆ. ఇందులేని ధర్మములేదు.
- 0-12-0 కృష్ణానదీమాహాతమ్యము. 4 ఆ. కథలు అనేకము లున్నవి.
- 0-12-0 చంద్రహాసనాటకము. గద్య పద్యాత్మకము సీతాహాథకము.
- 0-12-0 రామదాన చరిత్రము. ఇది హిందీనాటకము, పోలుగు లిది టపాలు వృత్తాంతములువచనమునుమహాహరమై యుండును
- 0-10-0 ప్రసంగ వచన హరిశ్చంద్ర నాటకము. జనరంజకమైనది.
- 0-8-0 అష్టావక్రగీతలు. ముందుకథ. మూలశ్లోకాలు గీతాలు గలది
- 0-6-0 స్త్రీల మీటింగునాటి హరికథ. సుప్రసిద్ధము.
- 0-6-0 చిత్రకందపద్య రత్నాకరము. చతుర్విధ కవిత్వముగవడును
- 0-4-0 మల్లికార్జున శతకము. కంద గీత గర్భిత చంపకోశ్యములు.
- 0-4-0 చతుర్ముఖ కంద పద్య రామాయణము. గర్భకవిత్వము.
- 0-4-0 వేమనయోగి చరిత్రము. బొమ్మలతోఁ దేట శిల్పవచనము
- 0-5-0 అంకజ్యోత్స్న. 720 యుక్తిలెక్కలది బహుముద్రగాఁతైనది.
- 0-5-0 ప్రయిమరీ పరీక్ష లెక్కల పుస్తకము. 52 పేజర్లు కలవు.
- 0-3-0 అజ్ఞాన ధ్వంసిని. బాలుర యజ్ఞానముం బోఁగొట్టును.
- 0-2-0 అక్షరాభ్యాసము. అక్షరములుగుణితమునుద్వరగా నేర్చును.
- 0-2-0 ముక్తికాంతామణీశతకము. శ్లోకాలుకొన్ని స్వర్ణముపద్యాలు.
- 0-2-0 పురుషోత్తమ నృతీశతకము 100-చక్క. 3 రసము టపాలు.
- 0-1-0 మనోహరసోమేశ్వరశతకము. పూర్వకర్మశతకము. (అణా)